ՈՒՐԲԱԹ
ՄԱՅԻՍ 2
VENDREDI
2 MAI
2008

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Tél. : 01 47 70 86 60 — Fax : 01 48 00 06 70
Courriel (e-mail) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա ։ Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ ։ 135 եւրօ
Արտասահման ։ Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը ։ 1,20 եւրօ
C.C.P. Paris 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.950
Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN
83e ANNEE — N° 21.950

ԿԻՊՐՈՍ

ՄԵԼԳՈՆԵԱՆԻ ՆԻՒԹՈՎ ՆՈՐ ՎԻՃԱՐԿՈՒՄ

Ապրիլ 25ի «Սայփրըս Մէյլ»ը կը տեղեկացնէ թէ Նիկոսիայի մէջ Սփիւռքէն հայ գործարարներու եւ հանրային գործիչներու հանդիպումին նիւթ եղած է Մելգոնեանի փակումի խնդիրը։

«Արեւմտահայերու ազգային խորհուրդ»ի կազմակերպիչ կոմիտէի նախագահ Անուշաւան Դանիէլեան ակնարկելով Մելգոնեան հաստատութիւն մը Երեւանի մէջ բանալու ծրագրին, ըսած է թէ ատիկա միայն մէկով կ'աւելցնէ Հայաստանի դպրոցներուն թիւը, սակայն Կիպրոսի վարժարանին փակումը լուրջ հետեւանքներ կ'ունենայ արեւմտահայութեան համար։ Աւելցուցած է թէ ինք ՀԲԸՄ-ի ղեկավարները համոզել պիտի փորձէ որպէսզի բանան Կիպրոսի Մելգոնեանը։

Եւրոպայի յանձնախումբէն դեսպան Ն. Մաքրիս ալ պաշտպանած է դպրոցին բացումի տեսակէտը։

Տոքթ. Ազատ Նասիպեան-Էքմէքճեան որ պատմաբան է եւ դպրոցին նախկին տնօրէնը, յիշեցուցած է թէ Մելգոնեանը 1926ին հիմնուած է կրթութիւն ջամբելու համար Ցեղասպանութեան որբերուն եւ իր շրջանաւարտներուն մէջ ունի բազմաթիւ գիտնականներ, բժիշկներ, իրաւաբաններ, ուսուցիչներ, արուեստագէտներ, եւլն.։

Կիպրոսի «Ազատ Ձայն» ամսաթերթի գլխաւոր խմբագիր Երան Գույումճեան, Լիբանանէն մանկավարժ Արմէն Ուռնէշլեան պնդած են թէ դպրոցին փակումը նիւթական պատճառներով չի բացատրուիր եւ թէ փակումը արդէն ժխտական ազդեցութիւն կ'ունենայ Սփիւռքին վրայ։ Վարդան Թաշճեան, Նարեկ նախակրթարանի նախկին տնօրէնը, պատմած է թէ Կիպրոսի ժողովուրդը ինչպէս ընդհանուր ընդդիմութիւն ցոյց տուաւ Մելգոնեանի փակումին եւ որքա՜ն պայքարեցաւ անոր վերաբացումին համար։

Մելգոնեանի շրջանաւարտներու միութենէն լրագրող Մասիս Տէր Բարթող յայտարարած է թէ դպրոցին փակումը տարիներ առաջ ծրագրուած էր, անոր հողը չահագործելու միտումով. իսկ լրագրող Մանուկ Ըլըտըզեան բացատրած է Կիպրոսի մէջ համայնքային եւ փոքրամասնական օրինաւոր իրաւունքները, յիշեցուցած՝ հաստատութեան նիւթականով ու մանկավարժական օժանդակութեամբ նեցուկ կանգնելու կառավարութեան յանձնառութիւնը։

Հանդիպումին ներկայ գտնուած է ՀԲԸՄ-ի Կեդր. Վարչութեան նախկին անդամ Պենոն Սեւան եւս որ անարդար գտած է միայն մէկ կողմին տեսակէտներուն հրապարակումը։

Տոքթ. Նասիպեան-Էքմէքճեան դիտել տուած է որ Մելգոնեանի շրջանաւարտներն ու բարեկամները միշտ փորձած են ՀԲԸՄ-ի հետ երկխօսութիւն ունենալ, բայց միշտ մերժուած են։

ՄԱՅԻՍ 1-ի Աշխատանքի եւ Համբարձման տօնին առթիւ «Յառաջ» լոյս չի տեսներ Հինգշաբթի օր։ Մեր յաջորդ թիւը Շաբաթ-Կիրակի Մայիս 3/4։

ԱՐՑԱԽԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒՄԻ 20ԱՄԵԱԿԻՆ ԱԴՐԲԵՋԱՆԱԿԱՆ ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆ

Արցախի ազատագրումի 20ամեակի նշումները որոնք տեղի կ'ունենան Մայիս 2ին Լոս Անճըլըսի մէկ թատրոնին մէջ, հակազդեցութեան մղած են տեղւոյն ադրբեջանական համայնքը։ Անկէ բողոքի բազմաթիւ նամակներ ղրկուած են պատկան իշխանութիւններու։ Այնքան որ արտաքին գործերու նախարարութեան բանբերը յայտարարած է թէ նշումները մասնաւոր հանդիսութեան մը բնոյթով կ'ըլլան եւ ԱՄՆ չեն ճանչնար Լեռնային Ղարաբաղը։

Ադրբեջանական մամուլը կը տեղեկացնէր թէ նախագահ Պուշին, փոխ նախագահին, Գալիֆորնիոյ երեսփոխաններուն, լրասփիւռներուն ու նշումներու վայր ընտրուած թատրոնի տնօրէնութեան շուրջ 6 հազար բողոքի նամակ ղրկուած է։ Նամակագիրները իրենց համայնքին համար գրգռութիւն կը նկատեն Արցախի ազատագրումին քսանամեակի նշումները։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՊՐԻԼ 24-Ի ԼՈՒՍԱՆՑՔԱՑԻՆՆ ՈՒ «ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ»Ը

Առաջինը կը պատկանի աշխարհի ամենահզօր պետութեան նախագահին որ աշխարհին ժողովրդավարութեան խրատ ու գործնական դաս տալու ծանրաբեռն օրակարգին մէջ չէ մոռցած մեր Ցեղասպանութեան 93ամեակը։ Եթէ տակաւին հետաքրքիրներ կային սպասող թէ որպէս նախագահ վերջին իր յիշատակութեան մէջ Ճ. Պուշ պիտի գործածէ՞ լեզու եւ միտք այրող բառը, պէտք է ըսել անմիջապէս թէ պատասխանը ժխտական է, ըստ աւանդութեան։ 1915ը իրեն համար կը մնայ «Ի. դարու մեծագոյն ողբերգութիւնը»։ Անկեղծ ըլլալու համար թէեւ հարկ է խոստովանիլ որ պէտք է գոհ ըլլալ այս տարազումին։ ԱՄՆ-ու նախագահը որ հարիւր հազարաւոր զոհեր պատճառելէ, երկիրը քանդելէ ետք կը պնդէ թէ ժողովրդավարութիւն տարած է Իրաքի, նոյն տրամաբանութեամբ շատ լաւ կըրնար պնդել թէ 1915ին Հայերը ապրած են իրենց պատմութեան մեծագոյն ուրախութիւնը... մինչդեռ իր արտասանած նախադասութեան մէջ գոնէ ճիշդ համակեցութիւն ունին «1915»-ը, «Ի. դար»ն ու «ողբերգութիւն»ը։

Ինչ կը վերաբերի «երգիծական»ին, աղբիւրը Թուրք մամուլն է. Նիւ Եորքի մէջ Ապրիլ 24ի նշումներուն մասնակցած է երեսփոխանուհի Գարոլայն Մալոնէյ եւս. ելոյթ ալ ունեցած է ու ըսած. «Ա. աշխարհամարտին Թուրքիոյ մէջ կատարուածը ցեղասպանութիւն է եւ ան պէտք է պատմութեան աշխարհի բոլոր դասագիրքերուն մէջ տեղ գրաւէ։ Աշակերտները պէտք է սորվին թէ Երիտասարդ Թուրքերը աւելի քան 1.5 միլիոն Հայ բնաջնջած, կէս միլիոնէն աւելի ալ իրենց հայրենիքէն արտաքսած են։ Հայկական ցեղասպանութիւնը հարկ է հետազօտութեան, ճանաչումի նիւթ դառնայ եւ որեւէ կերպով չարտօնուի կրկնութիւնը»։

Ամբողջ Սփիւռքի տարածքին շատ երկիրներու քաղաքական դէմքեր նման արտայայտութիւններ ունեցան. Թուրք մամուլին կողմէ Գ. Մալոնէյի պարագային յատկապէս մատնանշումին պատճառը այն է որ նոյն երեսփոխանուհին վերջերս պարգեւատրուեր է «Ջիւպէյտէ հանըմ սիրոյ մրցանակ»ով... Ջիւպէյտէն Աթաթիւրքին մայրն է, իսկ մրցանակը տուողը՝ Նիւ Եորքի Թուրքեւամերիկեան մշակոյթի կեդրոնը։

Ցայտնապէս, սխալ ու ճիշդի, ծուռ ու շիտակի ամերիկեան չափը սկսած է վարակել մինչեւ իսկ օտար, ան ալ մշակութային, կազմակերպութիւններ։

Թ. ԱՐՓԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՆ Է»

Ազգային Ժողովը Ապրիլ 29ի նիստին 96 թեր, 3 դէմ եւ 2 ձեռնպահ քուէով ընդունած է Լեռնային Ղարաբաղի հարցին կարգաւորման վերաբերեալ յայտարարութիւնը։ Դէմ քուէարկած են «Ժառանգութիւն» խմբակցութեան երեք երեսփոխանները, միւսները չեն մասնակցած քուէարկութեան։

Նոյն յայտարարութեամբ Ազգային Ժողովը նախագահին եւ կառավարութեան կ'առաջարկէ.

– Ղարաբաղի խնդրին կարգաւորման ուղղուած Հայաստանեան քաղաքականութեան աւելի նախաձեռնող բնոյթ տալ։

– Աշխուժացնել եւ ընդլայնել խնդրին մասին միջազգային հանրութեան լիարժէք տեղեկացումին ուղղուած միջոցները, այդ նպատակին ծառայեցնելով համահայկական ներուժը, կարելիութիւնները։

– Միջազգային օրէնսդրութեան շրջանակին մէջ մշակել իրաւական այն հիմերը որոնք կ'ապահովեն Հայաստանի ու ԼՂՀ միջեւ աւելի արդիւնաւէտ գործակցութիւն. նաեւ՝ Ադրբեջանի կողմէ ռազմական գործողութեան կամ բռնի այլ միջոցներու կիրառումի պարագային Հայաստանի կարելիութիւն կու տան ԼՂՀ-եան լիարժէք ապահովութիւնն ու պաշտպանութիւնը երաշխաւորելու։

– Բանակցութիւններու արդիւնաւէտութեան նպատակով ամէն ջանք գործադրել, ապահովելու համար ԼՂՀ-եան ներկայացուցիչներու մասնակցութիւնը, իբրեւ հակամարտութեան միջազգայնօրէն ճանչցուած կողմ։

– Նախապատրաստել ԼՂՀ-եան անկախութեան միջազգային ճանաչումին այլընտրանքային կարելիութիւններ որոնք գործի կը դնուին եթէ Մինսկի խումբի շրջանակին մէջ տարուող բանակցութիւնները անելի մատնուին։

* * *

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ ՔՆՆՈՒԹԵԱՆ ԴՐՈՒԱԾ

Ազգային Ժողովի Ապրիլ 29ի նիստին սկսած է Տ. Սարգսեանի կառավարութեան ծրագրին քննարկումը։ Վարչապետը նախ ներկայացուցած է հիմնական խնդիրները. հանրութեան երկփեղկում, բարոյահոգեբանական անառողջ մթնոլորտ, ստուերային տնտեսութեան ծաւալուն երեւոյթ, կաշառամոլութիւն, պաշտօնեաներու կամայականութիւններ, աղքատութիւն։ Ապա ըսած է թէ անհրաժեշտ է արդարութիւն, ապահովութիւն, հոգեւոր եւ մշակութային արժէքներու պահպանում, մարդկային ազատութիւններու ապահովում։

Ծրագրով կը նախատեսուի տնտեսական աճի բարձր կշռոյթի պահպանում, մասնաւոր հատուածին համար բարենպաստ դաշտի ստեղծում, գործարար յարաբերութիւններու եւ ներդրումներու համար Հայաստանը շրջանային «գերազանցութեան կեդրոն» դարձնել, ընկերային համարկում եւ համերաշխութիւն ապահովել, եւլն.,

«Մենք եկել ենք իրականացնելու փոփոխութիւններ։ Հայաստանում ձեւաւորուած սպասումները թռիչքաձեւ զարգացման հնարաւորութիւն են տալիս։ Այն իրականացնելու համար մեզ անհրաժեշտ է ժողովրդի վստահութիւնը» ըսած է վարչապետը։

Ծրագիրը հարկ է վաւերացուի քննարկումներու աւարտին յաջորդած հինգ օրուան ընթացքին։

* * *

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՐՔՈԶԻԻ Թունուզեան այցելութիւնը բաւական նիւթ հայթայթած է բանավէճի մը համար թէ՛ Թունուզի մէջ, թէ՛

(Շար.ը Դ. էջ)

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ՊՈՂՈՏԱՅԻ ՆԱԽԿԻՆ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐՈՒՆ ԴԻՄՈՒՄԸ

Հիւսիսային պողոտայի բնակիչները որոնք իրենց բնակարաններէն կոպտօրէն արտաքսուեցան նոր այդ թաղին կառուցումին ընթացքին, նոր դիմում մը կատարած են նախագահ Ս. Սարգսեանի, Ապրիլ 25ին, իրենց վիճակած անարդարութեան մասին։

«Բազմաթիւ քաղաքացիներ կալուածատիրութեան իրենց իրաւունքէն ու բնակութեան արտօնութենէն զրկուեցան։ Զրկուած են նաեւ իրենց քաղաքացիական իրաւունքներէն. չեն կրնար ընտրելու, ընտրուելու իրենց իրաւունքները գործածել։ Այլ խօսքով՝ անոնք անտունիներու վերածուած են։ Կը խորհին թէ նախարարի փոփոխութիւնը ոչ մէկ տարբերութիւն պիտի բերէ իրենց կացութեան, եթէ անոր յաջորդէն գործնական քայլեր։ Այսօր չորս տարիէ ի վեր արտաքսուած են» ըսուած է դիմումին մէջ, որ ստորագրուած է «Պետական քաղաքականութեան զոհեր»։ Անոնք նախագահէն պահանջած են որ յանձնախումբ մը կազմուի իրենց խնդրին համար ու լրջօրէն ուսումնասիրէ, լուծումներ առաջարկէ։

ՅԻՊԷ-Ի ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑԸ ՔՐՈՆԻԿԱԳԻՐ ԵՒՍԵԲԻՈՍԻ ՀԵՏ

ՄԱՍՆ ՉՈՐՐՈՐԴ

ՅԻՊԷ — Աշակերտական տարիներէն մեզի սորվեցուցած են որ Մաշտոց ծնած է Մեծ Հայքի, Տուրուբերան աշխարհի Տարօն գաւառի ՀԱՑԵԿԱՑ գիւղին մէջ 360 թ․ին եւ վախճանած 440ին Վաղարշապատի մէջ, Օշականի հետ կապը չեմ տեսներ:

ԵՒՍ․ — Անոր բացատրութիւնը Խորենացի կուտայ (Գլ․Գ ԿԶ) ըսելով․

«Վահան Ամատունին՝ աշակերտ Ս․ Մեսրոպի, որ մահուան սնարին մօտ կը գտնուէր Վաղարշապատի մէջ եւ առած իր օրհնութիւնը, եւ թաղումի տեղին համար վէճ ըլլալով, քաջն Վահան Ամատունին յաղթեց, քանի որ զօրաւոր էր հաւատքով եւ ճոխ մարմնաւորաւ… տարաւ իր Օշական գիւղը տարաւ արժանաւոր յուղարկաւորութեամբ»:

Իսկ Կորիւն՝ Ս․ Մեսրոպի աշակերտը եւ պատմիչը կը շարունակէ․

«Եւ հոն Աստուծոյ սուրբ մարդը մարտիրոսական ծածքին ներքեւ կը հանգչեցնեն եւ երանելիին յիշատակի օրհնաւոր տօնը կը կատարէին: Երեք ամիս վերջ, Քրիստոսասէր Վահան Ամատունին ուզեց Աստուծոյ փառքին համար տաճար մը կառուցանել սուրբ Վարդապետին անունով սրբատաշ քարերով սքանչելապէս խորաններ յօրինելով, գեղեցկապէս կազմուած… եւ վայելուչ սպասներով՝ ոսկիով եւ արծաթով եւ պատուական ակունքներով Աստուծոյ տունը կը զարդարէր…»:

ՅԻՊԷ — Եթէ Օշական Ամատունիներու կալուած էր եւ Վահանի ծննդավայր, ուրեմն արդէն այդ թուականներէն կարեւոր կեդրոն եղած պէտք է ըլլայ:

ԵՒՍ․ — Անտարակոյս: Փաւստոս Բիւզանդ (Ե․ դար) գրոց դիւտէն վերջ, առաջինն է որ գրաւոր վկայութիւն թողած է ըսելով․

«Եւ իբրեւ տեսին զնա յարձակեալ ի վերայ իւրեանց, փախեան ելին ի քաղաքէ անտի յառապարն ի կողմն ՕՇԱԿԱՆ ԲԵՐԴԻՆ»:

Օշականը որպէս բերդ Եղիշէն ալ կը յիշատակէ երբ Աւարայրի ճակատամարտէն վերջ, Վասակ Սիւնի ուրացողին կողմնակիցները բերդերու պաշարումը կը սկսին:

«Առեալ զբազում տեղիս Հայոց աշխարհին… զՎարդանաշատն եւ զամուրն ՕՇԱԿԱՆ, զՓառախոտն»:

—ՅԻՊԷ — Երբ Օշականի հին գերեզմանատան շրջանը կ՚ընէինք, մեծ թիւով խաչքարերու կողքին, հեթանոսական տոլմէնները յիշեցնող կոթողներ ալ նշմարեցի, մաս մը կանգուն, մաս մը տապալած: Վստահ եմ որ քրիստոնեայ Ամատունիներէն առաջ, հոն Ուրարտացիներն ալ բնակութիւն հաստատած պէտք են ըլլալ:

ԵՒՍ․ — Գերեզմաննոցի կողքին գտնուող ՄԵԾ ԲԼՈՒՐԻՆ վրայ 1971ին գիտական պեղումներու ընթացքին կը յայտնուի քառանկիւն ամրոց մը, 2500 քմ․ տարածութեամբ, Ք․ ա․ (Է․-Ե․) դարերու կառոյց: Միշտ ուզած եմ հոն բարձրանալ, սակայն առանց ՎԻԼԻՍի անկարելի ձեռնարկ պիտի ըլլար: Առաւօտ մը լուսահոգի Մեսրոպ սրբ․ Աշճեանը, որ մեծ համատարմութեամբ կը հետեւէր իմ հնախօսական ուղեւորութիւններուս, հրաւիրեց ծանօթի մը կառքով բարձրանալ բլուրն ի վեր: Զքնաղ տեսարան․ ընդհանուր կանանչի մէջ թաղուած դաշտագետնի այգիներու մէջէն, որ մինչեւ Մեծամօր Արմաւիր եւ Էջմիածին կ՚երկարին, հոս հոն գլուխնին ցած սիրուն զանգակատուներ եւ գմբէթները Էջմիածնի Մայր տաճարին, Գայանէին, Հռիփսիմէին, Շողակաթին, մի քանի գիւղական եկեղեցիներու, Մեծամօրի ատոմակայանի աշտարակներուն եւ մեր ոտքերուն առջեւ ուրարտական եզակի յուշարձան մը, սպիտակ հսկայական քարերով կիկլոպեան պարիսպ մը որ նման է դղեակ ամրոցի, բաղկացած մեծ դահլիճէ մը, հաւանական տաճարէ եւ երկյարկանի բնակելի եւ նկուղային յարկերէ: Պատերը երկուքուկէս մեթր հաստութեամբ ամրացուած են կաւէ շաղախով: Ամրոցի շուրջը գտնուող բնակարաններու հետքերը հաւանաբար Ամատունիներու շրջանէն մնացած ըլլալու են: Որպէս ամրոց մինչեւ Ժ․ դար կը յիշատակուի․ ապա լռութիւն:

ՅԻՊԷ — Նման հնավայր մը կ՚ենթադրեմ որ բազմաթիւ հնութիւններ պարունակելու է:

ԵՒՍ․ — Երկուքս ալ նկատեցինք որ հովիւի նմանող երիտասարդ մը հեւալով բլուրն ի վեր կը բարձրանար եւ մեզի նշան կ՚ընէր որ չմեկնինք:

ՅԻՊԷ — Ուզա՞ծր…

ԵՒՍ․ — Դամբարաններէն հանուած խեցեղէններ եւ պղնձեղէններ առաջարկել:

Սրբազանը դիտողութիւն ըրաւ որ նման բան օրէնքով արգիլուած է: Հովիւի նմանող երիտասարդը մեզ իր տունը հրաւիրեց, բլուրին ստորոտը, եւ պահեստանոցէ մը հանեց հնագիտական բազմաթիւ մանր-մունր առարկաներ, աղաչելով որ «վերցնենք» որպէսզի օգնենք թշուառութեան եզրին հասած ընտանիքին եւ իրեն հետ գործակցող ընկերներուն…:

ՅԻՊԷ — Շէֆսփիրեան Լինել-Չլինելու վիճակ: Հետաքրքրական է թէ ինչպէ՞ս լուծեցիք կացութիւնը:

ԵՒՍ․ — Շնորհակալութիւն յայտնեցինք սուրճին համար, փոքրիկ նուէր մը սահեցուցինք եւ գլխիկոր դուրս ելանք, քանդուած տրամադրութիւններով…:

ՅԻՊԷ — Նման դէպքեր ուրիշ անգամներ ալ պատահա՞ծ են նկարահանումներուդ ընթացքին:

ԵՒՍ․ — Իմ աշխատանքս առ հասարակ միջնադարեան ծանօթ եւ անծանօթ վանքերու շուրջ կը դառնայ: Գիւղերու մէջ վանական ամէն քար սրբութիւն նկատուած է, ուխտավայր է․ հոն զետեղուած սրբանկարներն ու գանձ արձանիկները տարիներ ամբողջ անշարժ կը մնային․ վերջերս է միայն որ զանազան աղանդաւորներ, յատկապէս Եհովայի վկաները, կանոնաւոր ջոկատներով կ՚այցելեն այդ սրբատեղիները նկարները պատռելու, արձանիկները ջարդելու եւ խաչելութիւնները կոտրտելու: Զանազան անգամներ իշխանութիւններուն ուշադրութիւնը հրաւիրեցի լուսանկարներու տրցակով մը, բայց կը թուի որ երեւոյթը կանգ չէ առած տակաւին…:

Վանքերու շուրջ հնութիւն առաջարկողի չեմ հանդիպած․ անոնք մայրաքաղաքին մէջ բաւական համարձակ ծաղկում մը կ՚ապրին․ այս ընթացքով երբ գրօսաշրջիկութիւնը արագօրէն զարգանայ, անկարելի չէ որ մեր ճարպիկ հնավաճառները, որոնց ետին միշտ ազդեցիկ հովանաւոր մը կը գտնուի, սկսին մեծ ու փոքր խաչքարերու եւ զարդաքանդակներու առեւտուրով զբաղիլ… ո՞ր մեծահարուստ Ֆրանսացին որ Լուվրի մէջ ԱՐՄԷՆԻԱ ՍԱՔՐԱ ցուցահանդէսը այցելած է՝ պիտի չուզէ խաչքար մըն ալ իր դղեակին կամ առանձնատունին մէջ զետեղել… Միջագետքի եւ Փարաւոններու Եգիպտոսի հաւաքածոներու օրինակը ամէնուս յայտնի է:

Միակ դէպքը պատահեցաւ անցնող աշնանամուտին երբ Եղէգնաձորի ամէնէն կորուսած անկիւններէն՝ Արատես վանքի աւերակներուն մէջ արձանագրութիւններ կը փորձէի ընթեռնուլ, յանկարծ ոչինչէն երիտասարդ մը յայտնուեցաւ, որ քաղաքաբնակի երեւոյթ ունէր, եւ առաջարկեց… հինցած սովետական մետաղէ դրամներ, եւ պնդեց որ աւերակներու մէջէն գտած է… Ի․ դարու վանքին պատկանող:

ՅԻՊԷ — Հետաքրքրուած եմ թէ ի՞նչ պատասխանեցիր:

ԵՒՍ․ — Երիտասարդ — ըսի — դնա «խաչագողի արհեստդ» լաւ սորվէ, վերջը մօտեցիր մեզի:

ՅԻՊԷ — Օշականի անունով, մեր պատմութեան մէջ երկու ճակատամարտներ կը յիշուին․ մասնաւոր կարեւորութիւն ունեցա՞ծ են հայ ժողովուրդին համար:

ԵՒՍ․ — Մէկը միւսէն շուրջ 15 դար հեռաւորութեամբ ճակատագրական նշանակութիւն ունեցած են․

Առաջինը տեղի ունեցած է Դ․ դարուն, ճշգրիտ թուականը 336․ երբ Հայոց բանակը եւ Մազքութներու Սանատրուկ (Սանեսան) Արշակունի թագաւորը աչք դնելով Հայոց թագաւորութեան գահին, կ՚արշաւէ Հայաստան կովկասեան վաչկատուն ցեղերէ կազմուած վաշտակոն բանակներով․ 335 թ․ կը գրաւէ Վաղարշապատ մայրաքաղաքը, ուսկից առենին հեռացած էր Խոսրով Կոտակ Հայոց արքան՝ Կոգովիտ գաւառի Դարոյնք բերդը: Տարի մը վերջ սպարապետ Վաչէ Մամիկոնեան գլուխը անցնելով Հայոց բանակին, Օշականի մօտ Ցլու Գլուխ կոչուած բլուրին մօտ շարաշար պարտութեան կը մատնէ թշնամի բանակը, փախստականները հետապնդելով մինչեւ Փայտակարան նահանգը: Սանատրուկ կը ձերբակալուի եւ կը գլխատուի եւ ատով վերջ կը գտնէ Սասանեաններուն ոտնձգութիւնները Հայոց գահին հանդէպ: Այս ճակատամարտին կենդանի նկարագրութիւնը փոխանցած է Փաւստոս Բիւզանդ (Գ, է):

«Այն ժամանակ Մազքութներու Սանեսան թագաւորը սաստիկ բարկանալով թշնամացաւ իր ազգակից Հայոց Խոսրով թագաւորի հետ եւ ժողովեց, գումարեց բոլոր զօրքերը․․ եւ այլ խառնիճաղանճ թափառական ցեղերու վաչկատուն անթիւ բազմութիւն… եկաւ անցաւ Մեծ Կուր գետը եւ սփռուեցաւ եւ լեցուց Հայոց աշխարհը: … Անոնք եկան լեցուեցան Հայոց ամբողջ երկիրը ծածկեցին, քանդեցին, գերի տարին, աւերեցին, ծաւալուեցան երկրի բոլոր տարածքին վրայ մինչեւ Սատաղու փոքր քաղաքը, մինչեւ Գանձակ՝ Ատրպատականի սահման: … Այն ժամանակ եկաւ հասաւ Մեծ Հայքի զօրավար Վաչէն, Արտաւազդի որդին, Մամիկոնեան տոհմէն․․ Նա ժողվեց քաջ նախարարներ, բազմամարդ գունդ կազմեց եւ լուսադէմին, պաշտամունք կատարելու ատեն, յարձակեցաւ Սանեսանի բանակին վրայ: Անոնք բանակած էին Ցուլի Գլուխ կոչուած լերան վրայ… Վաչէ բոլորն ալ սուրէ անցուց եւ գերիները վերադարձուց … իջաւ Արարատեան դաշտ եւ հոն Վաղարշապատ քաղաքին մէջ հանդիպեցաւ Մազքութներու բուն գունդին հետ… յանկարծակի յարձակելով քաղաքին վրայ, Տէրը գանոնք իր ձեռքը մատնեց․․ եւ թշնամիները քաղաքէն դուրս գալով փախան դէպի առապարը, Օշականի բերդի կողմը… սաստիկ մեծ պատերազմ եղաւ եւ Հայոց զօրավարի նիզակակիցները՝ Բագրատ Բագրատունին, Մեհունդակ եւ Գարեգին Ռշտունին, Վահան Ամատունին եւ Վարազ Կամսարականը կը հանէին, կը զարնէին, կը ջարդէին Ալաններու, Մազքութներու, Հոներու եւ միւս ազգերու զօրքերը․․ Սանեսան մեծ թագաւորին գլուխն ալ կը բերէին Հայոց թագաւորին … եւ այսպէս Սուրբ Գրիգորիսի վրէժը առնուեցաւ Սանեսան թագաւորէն եւ անոր բանակէն․․» (Փ․ Բիւզանդ Գ, է):

(Շար․ 21)

ՓՈՒՈՆ ՏՈՄՍԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ ՀՆՋՈՂ ՏԵՍԱԿ ՄԸ ՀԱՅԵՐԷՆԸ

Առաւօտեան ժամը վեցն էր: Տանյութեան մէջ միացուցի հեռատեսիլը եւ սովորական զգացականութեամբ, լսեցի եւ դիտեցի: Նոր նախագահ, նոր վարչապետ, նոր եւ նախկին նախարարներ: Իւրաքանչիւր նոր կառավարութեան հետ, նոր յոյսեր կը ծնին: Բայց այդ յոյսերուն մէջ, ըստ երեւոյթին, տեղ չունի մեր ոսկեղէնիկը:

Այս առաւօտ կրկին մատուցեցաւ նորահայերէն, տարբեր անձերու կողմէ, անոնք ըլլան քաղաքական, կուսակցական, պաշտօնատար, բժիշկ… Օտար լեզուներ չսորված մայրս լաւ է որ հեռացած է աշխարհէն, քանի որ պիտի չհասկնար թէ ինչ կ՚ըսէին մեր խելօք հայրենակիցները, լուսաբանելու համար մօտի եւ հեռուի ունկնդիրները:

Սփիւռքի մէջ, երբեմն հայերէն բառի կողքին, փակագիծի մէջ, կը գրենք անոր թարգմանութիւնը ֆրանսերէն, անգլերէն, սպաներէն, երբ մասնագիտական են… Այժմ, Հայաստանի հեռատեսիլը հնչող օտար բառերու կողքին պէտք է որ ձեւը գտնէ փոքրիկ պաստառին վրայ գրելու անոնց… հայերէնները, որպէսզի հոն եւ հոս, մեր հայրենակիցները բան մը հասկնան ըսածէն:

Այս առաւօտ, փոխան թէյի եւ սուրճի, Հայաստանի հեռատեսիլը հրամցուց բառեր․․

Այսպէս, տնտեսապէս ակար քաղաքացիներու կապոյտ վառելիքի

գինի բարձրացումը դարմանելու համար սփիւռքահայութիւնը պիտի ըլլայ: Մի՞թէ կարելի չէր ըսել նախատեսուած են յատկացումներ:

Չեմ յիշեր թէ ի՞նչ ըսուեցաւ յաջորդ սեզոնին համար, բայց ինչո՞ւ չըսել յաջորդ եղանակին:

Հայաստանի քաղաքական գործիչը կը խուսափէր փոփիւլիզմ ընելէ, ինչ որ լաւ է, բայց այդ ինչո՞ւ չըսել հայերէնով, օրինակ, ինչո՞ւ չըսել ամբոխավարութիւն, նոյնիսկ եթէ բոլորովին նոյն իմաստը չունի: Ի՞նչ կը բանի Լեզուի Պետական Վարչութիւնը...

Մեր երկրի պոտենցիալը ինչպէ՞ս կ'օգտագործուի, խելօք մարդիկ գիտեն, բայց ինչո՞ւ չեն ըսեր կարողականութիւն: Հայերէն բառը նուա՞զ ուժ ունի:

Կարեւոր խնդրի մը մասին կը խօսէին եւ ըսին թէ կոմպլեմանթարիզմ կայ: Ի՞նչ պակաս ունի փոխլրացումը, նոյնիսկ նուազ ծանր է որպէս բառ:

Երեւանի գեղեցկութեան սրահներու հետ մրցակցութիւն պիտի հաստատեն քաղաքական գործիչները, քանի որ օրէնքի կոսմեդիկ փոփոխութիւններ պիտի կատարեն, մի՞թէ սրբագրութիւն, յարդարանք, յատկացում բառերը աւելի հասկնալի չեն ըլլար, քանի որ օրէնքը կարիք ունի ո՛չ օծանելիքի եւ ո՛չ շպարի:

Իսկ ինչո՞ւ կը շարունակեն գործածել միգրացիա բառը, անոր զանազան ձեւերով, երբ կայ գաղթ բառը, իր բոլոր ձեւերով, որ այնքա՜ն ծանօթ է մեզի՝ մեր պատմութեան ճանապարհներուն վրայ:

Իսկ գաւառէն վերաորակաւորման համար Երեւան եկած բժիշկուհին ի՞նչ պէտք ունի փրոսեսիւրաներ ըսելու, երբ կրնայ ըսել դարմանման ընթացք...

Կրկին հարց տանք թէ ի՞նչ կը բանի Լեզուի Պետական Վարչութիւնը, ի՞նչ կը բանին գրողները եւ լեզուագէտները, երբ չեն գուրգուրար լեզուի մաքրութեան վրայ, որ մեր մեծագոյն ժառանգութիւնն է՝ ինքնութիւն պահելու համար:

Թրքերէն կ'ըսեն՝ դուն քեզի խօսէ, կամ՝ դուն կըրտէ ատամներդ, ես գիտեմ ընելիքս...

ՄԱԿԱՐ

ի Գաղիա
Ապրիլ 16, 2008
24էն ութ օր առաջ

ՇԱՒԻԼ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Մշակութային յանձնախումբը Ապրիլ 19ի ձեռնարկին համար հրաւիրած էր իր կրօնական ընկերակցութեան երկարամեայ ժրաջան անդամ՝ Հրանդ Նորշէնը: Յարգելի բանախօսը մօտ երկու ժամ եւ 330 լուսանկարներու միջոցով լայն ակնարկ մը նետեց Ֆրանսայի տարածքին վրայ հայկական ներկայութեան:

Ան սկսաւ հին ժամանակներէն եւ նախ յիշատակեց Լեւոն Ե. Թագաւորը ու անոր տապանաքարը՝ Սէն Տընիի տաճարին մէջ: Ապա անդրադարձաւ Ժէրմինի-տէ-Փրէյի հայկական ոճով եկեղեցիին, Փարիզի «Սէնթ Շափէլ»ին մէջ Զըւարթնոցը պատկերացնող որմաքանդակին, Փիթիվիէի Ս. Գրիգորին եւ անոր հնարած ծանօթ «Փէն տ'էփիս»ին, ինչպէս նաեւ Հօթղ-Ալփի Դալար գիւղաքաղաքին եւ 404ին մահացած Ս. Գրիգորի անոր եկեղեցիին մէջ պահպանուած նըշխարներուն:

Երկրորդ բաժինով մը, Պ. Նորշէն ներկայացուց Ֆրանսայի 53 քաղաքներուն մէջ վերջին երեսունհինգ տարիներու ընթացքին կառուցուած Մեծ Եղեռնին ձօնուած 60 խաչքարերը ու յուշակոթողները: Առաջինը՝ Տէսին, 1972ին, ապա Մարսէյլ 1973ին, քաղաքական ծանօթ հետեւանքներով: Յիշատակուեցան նաեւ ստեղծուած խոչընդոտները, դժուարութիւնները (Ալֆորվիլի խաչքարին ոմբակոծումը, Շաւիլի կոթողին գողութիւնը, Լիոնի յուշահամալիրին վերջերս ապօրինի հաչակումը...):

Երրորդ բաժինին նիւթն էր. «Հայերու մասնակցութիւնը երկու Համաշխարհային պատերազմներուն» եւ անոնց հանդէպ Ֆրանսայի յարգանքի տուրքը: Այսպէս, տրուեցաւ Միսաք Մանուշեանին մասին լայն պատկերացում մը (Մոն-Վալերիէն, Փարիզի 20րդ թաղամասի «Մանուշեան խմբակ»ի փողոցը (1955) որուն բացման առթիւ, Լուի Արակոն գրեր էր իր ծանօթ բանաստեղծութիւնը, Իվրիի գերեզմանը): Տեսանք նաեւ Վերտէօնի ոսկրանոցը ուր 1973ին զետեղուեցան յիշատակի երկու քանդակներ՝ մէկը Վան, միւսը Սխ քաղաքին ձօնուած: Այս բաժինին մէջ անդրադարձ եղաւ նաեւ աշխարհական դէմքերու. Ժան Ալթէն, Հանրի Վերնէօյ, Նափոլէոն Պիւլլիւքեան, Ճեպրայէլ Պահատուրեան, եւ նաեւ Հրանդ Տինք, որուն անունով փողոց մը մկրտուեցաւ վերջերս Լիոնի մէջ: Այս առթիւ մեզի ցոյց տրուեցաւ տարաբախտ լրագրողին Պոլսոյ գերեզմանը, կիսանդրիով, վերջերս նկարուած, բանախօսին կողմէ:

Վերջին մասը կը վերաբերէր հայկական տարբեր տեսակի հետքերու: Դիտեցինք Պանեէօյի աղբիւր-յուշարձանը, Ռուբէն Սեւակի թանգարանը՝ Գանէր-սիւր-Մեռ, Քրդզոն Թերակղզին (Պրըթանեը) «Արարատ լերան վրայ նահատակուած 10.000-ներու» փայտեայ խորանի քանդակը (1624) (retable): Տեսանք նաեւ Նափոլէոնի մամլուք՝ Ռուստամի գերեզմանը (Տուրտան), Գառզուի նկարազարդած մատուռը (Մանոսք) ինչպէս Ս. Պլէզի (Վըլատ) մասունքները՝ Միյի–լա–Ֆորէյի եկեղեցիին մէջ:

Լուսանկարներու այս ցուցադրումը աւարտեցաւ երկու հետաքրքրական պատկերներով. մէկը, Փարիզի Շան-տը-Մարսի «Խաղաղութեան պատ»ը ուր 49 լեզուներով, ինչպէս հայերէն, գրուած է «խաղաղութիւն» բառը եւ վերջապէս Փարիզի 18րդ թաղամասի Աբէս պարտէզին մէջ զետեղուած «Je t'aime»-ներու պատը ուր 280 լեզուներու կողքին կը կարդանք նաեւ «Կը սիրեմ քեզ» տողը:

Ջերմօրէն շնորհաւորելի է Հրանդ Նորշէնի տարած այս բծախնդիր եւ երկարաշունչ աշխատանքը որ ներկաներուն առիթ ընծայեց լայն պատկերացում ունենալու Ֆրանսայի մէջ մեր այսօրուան մնայուն ներկայութեան մասին: Փափաքելի է որ լուրջ որոնումներու եւ երկար ճամբորդութիւններու արդիւնք այս աշխատանքը հատորի մը մէջ ամփոփուի, իբր վկայութիւն մեր մասնակցութեան Ֆրանսայի քաղաքական եւ ընկերա-մշակութային կեանքին:

ՀՐԱՅՐ ՀՐԱԶԵԱՆ

ԱՆԽՕՍ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Հայոց ցեղասպանութեան 93րդ տարելիցին առիթով Հռոմի հայ գաղութի խորհուրդը եզակի ձեւի քարոզչութեամբ մը ձեռնարկեց հանրային կարծիքի ուշադրութիւնը հրաւիրելու, յատկապէս նոր սերունդի ուշադրութիւնը, 20րդ դարու Ա. Ցեղասպանութեան վրայ: Նախաձեռնութիւնը նախադէպ է իր տեսակին մէջ, քանի որ առաջին անգամ ըլլալով կ'օգտագործուին Իտալիոյ հանրակառքերը որոնք օժտուած են տեսերիզի սարքաւորումով: Արդ, Իտալիոյ շատ մը քաղաքներու՝ Հռոմի, Միլանոյի, Ֆլորանսի, Սիէնայի եւ Պարիի հանրակառքերուն մէջ, Ապրիլ 11էն 30 տեսերիզ մը կը ցուցադրուի ուր կը տեսնուի բերանը կարուած մարդ մը եւ հետեւեալ գրութիւնը «24 Ապրիլ 2008: 93րդ տարելիցը Հայոց Ցեղասպանութեան. անխօս ողբերգութիւն մը»: Բերանը կարուած մարդու նկարը կը հայի 20րդ դարու Ա. Ցեղասպանութեան որուն մասին երկար տարիներ չխօսուեցաւ շատ մը պետութիւններու կողմէ եւ զոր 1973ին ՄԱԿ-ի Մարդու իրաւունքներու ենթայանձնախումբը սահմանեց որպէս 20րդ դարու Ա. Ցեղասպանութիւնը: Հռոմի հայ գաղութի խորհուրդը իր այս նախաձեռնութեամբ կը նպատակադրէ վառ պահել ԵՂԵՌՆԻ մէկ ու կէս միլիոն զոհերու յիշատակը նաեւ գիտակից դարձնել հանրային կարծիքը, յատկապէս նոր սերունդը, որպէսզի նման ողբերգութիւններ երբեք տեղի չունենան:

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ՊԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

ՄԱԼԱԽՈՎ ԿՈՒՐԳԱՆ

Յաջորդ ձմեռ Այվազովսկին դարձեալ եկաւ: Իր ժամանման մասին նա իմացաւ նախօրեակին: Տանտիրուհին գընացել էր ինչ-որ ազգականների մօտ, տունը թողնելով Պանտէլէյին: Ծերուկն ամենայն խնամքով կարգի բերեց սենեակները եւ պատրաստուեց դիմաւորելու թանկագին հիւրին: Նա անընդհատ դուրս էր գալիս գաւիթ՝ տեսնելու չէ՞ր գալիս արդեօք Իվան Կոնստանտինովիչը: Իսկ նկարիչը ժամանեց առաւօտեան շուտ, երբ Պանտէլէյը բակում ցախանոցի ճանապարհն էր մաքրում: Գիշերը առատ ձիւն էր եկել, այնպէս որ չկարողացաւ ինչպէս հարկն է դիմաւորել: Կառապանը ստիպուած էր եղել բաւականին երկար բացել չքամուտքի դուռը: Շատ սրտնեղեց Պանտէլէյը: Հիմա Իվան Կոնստանտինովիչը հանգստացնում էր նրան եւ հաւատացնում, որ այսպէս աւելի լաւ էր ստացուել: Մինչ կառապանը կը կարողանար ձայն տալ, նա հասցրել էր մի լաւ տնտղել իրեն ծանօթ տունն ու պարտէզը, վերյիշել անցած ձմեռը:

Նախասենեակում հանելով մուշտակը, Այվազովսկին շուրջը նայեց եւ հարցական հայեացքով դիմեց Պանտէլէյին, ցոյց տալով պատի հարթ, սպիտակ մակերեսը: Ծերունին հակեց գլուխը, ձեռքերն սկսեցին դողդողալ եւ նա, ի վերջոյ, յուզուած դուրս փախաւ: Միայն նախաճաշի ժամանակ նա պատմեց Իվան Կոնստանտինովիչին, թէ ինչպէս ամրանը իրենց մօտ իջեւանել էր Թիֆլիսեցի մի վաճառական, եւ տանտիրուհին ցոյց էր տուել նրան պատին նկարած մուշտակը: Մեկնելուց առաջ վաճառականը մեծ գնով վերցրել էր նկարը:

Վաճառականը վարպետներ բերեց, – շարունակեց Պանտէլէյը, – եւ նրանք հատիչով քերեցին ծեփը, իսկ յետոյ դուրով պոկեցին համեցին թղթի ծուէններն էլ հետը: Երբ ձեր մուշտակը տարան, այդ օրը ես չէի կարողանում տուն գալ: Յետոյ էլ մի լաւ կռուեցի տանտիրուհու հետ: Հիմա... դրա համար էլ գնաց տընից, երեւս չունի ձեր աչքին երեւալու:

– Ես սովոր եմ դրան, սիրելիս: Դեռ ջահէլ ժամանակ, երբ առաջին անգամ գնացել էի արտասահման, մի անգամ Բիսկայան ծովածոցում մեր շոգենաւը սարսափելի փոթորկի հանդիպեց: Մրրկի շուրը կայծակնային արագութեամբ եւ անխուսափելի չափազանցումներով տարածուել էր ամբողջ մայրցամաքով մէկ: Եւ այդ անբան լրագրողները «ալիքներին զոհ գնացողների ցուցակում» մտցրել էին նաեւ իմ անունը: Այդ զուր ամբաստանութիւնից էլ ահա ճարպկօրէն օգտուել էր նկարների փարիզեան վաճառական Տիւրան Ռիւէլը, որն իր հաւաքածուում ունեցել էր իմ նկարներից երկուսը: Ամէն կերպ տարածելով, որ ես մահացել եմ, նա զգալի օգուտով կարողացել էր վաճառել դրանք: Դրանից միառժամանակ անց, այցելեցի Փարիզ, Տիւրանն ինքը պատմեց ինձ այդ մասին, մի կուշտ ծիծաղելով սեփական հնարամտութեան վրայ: Հիմա քո տանտիրուհին էլ այդ ֆրանսիացի վաճառականի նման է: Բայց դու, Պանտէլէյ, ոչ մի մեղք չունես եւ մենք առաջուայ նման լաւ բարեկամներ կը մնանք:

...Օրերը գլորւում էին երջանիկ ու միանման: Առաւօտները Այվազովսկին աշխատում էր, ցերեկը դուրս գալիս զբօսնելու: Իսկ երեկոյեան Իվան Կոնստանտինովիչն ու Պանտէլէյը երկար նըստում էին մի բաժակ թէյի շուրջ: Մի անգամ առաւօտեան Այվազովսկին զարթնեց սովորականից շուտ: Երկար ման եկաւ սենեակում, մերթ կանգնելով լուսամուտի առաջ, մերթ նորից շարունակելով քայլել: Պանտէլէյը լսում էր նրա ոտնաձայներն ու ինքն էլ վարակւում նկարչին համակած յուզումով:

Նախաճաշի ժամանակ Իվան Կոնստանտինովիչն առանձնապէս սիրալիր ու ջերմ էր նրա հետ: Ծերունին ինչ-որ առանձնայատուկ բան զգաց, բայց ցոյց չտուեց, թէ անհանգստանում է: Վեր կենալով սեղանից նա հանգիստ ասաց.

– Գնա պատրաստուիր, Պանտէլէյ. այսօր բացւում է իմ նկարների ցուցահանդէսը: Միասին կը գնանք:

Պատկերասրահում, չնայած վաղ ժամին, դժուար էր նկարներին մօտենալը: Նրանցից իւրաքանչիւրի առաջ խռնուել էին ծանօթ եւ անծանօթ մարդկանց սեղմ խմբեր: Ամէն ոք ջանում էր կողքինին յայտնել իր կարծիքը, բայց բոլորը գալիս էին այն եզրակացութեան, որ տարիների հետ ծերունի նկարչի ձեռքը չէր թուլացել:

Ավազովսկու յայտնուելը անմիջապէս նկատուեց: Ծանօթներն ու բարեկամները խանդաղատանքով ողջունում էին նրան: Իվան Կոնստանտինովիչը շնորհակալութիւն էր յայտնում, պատասխանում խոնարհումներին, իսկ նրա կողքին կանգնած էր Պանտէլէյը: Այցելուների ուշադիր հայեացքները սեւեռւում էին նրան: Ծերունին համոզուած էր, որ այդ ուշադրութեան համար պարտական է իրեն՝ նկարչին՝ որն ամբողջ ժամանակ բարեկամների հետ զրուցելով, մտերմաբար բռնել էր իր թեւից:

(Շար. 212)

(Շար. Ա. էջէն)

Ֆրանսայի։ Թունուզի մէջ, յուսախաբ են անոնք, որոնք մարդկային իրաւանց պաշտպաններն են, մանաւանդ երբ Ֆրանսայի նախագահը՝ Ռամա Եատ ընկած է իր ժամադրութիւնը ժողովրդավար կիններու միութեան հետ այն պատրուակով որ շատ զբաղած է։ Մեծ յուսախաբութիւն պատճառած է նաեւ Սարքոզիի ելոյթը, երբ ան ողջունած է Թունուզի մէջ կիրարկուած յառաջդիմութիւնը ժողովրդավարութեան ճամբուն վրայ եւ ճշդած նոյնիսկ՝ «յանուն ինչի կրնամ թոյլ տալ ինծի որ դաս տուող մը ըլլամ»։ Սարքոզիի խօսքերը վրդոված են Ֆրանսայի քաղաքական շրջանակները, քանի ընտրապայքարի իր խօսքերը յստակ էին՝ «մարդկային իրաւունքները կը գտնուին Ֆրանսայի արտաքին քաղաքականութեան սրտին վրայ»։ Խորքին մէջ, Սարքոզի շատ գոհ է Թունուզի նախագահին դիրքէն, քանի ան ջերմ ջատագովն է Սարքոզիի այնքան սիրելի «Միջերկրականեան միութեան»։

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ 0,4%ի յաւելում մը կրած է Մարտին, ինչ որ կը նշանակէ որ 1·905·000 գործազուրկներ կան որոնք աշխատանք կը փնտռեն, նախորդ ամսուան բաղդատմամբ 8200 հոգիի յաւելում մը։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ, Մայիս 1էն կազին գինը 5,5% յաւելում կրեց, ինչ որ բաւական ծանր է մանաւանդ անոնց համար որոնք կազով կ'ապահովեն բնակարաններուն ջեռուցումը։

ԳԱՆՆԻ փառատօնին երկու հայ բեմադիրներու, ֆիլմեր ներկայացուած են. մէկը Աթոմ Եղոյեանի «Երկրպագութիւն»ն է, միւսը Տիանա Մկրտչեանի (Ռուսաստան) վաւերագրական «Կաթա»ն։

ԹԱՐԵՔ ԱԶԻԶ, Ս. Հիւսէյնի նախկին բանբեր եւ Իրաքի արտաքին նախարարին դատավարութիւնը յետաձգուած է Մայիս 20ին, ամբաստանեալը ուզած ըլլալով փոխել իր պաշտպան փաստաբանը։ Կը դատուի Պաղտատի 42 առեւտրականներու մահապատժման, համար 1992ին։ Ինք կ'ուրանայ։

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club «Rouben Mamoulian»
Sous le parrainage
de **Robert GUEDIGUIAN**,
réalisateur

Jeudi 15 mai à 20h

HOMMAGE
GREGOIRE (COCO) ASLAN

«LA 25ème HEURE»
Un film d'**Henri VERNEUIL**
Film français, 1967, 1h50, VF

Musique de Maurice Jarre
Avec Grégoire Aslan, Anthony Quinn, Virna Lisi, Serge Reggiani, Jean Desailly

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

P.A.F. : 5 euros — Réduit : 3 euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Métro: République

ԱԶԳ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԷՆ BNF

Ֆրանսայի Ազգային գրադարանը հայկական հին գրապահեստի մը տէր է եւ կ'ուզէ ճոխացնել զայն։ Եթէ կը փափաքիք մասնակցիլ այդ նպատակին, կապ հաստատեցէք Միքայէլ Նշանեանի հետ որ պատասխանատու պահպանողն է հայկական պահեստին։ Կրնաք ապահով ըլլալ որ ձեր նուիրելիք գիրքերը, թերթերը, պարբերականներն ու լուսանկարները լաւագոյն պայմաններու մէջ պիտի պահուին եւ թուայնացուին։

Հեռ. – 01·53·79·80·69
Իմակ. – mikael.nichanian@bnf.fr

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԻ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆԸ
ՋԵՐՄ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՅԱՅՏՆԷ

Բժ. Լեւոն Մոմճեանին, գրադարանին նուիրած հայերէն ընտիր գիրքերուն համար։

DIOCESE DE FRANCE
de l'Eglise apostolique arménienne
15 rue Jean Goujon — 75008 Paris

Mgr. Norvan ZAKARIAN
Archevêque de France
a le plaisir de vous convier
au cycle de formations
«COMPRENDRE L'HISTOIRE ARMENIENNE»
Qu'il anime chaque mois

3ème séance :
dimanche 4 mai de 17h à 18h

Salle Nourhan Fringhian
15 rue Jean Goujon — 75008 Paris
Métros: Champs-Elysées Clemenceau, Franklin Roosevelt ou Alma-Marceau

— Entrée libre —
Renseignements : 06 29 38 96 14

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ - ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

– ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, ՄԱՅԻՍ 5, ժամը 20·30ին
ՇԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԵՒ ՀՈԳԵՒՈՐ ՏԱՂԵՐՈՒ ԾԱԳՈՒՄԸ ՀԱՅ ՄԷՍԻՆ ՄԷՋ
Հ. ՎՐԹԱՆԷՍ ՎՐԴ. ՈՒԼՈՒՀՈՃԵԱՆ
(Վենետիկէն)
Կեդրոնական դահլիճին մէջ (Սեւր)։

– ՇԱԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 24, ժամը 15ին
ԺԹ. – Ի. ԴԱՐԵՐՈՒ
ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱՆՑՔԵՐԸ
ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ
Կեդրոնական դահլիճին մէջ (Սեւր)։
դասախօս՝ Հ. Յ. ՊՉՏԻԿԵԱՆ

– ՇԱԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 24, ժամը 16ին,
«ԺԹ. – Ի. ԴԱՐԵՐՈՒ
ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱՆՑՔԵՐԸ»
Հ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎՐԴ. ՊՉՏԻԿԵԱՆ
Սեւրի Կեդրոնական դահլիճին մէջ։

Date à retenir

Le samedi 17 mai

Repas de la Maison Arménienne de la Jeunesse et de la Culture de Marseille.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Լիոն–Վիլէօրպանի «Արաքս» մասնաճիւղի վարչութիւնը եւ իր բոլոր անդամները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Ռոժէ Գայթանճեանի եւ զաւակներուն, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, իրենց շատ սիրելի մօր, մեծ մօր, նախկին խաչուհի Հայկազեան վարժարանի վաստակաւոր հայագէտ ուսուցչուհի Տիկին Գեղանոյշ Գայթանճեանի մահուան առթիւ, մաղթելով մխիթարութիւն իր հարազատներուն։ Այս առթիւ մասնաճիւղս կը նուիրէ 100 եւրօ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի դպրոցներուն։

□

LIVRY-GARGAN
La Section «D. MISSAKIAN» de Sevran-Livry de la Croix Bleue, offrira un
HOKEDJACH
en présence du Père Haroutioun TACHDJIAN,
à la mémoire de ses membres et amis disparus.
Le jeudi 8 mai à 13 heures
à la Maison de la Croix Bleue
17 rue Charles Péguy,
93190 LIVRY-GARGAN

Sur inscription auprès de :
— Madeleine : 01 43 83 87 68;
— Nilva : 06 87 05 00 67.

QUELQUES PLACES ENCORE DISPONIBLES avec L'UCFAF pour 2 voyages en ARMENIE

voir site : www.ucfaf.com

1 voyage touristique du 26 juillet au 10 août

soit 16 jours / 15 nuits au prix de 1565 euros par personne, max. 30 personnes, base demi-pension et chambre double, incluant un circuit de 6 jours jusqu'au Karabagh (taxes d'aéroport et visa en sus) renseignements : E. Yazidjian au 01 42 87 95 98 (heures de bureau)

1 voyage randonnée du 14 au 25 juillet

soit 12 jours / 11 nuits au prix de 1390 euros par personne, max. 12 personnes, incluant un circuit randonnée de 7 jours en pension complète et 3 jours à Erevan en demi-pension avec excursions et visites quotidiennes renseignements : A. Samikyan au 01 48 03 18 78

ESPOIR POUR L'ARMÉNIE

VOYAGE EN ARMENIE ET AU KARABAGH
DU 6 AU 16 JUILLET

Logement en hôtel 3 étoiles en pension complète
Visite des sites historiques de l'Arménie et du Karabagh
— Lac Sevan, Khor Virab, Guéghard, Garni, etc... —

Prix 1550 euros
Serge Kurkdjian, tél. : 04 91 77 23 44
E-mail : serge@kurkdjian.org
www.espoirpourlarmenie.org

2008Թ. ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 28–ԻՆ
Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի մէջ տեղի կ'ունենայ

ՍՈՒՐԲ ՄԻՒՌՈՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

բարձր հովանաւորութեամբ
Գ Ա Ր Ե Գ Ի Ն Բ.
Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի,

իր հետ ազօթակից ունենալով Նուիրապետական Աթոռներու գահակալները, թեմական առաջնորդները եւ հաւատացեալ հայ ժողովուրդի աղօթասէր զաւակներու հոծ բազմութիւնը։

Նկատի ունենալով այդ օրուան կարեւորութիւնը հաւատացեալի կեանքին մէջ

Թեմիս Առաջնորդ
ՆՈՐՎԱՆ ԱՐՔ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ
Կ Ո Չ կ'ուղղէ
Ֆրանսահայ Թեմի բոլոր զաւակներուն
2008Թ. Սեպտեմբեր 26էն մինչեւ Հոկտեմբեր 3
մասնակցելու
ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ՝ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾԻՆ,
մեր աղօթքը բերելու
Ս Ո Ւ Ր Բ Մ Ի Ւ Ռ Ո Ն Ի Օ Ր Հ Ն Ո Ւ Թ Ե Ա Ն

Ուխտագնացութիւնը կը կազմակերպուի Ֆրանսահայոց Թեմի Առաջնորդարանին կողմէ։

Յաւելեալ տեղեկութեան համար դիմել տեղի ձեր հոգեւոր հովիւներուն և հոգաբարձուներուն, կամ Ֆրանսահայ Թեմի Առաջնորդարան՝ 01·43·59·67·03 թիւէն։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑԱՇԱՐՔ ԵՒ ԽՐԱԽՃԱՆՔ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ.Մ.Ը.Մ.–Ֆրանսի վարչութիւնը կը կազմակերպէ Եւրոպայի միջ-շրջանային ֆութպոլի եւ պասքէթի մրցաշարք, բաժակ՝ «Սուրէն Մուրատեան»ը, որ նուիրուած է նաեւ Հ.Մ.Ը.Մ.–ի հիմնադրութեան 90–ամեակին։

Մրցաշարքին հրաւիրուած են մասնակցելու Ֆրանսայի եւ Եւրոպայի Հ.Մ.Ը.Մ.–ի շրջաններն ու զանազան մարզական միութիւններ։

Մրցաշարքը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ եւ Կիրակի 2008 Մայիս 10–11ին, Իսի–լէ–Մուլինոյի Alain MIMOUN դաշտին վրայ 1, rue Rabelais 92130։

Մրցաշարքի փակման արարողութիւնը պիտի կայանայ Կիրակի, Մայիս 11, ժամը 16:00–ին։

Նոյն երեկոյեան, ժամը 20:30էն սկսեալ, ի պատիւ մրցաշարքին մասնակցող խումբերուն տեղի պիտի ունենայ խրախճանք – պարահանդէս, Իսի–լէ–Մուլինոյի PACI սրահին մէջ, հասցէ՝
25 avenue Victor Cresson — 92130 Issy-les-Moulineaux

Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւին.–
06 80 88 12 21

Հ.Մ.Ը.Մ. – ՖՐԱՆՍԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՄԱՅԻՍ 3-4
SAMEDI-DIMANCHE
3-4 MAI
2008

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Tél. : 01 47 70 86 60 — Fax : 01 48 00 06 70
Courriel (e-mail) : jbaratch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. Paris 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.951 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 83e ANNEE — N° 21.951

ԹՈՒՐՔԻԱ

301-ՐԴ ՅՕԴՈՒԱԾԸ ԻԲՐԵՒ ԹԷ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒԱԾ

Թուրքիոյ խորհրդարանը 250 թեր եւ 65 դէմ քուէով Ապրիլ 30ին ընդունած է պատժական օրէնքին 301րդ յօդուածին «բարեփոխուած» տարբերակը. ան «Թրքութիւնը անարգել»ու յանցանքին դէմ մինչեւ երեք տարի բանտարկութիւն կը նախատեսէր. սկսեալ Հ. Տինքէն, շատ մը մտաւորականներ, ինչպէս նոպէլեան մրցանակակիր Օ. Փամուք, դատարան կանչուած էին այդ ամբաստանութեամբ:

Արեւմտեան աշխարհէն կատարուած քննադատութիւններ ու 301րդ յօդուածը ջնջելու, առնուազն բարեփոխելու թելադրանքներ վերջապէս արձագանգ գտած էին Անգարայէն եւ յատկապէս Եւրոպայի անդամակցութեան հեռանկարով Թուրք պատկան իշխանութիւնները «բարեփոխած» էին յօդուածը: Հոն «Թրքութիւնը անարգել»ը կը փոխարինուէր «Թուրք ազգը եւ Թուրքիոյ Հանրապետութիւնը անարգել»ով, առաւելագոյն պատիժն ալ երեքէն երկու տարուան կը զեղչուէր. ասոնց հետ պայման կը դրուէր որ ամբաստանութեան ու դատական հետապնդումի համար հարկաւոր ըլլայ արդարութեան նախարարին արտօնութիւնը:

Այս բարեփոխումը ինչպէս Հայ Դատի Եւրոպայի յանձնախումբին, Թրքական որոշ կազմակերպութիւններու կողմէ եւս մակերեսային, խաբուսիկ նկատուած է:

301րդ յօդուածով ամբաստանուած են անոնք որոնք արտայայտուած են Հայկական Ցեղասպանութեան, Քրտական հարցին, Կիպրոսի Թրքական գրաւումին նման Թուրքիոյ համար թապու նիւթերու մասին:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐՈՒ ԱՄԵՆԷՆ ԱՆԿԵՂԾԸ

ԱՄՆ-ու նախագահական թեկնածուներուն համար քիչ մը անբախտութիւն է որ Ապրիլ 24ը զուգադիպած է ընտրապայքարի բաւական թէժ մէկ շրջանին: Պարզ է որ այդ մասին լռել դիւրին չէ, մինչ երկրին բոլոր շրջաններուն մէջ ոգեկոչումի նշումներ կ'ըլլան: Ի վերջոյ, որքան ալ արհամարհուի, "ծագումով հայ" Ամերիկացիներու թիւը երբեմն մինչեւ մէկ միլիոն կը տրուի. ուստի ոչ մէկ թեկնածու կրնայ քանի մը տասնեակ հազար քուէ արհամարհելու շռայլութիւն ընել:

Հաւանաբար այս, կամ աւոր մօտաւոր հաշիւներով, գլխաւոր երեք թեկնածուները յարմարագոյն ձեւով փշոտ այդ նիւթը ընդգրկած են իրենց քարոզչութեան մէջ:

Օպամա խոստացած է շարունակել ջանքերը, Թուրքիան ստիպելու որ ճանչնայ Ցեղասպանութիւնը: Ամերիկահայ համայնքին խօսք ուղղելով ան ըսած է թէ Ամերիկան արժանի է ղեկավարի մը որ ճշմարտութիւնը կ'ըսէ Հայկական Ցեղասպանութեան մասին եւ կ'արձագանգէ բոլոր միւսներուն. եւ ինք մտադիր է ըլլալու այդ ղեկավարը:

Բնական է տարբեր բան չէր կրնար ընել իրենց կուսակից մրցակիցը՝ Հ. Քլինթըն: Ան ալ վճռական կերպով յայտարարած է թէ Հայերուն դէմ կատարուածը ցեղասպանութիւն էր: Քայլ մըն ալ առաջ գացած է Օպամայէն ու աւելցուցած որ երկու անգամ այդ մասին նամակ գրած է նախագահ Պուշի եւ ինք պիտի ճանչնայ իրականութիւնը, եթէ ընտրուի: Լրատուիչները բան չէին ըսած այն մասին թէ իր ամուսնին նախագահութեան զոյգ շրջանէն ետք միայն Հ. Քլինթըն տեղեկացած է 1915ին կատարուածին:

Ինչ կը վերաբերի հանրապետական Մըք Քէյնի, ան ալ արտայայտուած է 1915ին մասին, բայց առանց "ցեղասպանութիւն" որակումը գործածելու:

Հիմա մինչեւ աշուն, մինչեւ ընտրութեան թուականը, ամերիկահայ ընտրողներէն անոնք որոնց քուէի հաշիւներուն մէջ տեղ կը գրաւէ հայկական ազդակը, պիտի դնեն-վերցնեն, կշռեն-դատեն ամէն մէկուն կեցուածքը, ըսածն ու չըսածը: Պիտի վիճին բարեկամ ու դրացիի հետ, պիտի ջանան վերլուծել, բացատրել, համոզել:

Մինչդեռ, այնքան բարդ չէ հարցը. մանաւանդ յիշելով նոյն հարցին մասին խօսքի ու գործի նախընթացներուն անշեղ միօրինակութիւնը: Այսինքն՝ ըսել մէկ բան որ ակնկալուածն է, ապա ընել այն զոր կը պարտադրէ թրքամէտ քաղաքականութիւն մը: Դեմոկրատ մրցակից թեկնածուները արդէն բռնած են նոյն ճամբան: Եթէ առնուազն անկեղծ նախագահ մը ունենալու նպատակը կայ, անվարան պէտք է ընտրել հանրապետական թեկնածուն:

Թ. ԱՐՓԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒԱԾ

Ազգային Ժողովը Ապրիլ 30ի նիստին 88 թեր եւ 3 դէմ քուէով վաւերացուցած է նոր կառավարութեան ծրագիրը: Դէմ քուէարկողները եղած են «Ժառանգութիւն» խմբակցութեան անդամ երեսփոխաններ: Թեր քուէարկած համախոհութեան չորս կուսակցութիւնները յոյս յայտնած են որ ծրագիրը Հայաստանին թոյլ կու տայ 2012ին որակապէս նոր երկիր դառնալու:

* * *

ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Արտաքին գործերու նախարար Է. Նալպանտեան Ապրիլ 29ին հանդիպում ունեցած է Երեւանի դիւանագիտական օտար ներկայացուցչութիւններու ղեկավարներուն հետ: Ընդարձակ ելոյթով մը պարզած է միջազգային շարք մը հոլովոյթներու վերաբերեալ Հայաստանի արտաքին քաղաքականութեան առաջնային ուղղութիւններն ու մօտեցումները:

Նախարարը ըսած է թէ բարեկամ եւ գործընկեր երկիրներու հետ աշխոյժ քայլերու ձեռնարկումը կը շարունակուի, կը շարունակուի նաեւ Ռուսաստանի հետ յատուկ ռազմավարական գործընկերութեան խորացումը, քայլեր կ'առնուին ԱՄՆ-ու հետ բարեկամական գործընկերութեան եւ գործակցութեան զարգացումին համար: Ապա ան աւելցուցած է թէ Հայաստանի արտաքին քաղաքականութեան գլխաւոր ուղղութիւններէն մէկը դարձած է եւրոպականը:

Ինչ կը վերաբերի Թուրքիոյ հետ յարաբերութիւններու կարգաւորումին, նախարարը կրկնած է առանց նախապայմանի յարաբերութիւն մշակելու Երեւանի պատրաստակամութիւնը:

* * *

ՓԱՍՏԱԲԱՆՆԵՐՈՒ ԿԱՃԱՌԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԱՃԱՌԻՆ ԱՆԴԱՄ

Փաստաբաններու կաճառին Ապրիլ 19ի ընդհանուր ժողովին որոշուած է Եւրոպայի կաճառներու խորհուրդին անդամակցիլ: Ռուբէն Սահակեան որ Հայաստանի կաճառին նախագահն է, տեղեկացուցած է թէ կազմակերպութեան մնայուն կոմիտէն հաւանութիւն յայտնած է Հայաստանի դէտ անդամի կարգավիճակին, քանի որ երկիրը Եւրոպական միութեան անդամ չէ: Փարիզաբնակ Ր. Գալֆայեանի պարտականութիւն տրուած է գործակցութեան հարկաւոր կապերը հաստատելու: Վերջերս ֆրանսահայ 60 փաստաբան եւս զօրակցութիւն յայտնած են Հայաստանի իրենց պաշտօնակիցներուն: Երեւանի կաճառը կը գործակցի Պելճիոյ եւ ԱՄՆ-ու իրաւաբաններուն հետ:

* * *

ՈՐԴԵԳՐՈՒՄԻ ԹԻՒԵՐ

Ըստ արդարութեան նախարար Գ. Դանիէլեանի, վերջին երեք տարուան ընթացքին արտասահմանէն որդեգրումի 284 դիմում կատարուած է, 225ին գոհացում տրուած: Դիմումի տէրերուն կէսը հայ զոյգերը կազմած են. 20%ին պարագային մէկը հայ եղած է, իսկ մնացեալին երկու ամուսիններն ալ օտար եղած են:

Այս վերջինները, հետաքրքրական է որ աւելի կ'որդեգրեն հիւանդ երախաներ: Անոնց որդեգրած երախաներուն 53 տոկոսը առողջական ծանր պայմաններու տէր եղած է:

Որդեգրողները հիմնականին մէջ Ֆրանսայէն, ԱՄՆ-էն, Իտալիայէն, Յունաստանէն, Զուիցերիայէն զոյգեր եղած են:

*

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ՄԱՅԻՍ 1Ը

Հայաստանի Համայնավար կուսակցութիւնը Մայիս 1ի աշխատանքի օրը նշած է Ս. Շահումեանի արձանին շուրջ հանրահաւաքով մը: Տեղի չէ ունեցած աւանդական երթը, քանի որ ինչպէս յայտնած է Ռ. Թովմասեան, Մարտ 1ի պատահարներէն ի վեր Հայաստանի մէջ սուգի մթնոլորտ կը տիրէ:

Մայիս 1ի հանրահաւաքը սկսած է Մարտ 1ի զոհերուն յիշատակին վայրկեանի մը լռութեամբ. յետոյ քանի մը կէտերէ բաղկացած կոչ մը ուղղած են իշխանութիւններուն, թելադրելով որ ժողովուրդէն չխլուի խօսքի ազատութիւնը եւ հանրահաւաքներ, ցոյցեր կազմակերպելու իրաւունքը:

* * *

ԷՋՄԻԱԾԻՆ – ՇՈՒՇԻ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Մայիս 1ին «Յառաջ Հայաստան, յառաջ դէպի Աստուած» նշանաբանով ուխտագնացութեամբ մը 500 հոգի Էջմիածնէն մեկնած են Շուշի: Հոն «Մէկ ազգ, մէկ պետութիւն, մէկ հաւատք» խորագրուած հանրահաւաք մը տեղի ունեցած է:

Մայիս 2ին ալ Ստեփանակերտի մէջ ԼՂՀ նախագահ Բակօ Սահակեան հանդիպում կ'ունենար ուխտաւորներուն հետ:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՅԻՍ ՄԷԿԻՆ Ֆրանսայի մէջ սենտիքաները չկրցան միասնական պատկեր մը պարզել եւ միայն Սէ. Ժէ. Թէ.ն եւ Սէ. Էֆ. Տէ. Թէ.ն միասնաբար տողանցեցին առաւօտուն: Ընդհանուր ձեւով, ամբողջ Ֆրանսայի մէջ 200.000 հոգի մասնակցած է ցոյցերուն (120.000 ըստ ոստիկանութեան): Այս աւանդական ցոյցերը նախաբան մըն էին սակայն եւ բոլորը կը պատրաստէին Մայիս 15ի եւ Մայիս 22ի ցոյցերը զանազան պահանջներու համար, որոնց կարգին գնելու կարողութիւնը, հանգստեան թոշակները եւլն.:

Ժ.-Մ. ԼԸ ՓԷՆԻ Մայիս 1ը նախորդ տարիներէն շատ աւելի տժգոյն դիմագիծ ունէր, 1.000էն 5.000 կը գնահատուի աւանդական տողանցքին մասնակցողներուն թիւը (Ժանն տ'Արքի արձանին առջեւ): Ժ.-Մ. Լը Փէն իր ելոյթին մէջ շեշտեց թէ Սարքոզի իր խոստումներէն ոչ մէկը յարգած է: Այս հաւաքոյթին առթիւ, չէ վարանած նաեւ կրկնելու թէ Հրեաներու ցեղասպանութիւնը «մանրամասնութիւն» մըն է եւ ցաւ յայտնած է որ մարդոց ուշադրութիւնը կը հրաւիրուի այդ կէտին վրայ, մինչ շատ աւելի ծանրակշիռ հարցեր կան, ինչպէս ընկերային կացութիւնը, գաղթականներու կեցութեան կանոնաւորումը, եւլն., եւլն.: Լը Փէնի համար, ժողովուրդը կ'անդրադառնայ այլեւս որ «Թագաւորը մերկ է» (Սարքոզի):

ՖԻՅՈՆ կարճ այցելութիւն մը կատարած է Ուաշինկթըն, պատասխանելով «Ամերիքըն Ճուիշ Գոմիթի»ի հրաւէրին՝

(Շար.ը Դ. էջ)

...ԵՒ ՄՌՈՑՈՒՈՂ ՀԱՅՐԵՆԱՀԱՆՈՒՄԸ

Ամեակ մըն ալ անցաւ եւ համբիչի հատիկներու չխկոցի պէս խօսքեր կրկնուեցան. մեր անմեղ զոհերը, ճանչնալ ցեղասպանութիւնը, պահել յիշողութիւնը պարտականութիւն է, ժխտումի դէմ պայքարիլ, համացանցով մոմավառութիւն... եւ, որպէս նոր իրադարձութիւն, կրկնուող եւ չուտով մաշելու դատապարտուած՝ Հրանդ Տինքի անուան յիշեցում:

Բռնագրաւուած Հայաստանի մասին ոչինչ կ'ըսուի:

Հայաստանի Հանրապետութեան պաշտօնական բանբերները, հին տարազը նորի վերածած, կը շարունակեն Թուրքիոյ հետ առանց նախապայմաններու երկխօսութեան ձեռնարկելու դիւանագիտական համարուած տարազը կրկնել: Այս անորոշ արտայայտութեամբ ի՞նչ կը հասկնան Հայաստանի իշխանութիւնները եւ ի՞նչ կը հասկնայ Թուրքիա: Այս հարցումը չենք ուղղեր մենք մեզի:

Կացութիւն մը ստեղծուած է տարիներէ ի վեր, որ հայկական պահանջատիրութիւն համարուած կարգախօսին շարունակութիւնը չէ, հաւանօրէն սկիզբն է նորի մը, որմէ ազգը ոչ մէկ բարիք կրնայ ակնկալել: Այսինքն, ան բովանդակութիւն փոխած է: Քարոզչական նպատակներով օտար կարեւոր անձնաւորութիւններ եւ բարեկամներ կը հրաւիրուին ձեռնարկներու, որոնք կը խօսին Թուրքիոյ բարոյական սպառնալիքութեան մասին, կը կրկնուին բաղդատութիւններ Հրեաներու եւ Հայերու ցեղասպանութիւններու մասին, կը յիշեցնեն Գերմանիոյ քաջ վերաբերումը իր սխալը ընդունած ըլլալու:

Եթէ ազգային-քաղաքական վերաբերում ունենանք, պիտի ըսենք թէ բաղդատելին պէտք է բաղդատել:

Յիշուած երկու ցեղասպանութիւնները նմանութիւններ ունին, եղած են միլիոնաւոր զոհեր, գործուած է մարդկութեան դէմ յաւերժօրէն դատապարտելի ոճիր: Բայց անոնց միջեւ գոյութիւն ունի որակական տարբերութիւն մը, զոր ուրիշներ կ'ուզեն անգիտանալ, զոր մենք եւս դադրած ենք յիշեցնելէ՝ անբովանդակ եւ անհեռանկար դիւանագիտութեան մը հետեւելով, Հայաստան եւ Սփիւռք, Սփիւռք՝ բոլոր համայնքներու մէջ, Միջին Արեւելքէն մինչեւ Եւրոպա եւ Ամերիկաներ: Հայաստանի իշխանութիւնները թերեւս իրաւունք ունին անգիտանալու այդ որակական տարբերութիւնը, լուծում գտնելու համար իրենց առջեւ ծառացող բազմաթիւ խնդիրներու. շրջափակում, Արցախ, ճանապարհներ: Բայց Սփիւռքը ծնունդն է այդ որակական տարբերութեան, հետեւաբար, ինչ ալ ըլլան պայմանները եւ խուսանաւումները, ինք չի կրնար զայն զանց առնել:

Շատ աւելի նշանակալից է, քան նոյնինքն՝ ցեղասպանութիւնը, ազգի տեսանկիւնէ, այդ որակական տարբերութիւնը, որ ազգային վաւերական քաղաքականութեան առանցքը պէտք է կազմէ: Ան կը կոչուի հայրենահանում: Անոր հետեւանքով անդամահատուած է ամբողջական հասկացողութեամբ Հայաստանը, եւ հաւանօրէն կորստեան դատապարտուած՝ ազգի աւելի քան կէս համբաւը, հեռանկար՝ որուն հետ կը թուի թէ հաշտուած են Հայաստանի քաղաքական միտքը եւ Սփիւռքի գործնապաշտները՝ որոնք արդէն ընդունած են վերջնական անյայտացումը նախորդող ծագումով Հայ ըլլալու ժամանակաւոր գործ վիճակը: Այս կեցուածքն ալ կը չփոխուի որպէս քաղաքական տեսակէտ, եթէ այդ գաղափարախօսական այլասերումը այդպէս կարելի է համարել:

Բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններ կատարուած են Ցեղասպանութիւնը փաստելու, զայն ճանչցնելու, հետեւաբար ընդունիլ տալու համար աշխարհի տարբեր պետութիւններուն, միջազգային ատեաններուն եւ նոյնինքն Թուրքիոյ: Ուսումնասիրութիւններ եղած են Հայոց ունեցած նիւթական վնասներուն մասին, կալուածներ եւ հարստութիւն, զորս Թրքական իշխանութիւնը իւրացուցած է պարզապէս, հրապարակելով լքեալ գոյքի մասին օրէնք: Միջազգային դատարանները, ի հարկին, կրնան ընդունիլ որ այս հարցը քննուի, քիչ մը լաւատեսութեամբ, այդ դատարանները, կրնան նաեւ վճռել որ գտնուի հատուցման ձեւ մը, գումար տրուի: Այդ ձեւով, Պրագիլ հաստատուած հայրենահանուած Հայուն զաւակը, թոռը կամ ծոռը, կրնան իրաւունք ձեռք բերել եւ տիրանալ իրենց ժառանգութեան, ինչքին: Այս տնտեսական իրաւունքի ձեռքբերումը կը դարմանէ՞ հայրենահանում-աղէտը, քանի որ ան ազգային մեծ աղէտ է, պատմութեան առջեւ նոյնքան մեծ՝ որքան ցեղասպանութիւնը, իսկ ազգի յլինելութեան տեսանկիւնէ՝ անհամեմատօրէն աւելի մեծ:

Ոչ միայն անհատներու, այլ նաեւ ու մանաւանդ ազգի տեսանկիւնէ ի՞նչ եղան եւ են այսօր հետեւանքները հայրենահանում_աղէտին: Հակառակ խօսուած ճառերու, տարբեր հարուած ստացած է Հայոց ազգային մէկութիւնը: Այս իրողութիւնը ոչ ոք բարձրաձայն ըսելու քաջութիւնը ունի, թէեւ այդ մասին ճառ ու թութակային տարազներ անպակաս են: Հայաստանի եւ Սփիւռքի տարբերութիւններ ո՛չ մասնակի են եւ ո՛չ ալ ժամանակաւոր, եթէ հայրենահանում_աղէտը չդարմանուի, նաեւ առնուած այդ աղէտի դարմանման պայքարը չըսկսի: Այդ մէկութիւնը հետզհետէ աղօտ յիշատակ կը դառնայ Սփիւռքի մէջ, քանի որ տարբեր համայնքներ կը զարգացնեն խոր տարբերութիւններ, լեզուի ասաիճանական կորուստի ենթահողին վրայ, ծընունդ կ'առնեն տարբեր լեզուամտածողութիւններ, այսինքն կը դադրինք նոյն նպատակները հետապնդելէ: Այս խնդիրը քննել և յանդիլ համապատասխան եզրակացութիւններու, ճապէս ներազգային է, այժմէական է, անյետաձգելի, առանց նկատի առնելու արտաքին աշխարհի կարծիքը: Թէ ի՞նչ պիտի մտածէ եւ ըսէ արտաքին աշխարհը, կը քննուի կացութեան յստակ պատկերացումը ունենալէ ետք, երբ մենք որոշած կ'ըլլանք թէ ի՞նչ կ'ուզենք, ինչո՞ւ, ո՞ւր հասնելու համար: Այսինքն, նախ մենք պիտի ըսենք թէ որպէս վերջնակա՞ն ընդունած ենք այդ աղէտը, եւ եթէ չենք ընդունած, պիտի ունենա՞նք քաղաքականութիւն՝ որ հիմնուած ըլլայ այդ ընդունած, չըլլալու ըմբռնումներուն վրայ: Հասկնալի է անշուշտ որ այս քաղաքականութիւնը չի լուծուիր ոչ Ցեղասպանութեան ճանաչման բարոյական մխիթարութեան եւ ոչ ալ բիզնեսային նոյնքան մխիթարական թափահարումներու մէջ:

Ուսումնասիրելէ ետք հայրենահանում_աղէտը, պայծառատեսութիւն եւ յանդգնութիւն կ'ունենա՞նք զայն վերածելու հայ քաղաքական նախաձեռնութիւններու առանցքի: Թող ներուի լաւատես չըլլալ, քանի որ Ցեղասպանութեան ճանաչման հրավառութիւնները, բիզնեսային չահախնդրութիւնները, մշակութային ենթահողի բացակայութիւնը, եւ լեզուամտածողութեան աստիճանական չիջումը, մոռացութեան կը դատապարտեն քաղաքական իրաւ նշանակութիւն ունեցող հայրենահանումը:

Նոյնիսկ եթէ ձեւականութիւնները կը պահուին, այսինքն՝ կը պահուի էսթէպլիշմընթային կեղեւը, որպէս ազգ ըլլալու պղպջակներ կ'երեւին աստին-անդին, եւ այլքա՛ն:

Յառաջիկայ տարի եւ տարիներուն, կրնա՞նք Ցեղասպանութեան ճանաչման պայքարը փոխարինել հայրենահանման դէմ պայքարով, որ պարզապէս կը նշանակէ Հայոց իրաւունքի վերկանգնում: Այդ ձեւով իր թանձրացեալ իմաստը կը գտնէ Դէպի Երկիր կարգախօսը, որ կը դադրի բանաստեղծական տարազ մը ըլլալէ, դառնալու համար ազգի քաղաքական առաջադրանք: Այս ընելով մենք մեզ կը յարգենք որպէս ազգ եւ յարգելի կը դառնանք որպէս ազգ:

Յամի Տեառն 2009ը կրնա՞նք հռչակել ՀԱՅՐԵՆԱՀԱՆՄԱՆ 94ԱՄԵԱԿ:

Յ. ՊԱԼԵԱՆ

Ապրիլ 25, 2008

ԵՐԹԱ՞Մ, ՏԵՍՆԵ՞Մ...

ՄԻՀՐԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Իսթանպուլ գալուս ողջ պատմութեան մէջ ոչ մի զգացմունք ու յոյզ չկար: Այն իմ աչքին մի կտոր հաց էր ու գոյութեան շարունակութիւն: Ողջ աշխարհը մի կտոր հաց կ'երեւար աչքիս: Ապրել շարունակելու իրաւունք ունէի, ու այդ իրաւունքը ոչ ոք չէր կարող ինձնից խլել:

Ու յաղթահարեցի հացի սարսափը, վերադատայ իմ նախկին կերպը, երբ Վարդանանց տոհմի հետ Աւարայրի դաշտում էի, Մոմիկի մանրանկարներում, Քուչակի շարականներում, Շապին Գարահիսարում:

Ու չվառուած մոմեր եկան լցուեցին աչքերիս մէջ, ձայներ՝ ժամանակի մէջ չմարած, պարտք՝ հատուցման կարօտ:

Ես ուխտի եկած էի, ուխտաւոր էի:

Առաջին մոմը պիտի վառեմ Պալըգլըղի եկեղեցու մէջ, ո՛ւր, ո՛վ գիտէ, Կոմիտա՞սն է մոմ վառել, Վարուժա՞նը, Զօհրա՞պը...:

Այնքան աղօթքի մրմունջներ կան մէջս, որ եկեղեցի հասնելս տեսիլքի էր նման:

Մոմերի մեծութիւնն ու ճերմակութիւնը զարմացրեց ինձ: Հայաստանի մոմերը նիհար են ու նարնջադեղնաւուն:

Երեք մոմ վերցրի մոմակալից: Տէր Աստուած, հաշտ նայիր աշխարհին, մարդկութեանը և Հային: Գիտեմ, որ մոմ վառելու սովորութիւն չունեցող հօրս նման կը խորհիմ: Ուրախութեան տօների ժամանակ հայրս երեք կենաց կը խմէր՝ աշխարհի, մարդկութեան ու ընտանիքի կենացը: Ու ոչ թէ ընտանիքից դէպի աշխարհը կը գնար, այլ աշխարհից ու մարդկութիւնից դէպի իր տունը կը դառնար:

Միտքս շրջեցի եւ շտապով յետ եկայ, զգացի մոմի թրթռումը:

Վերից, ինչ որ տեղից աղօթքի արժէք ստացած տողեր եկան, լցուեցին շուրթերիս մէջ:

...Ծովէն կու գաք մարմանդ
հովեր.
Ախր բարեւ բերել չէ՞ք...
... Դու չե՛ս հովիկն իմ
հայրենեաց.
Գնա՛, անցիր սրտէս ի բաց...

Աղօթքս ցաւոտ անցումներով կը շրջէր կիզանուտ տողերի միջեւ. «Կռո՛ւնկ, ծառայ եմ ձայնիդ...»:

Լուռ մտքերիս արձագանգն ինձ անիրական թուաց:

Երբ որ բացուեն դռներն յուսոյ
Եւ մեր երկրէն փախ տայ ձմեռ...

Ինձ այնպէս թուաց, թէ Կոմիտասը մտքերիս աշխարհից եկաւ, ու իր երգով լցուեց ողջ եկեղեցին:

Այնքան հաւատացի հրաշքին, որ կը վախնայի ետ նայել՝ պահի կախարդանքը չցնդեցնելու համար:

Ու կարծես երազի մէջ, շշնջալ սկսեցի յաջորդ բառերը: Մի յոգնած ձայն նոյնն էր ասում.

Երթամ, տեսնեմ զիմ Կիլիկիա,
Աշխարհ, որ ինձ ետուր արեւ...

Երազ չէր, կողքիս կանգնած էին չքեղ հագնուած մի տիկին ու մի յաղթահասակ երիտասարդ:

Երգի շարունակութիւնը խեղդուեց արցունքների ու ողջագուրումների մէջ:

Յունահայեր էին՝ Աթէնքից: Խառով միտքս թռաւ Սալոնիկի ու Աղեքսանդրապոլիս, ուր գուցէ պանդուխտ որդիներս Հայոց եկեղեցում մոմի թրթռոցին խառնած կերկեր ձայները, կ'աղօթեն ինձ պէս. «Երթա՛մ, տեսնե՛մ...»:

Սիրտս ցաւից սեղմուեց, ու զուցէ մի կաթիլ անանուն արիւն անտես խառնուեց արցունքիս:

Եկեղեցին լցուել էր բազմութեամբ:

Ծեր տիկիններ էին՝ սեւ գլխանոցներով, հայ հայրիկներ էին՝ ձեռնափայտերին յենուած, սեւայօն օրիորդներ էին ու երիտասարդներ, մանուկներ՝ մօր փէշերից կախուած:

Ու Պոլսից էին ու Հայաստանից, Աթէնքից էին ու էլի ի՛նչ իմանամ որտեղից, բայց աղօթքի մրմունջը մէկն էր ու կարծես անվերջանալի երթա՛մ, տեսնե՛մ...:

Եկեղեցու զանգերի ղօղանջի զըւարթութեան մէջ տագնապի չերտեր կային, դառնութեան չերտեր, արցունքի ու արեան խառնուրդով շաղախուած չերտեր...:

Մոմերը վերջին թրթռոցով կը մարէին...:

«Ակօս»

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՈԳԵԿՈՉՈՒՄՆԵՐ ԼՈՍ-ԱՆՃԸԼԸՍԻ ՄԷՋ

Լոս Անճըլըսի հայութիւնը այս տարի եւս խուռն բազմութեամբ ոգեկոչած է Հայկական ցեղասպանութեան նահատակներու յիշատակը, այլազան ձեռնարկներով:

Ապրիլ 23ի երեկոյեան, Կլէնտէյլի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ պատարագ մատուցուած է, որուն ընթացքին յիշատակի խօսքերով հանդէս եկած են առաջնորդ Մուշեղ արք. Մարտիրոսեան, Հայ կաթողիկէ համայնքի ժողովրդապետ Անտոն վրդ. Սարոյեան եւ Հայ աւետարանական եկեղեցիներու միութեան հովիւ վեր. Յովսէփ Մաթոսեան: Յաւարտ պատարագի, եկեղեցւոյ բակին մէջ գտնուող Նահատակաց խաչքար—յուշարձանին առջեւ կատարուած է հոգեհանգստեան արարողութիւն:

Նոյն ժամուն, Պըրպէնքի առաջնորդարանի խաչքար—յուշարձանին առջեւ տեղի ունեցած են հաւաքոյթ, ծաղիկներու մատուցում եւ ընթերցումներ հայ նահատակ գրագէտներու գործերէն, որոնցմէ ետք պատարագ մատուցուած է եւ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած:

Նոյն օրը երեկոյեան, քաղաքական հաւաքոյթ մըն ալ տեղի ունեցած է Մոնթեպելլոյի ապրիլեան յուշարձանին առջեւ, կազմակերպութեամբ Հայ Դատի յանձնախումբին: Գործադրուած է յատուկ յայտագիր մը եւ բանախօսած են Սթիւ Տէտէեան եւ Մխիթար Մուրատեան:

Ապրիլ 24ի առաւօտեան ժամը 10-ին, Հոլիվուտի «Փոքրիկ Հայաստան» թաղամասին մէջ տեղի ունեցած է Միացեալ հայ երիտասարդ կազմակերպութեան քայլարշաւը, մասնակցութեամբ 70 հազար Հայերու, վանկարկելով արդարութիւն պահանջող կոչեր: Քայլարշաւի աւարտին խօսք առնողներ ղատապարտած են Թուրքին ոճիրը:

Կէսօրէ ետք ժամը մէկուկէսին, Մոնթեպելլոյի ապրիլեան յուշարձանին առջեւ տեղի ունեցած է ծաղիկներու զետեղում եւ հոգեհանգստեան պաշտօն, մասնակցութեամբ հայ երեք յարանուանութիւններու հոգեւորականներուն:

Ժամը 4ին, տեղի ունեցած է Հ.Յ. Դաշնակցութեան կազմակերպած բողոքի ցոյցը Թրքական հիւպատոսարանին առջեւ, մասնակցութեամբ բազմահազար Հայերու:

Ժամը 6ին, Կլէնտէյլի «Ալեքս» թատերասրահին մէջ, տեղի ունեցած է ոգեկոչման հանդիսութիւն մը, կազմակերպութեամբ Կլէնտէյլի քաղաքապետարանին եւ մասնակցութեամբ հազար երեք հարիւր հոգիի, որոնց կարգին՝ քաղաքապետը, պաշտօնատար անձնաւորութիւններ եւ կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներ: Բանախօսած է «Աքրիմըրզ» փաստանկարի բեմադիր Գարլա Կարապետեան: Խօսք առնելով քաղաքապետ Ճոն Տրէյման Միացեալ Նահանգներու Գոնկրէսին կողմէ Հայկական ցեղասպանութիւնը իբրեւ պատմական իրողութիւն չճանչցուիլը նախատինք մը նկատած է: Գեղարուեստական յայտագրին հանդէս եկած են հռչակաւոր թենոր Գեղամ Գրիգորեան, մեկնաբանելով Վերտիի «Օթելլօ» օփերայէն հատուածներ, ինչպէս նաեւ Հ.Մ.Ը.Մ. Կլէնտէյլի «Արարատ» մասնաճիւղի եւ Իրանահայ միութեան միացեալ երգչախումբը, որ ղեկավարութեամբ Միքայէլ Աւետիսեանի մեկնաբանած է Խաչատուր Աւետիսեանի «Օրաթորիօ»ն, նուիրուած Հայկ. ցեղասպանութեան: Երգչախումբին ընկերացած է նաեւ «Կիլիկիա» սենեկային նուագախումբը:

Ժամը 7ին, ոգեկոչման հանդիսութիւն մըն ալ տեղի ունեցած է Կլէնտէյլի «Սիվիք աուտիթորիում»ին մէջ, ուր ներկայ եղած են 700 հանդիսականներ: Խօսք առած են Գալիֆորնիոյ խորհրդարանի անդամ Փօլ Գրիգորեան, Հայաստանի աւագ հիւպատոս Արմէն Լիլոյեան, Ատրին Նազարեան եւ Ճէք Սքաթ: Գեղարուեստական յայտագրին մասնակցած են Հ.Բ.Ը.Մ.-ի «Սարդարապատ» եւ «Լարք» երաժշտանոցի պարախումբերը:

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Հայ կեդրոնի Ա. Ահարոնեան սրահին մէջ, Ապրիլ 20-ին, ոգեկոչուած է Ապրիլեան եղեռնը կազմակերպութեամբ Քէպէքի Հայ Դատի յանձնախումբին: Հանդիսութեան պաշտօնական բացումը կատարած է Միրնա Գարամանուկեան, ապա, ներկայացուած է օրուան հիւրերը: Ցեղասպանութիւնը որպէս պատմական իրողութիւն հաստատելով խօսք առած են տիկին Մարի Անժէլ Գոտուան, Մոնրէալի քաղաքապետ Ժերալտ Թրամլէի ներկայացուցիչը, Լաւալի քաղաքապետը, Քէպէքի վարչապետին ներկայացուցիչները եւ զանազան այլ անձնաւորութիւններ: Օրուան գլխաւոր բանախօսը եղած է Ուաշինկթընի Հայ Դատի յանձնախումբի գրասենեակի վարիչ տնօրէնը Արամ Համբարեան:

ԹՈՐՈՆԹՈՅԻ ՀԲԸՄ-ի Ալեք Մանուկեան կեդրոնին մէջ, Մարտ 19-ին, ներկայացուած է Քեմալ Եալչըի «Հոգիս քեզմով կը խայտայ» հատորին անգլերէն թարգմանութիւնը: Բացման խօսքը արտասանած է տեղւոյն մասնաճիւղին ատենապետը՝ Ալեքսան Պալթայեան եւ բեմ հրաւիրած է գրքին հեղինակը եւ պրն. Մկրտիչ Մկրտիչեանը: Այս վերջինը «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի Թորոնթոյի մասնաճիւղի ատենապետն է: Ան ներկայացուցած է գրքին բովանդակութիւնը եւ տուած տեղեկութիւններ այդ մասին: Հատորը թարգմանուած է ութ լեզուներու: Կարդացուած են հատորէն հատուածներ, ապա, խօսք առած է հեղինակը ու պատմած թէ ի՞նչպէս ծանօթացած է Հայոց ցեղասպանութեան ու խօսքին աւարտին շնորհակալութիւն յայտնած ԹՄՄ-ի կեդրոնական վարչութեան, Թորոնթոյի մասնաճիւղին, ողբացեալ Ալեք Մանուկեանի որ շինել տուած էր այս շէնքը եւ բոլոր ներկաներուն: Իր խօսքէն ետք տեղի ունեցած է հարց-պատասխանի բաժին մը:

⁂

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Ս. Յակոբ ազգ. վարժարանի Վ. եւ Ա. Սարաֆեան նախակրթարանի եւ Բաստրմաճեան երկրորդականի Հաճէթեան մարզասրահէն ներս, Ապրիլ 12ին, տեղի ունեցած է տարեկան աւանդական ճաշը: Ընդունելութիւնը տեղի ունեցած է ժամը 18:30ին դպրոցի մուտքին, որու ընթացքին կատարուած է նաեւ պաշտօնական բացումը նորոգուած եւ բարեկարգուած Բաստրմաճեան հանդիսասրահին: Ճաշին հանդիսավարը եղած է վարժարանի 13րդ հունձքին շրջանաւարտ Մարիա Քէօսէյեան, որ հրաւիրած է ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել ողբացեալ բարերար Տիգրան Հաճէթեանի յիշատակը, ապա ծանրացած է հայ դպրոցին տուած դաստիարակութեան վրայ: Գեղարուեստական յայտագրէն եւ ճաշի սպասարկութենէն ետք, բեմ բարձրացած է Ս. Յակոբ առաջնորդանիստ մայր եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան ատենապետ Րաֆֆի Տօնապետեան: Ան սահիկներու ցուցադրութեամբ ներկայացուցած է հոգաբարձութեան տարեկան գործունէութիւնը, ինչպէս նաեւ 2006ի հիման վրայ դպրոցին յաջողութեան արդիւնքները, մատնանշելով որ ան կ'ապահովէ լաւագոյն դիրքերէն մէկը Քէպէքի անձնական երկրորդական դպրոցներու կարգին: Ան ամփոփ գիծերով տուած է նաեւ տնտեսական մանրամասնութիւնները: Երեկոյթի ընթացքին կատարուած նուիրատուութիւններէն հաւաքուած գումարը հասած է 30 հազար տոլարի: Եղած են նաեւ կազմակերպութիւններու նուէրները եւ ընդհանուր գումարը հասած է 150 հազար տոլարի: Վերջին խօսքը արտասանած է Խաժակ արք. Յակոբեան:

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԹԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

ՄԱԼԱԽՈՎ ԿՈՒՐԳԱՆ

Ի վերջոյ Այվազովսկին դիմեց դէպի իր նկարներից մէկը: Բոլորը յետ—յետ գնացին, ճանապարհ բացելով նկարչի ու նրա հետաքրքիր ուղեկցի համար:

– Իսկ հիմա, Պանտէլէյ, նայիր եւ գտիր, – ասաց Այվազովսկին դողդոջուն ձայնով:

Ծերունի Պանտէլէյը մի փոքր առաջ գնաց եւ քարացաւ տեղում. Նրա առաջ Մալախով Կուրգանն էր: Մայրամուտի վերջին ցոլքերով լուսաւորուած՝ կանգնել էին երկու տարեց մարտիկներ. Նրանք եկել էին իւրաքանչիւր Ռուսի համար սրբազան դարձած այդ բլուրը: Սեւաստոպոլի պաշտպանութեան ժամանակ այստեղ մահացու վէրք էր ստացել նրանց սիրելի ծովակալը: Երկու հին զինուորների յիշողութեան մէջ իրենց ողջ փառահեղութեամբ նորից յառնել էին հերոսական անմոռաց օրերը: Պանտէլէյը մի քայլ եւս մօտեցաւ նկարին, եւ յանձին այնտեղ պատկերուած վետերաններից մէկի՝ ճանաչեց իրեն: Ծերունին, յուզուած, օրօրուեց եւ հաւանաբար վայր կ'ընկնէր, եթէ յետեւում կանգնած մարդիկ չպահէին:

Երկու կողմից այցելուների խմբերով շրջապատուած՝ Պանտէլէյը մօտեցաւ Այվազովսկուն եւարցունքներն հազիւ զսպելով գոչեց.

– Շնորհակալութիւն, Իվան Կոնստանտինովիչ... Շնորհակալութիւն ոչ միայն իմ, այլ Սեւաստոպոլի բոլոր վետերանների, ամբողջ Ռուսաստանի կողմից...

Ծերունին էլի ինչ—որ բան էր ուզում ասել, բայց չկարողացաւ, արցունքները խեղդեցին, եւ նա սկսեց ծնկի իջնել...

– Ի՞նչ ես անում, Պանտէլէյ, սիրելիս, մի՞թէ կարելի է, – բարձրացրեց նրան Այվազովսկին:

Շուրջը մարդիկ պատկառանքով լռել էին, իսկ երկու ծերունիները՝ նշանաւոր նկարիչն ու Սեւաստոպոլի վաղեմի պաշտպանը, կանգնած էին գրկախառնուած:

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԵՐԿՐՈՒՄ

Արխիպ Իվանովիչ Կուինճիի «Նենելի Զուկուր» կոչուող կալուածքը 230 դեսիատին խոպան քարքարոտ հող էր զբաղեցնում եւ գտնւում էր Սիմէիզից փոքրինչ արեւմուտք: Հարաւից այն դուրս էր գալիս լողափ, իսկ հիւսիսից կպած էր անտառին: Անտառեզրի փոքրիկ բացատում, աղբիւրի մօտ, վեց վահանների վրայ թառած բարձանում էր Կուինճիի տնակը: Զորս վահանները կազմում էին տան պատերը, մնացած երկուսն էլ յատակն ու առաստաղն էին: Աշնանը Արխիպ—Բուլյան քանդում էր տնակն ու սայլը բարձած տանում իր մօտ՝ գիւղ, եւ «կալուածքը» ամայանում էր մինչեւ յաջորդ ամառ, մինչեւ որ Արխիպ Իվանովիչ նորից ժամանէր իր աշակերտների հետ:

Ահա հիմա էլ երիտասարդները խռնուել են իրենց ուսուցչի շուրջը, եւ ամէն մէկը շտապում է ցոյց տալ իր էտիւդները: Մի քանի քայլ այն կողմ Արխի-Բուլյան ու Վիլուլյան փութկոտ պտըտւում են ծեր, կիսով չափ չորացած կաղամախու տակ վառուող կրակի շուրջը: Նրանք ընթրիք են պատրաստում, որը կոչւում է խավուրմա եւ ոչխարի մսով ու պոմիդորով պատրաստած թաթարական համեղ ուտելիք է:

Կուինճին միայն Ռիլովի եւ Բոգաեւսկու էտիւդներն է հաւանում ստուգել: Իբրեւ նմուշ վրայ է հասնում:

– Մնացածը կը նայենք վաղը, – ասում է նա թաղիքի վրայ երկարելով:

Արխի—Բուլյան ամենայն հանդիսաւորութեամբ քարով խփում է թասին. իր այս «զանգով» նա մարդկանց հրաւիրում է նախաճաշի, ճաշի եւ ընթրիքի: Վառ ուկայծում եմ խարոյկի բոցերը: Զահէլ ախորժակները նախանձելիօրէն արագ դատարկում են ափսէները: Իր սաներից յետ չի մնում նաեւ Արխիպ Իվանովիչը: Արծուիկ Եաշկան, որին վերջերս էր Կուինճին փրկել որսորդի գնդակից, կաղալով ոստոստում է սեղանի շուրջ: Եաշկան արդէն ստացել է իր բաժին միսը, բայց նա չի ուզում բաժանուել մարդկանցից եւ հեռանալ իր բոյնը:

Ընթրիքից յետոյ Արխի—Բուլյան փոքրիկ գորգի վրայ կատարում է իր իրիկնային աղօթքը: Իսկ երիտասարդները շրջապատել են Վիլուլյային, որը ֆանտաստիկ պատմութիւններ է պատմում.

– Ահա այս ափին, – ցոյց է տալիս նա մթութեան մէջ, որտեղ միալար աղմըկում է ծովը, – իմ պապը օղապարանով աղջիկ է բռնել: Սիրո՜ւն—սիրո՜ւն մի աղջիկ, միայն թէ կէսը ձուկ: Քաշում-քաշում է պարանի ծայրը, այնքան ուժեղ, որ ոտքերը ծնկներից յետ խրւում են աւազի մէջ: Բայց պարանը պոկւում է, եւ ծովի աղջիկը լողալով հեռանում է... Իսկ այդ սարի գլխին, որ տեսնում էք հեռւում, ես ինքս չէյթան եմ բռնել: Քայլում եմ ինձ համար, մէկ էլ տեսնեմ՝ մի այծ ոստոստալով գալիս է ուղիղ ինձ վրայ ու թաթարերէն ասում...

Շատ այդպիսի պատմութիւններ գիտի Վիլուլյան:

– Իսկ հիմա մի փոքր համերգ չսարքե՞նք, տղաներ, – ասում է Արխիպ Իվանովիչը, ջութակը ձեռքին յայտնուելով:

Բոգաեւսկին, Կալմիկովն ու Զումակովը վազում են վրան՝ իրենց կիթառների յետեւից, Միշա Լատրին մանդոլինն է բերում, Խիմոնան՝ ջութակը: Խարոյկի շուրջ այդ երեկոյ երկար հնչում են վալսը, պոլկան, ուկրաինական եւ թաթարական երգերը: Յետոյ ներկայացւում է փոքրիկ մի տեսարան, որի մէջ Բոգաեւսկին պատկերում է խանութի մանրավաճառին, իսկ Կալմիկովը՝ գընորդին: Նրան ամենեւին պէտք չեն այն փողկապները, որ ամենայն եռանդով նրան առաջարկում է վաճառողը: Նա պարզապէս սառել է սառնամանիքում մտան գալով եւ ուզում է փոքր—ինչ տաքանալ խանութում: Արխիպ Իվանովիչը, մանկան նման, խեղդւում է ծիծաղից, հռհռում են աշակերտները, հռհռում է նաեւ Վիլուլյան, վառ փայլեցնելով իր կուրացուցիչ սպիտակ ատամները:

(Շար. 213)

Les Activités du Mois de Mai du Centre Culturel Sahak–Mesrop de Marseille

Directeur : Khatchig YILMAZIAN

— CONCERT DE PIANO

Avec les élèves du Conservatoire de Marseille
de la classe de Madame Juliette YILMAZIAN
Samedi 17 mai à 20h30
au Centre Culturel, 339 avenue du Prado - 13008 Marseille

—— Entrée libre ——

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ - ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

— ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, ՄԱՅԻՍ 5, ժամը 20·30ին
ՇԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԵՒ ՀՈԳԵՒՈՐ ՏԱՂԵՐՈՒ ԾԱԳՈՒՄԸ ՀԱՅ ԾԷՍԻՆ ՄԷՋ
Հ. ՎՐԹԱՆԷՍ ՎՐԴ. ՈՒԼՈՒՀՈՃԵԱՆ
(Վենետիկէն)
Կեդրոնական դահլիճին մէջ (Սեւր):

— ՇԱԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 24, ժամը 15ին
ԺԹ. — Ի. ԴԱՐԵՐՈՒ
ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱՆՑՔԵՐԸ
ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ
Կեդրոնական դահլիճին մէջ (Սեւր):
դասախօս՝ Հ. Ց. ՊՉՏԻԿԵԱՆ

— ՇԱԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 24, ժամը 16ին,
«ԺԹ. — Ի. ԴԱՐԵՐՈՒ
ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱՆՑՔԵՐԸ»
Հ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎՐԴ. ՊՉՏԻԿԵԱՆ
Սեւրի Կեդրոնական դահլիճին մէջ:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

LIVRY-GARGAN

La Section «D. MISSAKIAN» de Sevran-Livry de la Croix Bleue, offrira un
HOKEDJACH
en présence du Père Haroutioun TACHDJIAN,
à la mémoire de ses membres et amis disparus.
Le jeudi 8 mai à 13 heures
à la Maison de la Croix Bleue
17 rue Charles Péguy,
93190 LIVRY-GARGAN

Sur inscription auprès de :
— Madeleine : 01 43 83 87 68;
— Nilva : 06 87 05 00 67.

MAISON ARMENIENNE DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE MARSEILLE

Conférance - Projection
Débat
Dédicace - Signature

par Patrick DONABEDIAN
Historien de l'Art, Ancien diplomate, Responsable de la Section d'Etudes Arméniennes à l'Université d'Aix-en-Provence

«L'AGE D'OR DE L'ARCHITECTURE ARMENIENNE: LE VIIe SIECLE»

à l'occasion de la publication du livre aux Editions Parenthèses de Marseille.
Le mardi 6 mai à 18h30

12-14 rue Saint-Bazile
13001 Marseille
Métro: Réformés-Canebière
Parking: Gambetta

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club
«Rouben Mamoulian»
Sous le parrainage
de **Robert GUEDIGUIAN**, **réalisateur**

Jeudi 15 mai à 20h

HOMMAGE
GREGOIRE (COCO) ASLAN

«LA 25ème HEURE»
Un film d'**Henri VERNEUIL**
Film français, 1967, 1h50, VF

Musique de Maurice Jarre
Avec Grégoire Aslan, Anthony Quinn, Virna Lisi, Serge Reggiani, Jean Desailly

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

P.A.F. : 5 euros — Réduit : 3 euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Métro: République

Date à retenir

Le samedi 17 mai

Repas de la Maison Arménienne de la Jeunesse et de la Culture de Marseille.

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

DIOCESE DE FRANCE
de l'Eglise apostolique arménienne
15 rue Jean Goujon — 75008 Paris
Mgr. Norvan ZAKARIAN
Archevêque de France
a le plaisir de vous convier
au cycle de formations
« COMPRENDRE L'HISTOIRE ARMENIENNE»
Qu'il animera chaque mois
3ème séance :
dimanche 4 mai de 17h à 18h
Salle Nourhan Fringhian
15 rue Jean Goujon — 75008 Paris
Métros: Champs-Elysées Clemenceau, Franklin Roosevelt ou Alma-Marceau
— Entrée libre —
Renseignements : 06 29 38 96 14

ARMAVIA

Cet Eté

ARMAVIA opérera chaque samedi **un vol direct de Marseille à Erevan**

Renseignements et réservations :

- **SABERATOURS**
11 rue des Pyramides
75001 Paris
☎ 01.42.61.51.13
e-mail : armenie@saberatours

- **SEVAN VOYAGES**
48 Cours de la Liberté
69003 Lyon
☎ 04.78.60.13.66
e-mail : sevan@selectour.com

- **WASTEELS VOYAYGES**
67 la Canebière
13001 Marseille
☎ 04.95.09.30.60
e-mail : marseille@wasteels.fr

ԱԶԳ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԷՆ BNF

Ֆրանսայի Ազգային գրադարանը հայկական հին գրապահեստի մը տէր է եւ կ'ուզէ ճոխացնել զայն: Եթէ կը փափաքիք մասնակցիլ այդ նպատակին, կապ հաստատեցէք Միքայէլ Նշանեանի հետ որ պատասխանատու պահպանողն է հայկական պահեստին: Կրնաք ապահով ըլլալ որ ձեր նուիրելիք գիրքերը, թերթերը, պարբերականներն ու լուսանկարները յաւագոյն պայմաններու մէջ պիտի պահուին եւ թուայնացուին:

Հեռ. — 01·53·79·80·69
Իմակ. — mikael.nichanian@bnf.fr

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑԱՇԱՐՔ ԵՒ ԽՐԱԽՃԱՆՔ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ.Մ.Ը.Մ.–Ֆրանսի վարչութիւնը կը կազմակերպէ Եւրոպայի միջ–շրջանային ֆութպոլի եւ պասքէթի մրցաշարք, բաժակ՝ «Սուրէն Մուրատեան»ը, որ նուիրուած է նաեւ Հ.Մ.Ը.Մ.–ի հիմնադրութեան 90–ամեակին:

Մրցաշարքին հրաւիրուած են մասնակցելու Ֆրանսայի եւ Եւրոպայի Հ.Մ.Ը.Մ.–ի շրջաններն ու զանազան մարզական միութիւններ:

Մրցաշարքը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ եւ Կիրակի 2008 Մայիս 10–11ին, Իսի–լէ–Մուլինոյի Alain MIMOUN դաշտին վրայ 1, rue Rabelais 92130:

Մրցաշարքի փակման արարողութիւնը պիտի կայանայ Կիրակի, Մայիս 11, ժամը 16:00–ին:

Նոյն երեկոյեան, ժամը 20:30էն սկսեալ, ի պատիւ մրցաշարքին մասնակցող խումբերուն տեղի պիտի ունենայ խրախճանք – պարահանդէսը, Իսի–լէ–Մուլինոյի PACI սրահին մէջ, հասցէ՝
25 avenue Victor Cresson — 92130 Issy-les-Moulineaux
Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւին.–
06 80 88 12 21

Հ.Մ.Ը.Մ. – ՖՐԱՆՍԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

2008Թ. ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 28–ԻՆ
Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի մէջ տեղի կ'ունենայ

ՍՈՒՐԲ ՄԻՒՌՈՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

բարձր հովանաւորութեամբ
ԳԱՐԵԳԻՆ Բ.
Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի,
իր հետ աղօթակից ունենալով Նուիրապետական Աթոռներու գահակալները, թեմակալ առաջնորդները եւ համատարած հայ ժողովուրդի աղօթասէր զաւակներու հոծ բազմութիւնը:

Նկատի ունենալով այդ օրուան կարեւորութիւնը հաւատացեալի կեանքին մէջ

Թեմիս Առաջնորդ
ՆՈՐՎԱՆ ԱՐՔ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ
ԿՈՉ կ'ուղղէ
Ֆրանսահայ Թեմի բոլոր զաւակներուն
2008Թ. Սեպտեմբեր 26էն մինչեւ Հոկտեմբեր 3
մասնակցելու
ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ՝ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾԻՆ,
մեր աղօթքը բերելու
ՍՈՒՐԲ ՄԻՒՌՈՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ

Ուխտագնացութիւնը կը կազմակերպուի Ֆրանսահայոց Թեմի Առաջնորդարանին կողմէ:

Յաւելեալ տեղեկութեան համար դիմել տեղի ձեր հոգեւոր հովիւներուն և հոգաբարձուներուն, կամ Ֆրանսահայ Թեմի Առաջնորդարան՝ 01·43·59·67·03 թիւէն:

(Շար. Ա. էջէն)

մասնակցելու իրենց կոչունքին, որու պատուոյ հիւրն էր: Այս առթիւ, Ֆրանսայի վարչապետը անգլերէն եւոյթ ունեցած է: Արտայայտուած է նաեւ ֆրանքախօսայնքեան յարաբերութիւններու եւ հակահրէութեան դէմ պայքարին մասին:

ԶԱՏԻ մէջ Ֆրանսացի մը՝ Փասքալ Մարլէնժ, որ կ'աշխատէր մարդասիրական «Սէյվ Թհը Չիլտրըն» կազմակերպութեան համար, սպաննուած է յարձակման մը ընթացքին, Մայիս 1ին: Կառաշարը դէպի Սուտանի սահմանը կը յառաջանար, երբ մարդասպանները յարձակած են:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ հազար զինուոր եւս ղրկած է Աբխազիոյ անջատողական շրջանը, դէմ դնելու համար Վրաստանի ռազմատենչ տրամադրութիւններուն: Այս հարցին մէջ, ՕԹԱՆ կը պաշտպանէ Վրաստանի դիրքը, դատապարտելով Ռուսաստանի նախաձեռնութիւնները, որոնք կը վնասեն Վրաստանի հողային ամբողջականութեան:

ԷՔՍ–ԼԱ–ՇԱՓԷԼԻ մէջ, Մայիս 1ին, Սարքոզի գովքը հիւսեց Անկելա Մերքէլի, որու կը յանձնուէր Շարլըմաներ մրցանակը: Այս վերջինը եւրոպական ամէնէն պատուաբեր շնորհումն է: Գերմանիոյ վարչապետն ալ յայտնած է թէ զօրավիգ կ'ըլլայ Ֆրանսայի, երբ այս վերջինը ստանձնէ Եւրոպական Միութեան նախագահութիւնը:

ՊՈԼՍՈՅ մէջ Մայիս 1ին ոստիկանական ուժեր բրտօրէն յարձակած են ցուցարար բազմութեան վրայ որ հակառակ մերժուած արտօնութեան, Թաքսիմի հրապարակին վրայ փորձած է նշել Աշխատանքի տօնը: Աւելի քան 500 հոգի հսկողութեան տակ առնուած է, կան բազմաթիւ վիրաւորներ: Ոստիկանութիւնը կիզիչ կազ արձակած է բազմութեան վրայ, կարմիրի ներկուած ջուրով ողողած բոլորը ու անխնայ խոշտանգած:

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ 6
MARDI
6 MAI
2008

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Tél. : 01 47 70 86 60 — Fax : 01 48 00 06 70
Courriel (e-mail) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. Paris 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.952 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 83e ANNEE — N° 21.952

ԱՄՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ԻՐԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԽԱՆԳԱՐԷ՞

ԱՄՆ-ու արտաքին գործերու նախարարութիւնը տարեկան վերջին զեկուցումին մէջ յատուկ կերպով անդրադարձած է Հայաստան – Իրան հետզհետէ ջերմացող յարաբերութիւններուն. յիշած է Իրանի նախ նախագահին, յետոյ պաշտպանութեան նախարարին պաշտօնական այցերը Երեւան. այցեր որոնք զարկ տուին դիւանագիտական յարաբերութիւններուն եւ ամրապնդեցին ուժանիւթի եւ փոխադրութեան միասնական ծրագրերու յանձնառութիւնները:

ԱՄՆ-ու նոյն նախարարութիւնը կը շեշտէ թէ այս սերտ գործակցութիւնը Հայաստանը կը ստիպէ Իրանի վիճայարոյց դիրքը քննադատելէ ձեռնպահ մնալու եւ չմիանալու ՄԱԿ-ի այն անդամներուն որոնք պատիժներ կ'առաջարկեն այդ երկրին հանդէպ: Հասկնալի է որ ԱՄՆ-ու արտաքին գործերու ակնոցով Իրան ահաբեկչութեան աջակից հիմնական երկիրն է աշխարհի եւ կը հովանաւորէ Լիբանանի, Պաղեստինի, Իրաքի ծայրայեղական խմբաւորումները:

Նոյն զեկուցումին մէջ տեղ տրուած է տակաւին Հայաստանի կառավարութեան կաշառամոլութեան, երկրին մէջ կազմակերպուած չարագործութեան շօշափելի ներկայութեան, ծաւալուն ըստուերային տնտեսութեան. բաներ որոնք կարողական կերպով Հայաստանը խոցելի կ'ընեն ապօրինի գումարներու օրինականացման, ահաբեկչութեան նիւթական նեցուկ տրամադրելու տեսակէտէն:

Անտեսուած չէ այն իրականութիւնը թէ Երեւան կը շարունակէ հակահաբեկչական իր ներուժը ամրապնդել եւ այդ ուղղութեամբ կը գործակցի ԱՄՆ-ու եւ ապահովութեան միջազգային կազմակերպութիւններու հետ, այսուհանդերձ, ըսուած է, երկրին աշխարհագրական դիրքը, ոչ ամրափակ սահմանները եւ ազատ անցագրային համակարգը տակաւին լայն կարելիութիւն կ'ընծայեն մարդոց, թմրեցուցիչներու, դրամական միջոցներու ապօրինի տեղափոխութեան:

Այս զեկուցումը կը զուգադիպի Իրանի հետ կապերը ամրացնելու ԼՂՀ արտաքին գործերու նախարարի խորհրդական Ա. Պուլուզեանի արտայայտութեան. ան ըսած է թէ որպէս սահմանակից երկիր, Իրանը Ղարաբաղի համար մեծ նշանակութեան տէր է: Կարեւոր ազդակ նկատած է ԼՂՀ եւ Իրանի բաւական երկար սահմանը (շուրջ 80քմ.) ըսած է թէ տնտեսական զարգացման լայն հեռանկարներ կան, մանաւանդ որ Իրանի մէջ կ'ապրի շուրջ 150 հազար Հայ: Ատկէ զատ, Իրան մշակութային ներկայութիւն ունի Արցախի մէջ ուր կան իրանեան մզկիթներ ու այլ շէնքեր զորս թէեւ Ազրբէջան իրեն կը վերագրէ:

☆ ★ ☆

ՔԷՆԹԱՔԻ ՆԱՀԱՆԳԸ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՃԱՆՉՑԱՒ

ԱՄՆ-ու Քէնթաքի նահանգի կառավարիչ Ս. Պէշիըր հռչակագրով մը պաշտօնապէս ճանչցած է Ցեղասպանութիւնը: Ասով Քէնթաքի ԱՄՆ-ու 41րդ նահանգը կ'ըլլայ որ կը հաստատէ պատմական այս իրողութիւնը:

Հռչակագրով ըսուած է թէ 2008 Ապրիլ 24ը «Հայկական Ցեղասպանութեան յիշատակութեան օր»ն է եւ հռչակագրին նպատակն է ապագային նման արարքներու առիթ չտալ, հանրութեան տեղեկացնել 93 տարի առաջ գործուած ահաւոր իրադարձութիւն մը:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԿԸ ՅՈՒՍԱՅ ԿԱՐԳԱԴՐԵԼ ԴՊՐԵՎԱՆՔԻ ՀԱՐՑԸ

Վարչապետ Թ. Էրտողան «Նիւզուիք» թերթին հարցումներուն պատասխանելով, ըսած է թէ իր գլխաւորած կուսակցութիւնը դէմ է ցեղային եւ շրջանային ազգամոլութեան ու կրօնական մոլեռանդութեան: Դժգոհած է որ հակառակ այս իրողութեան, Արեւմուտքի կողմէ միշտ իսլամական արմատներու տէր կուսակցութիւն կը նկատուի:

Ըսածներուն որպէս ապացոյց, Էրտողան անդրադարձած է Վանի Ս. Խաչ եկեղեցիին նորոգութեան, վաքըֆներու օրէնքին: Երբ դիտել տուած են որ կը շարունակէ անլոյծ մնալ Հէյպէլի կղզիի Յունաց դպրեվանքին վերաբացումի խնդիրը, ըսած է. «Ատիկա չի վերաբերիր կրօնական մարզին, այլ՝ կրթականին: Յունաստանի հետ հարկ է լուծում բերենք Արեւմտեան Թրակիոյ թուրք փոքրամասնութեան կրթական հարցերուն: Կը յուսանք որ մօտ ատենէն այս կարգի հարցերու պիտի յաջողինք լուծում գտնել»:

ՄՈՍԿՈՒԱ

ՀԱՅ ԵՒ ԱԴՐԲԵՋԱՆՑԻ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄ

Մայիս 1ին Մոսկուայի «Փ. Լումումպա Ժողովուրդներու բարեկամութեան համալսարան»ին մէջ ուսանողական փառատօն մը աւարտած է հայ եւ ազրպէյճանցի ուսանողներու բախումով: Անոնք նախ սրահին մէջ սկսած են իրար անարգել, ապա փլասթիքէ շիշերով հարուածել: Համերգը ընդմիջուած է եւ ունկնդիրները դուրս ելած են: Դուրսը հայ եւ ազրպէյճանցի երիտասարդները շարունակած են կռուիլ եւ այդ միջոցին ինքնաշարժէ մը կրակ բացուած է ոստիկաններու ուղղութեամբ: Անոնք յաջողած են ձերբակալել ինքնաշարժին ճամբորդները:

Բախումին պատճառ եղած է հայկական երգչախումբին մէկ երգին Ազրպէյճանցիներու առարկութիւնը թէ այդ կտորը ազրպէյճանական է եւ որպէս հայկական կը ներկայացուի:

ԲԱՔՈՒ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՔԱՂԱՔԱԳԷՏԸ ՊԱՇՏՕՆԻ ԿՈՉՈՒԱԾ

Փօլ Կոպըլ ամերիկացի ծանօթ քաղաքագէտ մըն է. հայկական իրականութեան անոր անունը ծանօթ դարձաւ Ղարաբաղի հարցին համար առաջարկած «լուծում»ով: Ան կ'առաջարկէր Մեղրին տալ Ազրպէյճանի, որպէս Ղարաբաղի փոխարինութիւն: Ասով՝ հայկական կողմը իրեն պատկանած ու խլուած, յետոյ տասը հազար զոհերու գնով ազատագրուած հողին տէր պիտի ըլլար, որպէս գին վճարելով Մեղրին: Կարգադրութիւն որով Հայաստան պիտի զրկուէր Իրանի հետ ռազմավարական ու կենսական արժէքի տէր սահմանէն. իսկ անարգել իրարու պիտի կապուէին Ազրպէյճանն ու Նախիջեւանը: Եւ ըսել որ առաջարկը համախոհներ ալ ունեցեր էր Հայաստանի մէջ:

Այս նոյն Կոպըլը, որուն քաղաքագիտական հմտութիւնը մեծ գնահատանք գտած է Բաքուէն, հրաւիրուած է դասախօսութիւններ տալու ազրպէյճանական համալսարաններու մէջ: Նոյն ատեն պիտի վարէ Բաքուի Դիւանագիտական ակադեմիայի հետազօտութեան տնօրէնի պաշտօնը:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

Ա. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ

Նախագահ Ս. Սարգսեանի Մայիս 4ի հրամանագրով «Օրինաց երկիր»ի նախագահ Արթիւր Պաղտասարեան Ազգային Ապահովութեան խորհուրդի քարտուղար նշանակուած է: Նախագահին նոյն օրուան մէկ այլ հրամանագրով հաստատուած է նոյն խորհուրդին կազմը: Նորընտիր քարտուղարը պարտի մէկ ամսուան ընթացքին նախագահին ներկայացնել կանոնադրութիւնը:

Ազգային Ապահովութեան խորհուրդին կազմը բաղկացած է Հանրապետութեան նախագահէն, Ազգային Ժողովի նախագահէն, վարչապետէն, Սահմանադրական դատարանի նախագահէն, փոխ վարչապետէն, Խորհուրդին քարտուղարէն, պաշտպանութեան, արտաքին գործերու նախարարներէն, նախագահի աշխատակազմի ղեկավարէն, գլխաւոր դատախազէն, Ազգային Ապահովութեան ծառայութեան տնօրէնէն, ոստիկանապետէն, Սպայակոյտի պետէն, Արտաքին յարաբերութիւններու յանձնաժողովի նախագահէն եւ Եւրոպական համարկումի հարցերու յանձնաժողովի նախագահէն:

□

«ՀԱՄԱԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ»ԻՆ Բ. ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Մայիս 2ին կառավարութեան նիստերու Մելիք – Ադամեան – 2 դահլիճին մէջ տեղի ունեցած է Լ. Տէր Պետրոսեանի համախոհներուն «Համաժողովրդական շարժում»ի Բ. համագումարը: Օրուան գլխաւոր նիւթը արտասանած է Լ. Տէր Պետրոսեան: Ըսած է թէ անհրաժեշտութեան պարագային կը ներկայանայ հակամարտութեան վերջ տալու եւ հայրենիքի պաշտպանութեան լծուելու հրամայականը: Ազրպէյճանին ալ յորդորած է ետ կենալ առիթէն օգտուելու եւ հայ-ազրպէյճանական սահմանին վրայ ոտնձգութիւններու դիմելու փորձէն: Աւելցուցած է թէ ինք կը դիմէ ԱՄՆ-ուն որպէսզի տնտեսական պատիժ չկիրարկեն Հայաստանի դէմ, քանի որ ատկէ տուժողը կ'ըլլայ ժողովուրդը: Ակնարկելով սպառումի ապրանքներու բարձր գիներուն, մեծ նկատած է ընկերային ըմբոստութեան վտանգը որ կը մնայ թէ՛ հանրութեան, թէ՛ պետութեան:

Լ. Տէր Պետրոսեան լարուած վիճակին միակ ճար որպէս, ըսած է թէ նախագահական եւ խորհրդարանական արտակարգ ընտրութիւն պէտք է կազմակերպել: Ինչ կը վերաբերի իր գլխաւորած շարժումին, որպէս ընդդիմութիւն ան նախընտրական ձեւաչափով գործած է, բայց այսօր պէտք է նորովի կազմակերպուի, առնելով «Հայ Ազգային Գոնկրէս» անունը:

Ուշադրութիւն գրաւած է ելոյթին մէջ Ս. Սարգսեանը քննադատութենէ խնայելու եւ բոլոր մեղքերուն Ռ. Քոչարեանը պատասխանատու բռնելու ընթացքը: Այդ առումով Լ. Տէր Պետրոսեան ըսած է թէ Մարտ 1ին կատարուածը սպանդ էր, իսկ կազմակերպիչը՝ «վարչախմբի տխրահռչակ պարագլուխ Ռ. Քոչարեանը»: Ան քննադատած է նաեւ Եւրոպայի Խորհուրդն ու Օ.ԽՍ.ՍԷ.Ը.ն, որոնք նախագահական ընտրութիւնը իրենց չափանիշերուն յարիր նկատեցին, պատճառ ըլլալով Մարտ 1ի դէպքերուն:

Քաղաքական երկխօսութեան կարելիութեան եւ հանրութեան երկպառակութեան մասին խօսելով Լ. Տէր Պետրոսեան ըսած է թէ ներկայ նախագահն ու իշխանութիւնը ապօրինի ըլլալով հանդերձ, իրենք պատրաստ են երկխօսութեան, եթէ իշխանութիւնը կատարէ Եւրոպական խորհրդարանական վեհաժողովին Ապրիլ 18ի բանաձեւով ներկայացուցած պահանջները եւ նախ ազատ արձակէ իրենց բանտարկուած ընկերները: Այս վերջինները իր դատումով պատանդ պահուած են բանտերու մէջ, անոնց փոխարէն իշխանութիւնը փրկագին կը պահանջէ, բայց իրենք ծունկի չեն գար:

Համագումարին ելոյթներ ունեցած են նաեւ Հայաստանի Ժողովրդական կուսակցութեան ղեկավար Ստեփան Դեմիրճեան, ՍԴՀԿ ատենապետ Լուսմիլա Սարգսեան, մարքսական Դաւիթ Ցակորեան, «Ժառանգութենէն» Վարդան Խաչատրեան, «Հանրապետութենէն» Արամ Սարգսեան:

□

ԱԴՐԲԵՋԱՆ ԱՆՑԱԾ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐԸ ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՆ

Հայաստանի չորս քաղաքացիներ –Վանիկ Զմրոյեան, Արտեմ Զօհրապեան, Կարէն Թորոսեան եւ Աղասի Ենոքեան– որոնք Խաչիկ գիւղի զինուանը իրենց ընկերոջ այցի երթալով մոլորած ու Նախիջեւանի կողմը անցած էին, յառաջիկայ օրերուն կը վերադարձուին Հայաստանի: Այս մասին տեղեկացուցած է պաշտպանութեան նախարար Ս. Օհանեան, Մայիս 3ին Նոյեմբերեանի մէջ պատասխանելով լրագրողներու հարցումներուն:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՍԱՐՔՈԶԻԻ պաշտօնավարութեան առաջին տարեդարձը (Մայիս 6) կը յատկանշուի յուսախաբութեամբ ու ձախողութեամբ: Յատկապէս ընտրապայքարի խոստումներուն եւ կեանքի սղութեան միջեւ ներկայի անդունդը պատճառ է որ ան յատկանշուի որպէս Ե. Հանրապետութեան այն նախագահը որ առաւելագոյն կորուստ արձանագրած է հանրային կարծիքի դատումին մէջ, իր պաշտօնավարութեան առաջին տարուան աւարտին:

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ աշխատաւորականները ջախջախիչ պարտութիւն մը կրեցին Մայիս 1ի թաղապետական ընտրութիւններուն, երբ պահպանողականները գլուխը հասան, նաեւ Կալլէսի մէջ եւ Լոնտոնի քաղաքապետ դարձաւ Բորիս Ճոնսըն, նախկին խմբագրապետ Թիը Սփեքթէյթըր աջ պարբերաթերթին եւ քաղքենիական Հէնլէյ բերդի երեսփոխան: 1968էն ի վեր, աշխատաւորներու ամէնէն ծանր պարտութիւնն է, ինչ որ նոր վարչապետ՝ Կ. Պրաուն «յուսախաբութիւն պատճառող» արդիւնք մը կը նկատէ, մինչ աղէտալի է: Պահպանողականներուն համար Աշխատաւորական կուսակցութեան վախճանի շրջանը սկըսած է:

ԱԲԽԱԶՆԵՐԸ յայտարարած են թէ վար առած են վրացական երկու հետախուզական օդանաւ: Անոնք թռիչքներ կը կատարէին Թիֆլիսի կողմէ անջատողական որակուած Աբխազիոյ վերեւ:

ԳԱԶԱՅԻ գօտին ճգնաժամային վիճակի մատնուած էր, որովհետեւ ՄԱԿ-ի ուժերը անզօր էին սննդեղէնի բաշխումը ապահովելու: Անզօրութիւնը հետեւ-

(Շար.ը Դ. էջ)

ԱՊՐԻԼ 24-Ը ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ...

Ապրիլ 24ը եւ անով խորհրդանշուած Հայկական ցեղասպանութիւնը աւելի քան ինը տասնամեակ Թուրքիոյ գլխաւոր թապուն ըլլալէ ետք, այս տարի հոն խօսուած ու գրուածներ այն յոյսը կը ներշնչեն թէ կարծրացած կեցուածքներու մէջ որոշ խլրտումներ կան:

Այս առումով հետաքրքրական գլխաւոր տուեալը Պոլսոյ «Պիլկի» համալսարանին մէջ Մարդկային իրաւունքներու միութեան Պոլսոյ մասնաճիւղին կազմակերպած գիտաժողովն էր: Ան խորագրուած էր. «Ի՞նչ պատահեցաւ 1915 Ապրիլ 24ին»: Տեղական հայ մամուլն ու թրքական թերթեր լայն արձագանգ տուած էին անկէ, յաջորդող օրերու իրենց թիւերուն մէջ: Կարեւորութեամբ կը նշուէր թէ մասնակցողներէն մէկը եղած էր Լոնտոնի «Կոմիտաս» հիմնարկի տնօրէն, պատմաբան Արա Սարաֆեան: Իրմէ զատ ելոյթ ունեցած են իրաւաբան Էրէն Քէսքին, հրատարակիչ-հրապարակագիր Ռակըփ Զարաքօլու, գրող Էրտողան Այտըն: Նախաձեռնարկ միութեան Պոլսոյ բաժնին նախագահը Կ. Եուչէրի բացման խօսք արտասանած է:

Գիտաժողովը տեղի ունեցած է ապահովութեան ուշագրաւ միջոցներու տակ, հետեւողներու կարեւոր բազմութեան մը ներկայութեամբ: Բացումը կատարուած է Կոմիտասեան եղանակներով:

Ա. Սարաֆեան երեք քարտէսով մատնանշած է Հայերու բնակութեան վայրերը, ապա աքսորի ճամբաներն ու զանգուածային բնաջնջումի կայանները: Առոր զուգահեռ, պատրիարքարանի տուեալներուն հիմով, շրջան առ շրջան թուումը ըրած է հայկական եկեղեցիներու, դպրոցներու եւ հիմնարկներու: Յետոյ, հիմնուելով Էլազըղի ԱՄՆ-ու հիւպատոս Լեսլի Տէյվիսի արձանագրութիւններուն, մանրամասն նկարագրած է Խարբերդի մէջ պատահածները:

Ըսած է թէ Ցեղասպանութիւնը հետեւանքը եղած է Հայերը թրքացնելու, ձուլելու ծաւալուն քաղաքականութեան մը: Ընդդիմացողները բնաջնջուած են: Աւելցուցած է. «Հանրապետութեան նախորդած շրջանին մօտ 2·800 հայկական եկեղեցի կար. անոնք կը գտնուէին բնակութեան վայրերուն մէջ: Այսօր ոչ եկեղեցիները գոյութիւն ունին, ոչ ալ բնակութեան այդ վայրերը»:

Ա. Սարաֆեան ըսած է տակաւին թէ շատ վայրերու մէջ, ինչպէս Խարբերդ, սպաննուած Հայերը ոչ իսկ թաղուած են: «Մեր հետազոտական աշխատանքներով կրցած ենք հաւաքական որոշ գերեզմանոցներու տեղը ճշդել: Եթէ հարկաւոր արտօնութիւնը տրուի, կրնանք զանոնք մէկ-մէկ ցոյց տալ» յայտնած է: Անդրադառնալով Թուրքիոյ մէջ Հայերուն Ցեղասպանութեան մասին խօսելու անկարելիութեան, երիտասարդ պատմաբանը դարաւոր այդ վախը վանելու համար հարկաւոր նկատած է որ Քիւրտերը, Թուրքերը, Ասորիները, Չէրքէզներն ալ ունենան այդ մասին խօսելու ազատութիւն: Կարելի ըլլայ ազատօրէն վիճաբանիլ: Այս առումով Թուրքիոյ Հայերուն միակ բացառութիւնը համարած է Հ. Տինքը, որ այդ համարձակութեան տէր միակ անձը եղաւ: Յիշած է նաեւ թէ ազգայնամոլ տարրեր, որոնց պարագլուխն էր «Էրկէնէքօն» կազմակերպութեան հետաքննութեամբ այսօր բանտարկուած Ք. Քէրինչիզը, ի՛նչպէս արդէն եղած էին նոյն բնոյթի նախորդ ձեռնարկի մը. ան յետաձգուած էր, ապա Հ. Տինք սպաննուած:

Ինչ կը վերաբերի Ապրիլ 24ին, Սարաֆեան շեշտած է թէ այդ օրը հարիւրաւոր հայ մտաւորական, ղեկավար, ուսուցիչ, լրագրող, կրօնաւոր, բժիշկ ու գործի մարդ ձերբակալուած, ապա աքսորուած, սպաննուած են: Այդ թուականը ան որակած է «ծրագրուած ու կանոնաւոր կիրարկութեան մը սկզբնակէտը»:

Իր բացման խօսքին մէջ Կ. Եուչէրի եւս անդրադարձած է 1915ի նիւթին թապուի բնոյթին. ընդգծած է այդ մասին իրական ու առողջ գիտելիքներ ունենալու կարելիութեան կարեւորութիւնը: Որպէս մարդկային իրաւունքներու պաշտպան մը, յայտարարած է թէ ոչ մէկ իրականութիւն պէտք է քօղարկուի, պէտք է մեկնաբանութիւններու առիթ տրուի եւ սխալներու պարագային կեցուածքներու զարգացում ապահովուի: Ակնարկելով նման այլ պատահարներու, ըսած է թէ ձեռնարկը կազմակերպած են որպէսզի անցեալի ամօթալի էջերը յաջորդ սերունդներու չփոխանցուին, աւելի լուսաւոր ու ամօթէ զերծ ապագայ մը պատրաստուի:

Էրէն Քէսքին որ քրտական հարցը պաշտպանելուն պատճառաւ բազմաթիւ անգամներ բանտարկուած երիտասարդ փաստաբանուհի մըն է, խօսքին սկսած է յարգանք մատուցանելով 1915ի զոհերուն, նաեւ իրենց ընտանիքն ու պատմութիւնը կորսնցուցած անոնց պարագաներուն: Ծանրացած է պաշտօնական թեզին վրայ որ անցեալի անարդարութիւնն ու սխալները չի հարցաքններ, լուռ կը մնայ: Ըսելէ ետք թէ 1915ը իթթիհատական մտայնութեան հետեւանք էր, աւելցուցած է թէ նոյն մտայնութիւնը այսօր եւս կը տիրէ եւ անցեալի այդ էջին վիճարկումի նիւթ չդառնալը առոր արդիւնք է: Քէսքին յիշած է նաեւ Սեպտ. 6-7-ի դէպքերը, Շէմտինլիի դատավարութիւնը, որոնք եւս մութի մէջ ձգուած են. անհրաժեշտ նկատած է որ «Էրկէնէքօն»ի նման գաղտնի խմբաւորումներ առանց այլեւայլի լոյսին բերուին:

Գրագէտ Է. Այտըն ողբերգութիւններու յանգած պատմական սխալները միայն 1915ով չէ սահմանափակած. անցեալի պաշտօնական շատ մը կիրարկումներու օրինակով ակնարկած է ներկայի խնդիրներու: Ըսած է թէ այնքան ատեն որ Թուրքիա առերեսումի չի կատարեր Հայկական հարցին, անկարելի է որ յաջողի միջազգային շրջանակին մէջ առողջ յարաբերութիւններ հաստատել:

Ռ. Զարաքօլու մէջբերումներ ըրած է Հ. Տինքի «Օր մը... Ապրիլ 24...» եւ «Ապրիլ 24ը Թուրքիոյ մէջ» խորագրուած յօդուածներէն: Շեշտած է թէ 1915ի նիւթը ամէնէն առաջ հարկ է Հայաստանի ու Թուրքիոյ միջեւ արծարծուի: Անդրադառնալէ ետք Թէոդիկի «Յուշարձան Ապրիլ Տասնմէկի» աշխատասիրութեան, խօսած է Ապրիլ 24ի անցեալի ոգեկոչումներուն մասին:

Կ'արժէ մամուլի երկու գրութեան ալ արձագանգել, որպէս որոշ խլրտումներու յոյս ներշնչող պարագայ:

Առաջինը «Թարաֆ» թերթին մէջ (Ապրիլ 24) լոյս տեսած է. անդրադառնալէ ետք նոյն օրուան վերոյիշեալ գիտաժողովը, մասնակիցները, եւլն., յիշեցուցած է թէ 1915ի այդ օրը հարիւրաւոր հայ մտաւորականներ աքսորուած են դէպի Չանղըրը, Այաշ, Զօրում եւ ջախջախիչ մեծամասնութիւնը չէ վերադարձած: Յիշուած է Կոմիտասի պարագան. ապա թուումը եղած է այդ խումբէն գլխաւոր 85 անուններու:

Երկրորդը «Եէնի շաֆաք» թերթն է. անոր Ապրիլ 25ի թիւին մէջ Ալի Պայրամօղլու մտաւորականներու նոյն խումբին ձերբակալութիւնն ու տարագրութիւնը յիշած է: Ըսած է թէ անոնցմէ 1908ի սահմանադրութեան ջերմ ջատագով, յայտնի հռետոր, երեսփոխան Զօհրապ որ Թալաթի ընկերն էր ու Բ. դրան ապստամբութեան զինք իր տունը պահած էր, աքսորեալներուն մաս կը կազմէր ու գլուխը քարով ջախջախելով սպաննուեցաւ:

Հետեւեալ մէջբերումները նոյն գրութենէն են. «... Թուրքիոյ Հայերը կ'ապրին այնպիսի պայմաններու մէջ, որ ձգեն իրենց պապերուն յայտնի ոգեկոչումը, նոյնիսկ չեն յանդգնիր յիշել, յիշեցնել Ապրիլ 24ը:

Թուրք մամուլը այդ թուականը կը ներկայացնէ որպէս հայ ազգայնականութեան եւ Թուրքերու թշնամութեան գագաթնակէտը: Կը հակազդէ աշխարհի չորս ծագերուն մէջ կատարուած ցոյցերուն, ոգեկոչումներուն ու այդ հակազդեցութեամբ կը պայմանաւորէ թուրք հանրային կարծիքը:

Այսուհանդերձ, ինչ որ ալ ըլլի, 1915 Ապրիլ 24ը սկզբնակէտն է ողբերգութեան մը որ այս կամ այն պատճառով, սա կամ նա կերպով, երեք-չորս ամսուան մէջ վիճակեցաւ Թալաթ փաշայի տետրակին մէջ արձանագրուած 1·200·000 օսմանցի Հայերէ 800 հազարին:

... Երէկ, 2008 Ապրիլ 24ին Թուրքիոյ մէջ նախադէպ մը արձանագրուեցաւ...

Թերթ մը, "Թարաֆ" թերթը, 1915ին ձերբակալուած պոլսահայերու ցանկը հրատարակեց:

Համալսարան մը "Պիլկի"ն դռները բացաւ "Ապրիլ 24ի ոգեկոչումի օր"ուան:

Այս զարգացումը, որ վաղը ոմանց կողմէ գայթակղութիւն, դաւաճանութիւն, եւլն. պիտի որակուի, այս երկրին համար հպարտութեան պարագայ մըն է:

Պարտքի մը հատուցումին ուղղութեամբ թերեւս առաջին քայլը առնուած է...»:

Ա. Պայրամօղլու կը յորդորէ չվախնալ, չամչնալ, չվշտանալ, չզայրանալ, քանի որ «իրականութիւնը իրականութիւն է»: Ու «Մոռնալու համար իսկ հարկ է գիտնալ»:

Գրութիւնը աւարտած է հետեւեալ տողով.

«Ես կը յարգեմ երկրիս Հայերը, կը բաժնեմ անոնց ցաւը եւ կ'ողջունեմ բոլորը»:

Երբեմն յոգնութեան նշաններ ցոյց տալ սկսած ենք 93 տարուան յամառումէն: Ապրիլ 24ի պոլսական այս էջը, նոյնիսկ եթէ թրքական ցուցափեղկին ապրանք ալ է, ազդարարութիւն մըն է զգօն, պատրաստ գտնուելու: Յարմար պահը հասնելուն յոգնութեան, սպառումին ծուղակը չիյնալու:

Ա. ԹՈԹՈՑԵԱՆ

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ-ԶՐՈՅՑ ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան «Հասկ» պաշտօնաթերթի խմբագրութեան, Երեքշաբթի Ապրիլ 22, կէսօրէ ետք ժամը 5ին, Անթիլիասի մայրավանքի «Կիլիկիա» թանգարանի «Կիւլպէնկեան» սրահին մէջ տեղի ունեցաւ հանդիպում—զրոյց լիբանանահայ մամլոյ ներկայացուցիչներու եւ «Գալուստ Կիւլպէնկեան» հիմնարկութեան Հայկական բաժանմունքի տնօրէն տքթ. Զաւէն Եկաւեանի միջեւ:

Բարի գալուստի խօսքը արտասանեց Կաթողիկոսութեան «Հասկ» պաշտօնաթերթի խմբագիր Գրիգոր ծ. վրդ. Չիֆթճեան: Ան հաստատեց, թէ «Կիւլպէնկեան» հիմնարկութիւնը անցնող 50 տարիներուն ընթացքին հայ իրականութեան մէջ կառուցած է եկեղեցիներ, դպրոցներ, տրամադրած է ուսանողական կրթաթոշակներ, որոնց իշխանական չափանիշներուն ցարդ ոչ մէկ հիմնարկ հաւասարած է: Հիմնարկութիւնը իրականացուցած է բարձր մակարդակով մշակութային ծրագիրներ, ինչպէս նաեւ տքթ. Եկաւեանի անմիջական հսկողութեամբ լուրջ հետաքրքրութիւն ցուցաբերած է գրահրատարակչական աշխատանքին:

Այնուհետեւ խօսք առաւ Զաւէն Եկաւեան, որ անդրադարձաւ «Գալուստ Կիւլպէնկեան» հիմնարկութեան ունեցած ներդրումին՝ սփիւռքահայ կրթական եւ գրահրատարակչական կեանքին մէջ: Ակնարկելով «Գ. Կիւլպէնկեան» հիմնարկութեան՝ ան յայտնեց, թէ 1956 Յուլիս 18ին ծնունդ առած Հիմնարկութիւնը մինչեւ 1973 Սփիւռքի մէջ օժանդակած է աւելի քան 250 ամէնօրեայ վարժարաններու, իսկ ներկայիս կ'օժանդակէ 177 ամէնօրեայ վարժարաններէն 90ին: Ան շեշտեց, որ «Կիւլպէնկեան» հիմնարկութեան համար առաջնահերթութիւնը կը տրուի միշտ հայ մանուկին, հայ աշակերտին եւ հայ ուսանողին: Տոքթ. Զ. Եկաւեան ակնարկ մը նետեց «Հայ համայնքներու ծառայութեան բաժանմունք»ին ծնունդին եւ ունեցած գործունէութեան՝ շեշտելով, որ այդ բաժանմունքին կոչումը դպրոցն է, ինչպէս նաեւ հայ մշակոյթի եւ հայկական հրատարակութեանց տարածումը: «Մեր ազգը օժտուած է մեծ մշակոյթով, բայց պէտք է կարենանք օգտագործել այդ մշակոյթը», շեշտեց պրն. Եկաւեան՝ աւելցնելով, որ պէտք է պահպանենք ինչ որ ունինք նախ յօգուտ մեր գոյատեւման, ապա նոր սերունդներու դաստիարակութեան: Ան նաեւ անդրադարձաւ Հայաստանի հետ Հիմնարկութեան ունեցած գործակցութեան եւ նկատել տուաւ, որ Հայաստանի մէջ Հիմնարկութիւնը կը պահէ մօտաւորապէս 400 մտաւորական եւ կը նպաստէ գիտական ու մանաւանդ հայագիտական հրատարակութիւններու տարածման:

Եզրափակելով իր խօսքը՝ Զ. Եկաւեան հաստատեց, որ Հիմնարկութեան մեծագոյն առաքելութիւնն է տարածել եւ ստեղծել դաստիարակչական մանկավարժական նոր միջոցներ՝ աւելցնելով, որ Հիմնարկութեան Հայկական բաժանմունքը աւելի սերտ կերպով պիտի շարունակէ համագործակցութիւնը Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան հետ: Այս ծիրէն ներս ան անդրադարձաւ Կիլիկեան Ս. Աթոռին անզուգական դերակատարութեան սփիւռքահայ կեանքին

ԱՊՐԻԼ 24

ՄԷՕՏՈՆ

Ուրբաթ Ապրիլ 25ի երեկոյեան Մէօտոն-Լա-Ֆորէի նահատակաց քանդակ-խճանկարին առջեւ կատարուեցաւ Մեծ Եղեռնին ոգեկոչումը: Աղօթքներէն վերջ զօր արտասանեցին Միւռոն Ծ. վրդ. Քըրվըքեան եւ վերապատուելի Ցովել Միքայէլեան (ֆրանսերէն), ծաղկեպսակներ զետեղուեցան հայ դպրոցին եւ քաղաքապետարանին կողմէ: Ապա, շուրջ հարիւր ներկաներու առջեւ խօսք առաւ Մէօտոնի քաղաքապետ եւ Հօ-տը-Սէնի նահանգի Ընդհանուր խորհուրդի փոխ-նախագահ՝ Պ. Հերվէ Մարսէյլ: Ան շեշտը դրաւ յիշողութեան պարտականութեան վրայ եւ ողջունելէ վերջ Ցեղասպանութեան 2001ի պաշտօնական ճանաչումը, յարգանք արտայայտեց այն այրերուն, կանանց ու մանկանց որոնք նահատակուեցան «Մարդոց խելագարութեան» պատճառով: Այս կոկիկ ոգեկոչումը աւարտեցաւ հայկական, ֆրանսական եւ եւրոպական քայլերգերու ունկնդրութեամբ:

ՍԵՒՐ

Շաբաթ Ապրիլ 26ին, կոկիկ բազմութիւն մը հաւաքուած էր Սեւրի խաչքարին առջեւ, ոգեկոչելու համար Մեծ Եղեռնի 93րդ տարելիցը: Յօնարհած դրօշներուն առջեւ մէկ վայրկեան լռութենէ վերջ ծաղկեպսակներ զետեղեցին Ս. Մուրատեան դպրոցի աշակերտ մը, Շաւիլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան ատենապետը, Սեւրի քաղաքապետին ներկայացուցիչը եւ Նախկին ռազմիկներու միութեան նախագահը:

Ապա, խօսք առաւ Սեւրի փոխ քաղաքապետ՝ Պ. Ժան Տըթօլ որ պատմական կարճ ակնարկէ մը վերջ անդրադարձաւ Ֆրանսայի կողմէ Ցեղասպանութեան ճանաչումին կարեւորութեան, շեշտելով անոր անժամանցելի հանգամանքը:

Արտայայտուեցաւ նաեւ Պ. Անթուան Պաղտիկեան, Ֆրանսահայ նախկին ռազմիկներու միութեան անունով. բացատրեց այս խաչքարին երկու խորհրդանիշերը. Ցեղասպանութեան զոհերը եւ երկու Համաշխարհային պատերազմներու ընթացքին Հայերու մասնակցութիւնը: Ան յիշատակեց նաեւ խաչքարին հանդիպակաց շէնքին մէջ, 1920ին ստորագրուած Սեւրի դաշնագիրը եւ ժխտողականութեան դէմ պայքարին կարեւորութիւնը: Արարողութիւնը վերջ գտաւ աղօթքով մը՝ Տիրայր քհնյ. Քըլըճեանի եւ Հ. Յարութիւն Պզտիկեանի կողմէ:

ներս. «Կիլիկեան Ս. Աթոռը, մեր կորսնցուցած հայրենիքին թագաւորութիւնն է այսօր: Անիկա քար չէ, ոչ ալ պատմութիւն, այլ՝ առաքելութիւն: Սակայն, բոլորս ալ կը հաւատանք, որ օր մը անիկա դարձեալ իր պատմական հողերը պիտի դառնայ, Սիսի մէջ պիտի վերահաստատուի, ու շարունակէ իր առաքելութիւնը մեր ազգի կեանքէն ներս» ըսաւ ան:

Աւարտին տքթ. Եկաւեան պատասխանեց ներկաներու հարցումներուն՝ յաւելեալ լուսաբանական տեղեկութիւններ փոխանցելով անոնց: Զրոյցին ընթացքին ան յայտնեց, որ շուտով Լոնտոնի համալսարանին մէջ պիտի բացուի հայկական բաժանմունք մը, որ անհրաժեշտ դրութեամբ համացանցի վրայ հայերէնի դասաւանդման կարելիութիւնը պիտի ընձեռէ:

ՇԱՒԻԼ

Շաւիլի գաղութը մեծ Եղեռնի տարեդարձը ոգեկոչեց Կիրակի Ապրիլ 27ին, նախ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, հոգեհանգստեան պաշտօնով մը: Ապա, թափօր կազմած ժողովուրդը ուղղուեցաւ դէպի Ցեղասպանութեան յուշարձանը: Տեղւոյն վրայ, մէկ վայրկեան լռութենէ վերջ աղօթք մը ըրաւ ու հայերէն քանի մը խօսք արտասանեց Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ՝ Տիրայր քհնյ. Քըլըճեան: Ապա ելոյթ ունեցաւ կրօնական ընկերակցութեան ատենապետ՝ Հրայր Հրաչեան որ յիշատակեց 1919ի Պոլսոյ յայտնի դատը որ արդէն ինքնին ոճիրին ճանաչումն էր եւ որ թրքական այժմու իշխանութիւններուն կը մնար վերարժեւորել: Ան ըսաւ նաեւ որ գիտաժողովներ գումարելու թրքական պահանջները աւելորդ են, որովհետեւ Ռաֆայէլ Լէմքին 1948ին «Ցեղասպանութիւն» բառը հնարեց հիմնուելով ճիշդ հայկական կոտորածներուն վրայ:

Վերջին բանախօսն էր Պ. Ժան Ժագ Կիյէ՝ երեսփոխան եւ Շաւիլի նորընտիր քաղաքապետը: Հայոց պատմութեան հմուտ գիտակը ըսաւ որ այս արձանը նահատակներուն անգոյ գերեզմանն է: Ան յիշատակեց 1915ի Մայիսին Ֆրանսական կառավարութեան Պոլիս յղած ու անհետեւանք մնացած ազդարարութիւնը: Յիշեց Մորկընթաուն, Թոյնպին, Մայիս 28ը, Սեւրի դաշնագիրը, Ս. Թէհլիրեանը ու փափաք յայտնեց յառաջիկայ տարի Շաւիլի մէջ ոգեկոչելու Ատանայի ջարդերուն 100ամեակը: Խօսքը աւարտելով, Պ. Կիյէ զուգահեռ մը տարաւ այդ օրուան երկու ոգեկոչումներուն միջեւ. «Տարագրութեան յիշատակի օրը» եւ «Հայոց ցեղասպանութիւնը»: Հանդիսութիւնը աւարտեցաւ եկեղեցիին երգչախումբին կողմէ երգուած «Տէր ողորմեա»յով մը եւ ընդունելութեամբ մը:

ԿԻՊՐՈՍ

Կիպրոսի խորհրդարանի նախագահ Մարիոս Կարոյեան ելոյթ ունեցած է Ցեղասպանութեան 93րդ տարելիցի հանդիսութեան ու յայտարարած. «Այսօր կրկին կը յիշենք այն ծանր յանցանքը, յարգանքի տուրք կը մատուցանենք զոհերու յիշատակին ու անգամ մը եւս կը դատապարտենք զարհուրելի ոճիրը»: Ան կոչ ուղղած է Թուրքիոյ որ ճանչնայ Հայկական ցեղասպանութիւնը եւ ներողութիւն խնդրէ հայ ժողովուրդէն:

Խօսք առած է նաեւ Յունաստանի պաշտպանութեան նախկին նախարար Ա. Ցոկաձոփուլոս. ան ճանաչումը պատմութեան հանդէպ պարտք համարած է: Ելոյթ մը ունենալով կղզիին հայ համայնքի ներկայացուցիչը Վարդգէս Մահտեսեան, իր կարգին Անգարան հրաւիրած է ճանաչումի արարքին:

ԼԵՀԱՍՏԱՆ

Ապրիլ 24ին հայ համայնքը Վարշաւայի մէջ Լռութեան երթ մը կատարած է, ի յիշատակ 1915ի զոհերուն: Մեկնակէտը եղած է Ս. Աստուածածին եկեղեցին, աւարտը՝ Թուրքիոյ դեսպանատունը: Երեկոյեան Քաղաքացիական Ֆորումը նիւթ մը գումարած է ու քննարկած Հայկական ցեղասպանութեան Ի. դարու պատմութեան վրայ ունեցած ազդեցութիւնը:

ՊԷՅՐՈՒԹ

Ապրիլ 24ին, Ցեղասպանութեան 93րդ տարելիցին ոգեկոչումը, կազմակերպութեամբ կեդրոնական մարմնի սկիզբ առած է ծաղկեպըսակներու զետեղումով Նահատակաց մատրան սեմին ՀՄԸՄ-ի եւ ՀՄՄ-ի չեփորախումբերու նուագներուն կշռոյթին ներքեւ: Անթիլիասի շրջափակին մէջ հաւաքուած ժողովուրդը հետեւած է հանդիսութեան, որու բացումը կատարած է Համբիկ Մարտիրոսեան, ապա խօսք առած են երեք կուսակցութիւններու ներկայացուցիչները, որոնք շեշտը դրած են պահանջատիրութեան երթին հասած այժմու հանգրուանին վրայ, երբ հիմնական տեղ սկսած են գրաւել հողային պահանջները, որոնք կարելի է իրականացնել Հայաստան–Սփիւռք միացեալ համակարգուած ճիգերով: Հ.Յ.Դ.-ի կողմէ խօսած է Մելիք Գարագաւորեան, ՍԴՀԿ-ի կողմէ Ահարոն Շիրտմեան եւ Սարգիս Սեբայտարեան յանուն ՌԱԿ-ի:

⁂

Նախորդ օրը, Ապրիլ 23ի յետմիջօրէին Մեծ Եղեռնի մէկուկէս միլիոն հայ նահատակներուն իրենց յարգանքի տուրքը մատուցելու եւ անոնց կտակին հաւատարմութիւնը ամրապնդելու նպատակով, ՀՄԸՄ-ի Լիբանանի Շրջանային վարչութեան նախաձեռնութեամբ Պուրճ Համուտի, Անթիլիասի, Պէյրութի եւ Ժտէյտէի մասնաճիւղերու սկաուտական կազմերը բարձրացան Պիքֆայա, ուր հոգեհանգստեան արարողութենէն ետք ծաղկեպսակներ զետեղուեցան Մեծ Եղեռնի Նահատակաց յուշակոթողին տակ: Շահէ եպսկ. Փանոսեան իր խօսքին մէջ պատգամեց անմար պահել նահատակներուն կտակը եւ գալն յարգելով աշխատիլ յանուն անոր գործադրութեան: Ոգեկոչման ներկայ էին նաեւ ՀՄԸՄ-ի Լիբանանի Շրջանային սկաուտական խորհուրդը, որուն անունով խօսք առաւ Իրմա Ճէրէճեան: Ան հաստատեց, որ տարիները ոչ մէկ բան կը փոխեն Հայու պահանջատէր կամքին ու կեցուածքին մէջ, այլ կ'ամրապնդեն վճռակամութիւնը՝ շարունակելու Հայ դատի հետապնդման ուղին:

Ապա սկաուտները ուղղուեցան Անթիլիաս եւ ՀՄԸՄ-ի չեփորախումբին առաջնորդութեամբ հրապարակէն տողանցեցին դէպի Մայրավանք:

ԹԵՀՐԱՆ

Ս. Սարգիս եկեղեցիին մէջ, Ապրիլ 24ին պատարագ մատուցուած է, որու աւարտին հայ համայնքի ներկայացուցիչները ծաղիկներ զետեղած են եկեղեցիին բակը գտնուող 1915ի ցեղասպանութեան զոհերու յիշատակը յաւերժացնող յուշարձանի առջեւ:

ՍԷՆ ՌԱՖԱՅԷԼ

Ապրիլ 24ի առաւօտուն «Հայաստանի պարտէզ»ի խաչքարին առջեւ հաւաքուած են պաշտօնական դէմքեր եւ հայկական կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներ, Հայեր եւ ոչ Հայեր, ոգեկոչելու համար 1915ի զոհերուն յիշատակը:

Տրակինեանի բարեկամականին նախագահը Ժ. Այվազեան յիշեցուցած է ժխտողականութեան դէմ տարուած պայքարը, անդրադառնալով բնտարկուած, տարագրըւած, բնաջնջուած ամբողջ ժողովուրդի մը տառապանքին: Շեշտելով այդ նոյն ժողովուրդին արդարութեան ծարաւը, ըսած է թէ ճանաչումը պիտի բուժէր տառապանքը ամոքելու:

Աղքատախնամ ընկերակցութեան ներկայացուցիչ Ա. Եափքարտաշեան խօսած է վաղցիններու ցեղասպանութեան դէմ կեցուածքին մասին, թուելով անոնցմէ բանաստեղծ, վիպագիր ու թատերագիր Ժ. Ալիքարի, Մարթրի հոգեւոր հովիւ Հ. Ժիւլ Շափըրոնի, արքայ Ռ. Պուայէի անունները: Այս վերջինը որ ներկայ գտնուած է խաչքարին առջեւ, խաղաղութեան ուղերձ մը արտասանած է:

Ոգեկոչումի աւարտին նախ պաշտօնական դէմքերը՝ երեսփոխան–քաղաքապետ Ժ. Ժինէսթա եւ ատեղակալը Ֆրանսուազ Տիւմոն, շրջանային խորհրդական Նատին Գապիթէն, ապա հայկական մարմիններու ներկայացուցիչներ ծաղկեպսակներ զետեղած են խաչքարին առջեւ. իսկ ժողովուրդը՝ վարդեր:

ՇԱՐԱՆԹՈՆ ԼԸ ՓՈՆ

Ապրիլ 25ին, ժամը 17:30ին շուրջ 100 հոգի հաւաքուած են Շարանթոնի Խաչքարին շուրջ, ուր Փօլ Էլիւար: Ներկաներու մէջ էին Վալ-տը-Մարնի Ընդհանուր խորհրդական եւ Շարանթոնի քաղաքապետ Ժան-Մարի Պրէթիյոն շըրջապատուած Թաղապետութեան նոր ընտրեալներով՝ Անի Փիլիպպոսեան (ԱՔԱՄ-ի նախագահուհի) եւ կազմակերպութեան անդամներ, Հ. Ներսէս Փապուճեան, Ալֆորվիլի եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ, Լեւոն Ցովնանեան (նախկին երեսփոխան), Վարդան Պէրպէրեան (դրագէտ), նաեւ փրոֆ. Վարդան Զօլաքեան, Գանատայի Մոնքթրն համալսարանին եւ Հայաստանի դեսպանատան ներկայացուցիչը: 2 ճառեր արտասանեցին Ժան Մարի Պրէթիյոն եւ Անի Փիլիպպոսեան, ծաղկեպսակներ ալ զետեղուեցան Թաղապետութեան, ԱՔԱՄ-ի եւ նախկին ռազմիկներու կողմէ: Հաւաքոյթը փակուեցաւ մէկ վայրկեան լռութեամբ ի յարգանս ապրիլեան նահատակներու եւ Շառլ Ազնաւուրի «Ils sont tombés» երգի ունկնդրութեամբ:

ԹՈԼՈՐԷՍ ՋՕՀՐԱՊ ԼԻՊՄԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հաճոյքով կը հաղորդենք, թէ Տոլորէս Զօհրապ Լիպման հիմնադրամը նիւթապէս պիտի օժանդակէ որ հրատարակուին ընտրեալ

ա. վարդապետական աւարտաճառեր հայագիտական նիւթերու մասին,

բ. Հայոց հին պատմութեան երկեր հայ պատմաբաններու,

գ. 19րդ դարու եւ աւելի վաղ շըրջանի հայ գրականութեան երկեր:

Ներկայացուող աշխատասիրութիւնները կրնան ըլլալ կա՛մ հայերէն կա՛մ անգլերէն լեզուով: Եթէ գործ մը հայերէն լեզուով է, անոր պէտք է ընկերանայ անգլերէն ու րակաւոր թարգմանութիւնը:

Դիմումնագիրները ներկայացնել ամէն տարուան Ապրիլ 15 եւ Նոյեմբեր 15 թուականներէն առաջ:

Յաւելուածական տեղեկութեան եւ դիմումնագրի թերթիկ ստանալու համար դիմել.

LIEBMANN FUND — PUBLICATIONS
c/o Mr. M. Haygenz
1518 11th Street
Fort Lee, NJ 07024

(Շար. Ա. էջէն)

ւանք էր Իսրայէլի կիրարկած շրջափակումին որով կասած էր փոխերթեւեկութեան մատակարարումը: Շուրջ մէկուկէս միլիոն հոգիի ճակատագիրը խնդրոյ առարկայ էր:

ՍԱԱՏՍԱՅԻ (Եէմէն) մզկիթի մը մուտքին ռմբափորձ մը գործուած է, որու հետեւանքով 18 հոգի մեռած է եւ 45 ուրիշներ ալ վիրաւորուած:

ՊԻՐՄԱՆԻՈՅ մէջ փոթորիկ մը աւելի քան 350 հոգիի մահուան պատճառ դարձած է: Հազարաւորներ անտուն, անպատսպար մնացած են: Հովուն արագութիւնը ժամական 200 քմ.էն աւելի եղած է:

«ՅԱՌԱՋ»ի
ընթացիկ ազդերու սակագինը

	€	
Մահազդ	150	(179,40)
Հոգեհանգիստ	135	(161,46)
Շնորհակալիք	135	(161,46)
Հարսնիք-Նշանտուք	135	(161,46)
Ծնունդ	135	(161,46)

Բոլոր ազդերու տակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 19,60% Թէ.Վէ.Ա. (տե՛ս. փակագծի մէջ ընդհանուր գումարը):

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին վարչութեան:

QUELQUES PLACES ENCORE DISPONIBLES avec L'UCFAF pour 2 voyages en ARMENIE

voir site : www.ucfaf.com

1 voyage touristique du 26 juillet au 10 août

soit 16 jours / 15 nuits au prix de 1565 euros par personne, max. 30 personnes, base demi-pension et chambre double, incluant un circuit de 6 jours jusqu'au Karabagh (taxes d'aéroport et visa en sus) renseignements : E. Yazidjian au 01 42 87 95 98 (heures de bureau)

1 voyage randonnée du 14 au 25 juillet

soit 12 jours / 11 nuits au prix de 1390 euros par personne, max. 12 personnes, incluant un circuit randonnée de 7 jours en pension complète et 3 jours à Erevan en demi-pension avec excursions et visites quotidiennes renseignements : A. Samikyan au 01 48 03 18 78

Date à retenir

Le samedi 17 mai

Repas de la Maison Arménienne de la Jeunesse et de la Culture de Marseille.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CITE INTERNATIONALE
UNIVERSITAIRE DE PARIS
Maison des Etudiants Arméniens - Fondation Marie Nubar
Հայ Ուսանողներու Տուն -
Մարի Նուպար Հիմնարկութիւն
57 boulevard Jourdan — 75014 Paris

"Les mercredis de la MEA"

La magie de l'écrit
Claude MUTAFIAN
Historien, Maître de Conférences à l'Université ParisXIII-Nord
— Mercredi 14 mai/21h

La Troisième République d'Arménie
Claire MOURADIAN
Historienne, Directrice de recherches au CNRS
— Mercredi 28 mai/21h

Un état de la musicologie arménienne
Aram KEROVPYAN
Musicologue
— Mercredi 4 juin/21h

MAISON ARMENIENNE DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE MARSEILLE

Conférance - Projection Débat Dédicace - Signature

par Patrick DONABEDIAN
Historien de l'Art, Ancien diplomate, Responsable de la Section d'Etudes Arméniennes à l'Université d'Aix-en-Provence
«L'AGE D'OR DE L'ARCHITECTURE ARMENIENNE: LE VIIe SIECLE»
à l'occasion de la publication du livre aux Editions Parenthèses de Marseille.
Le mardi 6 mai à 18h30

12-14 rue Saint-Bazile
13001 Marseille
Métro: Réformés-Canebière
Parking: Gambetta

Les Activités du Mois de Mai du Centre Culturel Sahak—Mesrop de Marseille

Directeur : **Khatchig YILMAZIAN**

— **CONCERT DE PIANO**

Avec les élèves du Conservatoire de Marseille
de la classe de Madame Juliette YILMAZIAN
Samedi 17 mai à 20h30
au Centre Culturel, 339 avenue du Prado - 13008 Marseille

—— Entrée libre ——

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑԱՇԱՐՔ ԵՒ ԽՐԱԽՃԱՆՔ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ.Մ.Ը.Մ.-Ֆրանսի վարչութիւնը կը կազմակերպէ Եւրոպայի միջ-շրջանային ֆութպոլի եւ պասքէթի մրցաշարք, բաժակ՝ «Սուրէն Մուրատեան»ը, որ նուիրուած է նաեւ Հ.Մ.Ը.Մ.-ի հիմնադրութեան 90-ամեակին:

Մրցաշարքին հրաւիրուած են մասնակցելու Ֆրանսայի եւ Եւրոպայի Հ.Մ.Ը.Մ.-ի շրջանները ու զանազան մարզական միութիւններ:

Մրցաշարքը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ եւ Կիրակի 2008 Մայիս 10-11ին, Իսի-լէ-Մուլինոյի Alain MIMOUN դաշտին վրայ 1, rue Rabelais 92130:

Մրցաշարքի փակման արարողութիւնը պիտի կայանայ Կիրակի, Մայիս 11, ժամը 16:00-ին:

Նոյն երեկոյեան, ժամը 20:30էն սկսեալ, ի պատիւ մրցաշարքին մասնակցող խումբերուն տեղի պիտի ունենայ խրախճանք – պարահանդէսը, Իսի-լէ-Մուլինոյի PACI սրահին մէջ, հասցէ՝
25 avenue Victor Cresson — 92130 Issy-les-Moulineaux
Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւին.-
06 80 88 12 21

Հ.Մ.Ը.Մ. – ՖՐԱՆՍԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

2008Թ. ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 28-ԻՆ
Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի մէջ տեղի կ'ունենայ

ՍՈՒՐԲ ՄԻՒՌՈՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

բարձր հովանաւորութեամբ
Գ Ա Ր Ե Գ Ի Ն Բ.
Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի,

իր հետ աղօթակից ունենալով նուիրապետական Աթոռներու գահակալները, թեմական առաջնորդները եւ հաւատացեալ հայ ժողովուրդի աղօթասէր զաւակներու հոծ բազմութիւնը:

Նկատի ունենալով այդ օրուան կարեւորութիւնը հաւատացեալի կեանքին մէջ

Թեմիս Առաջնորդ
ՆՈՐՎԱՆ ԱՐՔ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ
Կ Ո Չ կ'ուղղէ
Ֆրանսահայ Թեմի բոլոր զաւակներուն
2008Թ. Սեպտեմբեր 26էն մինչեւ Հոկտեմբեր 3
մասնակցելու
ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ՝ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾԻՆ,
մեր աղօթքը բերելու
Ս Ո Ւ Ր Բ Մ Ի Ւ Ռ Ո Ն Ի Օ Ր Հ Ն Ո Ւ Թ Ե Ա Ն

Ուխտագնացութիւնը կը կազմակերպուի Ֆրանսահայոց Թեմի Առաջնորդարանին կողմէ:

Յաւելեալ տեղեկութեան համար դիմել տեղի ձեր հոգեւոր հովիւներուն և հոգաբարձուներուն, կամ Ֆրանսահայ Թեմի Առաջնորդարան՝ 01.43.59.67.03 թիւէն:

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club «Rouben Mamoulian»
Sous le parrainage de **Robert GUEDIGUIAN**, réalisateur

Jeudi 15 mai à 20h

HOMMAGE
GREGOIRE (COCO) ASLAN

«LA 25ème HEURE»
Un film d'**Henri VERNEUIL**
Film français, 1967, 1h50, VF
Musique de Maurice Jarre
Avec Grégoire Aslan, Anthony Quinn, Virna Lisi, Serge Reggiani, Jean Desailly

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

P.A.F. : 5 euros — Réduit : 3 euros

U C F A F
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Métro: République

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

LIVRY-GARGAN

La Section «D. MISSAKIAN» de Sevran-Livry de la Croix Bleue, offrira un **HOKEDJACH** en présence du Père Haroutioun TACHDJIAN, à la mémoire de ses membres et amis disparus.

Le jeudi 8 mai à 13 heures
à la Maison de la Croix Bleue
17 rue Charles Péguy,
93190 LIVRY-GARGAN

Sur inscription auprès de :
— Madeleine : 01 43 83 87 68;
— Nilva : 06 87 05 00 67.

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ - ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

– ՇԱԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 24, ժամը 15ին
Ժ.Թ. – Ի. ԴԱՐԵՐՈՒ
ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱՆՑՔԵՐԸ
ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ
Կեդրոնական դահլիճին մէջ (Սեւր):
դասախօս՝ Հ. Ե. ՊԶՏԻԿԵԱՆ

ԱԶԴ
ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԷՆ
BNF

Ֆրանսայի Ազգային գրադարանը հայկական հին գրապահեստի մը տէր է եւ կ'ուզէ ճոխացնել զայն: Եթէ կը փափաքիք մասնակցիլ այդ նպատակին, կապ հաստատեցէք Միքայէլ Նշանեանի հետ որ պատասխանատու պահպանողն է հայկական պահեստին: Կրնաք ապահով ըլլալ որ ձեր նուիրելիք գիրքերը, թերթերը, պարբերականներն ու լուսանկարները լաւագոյն պայմաններու մէջ պիտի պահուին եւ թուայնացուին:

Հեռ. – 01.53.79.80.69
Իմակ. – mikael.nichanian@bnf.fr

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ 7
MERCREDI
7 MAI
2008

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Tél. : 01 47 70 86 60 — Fax : 01 48 00 06 70
Courriel (e-mail) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. Paris 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.953

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

83e ANNEE — N° 21.953

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԵՐԿՈՒ ՁԵՌԱԳԻՐ ՅԱՆՁՆՈՒԱԾ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻՆ

Մոսկուաբնակ անտեսագէտ Հրանդ Պօղոսեան եւ ընկերները որոնք անցեալ Հոկտեմբերին Մոկաց Աւետարանը նուիրած էին Մատենադարանին, Մայիս 5ին ալ երկու նոր ձեռագիր յանձնած են: Մէկը Մեծոփայ վանքի Աւետարանն է (1339), միւսը՝ ԺԷ. դարու ծաղկող Մեսրոպ Խիզանցիի Շարակնոցը:

Մատենադարանի տնօրէն Հրաչ Թամրազեան հետեւեալ բացատրութիւնը տըւած է նուէր Աւետարանին մասին. ան չարչարանքի ճամբան անցնելէ, բազմաթիւ գերեվարութիւններէ ետք փրկուած ու նուիրուած է Երեւանի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին: 1937ին երբ այս եկեղեցին վայրագօրէն քանդուած է, փըրկուած միակ մասունքը եղած է նոյն Աւետարանը: Մօտ երկու տարիէ ի վեր Մատենադարանը հետամուտ էր զայն ձեռք ձգելու. այդ հարցով կը զբաղէր փոխտնօրէն Արշակ Բանուչեան: Վերջապէս, բարերարներու խմբակի մը շընորհիւ կարելի եղած է զայն յանձնել Մատենադարանին:

Հ. Պօղոսեան ըսած է թէ տեղեկացած են որ Արեւելեան Եւրոպայի երկիրներէն մէկուն մէկ եկեղեցիին մէջ յիսուն ձեռագիր կայ եւ մեծ թիւով հին գիրքեր: Ինք ու ընկերները մօտ ատենէն կը մեկնին հոն, եղածը տեսնելու եւ կարելի ըլլալու պարագային Հայաստան փոխադրելու նպատակով:

* * *

ԶԲՕՍԱՇՐՋՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԶԱՐԳԱՆԱՅ

Ազգային վիճակագրական կեդրոնէն տեղեկացուցած է թէ զբօսաշրջութիւնը կայուն աճ կ'արձանագրէ: 2008ի առաջին եռամսեային 84.234 զբօսաշրջիկ գացած է Հայաստան, անցեալ տարուան նոյն ժամանակաշրջանին համեմատութեամբ շուրջ 12% յաւելումով: Նոյն ամիսներուն երկրէն նոյն նպատակով մեկնած է մօտ 90 հազար հոգի, ինչ որ կը կազմէ աւելի քան հարիւր առ հարիւրի յաւելում մը: Անցեալ տարի 510.287 զբօսաշրջիկ գացած է Հայաստան:

* * *

ԼՂՀ

ՋՐԱՏԱՐԻ ԲԱՑՈՒՄ

Մայիս 4ին Լեռնային Ղարաբաղի Գառնաքար գիւղին մէջ (Մարտակերտի շըրջան) ջրատարի բացում կատարուած է, ներկայութեամբ Ֆրանսահայ Նատիա եւ Լեւոն Քէչապճեան ամոլին որոնք նախաձեռնարկներն են ծրագրին: «Ղարաբաղի արի կիներ» կազմակերպութեան ճամբով որուն նախագահուհին է Ն. Քէչապճեան, տասը տարիէ ի վեր գիւղերու բնակիչներուն օժանդակութեան գործունէութիւն կը տարուի: 300 ընտանիքի որպէս ապրուստի միջոց կովեր տըրւած են նոյն հիմնադրամին կողմէ եւ այդ ընտանիքներուն ապրուստի հարցերը կարեւոր չափով լուծուած են:

Ինչ կը վերաբերի ջրատարին, Ֆրանսայի մէջ հանգանակուած 20 հազար եւրօն բաւած է անոր իրականացման ու Գառնաքարը ջուր ունեցած:

Գիւղը որ հայկական հին բնակավայր է, ղարաբաղեան պատերազմէն ետք դատարկուելու վտանգին տակ էր: Այսօր ունի 170 բնակիչ, դպրոցն ալ 20 աշակերտ:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲԻՐՄԱՆԻՈՅ մրրիկը շատ աւելի աղէտալի եղած է քան ինչ որ կը կարծըւէր սկիզբը: Մայիս 6ի պաշտօնական տուեալներու համաձայն մեռեալներու թիւը 15 հազարի հասած է եւ դեռ կան հազարաւոր անհետացածներ: Գիւղեր ամբողջովին ջնջուած են քարտէսէն, մինչ բազմաթիւ քաղաքներ ալ զրկուած են ջուրէ եւ ելեկտրական հոսանքէ: Զինուորական ճունթան, որ 46 տարի է իշխանութեան գլուխ է, յապաղումով ընդունած է միջազգային օժանդակութիւնը: Չէ հրաժարած սակայն Սահմանադրութեան վերաբերող հանրաքուէէն որ տեղի պէտք է ունենայ Մայիս 10ին:

ԻՐԱՔԻ նախագահին կինը՝ Հերօ Իպրահիմ Ահմետ Թալապանի մահափորձէ մը ազատած է Կիրակի, Մայիս 4ին: Թափօրը թիրախ եղած է ռումբի մը, երբ տիկին Թալապանի մշակութային փառատօնի մը կ'երթար: Իր թիկնապահներէն չորսը վիրաւորուած են: Տիկին Թալապանի, 60 տարեկան, գործօն անձ մըն է հաղորդակցութեան մարզին մէջ: Աղջիկն է Իպրահիմ Ահմէտի, որ Քիւրտիստանի ժողովրդավար կուսակցութեան հիմնադիրներէն մէկն է: Միւս կողմէ, ամերիկեան հրամանատարութիւնը հաղորդած է որ քաղաքազօրքի 13 շիի անդամներ սպաննուած են Սատր Սիթիի բախումներուն ընթացքին:

ՎՐԱՍՏԱՆԻ արտաքին նախարարը յայտարարած է որ իր երկիրը կը քաշուի օդանաւային պաշտպանութեան համաձայնագրէ մը, զոր ունէր Ռուսաստանի հետ: Այդ համաձայնագիրը 1995ին գոյացած էր եւ կը վերաբերէր «պաշտպանութեան դրութիւններու միացեալ սիսթեմի մը զարգացման ՀԱՊ-ի երկիրներու միջեւ»: Ռուսաստանի արտաքին նախարարը Վրաստանի իր պաշտօնակիցին յայտարարութեան առթիւ ըսած է թէ այդ ելոյթը յայտուն փաստն է որ Թիֆլիս ճակատում կը փնտռէ:

ԿԻՊՐՈՍԻ արտաքին նախարարը՝ Մարկոս Քիփրիանու հարցազրոյց մը տուած է Ֆիկառոյի (Մայիս 6), Փարիզ իր այցելութեան առթիւ, ընդունուելէ ետք Պ. Քուշնէրի կողմէ: Ըստ իրեն, ամէնէն անհրաժեշտ դիրքը համբերութիւնն է կիպրական թղթածրարին համար: Քիփրիանուի համար ամէնէն ծանր հարցերը կը վերաբերին կղզիին յետագայ կարգավիճակին: Կիպրոս կը մերժէ նոր երկրի մը ստեղծման գաղափարը եւ Կիպրոսի Հանրապետութեան շարունակականութիւնը կը պաշտպանէ, մինչ Անգարա կը պնդէ որ պէտք է ճանչնալ երկու երկու երկիրները, նոր համադաշնակցութեան մը հեռանկարը ունենալու համար, նման Չեխոսլովաքիոյ:

ՕԼԻՎԻԷ ՊԸԶԱՆՍԸՆՕ, Յեղափոխական Համայնավար Լիկայի պարագլուխը, 2007 Հոկտեմբերէն 2008 Յունուար լըրտեսուած է մանրամասնօրէն ըստ «Էքսփրէս» շաբաթաթերթի տեղեկութիւններուն: Հարցը բաւական աղմուկ հանած է եւ ենթական ալ բողոքի դիմած է X-ի դէմ, հարցը լուսաբանելու համար: Հաստատուած է որ հետապնդումները վերաբերած են նաեւ իր անձնական կեանքին՝ կեանքի ընկերուհիին եւ չորս տարեկան մանչուկին, անոնց երթեւեկերուն, բացայայտ հսկումներով եւ նըկարահանումներով, եւլն., եւլն.: Հետաքրքրական հարցը կը վերաբերի այդ գործունէութեան պատուիրատուին: Ո՞վ ուզած է այդ հետապնդումները մինչեւ մանչուկին մանկապարտէզը, դրամատան հաշիւները, եւլն., եւլն.: ԷՍ. ԷՄ. ՓԷ. Թէքնոլոժի ընկերութիւնը, որու դէմ կասկած կայ թէ ինքն է պատասխանատուն, կ'ուրանայ: Այս ընկերութիւնը ամբաստանուած էր Պըզանսընօյի կողմէ, որ ոստիկաններու իր հայթայթած ատրճանակներով եւ զէնքերով մարդիկ մեռած են:

ՓԱՐԻԶԻ քաղաքապետը՝ Պերթրան Տըլանոյէ հարցազրոյց մը տուած է Լիպէրասիոնի (Մայիս 6), ուրկէ այն տպաւորութիւնը կը ծագի որ իր հեռանկարները կը վերաբերին նախ Ընկերվարական կուսակցութեան ղեկավարութեան եւ անկէ 2012ի նախագահութեան:

ԼԱ ԹՐԻՊԻՒՆ օրաթերթ լոյս չէ տեսած Երեքշաբթի, Մայիս 6ին, գործադուլի հետեւանքով: Նոյն օրը եւ երրորդ անգամ ըլլալով երկու շաբթուան մէջ, լոյս չէր տեսներ նաեւ Լը Մոնտ (Մայիս 7ի թիւ), պաշտօնազրկումներու դէմ որպէս բողոքի արտայայտութիւն:

ՓԱՐԻԶԻ Արդարութիւնը դատական քննութեան դիմած է թիւ 43 օթոպիւսի այն վարորդին դէմ, որ Մայիս 2ին, Փարիզի 10րդ թաղամասի Սէն-Վէնսան տը Փօլ եկեղեցւոյ առջեւ բախած էր հեծանիւով անցնող կնոջ մը, որ տեղն ու տեղը մեռած էր: Կինը օգտագործած էր հանրակառքերու վերապահուած երիզը: Արդարութեան բացած քննութիւնը կը վերաբերի «անխոհեմութեան պատճառով ակամայ մարդասպանութեան»:

ԻՐԱՆԻ Արտաքին նախարարութեան բանբերը յայտարարած է, որ իր երկիրը կը մերժէ մեծ պետութեանց որեւէ առաջարկ, երբ այդ պետութիւնները կ'ուրանան հիւլէական նիւթի իր իրաւունքները: Այս եղած է իր պատասխանը մեծ պետութեանց մէկ նոր առաջարկին, լուծելու համար երկրին հիւլէական տագնապը: Ինչ կը վերաբերի Իսրայէլի նախագահին, ան յայտարարած է որ հիւլէական Իրան մը մղձաւանջ մը կ'ըլլայ համայն աշխարհի համար, ոչ միայն Իսրայէլի:

ՍԵՐՊԻՈՅ նախագահ՝ Բորիս Թատիչ մահուան սպառնալիքներ ստացած է որովհետեւ «դաւաճանած է սերպ ժողովուրդին», փորձելով մօտենալ Եւրոպական Միութեան, հակառակ անոր որ անոր կարգ մը անդամները զօրավիգ եղած են Քոսովոյի անկախութեան:

«ՆԷՍԹԼԷ»Ն ԶԱՅՐԱՑՈՒՑԱԾ Է ԱԴՐԲԵՋԱՆՑԻՆԵՐԸ

Համբաւաւոր զուիցերական ընկերութիւնը «Նէսթլէ»ն կրկնեփներու (պիսքիւի) ծրարներուն ընկերացուցած խըտասալիկներով զայրացուցած է Ադրբեջանցիները: Այդ խտասալիկները աշխարհի զանազան երկիրները կը ծանօթացնեն ու անոնցմէ մէկուն մէջ ըսուած է թէ Լեռնային Ղարաբաղը Հայաստանին կը պատկանի, Ադրբեջան պատերազմ յայտարարած է Հայաստանի դէմ:

Այս բացատրութիւնը պատճառ եղած է որ Ադրբեջանցիները «Նէսթլէ»ի ապրանքները չգնելու կոչեր ուղղեն. իրենց կառավարութիւնն ալ խոստացած է շարժման անցնիլ:

«Նէսթլէ» ներողութիւն խնդրած է ու հրապարակէն քաշած խնդրայարոյց խըտասալիկները: Այսուհանդերձ, ադրբեջանական զայրոյթը հանդարտած չէ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՆԱԽԱՐԱՐԸ Է. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Մայիս 5, Երկուշաբթի օր Հայաստանի արտաքին գործերու նախարար Է. Նալպանտեան արտասահմանեան պաշտօնական իր առաջին այցը կատարեց Փարիզ: Նոյն օրը ան հանդիպում մը ունեցաւ Ֆրանսայի իր պաշտօնակից Պ. Քուշնէրի հետ:

Հանդիպումէն ետք երկու նախարարները հայկական լրատուականներու շուրջ տասնեակ մը լրագրողներուն հետ ճեպազրոյց մը ունեցան ու պատասխանեցին քանի մը հարցումներու: Նախ Պ. Քուշնէր ըսաւ թէ բարեկամական, եղբայրական էին երկու երկիրներու յարաբերութիւնները, թէ Ֆրանսա կարեւոր դերակատար մըն էր Ղարաբաղի հարցին կարգաւորման հոլովոյթին ու շրջանի քաղաքական զարգացումներուն մէջ:

Է. Նալպանտեան ձայնակցեցաւ իրեն, անդրադարձաւ Փարիզի մէջ ինը տարի վարած դեսպանութեան պաշտօնին:

Քանի մը հարցումները վերաբերեցան Հայաստան – Թուրքիա յարաբերութիւններուն եւ Ղարաբաղի կնճիռին: Պ. Քուշնէր որոշ լաւատեսութեամբ խօսեցաւ Է. Նալպանտեանի ու Թուրքիոյ իր պաշտօնակիցին Ա. Պապաճանի միջեւ առաջին շփումներուն մասին: Անընդունելի որակեց ներկայի շրջափակումը եւ պատրաստակամութիւն յայտնեց յարաբերութիւններու բնականոնացման հոլովոյթին աջակցելու: Է. Նալպանտեան կրկնեց առանց նախապայմանի երկխօսութեան Հայաստանի տրամադրութիւնը:

Ինչ կը վերաբերի Ղարաբաղին, Ֆրանսայի նախարարը այդ հարցին կարգաւորումին համար Քոսովոյի պարագան նախընթաց չի նկատեր, թէեւ տըրւած մէկ-երկու բացատրութիւնները քիչ մը պատրուակի բնոյթով էին ու ոչ ամբողջովին համոզիչ:

Ան ցաւ յայտնեց նաեւ երեւանեան յետընտրական անցքերուն, շեշտելով ձերբակալուածները ազատ արձակելու հարցը: Գոհ էր որ ներկայիս կացութիւնը բարելաւման ճամբուն վրայ էր:

Է. Նալպանտեան յաջորդ օրը, Մայիս 6ին, Սթրազպուրկի մէջ հանդիպում կ'ունենար Մինսկի խմբակի նախագահներուն եւ Ադրբեջանի արտաքին գործերու նախարար Է. Մամէտեարովի հետ:

ՄԱՑՐ ԱԹՈՌ

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ. ՎԱՏԻԿԱՆ ՄԵԿՆԱԾ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գարեգին Բ. Մայիս 6ին մեկնած է Վատիկան, Բենեդիկտոս ԺԶ. քահանայապետին հրաւէրով: Օրակարգի վրայ է երկու եկեղեցիներու յարաբերութիւններուն առաւել սերտացման նիւթը: Մայիս 6-9 Գարեգին Բ. հանդիպում կ'ունենայ Պապին, քըրիստոնէական միութեան խորհուրդի նախագահ կարդ. Վ. Գասփէրի հետ: Մայիս 10-13 ծրագրուած են հանդիպումներ իտալահայ համայնքին հետ: Ծրագրուած է նաեւ այց մը Ս. Ղազար կղզին:

ՄԵՐ ԱՆՈՒՆՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

ՊԵՏՐՈՍ ՀԱՃԵԱՆ

Յայտնի իրողութիւն է, որ բացի լեզուէն, լեզուի առօրեայ եւ յարատեւ գործածութենէն, սփիւռքահայութիւնը նահանջի մէջ է նաեւ ազգային այլ սովորութիւններէն եւ իւրայատուկ աւանդութիւններէն, որոնք իբրեւ ազգ մեզ կը դարձնեն մէկ ու միացեալ հաւաքականութիւն, սերունդէ-սերունդ մէկ դիմագիծ եւ ինքնութեան դրոշմը դնելով մեր կենցաղին ու վարուելակերպին վրայ:

Անշուշտ կրնայ ըլլալ, որ այդ սովորութիւններու կորուստը այնքան վտանգաւոր եւ այլասերիչ չըլլայ, որքան լեզուի տկարացումը, բայց չի դադրիր մտահոգիչ ըլլալէ, քանի որ ի վերջոյ մաս առ մաս կը նուազեցնէ մեր ազգային միասնականութեան ուժգնութիւնը եւ անիճանաբար կ՛արագացնէ ձուլումը:

Տարակոյս չկայ, որ լեզուի կորուստը մեծագոյն աղէտն է, որուն շուրջ կը կեդրոնանան ընդհանրապէս մեր մտահոգութիւնները, խորհրդածութիւնները, լուծումի եւ դարմանումի որոնումները՝ ի՞նչ ընենք, ինչպէ՞ս ընենք առաջքը առնելու համար վերջնական փլուզումին: Սակայն կան նաեւ դարերէ եկող կենցաղային, ընտանեկան, սովորութենական, հոգեւոր եւ աշխարհայեացքային բարքեր, որոնք անհետանալու վրայ են մեր կեանքէն, անզգալաբար կամ գիտակցաբար, կամովին թէ ակամայ, եւ որոնց չենք անդրադառնար գրեթէ:

Չենք անգիտանար այն պայմաններն ու ազդեցութիւնները, որոնք անխուսափելիօրէն կրնան ներգործել հայ զանգուածներու առօրեայ կենցաղին վրայ: Սակայն, ինչ չքմեղանք որ փնտռենք ու գտնենք, բան չի փոխուիր եղելութեան մտահոգիչ ըլլալէն, մանաւորաբար այն բացորոշ պատճառով, որ ընկերային-կենցաղային այս շրջափոխութիւններուն մէջ հիմնական դեր կը խաղայ մեր ժողովուրդի ինքնակամ զիջումը, օտար կամ տեղական սովորութիւնները դիւրահաճօրէն իւրացնելու տրամադրութիւնը, տարբերութիւնները նուազեցնելու կամ չքացնելու կամաւոր ճիգը:

Մինչդեռ, մեր դիմադրականութեան գլխաւոր ուժգնութիւնը կը կայանայ այդ տարբերութիւններու առկայութեան եւ պահպանումին մէջ: Տարբերութիւններ, որոնք կը բացայայտեն մեր ժողովուրդի ինքնուրոյն դիմագիծը:

Անկասկած, այդ տարբերութիւններուն ամէնէն յատկանշականը մեր անուններն են (խօսքը կը վերաբերի մեր անձնանուններուն): Արդարեւ, կը բաւէ յատուկ ուշադրութիւն ընծայել հայ կեանքին, հայ մամուլի մէջ լոյս տեսնող հայ մարդոց, հայուհիներու, նորածիններու, եւլն., անուններուն, հաստատելու համար որ մեր ժողովուրդը սկսած է հրաժարիլ նաե՛ւ հայկական անուններէն, որդեգրելու համար օտար անուններ: Այս ընթացքը նոր չէ անշուշտ, կը յամենայ հին ժամանակներէն եւ թերեւս շատ աւելի ընդհանրացած է Հայաստանի մէջ:

Մեր ամէնէն աւելի աւանդապահ քաղաքներէն մէկուն մէջ, Միջին Արեւելքէն, մենք 203 անուններու վրայ արձանագրեցինք 99 օտար անուններ, ինչ որ կը նշանակէ անձնանուններու մօտաւորապէս 50 առ հարիւրի օտարացում մը: Վստահօրէն այս համեմատութիւնը շատ աւելի բարձր է արեւմտեան կողմն աշխարհի: (Փաստօրէն, Արժանթինի մէջ աւելի քան 90 առ հարիւր է):

Արդար ըլլալու համար ըսենք, որ զուգահեռաբար այս ժխտական ընթացքին, նորապսակ ամոլներու մօտ նշմարելի է այլապէս շնորհաւորելի կեցուածք մը՝ բոլորովին նորահնար անուններու որդեգրումը, անուններ, որոնք ըլլալով զուտ հայաշունչ եւ բարեհնչուն, միաժամանակ կը յիշեցնեն հայկական տեղանուններ, յիշատակելի դրուագներ կամ պարծենալի ու գեղիմաստ բովանդակութիւն ունեցող բառեր, եւայլն: Եթէ հայկական անուններու մէջ կան, որ կորսնցուցած են իրենց այժմէութիւնը, իբրեւ հնաբոյր անուն, որոնց տառադարձութիւնը եւս տաղտկալի վիճակ կը պատճառէ ենթականերուն, ապա ուրեմն լուծումը գտնուած է հարցին. - Փոխանակ իւրացնելու օտար անուններ, կարելի է դիմել Հայոց Պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան, հայ լեզուի հարուստ բառապաշարին (բանաստեղծական-երաժշտական երանգ ունեցող ու-բազմավանկ բառեր) ինչպէս եւ անցեալի թէ ներկայի հերոսական դրուագներուն, ազատագրական շարժման դէմքերուն, եւայլն, պահպանելու համար մեր անուններու հայկականութիւնը: (Անշուշտ, մեր անուններէն շատերը հայկական ծագում չունին, բայց դարերէ ի վեր իւրացուելով հայացած են: Նոր որդեգրուող անունները դժուար թէ ունենան նոյն հոլովոյթը):

Ճիշդ է, որ անձնանուններու մէջ ենթակայի ազգային պատկանելիութիւնը կը բացայայտուի գլխաւորաբար մեր մականուններով, բայց տարբեր են առաջին անունի թելադրած յուզականութիւնն ու մերձաւորութիւնը:

Կը յուսանք, որ այլամերժութիւն չի նկատուիր մեր այս ակնարկութիւնը, ոչ ալ՝ անհատական ազատութեան իրաւունքի ժխտում: Այլամերժութիւն չէ սեփական արժանիքներու պաշտպանութիւնը, որուն համար, այո՛, անհատական ազատութիւնը ունի իր սահմանափակումները:

Մեր հիմնական ըսելիքը հետեւեալն է. որքան գիտենք, աշխարհի ոչ մէկ երկրին մէջ արգիլուած է հայերէնի ուսուցումը, բայց եւ այնպէս սփիւռքահայ նորահաս սերունդներու ջախջախիչ տոկոսը չի սորվիր իր մայրենին:

Նոյնպէս, աշխարհի ոչ մէկ երկրին մէջ արգիլուած է հայկ. անուններու գործածութիւնը (Արժանթինի մէջ կայ անուններու յատուկ օրէնսդրութիւն), բայց եւ այնպէս մենք կամաւորապէս կ՛իւրացնենք օտար անուններ:

Ուրեմն՝ բժի՛շկ, բժշկեա զանձն քո...

Պուէնոս Այրէս

ԹԷՔԷԵԱՆԻ ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Արեւմտահայ քերթողութեան լաւագոյն ներկայացուցիչներէն Վահան Թէքէեանի ծննդեան 130ամեակին առթիւ հայ սփիւռքի զանազան գաղութներէն ներս կազմակերպուող հանդիսութիւններուն միացաւ նաեւ Պոլիսը, որ տաղանդաւոր քերթողին ծննդավայրը ըլլալու առանձնայատկութիւնը ունի: Այսպէս Ֆերիգիւղի Մէրամէթճեան Սանուց Միութեան հաւաքատեղիին մէջ բանախօսեց «Ժամանակ» օրաթերթի խմբագիր, բանաստեղծ Սեւան Տէյիրմէնճեան: Վահան Թէքէեանի կենսագրութեան ու գործունէութեան մասին տեղեկութիւններ ստանալու, ինչպէս նաեւ մեծ քերթողը ոգեկոչելու փութալով սրահը բերէ բերան լեցուցած էր գրասէրներու ընտիր հաւաքականութիւն մը, որու մէջ նշմարելի էր երիտասարդներու ներկայութիւնը: Ներկաներու շարքին էր նաեւ Երեւանի Պետական Համալսարանի Արտասահմանի Գրականութեան Ամպիոնի վարիչ Հենրիկ Էդոյեան, որ հիւրաբար կը գտնուէր Պոլիս, մասնակցելու գրական փառատօնի մը:

Հաւաքի բացման խօսքը արտասանեց Սանուց Միութեան փոխ ատենապետ Սելին Թիւյսիւզ, որ ողջունեց ներկաները ու նշեց, թէ այս համեստ ձեռնարկով փափաքած են վերյիշել Թէքէեանը: Ապա ան բարձրախօսը տրամադրեց Սեւան Տէյիրմէնճեանին, որ իր հերթին շնորհակալութիւն յայտնեց Սանուց Միութեան վարչականներուն, առենապետ Տիգրան Փէչթէմալճըկլըի գլխաւորութեամբ, որ նման առիթ մը ընծեռած էին իրեն: Ան ըսաւ, թէ առաջին անգամ մը նախատեսուած է նման դասախօսութիւններով տեղեկութիւններ հաղորդել հայ գրականութեան դէմքերուն ու անցքերուն մասին:

Ապա օրուան բանախօսը մանրամասնօրէն ներկայացուց Վահան Թէքէեանի կենսագրութիւնը՝ զայն բաժնելով երկու մասի. առաջին՝ արեւմտահայ բանաստեղծ, երկրորդ՝ բանաստեղծ մը, որ կ՛ապրի Սփիւռքի մէջ: Վերիվայրումներով, թափառումներով լեցուն, բանաստեղծականութենէն հեռու կեանքի մը մէջ, Վահան Թէքէեանի իսկ տաղանդով բանաստեղծութեան վերածուած տարիներու հակիրճ մէկ համրագումարը ներկայացուց Տէյիրմէնճեան՝ կանգ առնելով մեծ քերթողի «Ժողովուրդի Ձայնը-Ժամանակ»ի խմբագրապետութեան շրջանին, հայ որբերու հանդէպ ունեցած խնամատարութեան, եւ երիտասարդ գրողներու հետ յարաբերութիւններուն, պատմելով յատկանշական դրուագներ: Բանախօսութեան ընթացքին Թէքէեանէ քերթուածներ արտասանեցին Սելին Թիւյսիւզ, Լարա Նարին, Ալիս Համբարձումեան ու Սեւան Տէյիրմէնճեան՝ աւելի շօշափելի պատկերացում մը տալու համար Թէքէեանի ներաշխարհին մասին: Բանախօսութեան աւարտին, ներկաներու ջերմ գնահատանքին արժանացան յայտագրին մասնակից բանախօսն ու արտասանողները: Սեւան Տէյիրմէնճեան ողջունեց նաեւ ներկայութիւնը Հենրիկ Էդոյեանին, որ իր սրտի խօսքը արտասանեց ներկաներուն՝ նշելով, թէ նման ձեռնարկները ցոյց կու տան, թէ տակաւին կրնանք յոյս ունենալ ապագայէ:

Ձեռնարկէն վերջ Տիգրան Փէչթէմալճըկլըի ծաղկեփունջ մը նուիրեց բանախօսին: Հաճելի երեկոյթը եզրափակուեցաւ ընդունելութեամբ մը:

ԼՐԱՏՈՒ

ԱՐԺԱՆԹԻՆԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՆՇՈՒԵՑԱՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿՆԵՐՈՎ

Ապրիլ ամսուան ընթացքին, արժանթինահայ համայնքը նշեց հայկական ցեղասպանութեան 93ամեակը, կազմակերպութեամբ համագաղութային մարմնի մը, որու կ՛անդամակցէին բոլոր կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները: Արժանթինեան պետական մարմիններ եւ անհատութիւններ եւս յիշատակեցին հայկական ցեղասպանութիւնը եւ յայտնեցին իրենց համակրանքն ու զօրակցութիւնը՝ արդարութեան պահանջին:

Հինգշաբթի, Ապրիլ 24ին, յառաջ պատարագի, ծաղկեպսակ զետեղուեցաւ Ապրիլեան յուշարձանին առջեւ, այնուհետեւ մայրաքաղաքի մայր տաճարին մէջ կատարուեցաւ հոգեհանգստեան արարողութիւն, որմէ յետոյ ժողովուրդը, շուրջ 3.000 հոգի, քալեց քաղաքի ամէնէն բանուկ եւ զբօսաշրջիկային փողոցէն դէպի Սան Մարթինի հրապարակը, աւելի քան մէկ քմ.: Այդտեղ, արժանթինահայ առաջնորդ Գիսակ Եպիսկ., հայ կաթողիկէ առաջնորդ Պօղոս Եպսկ. ծաղկեպսակ զետեղեցին զօր. Սան Մարթինի յուշարձանին առջեւ, այնուհետեւ խօսք առին Հայաստանի դեսպան Վ. Կարմիրշալեան եւ Մարդկային իրաւանց պետական պաշտօնատարներ՝ Էտուարտօ Տուհալտէ եւ Լէնարտօ Տեսփուէ: Նոյն գիշերը Մալպա թանգարանի սրահին մէջ ցուցադրուեցաւ «Արտոյտներու ագարակը» ժապաւէնը, կազմակերպութեամբ «Հայաստան» Հիմնադրամի վարչութեան:

Ապրիլ 24ի նախորդող Կիրակին, Հայ կաթողիկէ «Նարեկի Ս. Աստուածամօր» եկեղեցւոյ մէջ ոգեկոչուեցաւ Ապրիլեան Եղեռնը, այնուհետեւ յարակից սրահի մէջ տրուեցաւ մատաղաճաշ: Խօսք առաւ տոքթ. Փաւքուալ Օհանեան: Ժողովրդային մատաղաճաշ տրուեցաւ նաեւ յաջորդող Կիրակին, ՀՄԸՄ-ի մարզադաշտին մէջ: Ուրբաթ, Ապրիլ 25ի առաւօտուն տեղի ունեցաւ քայլարշաւ Պուէնոս Այրէսի արւարձաններէն Վալէնթին Ալսինայի մէջ, Խրիմեան վարժարանի առջեւէն մինչեւ արուարձանի կեդրոնը: Իսկ Շաբաթ, Ապրիլ 26ին երիտասարդական ցոյց՝ Թրքական դեսպանատան առջեւ: Ուրբաթ Ապրիլ 25ի երեկոյեան Արժանթինահայ Մշակ. Միութեան սրահին մէջ տեղի ունեցաւ բանավէճ-զրոյց մը, որուն մասնակցեցան հրէական Մարդկային իրաւանց յանձնախումբէն Հերման Շիլէր, Արժանթին-Պաղեստինեան կազմակերպութեան նախագահուհի Թիլտա Ռապի, Մարդկային իրաւանց արժանթինեան լիկայի քարտուղար Խոսէ Շուլման և «Լուիսա Հայրապետեան» հիմնարկութեան նախագահ նոտար Գրիգոր Հայրապետեան: Երեկոն վարեց Կապրիէլ Սիվինեան, իսկ բանախօսները ընդգծեցին արդարութեան եւ ճշմարտութեան վերականգնումի հրամակայանը:

Կիրակի, Ապրիլ 13ին, տեղւոյս Այնթապի Հայրենակցական Միութեան վարչութիւնը, Այնթապի հերոսամարտի զոհերու յիշատակին մատուցուած հոգեհանգստեան արարողութենէն ետք, ծաղկեպսակ զետեղեց Ապրիլեան յուշարձանին

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՄԵԾԱՐԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ («Յառաջ»).-

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի «Ջաւօ Շանթ» Սէն Ժերոմի մասնաճիւղը գեղեցիկ եւ ազնիւ մտածումը ունեցաւ, շատ համակրելի եւ մտերիմ ձեռնարկով մը յարգելու եւ մեծարելու իր երէց անդամուհիները, Շաբաթ, Ապրիլ 26ին, Սէն Ժերոմի քաղաքապետարանի սրահը: Ներկայ եղան նաեւ Մարսէյլի այլ մասնաճիւղերու անդամուհիներ՝ Պօմոն, Պլ. Օտտօ, եւ Մարսէյլ-քաղաք, ինչպէս նաեւ շրջանի քաղաքապետը՝ Կարօ Յովսէփեան, իր կցորդներով:

Բոլոր անոնք որոնք տարիներու ընթացքին հետեւած են Կապոյտ Խաչի կեանքին եւ գործունէութեան, գիտեն թէ որքան գնահատելի է նուիրումը, աշխատանքը հայ կնոջ որ իր ընտանիքէն անդին կը մասնակցի, ամենայն գիտակցութեամբ, հաւաքական գործին: Կու տայ իր լաւագոյնը որպէսզի հայ դպրոցին ճրագը միշտ վառ մնայ, որպէսզի կարօտեալ ընտանիքներ գտնեն օգնութիւն եւ զօրակցութիւն, որպէսզի հայ մանուկները դաստիարակուին ազգային շունչով:

Մեծարեալ անդամուհիները կը կազմէին պատուոյ սեղանը՝ Ալիս Պիւլկիւրեան, Մարի Խօրոզեան, Ագնիւ Հօթօթեան, Անահիտ Խաչատուրեան, Ժանէթ Խոզեան, Ալիս Փանոսեան, Մարի Սիվաչեան, Զապէլ Սիվազլեան, Սիմոնն Թօքաթլեան, Էլիզապէթ Ծառուկեան:

Մասնաճիւղի նախագահուհին՝ Աստղիկ Արթէն-Լուսիկեան եւ քարտուղարուհին՝ Պէթի Խաչատուրեան ֆրանսերէնով եւ հայերէնով, վերագծեցին Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի պատմութեան կարեւոր հանգրուանները, անոր գործունէութեան աւանդը կազմող արժէքները եւ մանաւանդ ընդգծեցին մեծարեալներուն արժանիքները որոնք, ըսին, ունին տասնամեակներու վաստակ, կը թողուն աւանդ եւ մանաւանդ օրինակը հաւատարմութեան, ուղղամտութեան, անշահախնդիր ծառայութեան:

Կարօ Յովսէփեան՝ Մարսէյլի 13րդ եւ 14րդ թաղամասերու քաղաքապետը, նոյնպէս ֆրանսերէնով եւ հայերէնով, բերաւ յարգանքի եւ երախտագիտութեան խօսքեր սերունդի մը համար որ ազգային պարտականութիւնը, հաւաքական կեանքի գիտակցութիւնը, միութենական յանձնառութիւնը դասեց ամէն բանէ վեր:

Այսօր, Սէն Ժերոմի Կապոյտ Խաչի «Ջաւօ Շանթ» մասնաճիւղը երիտասարդ, գործօն եւ նախաձեռնող տարրերով հարստացուցած եւ վերանորոգած է իր շարքերը: Նորերը, երիտասարդները չեն մոռնար իրենց դրամագլուխ կազմող երէցները որոնք միշտ կը շարունակեն բերել իրենց ներկայութիւնն ու աշխատանքը, ինչ որ երաշխիք մըն է խոստմնալից ապագայի մը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

առջեւ: Այնուհետեւ, տիկին Կրասիէլա Թեճիրեան եւ տոքթ. Խուան Ապաճեան ոգեկոչեցին Այնթապի հերոսական եւ յաղթական ինքնապաշտպանութիւնը:

Այս ձեւով, արժանթինահայ գաղութը համագաղութային ուժերով եւ համերաշխութեամբ նշեց Ապրիլ 24ը: Աւելցնենք, որ ինչպէս անցեալ տարի, այս տարի եւս Պուէնոս Այրէս նահանգի մէջ կատարուող ֆութպոլի առաջին դասակարգի մրցումներուն սկզբնաւորութեան՝ մարզիկները մէկ վայրկեանի լռութիւն պահեցին ի յիշատակ Ապրիլեան զոհերուն, իսկ Պուէնոս Այրէսի նահանգի Երեսփոխանական ժողովը Ապրիլ 16ի իր նիստին վաւերացուց բանաձեւ մը, որով կը յանձնարարէ շրջանի կրթական ընդհանուր տնօրէնութեան դպրոցական ուսումնական դասացուցակին մէջ որոշ տրամադրութիւն յատկացնել Հայկական ցեղասպանութեան յիշատակին եւ ծանօթացման: Նոյնը, Արժանթինի Ծերակոյտին մէջ եւս որդեգրուեցաւ որոշումնագիր մը, որով Ծերակոյտը «Ապրիլ 24. ժողովուրդներու միջեւ յարգանքի եւ հանդուրժողութեան օր»ուան առիթով կը յայտարարէ իր զօրակցութիւնը՝ Ապրիլ 24ի ցեղասպանութեան, որուն զոհ եղաւ հայ ժողովուրդը եւ կը մերժէ ցեղասպանական որեւէ չարագործութիւն, իբրեւ անժամանցելի ոճիր մարդկութեան դէմ:

Աւելցնենք, որ տեղւոյս մեծադոյն օրաթերթերէն «Քլարին» յօդուածներու իր կեդրոնական էջին մէջ հրատարակեց Լէանտրօ Տեսփուէի մէկ յօդուածը, որուն մէջ հեղինակը կ՚անդրադառնայ Իթթիհատական կառավարութեան գործադրած ցեղասպանութեան անհերքելի փաստերուն: Լ. Տէսփուէի ծանօթ է պատմական ճշմարտութիւնը պաշտպանելու իր գործօն կեցուածքներով՝ Մարդկային իրաւանց ծիրին մէջ:

Ա. Պ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄՈՆՐԷԱԼԻ հիւսիսը գտնուող Քինքորա բանակավայրին մէջ, հիւրընկալութեամբ Գանատայի շրջանին, Ապրիլ 4էն 6 տեղի ունեցած է ՀՄԸՄ-ի հիւսիսային Ամերիկայի 3 շրջաններու խմբապետական լսարան-սեմինարը, որու նպատակն էր պատրաստել 21րդ դարու համապատասխանող գիտելիքներով եւ փորձառութեամբ օժտուած խմբապետներ - ղեկավարներ: Սեմինարին մասնակցած են Մոնրէալէն, Թորոնթոյէն, Գեմպրիճէն, Լոս Անճըլըսէն, Ինդիանա Էմփայրէն, Շիքակոյէն, Տիթրոյթէն, Ուաշինկթընէն, Ֆիլատելֆիայէն և Պոսթընէն շուրջ 82 քոյրեր եւ եղբայրներ: Յայտագրի ծրագրումն ու համադրումը կատարած է եղբայր Լեւոն Արապեան: Ծեծուած նիւթերը եղած են.- 1) պատրաստել կազմակերպ ծրագիրներ շաբաթական, հերթական ծրագիրներ, նոր գաղափարներ, որոնք կրնան հետաքրքրութիւն ստեղծել պատանիներու մօտ, 2) կարգապահական հարցեր եւ շինիչ պատիժներու սահմանում, 3) անդամարշաւ (նոր անդամներ եւ պատասխանատուներ), 4) ՀՄԸՄ-ի եւ այլ կազմակերպութիւններու տարբերութիւնը, 5) ՀՄԸՄ-ի խմբապետ ըլլալու առաւելութիւնը եւ դժուարութիւնները:

ՀԱՄԻԼԹԸՆԻ (Գանատա) Հայ կեդրոնի սրահին մէջ, Ապրիլ 6ին տօնուած է ՀՕՄ-ի «Արեւ» մասնաճիւղին տարեդարձը, կազմակերպութեամբ մասնաճիւղին ընկերային-քարոզչական յանձնախումբին եւ վարչութեան, հովանաւորութեամբ ՀՅԴ «Վռամեան» կոմիտէին: Փառերգներու ունկնդրութենէն եւ գեղարուեստական բաժինէ մը ետք, խօսք առած է վարչութեան ատենապետուհի Նաթալի Մանուկեան, որ արտայայտուած է ՀՕՄ-ի ազգանուէր գործունէութեան մասին: Օրուան հանդիսավարը խօսած է յայտագրին մասին: ՀՅԴ Վռամեան կոմիտէի խօսքը փոխանցած է Պօղոս Սէֆէրեան եւ ընդգծած է շրջանին մէջ ՀՕՄ-ի Արեւ մասնաճիւղի գոյութեան եւ անոր տարած աշխատանքին կարեւորութիւնը: ՀՕՄ-ի Շրջ. Վարչութեան ներկայացուցիչ Վարսենիկ Սարգիսեան խօսած է ապագայ ծրագիրներու մասին: Խօսք առած է նաեւ տոքթ. Իզապէլ Գաբրիէլեանը, անդրադարձած է «Արեւ» մասնաճիւղի տարած աշխատանքին: Զարդասեղներու տուչութենէ մը ետք, հանդիսութիւնը վերջ գտած է:

ՊՈԼՍՈՅ Շիշլիի Տիւրինօղլու սրահին մէջ, Ապրիլ 12ին Ֆէրիգիւղի Մէրամէթճեան վարժարանի աշակերտները գեղարուեստական հանդիսութիւն մը կազմակերպած են, նուիրուած Եղիշէ Չարենցի: Հանդիսութեան բացման խօսքը արտասանած է վարժարանին տնօրէնուհին՝ Արփի Մանուկեան, որ պարզած է օրուան նպատակը եւ գնահատանք յայտնած այն ուսուցիչներուն, որոնք պատրաստած էին աշակերտները: Կենդանի պատկերէ մը ետք, տղաքը յաջորդաբար հանդէս եկած են ներկայացնելով Չարենցի կեանքը, սկսելով աշակերտական օրերէն մինչեւ իր վախճանը: Յայտագրի վերջին կտորը եղած է Չարենցի «Մարինէտկա» բանաստեղծութեան վրայ մանչ ու աղջիկ երկու դերակատարներու պարը նոյնպէս տխրահռչակ վախճան մը խորհրդանշող:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ
Ուսումնասիրութիւններ եւ
յօդուածներ
գիրք Բ.

Աշխատասիրութեամբ
ԳՈՒՐԳԷՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ
եւ ՄԱՐԻՆԷ ՄՈՒՇԵՂԵԱՆԻ

«Երաժշտական մատենաշար»
խմբագիր՝ Տիգրան Մանսուրեան
Սարգիս Խաչենց – Փրինթինֆօ
Երեւան 2007

Հատորը լոյս տեսած է Գալուստ Կիւլպէնկեան հաստատութեան հովանաւորութեամբ:

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԵՐԿՐՈՒՄ

– Այո... պարոնայք, յիշեցի թէ ինչ էի ուզում ձեզ ասել, – բացագանչում է Միշա Լատրին: – Երեք օր յետոյ պապի ծննդեան օրն է: Թէոդոսիայում այդ առթիւ մեծ տօնակատարութիւն է պատրաստւում: Ես ինքս, ի հարկէ, այնտեղ կը լինեմ, բայց լաւ կը լինի, որ բոլորս միասին գնանք: Պապիկս այնպէ՜ս կ՚ուրախանայ:

– Ի՞նչ կայ որ... վատ միտք չէ, գնացէք, – նրան պաշտպանում է Կուինճին: – Միայն թէ ես ոչ մի կերպ չեմ կարող...

– Ինչո՞ւ, Արխիպ Իվանովիչ, – վշտանում է Միշան:

– Որովհետեւ հագնելու բան չունեմ: Տօնական զգեստներս Պետերբուրգից չեմ բերել: Այս հին, ներկոտուած սերթուկով մեծ նկարչին ներկայանալ կը նշանակի չյարգել նրան: Համ էլ, այնպէս եմ սեւացել, որ կանայք կը սարսափեն ինձ տեսնելով, կ՚ասեն չէյթան է... Դու, Միշա, իմ կողմից ներողութիւն խնդրի Իվան Կոնստանտինովիչից ու նուէրս էլ յանձնիր...

– Ի՞նչ նուէր, – հետաքրքրուած հարցնում է Վիլուլլան: – Այդպիսի մեծ մարդուն նոյնքան մեծ նուէր է պէտք:

– Ի հարկէ՛, գլխով է անում Կուինճին: – Ծովանկարչութեան արծուին մենք կը նուիրենք մեր լեռնային արծիւը:

Եւ նա սիրով շոյում է ծնկներին նստած Եաշկայի գլուխը:

– Իսկ դու, Վիլուլլա, վաղը առաւօտեան կը գնաս, ծածկած սայլը կը բերես, որպէսզի պարոնայք նկարիչներին տանես Թէոդոսիա:

Վաղորդեան լոյսը նոր-նոր էր բացւում, երբ սայլի անիւները ճռնչացին Թէոդոսիայի փողոցներով:

– Հերիք քնէք, վեր կացէք, մենք արդէն Այվազովսկու երկրում ենք, – ընկերներին բոթում է Կալմիկովը: Գիտէ՞ք, ես մտածեցի, թէ ինչ կարելի է անել մինչեւ Իվան Կոնստանտինովիչի մօտ գնալը:

– Գնանք ինձ մօտ, կը լուացուենք, կը հանգստանանք ճանապարհից, թէյ կը խմենք, – առաջարկեց Բոգաեւսկին:

– Ոչ, Կոստիա, դա խելամիտ կը լինի, բայց ոչ ռոմանտիկ, – առարկեց Կալմիկովը: – Ես առաջարկում եմ նախ մի լաւ լուացուել ծովում, իսկ յետոյ Լատրին, որպէս ուղեկցորդ, կ՚առաջնորդի մեզ Թէոդոսիայի փողոցներով: Համաձա՞յն էք:

– Համաձայն ենք: Իսկ ո՞րտեղ կը թողնենք Եաշկային. նրան պէտք է կերակրել, թէ չէ կը սկսի ամբողջ քաղաքով մէկ գոռգոռալ: Յետոյ պէտք է նաեւ շուկայ գնալ, ծաղիկ առնելու...

– Շուկայ ես ինքս կը գնամ, – յայտարարեց Վիլուլլան, – եղբայրս հէնց շուկայի կողքին է ապրում: Այնտեղից էլ միս կ՚առնեմ Եաշկային կերակրելու համար, իսկ հիմա՝ հայդա՛, ծով:

– Ծո՛վ, ծո՛վ:

Բոլորը վայր ցատքեցին սայլից եւ սլացան դէպի ծով, որը հանդարտ ու խաղաղ էր վաղորդեան այս ժամին: Եաշկան, որին բերում էին սակառի մէջ դրած, նեարդայնացաւ այս աղմուկի վրայ, բայց քիչ յետոյ քնեց:

– Դէ՛, գնանք շուկայ Եաշկա, – ձիերին մօտրակեց Վիլուլլան:

– Տեսնո՞ւմ էք այդ փողոցը, որ եկեղեցու մօտից բարձրանում է դէպի բլուր: Այդ փողոցի գլխին մի տնակ կայ, որտեղ 78 տարի առաջ ծնուել է իմ պապը, – ասաց Միշա Լատրին:

Նրանք թեքուեցին ծուռտիկ փողոցը եւ կանգ առան համեստ, այժմ քնած տնակի առջեւ:

– Պապի հայրը աղքատ է ապրել. Նա շուկայում թէոդոսիացիների համար բողոքագրեր ու դիմումներ է գրել, իսկ կինը կուրացել է հարուստ տիկնանց համար ասեղնագործ անելով: Պապիկը դեռ տասը տարեկան չի եղել, որ սկսել է աշխատել յունական սրճարանում...

Կը նշանակի նրա մանկութիւնը նոյնքան վատ է եղել, ինչքան մեր Արխիպ Իվանովիչը: Մէկը՝ սագարած, միւսը՝ սրճարանի ճուտիկ, – կամաց նկատեց Ռիլովը:

– Իսկ ո՞ւմ է հիմա պատկանում այդ տունը, – հետաքրքրուեց Ստոլիցան:

– Պապը այն նուիրել է իր ծեր դայեակին: Հիմա այնտեղ ապրում են նրա երախաներն ու թոռները: Նրանք ամենայն խնամքով պահպանում են այն մանկական նկարները, որ պապը ածուխի կտորով նկարել է ներքեւի յարկի պատերին:

(Շար. 214)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Սոնիա Յովսէփեան, Տէր եւ Տիկին Կարօ Յովսէփեան, պաւակներն ու թոռները իրենց մօր, մեծ-մօր եւ նանիին՝ Լօժէնի Յովսէփեանի մահուան տարելիցին առթիւ (2007, Մայիս 7) 200 եւրօ կը նուիրեն «Յառաջ»ին:

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Փարիզի Սուրբ Յովհաննէս–Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան կազմակերպութեամբ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԻՋԻՆ ԴԱՐՈՒ ՎԱՆՔԵՐՆ ՈՒ ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՐԱՆՆԵՐԸ

ֆիլմի ցուցադրութեամբ

Դասախօս՝
Փարիզի Մխիթարեան Սամուէլ–Մուրատեան Վարժարանի Տեսուչ
Հայր Յարութիւն Վրդ. ՊԶՏԻԿԵԱՆ

Չորեքշաբթի, Մայիս 14, ժամը 20·30ին
Փարիզի Մայր Եկեղեցւոյ «Նուրհան Ֆրէնկեան» սրահին մէջ
15 rue Jean Goujon — 75008 Paris

«LES MONASTERES ET LES UNIVERSITES DE L'ARMENIE MEDIEVALE»
avec projection d'un film
par le Révérend Père
Haroutioun BEZDIKIAN
le mercredi 14 mai à 20h30
Salle «Nourhan Fringhian» de l'Eglise

Date à retenir

Le samedi 17 mai

Repas de la Maison Arménienne de la Jeunesse et de la Culture de Marseille.

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club
«Rouben Mamoulian»

Sous le parrainage
de Robert GUEDIGUIAN, réalisateur

Jeudi 15 mai à 20h

HOMMAGE
GREGOIRE (COCO) ASLAN

«LA 25ème HEURE»
Un film d'**Henri VERNEUIL**
Film français, 1967, 1h50, VF

Musique de Maurice Jarre
Avec Grégoire Aslan, Anthony Quinn, Virna Lisi, Serge Reggiani, Jean Desailly

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

P.A.F. : **5 euros** — **Réduit : 3 euros**

UCFAF
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Métro: République

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ - ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

— ՇԱԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 24, ժամը 15ին
Ժթ. – Ի. ԴԱՐԵՐՈՒ
ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱՆՑՔԵՐԸ
ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ
Կեդրոնական դահլիճին մէջ (Սեւր):
դասախօս՝ Հ. Յ. ՊԶՏԻԿԵԱՆ

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

TEBROTZASSERE

RENTREE DES CLASSES 2008 - 2009

Inscriptions ouvertes à partir du 5 mai 2008

TEBROTZASSERE
Académie de Créteil

Ecole mixte bilingue
Franco-Arménienne
1 boulevard du Nord
Carrefour d'Arménie
93340 LE RAINCY
Site internet : www.tebrotzassere.com

Chef d'Etablissement
Monsieur Haig SARKISSIAN

- **Maternelle** : Trois sections
- **Primaire** : Sous Contrat Simple
- **Collège** : Sous Contrat d'Association avec l'Etat.

Equipe pédagogique compétente et motivée

- Programmes officiels de l'Education Nationale
- Enseignement de la langue et de la culture arméniennes
- Cours de chants : «Chorale Tebrotzassère»
- Cours de danse arménienne
- Cours d'informatique dès le primaire
- Langue vivante 1 : anglais
- Langue vivante 2 : allemand ou espagnol.

Equipements pédagogiques
Laboratoire de langues — Centre de Documentation et d'Information — Salle Informatique — Laboratoire de physique-chimie.

Activités extra-scolaires
Atelier de théâtre — Association sportive section football.

Pour tout renseignement :
Tél. / fax : **01 43 81 01 72**
direction@tebrotzassere.com

CITE INTERNATIONALE
UNIVERSITAIRE DE PARIS
Maison des Etudiants Arméniens
Fondation Marie Nubar
Հայ Ուսանողներու Տուն –
Մարի Նուպար Հիմնարկութիւն
57 boulevard Jourdan — 75014 Paris

"Les mercredis de la MEA"

La magie de l'écrit
Claude MUTAFIAN
Historien, Maître de Conférences à l'Université ParisXIII-Nord
— Mercredi 14 mai/21h

⁂

La Troisième République d'Arménie
Claire MOURADIAN
Historienne, Directrice de recherches au CNRS
— Mercredi 28 mai/21h

⁂

Un état de la musicologie arménienne
Aram KEROVPYAN
Musicologue
— Mercredi 4 juin/21h

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

LIVRY-GARGAN
La Section «D. MISSAKIAN» de Sevran-Livry de la Croix Bleue, offrira un
HOKEDJACH
en présence du Père
Haroutioun TACHDJIAN,
à la mémoire de ses membres et amis disparus.
Le jeudi 8 mai à 13 heures
à la Maison de la Croix Bleue
17 rue Charles Péguy,
93190 LIVRY-GARGAN

Sur inscription auprès de :
— Madeleine : 01 43 83 87 68;
— Nilva : 06 87 05 00 67.

L'Association Sainte-Croix de Paris propose
une **EXCURSION EN NORMANDIE**
LISIEUX — HONFLEUR — PELERINAGE ET TOURISME
Le Dimanche 1er juin

PROGRAMME

Départ à 8h15 en autocar de la Place de la République à Paris.
Divine liturgie célébrée par S.E.R. Mgr Grégoire GHABROYAN dans la crypte de la Basilique Sainte Thérèse de Lisieux, à 11 heures.
Déjeuner dans une auberge normande.
Après-midi : Promenade à Honfleur.
Retour vers 20 heures Place de la République à Paris.
Participation aux frais : 60 euros
Renseignements et inscriptions :
Séta : 01 57 63 95 31 ou **Stephen** : 01 42 88 17 91.
Règlement par chèque à libeller à : **Association Sainte-Croix**
à envoyer au 10 bis rue Thouin, 75005 Paris.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑԱՇԱՐՔ ԵՒ ԽՐԱԽՃԱՆՔ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ.Մ.Ը.Մ.-Ֆրանսի վարչութիւնը կը կազմակերպէ Եւրոպայի միջ-շրջանային ֆութպոլի եւ պասքէթի մրցաշարք, բաժակ՝ «Սուրէն Մուրատեան»ը, որ նուիրուած է նաեւ Հ.Մ.Ը.Մ.-ի հիմնադրութեան 90-ամեակին:

Մրցաշարքին հրաւիրուած են մասնակցելու Ֆրանսայի եւ Եւրոպայի Հ.Մ.Ը.Մ.-ի շրջաններն ու զանազան մարզական միութիւններ:

Մրցաշարքը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ եւ Կիրակի 2008 Մայիս 10-11ին, Իսի-լէ-Մուլինոյի Alain MIMOUN դաշտին վրայ 1, rue Rabelais 92130:

Մրցաշարքի փակման արարողութիւնը պիտի կայանայ Կիրակի, Մայիս 11, ժամը 16:00-ին:

Նոյն երեկոյեան, ժամը 20:30էն սկսեալ, ի պատիւ մրցաշարքին մասնակցող խումբերուն տեղի պիտի ունենայ խրախճանք – պարահանդէսը, Իսի-լէ-Մուլինոյի PACI սրահին մէջ, հասցէ՝

25 avenue Victor Cresson — 92130 Issy-les-Moulineaux

Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւին.–
06 80!88 12 21

Հ. Մ. Ը. Մ. – ՖՐԱՆՍԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Les Activités du Mois de Mai du Centre Culturel Sahak–Mesrop de Marseille

Directeur : **Khatchig YILMAZIAN**

— **CONCERT DE PIANO**

Avec les élèves du Conservatoire de Marseille
de la classe de Madame Juliette YILMAZIAN
Samedi 17 mai à 20h30
au Centre Culturel, 339 avenue du Prado - 13008 Marseille

— Entrée libre —

2008Թ. ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 28-ԻՆ
Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի մէջ տեղի կ'ունենայ

ՍՈՒՐԲ ՄԻՒՌՈՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

բարձր հովանաւորութեամբ
Գ Ա Ր Ե Գ Ի Ն Բ.
Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի,

իր հետ աղօթակից ունենալով նուիրապետական Աթոռներու գահակալները, թեմական առաջնորդները եւ հաւատացեալ հայ ժողովուրդի աղօթասէր զաւակներու հոծ բազմութիւնը:

Նկատի ունենալով այդ օրուան կարեւորութիւնը հաւատացեալի կեանքին մէջ

Թեմիս Առաջնորդ
ՆՈՐՎԱՆ ԱՐՔ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ
Կ Ո Չ կ'ուղղէ
Ֆրանսահայ Թեմի բոլոր զաւակներուն
2008Թ. Սեպտեմբեր 26էն մինչեւ Հոկտեմբեր 3
մասնակցելու
ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ՝ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾԻՆ,
մեր աղօթքը բերելու
Ս Ո Ւ Ր Բ Մ Ի Ւ Ռ Ո Ն Ի Օ Ր Հ Ն Ո Ւ Թ Ե Ա Ն

Ուխտագնացութիւնը կը կազմակերպուի Ֆրանսահայոց Թեմի Առաջնորդարանին կողմէ:

Յաւելեալ տեղեկութեան համար դիմել տեղի ձեր հոգեւոր հովիւներուն և հոգաբարձուներուն, կամ Ֆրանսահայ Թեմի Առաջնորդարան՝ 01·43·59·67·03 թիւէն:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ 8
JEUDI
8 MAI
2008

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Tél. : 01 47 70 86 60 — Fax : 01 48 00 06 70
Courriel (e-mail) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. Paris 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·954 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 83e ANNEE — N° 21·954

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԻՐՄԱՆԻՈՅ մըրիկին պործած աղէտը ժամէ ժամ աւելի մեծ համեմատութիւններ կ'առնէ։ Մայիս 7ի վերջին տեղեկութիւններուն համաձայն մեռեալներուն թիւը 23 հազարի հասած է եւ 41 հազար ալ անհետացածներ կային։ Հաւանական է, որ այս պայմաններուն մէջ մեռեալներուն թիւը 50 հազարէն աւելի ըլլայ։ Հնդկաստանի իշխանութիւնները յայտարարած են որ աղէտէն 48 ժամ առաջ պաշտօնապէս յայտնած էին Պիրմանիոյ որ Նարկիս մըրիկը կը հասնի եւ ծանրակշիռ բնոյթ ունի, բայց ըստ երեւոյթին Պիրմանիոյ ճունթան կարեւորութիւն չէ տուած։ Միջազգային օժանդակութիւնն ալ հարկ եղածը չի կրնար ընել, նախ անոր համար որ դժուարութիւն ունին ժամանելու, ապա նաեւ որովհետեւ ոչ կառավարական կազմակերպութեանց անդամները վիզա չեն ստանար պիրման իշխանութիւններէն։

ՍԱՐՔՈԶԻ իր ընտրութեան առաջին տարեդարձը ջանաց աւելի համեստ պայմաններու մէջ անցընել եւ գոհացաւ ճաշով մը Էլիզէ, կառավարական անդամներուն հետ, եւ հրաժարեցաւ Կավօ սըրահը երթալէ, մնալու համար Թի. ԷՄ. Փէ.ի խրախճանքին։ Պէտք է ըսել որ ամէն կողմէ, այս առաջին տարեդարձին հաշուեկշիռը բացասական է եւ իրեն քուէ տուողներն իսկ դժգոհ են եւ յուսախաբ։

ԻՍՐԱՅԵԼԻ 60ամեակին առթիւ, Լիպէրասիոն բացառիկ թիւ մը հրատարակած էր Մայիս 7ին, ուր էջերու երկայնքին կը նկարագրուի Իսրայէլի եւ Իսրայէլացիներու կեանքը։ Կայ հակիրճ պատմութիւնը անոր ստեղծման, տնտեսական ներկայ կացութեան փայլուն պատկերը, բայց նաեւ պատերազմական վիճակը։ Իսրայէլի անկախութիւնը հռչակուած է 1948 Մայիս 14ին եւ այդ առթիւ Պէն Կուրիոն յայտարարած էր՝ «Իսրայէլի հողամասը այն վայրն է ուր ծնունդ առած է հրեայ ժողովուրդը»։

ԺԱՆ–ՓԻԷՐ ԺՈՒՅԷ, որ Եւրոպական հարցերու ենթանախարարն է, Անգարա գացած էր Մայիս 6ին եւ նպատակն էր վստահեցնել Թուրք իշխանութիւնները, որ Ֆրանսա զօրավիգ պիտի ըլլայ Թուրքիոյ անդամակցութեան Յուլիս 1էն, երբ նախագահութիւնը ստանձնէ Եւրոպական Միութեան։ Մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին է, զոր կազմակերպած էր Եւրոպական Միութեան եռեակը (Թուրքիոյ Արտաքին նախարարութիւն, Եւրոպական յանձնախումբ եւ ներկայի սլովէն նախագահութիւնը), որ Ժուէյէ ճշդած է. – «Միջերկրականի Միութեան հարցը ծուղակ մը չէ Թուրքիոյ համար եւ ոչ մէկ կապ ունի Թուրքիոյ անդամակցութեան բանակցութիւններուն հետ»։ Թուրքիոյ արտաքին նախարարը՝ Ա. Պապաճան ապահովութիւն տուած է որ Թուրքիա որեւէ ձեւով արգելք պիտի չըլլայ Միջերկրականեան ծրագրին եւ նոյնիսկ միտք ունի մասնակցելու, Յուլիսի կէսերուն, այն վեհաժողովին, որ նուիրուած է այդ հարցին։ Ինչ կը վերաբերի Եւրոպայի Ընդլայնման պատասխանատուին՝ Օ. Ռէհնի, իր գոհունակութիւնը յայտնած է պատժական օրէնսգրքի թիւ 301 յօդուածին բարելաւման, բայց շեշտած է նաեւ որ Թուրքիա դեռ պարտի շարունակել «օրինաւոր եւ ժողովրդավար բարենորոգումները»։

ՊԷՅՐՈՒԹ շատ մտահոգիչ ժամեր սկըսած էր ապրիլ Մայիս 7ի վաղ առաւօտէն, երբ ընդհանուր գործադուլը կը գործադրուէր եւ ցոյցերու ալ մտավախութիւն կար։ Գիներու յարաճուն յաւելումներն ալ ընկերային տագնապ մը ստեղծած են եւ Սուրիոյ ընդդիմադիր մեծամասնութիւնն ալ ամբաստանած է ընդդիմութիւնը, զոր կը ղեկավարէ Հիզպոլլահ, որ կ'ուզէ քաղաքական բընոյթ տալ գործադուլին։ Մայիս 7ի առաւօտուն հասած առաջին լուրերու համաձայն, ձեռնարումբեր նետուած էին ոստիկաններու վրայ եւ արդէն 5 վիրաւորներ կային։

«ՖՐԱՆՍԱ ինչպէս օգնած է Իսրայէլի որպէսզի տէր դառնայ հիւլէական ռումբի» խորագրով յօդուած մը լոյս տեսած է Ֆիկառոյի Մայիս 7ի թիւին մէջ, ուր յօդուածագիրը մանրամասնօրէն կը նկարագրէ անցեալի դէպքերը այդ առընչութեամբ։ Ցիոնական թուականներուն, Փարիզ եւ Թել–Ավիվ, որոնք թշնամական հաստարակաց զգացումներով տարուած էին Նասէրի Եգիպտոսին դէմ, սեր–

(Շար.ը Դ. էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՍԹՐԱԶՊՈՒՐԿԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐԸ

Արտաքին գործերու նախարար Է. Նալպանտեան Մայիս 6ին Սթրազպուրկի մէջ հանդիպումներ ունեցած է Եւրոպայի խորհուրդի գլխաւոր քարտուղար Թ. Տէյվիսի, Խորհուրդին Խորհրդարանական վեհաժողովի նախագահ Լ. Մ. տը Փուչիի եւ Ազրպէջանի իր պաշտօնակից Է. Մամէդեարովի հետ։ Ան Տէյվիսի ու տը Փուչիի տեղեկացուցած է թէ Հայաստանի նախագահին կարգադրութեամբ աշխատանքի խումբ մը կազմուած է, անոր նպատակը պիտի ըլլայ Խորհրդարանական վեհաժողովին թիւ 1609 բանաձեւով Հայաստանի եղած առաջարկներուն իրականացումը համակարգել։ Աւելցուցած է թէ Հայաստանի համախոհական կառավարութիւնը արդէն հանդէս եկած է յայտարարութեամբ մը ուր պատրաստակամութիւն կը յայտնէ նոյն բանաձեւով ներկայացուած խնդիրներու լուծումին հարկաւոր բարեփոխումներուն ձեռնարկելու։ Անոնք առընչուած կ'ըլլան ընդդիմութեան գործունէութեան աւելի լայն կարելիութիւններու, ընտրական ընթացքին նկատմամբ հանրութեան վստահութեան աստիճանը բարձրացնելու, խօսքի ազատութեան, լրատուներու գործունէութեան անկախութեան, դատական համակարգը ամբողջութեամբ եւրոպական չափանիշներուն պատշաճեցնելու։ Այս բոլորին արդիւնքը պէտք է ըլլայ երկրին մէջ կայուն ժողովրդավարութեան, օրէնքի գերակայութեան ամրացումը։

Է. Նալպանտեան ներկայացուցած է նաեւ Ղարաբաղի հարցին կարգաւորումին ուղղութեամբ տարուած բանակցութիւններուն վիճակը։ Կրկնած է թէ Հայաստան պատրաստակամ է Մինսկի խումբին մատրիտեան առաջարկներով շարունակելու ներկայի գործընթացը։ Շեշտած է թէ չօշափելի արդիւնքի համար կարեւորն է փոխադարձ վստահութեան մթնոլորտը։

* * *

ՀՐԴԵՀԻ ԶՈՀԵՐ

Մայիս 7ի առաջին ժամերուն հրդեհ մը ծագած է Արմաւիրի Ջրարթնոց գիւղին մէջ. այրած է Լ. Մկրտչեանի բնակարանը, այդ ընթացքին այրելով մահացած են ընտանիքէն երեք հոգի։ Երեք հոգի ալ որոնք նոյն տունը գտնուած են, վիրաւոր վիճակով հիւանդանոց փոխադրուած են։ Այս վերջիններուն կեանքը վտանգուած չէ։

Մէկ-երկու ժամ ետք հրդեհը վերստին ծագած է ու հրշէջ գունդերու միջամըտութեամբ մարած։

* * *

ՋՐՊԱՐՏԵԼՈՎ ՅԱԶՈՂԵԼՈՒ ՋԳՏՈՒՄԸ ՁԱԽՈՂԱԾ

Նախագահական ընտրութեան նախորդող շրջանին, Դեկտեմբեր 15ին, ընդդիմադիր «Հայկական ժամանակ» օրաթերթը «Վազգէն Մանուկեանի "Մայն Քամփֆ"ը» խորագրուած էջ մը հրատարակած էր, վարկաբեկելով ԱԺՄ-ի նախագահ Վազգէն Մանուկեանը։ Ըսուած էր թէ 1996 Սեպտեմբեր 27ին նոյն կուսակցութեան դրասենեակին խուզարկումին յայտնաբերուած է հրապարակումին նիւթ ձեռագիրը որ կը պատկանի Վազգէն Մանուկեանի։

Այս վերջինը բողոքի դիմում կատարած էր ու դատ բացած։ Գլխաւոր դատախազի մամուլի քարտուղար Սոնա Տրուզեան յայտնած է թէ կատարուած փորձաքննութեամբ պարզուած է որ ներկայացուած փաստաթուղթին ձեռագիրը Վ. Մանուկեանի չի վերաբերիր։

«Հայկական ժամանակ»ը այդ կեղծ փաստաթուղթին հիմով Վ. Մանուկեանը ամբաստանած էր դաւաճանութեամբ, պետական յեղաշրջում, յեղափոխութիւն կազմակերպելով, մահափորձեր ու պայթումներ ծրագրելով։

* * *

ԼՂՀ

ՇՈՒՇԻԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒՄԻՆ ՄԱՍԻՆ

Շուշիի ազատագրման 16րդ տարեդարձի նախօրեակին յայտարարութեամբ մը հանդէս եկած է արցախեան պատերազմի հրամանատարներէն զօր. Արկադի Տէր Թադեւոսեան. ըսած է թէ այդ օրերուն իրենք պատրաստ չէին Շուշին գրաւելու, քանի որ միայն 3500 հոգի էին, չունէին անհրաժեշտ զէնքն ու զինամթերքը եւ ռազմական օրէնքներով գործողութեան ձեռնարկելու իրաւունք չունէին։ Այդ պատճառներով ալ Երեւանէն քաղաքը ազատագրելու հրաման տրուած չէր։ Սակայն բացատրած է ան, վիճակը այնպէս էր որ ազրպէջանական կողմը «կոտորում էր բոլորին» եւ հրամանատարական կազմը հարց տուաւ թէ ինչ տարբերութիւն որ հիմա կը զոհուինք, թէ յետոյ։ «Այդ ժամանակ ես հարցրեցի Ս. Սարգսեանին՝ վերցնելո՞ւ ենք Շուշին, եւ նա ասաց այո'» պատմած է Ա. Տէր Թադեւոսեան։

Ան յիշած է զինուոր իր ընկերներուն անունները, նշելով թէ պէտք է յատկապէս գնահատել կամաւորներու անձնազոհութիւնը։ Շուշիի ազատագրումին կարեւոր դեր ունեցած են ըստ իրեն, Աշոտ Ղուլեան, Նուրի Յովհաննիսեան, Վալերի Բալայեան, Ժիրայր Սեֆիլեան, Սամուէլ Բաբայեան, Վալերի Չէչեան, Նուէր Զախոյեան։

«ԱՐՑԱԽ» ՀԱՏՈՐԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

Մայիս 6ին Ազգային ժողովի շէնքերուն մէկ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Արցախի մասին վերջերս լոյս տեսած հատորին ներկայացումը։ Տանտիրոջ դերով, ու հետը ունենալով Ալֆորվիլի քաղաքապետ Ռ. Ռուքէն եւ Նիսի երեսփոխանուհի Մ. Մարլան–Միլիթէլլօն, ողջոյնի ջերմ խօսքեր արտասանեց Ազգային ժողովի Ֆրանսա – Հայաստան բարեկամութեան խումբի նախագահ, երեսփոխան Ֆրանսուա Ռոշպլուան. ուրախութիւն յայտնեց դեսպան Է. Նալպանտեանի արտաքին գործերու նախարար նշանակումին, ապա յիշեց 1990ին իր առաջին այցը Հայաստան, անդրադարձաւ յետընտրական խռովութիւններուն. կարեւոր նկատեց որ Հայաստանի իշխանութիւնները տիրապետեն կացութեան, թէեւ, ըսաւ, պատահարներուն եղան արտաքին ազդեցութիւններ։

Յիշեց նաեւ առաջին այցը Ղարաբաղ, ուր հանդիպում ունեցած էր Ռ. Քոչարեանին հետ որ յետոյ դարձաւ Հայաստանի նախագահ։ Շեշտեց թէ Ղարաբաղցի էր նաեւ ներկայի նախագահը Սերժ Սարգսեան, եզրակացնելու համար թէ Ղարաբաղը պետական մարդ կ'արտադրէ։

Ֆ. Ռոշպլուան դրուատիքով արտայայտուեցաւ արտաքին գործերու նախկին նախարար Վ. Օսկանեանի անձին ու վաստակին մասին ալ։ Ըսաւ թէ կարելին ըրած էր Ղարաբաղի հարցին կարգաւորման համար։ Անկեղծ գոհունակութեամբ անդրադարձաւ ԼՂՀ անկախութեան տարիներուն կրած բարեփոխումին, զարգացումին, որուն մէջ կարեւոր նկատեց Սփիւռքին դերը։

Շնորհակալութեան խօսքով հանդէս եկաւ ԼՂՀ Փարիզի ներկայացուցիչը Յ. Գէորգեան. համառօտ մէկ ծանօթացումը ըրաւ հատորին, որուն կ'անդրադառնանք առանձնապէս, շեշտեց յատկապէս նախաբանով յայտնուած երկխօսութեան մաղթանքը. աւելցուց թէ ատոր համար անհրաժեշտ էր երկու ըլլալ։ Խօսքը աւարտեց այն յոյսով որ բանակցութիւնները ի վերջոյ կ'առաջնորդեն ակնկալուած արդիւնքին ու ինքնորոշման սկըզբունքով կը կարգաւորուի Ղարաբաղի օրինավիճակի հարցը։

Համայնքի կազմակերպութիւններէն, մամուլի ներկայացուցիչներէն բաղկացած հրաւիրեալներուն մէջ կը գտնուէր ԼՂՀ Գերմանիոյ երիտասարդ ներկայացուցիչը Գայեանէ Աւինեան։ Միջազգային յարաբերութիւններու բարձրագոյն ուսումը Երեւանէն ետք կատարելագործած է Գերմանիոյ մէջ ու ներկայիս ԼՂՀ Արտաքին գործերու նախարարութեան կողմէ հոն նշանակուած է ներկայացուցիչի դժուար, պատասխանատու պաշտօնին։ Եւ իրեն հետ կարճ զրոյց մը բաւ եղաւ ապահովութիւնը ունենալու թէ այդ դիրքին վրայ ճիշդ անձն է ան։ Շատ ուրախալի է նման առիթներով տեսնել թէ անհրաժեշտ պատրաստութեան տէր, գիտակից, կարող երիտասարդներ սկսած են ստանձնել Հայաստանի ու Ղարաբաղի քաղաքական մարզը։ Ի'նչ լաւ պիտի ըլլար եթէ երեւոյթը տարածուէր այլ ոլորտներու վրայ ալ, վերջ տալով քիչ մը սիրողական, յաճախ պարագայական, երբեմն պատեհապաշտական նշանակումներու։

Ա. Թ.

1945 Մայիս 8ի Զինադադարի տարեդարձին առթիւ, «Յառաջ» լոյս չի տեսներ Հինգշաբթի օր (Ուրբաթ, Մայիս 9ի թիւ)։ Մեր յաջորդ թիւը Շաբաթ / Կիրակի, Մայիս 10/11)։

ՅԻՊԷ-Ի ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑԸ ՔՐՈՆԻԿԱԳԻՐ ԵՒՍԵԲԻՈՍԻ ՀԵՏ

ՄԱՍՆ ՉՈՐՐՈՐԴ

ՅԻՊԷ - Ճակատագրական պատեհութիւն է տեղի ունեցածը. պիտի խոստովանիմ, որ մենք Հայերս, մեր պատմութեան մեծ ճակատամարտերու մասին պղտոր պատկերացումներ միայն ունինք: Երկար տարիներ հռոմէական կայսերական բանակներու դէմ յաղթանակներ տարած ենք, Բիւզանդիոնը քանի անգամ Անիի պարիսպներէն քշած ենք, Արաբներու, Սելճուքներու, Մամլուքներու դէմ քանի յաղթանակներ արձանագրած ենք... եւ մոռցած: Մշուշապատ պատկերացում մը ունինք Աւարայրի մասին եւ Սարդարապատի՝ որպէս նոր ժամանակներու ճակատագրական յաղթանակ:

ԵՒՍ. - Լիուլի իրաւունք ունիս. կը խորհիմ այս նիւթին շուրջ առանձին անդրադառնալ, ամփոփ հատորով, ներշնչուելով Մ. Խորենացիի քանդակիչ նախադասութենէն. «Թէեւ փոքր ածու ենք, բայց բազում քաջութեան գործեր կատարած ենք»: Անցնինք Օշականի երկրորդ կարեւոր ճակատամարտին: Ան տեղի ունեցած է առաջինէն 15 դար վերջ 1827ին. ռուս - պարսիկ բանակներու միջեւ, երբ Թագաժառանգ Աբաս-Միրզա, զինադադարը խախտելով, կ'անցնի Արաքսը 30 հազար զօրքով եւ 24 թնդանօթներով, գրաւելու Էջմիածինը եւ յարձակելու Թիֆլիսի վրայ, կանխելու համար Պասկեւիչի արշաւանքը դէպի Թաւրիզ: Ռուս - պարսիկ բանակները դէմ կը բանեն Քասախ գետի ափին Օշականէն երեք մղոն հեռու. դժուարութեան մատնուած ռուս բանակին օգնութեան կը հասնին Էջմիածնի ռումարտակը եւ հայ կամաւորական գունդը, վերջնականապէս ձախողեցնելով Պարսիկներու ծրագիրը, կ'ազատագրեն Արարատեան դաշտը պարսկական ծանր լուծէն:

ՅԻՊԷ - Չեմ գիտեր ո՞ւր կարդացեր եմ որ Բիւզանդիոնի հզօրագոյն կայսերէն Մօրիկ ոչ միայն հայ էր, այլեւ Օշականի ծնունդ:

ԵՒՍ. - Ճիշդ է որ Օշականի պարտէզի մը մէջ, Ս. Սիոն եկեղեցիի կողքին, կը գտնուի շատ հին կոթող մը, աւանդաբար վերագրուած Մօրիկի կամ իր մօր: Կոթողը կը պատկանի Զ. - Է. դարերու: Մօրիկի օշականեան ծագումին մասին մեր պատմիչներէն Ստեփանոս Տարօնեցին եւ Կիրակոս Գանձակեցին է որ կը խօսին: Գիտական աշխարհը սակայն նոյն կարծիքին չէ, յատկապէս «Հայ Կայսերք Բիւզանդիոնի» զոյգ հատորներուն հեղինակ՝ Հ. Կարապետ Տ. Սահակեան, անհաւանական կը գտնէ այս վարկածը եւ իրաւունք կու տայ բազմաթիւ բիւզանդացի պատմիչներու, որոնց համաձայն Մօրիկ ծնած է հայկական Կապադովկիոյ Արաբիսոս բերդաքաղաքին մէջ:

ՅԻՊԷ - Օշական որ այսքան կարեւոր կեդրոն եղած է անցեալին, հաւանաբար ուրիշ հնութիւն ալ պէտք է ունենայ:

ԵՒՍ. - Վերադառնամ իմ գլխաւոր առաջնորդիս՝ Ալիշանին. *հոն կը կարդանք.*

"Օշականի պարտէզներուն ծայրը, Շաղուերտ գետի հիւսիս-արեւմըտեան եզերքին ՄԱՆԿԱՆՈՑ կոչուած աւերակ տեղ մը կայ, աւանդութեան համաձայն հոն բնակող երեք եղբայրներէն մէկուն անունով որ Մանուկ կը կոչուէր, եւ աւերակներուն մէջ կայ եկեղեցի մը Ս. Սիոն կոչուած, ուր կան խաթարուած արձանագրութիւններ Օշականէն աւելի հին" (էջ 194):

Գացի այցելեցի այս մենաւոր սիրուն մատուռը, մինչեւ ծունկերս ձիւնի մէջ խրած: Կու գայ Է. դարէն: Այդ սակաւաթիւ յուշարձաններէն է, սրբատուփի նման կանգուն, ձիւնապատ տարածութեան մէջ, ուր տակաւին գիւղացիները խրճիթ եւ ախոռ չեն կառուցած, խեղդելու այս ճարտարապետական գոհարը, որու նմանութիւնը նոյն դարու Աշտարակի Կարմրաւոր Ս. Աստուածածին եկեղեցիին այնքան իրական է՝ կարծես կրկնօրինակն ըլլայ: 1200 թուականի կրող արձանագրութիւնը կ'ըսէ.

"Ի թուին Հ. ՌԽԹ. Ես Ապաս որդի Արտաշրի մինչդեռ հնգետասանամեայ էի սրտախողխող սրովն խումայէլացւոց. յորժամ հասաւ հարուածն Օշականու ետու զՍեւահողն ի Ս. Սիոն յեկեղեցիս եւ վանական առենից ի ձեռն հօր Վարդանայ. եւ սպասաւորք սորա խոստացան յամենայն ամի յանուն իմ պատարագել զՔրիստոս յեկեղեցիս զտօն վարդավառին. եթէ ոք խափանէ դատի ի Քրիստոսէ յաւուր գալրստեանն" (էջ 194):

Հին գերեզմանատան խաչքարերու մէջ կը գտնուի մատուռ մը Ս. Գրիգորի նուիրուած որ ունի 1265թ. արձանագրութիւն.

"Թվ. ՉԺԴ. Ես Գազաւոն Դվնեցի կանգնեցի սուրբ նշանս բարեխաւս դստեր իմոյ Նաւրուզին որ փոխեցաւ ի Քրիստոս" (էջ 191):

Ալիշան եւ Թորամանեան կը յիշեն նաեւ Օշականի արեւելեան կողմը, Քասախ գետի ափին, մեծ կառոյցի մը հիմունքներու քարաշարքը որ կրնայ Վահան Ամատունիի ապարանքի մնացորդներն ըլլալ: Համատարած ձիւնին պատճառով հոն նարաւոր չեղաւ մօտենալ, բայց տեղացիները հաստատեցին որ իսկապէս գոյութիւն ունին այդ հետքերը, շատ տեսանելի լաւ եղանակին: Քարընկէց մը անդին կը գտնուի Ս. Աստուածածնի անունով փոքր մատուռը:

Դարձեալ ամայի վիճակի մէջ է գիւղին արեւմտեան կողմը հին գերեզմանը եւ մէջի մատուռը եւ Ս. Սարգիսի անունով ուրիշ մատուռ մը, գետի եզերքի ձախ կողմը՝ ժայռի կուրծքին կառուցուած, չափազանց փոքր չափերով՝ հազիւ 3 - 4 հոգի ընդունելու կարողութեամբ:

Թուխ - Մանուկ կոչուած փոքր մատուռը կը գտնուի Մեծ բլուրի արեւմտեան կողմը, բոլորովին նոր շինուած. Թորամանեան կը համարի որ հին եկեղեցիի մը հիմերուն վրայ կառուցուած ըլլայ:

Կայ նաեւ Փոքր Թուխ-Մանուկ մատուռը ԺԴ. դարէն մնացած, մեգի հասած անաղարտ վիճակի մէջ:

ՅԻՊԷ - Ս. Մեսրոպէն զատ ինչե՞ր կան եղեր Օշականի մէջ:

ԵՒՍ. - Այս ամէնը լաւ, սակայն Օշականը կը մնայ Մեսրոպ -Մաշտոցի սրբավայր որուն շուրջ կը դառնան մնացեալները: Ալիշան չգոհանալով իր տուած առատ տեղեկութիւններէն, կը շարունակէ ըսելով.

"Օշականի շուրջ սակաւ չեն հնութեանց նշխարներ եւ արժանի մանրքննութեան" *ակնարկելով «Դիտի կոնդ» կոչուած լերան եւ աւելի փոքր քարակերտ բլուրին շուրջ գտնուող նախաքրիստոնէական հնութիւններուն, որ կը կարօտին լուրջ պեղումներու. Թորամանեան փորձած է առանին այցելութիւններ տալ, սակայն ինքն ալ կը շեշտէ պեղումներու անհրաժեշտութիւնը, վստահ ըլլալով որ Օշական իր տարածքին վրայ թանկագին ծածկուած գանձեր կը պարունակէ, որոնք կրնան Հայոց պատմութեան կարեւոր ժամանակաշրջան մը լուսաբանել:*

ՅԻՊԷ - Կը յիշեմ որ1962ին, Մաշտոցի ծննդեան 1600ամեակին առիթով, Ճիմ Թորոսեանի նախագիծով, Օշականի մուտքին, բացուած գիրքի մը նման ԱՅԲ ու ԲԵՆի յուշարձանը կանգնեցաւ, իր տեսակին մէջ մէկ հատիկ:

ԵՒՍ. - Հիանալի գաղափար մըն էր ցոյց տալու ժողովուրդի մը պաշտամունքը ամենանուիրական սրբութեան՝ ԼԵԶՈՒին հանդէպ: Հիմա արդէն կան նման զոյգ մը ուրիշ յուշարձաններ, երկրորդը՝ Երեւան-Ապարան ճամբուն 1600 մ. բարձրութեան կէտին, յիշատակելու դըրոց գիւտին 1600ամեակը. իսկ երրորդը՝ նոյնինքն Օշականի Ս. Մեսրոպ եկեղեցիիի յարակից բակին մէջ, խաչքարանման առանձին - առանձին ներկայացուած տառերով: Արուեստի գործ կոչելու չափ գեղեցիկ, աւելի աշխատուած քան նախորդը:

ՅԻՊԷ - Ի՞նչ հրաշալի եւ ուրախալի՜ երեւոյթ:

ԵՒՍ. - Չէ՛ սիրելիս. համաձայն չեմ քեզի: Երբ լաւ եւ խոր ուսումնասիրես երեւոյթը չա՛տ, չափազա՛նց տխուր է: Այս բլուրին մէջ տակաւին «կոմունիստական - սովետական» վերաբերմունք կայ... անոնք 80 տարի շարունակ Ազատութեան - Եղբայրութեան - Մարդկային Առաքինութիւններու յուշարձաններ կանգնեցին իրենց անծայրածիր կայսրութեան տարածքին, միւս կողմէն անմարդկային կուլակներու մէջ բանտարկեցին, ոչնչացուցին իրենց Ազատութեան եւ Երջանկութեան երգիչները, հազարներով, միլիոններով:

ՅԻՊԷ - Այո՛, չափազանց ցաւալի էր բրածնին. բայց կապը չեմ տեսներ մեր Այբբենգիրի յուշարձաններուն հետ:

ԵՒՍ. - Ըսի՝ երբ լաւ եւ խոր ուսումնասիրես...: Մերիններուն ըրածը, խնդրեմ, ի՞նչ տարբերութիւն ունի կոմունիստներէն: Մեր ՄԱՅՐԵՆԻՆ ամէն օր միլիոն անգամ կը պղծուի մեր Հայրենիքին մէջ, պաշտօնական փաստաթուղթերով, հեռատեսիլի կայաններէն, մամուլի էջերէն, դպրոցական դասագիրքերու մէջ, ձայնասփիւռի հաղորդումներով, բեմերէն արտասանուած ճառերով, անճոռնի գովազդներով... օտարաբանութիւններով, սխալագրութիւններով... ՄԵԾԱՄՕՔԱՆՉԸ կուլակները նետած, սովահար կ'ընեն, կը գնդակահարեն... եւ վերջը առանց ամչնալու, կոկորդիլոսի արցունքներ թափելով ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԸ ԿԸ ԿԱՆԳՆԵՆ իրենց ձեռքով եւ կամքով պղծուած մեր հալածուած, չարչարուած ԱՅԲ ու ԲԵՆին...

ՅԻՊԷ - ...[ppp]

ԵՒՍ. - Միայն այն պարագային իրաւունք կրնան ունենալ Յուշարձան կանգնելու երբ սիրեն այդ ՍԸՐԲՈՒԹԻՒՆԸ, յարգեն զայն եւ գուրգուրան իրենց նախնիքներու նման, որոնք հազարամուկ կրակ ու բոցերէ անցնելով, այդ ջահը մեզի հասցուցած են 16 դարերու պայքարով:

ՅԻՊԷ - Տէ՛ր Աստուած: Այս որքա՜ն նմանութիւն գործելակերպի: Հիմա կը հասկնամ ընդվզումիդ պատճառները. հարկաւ դուն հին մարդ ես, սովետի Հայաստանն ալ տեսած եւ ճաշակած ես (կարծեմ օրին մէկը ժամանակէն առաջ հրաւիրուած ես ազնուօրէն երկիրդ վերադառնալու) ներկան ալ՝ առաջին օրերէն:

ԵՒՍ. - Հիմակուան սերունդը մօտաւոր անցեալը չի ճանչնար, լսած է միայն. իսկ մեր բոլոր ղեկավարները հին ռեժիմի գործօն աղուէսներ եղած են եւ միեւնոյն, իրենց գիտցած միակ մեթոտով, կ'ուզեն քշել ամբոխը. դէպի ո՞ւր... Մարմ1էն անդին չեն կրնար երթալ: Չեն անդրադառնար որ ԱՄԲՈԽ չէ մնացած, ԱԶԳՆ է որ կը շարժի. ամբոխավարի կարիք չունի այլեւս:

ՅԻՊԷ - Երանի՛ անդրադառնային եւ ԱԶԳին աղաղակին ականջ կախէին...:

(Շար. 22)

ԶԱՆԳԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

ՍՏԵՓԱՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Անցեալ տարուան «Յառաջ»ի Մայիս 8ի թիւին մէջ ընդարձակօրէն անդրադարձած էի Մարսէյլի 5րդ Թաղապետութեան (9րդ եւ 10րդ Թաղամասեր) Հայկական Շաբաթին, որ տեղի կ'ունենայ Ապրիլ 24ի շաբթուան ընթացքին: Այդ շաբաթը հիմնուած է Թաղապետ - երեսփոխան Կի Թէսիէի կողմէ, իր ընտրուած օրէն իսկ, եւ այս տարուանը շարքին 13րդն էր:

Երկուշաբթի, Ապրիլ 21ի երեկոյեան Թաղապետարանի (Մեզոն Պլանշ) գեղեցիկ սրահներուն մէջ տեղի ունեցաւ երեք հայ նկարիչներու -Ռուբէն Փեհլիվանեան, Ժան Գիյօ Մանուկեան եւ Սամուէլ Աշոտեան- պաստառներու ցուցադրութեան բացման հանդիսութիւնը. ցուցադրութիւն որ տեւեց ամբողջ շաբաթը: Առաջինին գործերուն գըլխաւոր թեման հայաստանեան էր, երկրորդինը՝ Փրովանսի բնանկար-

ներ, իսկ երրորդինը՝ սուրբգրական ներշնչումներ: Կտաւներ որոնք հաճոյքով դիտուեցան, նոյնիսկ ինծի պէս փրոփանին աչքերով:

Բացման խօսքով հանդէս եկաւ Թաղապետի կցորդ Ժան-Փիէր Պէրպէրեան: Կի Թէսիէ շեշտեց որ այս շաբաթները տարուէ տարի կրկնուելով կը միտին նախ յիշողութիւնը վառ պահելու: Որովհետեւ, ըսաւ, 1915ը միայն Հայերուն չի պատկանիր, այլեւ ողջ մարդկութեան սրտին վրայ դրուած քար է: Այդ քարը կը վերնայ երբ Ծերակոյտը ընդունի ժխտողականութիւնը պատժող օրէնքը, եւ երբ Թուրքիան ալ իր անցեալին հետ առերեսումի քաջութիւնը ունենայ: Ցամենայն դէպս, կրկնեց ան, Թուրքիան Եւրոպա չէ, եւ ինչ պարագայի տակ ալ ըլլայ, Միութեան մէջ տեղ չունի: Ապա հրաւիրեց ներկաները բոլորուելու հայկական համադամներով ճոխ սեղաններու շուրջ:

Թաղապետութեան Հայկական Շաբաթը փակուեցաւ Կիրակի, յետմիջօրէին, Սէն-Լուի Ֆրանսական եկեղեցւոյ մէջ կազմակերպուած համերգով, ուր ելոյթ ունենալու հրաւիրուած էր Սահակ-Մեսրոպ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Խաչիկ Ելմազեանի: Որոշուած ժամէն առաջ նստարանները արդէն լեցուած էին: Ահա շուրջ երեսուն տարիէ ի վեր Սահակ-Մեսրոպ երգչախումբը մաս կը կազմէ ոչ միայն Մարսէյլի հայ մշակութային համայնապատկերին, այլեւ հայկական շրջանակներէն ալ անդին: Ոչ-արհեստավարժ երգչախումբ մը, որ շնորհիւ ղեկավարին եւ անդամներուն տարիներու տքնաջան աշխատանքին, հասած է նախանձելի մակարդակի. ուստի աւելորդ գովեստներ -որոնք բան մը պիտի չաւելցնէին մէկուն թէ միւսին արժէքին- անտեղի կը նկատենք: Սահակ-Մեսրոպը այդ օրն ալ ունկնդիր հասարակութիւնը յուսախաբ չըրաւ:

Որպէս մենակատարուհի օրուան համերգին իր սիրայօժար մասնակցութիւնը բերաւ սոփրանօ Սուսաննա Բագամեան-Արմաղան: Թաւշային ձայնով օժտուած երիտասարդ երգչուհին ծնած է Երեւան 1973ին, աւարտած է Կոմիտաս երաժշտանոցը եւ երգած է Հայաստանի մայրաքաղաքի օփերային մէջ: Այժմ կը բնակի Նիս: Կատարեց համերգին իգական ձայնի բոլոր մեներգները. ունկնդիրները յուզեց Պարթեւեանի Աստուածածնի տաղով եւ Կոտոյեանի «Իմ Երեւան»ով: Համերգին առաջին բաժինը վերապահուած էր հոգեւոր երգերու, իսկ երկրորդը՝ աշխարհիկ կտորներու, ուր իբրեւ մեներգիչ հանդէս եկան պարիթոն Նուպար Տէր Մինասեան եւ թենոր Անդրանիկ Մինասեան, շատերու կողմէ գնահատուած որպէս մարսէյլահայ սոխակը: Համերգը փակուեցաւ «Կեցցէ՛ Զէյթուն»ի խրոխտ ելեւէջներով, եւ ընդառաջելով երկար ծափերուն, երգչախումբը յայտագրէն դուրս երգեց «Երեւան - Էրեբունի»ին:

Մեզի համար ուրախալի էր նկատել, որ թէ՛ ցուցահանդէսին բացման, թէ՛ համերգին, ներկաներու մեծամասնութիւնը ոչ-Հայերէ բաղկացած էր: Եւ սիրաշահ խօսքերէ ու ըստ պատշաճի ձեռնարկներէ շատ աւելի, 5րդ Թաղապետութեան Հայկական Շաբաթները քայլ մը, աստիճան մը աւելի կը ծառայեն Հայն ու հայութիւնը առաւել ճանչցնելու ու գնահատելու: Երանի միւս Թաղապետներն ալ օրինակ առնէին Պր. Կի Թէսիէէն:

Ս. Պ.

Մարսէյլ, Ապրիլ 29

ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՀԱՅՈՑ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

(Յապաւումներով)

* Այս տարի Ապրիլ 5ին, Թրիէր քաղաքին մէջ կրկին տեղի ունեցաւ միջեկեղեցական արարողութիւն քաղաքի մայր տաճարին մէջ, ուր ներկայ էր Առաջնորդը, որ մասնակցեցաւ արարողութեան, ապա տըրուած սիրոյ ճաշին:

* Ապրիլ 17ին, Բենեդիկտոս ԺԶ.ի նուիրակ Ժան-Գլօտ Փէրիսէի նախաձեռնութեամբ, Պերլինի մէջ կազմակերպուած էր պապական ընտրութեան երրորդ տարեդարձը, որուն հրաւիրուած էր նաեւ Առաջնորդը: Ընդունելութեան հրաւիրուած էր նաեւ ՀՀ Գերմանիոյ դեսպանուհի Տիկին Կարինէ Ղազինեան, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ եկեղեցական ու քաղաքական ներկայացուցիչներ: Գարեգին Արք. Պեքճեան, յանուն Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին եւ Գերմանահայ Թեմին, նուիրակին ներկայացուց շնորհաւորութիւններն ու բարի մաղթանքները:

* Ապրիլ ամսուան ընթացքին հայ համայնքներու կազմակերպած մշակութային ծրագիրներէն մէկն էր Ապրիլ 19ին Համպուրկի կողքին գտնուող Էլմսհօրն գիւղաքաղաքի վարժարանի մեծ սրահին մէջ կազմակերպուած թատերական ելոյթը: Խաղը նուիրուած էր 1915ի Ցեղասպանութեան: Կազմակերպիչներն էին նոյն վարժարանի բարձրագոյն դասարաններու, ընդհանրապէս Հայաստանէն եկած հայ ուսանողները, որոնք նաեւ իրենք գրի առած էին խաղին բնագիրը հայերէն, քաջալերութեամբ Համպուրկի Հայ Մշակութային Միութեան «Կիլիկիա» երիտասարդական յանձնախումբին: Խաղին մէջ Հայոց Ցեղասպանութեան նիւթէն բացի, ողբերգական ու զաւեշտական լեզուով ներկայացուած էին Հայոց պատմութեան գլխաւոր դրուագները, ներկայ Հայաստանի արդի եղելութիւնները, մշակոյթն ու առօրեան:

* Ապրիլ 20ին տեղի ունեցաւ մասնաւոր միջեկեղեցական արարողութիւն մը Փոցտամի մէջ գտնուող Եոհաննէս Լէփսիուսի տան շրջափակը: Արարողութիւնը ղեկավարեցաւ Գերմանիոյ Հայոց Առաջնորդ Գարեգին Արք. Պեքճեանի, Աւետարանական եկեղեցւոյ շրջանի պատասխանատու Հայր Շուլցի կողմէ: Արարողութեան մասնակցեցան նաեւ Խաչատուր Արղ. Կնեազեան, Արսէն Սրկ. Կամալեան, ՀՀ Գերմանիոյ դեսպանուհի Տիկին Կարինէ Ղազինեան, Գերմանիոյ մէջ աստուածաբանութիւն ուսանողներ, Պերլինի եւ շրջակայքի Հայեր, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ Գերմանացիներ: Լէփսիուսի տան առջեւ կատարուած արարողութեան պատճառը անոր համար էր, որ այս տունը փրոֆ. Հերման Կոլցի նախաձեռնութեամբ եւ պետական ֆինանսաւորումով նորոգութեան մէջ կը գտնուի, որպէսզի ան նուիրուի Հայ-գերմանական ուսմանց կաճառի մը: Առաջին հերթին հոն պիտի փոխադրուի Լէփսիուսի ամբողջ արխիւը, որ ներկայիս կը գտնուի Հալլէ / Զաալէի աստուածաբանական ֆաքիւլթէին մէջ, փրոֆ. Կոլցի հսկողութեան ներքեւ: Եկեղեցական արարողութենէն յետոյ ներկաները փոխադրուեցան Հերմանսվէրտէր կոչուած ընդարձակ հանրային պարտէզը, ուր քանի մը թոն կշռող կռանիթէ քարի մը վրայ աշխատուած հայկական խաչ մը դետեղուած էր, ի յիշատակ Հայոց Ցեղասպանութեան 1,5 միլիոն նահատակներուն: Առաջնորդը խաչին առջեւ մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն կատարեց, ապա օծեց խաչը, որ Լէփսիուսի տան նորոգման աշխատանքներու աւարտին պիտի փոխադրուի անոր շրջափակը: Առաջնորդը խօսք առնելով դիմեց ներկաներուն, որպէսզի այս խաչը նաեւ հայ ժողովուրդի վերստին յարութեան ծառայէ եւ յիշեցնէ իր ողբերգական պատմութիւնը անոնց, որոնք կը շարունակեն ուրացման քաղաքականութիւնը: Քարին միւս երեսը արձանագրուած է հետեւեալ տողերը.

«Լուսաւորեա Տէր զհոգիսն ծառայից քոց.

Փոցտամի այս վայրէն տարաւ իր պայքարը Տոքթ. Եոհաննէս Լէփսիուս (1858- 1926) Հայոց Ցեղասպանութեան դէմ»:

* Հայոց Ցեղասպանութեան յիշատակութիւնը նշուեցաւ նաեւ Քէհլի հայ համայնքին մէջ, Ապրիլ 20ին, բանախօսութեամբ մը յանձին՝ հայագիտուհի Տիկին Տոքթ. Հոֆմանի, քաղաքի Ս. Մարիա եկեղեցւոյ համայնքային սրահին մէջ: Յայտագրին մաս կը կազմէր նաեւ քաղաքացիական ծառայութեան վարչութենէն Տիկին Տոքթ. Քլայնքընէխթ-Շթրէհլէի բացման խօսքը:

* Գերմանիոյ մէջ 1915ի Հայոց Ցեղասպանութեան յիշատակի կեդրոնական ձեռնարկը այս տարի անգամ մը եւս կազմակերպուած էր Ֆրանքֆուրթի Փաուլս եկեղեցւոյ մէջ, Ապրիլ 24ին, Գերմանիոյ Հայոց Առաջնորդութեան եւ Գերմանահայոց կեդր. խորհուրդի միասնական ձեռնարկով: Ցուցատօնին կը մասնակցէին աշխարհական, եկեղեցական եւ քաղաքական զանազան հաստատութիւններու բարձրաստիճան ներկայացուցիչներ եւ բազմահարիւր ներկաներ: Բացման խօսքով ելոյթ ունեցաւ «Ապրիլ 24ի յանձնախումբ»ի պատասխանատուներէն Պ. Անդրանիկ Ադնաւուրեան: Յաջորդաբար ընթերցուեցաւ ՀՀ Գերմանիոյ դեսպանուհի Տիկին Կ. Ղազինեանի ողջոյնի խօսքը, գրող Եուրկըն Մանկըլզըմի կողմէ: Գլխաւոր ելոյթները ունեցան Լայփցիկի համալսարանէն փրոֆ. Տոքթ. Կէորկ Մէկլէ «Հայեր մեզ ինչո՞ւ կը հետաքրքրեն - Հայոց Ցեղասպանութիւնը եւ մեր լռութիւնը» թեմայով, ինչպէս նաեւ Գերմանիոյ Աւետարանական եկեղեցիներու միութեան ներկայացուցիչ՝ Տոքթ. Շթէֆան Ռայմէրս՝ «Ճշմարտութիւնը եւ հաշտութիւնը» նիւթով: Հուսկ բանքը արտասանեց Գերմանիոյ Հայոց առաջնորդը, իր խօսքին մէջ անդրադառնալով Թուրքիոյ մէջ պատահած վերջին իրադարձութիւններուն, արտայայտութիւններուն եւ ոճիրներուն, որոնք կը ներկայանան Ցեղասպանութեան որպէս շարունակութիւնը: Նոյն օրը Քէօլնի Ս. Սահակ - Մեսրոպ Առաջնորդանիստ մայր եկեղեցւոյ մէջ եւս տեղի ունեցաւ յուշատօն մը, Քէօլնի հայ համայնքի կազմակերպութեամբ եւ բազմաթիւ հայ եւ օտար ներկաներու մասնակցութեամբ: Հանդիսութեան բացման խօսքը կատարեց համայնքի ատենապետուհի Տիկին Մինու Նիքբայ: Ապա Պարոյր Սեւակի «Մայրենի լեզու» բանաստեղծութիւնով ելոյթ ունեցաւ Պ. Սարմէն Աղախանեան: Օրուան խօսքը արտասանեց իրաւաբան Տոքթ. Ֆրէտերիք Միրզախանեան: Հուսկ բանքը արտասանեց Արմէն Քհնյ. Մելքոնեան, անդրադառնալով սպիտակ ջարդի եղելութեան, որուն ենթակայ կը գտնուի հայ ժողովուրդը ներկայիս, իր հոգեւոր եւ մշակութային արժէքներէն հետզհետէ հեռանալով: Ապա կատարուեցաւ հոգեհանգստեան արարողութիւն Մեծ Եղեռնի միլիոնաւոր զոհերու հոգիներուն համար: Ապրիլ 24ի յիշատակը նշուեցաւ նաեւ Շթութկարթի Հայոց գերեզմանատան եւ Միւնիխի հայ համայնքին մէջ, հոգեհանգստեան արարողութիւններով:

* Պերլինի մէջ, Հայ եկեղեցական համայնքի կազմակերպութեամբ, Ապրիլ 26ին մասնաւոր ծրագրով յիշուեցան Մեծ Եղեռնի 1,5 միլիոն զոհերը: Ծրագրին մաս կը կազմէին թրքական հիւպատոսարանին առջեւ կատարուած հսկումը, Լուիզէն եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօնն ու Շէօնէպէրկի քաղաքապետարանին մէջ իրագործուած մշակութային ծրագիրը: Այս ծրագիրը կը կրէր «Մանկութեան վաղահաս վերջ - Մանուկներ Ցեղասպանութեան ընթացքին» խորագիրը, որուն իր մասնակցութիւնը բերած էր «Յիշատակ, Պատասխանատուութիւն եւ Ապագայ» պետական հիմնադրամը: Ապա կարճ դասախօսութիւններու եւ ընթերցումներու կողքին ելոյթ ունեցաւ նաեւ համայնքի փոքրիկներէն բաղկացած թատերախումբը, ներկայացնելով «Վերջին յուշը» թատերախաղը:

* Ապրիլ 26ին, Ինթէրքափ - Գերմանիա եւ Նիւրնպէրկի հայ համայնքի համագործակցութեամբ Հայոց Ցեղասպանութեան զոհերու յիշատակին կազմակերպուած էր յուշատօն մը Հէօխպէրկ քաղաքին մէջ: Հանդիսութիւնը սկսաւ հոգեհանգստեան արարողութեամբ, որ կատարուեցաւ Արիստակէս Արղյ. Այվազեանի կողմէ, նոյն քաղաքի գերեզմանատան մէջ, ուր 1991ին զետեղուած էր հայկական խաչքար մը: Խօսք առին Ինթէրքափ հաստատութեան ատենապետ՝ Պ. Ռայնէր Քողէլ, Նիւրնպէրկի քաղաքապետ Պ. Փէթէր Շիթխլէր եւ երեսփոխան՝ Պ. Փաուլ Լէհրիտէր: Փակումը կատարուեցաւ Արիստակէս Արղյ. Այվազեանի արտասանած խօսքով:

* Կիրակի, Ապրիլ 27ին, Շթութկարթ քաղաքին մէջ եւս տեղի ունեցաւ Հայոց Ցեղասպանութեան նուիրուած Պատէն - Վիւրթէմպէրկ նահանգի կեդրոնական յուշահանդէսը:

ԴԻՒԱՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

Քէօլն, Ապրիլ 28

Livres reçus

ARMENICA 2
LA CULTURE ARMENIENNE
HIER ET AUJOURD'HUI
(Actes du Colloque Intnernational tenu à l'Université de Provence en 2007)

Sous la direction de :
ROBERT DERMERGUERIAN
& PATRICK DONABEDIAN

Publication de l'Université de Provence, 2008.

Տիկին Ժագլին Զարզավաթճեան,
կինը,

Տէր եւ Տիկին Րաֆֆի Զարզավաթճեան,

Պ. Ռիչար Զարզավաթճեան,

Տէր եւ Տիկին Ալէն Փրիժան,
զաւակները,

Եւա, Մարի, Մարկօ, Մաթիլտ,
թոռնուհիները,

Տիկին Վիքթօրիա Ալփունարեան,
քոյրը

ցաւով կը ծանուցանեն

ԼեՒՈՆ ԶԱՐԶԱՎԱԹՃԵԱՆ-Ի

մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 5ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ, Մայիս 9, ժամը 14ին, Փարիզի Սուրբ Յովհաննէս-Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ,

15 rue Jean-Goujon
75008 PARIS

Որեւէ մահազդ դրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

«ՅԱՌԱՋ». – Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Ժագլին Զարզավաթճեանի եւ ընտանիքին:

Madame Jacqueline Zarzavatdjian,
son épouse,

Monsieur et Madame Raffi Zarzavatdjian,

Monsieur Richard Zarzavatdjian,

Monsieur et Madame Alain Prigent,
ses enfants,

Yéva, Marie, Margaux, Mathilde,
ses petites filles,

Madame Victoria Alpounarian,
sa sœur

ont la douleur de vous faire part du décès de

Levon ZARZAVATDJIAN

survenu le 5 mai 2008.

Les obsèques auront lieu le Vendredi 9 mai à 14 heures en l'église apostolique arménienne Saint Jean-Baptiste,

15 rue Jean-Goujon
75008 PARIS

Cet avis tient lieu de faire-part.

Centre Culturel Saint-Mesrob

à Paris

Le jeudi 15 mai à 20h45
le Centre Culturel Saint Mesrop à Paris
recevra
PATRICK DONABEDIAN
pour la présentation de son livre
paru récemment
aux Editions Parenthèses
«L'AGE D'OR DE L'ARCHITECTURE ARMENIENNE»

Au cours du VIIe siècle, sont réalisés, en Arménie, des dizaines de monuments qui illustrent par leur foisonnement et leurs qualités techniques et décoratives ce que l'on peut appeler l'âge d'or de l'architecture arménienne.

En 336 pages (24x32 cm) et 460 illustrations en couleur, ce très beau volume est une somme de connaissances et de beautés que nous offre le grand spécialiste de l'art arménien qu'est Patrick Donabédian.

au 10 bis rus Thouin, Paris 5[e]
Métro : Cardinal Lemoine ou Monge

Signature et vente du livre
Cocktail

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club
«Rouben Mamoulian»

Sous le parrainage
de Robert GUEDIGUIAN, réalisateur

Jeudi 15 mai à 20h

HOMMAGE
GREGOIRE (COCO) ASLAN

«LA 25ème HEURE»
Un film d'**Henri VERNEUIL**
Film français, 1967, 1h50, VF

Musique de Maurice Jarre
Avec Grégoire Aslan, Anthony Quinn, Virna Lisi, Serge Reggiani, Jean Desailly

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

P.A.F. : 5 euros — Réduit : 3 euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Métro: République

L'Association Sainte-Croix de Paris propose
une **EXCURSION EN NORMANDIE**
LISIEUX — HONFLEUR — PELERINAGE ET TOURISME
Le Dimanche 1er juin

PROGRAMME

Départ à 8h15 en autocar de la Place de la République à Paris.
Divine liturgie célébrée par S.E.R. Mgr Grégoire GHABROYAN dans la crypte de la Basilique Sainte Thérèse de Lisieux, à 11 heures.
Déjeuner dans une auberge normande.
Après-midi : Promenade à Honfleur.
Retour vers 20 heures Place de la République à Paris.
Participation aux frais : 60 euros
Renseignements et inscriptions :
Séta : 01 57 63 95 31 ou **Stephen** : 01 42 88 17 91.
Règlement par chèque à libeller à : **Association Sainte-Croix**
à envoyer au 10 bis rue Thouin, 75005 Paris.

(Շար. Ա. էջէն)

տօյէն գործակցած են հիւլէական ուժի մարզին մէջ: Իսրայէլի հիւլէական ծրագրին ծնունդ տուած է Պէն Կուրիոն, 1949ին: 1958ին է միայն, որ տը Կօլ, երբ իշխանութեան գլուխ կ'անցնի, կը հրահանգէ որ հիւլէական գործակցութիւնը դադրի Իսրայէլի հետ:

ԿԱՐԻ ԳԱՍՊԱՐՈՎԻ նախատեսած ցոյցը Մոսկուա, Մայիս 6ին, բուռական ձախող պատկեր մը պարզած է, երբ միայն քանի մը տասնեակ լրագրողներ եւ ոստիկաններ դէմ առ դէմ գտնուած են, առանց ցուցարարի: Գասպարովի «Միւս Ռուսաստանը» ընդդիմադիր կուսակցութեան ցոյցը տեղի չէր ունեցած, քանի արգիլուած էր եւ ցուցարարներն ալ հրաժարած էին ցոյցի վայր փութալէն: Ոստիկանութիւնն ալ նախապէս ձերբակալած էր այլ ցուցարարներ:

ԻՍՐԱՅԷԼ քաղաքական երկխօսութիւն մը կ'ուզէ Սուրիոյ հետ եւ այդ առընչութեամբ նախապատրաստական աշխատանք մը տարուած է, ըստ Իսրայէլի վարչապետին բանբերին, որ չեշտած է՝ «կ'ուզենք քաղաքական երկխօսութեան մը դիմել»:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ
ՀԱՄԱՐ
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ. – Սոնիա եւ Րաֆֆի Փիլիկեան 50 եւրօ Կարօ Յովսէփեանի մերընտրութեան առթիւ որպէս քաղաքապետ Մարսէյլի 13րդ եւ 14րդ Թաղամասերու:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ ՔԱՀԱՆԱՅԱԿԱՆ ԿՈՉՄԱՆ

Առ ի գիտութիւն կը յիշեցնենք Ֆրանսայի Հայոց համայնքի այն զաւակներուն, որոնք մկրտուած են Հայց. Առաքելական Սուրբ Եկեղեցւոյ աւազանին մէջ, եւ որոնք եթէ կուսակրօն կամ ամուսնացեալ քահանայ դառնալու կոչում կը զգան, բարի ըլլան դիմել գրաւոր, կամ անձամբ ներկայանալ, Թեմիս Առաջնորդարանը, 15 ռիւ Ժան-Կուժոն, Փարիզ 8րդ, *տարւոյս մինչեւ Յունիս 30ը:*

Թեմական նպատակի կարեւոր կէտերէն մէկն է նաեւ զարկ տալ համայնքէն ներս հոգեւոր կեանքի զարգացման:

Յիշեցնենք թէ, աւելի քան 80 տարիներէ ի վեր, ոչ մէ'կ տեղական կոչում յայտնաբերուած է Ֆրանսայի մէջ, մինչդեռ Ամերիկայի պէս լայնածաւալ երկրի մը մէջ, անցնող 80 տարիներու ընթացքին, 60էն 70 քահանայական կոչում յայտնաբերուած է, տեղւոյն վրայ ծնած Հայ Եկեղեցւոյ զաւակներէն:

Տեղական կոչումի առաւելութիւնն այն է, որ Ֆրանսա ծնած եկեղեցականը շնորհիւ ընկերային եւ մշակութային նոյն շրջապատի ծնունդ ըլլալուն, հովուական իր ծառայութեան ընթացքին, որոշ հարցերու մէջ կրնայ աւելի դիւրաւ ցում տալ իր հօտին:

Նշենք նաեւ թէ հայերէն լեզուի անգիտութիւնը արգելք մը չէ որպէսզի կոչեցեալը արտայայտէ իր կոչումը:

Արդ, կոչում ունեցող թեկնածուներէն կը խնդրուի անյապաղ Առաջնորդարան գրել, կամ անձամբ ներկայանալ, որպէսզի 2008-2009 կրթական տարեշրջանին Առաջնորդարանը ժամանակ ունենայ իրենց եկեղեցական կրթութեան նախապատրաստական աշխատանքներով զբաղելու:

ԴԻՒԱՆ
ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՅՈՑ ԹԵՄԻ
ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻՆ

Փարիզ, Մայիս 5

CITE INTERNATIONALE
UNIVERSITAIRE DE PARIS
Maison des Etudiants Arméniens - Fondation Marie Nubar
Հայ Ուսանողներու Տուն – Մարի Նուպար Հիմնարկութիւն
57 boulevard Jourdan — 75014 Paris

"Les mercredis de la MEA"

La magie de l'écrit
Claude MUTAFIAN
Historien, Maître de Conférences à l'Université ParisXIII-Nord
— Mercredi 14 mai/21h

⁂

La Troisième République d'Arménie
Claire MOURADIAN
Historienne, Directrice de recherches au CNRS
— Mercredi 28 mai/21h

⁂

Un état de la musicologie arménienne
Aram KEROVPYAN
Musicologue
— Mercredi 4 juin/21h

Date à retenir

Le samedi 17 mai
Repas de la Maison Arménienne de la Jeunesse et de la Culture de Marseille.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Փարիզի Սուրբ Յովհաննէս-Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան կազմակերպութեամբ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԻՋԻՆ ԴԱՐՈՒ ՎԱՆՔԵՐՆ ՈՒ ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՐԱՆՆԵՐԸ

Ֆիլմի ցուցադրութեամբ

Դասախօս՝
Փարիզի Մխիթարեան Սամուէլ-Մուրատեան Վարժարանի Տեսուչ
Հայր Յարութիւն Վրդ. ՊԶՏԻԿԵԱՆ

Չորեքշաբթի, Մայիս 14, ժամը 20.30ին
Փարիզի Մայր Եկեղեցւոյ «Նուրհան Ֆրէնկեան» սրահին մէջ
15 rue Jean Goujon — 75008 Paris

«LES MONASTERES ET LES UNIVERSITES DE L'ARMENIE MEDIEVALE»
avec projection d'un film
par le Révérend Père
Haroutioun BEZDIKIAN
le mercredi 14 mai à 20h30
Salle «Nourhan Fringhian» de l'Eglise

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ - ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

– ՇԱԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 24, ժամը 15ին
ԺԹ. – Ի. ԴԱՐԵՐՈՒ
ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱՆՑՔԵՐԸ
ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ
Կեդրոնական դահլիճին մէջ (Սեւր):
դասախօս՝ Հ. Յ. ՊԶՏԻԿԵԱՆ

TEBROTZASSERE

RENTREE DES CLASSES 2008 - 2009

Inscriptions ouvertes
à partir du 5 mai 2008

TEBROTZASSERE
Académie de Créteil

Ecole mixte bilingue Franco-Arménienne
1 boulevard du Nord
Carrefour d'Arménie
93340 LE RAINCY
Site internet : www.tebrotzassere.com

Chef d'Etablissement
Monsieur Haïg SARKISSIAN

- **Maternelle** : Trois sections
- **Primaire** : Sous Contrat Simple
- **Collège** : Sous Contrat d'Association avec l'Etat.

Equipe pédagogique compétente et motivée

- Programmes officiels de l'Education Nationale
- Enseignement de la langue et de la culture arméniennes
- Cours de chants : «Chorale Tebrotzassère»
- Cours de danse arménienne
- Cours d'informatique dès le primaire
- Langue vivante 1 : anglais
- Langue vivante 2 : allemand ou espagnol.

Equipements pédagogiques
Laboratoire de langues — Centre de Documentation et d'Information — Salle Informatique — Laboratoire de physique-chimie.

Activités extra-scolaires
Atelier de théâtre — Association sportive section football.

Pour tout renseignement :
Tél. / fax : **01 43 81 01 72**
direction@tebrotzassere.com

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՄԱՅԻՍ 10-11
SAMEDI-DIMANCHE
10-11 MAI
2008

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Tél. : 01 47 70 86 60 — Fax : 01 48 00 06 70
Courriel (e-mail) : jbaratch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. Paris 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.955
Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN
83e ANNEE — N° 21.955

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՆՈՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՍԵՄԻ՞Ն

Չորեքշաբթի, Մայիս 7ի ընդհանուր գործադուլէն ի վեր, Լիբանան կրկին բախումներու ծոցը ինկած է և Մայիս 9ի առաջին տեղեկութիւններու համաձայն 11 մեռեալ կար եւ քանի մը տասնեակ վիրաւորներ: Կռիւները ծայր առած՝ էին շիիներու եւ սիւննիներու միջեւ: Հեզպոլլան ասպարէզ կը կարդայ արեւմըտամէտ կառավարութեան: Գործադուլը տեղի ունեցած էր բողոքելու համար ապրուստի գիներու յաւելման դէմ եւ գնելու անկարողութեան պատճառաւ եւ ժամէ ժամ կացութիւնը վատթարացած էր: Մայիս 8ին Աստուծոյ կուսակցութեան (Հեզպոլլա) կողմնակիցները հսկայ բեռնակառքերով կարմիր աւազ թափած էին բոլոր այն ճամբաներուն վրայ, որոնք օդակայան կը տանին: Ըստ Հեզպոլլայի, որ կ'ուրանայ որեւէ պատասխանատուութիւն, ցուցարարները ինքնաբերաբար փակած են ճամբաները, բողոքելու համար կառավարութեան ընկերային քաղաքականութեան դէմ: Քաղաքական հակամարտութիւնը կրօնական բնոյթ ալ առած է, երբ շիի եւ սիւննի իրենց կարգին սկսած են զիրար ամբաստանել: Ձայնասփիւռի ելոյթով մը Հանրապետութեան սիւննի մուֆթին ամբաստանած է Հեզպոլլան որ օտար (Պարսկաստան) երկրի մը զօրակցութեամբ եւ Իսրայէլի դէմ դիմադրութեան պիտակին տակ Պէյրութը վերածած է զօրանոցի մը իր քաղաքազօրքերուն համար: Կը թուի որ Հեզպոլլայի նպատակը կրկնակ է: Կ'ուզէ որ կառավարութիւնը ջնջէ այն պաշտօնազրկումը, զոր ըրած է օդակայանի ապահովութեան պատասխանատու սպային դէմ եւ ան վերադառնայ բանակ: Հեզպոլլային համար, այդ պաշտօնազրկումը իր համայնքին դէմ արարք մըն է: Երկրորդ պարագան կը վերաբերի դատական հետապնդումին որ նախատեսուած է ոեւէ մէկուն, կուսակցութեան կամ կազմակերպութեան դէմ, որ մաս ունի Հեզպոլլայի կողմէ հաղորդակցութեան ցանցի մը հաստատման մէջ: Նման ցանց մը ապօրինի նկատուած է: Կ'ըսուի թէ հեռաձայնային ցանցի մը հաստատման աշխատանքը կը տանի պարսկական ընկերութիւն մը: Այս մթնոլորտին մէջ է որ բուռն ելոյթ մը ունեցած է Հեզպոլլայի ղեկավարը Հասան Նասրալլահ Պէյրութի մէջ, Մայիս 8ին: Իրեն համար ինչ որ կը պատահի, պատերազմը, լիբանանեան կառավարութեան գործն է եւ ինք պատրաստ է հակազդելու: Ելոյթին մէջ, ամենայն հանդարտութեամբ շեշտած է՝ «այն ձեռքը, որ կ'ուզէ զիս ապազինել, նոյնիսկ եթէ հօրս ձեռքն է, կը կտրեմ»: Ինք պատրաստ է նաեւ վատթարագոյնին առաջքն առնելու, կը բաւէ որ կառավարութիւնը հրաժարի այն երկու որոշումներէն զորս առած է:

Լիբանան, անշուշտ, նոր քաղաքական պատերազմի մը մտավախութեամբ կ'ապրի եւ բանակը չի բաւեր հանդարտութիւնը վերահաստատելու համար: Մնաց որ, շիի կուսակցութիւնը, որ 2006 Նոյեմբերին քաշուեցաւ կառավարութենէն, իր զինեալ ուժն ունի հակառակ Ապահովութեան խորհուրդի բանաձեւերուն:

Առանց նախագահի անցեալ Նոյեմբերէն ի վեր, Լիբանան քրտութեան գիրկը ինկած է: Միջազգային հանրութիւնը մտահոգ է եւ Ուաշինկթըն կոչ ըրած է Հեզպոլլային, որ դադրեցնէ խռովութիւններ ստեղծելը, կոչ մըն ալ ըրած է Ապահովութեան խորհուրդը նոյն իմաստով, մինչ Ֆրանսա կրկնած է որ զօրավիգ է Լիբանանի կառավարութեան եւ չէ ծածկած իր մտահոգութիւնը: Բայց եւ այնպէս, Մայիս 9ի առաւօտուն հանդարտութիւնը չէր վերահաստատուած, օդակայանը փակ էր եւ կռիւները չէին դադրած:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՅԻՍ 8ի Զինադադարի տարեդարձին առթիւ, Սարքոզի նախ ծաղկեպսակ մը դրած է Փարիզ, Դը Կոլի արձանին առջեւ, ապա գացած է Նորմանտի, ուր ելոյթ ունեցած է Ուիսթրհամ, ցամաքահանման վայրը եւ ոգեկոչած է «Դիմադրականներու Ֆրանսան»:

ՊԻՐՄԱՆԻՈՅ իշխանութիւնները, Մայիս 8ին կէս բանալէ ետք երկրին դու-ժարիր Մայիս 10ի հանրաքուէէն: Երկիրը աղէտալի պատկեր մը կը պարզէ, ները մարդասիրական օժանդակութեան կազմակերպութեանց առջեւ, կրկին փակած են յաջորդ օրը նախընտրելով զոհել ժողովուրդը: Անկարելի չի նկատուիր որ մեռեալներուն թիւը 100 հազարէն աւելի ըլլայ եւ մէկ միլիոն ալ անօթեւան ժողովուրդ մը, մինչ ճունթան չի հրա-

(Շար.ը Դ. էջ)

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ.Ի ԿՈՉԸ ԲՈԼՈՐ ԱԶԳԵՐՈՒՆ

Վատիկանէն, ուր կ'այցելէր Բենեդիկտոս ԺԶ.ի, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գարեգին Բ. բոլոր ազգերուն կոչ մը ուղղած է դատապարտելու Հայկական Ցեղասպանութիւնը: Կոչը ուղղուած է Ս. Պետրոսի հրապարակէն ուր հանրային բացառիկ ունկնդրութիւն մը տեղի ունեցած է, նախագահութեամբ Բենեդիկտոս ԺԶ.ի եւ մասնակցութեամբ աւելի քան 20 հազար ներկաներու:

Ողջոյնի իր խօսքին մէջ Պապը անդրադարձած է հարցին, ըսելով թէ Ի. դարուն սկիզբը քրիստոնեայ Հայերը ամենավայրագ հալածանքներու ենթարկուեցան:

Իրեն պատասխան ելոյթին մէջ Գարեգին Բ. ըսած է թէ Ցեղասպանութեան զոհ հայ ժողովուրդը իրացուցած է Սիրոյ, Եղբայրութեան եւ ապահով կեանքի մը արժէքները: Շարունակած է ըսելով թէ այսօր աշխարհի բազմաթիւ երկիրներ ճանչցած ու դատապարտած են Օսմանեան Թուրքիոյ կողմէ հայ ժողովուրդին դէմ գործուած ցեղասպանութիւնը: Շեշտած է թէ ոճիրին ժխտումը անոր գործադրութեան համարժէք անարդարութիւն է. կոչ ուղղած է բոլոր ազգերուն որ դատապարտեն նոյն ոճիրը:

Վատիկան Հայկական Ցեղասպանութիւնը ճանչցած էր 2000 թուականին, Գարեգին Բ.ի եւ Յովհաննէս-Պօղոս Բ.ի միասնական յայտարարութեամբ:

ՀԱՅԵՒԹՈՒՐՔ ԳՈՐԾԱՐԱՐ ՄԱՐՄՆԻ ԱՌԱՋԱՐԿԸ ՄԵՐԺՈՒԱԾ

Թուրքիոյ Ներքին գործերու նախարարութիւնը մերժած է ընթացք տալ Պոլսոյ մէջ հայեւթուրք գործարար մարմին մը հաստատելու առաջարկին. ան կատարուած է Պրիւսէլ հաստատուած հայ եւ թուրք գործի մարդոց կողմէ: Այս վերջինները 1997ին կազմած են խորհուրդ մը որ ջանք կը տանի երկու երկիրներուն միջեւ բնականոն կապեր հաստատելու եւ բանալու սահմանը: Հետաքրքրական է որ նոյն խորհուրդը աշխատած է ձախողեցնել Հայկական Ցեղասպանութեան ճանաչումը Թուրքիոյ Եւրոպական Միութեան անդամակցելու պայման դարձնելու ջանքերը:

Եւրոպայի Հայ Դատի յանձնախումբին տրամադրութեան տակ է նամակ մը, ստորագրուած՝ խորհուրդին հայ եւ թուրք նախագահներուն՝ Արսէն Ղազարեանի ու Քաան Սոյաքի կողմէ, ուր շեշտուած է թէ Հայկական Ցեղասպանութեան հարցին քննարկումը կը վնասէ Հայաստան – Թուրքիա յարաբերութիւններուն...

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԼՂՀ

ՇՈՒՇԻԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒՄԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Շուշիի ազատագրումին 16րդ տարեդարձը նշուած է Ղարաբաղի ու Հայաստանի մէջ կատարուած բազմաթիւ ու բազմազան ձեռնարկներով:

Մայիս 8ին Հայաստանի նախագահ Ս. Սարգսեանի գլխաւորած պատուիրակութիւնը հասած է Ստեփանակերտ մասնակցելու Շուշիի ազատագրումին տարեդարձին հետ ԼՂՀ բանակին հիմնումի տարեդարձին եւ Բ. Աշխարհամարտի յաղթանակի տօներուն:

Նոյն օրը հանդիպում մը ունեցած են հայկական երկու պետութիւններուն նախագահները, քննարկելով հասարակաց հետաքրքրութիւն ներկայացնող բազմաթիւ հարցեր: Ստեփանակերտի Սպայի տան մէջ նշելի երեք թուականներուն նուիրուած ժողով մը տեղի ունեցած է, աւարտած՝ տօնական համերգով:

Մայիս 9ի առաւօտուն Ստեփանակերտի Վերածնունդի հրապարակէն պետական-կառավարական պատուիրակութիւնը այցելած է Ստեփանակերտի յուշահամալիրը: Կէսօրէ ետք գացած է Շուշի:

Ստեփանակերտի մէջ ԼՂՀ նախագահը Բ. Սահակեան ընդունելութիւն մը սարքած է, ապա Վերածնունդի հրապարակին վրայ համերգ մը տրուած, երեկոյեան ալ հրավառութիւն կատարուած: Զբօսայգիներու, պուրակներու, այլ վայրերու մէջ համերգներ, մարզական մրցումներ, ժողովրդային հանդէսներ տեղի ունեցած են:

Օրուան երրեակ տօներուն առթիւ ունեցած ելոյթին մէջ ԼՂՀ նախագահ Բ. Սահակեան ոգեկոչած է հայրենիքի պաշտպանութեան գործին զոհուածները, շնորհաւորած Արցախի պայքարին բոլոր մարտիկները, Շուշիի հերոս ազատարարները: Շնորհաւորած է նաեւ Բ. աշխարհամարտի վեթերանները որոնք օրինակ հանդիսացած են Արցախեան մարտին հերոսներուն:

Ելոյթը աւարտած է հաւաստելով թէ Ղարաբաղի պաշտպանութեան բանակը ԼՂՀ ապահովութեան ամենայուսալի գրաւականն է, անոր մարտունակութիւնը և թէքնիք միջոցները հետզհետէ կ'աւելնան, միջոցներու կը ձեռնարկուի զինուորներու ընկերա-կենցաղային պայմանները բարելաւելու ուղղութեամբ:

Շուշիի ազատագրումին «Հրազդան» զինուորական գործողութեան ծրագրին հեղինակներէն զօր. Գուրգէն Տէլիպալթայեան ալ նոյն օրուան առթիւ յայտարարած է թէ այդ գործողութեան մասնակից եղաւ ամբողջ հայ ժողովուրդը Արցախէն, Հայաստանէն եւ Սփիւռքէն: Միայն զէնքով կռուողը չէր մասնակցողը, այլեւ բարոյապէս ու նիւթապէս զօրակցողը: Մասնակից էին նաեւ ռուս կամաւորներ: Ոգեկոչած է ազատագրումի մարտերուն 35 զոհերը:

Զօրավարը աւելցուցած է թէ եթէ հայ ժողովուրդի հաւանական թշնամիները կրկին փորձեն գործ ունենալ երկրին պաշտպանութեան ուժերուն հետ, զօրաւոր հակահարուած կը ստանան: «Յարձակողականը պիտի լռեցուի ո՛ր կողմէն ալ գայ: Հայաստանի զինեալ ուժերը պատրաստ են ետ մղելու որեւէ հարուած, քանի որ կը գտնուին մարտունակութեան բարձր մակարդակի վրայ» ըսած է ան:

Է. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ – Է. ՄԱՄԷԴԵԱՐՈՎ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

Հայաստանի արտաքին գործերու նախարար Է. Նալպանտեանի Ատրպէյճանի պաշտօնակիցին հետ Ստրազպուրկի առաջին հանդիպումէն ետք (Մայիս 6) երկու երկիրներու արտաքին գործերու նախարարութիւնները յայտարարած են թէ բաւարարուած են երկու նախարարներուն առաջին այս տեսակցութենէն: Զայն շինիչ որակած են:

Հանդիպումը կարեւոր կը նկատուի յատկապէս 2 երկիրներուն նախագահներուն միջեւ հաւանական յառաջիկայ տեսակցութեան մը որպէս նախաքայլ:

Դռնփակ հանդիպումէն ետք երկու նախարարները անջատաբար զրոյց ունեցած են Մինսկի խումբի նախագահներուն հետ:

Մինսկի խումբին Ֆրանսայի նախագահը Պ. Ֆասիէ Հայաստանի արտաքին գործերու նախարար Է. Նալպանտեանի ատրպէյճանցի իր պաշտօնակիցին հետ Ստրազպուրկի հանդիպումէն ետք յայտնած է թէ ղարաբաղեան հակամարտութեան լուծումի հոլովոյթին յառաջընթացը դրական ազդեցութիւն կ'ունենայ Հայաստանի եւ Թուրքիոյ յարաբերութիւններուն բնականոնացման առումով ալ: Հայաստանի եւ Թուրքիոյ, նաեւ Հայաստանի ու Ատրպէյճանի սահմաններուն բացումը ան զարգացման ազդակ ըլլայ: Հնդկաստանի խոխանութիւնները համարած է: Ըսած է թէ հակառակ ներկայի վիճակին, հազարաւոր Հայաստանցիներ կ'աշխատին Թուրքիոյ մէջ, կամ թռիչքներ տեղի կ'ունենան երկու երկիրներուն միջեւ: Ասիկա կը նշանակէ թէ յարաբերութիւնները արմատապէս խզուած չեն:

Ղարաբաղեան հարցին կարգաւորումի հեռանկարներուն ակնարկելով Ֆասիէ ըսած է թէ Ստրազպուրկի մէջ Նալպանտեան – Մամէդեարով հանդիպումին երկու նախարարները ապահովութիւն տուած են որ բանակցութիւնները կը շարունակուին: Այդ հաւաստումը Ֆրանսայի նախագահին հաւանական կը դարձնէ երկու երկիրներու նախագահներու հանդիպումը: Մինչեւ որ այդ տրամադրութիւնը յայտնուի, Մինսկի խումբի նախագահները չեն նախատեսեր կողմերուն նոր առաջարկներ ներկայացնել:

* * *

ՄԱՇՏՈՑԻ ՊՈՂՈՏԱՅԻՆ ՎՐԱՅ ՊԱՅԹՈՒՑԻԿ

Մայիս 8ին Մաշտոցի պողոտային թիւ 24ին շէնքին դէմ, մայթին վրայ ոստիկաններ բջիջային հեռաձայնի տուփի մը մէջ զետեղուած պայթուցիկ սարք մը յայտնաբերած ու վնասազերծած են: Ահազանգը տրուած է քաղաքացիի մը կողմէ: Հետաքննութեան ձեռնարկուած է:

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ տօնին առթիւ, «Յառաջ» լոյս չի տեսներ Երկուշաբթի, Մայիս 12ին (Երեքշաբթի, Մայիս 13ի թիւ): Մեր յաջորդ թիւը՝ Չորեքշաբթի, Մայիս 14:

ՅԻՊԷ-Ի ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑԸ ՔՐՈՆԻԿԱԳԻՐ ԵԻՍԵԲԻՈՍԻ ՀԵՏ

ՄԱՍՆ ՉՈՐՐՈՐԴ

Եւս.- Քալէ՛ սիրելիս. քաղաքականութիւնը իմ գործս չէ, ըսեր եմ. իմաստուն եւ խոհեմ անձեր շատ ունինք, վստահ եմ փոթորիկէն վերջ խաղաղութիւն պիտի գայ: Մենք անցինք Օշականի կամուրջը եւ մըտնենք Ոսկեվազ գիւղը:

ՅԻՊԷ - Բայց այս կամուրջի մասին ըսելիք չունի՞ս. սիրուն կամարակապ կամուրջ է. բաւական հին ըլլալու է:

ԵՍ. - Երբ յուզուած ըլլամ, ո՛չ փոս կը տեսնեմ, ո՛չ կամուրջ: Իրաւունք ունիս. այս կամուրջը Նահապետ Կաթողիկոսին խնամքով շինուած է եւ երկու կողմերէն ալ արձանագրութիւն ունի որ կ'ըսէ.

«Յիշատակ է կամուրջս Տեառն Նահապետ Կաթողիկոսի Սուրբ Էջմիածնի: ՌՃԾԵ թուին (1706թ.)»:

70 *տարի յետոյ, Սիմէոն Կաթողիկոս* ,1778*ին, նորոգելով հետեւեալ արձանագրութիւնը թողած է.*

«Նորոգեցաւ կամուրջս ի ձեռն Տեառն Սիմէոնի Սրբազան Կաթողիկոսին Սրբոյ Էջմիածնի Երեւանայ ի մերոյ ՌՄԻԷ թուին»:

ՈՍԿԵՎԱԶ

Այգիներով գրեթէ միացած է Օշականի. ունի 4.000*էն աւելի բնակիչ. մաս մը* 1828*ին գաղթած է Խոյի շրջանէն: Բոլոր կարեւոր ենթակառոյցներով օժտուած գիւղ է, հիմնականօրէն կոթնած երկրագործութեան եւ անասնապահութեան:*

Ալիշան հին անունով (Գըղլ Թամիր) կը յիշէ ու կ'անցնի առանց ներս մտնելու: Թորամանեանն է որ հնագիտական արշաւանք կը կատարէ Ոսկեվազ գիւղը 1924 *Օգոստոս 7ին, որուն հետքերուն հետեւելով ես ալ հասայ Ոսկեվազ, հնութիւններով հարուստ գիւղը:*

Գիւղին եւ անմիջական շրջակայքին մէջ կան Ե. - Է. դարերու եկեղեցիներ, Ե. - Է. դարերու կոթող, ուրարտական - կիկլոպեան ամրոց մը (Գ. - Ա. հազարամեակ) Բաղալի ժամ եկեղեցի Ե. - Զ. դար, ԺԸ. դարու դղեակ, ԺԷ. - ԺԸ. դարերու հին գերեզմանատուն:

ՅԻՊԷ - Ի՞նչպէս կը բացատրես այս փոքր գիւղին մէջ հազարամեակներու հնութիւններու առատութիւնը:

ԵԻՍ. - Դիրքը կարեւոր դեր կը խաղայ. փաստ՝ ուրարտական ամրոցը որ Քասախ գետի ապառաժոտ բարձունքին վրայ, անպատճառ կապ մը ունէր Արին-Բերդի եւ Էրեբունիի հետ. Արարատեան դաշտը եզերող ռազմավարական օղակ մըն էր, տեղծուած Ուրարտուի փառքի տարիներուն: Երկրորդ՝ արդէն Դ. դարէն եղած է նախարարական մեծ ընտանիքի մը՝ Ամատունիներու *կալուած եւ զարգացած՝ մինչեւ Լէնկ-Թիմուրի արշաւանքները: Թորամանեան կը գրէ (Բ. էջ* 224).

"Քանդակազարդ, կամ արձանագրուած քարեր շատ կը տեսնուին այս գիւղին մէջ, տների պատերի մէջ հիւսուած, կամ փողոցի անկիւններում թողուած: Գիւղից դուրս այգիների մէջ դեռ շատ կան հետաքրքրական հնութեանց մնացորդներ... ջրի ճանապարհներ, եկեղեցիների եւ այլ շինութեանց աւերակներ: Այգիների մէջ ուշագրաւ է մի փոքր եկեղեցի աւերակ, որ շինուած է եղել չափազանց խնամքով տաշուած դեղնորակ քարերով ... Է. դարում: Եկեղեցիի աւերակներից 50 քայլի չափ դէպի արեւելք աստանդական թափուած են գեղեցիկ սրբատաշ բեկորներ եւ քանդակազարդ խոյակներ՝ որմնասիւներ բաւականին հետաքրքրական ձեւերով":

Իսկ կիկլոպեան ամրոցը բարձրաբերձ ժայռերու կատարին, շինուած է ընդարձակ հարթ տարածութեան մը վրայ: Գետի կողմէն պաշտպանուած է ուղիղ ձգուած ժայռերու բնական ամրութեամբ, մնացեալ կողմերը՝ որձաքարերու մեծ դանգուածներով շինուած եւ զօրացած բրգաձեւ պարիսպներով. 135 *մեթր լայնութեամբ եւ* 155 *մեթր երկարութեամբ: Ամրոցի մուտքին երկու կողմերը հսկայական քառակուսի բուրգեր շինուած են եւ բերդը մինչեւ ԺԷ. դար ծառայած պէտք է ըլլայ որպէս ժողովրդական բնակարան: Պարիսպներէն ներս կան կըռոմլեխներ, նախնական բնակիչներու գերեզմաններ են, եւ օրօրոցաձեւ քրիստոնէական գերեզմաններ, ԺԶ. - ԺԷ. դարերու պատկանող, ժողովրդական կենցաղային տեսարաններու քանդակներով -պար բռնող, սեղանի շուրջ բոլորուած գինի խմող մարդիկ-, նման դամբանաքարերու հանդիպած եմ Արենիի եւ յատկապէս Սեւանի շրջանը, Գեղհովիտի գերեզմաններուն մէջ, չափազանց հետաքրքրական՝ ազգագրական եւ ժողովրդական արուեստներու ուսումնասիրութեան համար:*

ՅԻՊԷ - Կարծեմ ստիպուած Երեւան - Կումայրի մայրուղի պիտի ելլենք. ուրիշ կարելիութիւն չեմ տեսներ:

ԵԻՍ. - Խոհեմութիւնը այդ կը պահանջէ. ներքին կարգ մը ճամբաներ միայն քարշակներով եւ ճիփերով կարելի է կտրել: Հայաստանի գիւղական ճամբաներու վիճակը աննկարագրելիօրէն փճացած է: Երկար տասնամեակներ լքուած են իրենց ճակատագրին. գիւղացիներն ալ գէշ վարժութիւն ըրած՝ ամէն ինչ պետութենէն ակնկալելու, մատներնին չեն շարժեր փոս մը գոցելու եւ կը նախընտրեն ամբողջ տարին տիղմերու մէջ երթեւեկել: Ո՛ր գիւղէն որ անցնելու ըլլաս, ընդանկարին մաս կազմող մամիկներ եւ փոքր աղջիկներ կը նկատես որ աւելի նմանող չոր ճիւղերու խուրձով, անդադար տուներու մուտքը ցեխազերծութեամբ զբաղած են: Քանի անգամ թելադրած եմ որ իրենց դրան առջեւի փոսին մէջ եթէ երկու-երեք բահ խիճ լեցնեն, ջուր չի հաւաքուիր, ցեխ չի ձեւանար եւ իրենք ալ ստիպուած չեն ըլլար կորաքամակ՝ մէջքի ցաւերով, ամբողջ օրը աւլելով զբաղելու... օգուտ չունի: Ցանցաւորը պետութիւնն է որ զիրենք անտեսեր է... ուրեմն թող սպասեն, թերեւս օր մը կաղանդ պապան կ'անցնի այդ կողմերէն:

ՅԻՊԷ - Լսեր եմ որ դուն շատ կը սիրես գիւղացիներուն հետ նստիլ երկար ժամեր, թողուլ որ խօսին երկար եւ պատմեն իրենց կեանքի մասին:

ԵԻՍ. - Աւելի հաճելի բան չկայ. մութը վրայ կը հասնի եւ նկարահանումը օդը կը ցնդի յաճախ: Հոգ չէ, կարելի է կրկին վերադառնալ, բայց ափսոս է խօսակցութիւնները կէս թողուլ: Երբ առաջին դժուար պահը անցնի, լեզուները կը քակուին, եւ «ֆեսթիվալ»ը կը սկսի... Թարմ կամ չոր պտուղի հիւրասիրութիւն, եղանակին համեմատ, տունը պատրաստուած բանդակի տեսակներ, լաւագոյնը ծիրան եւ սերկեւիլն է. հոնի կամ թութի օղի, տնային արտադրանք, եւ կենսագրական հարցումներու տարափ մը: Իւրաքանչիւրին կեանքը իսկական վէպ է. շատ յաճախ Բաքուի, Գանձակի եւ հիւսիսային ու արեւելեան Արցախի գաղթականներ եկած միացած կ'ըլլան գիւղի բնիկներուն. սկզբնական դժուար շրջանէ մը վերջ, նկարագրի, բարբառի եւ յիշատակներու տարբերութեան հետեւանքով, նոր սերունդը արդէն տեղացի դարձած, առանց անցեալի, կը խոստովանին որ նոյնիսկ իրենց երէցներուն մէջքերած թրքերէն բառերը չեն հասկնար... Հայաստան հաստատուող գաղթականները, թէեւ շատ նեղութիւններ քաշած են, սակայն ուրախ են որ փըրկած են իրենց զաւակներուն հայկականութիւնը: Անոնցմէ շատերը կը յաճախեն մայրաքաղաքի զանազան համալսարանական մասնաճիւղեր: Ափսոս որ առաջին տարիներու անկազմակերպ վիճակը պատճառ դարձաւ որ շատեր ապաստան փնտռեն սովետական նախկին տարբեր հանրապետութիւններու մէջ:

ՅԻՊԷ - Անձնական հարցեր կ'ուղղե՞ն քեզի:

ԵԻՍ. - Երբ մտերմութիւնը յառաջ երթայ, հարց կու տան թէ ինչո՞ւ համար է նկարահանումը. անոնք որ հաղորդումները տեսած կ'ըլլան, անմիջապէս կը յիշեն դիմագիծս, կը զգան արտասահմանէն ըլլալս, հարցերը կը շեղին Սփիւռքի մասին, քիչ մը թերահաւատութեամբ կ'ընդունին երբ ըսեմ որ մեր կեանքն ալ կարծուածին չափ դիւրին չէ օտարութեան մէջ եւ թէ «Հողին կանչ»ի կարօտ ըսուած բան մը կայ որ մեզ դէպի երկիր կը քաշէ մեր կարելիութեան սահմաններուն մէջ, եւ կարգը կու գայ զուարճալի բաժինին երբ հարց կու տան թէ «արդեօք տիկի՞նս ինձ նման սիրուն է» եւ ափիբերան կը մնան երբ ըսեմ թէ չեմ ամուսնացած... բա ո՞նց. խեղճերը ի՞նչ իմանան որ կուսակրօն վանականները չեն ամուսնանար:

ՅԻՊԷ - Բնաւ առաջարկներ չե՞ս ունեցած:

ԵԻՍ. - Բաքուեցիները աւելի համարձակ են. վերջերս Եղէգնաձորի շրջանի Գոմք գիւղը կը գտնուէինք, որուն բնակչութեան մեծագոյն մասը բաքուեցի գաղթականներ է. գիւղապետարանը հաւաքուած, մածունի ամենաընտիր տեսակը կը ճաշակէինք, յանկարծ 40*ի մօտ կարմիր թուշերով տիկին մը ամուսնութեան առաջարկ ըրաւ խումբին. երբ իմացաւ որ ամէնքն ալ ընտանիքի եւ զաւկի տէր են, ինձմէ զատ, ընտրութիւնը բնականաբար վրաս պիտի իյնար. գիւղապետը իրեն յիշեցուց որ ինք արդէն ամուսին ունի... «Էդ ինչ ամուսին ա, ես սրա նման մարդ եմ ուզում»: Ծիծաղեցանք, շնորհաւորեցինք իր ճաշակը եւ արժանացանք իր ձեռքերով պատրաստուած սուրճին:*

ՅԻՊԷ - Հայաստանցին ի՞նչ մօտեցում ունի ամուսնութեան. երկար կեցութիւններուդ ընթացքին կըրցա՞ծ ես բան մը հասկնալ:

ԵԻՍ. - Հայաստանցիին համար ամուսնութիւնը ոչ թէ ընտրութիւն է, այլ օրէնք: Ամէն ոք պարտաւոր է ամուսնանալ եւ սերնդաբերել: Սերունդ ապահովելը աւելի մեծ նըշանակութիւն ունի, քան ամուսնութեան հաւատարմութիւնը. մանաւանդ այր մարդոց մօտ: Անզաւակութիւնը իսկական ողբերգութիւն է: Անհնարին է երիտասարդ մը, տղայ կամ աղջիկ, կոչում ունենայ կուսակրօնութեան եւ դառնայ վանական կամ մայրապետ: Աղջիկը պէտք է մայր *դառնայ եւ տղան՝ ընտանիքի* հայր:

ՅԻՊԷ - Իմացած եմ որ կարգ մը կեդրոններ Հայաստանի մէջ կը փորձեն փնտռել կուսակրօն կոչումներ. կը կարծե՞ս որ պիտի յաջողին:

ԵԻՍ. - «Փրովարէ նօն նուոչէ» *կ'ըսեն Իտալացիները. փորձելը վընաս չըներ. կրնայ ըլլալ որ ժամանակի ընթացքին վերադարձ մը կատարուի հին ժամանակներու գիտակցութեան եւ մարդիկ գիտակցին թէ ամուսնութենէն անդին ալ կեանքի նուիրումին գաղափարախօսական իմաստ մը կարելի է տալ, ամուսնութեան չափ եւ աւելի վսեմ տեսլականի մը համար: Օրինակ ամբողջութեամբ Աստուծոյ նուիրել կեանքը, ծառայելով Ազգին, Մարդկութեան, ինչպէս կ'ընեն միլիոնաւոր մարդիկ. հրաշալի կոչում է:*

(Շար. 23)

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ՄԻԼԱՆՈՅԻ ՄԷՋ

«Հայ մշակոյթի օրեր Իտալիոյ մէջ» խորագիրով Միլանոյի հանրութեան ներկայացուեցաւ հայկական մշակոյթը իր երաժշտութեամբ ու երգով, գրականութեամբ ու ճարտարապետութեամբ, պատարագով ու եկեղեցւոյ պատմութեամբ: Միլանոյի քաղաքապետարանին և 3րդ թաղամասի խորհրդականներուն նախաձեռնութեամբ, Հռոմի Հայաստանի Հանրապետութեան դեսպանատան, Միլանոյի ՀՀ Պատուոյ հիւպատոսութեան եւ Իտալիոյ Հայոց Միութեան կազմակերպութեամբ, Հայ Տան, Միլանոյի Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցւոյ, Միլանոյի ճարտարապետական կաճառի, Հայկական մշակոյթի եւ փաստագրական ուսումնասիրութիւններու կեդրոնի եւ այլ յանձնախումբերու համագործակցութեամբ, Հայաստանի եւ Իտալիոյ արտաքին գործոց եւ մշակոյթի նախարարութիւններու բարձր հովանաւորութեամբ, Ապրիլ 11-13*ին Միլանոյի մէջ տեղի ունեցան բանախօսութիւններու, ցուցահանդէսներու եւ երաժշտական ելոյթներու շարք մը, որոնք պատրաստուած էին բարձր որակով, խլելով հոծ բազմութեան մը ուշադրութիւնն ու գնահատանքը:*

Ուրբաթ, Ապրիլ 11*ին, 3րդ Թաղամասին ընդարձակ սրահին մէջ «Արմին Վէկնէր եւ Անատոլուի Հայերը.* 1915 *- նկարներ եւ վկայութիւններ» ցուցահանդէսով բացումը կատարուեցաւ մշակութային օրերուն: Խօսք առին 3րդ Թաղամասի խորհուրդի նախագահ Փիէթրօ Վիոլա, ՀՀ դեսպանատան հաւատարմատար Զարա Մարտիրոսեան, 3րդ Թաղամասի մշակոյթի պատասխանատու Ճիանլուքա Պոարի եւ Իտալահայոց Միութեան ատենապետ Արտաւազդ Սրապեան: Բանախօսութիւններով հանդէս եկան ՀՀ հիւպատոս Փիէթրօ Քուչուքեան «Ի. դարու առաջին ցեղասպանութիւնը. արդարները Հայերուն համար», Միշա Վէկնէր «Արմին, իմ հայրս», Կապրիէլ Նիսսին «Ար-*

գարին արժէքը Ի. դարու ցեղասպանութիւններուն ընթացքին», Սարգիս Շահինեան «Հայկական ինքնութիւնը եւ ցեղասպանութեան ժխտումը» նիւթերով: Ապա ցուցադրուեցաւ Վէրնէր Վէյքի բեմադրութեամբ եւ Զուիցերիա - Հայաստան ընկերակցութեան նախագահ Սարգիս Շահինեանի վկայութեամբ «Հայաստան բաց վէրք» փաստագրական տեսերիզը:

Երեքշաբթի, Ապրիլ 15ին, Միլանոյի ճարտարապետական կաճառի ցուցադրութիւններու սրահին մէջ բացումը կատարուեցաւ «Հայաստանի ճչացող քարերը», պատմական հին եկեղեցիներու եւ հնութիւններու ու անոնց նորոգութիւններուն նուիրուած ցուցահանդէսին, հայկ. մշակոյթի եւ փաստագրական ուսումնասիրութիւններու կեդրոնի իրագործմամբ եւ ԻՒՆԷՍՔՕ-ի ու Իտալիոյ արտաքին գործոց նախարարութեան հովանաւորութեամբ: Զեկուցեցին կաճառի փոխ տնօրէն Վալէրիօ տի Պաթթիսթա, Իտալահայոց միութեան վարչութեան անդամ Օննիկ Բամպակեան, Հայ մշակոյթի կեդրոնի նախագահ Յակոբիկ Մանուկեան: Այս ցուցահանդէսն ալ նախորդին նման բաց մնաց հանրութեան առաջ մինչեւ ամսոյն 23ը:

Չորեքշաբթի, Ապրիլ 16ին, 3րդ Թաղամասի սրահին մէջ զեկուցեց Վենետիկի Գա Ֆոսքարի համալսարանի դասախօս փրոֆ. Պօղոս Լեւոն Զէքիեան, նիւթ ունենալով «Արուեստը որպէս հայկական ինքնութեան արտայայտչական լեզու»: Երեկոն չարունակուեցաւ համերգով, «երկդաշնակ Խաչատրեան»ի դաշնակահարներ Անի Մարտիրոսեան և Փաօլօ Ճիլարտի զոյգ դաշնակներու վրայ դիւթելով ներկաները, բարձր կատարողութեամբ, հանդիսատեսներուն ներկայացուցին հայկական երաժշտութենէն հատուածներ՝ Կոմիտաս, Խաչատրեան, Բաբաջանեան եւ ուրիշներ:

Ուրբաթ, Ապրիլ 18ին, նոյն սրահին մէջ Սիէննայի համալսարանի ժամանակակից պատմութեան դասախօս, ինչպէս նաեւ այդ քաղաքի քաղաքապետարանի մշակոյթի խորհրդական Մարչելլօ Ֆլորէս ներկայացուց «Լռութենէն ճիչ. Հայկական Ցեղասպանութեան մոռցուած պատմութիւնը» փաստագրական ժապաւէնը, որ իրագործըւած է Սթիւտիօ - 3Տէ.ի կողմէ եւ Ֆլորէսի պատմական խորհրդատուութեամբ:

Կիրակի, Ապրիլ 20ի առաւօտեան, Միլանոյի Հայաստանեայց Առաքելական Ս. Քառասուն Մանկունք եկեղեցւոյ մէջ, պատարագ մատուցանեց Իտալիոյ հոգեւոր հովիւ Առէն Վրդ. Շահէնեան, հայ եւ իտալացի հաւատացեալներու ներկայութեան, նիւթ ունենալով՝ սէր, ներդաշնակութիւն, հանդուրժողականութիւն [illegible]ով մէկ համագործակցութեան ժողովուրդներու եւ եկեղեցիներու միջեւ: Երեկոյեան Հայ Տան մէջ, ուր կրկին հոծ բազմութիւն մը կար, Առէն Վրդ. խօսեցաւ «Հայ եկեղեցւոյ ինքնութեան» մասին: Երեկոյթի երկրորդ մասը նըւիրուած էր հայ տարաբախտ եւ Ի. դարու բանաստեղծներուն եւ իրենց գործերուն իտալերէն թարգմանութիւններուն: Սիամանթօ, Վարուժան, Տէրեան, Զարենց, Արամայիս Սահակեան եւ Զահրատ: Ներկայ էին նաեւ իրենց բանաստեղծութիւններու [illegible]ալագիր հայ բանաստեղծներ Լինտա Մաւեանն ու Սօսի [illegible]նը: Արտասանողներն էին [illegible]ալա, Սարգիս Շահինեան, [illegible] Զարմանեան եւ Զինցիա [illegible]ն: Ցուցադրուեցաւ հայ[illegible]կ Արման Մագմանեանի «[illegible]ան՝ յաւիտենական սիրոյ [illegible]» կարճամեթրաժ ժապաւէնը: Հայ Տան սրահի պատերուն վըրայ կը ցուցադրուէր նկարչուհի, պատկերագիր (իգոնոկրաֆ) Մարինա Մաւեանի «Հայկական էջեր» խորագրուած գործերէն շարք մը:

Երկուշաբթի, Ապրիլ 21ին, անգամ մը եւս Ճարտարապետական կաճառին մէջ, նուիրուած Ատրիանօ Ալփակօ Նովէլլոյի յիշատակին, տեղի ունեցաւ բանախօսութիւններու շարք մը, յիշելով մեծ ճարտարապետին աշխատանքները, ճամբորդութիւնները դէպի Հայաստան, հայկական կոթողներուն ու եկեղեցիներուն նուիրուած տասնեակէ մը աւելի իր պատրաստած գիրքերը եւ այլ գործունէութիւնները: Խօսք առին Նովէլլոյի աղջիկը՝ Թղթակից Գիարան, Արա Զարեան՝ որդին ճարտարապետ Արմէն Զարեանի, որ եղած է Ալփակոյի աշխատակիցը, ճարտարապետ Գայեանէ Գադնաթի, փրոֆ. Վինչէնցօ Փէթրինի՝ կառուցուածքային ճարտարապետութեան բաժինէն, փրոֆ. Մաուրիցիօ Պորիանի՝ մշակութային հարստութիւններու պահպանման եւ արժեւորման կեդրոնէն, փրոֆ. Ֆրանչէսքօ Աուճէլլի՝ ճարտարապետութեան ծրագրաւորման բաժինէն, փրոֆ. Լորենցօ Եուրիա, կառուցուածքային բաժինէն: Իրենց զեկուցումներով ելոյթ ունեցան նաեւ ուրիշ դասախօսներ: Բոլորն ալ արծարծեցին հայկական ճարտարապետութեան նիւթը, իր ինքնուրոյն յատկանիշներով:

Չորեքշաբթի, Ապրիլ 23ին, 3րդ Թաղամասի սրահին մէջ վերջին հանդիսութիւնը սկսաւ Հայաստանի եւ Իտալիոյ փառերգներով, Միլանոյի Հայ երգչախումբի կատարմամբ, խմբավարութեամբ՝ Նիքոլա Ֆէրրայէյի, որ հանդէս եկաւ նաեւ երեկոյթի աւարտին, հրամցնելով ներկաներուն հայկական, դասական եւ ժողովրդական երգեր: Զեկուցումներով հանդէս եկան Յակոբիկ Մանուկեան, Միլանոյի Կաթողիկէ համալսարանէն, «Միլանոյի համայնքը իր ծնունդէն մինչեւ մեր օրերը», փրոֆ. Կապրիէլա Ուլուհոճեան, Պոլոնիայի համալսարանէն, «Հայ ժողովուրդի յեզուական ինքնութիւնը», փրոֆ. Այտօ Ֆէրրարի, Վենետիկի համալսարանէն, «Հայաստանը եւ Կովկասը», փրոֆ. Պայքար Սվազլեան, Միլանոյի Պետական համալսարանէն, «Հայերը Թուրքիոյ մէջ» նիւթերով: Ի հարկէ այս հանդիպումները յաճախ կը վերջանային հայկական խոհանոցի համեղ ուտելիքներով, որոնք նաեւ շատ գնահատուեցան բազմութեան կողմէ: Փակման խօսքը արտասանեց Իտալահայոց միութեան ատենապետ Արտաւազդ Սրապեան, համայն հայ համայնքի անունով յայտնեց իր շնորհակալութիւնները բոլոր անոնց, որոնք յղացան այս միտքը եւ աշխատեցան իրագործել զայն, բարձրորակ յայտագրերով, ճարտար բանախօսներով, հետաքրքրական նիւթերով եւ կազմակերպչական բծախնդիր արդիւնքով եւ նմանապէս շնորհակալութիւններ՝ իտալացի ժողովուրդի, իր ներկայութեան եւ խանդավառութեան համար:

Ցիշատակելի այս օրերը մաս պիտի կազմեն Միլանոյի հայ գաղութի պատմութեան:

ՆԵԿԵԼ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

Միլանօ, Մայիս 2

ՍՊԱՆԻԱ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ապրիլ ամիսը լի էր միջոցառումներով: Ինչով է պայմանաւորուած սա, եւ ինչպէս էք հասցնում, հարցըրեց հեռուստատեսութեան թըղթակիցը «Արարատ» միութեան նախագահին:

- Այո՛, իրօք, - պատասխանեց Արարատ Ղուկասեանը, - այս տարի Ապրիլն իր վրայ կրեց միութեան նախագծերի առիւծի բաժինը, որոնք ուղղակի ձեւով համընկան քաղաքապետարանի կողմից կազմակերպուած միջոցառումների հետ:

Ապրիլմէկեան «Սուտասանը» բեմադրելուց յետոյ «Արարատ» միութիւնն ամբողջ Թափով պատրաստըւեց Միսլատայի միութիւնների ցուցահանդէսին, որին մասնակցեցին աւելի քան 120 միութիւններ եւ որտեղ միութիւնս պատշաճ ձեւով ներկայացրեց Հայաստանն ու նրա մշակոյթը, մօտ 15 հազար այցելուներին:

Ապրիլի 21ին հայկական միութիւնը մասնակցեց Միսլատայի Համարկումի կենտրոնի բացմանը, որին ներկայ գտնուող Վալենսիա մարզի գաղթականների խորհրդական Ռաֆայէլ Պլասքոն խանդավառութեամբ ընդունեց այն փաստը, որ այդ կենտրոնի միակ եւ կարեւոր ակտը՝ օտարազգիներին սպաներէնի դասաւանդումը իրականացնում է «Արարատ» միութիւնը:

Ապրիլի 24ին բազմազգ մօտ 100 հանդիսատեսներին ներկայացուեց Արմին Վէկների «Ցեղասպանութեան լուսանկարիչը» փաստագրական ֆիլմը, որն աննախադէպ ազդեցութիւն ունեցաւ բոլորի վրայ:

Բազմազգ Միսլատայի միջմշակութային չարաթուայ շրջանակներում Ապրիլի 26ին «Արարատ»ը ներկայացրեց հայկական պարարւեստը, երգն ու երաժշտութիւնը, որտեղ անկրկնելի էր հայազգի երգիչ Արթիւր Արզարի ելոյթը: Նրա ոգեւորող երգերի տակ պարում էին բոլորը: Քաղաքապետարանի կողմից կազմակերպուած այս միջոցառման ժամանակ յիշուեց Հայոց Մեծ Եղեռնի 93րդ տարելիցը եւ յայտարարուեց յաջորդ օրուայ, Ապրիլի 27ին Վալենսիայում կայանալիք հանրահաւաքի մասին:

Իսկ վերջինս առաջին անգամ էր կազմակերպւում Վալենսիայում: Ցոյցի մասնակիցները «1,5 միլիոն զոհ եւ 0 պատժուած» եւ այլ ցուցանակներով ու եռագոյններով անցան Վալենսիայի գլխաւոր փողոցներով ու հրապարակներով՝ ոստիկանութեան ուղեկցութեամբ: Անցորդները հարցնում, հետաքրքրւում էին եւ ծանօթանում աշխարհի հնագոյն ազգերից մէկին, նրա խնդիրներին ու պահանջներին:

Ահա այսպիսին է ապրիլեան ժամանակագրութիւնը, որ իր վերջնագծին հասաւ ամսի 30ին Մարկ Մորտէմի «Արարատի զաւակները» վէպի շնորհահանդէսով:

ՆԱՐԻՆԷ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԵՐԿՐՈՒՄ

– Իսկ ճի՞շդ է, որ Իվան Կոնստանտինովիչին լաւ հասել է ուրիշների տան պատերին այդպէս ածուխով նկարելու համար, – ծիծաղեց Կալմիկովը:

– Ի հարկէ, այն էլ ինչպէ՜ս...

– Իսկ հիմա եկէք գնաք դէպի այն գեղեցիկ շէնքը՝ սարի լանջին, – առաջարկեց Բրովարը: – Դա ի՞նչ շէնք է, Միշա:

– Հնութիւնների թանգարանն է, որ հիմնադրել է պապը 1871 թուականին: Այդ սարն առաջ անուանել են Միհրդատ, իսկ հիմա կոչում են «Այվազովսկու սար», այնպէս, ինչպէս եւ այս փողոցը, որով գնում ենք այժմ:

– Այս, իսկական սէրը հայրենի քաղաքի հանդէպ այսպէս կը լինի, – բացականչեց Կալմիկովը: – Կը նշանակի միայն երկաթգիծն ու առեւտրական նաւահանգիստը չեն Իվան Կոնստանտինովիչի ջանքերով ստեղծուել: Իրօք, մենք գտնւում ենք Այվազովսկու երկրում:

– Պապը կառուցել է նաեւ քաղաքի համերգասրահն ու պատկերասրահը, որ մահուանից յետոյ կտակել է իր սիրելի քաղաքին: Բայց, բարեկամներս, մի անգնահատելի ծառայութիւն էլ է մատուցել պապը Թէոդոսիային: Առանց դրան ոչ նաւահանգիստը կարող էին կառուցել, ոչ քաղաքը մեծացնել, ոչ էլ բնակիչների կեանքը քիչ թէ շատ բարելաւել: Դա խմելու ջուրն է, որին տարիներ շարունակ ծարաւի են եղել թէոդոսիացիք: Ասում են որ Թէոդոսիայում աւելի հեշտ է եղել մի դոյլ գինի ճարել, քան թէ ջուր: Եւ ահա, 1880 թուականին, պապը իր Սուբաշ կալուածքի աղբիւրից մշտական գործածութեան համար ջուր է տուել քաղաքին, որ կառուցուել է ի յիշատակ այդ նշանաւոր իրադարձութեան:

Արեւն արդէն մայր էր մտնում, երբ նկարիչները մօտեցան պրոնզից ձուլուած գեղեցիկ աղբիւր–յուշարձանին: Գեղանի կինը ձեռքին բռնել է մի մեծ խեցի, որից ջուրը հոսում է քարէ աւազանի մէջ: Կնոջ ոտքերի տակ դափնիներով զարդարուած ներկապնակ կայ, որի վրայ մակագրուած է. «Բարի հանճարին»:

Կանայք դոյլերով մօտենում էին աղբիւրին: Տարեց մի կին սիրալիր ողջունեց Լատրիին:

– Բարեւ, Միշա, եկել ես տօնախմբութեա՞ն:

– Այո, բարեւ ձեզ: Եւ այս անգամ մենակ չեմ եկել, ընկերներիս էլ եմ բերել: – Հիմա ես նրանց ցոյց եմ տալիս Թէոդոսիան:

[illegible]

ջուր ենք խմում, ժողովուրդը նոյնիսկ երգ է յօրինել դրա վրայ: – Եւ նա անսպասելիօրէն երգեց իր հնչեղ ձայնով.

Այվազովսկին լոյս մարմարից
Նոր շատրուան շինեց մի մեծ...
Այվազովսկին իր աղբիւրից
Այնտեղ մաքուր ջուր անցկացրեց:
Տեսէք, ո՞նց է ջուրը վազում,
Լսէք, ո՛նց է ջինջ կարկաչում...

– Այս աղբիւրը քաղաքի բնակիչները կառուցել են պապի պատուին, – բացատրեց Լատրին, երբ յուզուած նկարիչները հրաժեշտ էին տալիս կանանց: – Իսկ քաղաքի կենտրոնում էլ պապն ինքն է մի աղբիւր կառուցել, սեփական նախագծով, մարմարից: Շուկայ գնալիս նրա կողքով կ'անցնէինք: Այդ աղբիւրը նա կառուցել է Կազնաչէեւի յիշատակին:

– Այո, պէ՞տք է շտապել, դեռ պէտք է ծաղիկ գնենք շուկայից, – յիշեցրեց Բոգաեւսկին, – այսօր դժուար կը լինի ծաղիկ ճարելը...

Շուկայում միայն երկու ծաղկավաճառուհիների մօտ մի–մի փունջ ծաղիկ էր մնացել եւ նրանք պատրաստւում էին գնալ:

– Մենք կը գնենք սրանք, – առաջ նետուելով փնջերը խլեց Կալմիկովը:

– Ծաղիկները չե՛ն վաճառւում, պարոն, – կարծես խօսքը մէկ արած – գոչեցին վաճառողուհիները:

– Ինչո՞ւ, ես լաւ գին կը տամ, – եւ Կալմիկովը [illegible]

[illegible]

(Շար. 215)

Գ. Ժորժ Աւագեանց,
ամուսինը,

Տէր եւ Տիկին Ժերար Աւագեանց,
Տէր եւ Տիկին Միշէլ Աւագեանց,
Տէր եւ Տիկին Ֆիլիփ Գարաճեան,
զաւակները,

Շառլ, Լուի եւ Մարի-Էլիզ,
Սեսիլ, Փասքալ եւ Մարք,
Նատին եւ Գաթրին,
թոռները
ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները
ցաւով կը ծանուցանեն

ՏԻԿԻՆ ԱԼԻՍ ԱՒԱԳԵԱՆՑ-Ի
(Ծնեալ՝ ՔՇԻԿԵԱՆ)

մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 6ին, 83 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Չորեքշաբթի, Մայիս 14, ժամը 14·45ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ՝
15 rue Jean-Goujon
75008 PARIS

Յաւակցութեան տոմարով:

Թաղումը տեղի կ'ունենայ Գլամարի ընթէրքոմինալ գերեզմանատունը (130 rue de la Porte de Trivaux):

«ՅԱՌԱՋ». - Մեր ցաւակցութիւնները Աւագեանց եւ Քշիկեան ընտանիքներուն:

16 avenue du 11 novembre
92190 Meudon

Monsieur Georges Avakiantz,
son époux,

Monsieur et Madame Gérard Avakiantz,
Monsieur et Madame Michel Avakiantz,
Monsieur et Madame Philippe Karadjian,
ses enfants,

Charles, Louis et Marie-Elise,
Cécile, Pascal et Marc,
Nadine et Catherine,
ses petits-enfants,

ainsi que toute la famille, ont le regret de vous faire part du décès de

Madame Alice AVAKIANTZ
(née KECHIKIAN)

survenu le 6 mai 2008, à l'âge de 83 ans.

La cérémonie religieuse sera célébrée le Mercredi 14 mai 2008 à 14h45, en l'Eglise Apostolique Arménienne Saint Jean-Baptiste;
15 rue Jean-Goujon
75008 PARIS

Un registre à signatures tiendra lieu de condoléances.

L'Inhumation aura lieu au Cimetière intercommunal de Clamart (130 rue de la Porte de Trivaux).

16 avenue du 11 novembre
92190 Meudon

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

PROGRAMME PILOTE DES ETUDES ARMENIENNES

organisé
par la HOM Côte Est (Croix de Secours Arméniennes) des Etats-Unis
pour les jeunes universitaires,
à l'Université de Bentley, près de Boston
Du 8 au 15 juin
Sous la direction du Dr ASBED KOTCHIKIAN
de l'Université de l'Etat de Floride

Les frais d'hébergement, de nourriture et de visites aux institutions arméno-américaines sont pris en charge par le HOM.
Frais d'inscription : 100 US dollars
Frais de voyage : à la charge du participant.

Pour plus de détails, contacter très rapidement
le bureau de la Croix Bleue des Arméniens de France
au 01 53 34 18 18
ou par mail cbaf@wanadoo.fr

ARMENIE 2008

Demandez notre brochure ARMENIE 2008.
Vous y trouverez différentes formules de séjours à la carte, de circuits accompagnés et extension au Karabagh.

● **SABERATOURS**
Le spécialiste des voyages en Arménie
11 rue des Pyramides
75001 PARIS
☎ 01.42.61.51.13
e-mail : armenie@saberatours.fr

● **SEVAN VOYAGES**
48 Cour de la Liberté
69003 LYON
☎ 04.78.60.13.66
e-mail : sevan@selectour.com

● **WASTEELS VOYAGES**
67 La Canebière
13001 MARSEILLE
☎ 04.95.09.30.60
e-mail : marseille@wasteels.fr

(Շար. Ա. էջէն)

բայց իշխանութիւնները կը պնդեն որ ամէն ինչ վերադարձ է իր բնականոն ընթացքը:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ վարչապետը՝ Օլմերթ, որ կաշառակերութեան ծանր ամբաստանութեան տակ է, յայտարարած է որ պատրաստ է հրաժարելու, ուրանալով հանդերձ թէ քանի մը միլիոն տոլարի կաշառք առած ըլլայ ամերիկացի մեծահարուստէ մը, ընտրապայքարի առեն, երբ Երուսաղէմի քաղաքապետ էր եւ ճարտարարուեստի նախարար:

ՊԷՐԼՈՒՍՔՈՆԻ ներկայացուցած է իր կառավարութիւնը, որ աւելի քան երբեք աջ է, Հիւսիսի Լիկայի 4 անդամներով: Պէրլուսքոնի յայտարարած է այս առթիւ՝ «100 օր ունիմ յուսախաբ չընելու համար Իտալացիները եւ 5 տարի երկիրը փոխելու համար»:

ՄԱԿ-ը կը քննադատէ Զուիցերիոյ «օտարատեաց մթնոլորտը», Մարդկային իրաւանց խորհուրդի հերթական քննութեան ընթացքին:

ՂԱՐԱՔԱՍՏԱՆԻ նախագահը՝ Ն. Նազարպաեւ, նախագահը՝ Ս. Ահմատինեժատ Իրանցիկը որակած է որպէս «խաղաղ եւ փայլուն վարչակարգ մը» եւ «զարգացած դիակ մը», անոր 60ամեակին առթիւ, հեռատեսիլէն եւ մը ընթացքին:

MAISON ARMENIENNE DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE MARSEILLE

La Maison Arménienne de la Jeunesse et de la Culture de Marseille met en œuvre un important programme de rénovation de ses installations.
Le repas prévu pour le Samedi 17 mai est reporté au mois d'octobre.

TEBROTZASSERE

RENTREE DES CLASSES 2008 - 2009

Inscriptions ouvertes
à partir du 5 mai 2008

TEBROTZASSERE
Académie de Créteil
Ecole mixte bilingue
Franco-Arménienne
1 boulevard du Nord
Carrefour d'Arménie
93340 LE RAINCY
Site internet : www.tebrotzassere.com

Chef d'Etablissement
Monsieur Haïg SARKISSIAN

- **Maternelle** : Trois sections
- **Primaire** : Sous Contrat Simple
- **Collège** : Sous Contrat d'Association avec l'Etat.

Equipe pédagogique compétente et motivée

- Programmes officiels de l'Education Nationale
- Enseignement de la langue et de la culture arméniennes
- Cours de chants : «Chorale Tebrotzassère»
- Cours de danse arménienne
- Cours d'informatique dès le primaire
- Langue vivante 1 : anglais
- Langue vivante 2 : allemand ou espagnol.

Equipements pédagogiques
Laboratoire de langues — Centre de Documentation et d'Information — Salle Informatique — Laboratoire de physique-chimie.

Activités extra-scolaires
Atelier de théâtre — Association sportive section football.

Pour tout renseignement :
Tél. / fax : **01 43 81 01 72**
direction@tebrotzassere.com

Centre Culturel Saint-Mesrob
à Paris

Le jeudi 15 mai à 20h45
le Centre Culturel Saint Mesrop à Paris
recevra
PATRICK DONABEDIAN
pour la présentation de son livre
paru récemment
aux Editions Parenthèses
«L'AGE D'OR DE L'ARCHITECTURE ARMENIENNE»

Au cours du VIIe siècle, sont réalisés, en Arménie, des dizaines de monuments qui illustrent par leur foisonnement et leurs qualités techniques et décoratives ce que l'on peut appeler l'âge d'or de l'architecture arménienne.

En 336 pages (24x32 cm) et 460 illustrations en couleur, ce très beau volume est une somme de connaissances et de beautés que nous offre le grand spécialiste de l'art arménien qu'est Patrick Donabédian.

au 10 bis rus Thouin, Paris 5[e]
Métro : Cardinal Lemoine ou Monge

Signature et vente du livre
Cocktail

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club
«Rouben Mamoulian»

Sous le parrainage
de Robert GUEDIGUIAN,
réalisateur

Jeudi 15 mai à 20h

HOMMAGE
GREGOIRE (COCO) ASLAN

«LA 25ème HEURE»
Un film d'**Henri VERNEUIL**
Film français, 1967, 1h50, VF

Musique de Maurice Jarre
Avec Grégoire Aslan, Anthony Quinn, Virna Lisi, Serge Reggiani, Jean Desailly

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

P.A.F. : 5 euros — **Réduit** : 3 euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall — **75010 Paris**
Métro: République

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Փարիզի Սուրբ Յովհաննէս-Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան կազմակերպութեամբ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԻՋԻՆ ԴԱՐՈՒ ՎԱՆՔԵՐՆ ՈՒ ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՐԱՆՆԵՐԸ

Ֆիլմի ցուցադրութեամբ

Դասախօս՝
Փարիզի Մխիթարեան
Սամուէլ-Մուրատեան Վարժարանի
Տեսուչ
Հայր Յարութիւն Վրդ. ՊԶՏԻԿԵԱՆ

Չորեքշաբթի, Մայիս 14, ժամը 20·30ին
Փարիզի Մայր Եկեղեցւոյ
«Նուրհան Ֆրէնկեան» սրահին մէջ
15 rue Jean Goujon — 75008 Paris

«LES MONASTERES ET LES UNIVERSITES DE L'ARMENIE MEDIEVALE»
avec projection d'un film
par le Révérend Père
Haroutioun BEZDIKIAN
le mercredi 14 mai à 20h30
Salle «Nourhan Fringhian» de l'Eglise

CITE INTERNATIONALE
UNIVERSITAIRE DE PARIS
Maison des Etudiants Arméniens
Fondation Marie Nubar
Հայ Ուսանողներու Տուն -
Մարի Նուպար Հիմնարկութիւն
57 boulevard Jourdan — 75014 Paris

"Les mercredis de la MEA"

La magie de l'écrit
Claude MUTAFIAN
Historien, Maître de Conférences
à l'Université ParisXIII-Nord
— Mercredi 14 mai/21h

La Troisième République d'Arménie
Claire MOURADIAN
Historienne, Directrice de recherches au CNRS
— Mercredi 28 mai/21h

Un état de la musicologie arménienne
Aram KEROVPYAN
Musicologue
— Mercredi 4 juin/21h

Imprimé sur les Presses du Journal "HARATCH"
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ 14
MERCREDI
14 MAI
2008

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Tél. : 01 47 70 86 60 — Fax : 01 48 00 06 70
Courriel (e-mail) : jharatch@aol.com
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար· 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. Paris 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·956 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 83e ANNEE — N° 21·956

ՊՈԼԻՍ

Հ. ՏԻՆՔԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՎԱՅՐԻՆ ՎՐԱՅ ԱՂԱՒՆԻԻ ԱՐՁԱՆ ՄԸ

Շիշլիի քաղաքապետութեան նախաձեռնութեամբ աղաւնիի արձան մը պիտի զետեղուի «Ակօս»ի խմբագրութեան գտնուած մայթին վրայ ուր սպաննուեցաւ Հ. Տինք։ Քաղաքապետ Մ· Սարըկիւլ այդ մասին յայտարարած է. «Անկախ ըլլալու պայքար մը խնդրոյ առարկայ է։ Հարկ է արգելք ըլլալ որ մեր ժողովուրդը մոռնայ թէ նման ցաւալի դէպք մը պատահած է»։

Արձանը գործն է քանդակագործ Մէհմէտ Աքսոյի։ Ծրագրին ներկայացուցիչն է քաղաքապետին օգնականը Վազգէն Պարըն։ Արձանը պիտի կերտուի կրանիթէ եւ պիտի կրէ 2007 Յունուար 19 թուականը, որ Հ. Տինքի սպանութեան թուականն է։

ԱՄՆ

ԱՊՐԻԼ 24-Ը ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՕՐ

Գոլորատոյի նահանգապետ Պ· Ռիթթէր յայտարարագիր մը ստորագրած է, Ապրիլ 24ը հռչակելով Հայկական Ցեղասպանութեան յիշատակի օր։ Հոն ըսուած է. «Գոլորատօ նահանգը կը միանայ ԱՄՆ–ու հայ համայնքին, յիշելու համար Հայկական Ցեղասպանութեան զոհերն ու նպաստելու անոր ջանքին՝ ահաւոր այդ ողբերգութեան տեղեկացնելու, որպէսզի կարենանք աւելի լաւ գիտակցիլ մեր սեփական ընկերութեան մէջ ատելութիւնը արմատախիլ ընելու կարեւորութեան»։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԱՅՑ ԵՌԱԲԼՈՒՐԻ ՊԱՆԹԷՈՆԻՆ

Յաղթանակի եւ խաղաղութեան տօնին առթիւ Մայիս 9ին Ազգային Ժողովի նախագահ Տ· Թորոսեան, վարչապետ Տ· Սարգսեան, պաշտօնատարներ, զինուած ուժերու սպայակազմը, կրօնաւոր դէմքեր, դիւանագիտական մարմիններու ներկայացուցիչներ, քաղաքական գործիչներ Եռաբլուրի պանթէոնը գացած ու յարգանքի տուրք մատուցանած, ծաղիկներ զետեղած են զօր· Անդրանիկի, Վազգէն Սարգսեանի, Արցախեան մարտին զոհերու շիրիմներուն։

Վարչապետ Տ· Սարգսեան յարգանքի տուրքէն ետք ելոյթ մը ունեցած ու ըսած է թէ օրուան խորհուրդը թէ՛ զոհուածներու յիշատակին տուրք է, թէ՛ յոյս որ մենք կրնանք վճռական պահերուն միախմբուիլ, յաղթանակի հասնելու համար»։ Նշած է նաեւ թէ որոշուած է Յուլիս 1ին կրկնապատկել Բ· աշխարհամարտի մասնակիցներուն վճարումները։

Զոհերու եւ անհետ կորսուածներու մայրերը Եռաբլուրի պանթէոնին մէջ վարչապետէն ընդունելութիւն խնդրած են, որպէսզի կարենան իրենց ընկերային խնդիրները ներկայացնել։ Տ· Սարգսեան խոստացած է յառաջիկային ընդունիլ զանոնք եւ տեղեկանալ բոլոր հարցերուն։

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԱՆՈՒԱՆԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ ՑԵՂԱՍՊԱՆԻ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔԷՆ ՓՐԿՈՒԵԼՈՒ ՃԱՐ

Օրհան Փէքմէզճի թուրք փաստաբան մըն է։ Իր չափով ուզած է խոչընդոտել Ցեղասպանութեան հայկական պնդումները։ Այն համոզումով որ Հայերը Եոզկաթի Պօղազլեան գաւառակին անունը կը չահագործեն ԱՄՆ–ու եւ Եւրոպայի մէջ հակաթուրք իրենց քարոզչութեան որպէս ատաղձ, առաջարկած է Ազգային Ժողովին որ այդ անունը փոխուի եւ գաւառակը այսուհետեւ կոչուի «Քէմալ պէյ»։

Նոյն փաստաբանը Ցեղասպանութեան Ֆրանսայի կողմէ ճանաչումէն ետք ալ դիմած է Մարդկային իրաւունքներու եւրոպական ատեանին։ Այս անգամ անուանափոխութեան իր պահանջը հիմնած է հետեւեալ տրամաբանութեան. Հայերը Պօղազլեանը (որուն բառացի իմաստը «խողխողիչ» է) ցոյց կու տան որպէս այն վայրը ուր Հայերը խողխողուած են, այլ խօսքով՝ ցեղասպանութեան ենթարկուած։

Ինչ կը վերաբերի Փէքմէզճիի առաջարկած «Քէմալ պէյ» անունին, ան եղած է նոյն գաւառակին քայմաքամը որ 1919ի դատավարութեան Հայերու տարագրութեան մեղսակցութեամբ մահապատիժի ենթարկուած ու կախաղան հանուած է։ Յետոյ, երբ 1920ին բացուած է Թուրքիոյ Ազգային ժողովը, անոր կողմէ 1922ին «Ազգային նահատակ» յայտարարուած է։

Հ.Մ.Ը.Մ.-ՖՐԱՆՍԻ «ՍՈՒՐԷՆ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ» ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՄՐՑԱՇԱՐՔԸ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Արդէն շուրջ երկու տասնամեակ է աւանդութիւն դարձած է ՀՄԸՄ–Ֆրանսի այս մրցաշարքը որ կը կրէ իր նուիրեալ եղբայրներէն Սուրէն Մուրատեանի անունը, վառ պահելով անոր անմեռ յիշատակը։

Մարզական այս նախաձեռնութեան միակ եւ սրբազան նպատակն է ի մի բերել մարզիկ եւ մարզասէր հայ երիտասարդները, նաեւ նուազ երիտասարդները, Եւրոպայի չորս ծագերէն։ Ինչպէս նախորդ տարիներուն, այս տարի եւս ան տեղի ունեցաւ Հոգեգալստեան շաբաթավերջին, Մայիս 10–11ին, Իսի–լէ–Մուլինոյի «Ալէն Միմուն» մարզահամալիրին մէջ, մասնակցութեամբ՝ Փարիզէն, Մարսէյլէն, Նիսէն, Լոնտոնէն, Վիէննայէն, Գերմանիայէն, Շուէտէն, Հոլանտայէն հայ մարզիկներու եւ նաեւ մարզուհիներու, քանի որ այս տարի առաջին անգամ ըլլալով պասքէթպոլի մարզիկ Հայուհիները եւս ներգրաւուած էին մրցաշարքի յայտագրին մէջ, որ կը պարունակէր ֆութպոլի, պասքէթպոլի եւ ուրեմն աղջիկներու պասքէթպոլի մրցումներ։

Երկու օրերու երկայնքին բազմահարիւր հայ մարզասէրներ եւ ՀՄԸՄ–ի համակիրներ փութացին մրցաշարքի վայրը ուր աւելի կը տիրէր տօնախմբութեան մթնոլորտ մը. մինչ մէկ կողմէն տեղի կ՚ունենային թունդ ճակատումներ մարզական գետնի վրայ, անդին ջերմ մթնոլորտ մը կը տիրէր համեղ ուտեստեղէններու եւ հայկական երաժշտութեան շուրջ, փառաւոր արեւով համեմուած շատ հաճելի եղանակի մը ընկերակցութեամբ, որ երբեք չդաւաճանեց։

Շաբաթ, Մայիս 10ին տեղի ունեցան որակման բոլոր մրցումները։ Ֆութպոլի մրցաշարքին կը մասնակցէին ՀՄԸՄ–Շըուէտ, ՀՄԸՄ–Լոնտոն, ՀՄԸՄ–Ալմելօ (Հոլանտա) եւ ՀՄԸՄ–Ֆրանս։ Տղոց պասքէթի մրցաշարքին կը մասնակցէին՝ Ա· խմբակին մէջ Վիէննայի «Արարատ»ը, Նիսի Հայ Մարզական Միութիւնը եւ ՀՄԸՄ–Ֆրանսը, Բ· խմբակին մէջ ՀՄԸՄ–Աթէնքը, ՀՄԸՄ–Լոնտոնը եւ Տիւզպուրկի (Գերմանիա) Հայոց Մարզականը։ Ֆութպոլի մէջ, ՀՄԸՄ–Շուէտ եւ ՀՄԸՄ–Ֆրանս որակուեցան աւարտականին համար, մինչ տղոց պասքէթպոլի մէջ, աւարտական խաղալու իրաւունքը ձեռք կը ձգէին ՀՄԸՄ–Աթէնք եւ Վիէննայի «Արարատ»ը, իսկ աղջիկներու մօտ՝ Մարսէյլի ՀՄԸՄ–Արծիւը եւ ՀՄԸՄ–Լոնտոնը։

Կիրակի, Մայիս 11ին, հանդիսատեսներու հոծ բազմութեան մը ներկայութեան եւ խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ տեղի ունեցան աւարտական բոլոր մրցումները։ Ֆութպոլի ճակատումը վերջ գտաւ ՀՄԸՄ–Ֆրանսայի 1 – 0 յաղթանակով, ընդդէմ՝ ՀՄԸՄ–Շուէտի։ Ընդհանուր դասաւորումը պարզեց հետեւեալ պատկերը.– 1) Ֆրանսա, 2) Շուէտ, 3) Ալմելօ, 4) Լոնտոն։ Աւարտական այս մրցումէն վերջ տեղի ունեցաւ ֆութպոլի կալայի մրցում մը որ դէմ դիմաց հանեց ՀՄԸՄ–ի նախկին մարզիկներու հաւաքական մը, եւ ՀՄԸՄ–Ֆրանսայի ներկայի ներկայացուցչական խումբը, որ լայնօրէն լրացուած էր մասնակից միւս խումբերէ խաղացողներով։ Արդիւնքէն անդին (6 – 4՝ ի նպաստ երիտասարդներուն) մեծ եւ կրտսեր եղբայրներու հաղորդման իսկական յուզական պահ մըն էր ան։ Գալով տղոց պասքէթին, ախոյեան դուրս եկաւ ՀՄԸՄ–Աթէնքը, որ աւարտականին պարտութեան մատնեց Վիէննայի «Արարատ»ը։ Ընդհանուր դասաւորումը ստացաւ հետեւեալ պատկերը.– 1) Աթէնք, 2) «Արարատ»–Վիէննա, 3) Փարիզ, 4) Տիւզպուրկ, 5) Նիս, 6) Լոնտոն։ Աղջիկներու պասքէթի առաջինը հանդիսացաւ Մարսէյլի Արծիւը, Բ· եւ Գ· տեղերը գրաւեցին Լոնտոն եւ «Արարատ»–Վիէննա։

Իրկուան, մրցումներու աւարտին, տեղի ունեցաւ փակումի արարողութիւնը, որու ներկայ էին Իսիի քաղաքապետ–երեսփոխան Անտրէ Սանթինի, մարզական իր կցորդը՝ Միշէլ Մագրան, փոխանորդները՝ Նիքոլ Եսայեան եւ Յարութ Խանճեան, ինչպէս նաեւ ՀՄԸՄ–ի վարչականներ։ Տողանցեցին ՀՄԸՄ–ի սկաուտները եւ մասնակից բոլոր մարզիկները։ Խօսք առին Ա· Սանթինի, Մ· Մագրան, ՀՄԸՄ–Ֆրանսի կողմէ նախագահ Լեւոն Պաղտասարեան եւ ՀՄԸՄ– Եւրոպայի կոմիտէի անունով Հրաչ Սիսեռեան։ Ապա տեղի ունեցաւ մրցանակներու բաշխումը։ Արարողութիւնը իր աւարտին հասաւ սկաուտներու կողմէ ֆրանսական եւ հայկական փառերգներու եւ ՀՄԸՄ–ի քայլերգի կատարմամբ։

ՀՄԸՄ–Ֆրանսի «Սուրէն Մուրատեան» մրցաշարքի 2008ի էջը փակուեցաւ գիշերը Իսի–լէ–Մուլինոյի քաղաքապետարանին ՓԱՍԻ սրահին մէջ կազմակերպուած պարահանդէսով մը, զոր կ՚երանգաւորէր Մարսէյլէն ժամանած «Մասիս» նուագախումբը։

ՄԱՐԶԱՍԷՐ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Հեզպոլլան, Մայիս 9ին տէր դառնալէ ետք արեւմտեան Պէյրութին, հեռացաւ շրջանէն երբ իր դրած երկու պայմանները ընդունուեցան, այլ խօսքով կառավարութիւնը ջնջեց իր առած երկու որոշումները (տես· «Յառաջ» Մայիս 10/11)։ Այս համեմատական հանդարտութիւնը չբաւեց որ բնակիչները նոր կռիւներու մտավախութեամբ չապրին, երբ քաղաքացիական պատերազմի բոլոր տուեալները կան, չինէ կը սպառնէ սիւննին։ Մնաց որ կռիւները այլ տեղ փոխադրուեցան եւ շաբաթավերջին Թրիփոլի պատերազմական դաշտի վերածուած էր։ Մայիս 13ի առաւօտեան հաշուեկշռին համաձայն 81 մեռեալ կար եւ 250 վիրաւոր, բանակը սպառնացած էր միջամտել, բայց ան ալ երկսայրի սուր է, քանի բոլոր յարանուանութիւնները մաս կը կազմեն բանակին։ Տիւրզիներու ղեկավարը՝ Վալիտ Ճումպլաթի դիրքն ալ բաւական տկարացած է եւ ստիպուած եղած է օգնութեան կանչել իր մեծ մրցակիցը՝ Թալալ Արսլանը, որու փոքր կուսակցութիւնը ընդդիմութեան կապուած է (սուրիամէտ)։ Հեզպոլլայի ռազմավարութիւնը յստակ է՝ կ՚ուզէ չէզոքացնել Ճումպլաթի քաղաքազօրքը եւ տէր դառնալ այն ճամբուն որ Սուրիա կը տանի, ուրկէ կը ստանայ իր զինամթերքը։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ վարչապետը, Մայիս 9ին վերջացուցած է միջերկրականեան իր շրջապտոյտը, Մալթայէն վերջ Լարնաքա ժամանելով։ Հոս, իր զօրակցութիւնը յայտնած է կղզիին երկու մասերը միացնելու կիպրական ճիգերուն։ Շեշտած է նոյնիսկ՝ «Ձենք կրնար երեւակայել որ երկիր մը (իմա՝ Թուրքիան) ուզէ անդամակցիլ Եւրոպական Միութեան, մինչ իր բանակը կը գրաւէ Եւրոպական Միութեան մէկ ուրիշ երկրին հողամասը»։ Ֆիյոն, այս ձեւով խիստ ազդարարութիւն մը ուղղած է Թուրքիոյ, որու 40 հազար զինուորները 34 տարի է կը գրաւեն Կիպրոսի հիւսիսը։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ հարաւ–արեւմտեան շրջանը երկրաշարժ մը պատահած է Մայիս 12ի առաւօտուն, 7,8 ուժգնութեամբ Ռիխթէրի աստիճանաչափին վրայ։ Աղէտը շատ մեծ է եւ առաջին տուեալներու համաձայն աւելի քան 12 հազար մեռեալ կայ եւ վախ կայ որ 10 հազար հոգի ալ ողջ–ողջ թաղուած ըլլային հսկայ գործատան մը փլատակներուն տակ։ Նոր Չինաստան գործակալութիւնը կը հաղորդէր նաեւ որ 800 ուսանողներ ալ թաղուած են իրենց վարժարանին աւերակներուն տակ։ Ցնցումին արձագանգները հասած են մինչեւ Փեքին, Թայլանտ ու այլուր։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Հանրապետութեան նախագահը Ա· Կիւլ ստորագրած է պատժական օրէնսգրքի թիւ 301 յօդուածին բարեփոխումի օրէնքը։ Ան պաշտօնաթերթին մէջ հրատարակուելէ ետք կիրարկութեան կը դրուի։

ԱԴՐԲԵՋԱՆԻ Անգարայի դեսպանն ալ Թուրքիոյ բանբերի դերով հանդէս եկած է։ Հ· Քըլըչ յայտարարած է թէ այնքան ատեն որ Ղարաբաղի հարցին լուծումի հոլովոյթին մէջ յառաջդիմութիւն չարձանագրուի, կարելի չէ խօսիլ երկու երկիրներուն գործակցութեան մասին։ Թուրքիոյ Հայաստանի հետ դիւանագիտական յարաբերութեան համար ինք եւս պայման նկատած է Ղարաբաղի հարցին կարգաւորման ապահովումը եւ 1915ի

(Շար·ը Դ· էջ)

ԿԱՐԴԱԼՈՎ ՎԱՐԴԳԷՍ ԵՂԻԱՅԵԱՆԻ

«ՎԱՀԱՆ ՔԱՐՏԱՇԵԱՆ. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԻ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՊԱՇՏՊԱՆԸ» ԳԻՐՔԸ

Ա.

ՀՐԱՆԴ ԱՃԸՄԵԱՆ

«Հայկական յիշողութեան կեդրոն»ի նախաձեռնած «Հայկական Ցեղասպանութիւնը եւ Հայկական Դատը» հրատարակութիւններու շարքէն լոյս տեսած է «Վահան Քարտաշեան. Հայկական Դատի արտակարգ պաշտպանը» գիրքը (անգլերէն), զոր պատրաստած, խմբագրած եւ հրատարակած է ամերիկահայ ծանօթ իրաւաբան, Նիւ Եորք Լայֆ եւ Աքսա ապահովագրական ընկերութիւններու դէմ՝ Եղեռնի զոհերու ժառանգներու դատերը յաղթական աւարտին հասցնող Վարդգէս Եղիայեան:

Գիրքը բաղկացած է երկու բաժիններէ. առաջին բաժինը կ՚ընդգրկէ ներածական մը, նախաբան մը, եւ ութ գլուխներ, իսկ երկրորդ բաժինը կը պարունակէ ժամանակագրութիւն, մատենագիտութիւն եւ ութ յաւելուածներ:

Վարդգէս Եղիայեանի եւ Լեւոն Ֆերմանեանի կողմէ ստորագրուած ներածականին մէջ ներկայացուած են «Հայկական Ցեղասպանութիւնը եւ Հայկական Դատը» հրատարակութիւններու շարքին հետապնդած երեք նպատակները, որոնք են՝ յարգել հայ նահատակները, անոնց յիշատակը վառ պահելով, ներկայացնել անհերքելի փաստերը համոզելու համար Թուրքիան՝ դէմ առ դէմ գալու իր անցեալին հետ: Եւ երրորդ՝ անգամ մը եւս յիշեցնելու մարդկութեան, որ բարեհաճութիւնը անկասկած պիտի մղէ աւելի մահացու ցեղասպանութիւններու եւ թերեւս նոյնիսկ մարդ արարածի ամբողջական բնաջնջման:

Հրատարակութիւններու պարունակած փաստաթուղթերը ի մի բերուած են Հայկական Ցեղասպանութեան մէջ ներգրաւուած 7 երկիրներու հինգէն: Ընթացքի մէջ է ֆրանսական եւ ռուսական դիւանները փաստաթուղթերով յաւելեալ գիրքերու պատրաստութիւնը:

Ներածականէն կ՚իմանանք որ «Հայկական յիշողութեան կեդրոն»ը սոյն հրատարակութիւններու շարքին լծուած է 1985ին, լոյս ընծայելով «Սողոմոն Թեհլիրեանի դատավարութիւնը» գիրքը: 1990ին հրատարակուած է «Հայկական Ցեղասպանութիւնը եւ Երիտասարդ Թուրքերու դատավարութիւնը» հատորը, որ պարունակած է թրքական զինուորական դատարանի արձանագրութիւնները: 1991ին լոյս տեսած է «Բրիտանական Արտաքին նախարարութեան Թղթածրարները Թուրք պատերազմի ոճրագործներու մասին» գիրքը, ուր ամփոփուած են Երիտթուրքական վարչակարգի ղեկավարութիւնը հետապնդելու համար բրիտանական կառավարութեան հաւաքած բոլոր փաստերը: 2006ին հրատարակուած է «Միսաք Թորլաքեանի դատավարութիւնը» խորագրով գիրքը, որ բովանդակած է բրիտանական զինուորական դատարանի արձանագրութիւնները եւ վերլուծումը: 2007ին լոյս տեսած «Անատոլուի մէջ 1919-1922 Թուականներու ցեղային մաքրագործման վերաբերեալ բրիտանական տեղեկագրութիւնները. հայկական - յունական բաժին» հատորով ցոյց տրուած են այն անհերքելի փաստերը, թէ 1915ին Երիտթուրքերու սկսած ցեղասպանութիւնը նոյն թափով շարունակած են Մուսթաֆա Քեմալի գլխաւորած ազգայնականները:

Ցիշեալ կեդրոնի յառաջիկայ հրատարակութիւններուն մաս կը կազմեն երկու նոր գիրքեր. առաջինը՝ լեհ իրաւաբան եւ ցեղասպանութիւն բառը յօրինած «Ռաֆայէլ Լեմքինի Թղթածրարը Հայկական Ցեղասպանութեան մասին» գիրքն է, երկրորդը՝ «Գերմանական դրամատունը եւ Հայկական Ցեղասպանութիւնը» հատորը, որ կը բացայայտէ Գերմանիոյ եւ Թուրքիոյ գաղտնի յարաբերութիւնը եւ անոնց յանցանքը հայ ժողովուրդի Ցեղասպանութեան մէջ:

Ուրեմն, կեդրոնի հրատարակութիւններու շարքին վեցերորդ գիրքն է՝ «Վահան Քարտաշեան. Հայկական Դատի արտակարգ պաշտպանը», բաղկացած՝ 380 էջերէ:

Հատորին հրատարակիչ - խմբագիրը՝ իրաւաբան Վարդգէս Եղիայեան, մտերիմ զրոյցի մը ընթացքին կը նշէր թէ Վահան Քարտաշեանի՝ ի նպաստ Հայկական Դատի պաշտպանութեան մղած անխոնջ եւ հերոսական պայքարի վերաբերեալ ամերիկեան դիւաններուն մէջ գոյութիւն ունեցած 15 հազար էջերէն ընտրութիւն մը կատարելով կազմած է այս հատորը:

Գիրքին առաջին գլուխին մէջ (էջ 1 - 11) «Վահան Քարտաշեանի կեանքը եւ ժամանակները» խորագրին տակ, տրուած է Մասաչուսեցի գիտարուեստի հիմնարկէն առաջին հայ շրջանաւարտ եւ Հայ մամուլի գրասենեակին մէջ Քարտաշեանի պաշտօնակից Ճոն Մարտիկի 1957ին գրած կենսագրականը, ուրկէ կ՚իմանանք թէ Վահան Քարտաշեան ծնած է 1883ին՝ Կեսարիա, համեստ ընտանիքի մը մէջ: Կանուխէն կորսնցուցած է իր հայրը: Նախակրթութիւնը ստացած է Կեսարիոյ Ս. Բարսեղ Յիսուսեաններու ֆրանսական վարժարանին մէջ: Ֆրանսերէն լեզուն սորվելէ ետք որոշած է նաեւ սորվիլ անգլերէն լեզուն, յետագային հանրային պաշտօնատար կամ թերեւս ալ հիւպատոսական գործամիլ անգլերէն լեզուն, յետագային Այդ նպատակով երկու տարի յաճախած է Կեսարիոյ ամերիկեան դպրոցը: Թուրքիոյ մէջ ասպարէզ չգտնելու հետեւանքով 1902ին անցած է Միացեալ Նահանգներ եւ հաստատուած Նիւ Եորք:

Նիւ Եորքի մէջ իրմէ տարեց այրի կնոջ մը հետ ամուսնանալով Քարտաշեան կրցած է մտնել Եէյլ Համալսարանը, հետեւելով իրաւաբանութեան ճիւղին (1904 - 1908): 1907ին, մինչ ուսանող, Քարտաշեան գրած է գիրք մը՝ «Օսմանեան կայսրութիւնը Ի. դարուն» խորագրով, ինչպէս նաեւ գրքոյկ մը՝ «Արեւելեան հարցի համառօտ մեկնաբանութիւն» նիւթով:

1908ին յաջողութեամբ աւարտելով համալսարանը, անցնելէ ետք նահանգի օրինական քննութիւնը, գործակիցի մը հետ հիմնած է փաստաբանական գրասենեակ մը, մեծ յաջողութիւն արձանագրելով, շնորհիւ հայերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն եւ թրքերէն լեզուներու տիրապետումին, ինչպէս նաեւ ամերիկեան եւ միջազգային օրէնսգիտութեան խորունկ ճանաչումին:

1911ին, Թուրք դեսպանը գնահատելով Քարտաշեանի իրաւաբանական եւ լեզուագիտական կարողութիւնները, զինք պաշտօնի կոչած է իբրեւ փաստաբան Թրքական դեսպանատան եւ Նիւ Եորքի հիւպատոսութեան: Թուրքերը իրեն յանձնած են նաեւ Ամերիկայի Թրքական առեւտուրի սենեակի ատենապետի պաշտօնը, ինչ որ առիթ ընծայած է Քարտաշեանի բարձրացնելու իր յաճախորդներուն ֆինանսական եւ տնտեսական շահերը: Այս հանգամանքով, Քարտաշեան 1913ին մեկնած է Կ. Պոլիս, երկաթուղիի կառուցման հարցով փոխառութեան մը շուրջ բանակցելու եւ նոյն ատեն մենաշնորհներ ապահովելու Ամերիկացիներուն համար: Կ. Պոլիս գտնուած օրերուն, Քարտաշեան փորձած է քաղաքական քարոզչութիւն ծաւալել Երիտասարդ Թուրքերու, յատկապէս Թալաաթի մօտ, ջանալով համոզել զանոնք որ իրենց զարգացումն ու բարօրութիւնը կախուած է իրենց բարեկամական համագործակցութենէն բոլոր այն տարրերուն հետ, որոնք կը կազմեն Թրքական կայսրութեան զանգուածը: Սակայն, Քարտաշեան ձախողած է իր երկու նկրտումներուն մէջ՝ փոխառութեան ու քարոզչութեան, որովհետեւ Թուրքերը չեն ուզած յաւել գինք: Նոյն միջոցին, Թուրքիա նոյն հարցով բանակցութիւններ կը վարէր նաեւ Ֆրանսացիներու հետ. հետեւաբար ֆրանսական շահերը կը գերազանցեն Ամերիկացիներունը, ինչ կը վերաբերի փոխառութեան բանակցութիւններուն, եւ Ֆրանսա՝ առանց իսկ մենաշնորհի ապահովութիւն պահանջելու Թուրքերէն, անոնց կու տայ 800 միլիոն ոսկի ֆրանք (120 միլիոն տոլար): Հեգնական է հոս նշել որ Թուրքերը իրենց մղած պատերազմը Դաշնակիցներու (որոնց կարգին՝ Ֆրանսայի) դէմ ֆինանսաւորած են ֆրանսական այս ոսկիով:

1914-1915 Թուականներուն, Ամերիկացիներու կողմէ Սան Ֆրանսիսքոյի մէջ բացուած Փանամա-Խաղաղականի համաշխարհային ցուցահանդէսին, որուն մասնակցող 39 երկիրներու շարքին էր Թուրքիա, Վահան Քարտաշեան նշանակուած է բարձր յանձնակատար Թուրքիոյ կողմէ ցուցադրուած առարկաներու: Ան իր պաշտօնը լաւագոյն ձեւով կատարած է մինչեւ այն ատեն երբ սկսած են Թրքական, զազրելի վայրագութիւնները իր հայրենակիցներուն դէմ, ներառեալ՝ իր մայրն ու քրոջ ընտանիքը: Մինչ այդ Քարտաշեան անտարբեր անձ մը եղած է եւ բնութեամբ աշխարհաքաղաքացի: Բայց երբ լսած է որ Թուրքերը աքսորած են իր ազգականները, Հայու արիւնը եռացած է իր երակներուն մէջ:

Քարտաշեանի կենսագիրը կը պատմէ թէ չկարենալով որեւէ տեղեկութիւն ձեռք ձգել Միացեալ Նահանգներու արտաքին նախարարութենէն՝ դեսպան Հանրի Մորկընթաուի միջոցով, կամ Թրքական դեսպանատունէն, Քարտաշեան գացած է Ուաշինկթըն եւ յիշեցուցած Թուրք դեսպանին, որ իբրեւ խորհրդատու եւ բարձր յանձնակատար Թրքական կառավարութեան, իր ընտանիքը պէտք է զերծ մնար տարագրութենէ: Առաջարկած է այդ մասին հեռագրել ներքին նախարար Թալաաթին: Երբ բոլոր ջանքերը ապարդիւն մնացած են, Քարտաշեան դատապարտած է Թուրքերը իբրեւ վայրագ ժողովուրդ եւ դեսպանի երեսին շպրտած է բոլոր գնահատագրերն ու շքանշանները, որոնք իրեն շնորհուած էին Թուրքիոյ մատուցած իր ծառայութիւններուն համար: Այդ պահէն սկսեալ Վահան Քարտաշեան դարձած է նոր մարդ մը, իսկական Հայ, ինքզինք նուիրելով ամբողջովին Հայկական Դատի պաշտպանութեան:

Նախքան Հայ մամուլի գրասենեակին անդամակցիլը, Քարտաշեան առանձինն բեղուն գործունէութիւն ունեցած է Հայկական Դատը ներկայացնելով ամերիկացի ունկնդիրներուն, հանդէս գալով ակումբներու, գիտական եւ կրօնական ընկերակցութիւններու բեմերէն եւ տպագրեալ նիւթեր փոխանցելով իր ունկնդիրներուն: Պոսթընի մէջ կուսակցութիւններու եւ կազմակերպութիւններու կողմէ համատեղ հիմնուած Հայ ազգային միութիւնը՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան առաջարկով, հաստատած է Հայ մամուլի գրասենեակ մը Նիւ Եորքի մէջ եւ Քարտաշեանին յանձնած գործադիր քարտուղարի պաշտօնը: Սկիզբը Հայ ազգային միութիւնը որոշ գումար մը յատկացուցած է գրասենեակի աշխատանքներուն համար, սակայն, կարճ ժամանակ ետք նիւթական նեղ կացութեան մատնուած ըլլալով, Վահան Քարտաշեան մինչ այդ իր խնայած 40 հազար տոլարի գումարը ամբողջովին կը ծախսէ Հայկական Դատի հետապնդման աշխատանքները յառաջ տանելու համար: Ան ամէն շաբաթ կ՚երթայ Ուաշինկթըն հարցազրոյցներ ունենալու կարեւոր անձնաւորութիւններու, յատկապէս կառավարական դէմքերու, ծերակուտականներու եւ Գոնկրէսի անդամներուն հետ, ապահովելու համար անոնց համագործակցութիւնը ի նպաստ Հայկական Դատին:

(Շար. 1)

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ԱՆՋԱՏՈՂԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՐՑՈՎ

Վրացիները իրենց անջատողականներուն՝ Աբխազիոյ եւ Հարաւային Օսէթիոյ հետ կապերը սերտացնելու նախագահ Պուտինի որոշումը ուժի ցուցադրութիւն կը նկատեն. համոզուած են որ անոր բուն նպատակն է ցոյց տալ աշխարհին թէ Մոսկուա եւրասիական ցամաքամասին վրայ ունի ազդեցիկ դիրք: Արդէն ռուս նախագահը ինք ըսած էր թէ միտք չունի կապկելու Արեւմուտքը որ ճանչցաւ Քոսովոյի անկախութիւնը: Ան իր որոշումը բացատրած էր խնդրոյ առարկայ շրջաններուն բնակչութեան ընկերատնտեսական կացութիւնը բարելաւելով: Ռուսաստան ներկայացուցչութիւններ պիտի բանայ Աբխազիոյ եւ Օսէթիոյ մէջ:

Այս կեցուածքը կցում չի նշանակեր միջազգային իրաւունքի մօտե-

ցումով: Ու միջազգային հանրութիւնը պիտի չհակադարձէ: Իսկ անջատողականները պիտի կրնան աւելի լաւատես ըլլալու պատճառներ ունենալ: Պիտի կրնան Սոչիի, որ աբխազական սահմանէն երեք քմ. անդին է, 2014ի ձմեռնային Ողիմպիականներու պատրաստութեան մէջ աշխատիլ ու բարելաւել իրենց տնտեսական կացութիւնը: Եւ անոնց համար այս պարագան ու ակընկալուած ռուսական ներդրումները աւելի կարեւոր են, քան՝ ՄԱԿ-ի անդամակցութիւնը: Այլ խօսքով՝ Աբխազները չհաւոր պիտի ըլլան, եթէ յաջողին իրենց տընտեսութիւնը վերականգնել, եթէ նոյնիսկ անջատողական հանրապետութեան ներկայի իրենց օրինավիճակը տեւէ երկու դար եւս:

Այս ընթացքին խնդրոյ առարկայ կ'ըլլան Ռուսաստանի հետ յարաբերութիւնները: Մոսկուա գիտէ որ Վրաստան, թէեւ շատ փոքր, ՕԹԱՆ-ի անդամակցելու հաւանականութեան տէր է: Նոյնիսկ հանրապետականներու ձախողութեան պարագային ալ այդ երկիրը ՕԹԱՆ-ի մէջ ընդգրկելու ամերիկեան ծրագիրէն բան պիտի չփոխուի: Իսկ յուսալ որ Վրաստան ինք կը հրաժարի այդ հեռանկարէն, կատարեալ ցնորք է: Ուստի Մոսկուա կրցածին չափ պիտի յապաղեցնէ Թիֆլիսի մուտքը Ատլանտեան ուխտէն ներս:

Վրացիները վստահ են թէ Ռուսաստան ուղղակի ճակատում չի փափաքիր իրենց հետ. ատոր մէջ անջատողական շարժումին Չէչէնիան, Թաթարստանն ու Քալմուքիան վարակելու վախէն աւելի 2014ի Ողիմպիականները դեր ունին: Չեն ուզեր որ անոնց վրայ բողոքներու ստուերը իյնայ:

Վրաստան ստեղծուած կացութեան մէջ միջազգային հակազդեցութիւն մը չի կրնար ակնկալել. Պուտին միշտ գործի գլուխ է եւ միջազգային հանրութիւնը ստիպուած է զայն նկատի առնելու: Արդէն Եւրոպայի շատ դաշնեցուկը ՕԹԱՆ-ի անդամակցութեան վրացական հեռանկարին, յայտնի ըրած է թէ Եւրոպական Միութեան կողմէ սպասելիք մեծ բան չկայ: Կը մնան ԱՄՆ-ու Արտաքին գործերու նախարարութիւնը, Լեհաստանը, Պալթեան երկիրները որոնք միակ զօրակիցներն են Վրաստանի:

Ամէնէն արդիւնաւորը կը կարծուի բանակցիլ Ռուսաստանի հետ. խոստանալ որ Թիֆլիս իր տարածքին վրայ օտար խարիսխներու տեղ պիտի չտայ. ատոր փոխարէն Մոսկուա կ'աջակցի Վրաստանի տնտեսական յառաջդիմութեան:

Կայ նաեւ անջատողական Աբխազիան մնայուն ճնշումի տակ պահելով հակամարտութիւնը միշտ արթուն բռնելու ընտրանքը: Ատիկա կը խրտչեցնէ զբօսաշրջիկները, ներդրումի ռուս եւ թուրք տէրերը: Աբխազիոյ տնտեսական բարգաւաճումը կանգ կ'առնէ այդ պարագային: Միւս կողմէ, վրացական լրատուներու կողմէ իսկական պատերազմ մըն ալ նիւթ կ'ըլլայ, վստահելով միլիառաւոր տոլարնոց Պիտաճէներով արդիականացուած բանակին: Բայց մասնագէտներու ջախջախիչ մեծամասնութիւնը համաձայն է պնդելու որ նման ընտրութիւն միայն ժխտական արդիւնք կ'ունենայ եւ անջատողականները վերստին նուաճելու կայծակնային պատերազմ մը անիրական բան է առանց Ռուսաստանի համաձայնութեան:

ՔԱՂՀԱՆ

ԱՊՐԻԼ 24

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆՆԵՐԸ

ՍԷՖԹԻՄ - ԼԷ - ՎԱԼՈՆ

Տասը հազար բնակչութիւն ունեցող այս քաղաքը Մարսէյլի եւ Էքսան-Փրովանսի միջեւ, ոչ շատ հեռու կառատնէն, կը հաշուէ շուրջ երկու հարիւր յիսուն հայ ընտանիքներ:

Ամէն տարի քաղաքապետարանը հաւատարմօրէն կը ձեռնարկէ Հայկական Ցեղասպանութեան ոգեկոչման:

Ժամը 10·30ին, Սէնթ Անն եկեղեցին լեցուն էր: Տրդատ Քհնյ. Պագիկեան կատարեց հոգեհանգստեան կարգը: Ժամը 11ին, ժողովուրդը թափօր կազմած մեկնեցաւ քաղաքապետարանի հրապարակէն 1915 Ապրիլ 24 «Ռոն Փուէն»ը, դրօշակներու եւ քաղաքական անձնաւորութիւններու առաջնորդութեամբ:

Տրդատ Քհնյ. արտասանեց Հողւոցը եւ ապա ներկաները, շուրջ 200 հոգի, հրաւիրուեցան վայրկեան մը լռութեան եւ ամփոփումի: Յաջորդաբար խօսք առին Նիքոլա Մարկոսեան՝ նախագահ Հայկական մշակութային միութեան, Քրիսթոֆըր Մանուալեան՝ միութեան երիտասարդներուն անունով եւ հուսկ քաղաքապետը՝ Անտրէ Մոլինօ: Ապա, տեղի ունեցաւ ծաղկեպսակներու զետեղումը:

Ներկայ գտնուեցան Լէ-Փէն- Միրապոյի քաղաքապետը՝ Միշէլ Ամիէլ, Գալաս-Գապրիէսի քաղաքապետը՝ Ռիշար Մարթէն, Յարութիւն Վրդ. Պզտիկեան եւ Կարօ Յովսէփեան՝ Մարսէյլի 13րդ եւ 14րդ թաղամասերու քաղաքապետը:

Ոգեկոչման յաջորդեց ընդունելութիւն մը մերձակայ դպրոցին բակը:

* * *

ԿԱՐՏԱՆ

Սովորութեան համաձայն Կարտանի քաղաքապետարանի եւ Կարտանի Հայերու բարեկամականին նախաձեռնութեամբ, Ապրիլ 24, ժամը 10ին, տեղի ունեցաւ դասական արարողութիւն մը:

Կարտանի եւ մերձակայ գիւղաքաղաքներու հայ ընտանիքներէն, շուրջ հարիւր յիսուն հոգի, համախմբուեցան «Սքուար Տըլէօյլ», ուր զետեղուած է գեղեցիկ հայկական խաչքար մը:

Գառնիկ Քհնյ. Կարապետեանի հոգեհանգստեան շարականներով եւ արտասանած Հողւոցով սկսաւ արարողութիւնը: Ապա, եղան ծաղկեպսակներու զետեղումը եւ վայրկեան մը լռութիւն: Խօսք առին քաղաքապետը՝ Ռոժէ Մէյի, շրջանի երեսփոխանը՝ Ռիշար Մայէ, Ֆրանսայի Հայկական խորհուրդի ներկայացուցիչը՝ Իզապէլ Պարիէ և Կարտանի Հայերու բարեկամականին նախագահը՝ Կարապետ Տայոյեան:

* * *

ՊՈՒՔ-ՊԷԼ-ԷՌ

Սովորութեան համաձայն, Ապրիլ 24ի յետ միջօրէի ժամը 14ին, Պուք-Պէլ-Էռի հայ ընտանիքները որոնց միացան շրջակայ այլ գիւղաքաղաքներու մէջ բնակող Հայեր, մինչեւ իսկ Մարսէյլէն, շուրջ 150 հոգի, համախմբուեցան քաղաքապետարանի հրապարակը:

Քաղաքապետարանի շէնքին ճակատը օրէնք ի վեր զետեղուած է մեծածաւալ պաստառ մը (4,5×2,4 մեթր) որ կը յիշեցնէ Հայերու Ցեղասպանութիւնը: Հոս, Պուք-Պէլ-Էռի Հայերու բարեկամականը զետեղեց ծաղկեպսակ մը:

Ապա, թափօրով, առաջնորդութեամբ տեղական նախկին ռազմիկներու դրօշակիրներուն, քաղաքապետին, երեսփոխանին եւ այլ անձնաւորութիւններու, ժողովուրդը իջաւ 1915 Ապրիլ 24 փողոցը մինչեւ Հայկական Ցեղասպանութեան նուիրուած յուշակոթողը, գերեզմանատան մուտքին, որ կը գտնուի Մ. Մանուշեանի նուիրուած պարտէզին կից:

Արարողութիւնը սկսաւ Գառնիկ Քհնյ. Կարապետեանի հոգեհանգստեան շարականներով եւ Հողւոցով:

Հոս եւս եղան ծաղկեպսակներու զետեղում, ապա վայրկեան մը լռութիւն եւ ֆրանսական ու հայկական փառերգներու ունկնդրութիւն:

Խօսք առին յաջորդաբար քաղաքապետը՝ Ժան-Գլօտ Փէրին, երեսփոխանը՝ Ռիշար Մայէ, Հայերու բարեկամականին նախագահը՝ Խոմոն Խօթէճեան եւ Ֆրանսահայ խորհուրդի ներկայացուցիչ՝ Ժան - Սիմոն Մանուկեան:

* * *

ԷՍ-ԱՆ-ՓՐՈՎԱՆՍ

Դասական դարձած արարողութիւն մը: Ապրիլ 24, ժամը 11ին համախմբում Արմէնի հրապարակին վրայ կանգնած յուշակոթողին շուրջ, նուիրուած Հայկական Ցեղասպանութեան զոհերուն:

Տրդատ Քհնյ. Պագիկեանի հոգեհանգստեան կարգէն յետոյ, զետեղուեցան ծաղկեպսակներ եւ ներկաները հրաւիրուեցան վայրկեան մը լռութեան եւ ամփոփումի: Խօսք առին քաղաքապետը՝ Մարիզ Ժուասան, Էքս-ան-Փրովանսի Հայ մշակութային միութեան անունով՝ Ռեմի Մաքինաճեան եւ Ֆրանսահայ խորհուրդի կողմէ Ժան-Սիմոն Մանուկեան:

Շուրջ 150 հոգի մասնակցեցան ոգեկոչման հանդիսութեան:

Էքս-ան-Փրովանսի յուշակոթողը կը գտնուի քաղաքի կեդրոնական եւ բանուկ փողոցներէն մէկուն ծայրը ուր կայ պզտիկ հրապարակ մը անուանուած՝ «Փլաս տ'Արմէնի»:

* * *

ՎԻԹՐՈԼ

Պուշ-տիւ-Ռոնի մէջ ոգեկոչումները վերջ գտան Վիթրոլ, Ապրիլ 29-ին: Երեկոյեան ժամը 18ին, շուրջ 150 հոգի ժամադրուեցան Ֆրեսքուլ ըսուած թաղը, ուր փոքր սքուարի մը վրայ կանգնած է յուշաքար մը, կոթող մը նուիրուած Հայկական Ցեղասպանութեան զոհերուն: Մեծ թիւով ներկայ գտնուած քաղաքապետական խորհուրդի անդամները համախմբուած էին իրենց քաղաքապետին շուրջ:

Վիթրոլի Նախկին ռազմիկներու միութիւնը իր դրօշակիրներով հրնչեցուց մահերգը եւ ապա ֆրանսական եւ հայկական փառերգները: Զաւէն Վրդ. Աւետիքեան հոգեհանգստեան շարականներով, Հողւոցով եւ հայերէն եւ ֆրանսերէն «Հայր մեր»ով կատարեց եկեղեցական բաժինը: Ապա տեղի ունեցաւ ծաղկեպսակներու զետեղումը: Խօսք առին Զաւէն Վրդ. Աւետիքեան, Սոֆի Անկլատ (Նախագահուհի Հայերու բարեկամականին), Կարօ Յովսէփեան՝ Մարսէյլի 13րդ եւ 14րդ թաղամասերու քաղաքապետ, եւ հուսկ Վիթրոլի քաղաքապետը՝ Կի Օպինօ:

Արարողութենէն յետոյ, ներկաները հիւրասիրուեցան մերձակայ քաղաքապետարանի սրահի մը մէջ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ՊԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԵՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԵՐԿՐՈՒՄ

Եւ կինը վճռաբար մի կողմ հրեց Կալմիկովի ձեռքը:

– Ա՛յ քեզ գործ, հիմա ի՞նչ անենք, – անհանգստացան նկարիչները:

– Ինչո՞ւ ես տխրում, հրէն՝ ամբողջ մի սայլ ծաղիկ կայ այստեղ, – Կալմիկովի ուսին դիպաւ Վիլլայլան: – Եղբայրս պարտէզի բոլոր ծաղիկները քաղեց ու ինձ տուեց: Այվազովսկին նրա աչքկան մարդի է տուել: Փեսացու է ճարել, լաւ օժիտ տուել հետն ու ճանապարհել: Ահա այս ծաղիկների կէսը՝ քեզ:

– Իրօք, որ մենք Այվազովսկու երկրումն ենք գտնւում, – ոգեւորուած ասաց Կալմիկովը:

– Այո, Թէոդոսիայի երեխաներն էլ սրին պայն է կնքել, բոլոր աղքատ հարսնացուներին էլ լաւ օժիտ դրել հետներն ու պատուով մարդի տուել, – հըպարտ ժպտում էր Լատրին:

Այդ օրը Այվազովսկին վեր կացաւ սովորականից շուտ: Տնեցիներն ու գիշերը ժամանած հիւրերը դեռ քնած էին, երբ նա անաղմուկ անցաւ արուեստանոց: Այսօր նկարիչն առանձնապէս առոյգ էր զգում իրեն: Նկարակալին երէկ սկսած նկարն էր՝ Թէոդոսիայի ծովախորշի հարաւային ափը...

Սառը քամին կրկին մոլեգնել էր: Կապարէ երկինքը ծանրօրէն կախուել է ծովի վրայ: Ալիքը խփուել է ափին ու ահա՝ փրփրադէզ, վերստին ձգտում է յետ դէպի ծով: Ալիքների շարժման ըղձացողութիւնն ուժեղացնելու համար Այվազովսկին աւելի է բարձրացնում եւ, մինչեւ հորիզոնի գիծն է հաւասարեցնում հսկայական նոր ալիքի թաշը: Եւ երկնքի գորշ կապարագոյնը համադրում է ջրի ձիթականաչաւուն երանգների հետ: Իսկ բուն հորիզոնի տակ երկնագոյն թեթեւ ստուերներով է օծում ջուրը: Մոխրագոյնի զուներ երանգներով պիտի ողողուած լինի այս «Ալեկոծութիւնը»:

Աստուա՛ծ իմ, այնպէս տարուեց նա, որ մոռացաւ թէ ինչ օր է այսօր: Ահա արդէն ճռնչում է արուեստանոցի դուռը եւ ներս է վազում չորսամեայ Թոռնիկը՝ Ժաննայի որդի Կոլեան: Այվազովսկին միայն նրան է թոյլ տալիս աշխատանքի ժամին իր մօտ՝ արուեստանոց մտնել:

– Պապի՛կ, – Կոլեան գրգռուած է շատ, – Պապի՛կ, Միշան է եկել, ընկերների հետ: Ուսին էլ մի մեծ թռչուն կայ, ա՛յ, այսպիսի քթով, – եւ տղան ցուցամատը ծալելով մօտեցնում է քթին, ցոյց տալու համար, թէ ինչպիսին է թռչունի կտուցը: – Գնանք, շո՛ւտ:

– Ահա թէ ինչպիսին է Այվազովսկին, – շշնջում է Կալմիկովը Բողաեւսկու ականջին, երբ Իվան Կոնստանտինովիչը լայնաքայլ թաւշեայ տնազգեստը հագին թոռնիկի ձեռքից բռնած գալիս է հիւրերին ընդառաջ:

Լայնաթիկունք, փոքր-ինչ կռացած, բայց առոյգ ծերունին միջահասակից բարձր է: Նրա աշխոյժ ու խորաթափանց մուգ աչքերը ջերմօրէն նայում են նորեկներին: Խոր կնճիռներով ակօսուած ուռուցիկ ճակատը, այեզարդ այտամօրուսները եւ ծերունական ողջ կերպարանքը ազնուութիւն եւ հանդարտիկ մի վեհութիւն են բերում:

– Պապիկ, – Միշա Լատրին՝ արծուիկ Եաշկան ուսին, առաջ է գալիս նկարիչների խմբի միջից ու Այվազովսկուն մեկնում հսկայական մի ծաղկեփունջ: – Իվան Կոնստանտինովիչ, – ուղղում է նա իրեն, – ընկերներս եւ ես շնորհաւորում ենք ձեզ ձեր ծննդեան տարեդարձի առթիւ: Արգիպ Իվանովիչը չկարողացաւ գալ, բայց խնդրեց ինձ հաղորդել իր ողջոյնն ու բարեմաղթութիւնները, նուէր էլ է ձեզ ուղարկել, ահա այս լեռնային արծիւը...

(Շար. 216)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԻ ՏԵՍՉՈՒԹԻՒՆԸ

ջերմ շնորհակալութիւն կը յայտնէ Պ. Վաչէ Գազանճեանին (Միացեալ Նահանգներ) որ իր հանգուցեալ հօր «Գեղարդ»ի (Փարիզ) ճոխ գրադարանը նուիրեց կեդրոնի հաւաքածոյին:

* * *

Նոյն առիթով շնորհակալութիւն կը յայտնէ Տիկին Ֆրանսուազ Սթեֆանեսքուի որ իր ամուսնոյն՝ Ժերարի հայկական գիրքերու հաւաքածոն նուիրեց մշակութային կեդրոնին:

Informations

DIASPORA ARMENIE CONNEXION
Conférences

— NICE : 16 mai à 20h — Complexe Barsamian; 281 Bd de la Madeleine.
— VALENCE : Vendredi 23 mai à 20h— Salle Haroun Tazieff; rue Saint-Jean.
— LYON : Vendredi 23 mai à 20h — Salle de l'église arménienne; 40 rue d'Arménie.

Centre Culturel Saint-Mesrob

à Paris

Le jeudi 15 mai à 20h45
le Centre Culturel Saint Mesrop à Paris
recevra
PATRICK DONABEDIAN
pour la présentation de son livre
paru récemment
aux Editions Parenthèses
«L'AGE D'OR DE L'ARCHITECTURE ARMENIENNE»

Au cours du VIIe siècle, sont réalisés, en Arménie, des dizaines de monuments qui illustrent par leur foisonnement et leurs qualités techniques et décoratives ce que l'on peut appeler l'âge d'or de l'architecture arménienne.

En 336 pages (24x32 cm) et 460 il lustrations en couleur, ce très beau volume est une somme de connaissances et de beautés que nous offre le grand spécialiste de l'art arménien qu'est Patrick Donabédian.

au 10 bis rus Thouin, Paris 5[e]
Métro : Cardinal Lemoine ou Monge

Signature et vente du livre
Cocktail

(Շար. Ա. էջէն)

պատահարները որպէս ցեղասպանութիւն ընդունիլ տալու ջանքերէն Հայաստանի հրաժարումը:

ՊՈԼՍՈՅ մէջ վաճառքի հանուած է «Օսմանեան պետութեան մէջ ոչ-իսլամներու կանոնագրութիւններ» անուն հատոր մը: Հոն խմբուած են Օսմանեան պետութեան կողմէ ոչ-իսլամներու տրուած բոլոր կանոնագրութիւնները եւ Ֆաթիհ Սուլթան Մէհմէտի կողմէ Ղալաթիոյ լըվանթէններուն տրուած համաձայնագիր մը: Հեղինակն է Մուրատ Պէպիրօղլու, հրատարակիչը՝ Ճահիտ Քիւլէբչի:

ՍԵՐՊԻՈՅ երեսփոխանական ընտրութիւնները անակնկալ մը պատճառեցին, քանի հարցախոյզերու բոլոր նախատեսութիւնները ի դերեւ ելան եւ յաղթեց եւրոպամէտ Բորիս Թատիչի ժողովրդավար կուսակցութիւնը ձայներու 38,8%-ով, մինչ ազգայնամոլ սերպ արմատական կուսակցութիւնը կը ստանար ձայներու 29,2%ով, հակառակ անոր որ իր յաղթանակին կը սպասուէր: Բայց եւ այնպէս, Թատիչի կուսակցութիւնը բացարձակ մեծամասնութիւն չէ ապահոված եւ հարկ է համախմբում մը կազմակերպել կառավարութեան մը կազմութեան համար: 250 երեսփոխանի վրայ, եւրոպամէտները 102 աթոռ միայն կրնան ձեռք ձգել:

L'Association Sainte-Croix de Paris propose
une **EXCURSION EN NORMANDIE**
LISIEUX — HONFLEUR — PELERINAGE ET TOURISME
Le Dimanche 1er juin

PROGRAMME

Départ à 8h15 en autocar de la Place de la République à Paris.
Divine liturgie célébrée par S.E.R. Mgr Grégoire GHABROYAN dans la crypte de la Basilique Sainte Thérèse de Lisieux, à 11 heures.
Déjeuner dans une auberge normande.
Après-midi : Promenade à Honfleur.
Retour vers 20 heures Place de la République à Paris.
Participation aux frais : 60 euros
Renseignements et inscriptions :
Séta : 01 57 63 95 31 ou **Stephen** : 01 42 88 17 91.
Règlement par chèque à libeller à : **Association Sainte-Croix**
à envoyer au 10 bis rue Thouin, 75005 Paris.

Les Activités du Mois de Mai du Centre Culturel Sahak-Mesrop de Marseille

Directeur : **Khatchig YILMAZIAN**

— CONCERT DE PIANO

Avec les élèves du Conservatoire de Marseille
de la classe de Madame Juliette YILMAZIAN
Samedi 17 mai à 20h30
au Centre Culturel, 339 avenue du Prado - 13008 Marseille

—— Entrée libre ——

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

PROGRAMME PILOTE DES ETUDES ARMENIENNES

organisé
par le HOM Côte Est (Croix de Secours Arméniennes) des Etats-Unis
pour les jeunes universitaires,
à l'Université de Bentley, près de Boston
Du 8 au 15 juin
Sous la direction du Dr ASBED KOTCHIKIAN
de l'Université de l'Etat de Floride

Les frais d'hébergement, de nourriture et de visites aux institutions arméno-américaines sont pris en charge par le HOM.
Frais d'inscription : 100 US dollars
Frais de voyage : à la charge du participant.

Pour plus de détails, contacter très rapidement
le bureau de la Croix Bleue des Arméniens de France
au 01 53 34 18 18
ou par mail cbaf@wanadoo.fr

2008Թ. ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 28-ԻՆ
Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի մէջ տեղի կ'ունենայ

ՍՈՒՐԲ ՄԻՒՌՈՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

բարձր հովանաւորութեամբ
Գ Ա Ր Ե Գ Ի Ն Բ.
Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի,

իր հետ աղօթակից ունենալով նուիրապետական Աթոռներու գահակալները, թեմական առաջնորդները եւ հաւատացեալ հայ ժողովուրդի աղօթասէր զաւակներու հոծ բազմութիւնը:

Նկատի ունենալով այդ օրուան կարեւորութիւնը հաւատացեալի կեանքին մէջ

Թեմիս Առաջնորդ
ՆՈՐՎԱՆ ԱՐՔ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ
ԿՈՉ կ'ուղղէ
Ֆրանսահայ Թեմի բոլոր զաւակներուն
2008Թ. Սեպտեմբեր 26էն մինչեւ Հոկտեմբեր 3
մասնակցելու
ՄԻԱՄՆԱԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ՝ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾԻՆ,
մեր աղօթքը բերելու
Ս Ո Ւ Ր Բ Մ Ի Ւ Ռ Ո Ն Ի Օ Ր Հ Ն Ո Ւ Թ Ե Ա Ն

Ուխտագնացութիւնը կը կազմակերպուի Ֆրանսահայոց Թեմի Առաջնորդարանին կողմէ:

Յաւելեալ տեղեկութեան համար դիմել տեղի ձեր հոգեւոր հովիւներուն եւ հոգաբարձուներուն, կամ Ֆրանսահայ Թեմի Առաջնորդարան՝ 01.43.59.67.03 թիւէն:

MAISON ARMENIENNE DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE MARSEILLE

La Maison Arménienne de la Jeunesse et de la Culture de Marseille met en œuvre un important programme de rénovation de ses installations.
Le repas prévu pour le Samedi 17 mai est reporté au mois d'octobre.

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club
«Rouben Mamoulian»
Sous le parrainage
de **Robert GUEDIGUIAN**, réalisateur

Jeudi 15 mai à 20h
HOMMAGE
GREGOIRE (COCO) ASLAN
«LA 25ème HEURE»
Un film d'**Henri VERNEUIL**
Film français, 1967, 1h50, VF
Musique de Maurice Jarre
Avec Grégoire Aslan, Anthony Quinn, Virna Lisi, Serge Reggiani, Jean Desailly

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

P.A.F. : 5 euros — Réduit : 3 euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Métro: République

TEBROTZASSERE

RENTREE DES CLASSES 2008 - 2009

Inscriptions ouvertes
à partir du 5 mai 2008

TEBROTZASSERE
Académie de Créteil
Ecole mixte bilingue
Franco-Arménienne
1 boulevard du Nord
Carrefour d'Arménie
93340 LE RAINCY
Site internet : www.tebrotzassere.com

Chef d'Etablissement
Monsieur Haïg SARKISSIAN

- **Maternelle** : Trois sections
- **Primaire** : Sous Contrat Simple
- **Collège** : Sous Contrat d'Association avec l'Etat.

Equipe pédagogique compétente et motivée

- Programmes officiels de l'Education Nationale
- Enseignement de la langue et de la culture arméniennes
- Cours de chants : «Chorale Tebrotzassère»
- Cours de danse arménienne
- Cours d'informatique dès le primaire
- Langue vivante 1 : anglais
- Langue vivante 2 : allemand ou espagnol.

Equipements pédagogiques
Laboratoire de langues — Centre de Documentation et d'Information — Salle Informatique — Laboratoire de physique-chimie.

Activités extra-scolaires
Atelier de théâtre — Association sportive section football.

Pour tout renseignement :
Tél. / fax : 01 43 81 01 72
direction@tebrotzassere.com

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ 15
JEUDI
15 MAI
2008

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Tél. : 01 47 70 86 60 — Fax : 01 48 00 06 70
Courriel (e-mail) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. Paris 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.957
Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN
83e ANNEE — N° 21.957

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Օ.Ժ.Է.ՄԷ.ի օրէնքը, որ Մայիս 13ին երկրորդ ընթերցման մը համար կը ներկայանար Ազգային ժողովին, նոր եւ ծանր հարուած մը եղաւ մեծամասնութեան համար: Արդարեւ, թէեւ որ Իւ.ԷՄ.Փէ.ի երկու երեսփոխան բացակային (մէկը՝ Ֆր. Ռոշըպլուան), որպէսզի ձախը յաջողի ձեւակերպական բանաձեւի մը միջոցաւ ձախողեցնել տալ քուէարկութիւնը: Արդարեւ, նիստի վերջաւորութեան, բոլորը անակնկալի բերելով, 135ի դէմ 136 ձայնով քուէարկուած է ձախին ներկայացուցած նախապայմանի հարց մը, որ կ'ընդհատէր օրինագիծին քննութիւնը: Այս նոր քուաքը ինչպէս կ'որակեն Ֆրանսացիք մեծամասնութեան ձախաւերութիւնները, մեծ աղմուկ հանած է անշուշտ եւ Սարքոզի չէ կրցած զսպել իր բարկութիւնը: Նոյն իրիկունը, Իւ.ԷՄ.Փէ.ի երեսփոխանական խմբակին նախագահը՝ Ժ.-Ֆ. Գոփէ կրկնեց ու կրկնեց (հեռատեսիլ, ձայնասփիւռ, մամուլ) «Կը ստանձնեմ, կը ստանձնեմ», ինչ որ բան մը չի փոխեր: Յատուկ յանձնախումբի նշանակումը պիտի ջանայ կացութիւնը փրկել յաջորդ օրը (Մայիս 14):

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ հարաւ-արեւմտեան շըրջանի (Սիչուան) երկրաշարժը շատ աւելի ծանր հետեւանքներ ունեցաւ քան ինչ որ կը կարծուէր սկիզբը: Մայիս 14ի տուեալներով մեռեալներու թիւը 20 հազարէն շատ աւելի է: Օգնութեան միջոցներն ալ մեծ դեր չեն կրնար խաղալ, վայրը մատչելի չըլլալով: Մնաց որ անձրեւն ալ անելի կը մատնէ վերապրողները, որոնք կը ջանան բացօթեայ վայրերու մէջ մնալ, նոր ցնցումներու մտավախութեամբ: Փեքին ընդունեցաւ արտասահմանեան օժանդակութիւնը, պայմանաւ որ ան վերաբերի միայն ապրանքի եւ ոչ մարդկային ուժի, այն պատրուակով որ անձերու համար վայրերը հասնիլն ալ անկարելի է:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ կացութիւնը միշտ մտահոգիչ կը մնայ և բանակն ալ մեծ դեր չի կրնար խաղալ եւ կը խուսափի միջամտելէ: Հեզպոլլահ ամէն կողմ պատնէշներ բարձրացուցած է եւ քաղաքը երկուքի բաժնուած: Օդակայանը միշտ փակ կը մնայ եւ այն Լիբանանցիները, որոնք կ'ուզեն ամէն գնով մեկնիլ, պէտք է մարդ գլուխ 940 եւրօ վճարեն եախթերով Լառնաքա հասնելու համար եւ այս գինը ժամէ ժամ յաւելում կը կրէ: Ինչ կը վերաբերի երեսփոխանական մեծամասնութեան, Սաատ Հարիրի յայտարարած է որ ոչ մէկ բանակցութիւն կրնայ ըլլալ զէնքի սպառնալիքի տակ: Բոլորովին կը պակսի որ համաձայնութիւն գոյանայ սուրիական վարչակարգի վերադարձին համար Լիբանան:

ՍԱՐՔՈԶԻ Վիէն (Իզէրի նահանգ) գացած էր Մայիս 13ին, համոզելու համար որ ամէն ինչ չէ ձախողած եւ պիտի կարենայ փրկել «գնելու կարողութիւնը», ինչպէս խոստացած էր նախագահական ընտրապայքարի ատեն: Ցոյցը դրած է մեծ վաճառատուներու եւ փոքր առեւտրական կեդրոններու մրցակցութեան վրայ: Ըստ երեւոյթին շատ ջղայնացած է կացութենէն եւ ցաւ կը յայտնէ որ Ֆրանսա միակ երկիրն է ուր ապրանք հայթայթողները եւ ծախողները չեն կրնար բանակցիլ վաճառքի շուրջ:

ՊԻՐՄԱՆԻՈՅ աղէտեալներու վիճակը միշտ մտահոգիչ է, մանաւանդ որ Մայիս 14ին հասած տեղեկութեանց համաձայն նոր մրրիկի մը ժամանումն ալ անմիջական կը նկատուէր: Մնաց որ ներկայ կացութիւնը արդէն շատ ծանր է եւ օժանդակութիւններն ալ դժուար կը հասնին: Եւրոպական Միութիւնը կոչ ըրած է որ որեւէ խոչընդոտ չըլլայ այդ օգնութիւններուն:

ՈՒԿՐԱՆԻՈՅ նախագահը՝ Վ. Եուշչենկօ չէ կրցած իր տարեկան ելոյթը ունենալ Խորհրդարանին առջեւ Մայիս 13ին, որովհետեւ վարչապետին՝ Տիմոշէնկոյի կողմնակից երեսփոխանները մուտքը փակած էին: Վաղ առաւօտէն, Տիմոշէնկոյի խմբակին, «Մէկ Ուկրանիա» կուսակցութեան երեսփոխանները, շրջապատած են ամպիոնը եւ անոնցմէ մէկը նոյնիսկ նստած է նախագահին աթոռին վրայ: Ուկրանիոյ նախագահը վրդոված է այս կացութենէն զոր «աննախընթաց» որակած է: Երեսփոխանական ընտրութենէն եօթը ամիս յետոյ նախագահ եւ վարչապետ դժուար համակեցութիւն մը ունին, հակառակ անոր որ զինակից էին 2004ի «Նարնջագոյն յեղափոխութեան» ատեն:

ԱՆԳԼԻՈՅ գահակալը՝ Էլիզապէթ Բ., 37 տարի ետք Թուրքիա կ'այցելէ, ընդառաջելով Հանրապետութեան նախագահ Ա. Կիւլի հրաւէրին: Իրեն կ'ընկերանայ ամուսինը՝ իշխան Ֆիլիփ եւ պատուիրակութիւն մը: Որպէս առաջին պարտականութիւն նախ գացած են Մ. Քէմալի յուշադամբանը, յետոյ Հանրապետութեան նախագահին ապարանքը: Այցը կ'ընդգրկէ Պուրսա եւ Պոլիս քաղաքներն ալ: Հսկողութեան արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած են: Էլիզապէթ Բ. Մ. Քէմալի դամբարանին մատեանին մէջ արձանագրած է հետեւեալը. «Մ. Քէմալի յարգանք մատուցանել մեծ պատիւ է ինծի համար: Ան Անգլիոյ կարեւորագոյն բարեկամներէն է եւ արդի պատմութեան առաջնային դէմքերէն մէկը»:

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ.-Ի ՎԱՏԻԿԱՆ ԱՅՑԸ ԱՒԱՐՏԱԾ

Մայիս 13ին աւարտած է Գարեգին Բ.ի չորս օրուան եղբայրական այցը Բենեդիկտոս ԺԶ.ին եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը վերադարձած է Մայր Աթոռ:

Մայիս 7ին Գարեգին Բ. աղօթած է Յովհաննէս-Պօղոս Բ.ի շիրիմին վրայ, այցելած Ս. Պետրոսի բակին մէջ զետեղուած Գրիգոր Լուսաւորիչի հրապարակը, բանախօսած պապական համալսարանին մէջ. հոն, ի գնահատութիւն քրիստոնէական դաստիարակութեան և երիտասարդութեան կրթութեան ուղղուած իր գործունէութեան, Գարեգին Բ. պարգեւատրուած է պատուակալ տոքթորի աստիճանով:

Մայիս 8ին Կաթողիկոսը այցելած է Հռոմի Պապական արեւելեան հիմնարկը ուր գիտաժողով մը տեղի ունեցած է Եւրոպայէն եւ Հիւսիսային Ամերիկայէն գիտնականներու մասնակցութեամբ:

Մայիս 9ի հանդիպումին, զոր ունեցած է Գարեգին Բ. Բենեդիկտոս ԺԶ.ի հետ, օրակարգի նիւթ եղած են երկու եկեղեցիներուն սերտ կապերն ու գործակցութիւնը: Երկու հովուապետերը քննարկած են երկու եկեղեցիները յուզող շարք մը հարցեր:

Վատիկանի մէջ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հանդիպում ունեցած է նաեւ Քենթըրպըրիի Արք. Ռ. Ուիլըմսի հետ:

Այցի աւարտին Ս. Պօղոսի տաճարին մէջ Պօղոս Առաքեալի շիրիմին մօտ էքիւմէնիք աղօթք կատարուած է, հանդիսապետութեամբ Գարեգին Բ.ի:

Մայիս 10ին Գարեգին Բ. եւ իր ուղեկիցները մեկնած են Միլանօ ուր հանդիպում մը տեղի ունեցած է քաղաքին հայ համայնքին հետ: Կաթողիկոսը նախագահած է Ս. Քառասուն Մանկունք եկեղեցւոյ յիսնամեակի նշումներուն: Մայիս 12ին Կաթողիկոսը հիւրը եղած է Վենետիկի Ս. Ղազար կղզիի Մխիթարեան միաբանութեան ու հանդիպում ունեցած միաբանութեան անդամներուն հետ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

Ռ. ՔՈՉԱՐԵԱՆ ՄԱՐՏ 1-Ի ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՆԻՒԹՈՎ

Նախկին նախագահ Ռ. Քոչարեան, իր պաշտօնէն հեռանալէն ի վեր Մայիս 12ին Մեթրոմաքս մամուլի գործակալութեան տուած հարցազրոյցով, առաջին անգամ արտայայտուած է Մարտ 1ի խռովութիւններուն մասին, որոնք պատճառ եղան 8 ցուցարարի եւ 2 ոստիկանի մահուան: Ան խստօրէն քննադատած է Լ. Տէր Պետրոսեանը՝ խռովութիւններու զոհերը «ապաբարոյ կերպով շահարկել»ու յանցանքով: Ռ. Քոչարեան բացարձակապէս հերքած է Լ. Տէր Պետրոսեանի այն պնդումները թէ իշխանութիւնները կազմակերպած էին այդ խռովութիւնները, վերջ տալու համար Փետր. 19ի ընտրութեան արդիւնքներուն դէմ ընդդիմութեան բողոքի անվերջ ցոյցերուն: Ռ. Քոչարեան աւելցուցած է թէ՝ «միայն տկար կամ ապաբարոյ մտքի տէր մէկը կրնայ պնդել որ իշխանութիւնները ամենայն պաղարիւնութեամբ եւ կանխամտածուած ձեւով զէնքի դիմեցին»: Պնդած է թէ իր կառավարութիւնը երբեք բռնութեան միջոցով հարցը լուծելու միտում չէ ունեցած, սակայն դէպքերու զարգացումը այդպէս տնօրինած է: Ինչ կը վերաբերի դէպքերու հետաքննութեան պաշտօնին նշանակուած Արմէն Յարութիւնեանի տեղեկագրին մէջ տեղ գտած այն նշումին թէ ոստիկանութիւնը ի վիճակի չէ եղած ապացուցանելու թէ ցուցարարները հրազէնի գործածութեան դիմած են, Ռ. Քոչարեան ըսած է թէ այդ զէնքերու գործածութեան ուրացումը աւելի քան անհեթեթութիւն կ'ըլլայ, մինչ երկու ոստիկան սպաննուած եւ 41 ուրիշներ ալ վիրաւորուած են: Ըստ իրեն խռովութիւններէն ետք ձերբակալուածներէն ոչ մէկէն հրազէն յայտնաբերելու պարագան ալ փաստ մըն է որ շարժումին պարագլուխները փախուստի դիմած են: Նախկին նախագահը աւելցուցած է թէ Լ. Տէր Պետրոսեան, Մարտ 1ին, իր բնակարանին մէջ հսկողութեան տակ չէր պահուեր, ինչպէս ենթական յայտարարած էր, եւ ըստ իրեն անոր կողմէ պատճառաբանութիւն մըն էր չմիանալու ցուցարարներուն, որոնք դիրք գրաւած էին Քաղաքապետարանին առջեւ:

Միւս կողմէ, Երեւանի իշխանութիւնները կը հաղորդէին թէ պիտի արտօնեն Մարտ 1ի խռովութիւններու անկախ հետաքննութիւն մը, զոր կը պահանջեն Եւրոպայի Խորհուրդն ու միջազգային այլ կազմակերպութիւններ:

* * *

ԱԴՐԲԵՋԱՆԱԿԱՆ ՆՈՐ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ

Մայիս 12ին, կէսօրուան ժամերուն մօտ, ադրբեջանական զինեալ ուժերը կրակ բացած են Հայաստանի Տաւուշի մարզի Բաղանիս գիւղին սահմանապահ հայկական զօրամասին ուղղութեամբ: Ըստ Հայաստանի Պաշտպանութեան Նախարարութեան, կրակոցներէն վիրաւորուած է Բաղանիս գիւղի բնակիչ, հովիւ Լորիկ Աւագեան (51 տարեկան): Ան փոխադրուած է Իջեւանի քաղաքային հիւանդանոցը, ուր վիրահատուած է: Կեանքը վտանգուած չէ:

* * *

ԵՐԿՔԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹԵԱՆ ԹԻՒԵՐ

Անկախութեան օրէն երբեմն բուռն վէճերու նիւթ երկքաղաքացիութեան օրէնքը այնպէս կը թուի թէ ակնկալուած յաջողութիւնը չի գտներ. գոնէ առ այժմ: Անցագրերու, վիզաներու բաժնի պետ Ալվինա Զաքարեան յայտնած է թէ օրէնքին հրապարակումէն ի վեր շուրջ հազար արտերկրացի դիմած է հայաստանեան քաղաքացիութիւն եւս ունենալու. անոնցմէ 188ին մասին դրական որոշում տրուած է:

Այս մասին վերջնական վճիռը կը պատկանի Հանրապետութեան նախագահին. նախապէս դիմումի տիրոջ մասին կը կատարուի ոստիկանական քննութիւն մը: Ներկայիս քննութեան առնուած 800 դիմումները կը պատկանին ռուսական, վրացական, իրանեան քաղաքացիութեան տէրերու, որոնց ջախջախիչ մեծամասնութիւնը հայ է:

* * *

ԹՈՒՐՔ ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Թուրքիայէն 30 հոգինոց զբօսաշրջիկներու խումբ մը, –29 Թուրք, մէկ Գերմանացի–, մշակութային այցով մը գացած է Երեւան: Այցը իր տեսակին մէջ առաջինը եղած է եւ զբօսաշրջիկները մեծ գոհունակութիւն յայտնած են իրենց այցէն ու գտած ընդունելութենէն: Ըսած են յատկապէս թէ մեծ տպաւորութիւն կրած են Հայաստանի պատմական յուշարձաններէն: Անոնք այցելած են Հաղպատ, Սանահին, Մատենադարան, Էջմիածին, Երեւանի Կապոյտ մզկիթը, եւ այլն: Իրենց միակ դժգոհութիւնը վերաբերած է յատկապէս միջքաղաքային ճամբաներու արտաքնոցներուն, որոնց համար ըսած են թէ Թուրքիայիններուն չափ սարսափելի վիճակի մէջ են:

ԹԻՖԼԻՍ

ՎԱՆ ԲԱՅԲՈՒՐԴԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԻ ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ

Վրաստանի հայ երեսփոխաններէն Վան Բայբուրդեան կը նշանակուի Ազգային փոքրամասնութիւններու հարցերու նախագահի խորհրդական: Լուրը հաղորդուած է Խորհրդարանի շրջանակներէն ու արձագանգ գտած հայաստանեան մամուլին մէջ:

ԿԱՐԴԱԼՈՎ, ՎԱՐԴԳԷՍ ԵՂԻԱՅԵԱՆԻ

«ՎԱՀԱՆ ՔԱՐՏԱՇԵԱՆ. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԻ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՊԱՇՏՊԱՆԸ» ԳԻՐՔԸ

Բ.

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

Վահան Քարտաշեանի կենսագիրը իր գրութեան մէջ կու տայ այլապէս հետաքրքրական տեղեկութիւններ Ա. Աշխարհամարտի տարիներուն ամերիկեան քաղաքականութեան կարգ մը երեսներուն մասին: Այսպէս, Ճոն Մարտիկ կը նշէ թէ Հայկական Դատի լուծման դէմ առաջին խոչընդոտը յառաջ եկած է 1917ին, երբ նախագահ Ուիլսըն ձախողած է պատերազմ յայտարարել Թուրքիոյ դէմ: Մինչ պատերազմի նախարարութիւնն ու բանակի հրամանատարական կազմը կը պատրաստէին կիլիկեան արշաւանքի ծրագիր մը՝ գաղտնօրէն Կիլիկիա ղրկելով 75 հազարնոց բանակ մը՝ Պաղեստինի եւ Միջագետքի թրքական բանակներու եւ Թուրք կառավարութեան միջեւ հաղորդակցութիւնը կասեցնելու եւ այդպէսով մեղմացնելու համար ճնշումը Պաղտատի Անգլիացիներու եւ Սուէզի Ջրանցքին դէմ, ժողովական միսիոնարական կազմակերպութեան անդամ Ճէյմս Պարթըն, տեղեկանալով յիշեալ ծրագրին, փութացած է համոզել նախագահ Ուիլսընի դաշնկեր Քլիվլէնտ Տաճը, որ եթէ Ամերիկա պատերազմ յայտարարէ Թուրքիոյ դէմ, Թուրքերը կրնան պատանդ վերցնել անոր աղջիկն ու փեսան եւ հաւանաբար կրնան նաեւ սպաննել զանոնք: Տաճ, ահազանգի մատնուած, կ'երթայ Ուաշինկթըն եւ իր երեւակայական կասկածները կը յայտնէ նախագահին, իր կողմէ աւելցնելով նաեւ որ պատերազմի յայտարարութեան պարագային, Թուրքերը պիտի ուզեն սպաննել մնացեալ բոլոր Հայերը եւ գրաւել ամերիկեան միսիոնարական բոլոր ստացուածքները, որոնք կը գնահատուէին առնուազն 20 միլիոն տոլար: Նախագահը կը պատասխանէ թէ ամերիկացի ժողովուրդը բուռն կերպով ընդվզած է Թուրքիոյ դէմ եւ կ'ուզէ պատժել զանոնք: Սակայն, իր դաշնկերոջ ողորմելի պատճառաբանութեան հետեւանքով, նախագահը տեղի տուած է եւ ջնջած կիլիկեան արշաւանքի ծրագիրը:

Նախագահ Ուիլսըն, յամենայն դէպս, պնդած է թէ Ամերիկա պէտք է բան մը ընէ Հայերոնն համար, հանդարտեցնելու համար Ամերիկայի ժողովուրդը: Քլիվլէնտ Տաճ խոստացած է հանգանակութիւն կատարել ի նպաստ Հայերուն: Հիմնուած է Հայկական եւ սուրիական նպաստամատոյց ընկերակցութիւնը, որ յետագային վերածուած է Մերձաւոր Արեւելքի նպաստամատոյց ընկերակցութեան: Հանգանակութիւնները տեղի ունեցած են ամբողջ Ամերիկայի տարածքին՝ Հայերու անունով, սակայն նպաստները բաշխուած են Մերձաւոր Արեւելքի բոլոր ժողովուրդներուն: Իսկ Թուրքերը ստացած են առիւծի բաժինը, հակառակ սկզբնական նպատակին:

Վահան Քարտաշեան, նախագահի որոշումէն յուսախաբ, կ'աշխատէր իր շուրջ հաւաքել անուանի անձնաւորութիւններ, հետապնդելով անկախ Հայաստանի մը գաղափարը: Այդ նպատակով ան կ'ապահովէ նեցուկը եւ համագործակցութիւնը Միացեալ Նահանգներու Գերմանիոյ նախկին դեսպան Ճէյմս Ժերարի, որուն ան ծանօթ էր փաստաբանական իր գործունէութեան ատենէն, ինչպէս նաեւ հանրային կեանքի մէջ երեւելի այլ Ամերիկացիներուն, որոնցմով կը կազմէ Հայաստանի անկախութեան համար ամերիկեան յանձնախումբ մը:

Երբ, Մուտրոսի զինադադարը կը ստորագրուի (1918 Հոկտ. 30), աշխարհասփիւռ Հայերուն մէջ մեծ խանդավառութիւն կը յառաջանայ, թրքական լուծէն վերջնապէս փրկուելու առիթ ստեղծուած ըլլալուն համար: Անկախութիւն ձեռք ձգելու համար Հայերը պէտք ունէին խաղաղութեան եւ օժանդակ ձեռքերու, ապաքինելու համար քառամեայ իրենց տառապանքներէն եւ զրկանքներէն: Հայաստանի անկախութեան համար ամերիկեան յանձնախումբը կը համոզէ Միացեալ Նահանգներու Ծերակոյտի արտաքին յարաբերութեանց յանձնախումբի ատենապետ Հանրի Լոճը, որպէսզի Հայաստանի մէջ խաղաղութեան պահպանման ի նպաստ բանաձեւ մը անցընէ Ծերակոյտին մէջ: Միսիոնարական միտում ունեցող կարգ մը Հայեր եւ Մերձաւոր Արեւելքի նպաստամատոյցի ղեկավարներ դէմ եղած են հայկական անկախ պետութեան մը կամ միայն Հայաստանի համար ամերիկեան հոգատարութեան մը: Հետեւաբար, անոնք պաշտպանած են ամբողջ Թուրքիոյ վրայ տարածուող հոգատարութեան մը առաջարկը, մտածելով որ այդպէսով իրենց աշխատանքը յաջողօրէն պիտի բացուէր աւետարանչութեան դաշտ մը:

Միացեալ Նահանգներու Ծերակոյտին մէջ տեղի կ'ունենայ ունկնդրութիւն մը ճշդելու համար Հայերուն ցուցաբերուելիք բարոյական, ֆիզիքական եւ զինուորական օգնութիւնը: Քննարկումին կը մասնակցին Հայ ազգային միութեան ներկայացուցիչները, Հայաստանի վարչապետ Յովհաննէս Քաջազնունի, Ուաշինկթընի դեսպան Արմէն Գարօ Բաստրմաճեան, Մերձ. Արեւելքի նպաստամատոյցի բազմաթիւ դէմքեր եւ Վահան Քարտաշեան: Քարտաշեան կը հաստատէ թէ Ամերիկա պէտք է ճանչնայ Հայաստանի Հանրապետութիւնը իբրեւ իրողական կառավարութիւն, ապա պէտք է զրկէ ուտելիք, ռազմամթերք և պարենաւորում, 30 հազարնոց բանակի մը համար, ինչպէս նաեւ զինուորական փոքր ուժի մը միջոցով պէտք է բաց պահէ Պաթումէն Երեւան երկարող երկաթուղին, մինչեւ խաղաղութեան վեհաժողովի որոշումը եւ վերջնական լուծումը Հայկական Հարցին:

Ունկնդրութիւնը ոչ մէկ արդիւնք տուած է, որովհետեւ նախագահ Ուիլսըն պիտի մեկնէր Եւրոպա: Հետեւաբար, Հայերու օգնութեան հարցը յետաձգուած է այլ թուականի մը:

Քարտաշեանի կենսագիրը կը նշէ թէ կ'ակնկալուէր որ նախագահ Ուիլսըն Փարիզի վեհաժողովին երթալով իր պատուիրակութեան մէջ ընդգրկէր երկկուսակցական ներկայացուցիչներ, ինչպէս ծերակուտական Լոճը եւ Հիւզը: Սակայն, ընդհակառակն, ան կ'ընտրէ քանի մը միջակ կուսակցականներ եւ զինուորական պաշտօնատարներ, իբրեւ խորհրդական: Այս միակողմանի եւ կամակոր քաղաքականութիւնը շատ սուղի կը նստի իրեն: Հանրապետականները յետագային կ'ընդդիմանան նախագահի բոլոր շարժումներուն, որոնց կարգին՝ Ազգերու Լիկային, անոր առաջադրուած Հայաստանի հոգատարութեան եւս: Այսպէսով Հայերը անգամ մը եւս դէմ յանդիման կը գտնուէին խոչընդոտի:

Հոս, ի դէպ, հարկ է նշել թէ Քարտաշեան ուզած է որ Միացեալ Նահանգներու Գերմանիոյ նախկին դեսպան Ճէյմս Ժերար եւս երթայ Փարիզ եւ Հայաստանի անկախութեան համար ամերիկեան յանձնախումբի ջանքերը միացնէ հայկական պատուիրակութեան, սակայն, դժբախտաբար, ան անյարմար նկատած է իր մեկնումը, հետեւաբար Հայկական Հարցը անգամ մը եւս մնացած է անորոշ ձեռքերու մէջ: Իրականութեան մէջ, Հայ մամուլի գրասենեակը նիւթական կարելիութիւն չէ ունեցած ֆինանսաւորելու նման ճամբորդութիւն մը:

Փարիզի վեհաժողովին Դաշնակիցները ուզած են միանգամայն խաղաղութեան դաշինք կնքել փոքր ուժերու հետ, ինչպէս՝ Թուրքիա, Աւստրիա, Պուլկարիա, եւ ծրագրել Գերմանիոյ հարցը վերջնականութեան: Նախագահ Ուիլսըն պնդած է որ ոչ մէկ բան պիտի կատարուի մինչեւ որ խաղաղութեան դաշնագրին մէջ չընդգրկուին յաղթական երկիրներու բոլոր հարցերը: Ուստի, խաղաղութիւնը քաշկռտուած է երկու տարի: Մինչ այդ նախագահ Ուիլսըն խոստացած է եւրոպական ուժերուն, որ եթէ անոնք յետաձգեն թրքական հարցին կարգադրութիւնը, ինք պիտի ստանձնէ Հայաստանի հոգատարութիւնը ֆինանսական եւ զինուորական համարժէք օժանդակութեամբ:

Այս մշուշոտ խոստումը խափանած է ջանքերը Ֆրանսայի եւ Գանատայի, որոնք կ'ուզէին ուղղակի եւ անմիջական քայլերու դիմել ի նպաստ Հայերուն: Յետագային, Դաշնակիցներու գերագոյն խորհուրդը Սան Ռեմոյի մէջ խնդրած է նախագահ Ուիլսընէն ճշդել հարաւ-արեւմտեան չորս վիլայէթներու (նահանգներու) սահմանները, որոնք պէտք է անջատուէին Թուրքիայէն: Նախագահը, հիւանդութեան կամ քաղաքական նկատառումներու պատճառով, ուշացուցած է իր որոշումը, որուն հետեւանքով սաստկացած են թշնամական գործողութիւնները Հայաստանի Հանրապետութեան դէմ: Այս ուշացումը նաեւ ժամանակ տուած է Թուրքերուն վերակազմակերպելու իրենց տարտղնուած ուժերը եւ միանալու բոլշեւիկներուն վերջ դնելու Հայաստանի Հանրապետութեան: Վահան Քարտաշեան, խորապէս զայրացած դէպքերու այս ընթացքէն, հրատարակած է իր հռչակաւոր գրքոյկը՝ «Ուիլսըն, Հայաստանի խորտակիչը» խորագրով (1921 Փետրուար), ինչ որ բաւական աղմուկ հանած է եւ նեղացուցած կարգ մը Հայեր:

Հետաքրքրական են Քարտաշեանի կենսագիր Ճոն Մարտիկի այն տեղեկութիւնները, որոնք կը հաստատեն եւրոպական ուժերու կեղծաւորութիւնը: Ան կ'ըսէ թէ մինչ Քարտաշեան եւ Հայ մամուլի գրասենեակը կը պայքարէին ամերիկացի ժողովուրդը տեղեակ պահելու հայկական ձգտումներու եւ կարիքներու մասին, Ատլանտեանի միւս ափին, եւրոպական ուժերը Հայկական Հարցը ոտնագնդակի կը վերածէին իրենց նախանձին և սադրանքներու համար: Հակառակ իրենց ցուցաբերած դարշանքին թրքական վայրագութիւններուն նկատմամբ եւ Թուրքերը պատժելու իրենց խոստումներուն, արդէն իսկ անոնք Հայաստանը բաժնած էին իրենց միջեւ, Սայքս-Փիքօ դաշնագրի ընդմէջէն: Այդ ուժերը Անգլիա, Ֆրանսա եւ Իտալիա, համաշխարհային պատերազմի սկիզբները կը մրցակցէին իրարու հետ Թուրքերը սիրաշահելու համար: Անոնք նոյնիսկ սկսած էին լրտեսել ու դաւել իրարու դէմ: Ֆրանսա եւ Իտալիա չէին հանդուրժեր Անգլիացիներու կողմէ Կ. Պոլսոյ մնայուն գրաւումին, ոչ ալ Զմիւռնիոյ յափշտակումին Յոյներու կողմէ: Ուստի, անոնք զինեցին Թուրքերը զինամթերքով եւ զինուորական պարէնաւորումով, գործածուելու համար Հայերուն եւ Յոյներուն դէմ: Թուրքերը օգտուելով եւրոպական ուժերու այդ պառակտումէն, նախ յարձակեցան Հայերու դէմ, բոլշեւիկներուն հետ, ապա Յոյները քշեցին դէպի ծով, վերջ տալով Հայերու եւ Յոյներու հողային պահանջներուն:

Հայաստանի անկախութեան համար ամերիկեան յանձնախումբին կողմէ 1919 Փետր. 8ին կազմակերպուած ձեռնարկի մը ընթացքին խօսք առնողներու շարքին եղած է նաեւ Ջարլ Հիւզ, որ ըսած է թէ «ժամանակն է որ Թուրքերու կողմէ աւելի քան հինգ դար գէշ կառավարուած Հայերուն առիթ տրուի շրջելու կացութիւնը եւ իշխելու անոնց վրայ եւ թերեւս նաեւ քաղաքակրթելու զանոնք»: Երբ Հանրապետական կուսակցութիւնը անցած է իշխանութեան գլուխ, նորընտիր նախագահ Հարտինկ Միացեալ Նահանգներու արտաքին նախարար նշանակած է Ջարլ Հիւզը, որ մինչ այդ Սթանտարտ քարիւղի ընկերութեան խորհրդական փաստաբանն էր: Հետեւաբար, Մուսուլի քարիւղի հորը առնելով եւ իրագիկ դառնալով Ջեսթըր հանքերու եւ երկաթուղիի մենաշնորհին, լայն հեռանկար նկատած է իր յաճախորդներուն համար եւ լքելով Հայերը, ամբողջ սրտով դարձած է Թրքամէտ: Այս իրողութիւնը բացայայտ դարձած է նաեւ Լօզանի դաշնագրի բանակցութիւններուն եւ ստորագրութեան ընթացքին:

(Շար. 2)

«ՏԷՐ ՈՂՈՐՄԵԱ՛»

ԲԱԳՐԱՏ ԷՍԴՈՒՔԵԱՆ

Հայերու մօտ պատմական իրողութիւն մըն է այն հաստատումը որ եկեղեցի կ'երթանք հաւատքէ դուրս մնացած զանազան ազդակներու դրդումով ալ: Սփիւռքի գոյամարտի հրաշալի գետինն է եկեղեցին:

Եկեղեցի երթալով թէ՛ կը հաղորդուինք երկնաւոր խորհուրդներու եւ թէ կ'ըմբոշխնենք մեր ազգային ինքնութեան աւանդէ զարգացած, (եթէ ոչ հոնկէ ծագած, բայց այդ աւանդով կատարելագործուած) հիանալի երաժշտութիւն մը: Կոմիտասի երաժշտութեան մէջ, երբ պիտի պաղատինք «Տէ՛ր Ողորմեա» երգելով, որքան թափանցիկ է կապը «Օրհնեալ է Աստուած, հոռովել հօ՛» կանչող մշակին ու մեր միջեւ: Նոյնը պիտի սպասէի Եկմալեանի մշակումով ալ, կարծես «Սուրբ Սուրբ»ին պիտի յաջորդէ «Ահա ծագեց կարմիր արեւ» երգը: Երբ այս միտքով կը դիտենք, Հայաստանեայց եկեղեցւոյ խորանը յան-

կարծ բեմի մը կը վերածուի, ուր նոյն երկիւղածութեամբ իրար կ'ամբողջացնեն երկնի ու երկրի գոհաբանութիւնը:

Ո՛չ միայն երաժշտութեամբ, այլ իր խօսուն, հարազատ լեզուով ալ եկեղեցին պիտի գրաւէ մեզ, առանց նկատի ունենալու մեր կրօնական հաւատքի չափն ու սահմանը եւ տարողութիւնը: Իսկ հաւատացեալ կամ թերահաւատ, բոլորին համար մեծ է տօնական օրերու խորհուրդը:

Եկեղեցական աւանդութեան մէջ յատուկ տեղ ունին Աւագ Շաբթուան ծիսակատարութիւնները, որոնց մէջ յատկապէս յիշատակելի է և ուշագրաւ Աւագ Հինգշաբթիի յատուկ Խաւարման աղօթքը:

Եթէ կը գտնուիս Պոլսոյ արուարձան գիւղի մը պատմական փոքրիկ եկեղեցիին մէջ, եւ եթէ այդ եկեղեցին վերջերս վերանորոգուած է ու ստացած շատ աւելի ինքնատիպ դիմագիծ մը, ազատելով իւղաներկուած ծեփերէն ու յայտնուած է հնամենի աղիւսներու ու քարերու գեղեցիկ պատկերով: Եւ եթէ այդ վերանորոգութիւնը կատարողները յաջողած են տաճարը օժտել արդիական լուսաւորման դրութեամբ, որ հետզհետէ անջատուելով քայլ առ քայլ ամբողջ տարածքը կը թողու մութին, զոր ի զուր փարատել կը ջանայ դասին մէջ Տէր Ողորմեա կանչող դպիրներուն ձեռքին մէջ պլպլացող մոմերուն դեղին լոյսը:

Եւ եթէ այդ դասին մէջ է թատերական շնորհով օժտուած քահանայ մը, որ յաւարտ ողորմութեան պաղատանքի հիանալի ձայնային շեշտադրումներով պիտի ներկայացնէ Յիսուս Փրկիչի խաչելութեան ողբը եւ այդ արարքին զուգահեռ մեր բոլորին մեղքը, մեր այդ մեղքերուն համար թողութիւն պաղատելով՝ «Տէր ներէ զանոնք, որովհետեւ չեն գիտեր թէ ինչ կ'ընեն»:

Եկեղեցին լեցնող ժողովուրդը երկիւղածութեամբ կը հետեւի կատարուած ծէսին, խոր անձայնութեան մէջ: Այնքան շեշտակի է անձայնութիւնը որ քահանան հետզհետէ տարուելով իր արտասանած խօսքէն, ձայնը կը վերածուի փսփսուքի, որ դարձեալ լսելի կ'ըլլայ բոլորին: Ապաշխարութիւնը հետզհետէ կը վերածուի գեղարուեստական վայելքի մը, որմէ յագեցած կ'երեւին բոլոր ներկաները:

Եւ յանկարծ կը խափանուի այդ երկիւղը: Կը պատահի աններելի սրբապղծութիւն մը: Քահանան կը փոխէ իր աղօթքի լեզուն, դիմելով Թրքերէնի: Սովորութիւն մը, որ հետզհետէ ընդունելութիւն կը գտնէ ոչ հայախօս հաւատացեալներն ալ աղօթքին հաղորդակից դարձնելու միտումով: Ընթերցողը պէտք է ընկալէ, թէ մենք Թրքերէնը օրինակ կը բերենք իբրեւ մեր երկրի տեղական լեզուն: Սրբապղծութիւնը նոյնն էր եթէ տեղական լեզուն ըլլար անգլերէն, ֆրանսերէն, արաբերէն կամ ռուսերէն:

Մենք չենք որ պիտի առարկենք մարդկանց իրենց հասկցած լեզուով աղօթելուն:

Մեր ափսոսանքին պատճառը այլ բան է: Այդ պահուն յանուն հաւատքի փուլ կու գան մեր բոլոր այլ սրբութիւնները՝ Մաշտոցի մեր Մատենադարանը, մեր Գիտութիւններու ակադեմիան, Կոմիտասի մեր երաժշտանոցը, Սունդուկեան թատրոնը մեր, Պատմութեան թանգարանը, Ազգագրական գրադարանը եւ բոլոր այն սրբութիւնները, զորս իբրեւ սրբատեղի կը պահենք մեր եկեղեցւոյն մէջ:

Բ. Է.

«Ակօս»

ԱՊՐԻԼ 24

ՋԱՒԱԽՔ

Ապրիլ 24ին Ախալքալաքի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ բակի խաչքարին անթիւ ծաղիկներ ու ծաղկեպսակներ զետեղուած են: Երթին մասնակցած են Հայկական կազմակերպութիւններու անդամներ, տեղական ինքնակառավարման մարմիններու ներկայացուցիչներ, երեսփոխաններ, ապահովութեան եւ ոստիկանութեան աշխատակիցներ, աշակերտութիւն եւ գիւղերէն եկած մեծաթիւ մարդիկ: Նոյն եկեղեցիին մէջ կատարուած հոգեհանգստեան պատարագէն ետք բազմութիւնը դիմած է Ախալքալաքի Գաւառագիտական Թանգարանը ուր ներկայացուած էին Եղեռնի նկարներ: Երթին ընթացքին քննադատական բազմաթիւ կոչեր հնչած են Վրաստանի խորհրդարանին որ չէ ճանչցած Ցեղասպանութիւնը: Աւարտին մասնակիցներուն պտղատու ծառերու տունկեր բաժնուած են, ի յիշատակ 1915ի զոհերուն:

Նոյն օրը «Ջօրի Ջօրեան» երիտասարդական միութեան կազմակերպութեամբ ոգեկոչումի ձեռնարկներ տեղի ունեցած են Ախալցխայի եւ Նինոծմինդայի շրջաններուն մէջ: Բոլոր մասնակիցները դատապարտած են Թուրքիոյ ժխտող կեցուածքը, կոչ ուղղած Վրաստանի իշխանութիւններուն որ ճանչնան Ցեղասպանութիւնը:

Նոյ օրը Ջաւախքի հայկական բոլոր վարժարաններուն մէջ կազմակերպուած են ոգեկոչումի զանազան ձեռնարկներ:

* * *

ԼՈՆՏՈՆ

Կիրակի, Ապրիլ 20ին շուրջ հարիւր հոգի ներկայ եղաւ «Պաֆթա» սրահը, ունկնդրելու համար ԱՄՆ-էն հրաւիրուած Մարի Ռոզ Աբուսէֆեանի արտասանական երեկոյթը: Զայն կազմակերպած էին Հայոց Ցեղասպանութեան յանձնախումբը եւ Հայ օգնութեան միութիւնը: Մ. Ռ. Աբուսէֆեան ըսաւ թէ յայտագիրը կը ձօնէ Եղեռնէն փրկուած մօրը եւ Ցեղասպանութեան 93ամեակին:

Ան նախ համառօտ կերպով արտասանեց «Մուսա լերան 40 օրերը» եւ անոր հեղինակ Վէրֆէլի կենսագրութիւնը տուաւ: Ելոյթը ողջունուեցաւ բուռն ծափերով: Ներկաներուն մէջ էին Ռուզան և Աւիկ Իսահակեան: Բեմ հրաւիրուեցաւ նաեւ այս վերջինը որ զօրակցութիւն յայտնեց Հայաստանի նախագահ Ս. Սարգսեանի:

* * *

ՈՒՐՈՒԿՈՒԷՅ – ՄՈՆԹԷՎԻՏԷՕ

ՀԱՅՈՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԼԻԱՐԺԷՔ ՃԱՆԱՉՄԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ ՀԱՆՐԱՀԱՒԱՔԸ

Նախաձեռնութեամբ Ուրուկուէյի քաղաքական վեց ականաւոր դէմքերու, 2008 Ապրիլ 23ին Մոնթէվիտէոյի «Հայոց Ցեղասպանութեան» հրապարակին վրայ կայացաւ քաղաքական հանրահաւաք, առաջարկելու համար, որ Ուրուկուէյի խորհրդարանը եւ պետութիւնը պաշտօնական դիրքորոշում որդեգրեն Հայոց Ցեղասպանութեան ճանաչման նկատմամբ:

Սոյն յատուկ յանձնախումբի անդամները՝ Սերխիօ Ապրեւ, Լէոնարտօ Կուզման, Խերարտօ Գայթանօ, Խաւիէր Միրանտա, Ալպերթօ Փերէզ եւ Թոյաս Տէմաթոս կը պատկանին Ուրուկուէյի երեք քաղաքական կուսակցութիւններուն՝ «Գոլորատօ», «Պլանքօ» եւ «Ֆրէնթէ Ամբլիօ» (Լայն ճակատ):

Յանուն յանձնախումբին խօսք առաւ դերասան Ռուբէն Ժանէզ ու յիշեց իր կատարած այցելութիւնը Հայաստան, ուր մօտէն ծանօթացաւ հայ ժողովուրդին: Այնուհետեւ բանախօսը կարդաց պատկան իշխանութեանց յղելի դիմումնագիրը, որ կը թուէ հայ ժողովուրդին դէմ գործուած խժդժութիւնները, սկսելով 1800 թուականէն մինչեւ 1923, գործադրութեամբ 1915ի Ցեղասպանութեան:

Ուրուկուէյի խորհրդարանը 1965-ին 1915 Ապրիլ 24ը ընդունեցաւ «Հայ նահատակներու յիշատակութեան օր», ինչ որ պատճառ դարձաւ որ ուրիշ երկիրներ ալ դիմեն նոյն օրինակին: Վերջերս Մերքոսուրի խորհրդարանի (մաս կը կազմեն Ուրուկուէյ, Արժանթին, Պրազիլ եւ Փարակուէյ) ճանչցաւ այդ ցեղասպանութիւնը: «Կը դիմենք մենք երկրի գործադիր իշխանութեան եւ խորհրդարանին, որ լիարժէք ճանաչում տան Հայոց Ցեղասպանութեան: Կը դիմենք Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան, որ Ապրիլ 24ը հռչակէ աշխարհի բոլոր «Ցեղասպանութիւններու դատապարտման օր», կ'ըսէ դիմումնագիրը:

Անոր ընթերցումէն ետք սկսաւ ստորագրութիւններ հաւաքելու արշաւը: Առաջին ստորագրողը եղած էր Ուրուկուէյի զբօսաշրջութեան փոխ նախարարուհի Լիլիան Քէշիշեան: Հետեւեցան դիմումնագրի հեղինակները ու ապա հանրահաւաքի մասնակիցները:

Տեղւոյն մամուլը արձագանգ հանդիսացած է ուրուկուէյեան այս նոր նախաձեռնութեան:

ԱՐՕ ՊԷԼԵԱՆ

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԵՐԿՐՈՒՄ

– Արծիւ է, այո, արծի՛ւ, պապիկ, – տեղում ցատքոտում է Կոտիան:

– Ծովանկարչութեան արծուին մենք լեռնային արծիւ ենք բերել, – խմբի միջից լսւում է Կուինձիի թաւ բասը:

– Դու ինձ մոլորութեան մէջ մի գցի, Միշա, Արխիպ Իվանովիչն այստեղ է…

Այվազովսկին հետաքրքրուած մի կողմ է քաշում նկարիչներին:

– Հապա որտե՞ղ է նա, – տարակուսանքով հարցնում է նա:

Երիտասարդները չփոթուած իրար երես են նայում, իսկ Միշան հազիւ է զսպում ծիծաղը:

– Ի՞նչ էք ասում, պապիկ: Արխիպ Իվանովիչը չի եկել…

– Մի՛ հաւատացէք դրանց, Իվան Կոնստանտինովիչ, ես այստեղ եմ, միայն թէ սրանք ինձ անտեսանելի են դարձրել, – նորից ինչ-որ տեղից արձագանգում է Կուինձիի ծանօթ բասը:

– Ոչինչ չեմ հասկանում, – Այվազովսկին բարձրացնում է դրան վարագոյրը:

– Խոստովանիր, այ կախարդ, ինչո՞ւմն է գաղտնիքը, – մօտենում է նա Միշային:

– Երեկոյեան ձեզ մօտ համերգ լինելո՞ւ է, պապիկ, – հարցով պատասխանում է նրան թոռը:

– Լինելու է: Սպենդիարեանն ու Վերժբիլովիչն են եկել: Բայց դա ի՞նչ կապ ունի անտեսանելի Կուինձիի հետ:

– Ամենաուղղակի կապ: Այդ մեծ գաղտնիքի լուծումը կը կայանայ համերգի ժամանակ: Լա՞ւ…

– Դեհ, ինչ կարող եմ անել, կը զինուեմ համբերութեամբ մինչեւ երեկոյ: Իսկ ինչպէ՞ս են կոչում այս արծուին:

– Եաշկա: Պապիկ, ես գնամ խոհանոց ու կերակրեմ նրան: Թէ չէ, արդէն ականջս քաշում է: Համ էլ՝ մեզ նոյնպէս ուտել է պէտք, մենք չենք կարող մինչեւ պաշտօնական նախաճաշը համբերել: Կարելի՞ է խոհանոց անցնել:

– Ի հարկէ, ի հարկէ, – ծիծաղում են Այվազովսկու աչքերը:

Միշան, հրաւիրելով ընկերներին, Եաշկային ուսած, գնում է դէպի խոհանոց:

Երիտասարդ նկարիչները փոքր-ինչ վայրենացել էին Արխիպ Իվանովիչի «կալուածքում» անցկացրած այդ երկու ամիսների ընթացքում: Պետերբուրգում էլ՝ ուսուցչի տանը, ինչպէս եւ արուեստանոցում, աւելի քան համեստ էր կահաւորումը: Կուինձին ամբողջ ժամանակ պահում էր սկսնակ նկարիչների: Առանց սպասելու, որ խնդրեն իրեն, նա մշտապէս օգնութիւն էր ցոյց տալիս կարիքի մէջ եղող իր արուեստակից բարեկամներին: Իսկ իր համար խնայում էր մի աւելորդ կոպեկ ծախսել: Կուինձին եւ կինը ուղղակի ուսանողական կեանք էինք վարում, նրանք երբեք ծառայող չէին պահում, տանն էլ միայն ամենաանհրաժեշտ իրերն ունէին: Կրով սպիտակեցրած պատերից ոչ մի նկար չկար կախուած: Սպարտաեան այս կացարանի միակ զարդարանքը սենեակային ծաղիկներն էին: Կուինձին յատկապէս սիրում էր տան առաջ աճած խաղողի փարթամ վազը, որ նրան յիշեցնում էր հարազատ հարաւի ափերը, ինչպէս եւ կակտուսը, որ արտասովոր վառ գոյն ունէր այստեղ:

Իր եւ կնոջ վրայ Արխիպ Իվանովիչը օրական յիսուն կոպեկից աւելի չէր ծախսում, թատրոն եւ համերգներ չէր յաճախում նա: Երաժշտութիւնն էլ ինքն էր տանն ստեղծում իր ջութակով կամ էլ աշակերտների եւ նկարիչ ընկերների հետ տրիօ, մէկ-մէկ էլ կուարտէտ կազմելով: Մի ուրիշ զուարճալիք եւս ունէր նկարիչը, որը յետագայում իսկական անհրաժեշտութիւն դարձաւ նրա համար. թռչունները. Պետերբուրգում, ուղիղ կէսօրին, երբ թնդում էր ամրոցի թնդանօթը, նա դուրս էր գալիս տան կտուրը եւ ափից կերակրում աղաւնիներին, ծիծեռնակներին եւ ագռաւներին: Սրանք էլ, առանց վախենալու, հանգիստ թառում էին նրա ուսերին, թեւերին կամ գլխին: Գիշատիչ ագռաւները կանգնում էին փոքրիկ ու անպաշտպան ճնճղուկների հետ կողք կողքի եւ չէին մտածում դիպչել նրանց: Այդպէս էր ապրում համբաւաւոր նկարիչը:

Հիմա Արխիպ Իվանովիչի աշակերտները իրենց կորցրել էին, Այվազովսկու գեղեցիկ, ընդարձակ տան մէջ: Միշա Լատրին այստեղ էլ նրանց համար ուղեկցորդի դեր էր կատարում: Սենեակների մի մասը, որ շքեղօրէն զարդարուած էին արուեստի մեծարժէք գործերով, իրենց պատուհաններով ու պատշգամբներով նայում էին ծովին: Վառ նարնջագոյն ծանրապաստառ կահոյքով կահաւորուած դահլիճում հաւաքուած էին, ինչպէս Միշան էր բացատրում, «աշխարհիս մեծամեծների» կիսանդրիներն ու դիմանկարները՝ ինքնագրերով եւ ջերմ մակագրութիւններով:

Սպիտակ դահլիճը դուրս էր բերում պատշգամբ, որը Այվազովսկին «պատմական» էր կոչել: Եւ իրօք, դիմացում ուրուագծուած էր ճենովական աշտարակների աւերակները, հնօրեայ շունչ էին հաղորդում կանաչ ծառուղուն, ծովափնին եւ նրանից այն կողմ ձգուող ծովի անհունին: Իսկ բուն պատշգամբում էլ պահպանուած էր պատմական մի իրեղէն վկայութիւն՝ թուրքական այն ռումբը, որը 1878 թուականի Յունուարին ռմբակոծութեան ժամանակ ծակել էր տան պատն ու փշրել նկարչի կիսանդրին:

(Շար. 217)

Արէն եւ Րաֆֆի Պասմաճեան,
ինչպէս նաեւ Պասմաճեան, Պասմաճըօղուլլարը, Ապուլեան, Փէշտիմալճեան ընտանիքները
խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր եւ ազգականին՝

ՙ ԹՈՐԳՈՄ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ-Ի

մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 10ին, 95 տարեկանին, Լէ-Լիլայի իր բնակարանին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ, Մայիս 16, ժամը 14·30ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ,

15 rue Jean-Goujon
75008 PARIS

ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Լէ-Լիլայի գերեզմանատունը:

Aren & Raffi Basmadjian
67 rue de Romainville
93260 Les Lilas

Ս. ՄԵՍՐՈՊ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ

ԿԱՐԷՆ ՍԻՄՈՆԵԱՆԻ
«ԼՈՅՍ
ԵՒ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ»
Գրական - Գեղարուեստական
Երեկոյթներու շարք

Հինգշաբթի, Մայիս 22, ժամը 20ին

ՀԵՆՐԻԿ ՄԱԼԵԱՆ
ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԲԵՄԱԴԻՐԸ
ԵՒ
ԲԵՄԱԴԻՐԻՆ ԹԱՏՐՈՆԸ

Կը ներկայացուի շարժանկար եւ թատրոնի համառօտ պատմութիւնը:

10 bis, rue Thouin, Paris Vème
Métro Cardinal Lemoine, Monge

Մուտքը ազատ է

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ - ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

- ՇԱԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 24, ժամը 15ին
ԺԹ. - Ի. ԴԱՐԵՐՈՒ
ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱՆՑՔԵՐԸ
ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ
Կեդրոնական դահլիճին մէջ (Սեւր):
դասախօս՝ Հ. Յ. ՊՉՏԻԿԵԱՆ

ԱԶԳ
ՖՐԱՆՍԱՅԻ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԷՆ
BNF

Ֆրանսայի Ազգային գրադարանը հայկական հին գրապահեստի մը տէր է եւ կ'ուզէ ճոխացնել զայն: Եթէ կը փափաքիք մասնակցիլ այդ նպատակին, կապ հաստատեցէք Միքայէլ Նշանեանի հետ որ պատասխանատու պահպանողն է հայկական պահեստին: Կրնաք ապահով ըլլալ որ ձեր նուիրելիք գիրքերը, թերթերը, պարբերականներն ու լուսանկարները լաւագոյն պայմաններու մէջ պիտի պահուին եւ թուայնացուին:

Հեռ. - 01·53·79·80·69
Էմայլ. - mikael.nichanian@bnf.fr

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ
ՔԱՀԱՆԱՅԱԿԱՆ ԿՈՉՄԱՆ

Առ ի գիտութիւն կը յիշեցնենք Ֆրանսայի Հայոց համայնքի այն զաւակներուն, որոնք մկրտուած են Հայց. Առաքելական Սուրբ Եկեղեցւոյ աւազանին մէջ, եւ որոնք եթէ կուսակրօն կամ ամուսնացեալ քահանայ դառնալու կոչում կը զգան, բարի ըլլան դիմել գրաւոր, կամ անձամբ ներկայանալ, Թեմիս Առաջնորդարանը, 15 րիւ Ժան-Կուժոն, Փարիզ 8րդ, տարւոյս մինչեւ Յունիս 30ը:

Թեմական նպատակի կարեւոր կէտերէն մէկն է նաեւ զարկ տալ համայնքէն ներս հոգեւոր կեանքի զարգացման:

Յիշեցնենք թէ, աւելի քան 80 տարիներէ ի վեր, ոչ մէ'կ տեղական կոչում յայտնաբերուած է Ֆրանսայի մէջ, մինչդեռ Ամերիկայի պէս լայնածաւալ երկրի մը մէջ, անցնող 80 տարիներու ընթացքին, 60էն 70 քահանայական կոչում յայտնաբերուած է, տեղւոյն վրայ ծնած Հայ Եկեղեցւոյ զաւակներէն:

Տեղական կոչումի առաւելութիւնը այն է, որ Ֆրանսա ծնած եկեղեցականը շնորհիւ ընկերային եւ մշակութային նոյն շրջապատի ծնունդ ըլլալուն, հովուական իր ծառայութեան ընթացքին, որոշ հարցերու մէջ կրնայ աւելի գոհացում տալ իր հօտին:

Նշենք նաեւ թէ հայերէն լեզուի անգիտութիւնը արգելք մը չէ որպէսզի կոչեցեալը արտայայտէ իր կոչումը:

Արդ, կոչում ունեցող թեկնածուներէն կը խնդրուի անյապաղ Առաջնորդարան գրել, կամ անձամբ ներկայանալ, որպէսզի 2008-2009 կրթական տարեշրջանին Առաջնորդարանը ժամանակ ունենայ իրենց եկեղեցական կրթութեան նախապատրաստական աշխատանքներով ըզբաղելու:

ԴԻՒԱՆ
ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՅՈՑ ԹԵՄԻ
ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻՆ

Փարիզ, Մայիս 5

TEBROTZASSERE

RENTREE DES CLASSES 2008 - 2009

Inscriptions ouvertes
à partir du 5 mai 2008

TEBROTZASSERE
Académie de Créteil
Ecole mixte bilingue
Franco-Arménienne
1 boulevard du Nord
Carrefour d'Arménie
93340 LE RAINCY
Site internet : www.tebrotzassere.com

Chef d'Etablissement
Monsieur Haïg SARKISSIAN

- **Maternelle** : Trois sections
- **Primaire** : Sous Contrat Simple
- **Collège** : Sous Contrat d'Association avec l'Etat.

Equipe pédagogique compétente et motivée

- Programmes officiels de l'Education Nationale
- Enseignement de la langue et de la culture arméniennes
- Cours de chants : «Chorale Tebrotzassère»
- Cours de danse arménienne
- Cours d'informatique dès le primaire
- Langue vivante 1 : anglais
- Langue vivante 2 : allemand ou espagnol.

Equipements pédagogiques
Laboratoire de langues — Centre de Documentation et d'Information — Salle Informatique — Laboratoire de physique-chimie.

Activités extra-scolaires
Atelier de théâtre — Association sportive section football.

Pour tout renseignement :
Tél. / fax : **01 43 81 01 72**
direction@tebrotzassere.com

CROIX BLEUE
DES ARMENIENS
DE FRANCE

PROGRAMME PILOTE DES ETUDES ARMENIENNES

organisé
par le HOM Côte Est (Croix de Secours Arméniennes) des Etats-Unis
pour les jeunes universitaires,
à l'Université de Bentley, près de Boston
Du 8 au 15 juin
Sous la direction du Dr ASBED KOTCHIKIAN
de l'Université de l'Etat de Floride

Les frais d'hébergement, de nourriture et de visites aux institutions arméno-américaines sont pris en charge par le HOM.
Frais d'inscription : 100 US dollars .
Frais de voyage : à la charge du participant.

Pour plus de détails, contacter très rapidement
le bureau de la Croix Bleue des Arméniens de France
au 01 53 34 18 18
ou par mail cbaf@wanadoo.fr

Les Activités du Mois de Mai du Centre Culturel Sahak-Mesrop de Marseille

Directeur : **Khatchig YILMAZIAN**

— CONCERT DE PIANO

Avec les élèves du Conservatoire de Marseille
de la classe de Madame Juliette YILMAZIAN
Samedi 17 mai à 20h30
au Centre Culturel, 339 avenue du Prado - 13008 Marseille

—— Entrée libre ——

L'Association **Sainte-Croix de Paris** propose
une **EXCURSION EN NORMANDIE**
LISIEUX — HONFLEUR — PELERINAGE ET TOURISME
Le Dimanche 1er juin

PROGRAMME

Départ à 8h15 en autocar de la Place de la République à Paris.
Divine liturgie célébrée par S.E.R. Mgr Grégoire GHABROYAN dans la crypte de la Basilique Sainte Thérèse de Lisieux, à 11 heures.
Déjeuner dans une auberge normande.
Après-midi : Promenade à Honfleur.
Retour vers 20 heures Place de la République à Paris.
Participation aux frais : 60 euros
Renseignements et inscriptions :
Séta : 01 57 63 95 31 ou **Stephen** : 01 42 88 17 91.
Règlement par chèque à libeller à : **Association Sainte-Croix**
à envoyer au 10 bis rue Thouin, 75005 Paris.

2008Թ. ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 28-ԻՆ
Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի մէջ տեղի կ'ունենայ

ՍՈՒՐԲ ՄԻՒՌՈՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

բարձր հովանաւորութեամբ
ԳԱՐԵԳԻՆ Բ.
Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի,
իր հետ աղօթակից ունենալով Նուիրապետական Աթոռներու գահակալները, Թեմական առաջնորդները եւ հաւատացեալ հայ ժողովուրդի աղօթասէր զաւակներու հոծ բազմութիւնը:

Նկատի ունենալով այդ օրուան կարեւորութիւնը հաւատացեալի կեանքին մէջ

Թեմիս Առաջնորդ
ՆՈՐՎԱՆ ԱՐՔ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ
ԿՈՉ կ'ուղղէ
Ֆրանսահայ Թեմի բոլոր զաւակներուն
2008Թ. Սեպտեմբեր 26էն մինչեւ Հոկտեմբեր 3
մասնակցելու
ՄԻԱՄՆԱԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ՝ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾԻՆ,
մեր աղօթքը բերելու
ՍՈՒՐԲ ՄԻՒՌՈՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ

Ուխտագնացութիւնը կը կազմակերպուի Ֆրանսահայոց Թեմի Առաջնորդարանին կողմէ:

Յաւելեալ տեղեկութեան համար դիմել տեղի ձեր հոգեւոր հովիւներուն եւ հոգաբարձուներուն, կամ Ֆրանսահայ Թեմի Առաջնորդարան՝ 01·43·59·67·03 թիւէն:

ՈՒՐԲԱԹ
ՄԱՅԻՍ 16
VENDREDI
16 MAI
2008

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Tél. : 01 47 70 86 60 — Fax : 01 48 00 06 70
Courriel (e-mail) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար· 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. Paris 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·958 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 83e ANNEE — N° 21·958

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, ՄԱՅԻՍ 15ին Ֆրանսայի մէջ տեղի կ'ունենար լիսէներու աշակերտներուն վերջին ցոյցը (Պաքալորէայի պատճառով) որ կոչուած էր ամէնէն բազմամարդը ըլլալու: Պատճառը միշտ նոյնն է եւ կը վերաբերի 11·200 պաշտօնազրկումներու ուսուցչական մարզին մէջ: Կզաւիէ Տարքոս վճռած է ըլլալ այն նախարարը որ տեղի պիտի չտայ նման իր նախորդներուն: Այս առթիւ ծագեցաւ նաեւ «նուազագոյն սպասարկութեան» հարցը եւ գլխում եղած էր քաղաքապետարաններու որպէսզի ապահովեն մանուկներու պահպանումը, քանի գործադուլ մըն ալ կայ դաստիարակչական ցեռնի վրայ: Բոլոր քաղաքապետարանները չեն ընդունած, այդ կարգադրութիւնը նկատելով գործադուլի իրաւունքին դէմ որոշում մը:

ԷԼԻԶԱԲԷԹ Բ·ի Թուրքիա այցը կը շարունակուի շատ սիրալիր մթնոլորտի մը մէջ: Թագուհին մեծ գրուատիքով արտայայտուած է Թուրքիոյ մասին, գովելով իր երկրին հետ փոխյարաբերութիւններու մակարդակը եւ անգամ մը եւս զօրակցելով Թուրքիոյ Եւրոպայի անդամակցութեան: Գովեստով արտայայտուած է նաեւ Մ· Քէմալի մասին որ արդիական Թուրքիա մը ստեղծած է:

ԻՐԱՆԻ յատուկ ծառայութիւնները ահաբեկիչներու խումբ մը ձերբակալած են, որ ծրագրած էր պայթեցնել Ռեշտ քաղաքի ռուսական հիւպատոսութեան շէնքը: Կը կարծուի թէ խումբը կապ ունի ԱՄՆ-ու հետ եւ արարքին նպատակն էր պառակտել Իրանի յարաբերութիւնները իր դրացիներուն հետ: Ատրպէյճանի մէջ ալ սպաննուած է Գանձայի ռուսական համայնքին փոխ նախագահը: Ան դաշունահարուած է, ըստ առաջին կասկածներու, սպանութիւնը կողոպուտի նպատակով կատարուած է:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ հարաւ-արեւմտեան շրջանի զօրաւոր երկրաշարժին հետեւանքները դեռ կարելի չէր եղած ճշդել հինգ օր ետք ալ: Մեռեալներու թիւն իսկ անորոշ է եւ կը խօսուի 15 հազարի, 50 հազարի, կամ նոյնիսկ 80էն 100 հազարի մասին: Փեքին 100 հազար զինուոր զօրակոչի ենթարկած է, որոնք սակայն չեն կրնար հասնիլ ցնցումին բուն վայրը: Ճամբաները անգործածելի են եւ անձրեւն ալ ա'լ աւելի կը դժուարացնէ օգնութեան փորձերը: Պարզուած պատկերներն ալ ողբերգական են, մինչ դեռ փլատակներու տակ դիակներ կը յայտնաբերուին: Քաղաքներ ամբողջ հիմնայատակ քանդուած են: Չինացիները, առաջին անգամ ըլլալով, ընդունած են որ ապրանքէն զատ օժանդակ մասնագէտ անձեր ալ գան եւ այս արտօնութիւնը տրուած է Ճափոնցիներուն:

ԳԱՆՆԻ մէջ, Մայիս 14ին բացուեցաւ շարժանկարի 61րդ փառատօնը, որու դատական կազմին կը նախագահէ Հոլիվուտի ամէնէն աչքառու դէմքերէն՝ Շոն Փէն: Կ'ուզէ քաղաքական բնոյթ տալ մրցումին մասնակցող ֆիլմերուն եւ ըսկիզբէն յայտարարած է որ «հարկ է վարձատրել ֆիլմ մը որ գիտակից է զինք հրջապատող աշխարհին»: Պաշտօնական մրցումին մասնակցող ֆիլմերու կարգին է Աթոմ Եղոյեանի՝ «Պաշտամունքը»:

Հ· ՔԼԻՆԹԸՆ թէեւ յաղթած է Մայիս 13ին արեւմտեան Վիրճինիայի, բայց եւ այնպէս այլեւս հաստատ կը թուի որ չի կրնար դեմոկրատներու թեկնածուն ըլլալ, իր մրցակիցին՝ Օպամայի յառաջընթացը վերջնական բնոյթ ունենալով:

Շատեր կոչ կ'ընեն Հ· Քլինթընի որ արդէն իսկ քաշուի, բայց կը յամառի մնալ: 16 ամսուան ընտրապայքարը արդէն 200 միլիոն տոլար արժած է:

Ճ· ՊՈՒՇ իր երկրորդ այցելութիւնը կատարած է Իսրայէլ եւ անգամ մը եւս շեշտած իր զօրակցութիւնը Իսրայէլի: Արդէն նախագահ Փերէսը, վարչապետը եւ կառավարութիւնը իր ամբողջ կազմով մինչեւ Պէն-Կուրիոն օդակայանը գացած էին ողջունելու համար Պուշի ժամանումը: Իսրայէլացի պատասխանատուները յայտարարած են որ ամերիկեան բոլոր ապահովութիւնները ստացած են որ այլեւս անախորժ հարցեր պիտի չծեծեն, ինչպէս պաղեստինութեան շարունակութիւնը, Երուսաղէմը, Հրեաներու նոր հաստատումները, եւլն·, եւլն·:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԸՆԴԻՄՈՒԹԵԱՆ ԲՈՂՈՔԻ ՑՈՅՑԸ

Լ· Տէր Պետրոսեանի կողմնակիցները Մայիս 14ին բողոքի ցոյց մը կատարած են Երեւանի քաղաքապետարանին մօտ: Ցուցարարները կրած են «Ազատութիւն Ազատութեան հրապարակին», Ո'չ սորկութեանը» արձանագրուած պաստառներ· անոնք քաղաքապետարանէն պահանջած են որ արտօնութիւն տրուի հանրահաւաքներու, ցոյցերու եւ երթերու համար:

Նոյն ճակատի «Այլընտրանք» նախաձեռնութենէն Ն· Նորիկեան յայտնած է թէ Մարտ 1ի դէպքերէն ետք իշխանութիւնները արդէն 28 անգամ մերժած են Համաժողովրդական շարժումի ներկայացուցիչներուն դիմումները: Աւելցուցած է թէ իրենց պահանջներուն գոհացում չտրուելու պարագային կոչ պիտի ուղղեն ժողովուրդին որ Յունիս 20ին հաւաքուի Ազատութեան հրապարակին վրայ:

* * *

ՕԹԱՆ-Ի ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԵՐ

Երեւանի մէջ Մայիս 14ին սկսած են ՕԹԱՆ-ի «Համատեղ աղեղ, համատեղ նիզակակիր եւ խիզախ լուսան» մկրտուած ռազմափորձերը: Կը մասնակցին 20 երկրէ 30 ազգի շուրջ 110 զինուորականներ:

Ողջոյնի խօսք արտասանած է Հայաստանի զինեալ ուժերու սպայակոյտի պետի տեղակալ զօր· Արշալոյս Փայտեան· ըսած է թէ Երեւան միշտ պատրաստակամութիւն յայտնած է նման միջոցառումներ հիւրընկալելու եւ դոնրաց ընդունելու բոլոր մասնակիցները: Զօրավարը մաղթած է որ զինուորականները աշխարհին ցոյց տան թէ իրենց գործակցութիւնը ուղղուած է միայն խաղաղութիւնը պահպանելու նպատակին:

* * *

Ժ· ՇԻՐԱՔԻ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ Է· ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆԻՆ

Ֆրանսայի նախկին նախագահը Ժ· Շիրաք շնորհաւորական ուղերձ մը յղած է արտաքին գործերու նախարար նշանակուած Է· Նալպանտեանին: Ուրախութիւն յայտնելով նշանակումին, ըսած է· «Դուք բացառիկ ուժականութեամբ գործեցիք յանուն հայեւֆրանսական յարաբերութիւններու զարգացման եւ վճռական դեր ունեցաք այն սերտ կապերուն ձեւաւորման մէջ, որոնք այսօր կը բնորոշեն մեր երկիրներու փոխյարաբերութիւնները»: Ուղերձը աւարտած է յաջողութեան մաղթանքներով:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԲԱՌԱՐԱ՞Ն ՄԸՆ ԱԼ ՉՈՒՆԻՔ...

Շուրջ ամիսէ մը ի վեր գունաւոր, պատկերազարդ, երկլեզու 12 էջնոց գրքոյկ մը կը դրկուի հայկական հաստատութիւններու, մամուլին, անհատներու, հրաւիրելով որ մասնակցին պատմական իրադարձութեան մը· Կրընոպլ քաղաքին մէջ հայաստանեայց եկեղեցիի մը ծրագրին իրականացման:

Սակայն, դիմումի գրքոյկը որ պէս առաջին կապ ծրագրին ու կարողական նուիրատուներու միջեւ, ամէնէն առաջ լրջութեան պակասի մը փաստը կու տայ: Ան հիմնուած է լեզուական անփշխանականութեան վրայ: Ընդամէնը հազիւ մէկուկէս էջնոց հայերէն բաժինը գրուած է արեւելահայերէն, ան ալ դասական ուղղագրութեան եւ ստալինեան խեղագրութեան խղճալի համակեցութեամբ մը: Աւելցուցէ'ք երկուքին մէջ ալ անպարտկելի ուղղագրական սխալները: Այնքան անփութութեամբ գրի առնուած է այդ բըռնագիրը որ մարդ կը տարուի խորհելու թէ բարեկենդանային նման նախաբանով կարելի կ'ըլլա՞յ լուրջ գործ տեսնել:

Ֆրանսայի հայ գաղութը Արեւմտահայաստանի երկարաձգումներէն մէկն է, նոյնիսկ եթէ վերջին տարիներուն կարեւոր թիւով Հայաստանցիներ հաստատուած են հոս: Գաղութին լեզուն բնականաբար արեւմտահայերէնն է ու նուազագոյնն է որ ամէն դիմում այդ լեզուով ըլլայ, եթէ նոյնիսկ տեղին կը նկատուի ընկերացնել արեւելահայերէնը: Ինչ կը վերաբերի ուղղագրութեան, ամէն ոտնձգութիւն ուղղակի մերժելի է այս աշխարհագրութեան մէջ· մանաւանդ եկեղեցական հարցերով, երբ այդ բերդը Սփիւռքին հետ պաշտպանութեան նակատ կազմած է ստալինեան յափըշտակութեան դէմ:

Ի՜նչպէս կարելի է մէկուկէս էջի մէջ գրել թէ՛ "Կրընոպլ", թէ՛ "Գրենոբլ", թէ՛ "նուիրատուութիւն", թէ՛ "նվիրատվություն", թէ՛ "յանձնել", թէ՛ "հարակից": Եւ ի վերայ ամենայնի, տակաւին՝ "զեղչել" ու "փողանցել":

Նոյնիսկ եթէ աբխաղոմաղայական տարազով խոստումը կայ նուիրատուները պատուոյ գրով պարգեւատրելու եւ անոնց անունները եկեղեցիին Ոսկէ գրքին մէջ գրելու, վստահաբար մեծ թիւով նուիրատու պիտի չկարթէ կոչը այս ձեւի ներկայացումով:

Արագութեան այս դարուն մէջ քանի՞ հոգի բաւարար ժամանակ պիտի գտնէ Ֆրանսայի քարտէսին վրայ "Գրենոբլ" փնտռելու եւ գլուխ նաթեցնելու թէ ի՞նչ ընելու կը հրաւիրուի "փողանցել"ով···

Աւելի քան 600 հայ ընտանիքով "Գրենոբլ"ի մէջ եկեղեցիէն առաջ հայերէն բառարան մը ունենալու պահանջ զգացո՞ղ ալ չկար···

Թ· ԱՐՓԻ

ՏԻԳԱՐՊԷՔԻՐ

Ս. ԿԻՐԱԿՈՍԸ ԿԸ ՆՈՐՈԳՈՒԻ

Տիգարպէքիրի Ս· Կիրակոս եկեղեցին կառուցուած է 1514-1518 տարիներուն միջեւ: Ներկայիս տանիքը փլած է ու շէնքը բնութեան աւերներուն դէմ անպաշտպան մնացած: Եկեղեցիին վարչութիւնը որոշած է նորոգութեան աշխատանքներու ձեռնարկել ու ծրագրուած է հանգանակութեան դիմել: Պիտի պատրաստուի գրքոյկ մը ուր եկեղեցիին ներկայի կացութեան ու կատարուելիք աշխատանքներուն մասին տեղեկութիւններ պիտի գտնուին, նաեւ աշխատանքներուն հարկաւոր գումարին չափը:

Ս· Կիրակոսը 1915էն ետք գործածուած է որպէս գերմանացի զինուորականներու կայան: Յետոյ վերածուած է պահեստանոցի: 1950ական տարիներուն մարմին մը կազմուած է, ան Ս· Կիրակոսի վաղըֆին ունեցած կալուածաթուղթերը երեւան բերած ու փոքր նորոգութիւն մը ըրած է: Շէնքը 1960-1980 գործածուած է որպէս եկեղեցի· յետոյ, երբ շրջանին մէջ Հայ չէ մնացած, սկսած է անխնամութենէ քանդուիլ, 1995ին ամբողջովին փլած է տանիքը:

Պատասխանատուները կ'ըսեն թէ եթէ նորոգութիւնը տեղի չունենայ շէնքը մինչեւ գալ տարի դժուար է որ կանգուն մնայ: Անհրաժեշտ կը նկատուի նաեւ Տիգարպէքիրի հայկական գերեզմանատան նորոգութիւնը:

Եկեղեցին իր յարակից շէնքերով 1500 քառ· մեթր տարածքի մը վրայ է, իսկ գերեզմանատունը 1400 քառ· մեթր: Այս վերջինը, ըստ կալուածաթուղթին երկու հեկտարի վրայ տարածուած է, բայց քաղաքապետութիւնը ժամանակի ընթացքին մաս առ մաս ապասեփականացուցած է, ձգելով այսօրուան տարածքը:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՑԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱՏԱՆ ՈՃԻՐԻՆ ՄԱՍԻՆ

Մալաթիայի մէջ «Զիրվէ» հրատարակչատան երեք պատասխանատուներուն սպանութեան դատին անակնկալ վկայ մը յայտնուած ու կարեւոր խոստովանութիւններ ըրած է: Նոյն քաղաքին մէկ բանտին մէջ արգելափակուած նախկին ենթասպայ Մ· Տօղան գրաւոր յայտնած է թէ այդ սպանութիւնները իրեն պատուիրած էին զօրավար մը եւ Ազգայնական շարժում կուսակցութենէն երկու երեսփոխան: Ինք մանկութեան տարիներէն մաս կազմած է ազգայնական խմբաւորումներու եւ դարձած անոնց գլխաւոր դէմքերէն մէկը: 2005ին այդ խմբաւորումին նախագահը զինք կանչած ու հրահանգած է սպաննել խնդրոյ առարկայ հրատարակչատան ամբողջ անձնակազմը: Խոստացած են հրահանգը կատարելէն ետք զինք պաշտպանել ու 300 հազար տոլար վճարել: Մինչ այդ իր եղբայրը սպաննուած է, ինք ալ սպաննած է ոճրագործը եւ բանտարկուած: Իր բանտարկութենէն ետք հրատարակչատան ոճիրը յանձնուած է ուրիշներու:

ԿԱՐԴԱԼՈՎ ՎԱՐԴԳԷՍ ԵՂԻԱՅԵԱՆԻ

«ՎԱՀԱՆ ՔԱՐՏԱՇԵԱՆ. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԻ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՊԱՇՏՊԱՆԸ» ԳԻՐՔԸ

Գ.

ՀՐԱՆԴ ԱՃԸՄԵԱՆ

Քարիւղի ընկերութիւններու շահերը մեկնակէտ ունենալով Զարլ Հիւզ բանակցութիւններ վարած է Լօզանի մէջ Թուրքերու հետ դաշնագրի մը շուրջ, 1923 Օգոստ. 6ին: Դեմոկրատ կուսակցութիւնը ամբաստանած է արտաքին նախարարը այն մեղադրանքով որ ան «ամերիկեան օրինական իրաւունքներն ու Հայաստանը կը փոխանակէր Զեսթըր քարիւղի մենաշնորհի հետ», Եութայի ծերակուտական Ուիլըմ Քինկ առաջարկած է քննութիւն բանալ Լօզանի դաշնագրի վերաբերեալ կարգ մը իրողութիւններու մէջ Միացեալ Նահանգներու արտաքին նախարարի ունեցած դերին շուրջ: Նախարարը, հանդարտեցնելու համար հանրային ցասումը, յետաձգած է դաշնագրի ամերիկեան ծերակոյտին կողմէ վաւերացման հարցը եւ միայն երեք տարի ետք է որ դաշնագիրը ներկայացուած է Ծերակոյտին, որ մերժած է զայն լայն մեծամասնութեամբ:

Հոս հարկ է կարեւորութեամբ շեշտել որ Վահան Քարտաշեան մեծ դեր խաղացած է այդ մերժումին մէջ, բուռն կերպով պայքարելով դաշնագրին եւ Թուրքիոյ հետ բնական յարաբերութիւններու հաստատման դէմ, ինչպէս նաեւ նոր նշանակուած Թուրք դեսպան Ահմէտ Մուխթարի դէմ, իբրեւ անբաղձալի անձ եւ հայկական ջարդերու մասնակից: Սակայն, ան չէ կրցած փոխել դէպքերու արագընթաց հոսքը, որովհետեւ Մուսթաֆա Քեմալի արդիականացման ծրագիրը, ֆէսի եւ լաչակի վերացումը եւ վերջապէս լատինական տառերու գործածութիւնը փոխած են ամերիկեան հանրային թշնամական կարծիքը՝ ի նպաստ այսպէս կոչուած բարեկարգուած Թուրքիոյ:

Վահան Քարտաշեանի հետեւողական ջանքերուն շնորհիւ Հայաստանի անկախութեան համար ամերիկեան յանձնախումբը դրական գլխաւոր երեք յաջողութիւններ արձանագրած է: Այսպէս, ամերիկեան նպաստամատոյց խնամակալութիւնը 10 միլիոն տոլար արժողութեամբ ցորեն շնորհած է Հայաստանի Հանրապետութեան: Աւելի ետք, 1925ին, յանձնախումբը փորձած է համոզել արտաքին նախարարութիւնը որ Պէրլինի Ռայխպանք դրամատունը դրուած 29 միլիոն տոլար արժողութեամբ Թրքական ոսկին, որ իրականութեան մէջ կը պատկանէր Հայերուն եւ բռնագրաւուած էր անոնցմէ, պէտք է վերադարձուի անոնց: Քարտաշեան իբրեւ խայծ առաջարկած է նաեւ որ ոսկիներու վերստացման պարագային Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը պէտք է պահանջէ մաս մը այդ գումարէն, իբրեւ վճարում Հայաստանի տրուած ցորենի: Ամերիկեան կառավարութիւնը սակայն մերժած է որեւէ պահանջ ներկայացնել, Թրքական ոսկին եւ Եւրոպայի գայլերը իրարու մէջ բաժնուած են աւարը:

Երկրորդ յաջողութիւնը արձանագրուած է, երբ Միացեալ Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը 1920 Ապրիլ 22ին ճանչցած է Հայաստանի Հանրապետութիւնը, իբրեւ Հայաստանի իրաւական կառավարութիւն:

Եւ վերջապէս, երրորդ յաջողութիւնը այն է, որ Քարտաշեան անդուլ պայքար մղած է Լօզանի դաշնագրի ամերիկեան ծերակոյտին կողմէ վաւերացման դէմ. Ան գրած է բազմաթիւ Թռուցիկներ, գրքոյկներ, ամբաստանելով դաշնագիրը, կոչ ուղղելով ծերակուտականներու եւ հանրային կարծիքը մղելով դաշնագրին դէմ: Ան թէեւ յաջողած է իր նպատակին մէջ, սակայն, դաշնագրին չվաւերացուիլը ոչ մէկ արդիւնք տուած է, քանի որ ամերիկեան կառավարութիւնը արդէն ճանչցած է քեմալական Թուրքիան եւ անոր դեսպան Ահմէտ Մուխթարը:

1933 Սեպտեմբերին Քարտաշեան վերջին կոչ մը ուղղած է արտաքին նախարարութեան, 39 էջնոց յուշագիրով մը, իբրեւ իրաւական ներկայացուցիչ Հայաստանի հանրապետութեան Փարիզի պատուիրակութեան: Յուշագրին մէջ Քարտաշեան ներկայացուցած է Հայկական հարցին պատմութիւնը Ա. աշխարհամարտի սկիզբէն մինչեւ 1933 եւ պահանջած թէ՝ քանի որ Միացեալ Նահանգները ճանչցած են Հայաստանի հանրապետութիւնը եւ նախագահ Ուիլսըն ճշդած է Հայերուն պատկանող հայկական նահանգներու սահմանները եւ յաջորդական նախագահները ընդունած են բարոյական և քաղաքական պարտաւորութիւնները Հայաստանի նկատմամբ, հետեւաբար Միացեալ Նահանգները պէտք է նկատի ունենան հայկական միջազգային իրաւունքները՝ Թուրքերու եւ Ռուսերու հետ իրենց դիւանագիտական բանակցութիւններու ընթացքին: Ան բուռն կերպով ընդդիմացած է Ռուսիոյ կողմէ Լիտվինոֆի նշանակումին՝ իբրեւ Միացեալ Նահանգներու մօտ դեսպան, այն պատճառաբանութեամբ որ Ռուսիա յափշտակած է հայկական հանրապետութիւնը եւ որ զայն պէտք է վերադարձնէ իր իրաւատիրոջ: Քարտաշեանի կոչը բախած է խուլ ականջներու:

Վահան Քարտաշեան տառապած է սրտի անհանգստութենէ: Հայկական դատի պաշտպանութեան համար իր ծաւալած գործունէութեան ընթացքին, նիւթական իր ամբողջ խնայողութիւնը սպառած ըլլալով, մատնուած է թշուառութեան եւ բազմիցս ունեցած է սրտի կաթուածներ: 17 տարի արձակուրդի չէ գացած եւ հանգիստ չէ ունեցած: Ընկճուած իր թափած անխոնջ ջանքերու ապարդիւն մնալու իրողութենէն, 1934ին սրտի զօրաւոր կաթուած մը զինք գգետնած է եւ կարճ ժամանակ ետք կնքած է իր մահկանացուն, իր բնակարանին մէջ, շրջապատուած քանի մը ընկերներով: Հ.Յ.Դ. Նիւ Եորքի կոմիտէն կազմակերպած է թաղումը, որուն ներկայ 7 հոգիներու շարքին եղած է Եութայի ծերակուտական եւ ողբացեալի 16 տարիներու բարեկամ Ուիլըմ Քինկ, որ դամբանականով մը վեր առած է Հայկական դատի պաշտպան իր ընկերոջ նկարագրային յատկութիւնները: Քարտաշեան թաղուած է Լոնկ Այլընտի Սիտըր Կրով գերեզմանատան ազքատներու բաժինը, գրեթէ մոռցուած: «Հայրենիք» օրաթերթը հանգանակութեամբ մը կրցած է փոքր գերեզմանաքար մը զետեղել շիրիմին վրայ:

Գիրքին երկրորդ գլուխին մէջ (էջ 12-15), «Համառօտ կենսագրական» խորագրին տակ Ճէյմս Թաշճեան նշած է թէ Քարտաշեան 1902ին Նիւ Եորք հաստատուելով զանազան տեղեր աշխատած է իր ապրուստը հոգալու համար եւ չաւ երկար տարիքին ամուսնանալով իրմէ տարեց այրի հարուստ կնոջ մը հետ, կրցած է մտնել Եէյլ համալսարանը եւ վկայուիլ իբրեւ իրաւաբան (1908ին): Կինը պատկանելով Նիւ Եորքի բարձր դասակարգին, եղած է Հանրապետական կուսակցութեան շրջանակներու մէջ տիրական դէմք մը, մինչ Քարտաշեան դեմոկրատական հակում ունեցած է, ուժեղ նկարագրի տէր եւ հռետոր: 1916ին ամուսնալուծուած է եւ նուիրուած Հայկական դատի պաշտպանութեան աշխատանքներուն: Ճէյմս Թաշճեան Քարտաշեանը նկատած է Հայկական դատի ախոյեանը Ամերիկայի մէջ, որ լքելով փաստաբանական շահաբեր իր գործը, ամբողջ իր կեանքը նուիրած է Հայկական հարցին լուծման:

Հատորի երրորդ գլուխին մէջ (էջ 16-67), որ կը կրէ «Քարտաշեան եւ Հայկական հարցը. անաւարտ ոդիսական մը» խորագիրը, հրատարակիչ-խմբագիրը՝ իրաւաբան Եղիայեան, կը ներկայացնէ 1908էն մինչեւ 1934 վաղահաս մահը Քարտաշեանի մղած պայքարը մարդկային պատմութեան մէջ ամէնէն կենսական արժէքներու եւ հարցերու պաշտպանութեան համար, անդրադառնալով Թուրք կառավարութեան կողմէ անոր պաշտօնի կոչումին եւ գործունէութեան, անոր ջանքերով Հայաստանի անկախութեան համար ամերիկեան յանձնախումբի կազմութեան, 1915ի Հայկական ցեղասպանութեան ընթացքին եւ յետ ցեղասպանութեան շրջանի անոր գործունէութեան, Ահմէտ Մուխթարի Թուրքիոյ դեսպան նշանակումին դէմ պայքարին, ինչպէս նաեւ Թուրքիոյ նկատմամբ ամերիկեան քաղաքականութեան քարիւղի շահերէ թելադրուած ըլլալու հանգամանքի պնդումին:

Վարդգէս Եղիայեան, կը նշէ թէ ամերիկեան իրերայաջորդ երեք վարչակազմերու դէմ ի պաշտպանութիւն հայկական իրաւունքներու Քարտաշեանի մղած անխոնջ պայքարը ներկայացնող գրաւոր փաստաթուղթերը կը բացայայտեն չորս տարբեր մարզերու մէջ անոր ունեցած դերը:

ա.- իբրեւ իրաւաբան աշխատելու ընթացքին, ան նամակագրութիւն ունեցած է ամերիկացի ազդեցիկ պաշտօնատարներու հետ եւ բազմաթիւ նամակներ յղած «Նիւ Եորք Թայմզ» թերթին:

բ.- իբրեւ Հայաստանի անկախութեան համար ամերիկեան յանձնախումբի քարտուղար, ան ապահոված է Հայաստանի անկախ հանրապետութեան ճանաչումը Միացեալ Նահանգներու կողմէ:

գ.- իբրեւ մղիչ ուժ Լօզանի դաշնագրին ընդդիմացող ամերիկեան յանձնախումբին, ան համոզած է Միացեալ Նահանգներու Գոնկրէսը մերժելու Լօզանի դաշնագրի վաւերացումը:

դ.- իբրեւ Հայաստանի անկախ հանրապետութեան պատուիրակութեան փաստաբան, ան ամբաստանած է նախագահ Գուլիճի վարչակազմը՝ Մուսուլի քարիւղին մէջ բաժին ունենալու փոխարէն հայկական իրաւունքները վաճառելուն համար:

Անդրադառնալով Քարտաշեանի աննկուն կամքին եւ մղած անդուլ պայքարին, Հայաստանի անկախութեան համար ամերիկեան յանձնախումբի գործօն դէմքերէն՝ Գերմանիոյ նախկին դեսպան Ճէյմս Ժեռար, առիթով մը ըսած է. «Քարտաշեան մէկ մարդէ բաղկացած այն բանակն է, որ Լօզանի դաշնագիրը Ամերիկայի մէջ տապալելու համար ըրաւ աւելին, քան ոեւէ Ամերիկացի կամ Ամերիկացիներու խումբ»:

Վարդգէս Եղիայեան լայն տեղ կը յատկացնէ Քարտաշեանի մղած պայքարին՝ Ահմէտ Մուխթարի Թուրքիոյ դեսպան նշանակումին դէմ: Արդարեւ, Քարտաշեան բազմաթիւ նամակներ ղրկելով Միացեալ Նահանգներու նախագահին եւ արտաքին նախարարին, ինչպէս նաեւ զանազան ձեռնարկներու եւ հաւաքոյթներու ընթացքին հրապարակային ելոյթներով մերկացուցած է Ահմէտ Մուխթարի իրական դէմքը եւ անոր մասնակցութիւնը Հայկական ջարդերուն, փաստացի տուեալներով: Ան բացայայտած է թէ Ահմէտ Մուխթար Դաշնակիցներու կողմէ պատրաստուած պատերազմի ոճրագործներու ցանկին մէջ էր, իբրեւ անձնապէս պատասխանատու աներեւակելի ոճիրներու, գործուած Թուրք կառավարութեան կողմէ պատերազմի ընթացքին, մարդկութեան եւ քաղաքակրթութեան դէմ: Աւելի՛ն, 1919 Ապրիլ 28ին տեղի ունեցած Երիտթուրքերու ոճրագործ անդամներու դատավարութեան ընթացքին, Թուրք դատախազ Նազըմ պէյ, բացման իր խօսքին մէջ նկարագրած է ոճիրները եւ նշած թէ Մուխթար այդ ոճիրը գործողներուն մէջ էր:

Երբ Ահմէտ Մուխթարի Թուրքիոյ դեսպան նշանակումը շրջանցելու ջանքերը ապարդիւն մնացած են, Քարտաշեան իր պայքարի առանցքը դարձուցած է ամերիկեան պաշտօնատարներու՝ Հայկական հարցը խափանելու ետին թաքնուած միտումներու բացայայտումը: Այսպէս, Եութայի ծերակուտական Ուիլըմ Պորահի (Ծերակոյտի Արտաքին յարաբերութեանց յանձնախումբի ատենապետ) ուղղուած նամակով մը՝ «իբրեւ փաստաբան Սեւրի դաշնագիրը ստորագրած Հայաստանի հանրապետութեան պատուիրակութեան, օրինական յաջորդը Հայաստանի հանրապետութեան կառավարութեան», Քարտաշեան ամբաստանած է ամերիկեան վարչակազմը, նշելով որ Սթանտարտ քարիւղի ընկերութիւնը՝ Զարլ Հիւզի միջոցով, տնօրինած է Միացեալ Նահանգներու արտաքին նախարարութեան Թրքական քաղաքականութիւնը 1923ի Լօզանի համաժողովէն ի վեր եւ թէ արտաքին նախարարութիւնը սակարկութեան նիւթ դարձուցած է Հայկական հարցը՝ բաժին ունենալու փոխարէն Մուսուլի քարիւղէն, ի նպաստ Սթանտարտ քարիւղի ընկերութեան:

(Շար. 3)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ՄԻ ՊՂՏԻԿ ՋՈՀԵՐԻ ՅԻՇԱՏԱԿԸ

Խորհրդային համակարգի փլուզման, նոր արժէքային համակարգի ձեւաւորման, հնի ու նորի պայքարի արդիւնքում Հայաստանում ձեւաւորուել են կեղծ արժէքներ, մի տեսակ դեկորատիւ-կիրառական վերաբերմունք: Սրան եւս մէկ անգամ բախուեցի երէկ՝ Ծիծեռնակաբերդ բարձրանալիս: Արդէն մի քանի տարի է, ինչ Ապրիլի 24ին Ծծեռնակաբերդ չեմ բարձրանում՝ չեմ կարող տեսնել, թէ ինչի է վերածւում 20րդ դարասկզբի ոճրագործութեան զոհերի յիշատակի յուշարձանը, որ բոլորը խօսքով սրբավայր են համարում, բայց իրականում ուղղակի պղծում են այդ յիշատակը: Չեմ ուզում տեսնել, թէ ինչպէս են մասնակցող երիտասարդներն անեկդոտներ պատմում ու հռհռում: Երիտասարդ զոյգերի համար Ապրիլի 24ը դարձել է սիրելիի հետ ժամանցավայր: Իսկ երէկ ոմն Սիլվա Եղիազարեան հոգեհաց էր տալիս ու յատուկ ազդարարում, որ դա անվճար է: Ես չեմ հասկանում, թէ այս ամէնի հետ ի՞նչ կապ ունի նրա գովազդային վահանակի վրայ նկարուած Հայաստանի դրօշը կամ Հայերի ցեղասպանութիւնը՝ ընդհանրապէս: Կամ՝ նիչպէ՞ս է ծաղիկ վաճառող տատիկը նաեւ արեւածաղկի սերմ, դդմի կորիզ ու «չըրթելու» այլ պարագաներ վաճառում եւ, որ աւելի ցաւալի է, գնորդ ունենում: Չեմ հասկանում, թէ ինչպէ՞ս են ծանօթ ոստիկանին «մէջ գցելով»՝ հերթը յաղթահարում, որ չուտ հասնեն Անմար կրակին: Կամ՝ ինչո՞ւ է Դաշնակցութիւնը անվճար հիւթեր բաժանում՝ մի՞թէ դա զոհերի յիշատակը յարգելու ձեւ է: Չէ՞ որ դրանից յետոյ սրբավայրը վերածւում է աղբավայրի: Եւ այդ ինչպէ՞ս է Երեւանի քաղաքապետարանը յայտարարում, որ «Ծիծեռնակաբերդում ամէն ինչ պատրաստ է Ապրիլի 24ին», սակայն աղբամաններ տեղադրուած չեն, որ անմեղ զոհերի յիշատակի սրբավայրը 24ի երեկոյեան, աղբավայրի չվերածուի: Երբ փորձում էի լուսանկարել պլաստիկ շշերի զզուելի առատութիւնը, մի չափ հայրենասէր երիտասարդ, որ, բնականաբար, սեւ հագուստով էր, առաջարկեց ջնջել աղբի լուսանկարները. «Եղեռնը մեր ցաւն է, ջնջի, առանց ուժ գործադրելու»: Հասկանալի էր, որ նա իր «ուրոյն» պատկերացումն ունի հայրենասիրութեան ու թոյլատրելի սահմանների մասին:

Ապրիլի 24ն իշխանական ուժերի կազմակերպած հանրահաւաք չէ, որ մարդկանց ստիպողաբար բերեն, ու մարդիկ քթի տակ հայհոյելով՝ մի կերպ դիմանան, իսկ կորցրած ժամանակն սպաննեն անեկդոտ պատմելով: Մեզ ոչ ոք չի պարտադրում բարձրանալ Ծիծեռնակաբերդ, եւ եթէ ձեզ պահել չգիտէք՝ մի բարձրացէք: Զոհերի յիշատակը յարգելու անուան տակ մի բռնաբարէք նրանց յիշատակը:

ԱՐԱՄ ԶԱՔԱՐԵԱՆ

«Հրապարակ»

ԱՊՐԻԼ 24

ՊԷՐԼԻՆ

Քաղաքին Ֆրանսական մայր տաճարին մէջ կազմակերպուած ոգեկոչումին գլխաւոր բանախօսը եղաւ խորհրդարանի փոխնախագահ տիկին Սիւզան Գասթնէր (սոցիալ — դեմոկրատ): Ներկայ էին բարձրաստիճան պաշտօնատարներ, երեսփոխաններ, դիւանագէտներ, գիտութեան ու արուեստի, քաղաքականութեան բնագաւառներէն բազմաթիւ հիւրեր, հայ համայնքի ներկայացուցիչներու կարեւոր թիւ մը:

Համայնքի ներկայացուցիչ Վարդգէս Ալեանաք ծանրացաւ ականատեսներու պահած լռութեան վրայ, գայն ոճրագործը քաջալերող ընթացք նկատելով: Այսօր ալ նոյն լռութիւնը կը պահուէր Թուրքիոյ ուրացման քաղաքականութեան դէմ:

Տոքթ. փրոֆ. Ա. Նահամա պատմական ակնարկով մը անդրադարձաւ Հայկական ցեղասպանութեան նիւթով Գերմանիոյ մէջ կատարուած քննարկումներուն:

Հայաստանի դեսպան Կարինէ Ղազինեան շեշտեց Գերմանիոյ խորհրդարանին 2005ին ընդունած բանաձեւին կարեւորութիւնը: Ըսաւ թէ մինչ Ողջակէզին նկատմամբ պատասխանատուութեան զգացումը Գերմանիոյ ինքնութեան անքակտելի բաժինն է, իսկ Իսրայէլի ապահովութիւնը՝ գերմանական քաղաքականութեան գլխաւոր սկզբունքը, Հայաստան եւ Թուրքիա այն առումով տակաւին առաջին քայլն իսկ չեն առած:

Խորհրդարանի փոխնախագահուհին արտայայտուեցաւ ճանաչման եւ դատապարտումի հարցին մասին: Ըսաւ թէ անհրաժեշտ է ընդունիլ որ 1915-16ին մէկուկէս միլիոն Հայ մտադրուած ու ծրագրուած բնաջնջումի ենթարկուեցան եւ այդ արարքին հիմնական մեղաւորները Թուրք պետութեան ներկայացուցիչներն էին: Շեշտեց Թուրքիոյ դէմ այս հարցով միջազգային հանրութեան պահանջները եւ ձայնակից եղաւ անոնց:

⁂

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Տեղւոյն հայ համայնքը, Ապրիլ 23ին, նշեց Ապրիլեան եղեռնի 93րդ տարելիցը, կազմակերպութեամբ հայկական միութիւններու ընկերութեան: Երեկոյեան ժամը 18:30-ին Ս. Օգոստինոս եկեղեցւոյ մէջ պատարագ մատուցուեցաւ ձեռամբ հայր Կ. Յարութիւնեանի, երգեցողութիւնն ալ կատարեց տեղւոյն երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Խ. Մատելի: Պատարագիչին քարոզէն եւ հոգեհանգիստէն ետք, տեղի ունեցաւ մատաղօրհնութիւնը, զոր պատրաստած էր Կապոյտ Խաչի Անի մասնաճիւղը: Արարողութեան աւարտին, եկեղեցւոյ բակին մէջ, բոցի արծարծում տեղի ունեցաւ Ծիծեռնակաբերդի նմանութեամբ կառուցուած փոքրիկ յուշարձանին առջեւ: Հայ մշակոյթի տան աշակերտները Ֆիլիփ Անտոնեան, Վահէ Մանուկեան, Անի Գուխշուտեան օրուան նիւթին նուիրուած քերթուածներ արտասանեցին Յ. Շիրազէ եւ Պ. Սեւակէ:

Ապա ժողովուրդը հրաւիրուեցաւ եկեղեցւոյ սրահը ուր Նոր Սերունդի պատանիները, Անիթա Ներսէսեան, Վիգէն Սապունճեան, գլխաւորութեամբ անոնց պատասխանատուներուն. տեսերիզի միջոցով ներկայացուցին նահատակներու նկարներն ու ջարդին պատասխանատուներու նկարները, պատմական Հայաստանի քարտէսը եւ 21րդ դարուն շարունակուող արարքները, Ախթամարի ձեւափոխումը եւ ուրիշներ:

Ապրիլ 24ի առաւօտուն ժամը 10-ին ժողովուրդը համախմբուեցաւ հայկական խաչքարին առջեւ: Հայր Սանճեան Տէրունական աղօթքով ոգեկոչման բացումը կատարեց: Հայ մշակոյթի տան կողմէ խօսք առաւ նախագահը՝ Տ. Մարանճեան. Նոր Սերունդին անունով արտայայտուեցաւ Ա. Ներսէսեան. Կրընոպլի քաղաքապետին Մ. Տէսթօյի փոխարէն խորհրդականը Ժ. Սաֆար, Իզէր նահանգի երեսփոխանուհի Ժ. Ֆիյողազօ եւ երեսփոխան Տ. Միկօն:

Աւարտին բազմութիւնը գալեց մինչեւ Ապրիլ 24 հրապարակ. Երիտասարդները բարձրացուցած էին բողոքի ցուցատախտակներ. ֆրանսական եւ հայկական միութիւններուն կողմէ դրուեցան ծաղկեպսակներ՝ հայ նահատակներուն եւ Մ. Մանուշեանի նուիրուած «Յաւերժութեան բոց» յուշարձանին առջեւ: Հայր Սանճեան օրհնեց ննջեցեալներու յիշատակը, որմէ ետք խօսք առին Կապոյտ Խաչի ատենապետուհի Ն. Սապունճեան, Հաւաքականին կողմէ Ռ. Գալայճեան եւ Մշակոյթի տան նախկին աշակերտներէն: Վերջին խօսք առնողը եղաւ Սէն Մարթէն տ'Հէրի քաղաքապետ Ռ. Փրոպին: Կէսօրէ ետք ժողովուրդը Լիոն գնաց մասնակցելու համար ընդհանուր ցոյցին:

Շ. Մ.

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՀԲԸՄ-ի «Տէմիրճեան» կեդրոնին մէջ, կազմակերպութեամբ Մելգոնեան կրթական հաստատութեան Լիբանանի Սանուց միութեան եւ հովանաւորութեամբ ՀԲԸՄ-ի Լիբանանի Շրջանակային յանձնաժողովին, Ապրիլ 13ին տեղի ունեցած է յոբելենական հանդիսութիւն մը նուիրուած Մելգոնեան կրթական հաստատութեան 80ամեակին (ի դէպ, վարժարանը հիմնուած է 1926ին): Հանդիսութեան սկիզբը ցուցադրուած են Մելգոնեանի անցեալի գործունէութիւններ ը խորհրդանշող լուսանկարներ: Բարի գալուստի խօսքը արտասանած է Անժել Միխեան: Սանուց միութեան ատենապետ՝ տոքթ. Յարութիւն Ջատիկեան հաստատած է որ Մելգոնեան կրթական հաստատութիւնը իր տեսակին մէջ եզակի է ու շեշտած է.- «Այսօր ոչ թէ Մելգոնեանը պէտք է փակուէր, այլեւ նոր Մելգոնեաններ պէտք է բացուէին բովանդակ Սփիւռքի տարածքին վրայ»: Օրուան բանախօսը եղած է Մելգոնեան հաստատութենէն շրջանաւարտ Արմէն Իւրնեշլեան, որ յայտնած է թէ հիմնադրութեան օրերէն կրթարանին վիճակուած է իւրայատուկ կառոյց մը ըլլալու հանգամանքը: ՀԲԸՄ-ի Լիբանանի Շրջանակային յանձնաժողովի խօսքը փոխանցած է միութեան գրասենեակի տնօրէն Համբիկ Մարտիրոսեան, որ ակնարկ մը նետած է Մելգոնեանի ունեցած գործունէութեան վրայ եւ յայտնած, որ մօտ օրէն, Հայաստանի մէջ կը կառուցուի Մելգոնեան նոր համալիր մը, որ պիտի քաջալերէ սփիւռքահայ ուսանողները հաստատցնելու համար իրենց ուսումնական ծրագիրը հայրենիքին մէջ: Գեղարուեստական բաժինով մը եւ առաջնորդ Գեղամ եպիսկոպոսի պահպանիչով փակուած է հաւաքոյթը:

⁂

ՊՈԼՍՈՅ Մխիթարեաններու աշակերտութիւնը, Ապրիլ 14ին, մեծարանքի հանդիսութիւն մը կազմակերպած էր նուիրուած Մարմարայի խմբագրապետ եւ գրագէտ Ռ. Հատտէճեանի: Մօտաւորապէս երկուքուկէս ժամ աշակերտներ պտոյտներ ըրած են Հատտէճեանի գրականութեան մէջ, սկսելով անոր առաջին օրերու գործերէն: Աշխատանքին մէջ, մեծ դեր ունեցած է հայերէնի եւ գրականութեան ուսուցչուհի Վերա Ջըքըրեան-Ատալեան, որ իբրեւ օգնական ունեցած է հայերէնի ուսուցչուհի Լենա Սէյիրը: Ուսումնասիրութիւնը բաժնուած էր հատուածներու, որոնք ներկայացուած են խօսնակներու կողմէ: Անոնցմէ դուրս ալ բաժին առանձնած են աշակերտները: Պաստառի մը վրայ ցուցադրուած են նաեւ հարիւրաւոր նկարներ: Հանդիսութեան բացումը կատարած էր Հ. Սարգիս վրդ. որ ուղերձով մը ողջունած էր օրուան մեծարեալը, որմէ ետք սկսած էր յայտագրին գործադրութիւնը: Վերջաւորութեան խօսք առած է Ռ. Հատտէճեան, Մխիթարեանի սան, որ յայտնած է թէ ապրած է բացառիկ օր մը, երկու տարբեր իրականութիւններ, մէկը դէպի Մխիթարեան այս բացառիկ հանդէսն էր, միւսն ալ Հայաստանի հեռատեսիլէն կէսօրին հաղորդուած յայտագիր մը, որ ամբողջովին նուիրուած էր իր գրականութեան: Աւարտին բեմ բարձրացած են երկու վարդապետներ ու երկու տնօրէններ որոնք արծաթեայ յուշանուէր մը յանձնած են մեծարեալին:

⁂

ՊՈԼՍՈՅ աթոռանիստ մայր եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ, Ապրիլ 6-ին, տեղի ունեցած են կրօնական ու աշխարհիկ հանդիսութիւններ Գարակէօզեան տան 95ամեակին առիթով: Կրօնական արարողութիւններէն, ետք ներկաները համախմբուած են «Պէզճեան ամիրա» սրահին մէջ, ուր սիրոյ սեղան մը սարքուած էր վարժարանին ի նպաստ: Խօսնակի պաշտօն ստանձնած էին Գարակէօզեան վարժարանի դրադարանի պատասխանատու Լիւսի Զօփուր եւ դասարանի ուսուցչուհի Մելիսա Պօչաքճը: Խնամակալութեան ատենապետ Պ. Տիգրան Կիւմէչկիլ դիտել տուած է որ վարժարանէն ներս Մանկանց վարժարանի եւ նախակրթարանի կրթական ծրագիրները յաջողութեամբ իրագործած են, լաւ ուսում մը ջամբելու համար նոր սերունդին: Անդրադարձած է նաեւ Գարակէօզեանի կից այն կալուածին, որու վրայ կը նախատեսուի յառաջիկայ չորս տարիներու ընթացքին մեծ կառոյց մը կանգնել եւ անկէ գոյացած հասոյթով վարժարանին կարիքները բաւարարել: Խնամակալութեան ելեւմտից մասին տեղեկութիւններ տուած է Պ. Եղեսիա Թըթըռի, ապա գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը: Ելոյթ ունեցած է նաեւ Մանկանց վարժարանի տնօրէնուհի Արուսեակ Գօչ-Մոնէ: Հաւաքոյթի աւարտին, պատրիարքը ուրախութեամբ յայտարարած է որ ակնկալուած գումարը հայթայթուած էր եւ գնահատանք յայտնած է Խնամակալութեան տարած աշխատանքին համար:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Իրենց զարմիկին՝ Գալուստ Փեհլիվանեանի եւ բարեկամուհիին՝ Տիկին Ալիս Աւագեանցի մահերուն առթիւ Անահիտ Դարբինեան, Արման Դարբինեան, Ժորժ Դարբինեան ընտանիքները 150 եւրօ կը նուիրեն «Հայաստան» Հիմնադրամին (առանց «Յառաջ»էն) եւ 150 եւրօ «Յառաջ»ին :

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Իսիի «Տիրուհի Սէյլէնկիւլեան» մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պ. Աբրահամ Թորիկեանին, իր զաւակներուն՝ Պ. Սիլվէն Թորիկեանին, Տէր եւ Տիկին Էտմոն Թորիկեանին, Տէր եւ Տիկին Էրիք Թորիկեանին, Պ. Ֆիլիփ Թորիկեանին, թոռնիկներուն, Թորիկեան ընտանիքներուն եւ համայն ընտանեկան պարագաներուն, իրենց կնոջ, մօր, մեծ-մօր եւ ազգականին, ընկերուհի Սօնա Թորիկեանի մահուան առթիւ :

Այս առթիւ մասնաճիւղս շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Էրիք Թորիկեանէն 600, Օր. Շաքէ Պէնկեանէն 30 եւրօ եւ 100 եւրօ ալ Էլիզ Խաչատուրեանէն ընկերուհի Արսինէ Մկրտիչեանի մահուան առթիւ :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ - ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

— ՇԱԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 24, ժամը 15ին
Ժ Թ. — Ի. ԴԱՐԵՐՈՒ
ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱՆՑՔԵՐԸ
ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ
կեդրոնական դահլիճին մէջ (Սեւր) :
դասախօս՝ Հ. Ց. ՊՋՏԻԿԵԱՆ

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ ԵՒ ԿՈՉ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԵԱՆ

Ընկերային Օգնութեան Հայկական Ընկերակցութիւնը Ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները
2008 Յունիս 19
Հինգշաբթի, ժամը 20.30ին
Ընկերակցութեան կեդրոնատեղին՝
77 ռիւ Լա Ֆայէթ, Փարիզ 9րդ

Բարեփոխեալ կանոնագրին թիւ 5 յօդուածին համաձայն այս տարի (ինչպէս ամէն երկու տարին անգամ մը) վերջ կը գտնէ ութ վարչականներու լիազօրագրերու պայմանաժամը :

Ուստի, Ընկերակցութիւնը կոչ կ'ուղղէ անոնց որոնք կը փափաքին միանալ Վարչութեան կազմին, իրենց թեկնածութիւնը ղրկելու ամէնէն ուշ մինչեւ 2008 Մայիս 23, Ընկերակցութեան գրասենեակի հասցէին :

Յիշեցնենք որ, կարենալ ընտրութեան մասնակցելու եւ քուէարկելու համար, անդամները պարտին իրենց անդամավճարները կանոնաւորած ըլլալ :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

CITE INTERNATIONALE
UNIVERSITAIRE DE PARIS
Maison des Etudiants Arméniens - Fondation Marie Nubar
Հայ Ուսանողներու Տուն -
Մարի Նուպար Հիմնարկութիւն
57 boulevard Jourdan — 75014 Paris

"Les mercredis de la MEA"

La Troisième République d'Arménie
Claire MOURADIAN
Historienne, Directrice de recherches au CNRS
— Mercredi 28 mai/21h

Un état de la musicologie arménienne
Aram KEROVPYAN
Musicologue
— Mercredi 4 juin/21h

TEBROTZASSERE

RENTREE DES CLASSES 2008 - 2009

Inscriptions ouvertes
à partir du 5 mai 2008

TEBROTZASSERE
Académie de Créteil
Ecole mixte bilingue
Franco-Arménienne
1 boulevard du Nord
Carrefour d'Arménie
93340 LE RAINCY
Site internet : www.tebrotzassere.com

Chef d'Etablissement
Monsieur Haig SARKISSIAN

- **Maternelle** : Trois sections
- **Primaire** : Sous Contrat Simple
- **Collège** : Sous Contrat d'Association avec l'Etat.

Equipe pédagogique compétente et motivée

- Programmes officiels de l'Education Nationale
- Enseignement de la langue et de la culture arméniennes
- Cours de chants : «Chorale Tebrotzassère»
- Cours de danse arménienne
- Cours d'informatique dès le primaire
- Langue vivante 1 : anglais
- Langue vivante 2 : allemand ou espagnol.

Equipements pédagogiques
Laboratoire de langues — Centre de Documentation et d'Information — Salle Informatique — Laboratoire de physique-chimie.

Activités extra-scolaires
Atelier de théâtre — Association sportive section football.

Pour tout renseignement :
Tél. / fax : **01 43 81 01 72**
direction@tebrotzassere.com

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ

ԿԱՐԷՆ ՍԻՄՈՆԵԱՆԻ
«ԼՈՅՍ
ԵՒ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ»
Գրական - Գեղարուեստական Երեկոյթներու շարք

Հինգշաբթի, Մայիս 22, ժամը 20ին

ՀԵՆՐԻԿ ՄԱԼԵԱՆ
ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԲԵՄԱԴԻՐԸ
ԵՒ
ԲԵՄԱԴԻՐԻՆ ԹԱՏՐՈՆԸ

Կը ներկայացուի շարժանկար եւ թատրոնի համառօտ պատմութիւնը :

10 bis, rue Thouin, Paris Vème
Métro Cardinal Lemoine, Monge

Մուտքը ազատ է

Les Activités du Mois de Mai du Centre Culturel Sahak–Mesrop de Marseille

Directeur : **Khatchig YILMAZIAN**

— CONCERT DE PIANO

Avec les élèves du Conservatoire de Marseille
de la classe de Madame Juliette YILMAZIAN
Samedi 17 mai à 20h30
au Centre Culturel, 339 avenue du Prado - 13008 Marseille

—— Entrée libre ——

VOYAGE EN ARMENIE AVEC CHIRINIAN TRAVEL

Un voyage merveilleux et inoubliable soit pour des groupes, soit en individuel. Vol et service inclus à partir de 1.500 euros :
8 jours en hôtels 4 ou 5 étoiles (en chambre double) —
Repas dans les meilleurs restaurants — Guide français —
Toutes les excursions, toutes les entrées etc...

Nous sommes un Tour Oparator basé en Arménie.

Visitez nos sites : www.chiriniantravel.com
www.urartutravel.eu

Adresse e-mail : info@chiriniantravel.com

Pour tous renseignements et programmes de voyages :
- **Bureau de Rome: Chirinian Travel** — ☎ + 39 06 64520118
- **Bureau d'Erevan: Chirinian Travel** — ☎ + 374 91481277

L'Association Sainte-Croix de Paris propose
une **EXCURSION EN NORMANDIE**
LISIEUX — HONFLEUR — PELERINAGE ET TOURISME
Le Dimanche 1er juin

PROGRAMME

Départ à 8h15 en autocar de la Place de la République à Paris.
Divine liturgie célébrée par S.E.R. Mgr Grégoire GHABROYAN dans la crypte de la Basilique Sainte Thérèse de Lisieux, à 11 heures.
Déjeuner dans une auberge normande.
Après-midi : Promenade à Honfleur.
Retour vers 20 heures Place de la République à Paris.
Participation aux frais : 60 euros
Renseignements et inscriptions :
Séta : 01 57 63 95 31 ou **Stephen** : 01 42 88 17 91.
Règlement par chèque à libeller à : **Association Sainte-Croix**
à envoyer au 10 bis rue Thouin, 75005 Paris.

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

PROGRAMME PILOTE DES ETUDES ARMENIENNES

organisé
par le HOM Côte Est (Croix de Secours Arméniennes) des Etats-Unis
pour les jeunes universitaires,
à l'Université de Bentley, près de Boston
Du 8 au 15 juin
Sous la direction du **Dr ASBED KOTCHIKIAN**
de l'Université de l'Etat de Floride

Les frais d'hébergement, de nourriture et de visites aux institutions arméno-américaines sont pris en charge par le HOM.
Frais d'inscription : 100 US dollars
Frais de voyage : à la charge du participant.

Pour plus de détails, contacter très rapidement le bureau de la Croix Bleue des Arméniens de France
au 01 53 34 18 18
ou par mail cbaf@wanadoo.fr

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՄԱՅԻՍ 17-18
SAMEDI-DIMANCHE
17-18 MAI
2008

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Tél. : 01 47 70 86 60 — Fax : 01 48 00 06 70
Courriel (e-mail) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. Paris 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.959 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 83e ANNEE — N° 21.959

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԲ ՔՈՒՇՆԷՐ ԿԸ ՀԱՄՈԶԷ ՍԱՐՔՈԶԻՆ

Հեռատեսիլի Բ. կայանի հերթական յայտագրին՝ «Ձեզի կը մնայ դատել», զոր կը վարէ Ալէթ Շապօ, Մայիս 15ի հիւրն էր արտաքին նախարար Պերնար Քուշնէր: Ծանօթ է որ ընկերվարական Քուշնէր մեծ դեր չի խաղար իրեն յատկացուած այդ մարզին մէջ եւ շատ յաճախ ստիպուած է լռել եւ համակերպիլ:

Յայտագրին սկիզբը, Ա. Շապօ փորձեց նեղը դնել նախարարը ընթացիկ ծանօթ հարցումներով, որոնք իսկապէս նեղը դրին նախարարը, ինչ որ շատ դժուար ալ չէ: Հարցումներու շարքին, Ա. Շապօ հարց տուաւ թէ կը խօսի՞ Սարքոզիի հետ, մտքերու փոխանակութիւն ունի՞, երբ կը խօսի նախագահին հետ այս վերջինը մտիկ կ'ընէ՞, հուսկ կրցա՞ծ է ազդել անոր եւ տեսակէտը փոխել տալ: Հոս, Քուշնէր կը պարծենայ որ այո՛, կրցած է անոր տեսակէտը փոխել տալ եւ կ'ուզէ օրինակ մըն ալ տալ ու կը յայտարարէ՝ «Այո, լսեց զիս, եւ կրցայ միտքը փոխել տալ ինչ կը վերաբերի Թուրքիոյ անդամակցութեան, որուն դուռը չփակել անոր առջեւ...»: Ըստ երեւոյթին, ընկերվարական արտաքին նախարարին գլխաւոր, եթէ ոչ միակ դերը այդ եղած է, պայմանաւ որ վստահ պէտք է ըլլալ որ Սարքոզի ալ միտքը փոխելու տրամադիր էր հակառակ իր յայտարարութիւններուն, որոնք միշտ փոփոխական կը մնան:

Այս առաջին մասէն ետք, այլապէս հետաքրքրական էր Քուշնէրի կուսակցին՝ Փիէր Մոսկովիչիի հետ վիճաբանումը: Այս վերջինը շատ դիւրութեամբ նեղ կացութեան կը մատնէր Քուշնէրը, որ դեռ կը ջանար պաշտպանել Սարքոզիի քաղաքականութիւնը եւ միաժամանակ հռչակել որ ձախ է, ձախ կը մնայ եւ ձախ ալ պիտի մնայ: Առեն մը, Մոսքովիչի ըսաւ Քուշնէրին որ Ազգ. Ժողովի նիստի մը ընթացքին, ինք վերէն կը դիտէր կառավարութեան անդամները, որոնք տեղ գրաւած էին առաջին կարգի աթոռներուն վրայ, ուր էր նաեւ Քուշնէր եւ հարց կու տար՝ «Ի՞նչ գործ ունիս հոդ»...: Քուշնէր չէր կրնար անշուշտ պատասխանել՝ «Նախարար եմ», աթոռ մը զոր ձախը զլացած էր իրեն, երբ իշխանութեան գլուխ էր...:

* * *

Ի դէպ, Քուշնէրի դերը Սարքոզիի մօտ, ինչ կը վերաբերի Թուրքիոյ անդամակցութեան, նուազ դեր կրնար խաղալ -եթէ խաղացած է- քան ԻՒ. ԷՄ. Փէ.ի երեսփոխաններու դերը: Արդարեւ, Ռիշար Մայէ բացատրած է, որ հարկ է պահպանել հանրաքուէի պարտադրանքը (Շիրաքի որոշումն էր), քանի ան պաշտպանութիւն մըն էր Եւրոպական Միութեան անվերջանալի ընդլայնումին դէմ Ֆրանսացիներու մեծամասնութեան համար:

Այդ առնչութեամբ Մայէ, Ֆրէտէրիք Լըֆէվրի եւ Փաթրիք Տէվէճեանի հետ (այս վերջինին դիրքը կապուած է Հայու իր ծագումին, ըսած էր Մոսքովիչի) հաղիպելէ ետք Սարքոզիի, փոփոխութիւն մը առաջարկած են: Երեքն ալ պնդած են որ կասկած չունին Սարքոզիի դիրքին մասին, որ «դեռ վերջերս վերահաստատած է իր ընդդիմութիւնը Թուրքիոյ մուտքին», բայց կը խորհին թէ փոփոխութիւնը (կամ սրբագրութիւնը) ապահովութիւն մըն է երկար ժամանակի համար:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒԼԻՈՍ ԿԵՍԱՐԻ կենդանութեան պատրաստուած մէկ կիսանդրին գտնուած է Առլի մէջ, Ռոն գետին յատակէն ուր հնախոյզներ պեղումներ կը կատարէին: Կիսանդրին մարմարէ է, բնական մեծութեամբ: Նոյն վայրէն գտնուած են հնագիտական այլ արժաններ ալ:

300 ՀԱԶԱՐ ցուցարարներ կային Մայիս 15ին, Ֆրանսայի ամբողջ տարածքին վրայ (200 հազար ըստ ոստիկանութեան) բողոքելու համար կառավարութեան կրթական եւ այլ քաղաքականութեան դէմ: Աշակերտներուն միացած էին այլ ճիւղերու պաշտօնատարներ, ուսուցիչներէն զատ: Ընդհանուր ձեւով, ցոյցերը շատ տպաւորիչ եղած են: Կրթական ճիւղին մէջ, գործադուլը 63%ի համեմատութեան հասած էր ուսուցիչներուն մարզին մէջ եւ 55%ի աշակերտներուն: Այս ցոյցերէն անմիջապէս վերջն է որ Սարքոզի յայտարարած է թէ «նուազագոյն սպասարկութեան» սկզբունքը, նման պարագաներու երախաները ընդունելու դպրոցներուն մէջ, օրէնքի պիտի վերածուի: Այսինքն, նախքան ամառը կառավարութիւնը օրինագիծ մը պիտի ներկայացնէ որ պարտադիր բնոյթ կու տայ այդ որոշումին: Նման յայտարարութիւն մը, այն ալ զանգուածային ցոյցերէ ետք, գրգռութիւն մը նկատուած է ընդդիմութեան կողմէ: Խնդրոյ առարկայ կը նկատուի գործադուլի իրաւունքը:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարութեան յետքայլէն ետք (ջնջեց Հըզպոլլայի դէմ տրուած այն երկու որոշումները, ինչպէս կը պահանջէր Հըզպոլլան), Հըզպոլլան վերջ տուած է իր պարտադրած շրջափակումին եւ երթեւեկը այլեւս բաց է դէպի օդակայանը: Վերցած են նաեւ պատնէշները, որ քաղաքը երկուքի բաժնած էին: Կը թուի որ Արաբական լիկայի միջամտութիւնը (պատուիրակութիւն մը Պէյրութ գացած էր) դրական դեր խաղացած է եւ դուռ բացած կողմերու միջեւ երկխօսութեան: Համաձայնութիւն մըն ալ գոյացած է եւ վերջ տրուած է կռիւներուն, որոնք Մայիս 8էն ի վեր 65 մեռեալ պատճառած էին: Քրիստոնեայ զօրավար Աունի Հայրենասիրական ազատ հոսանքը եւ շիի կուսակցութիւնը կը պահանջեն որ իշխանութիւնը նոր բաշխում մը ունենայ, համաձայնութեամբ նշանակուած նախագահի մը միջոցաւ ուր ընդդիմութեան նախարարներու թիւը աւելնայ: Հըզպոլլայի հետապնդած նպատակն է ձեռք ձգել խոչընդոտելու կարելիութիւն ունեցող փոքրամասնութիւն մը, որ կարենայ արգելք հանդիսանալ որեւէ օրէնքի որ դէմ է իր կամ սուրիացի իր զինակիցին շահերուն:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ Սիչուանի շրջանի երկրաշարժը ամէն օրօ նոր հաշուեկշիռ մը առիթ կու տայ եւ կը թուի որ ոչ մէկը վերջնական բնոյթ ունի ներկայիս: Փեքինի իշխանութիւններուն համաձայն, Մայիս 15ին, մեռեալներու թիւը աւելի քան 50 հազար էր: Ցնցումէն երեք օր ետք, Մայիս 14ին, կարելի եղած է երկու հոգի ողջ գտնել փլատակներուն տակ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ աճը նախատեսուածէն աւելի եղած է 2007ին, ինչ որ մեծ գոհունակութիւն պատճառած է տնտեսութեան նախարարուհիին: Արդարեւ, նախատեսուած 1,9%ի տեղ 2,2% եղած է: Կը թուի որ Սարքոզիի քաղաքականութեան ար-

ՎԱԼԱՆՍ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԸ ՊՂԾՈՒԱԾ

Ապրիլ 24ի նշումներէն ոչ իսկ ամիս մը ետք, Մայիս 14-15ի գիշերուան ընթացքին անծանօթներու կողմէ պղծուած է Վալանս քաղաքին Հայկական Ցեղասպանութեան յուշարձանը: Անոր վրայ սեւ ներկով անընթեռնլի արձանագրութիւն մը ձգուած է: Տրոմ-Արտէշի հայկական կազմակերպութիւններու խորհուրդը հետաքննութիւն կը պահանջէ:

ԻՒՆԷՍՔՕ-Ն ՄՇՏԱԿԱՆ ԴԻՏՈՂԻ ԴԵՐՈՎ

ԻՒՆԷՍՔՕ-ի տնօրէն Գ. Մացուրա Բաքուի մէջ «կարեւոր հարց» համարած է Ղարաբաղի մշակութային կոթողներու պահպանութիւնը: Աւելցուցած է թէ քանի որ հակամարտութեան կարգաւորման մէջ որեւէ արդիւնք ձեռք ձգուած չէ, ԻՒՆԷՍՔՕ-ն այդ ուղղութեամբ քայլերու չի կրնար ձեռնարկել:

Նկատի առած նոյն կամակերպութեան Նախիջեւանի հայկական խաչքարերուն քանդումին դէմ բռնած կրաւորական դիտողի դիրքը, երբ որեւէ հակամարտութիւն խնդրոյ առարկայ չէր, հայկական կողմը սպասելիք քան չունի արդէն այդ կազմակերպութենէն: Ինչ կը վերաբերի Ազրպէյճանին, կրնայ շարունակել պարբերական բողոքները թէ Հայերը կը քանդեն Ղարաբաղի ազրպէյճանական մշակոյթի կոթողները...

ԳԱՆՆԻ ԵՐՐՈՐԴ ՀԱՅԿԱԿԱՆԸ

Գաննի փառատօնին Ա. Եղոյեանի ֆիլմէն զատ կը ցուցադրուին երկու ուրիշ հայկականներ եւս. մէկը Ռուսաստանէն Տիգրան Մկրտչեանի վաւերագրական «Կաթա»ն (33 վայրկեան), միւսը Հայաստանէն Արման Թադեւոսեանի տասը վայրկեաննոց գործը որ նկարահանուած է Կարսի մէջ եւ կը պատմէ քաղաքին մշակութային եւ քաղաքացիական դիմագիծին փոփոխութիւնները:

դինքը չէ, այլ՝ հետեւանք է արտածումներուն եւ ձեռնարկութիւններու աշխուժութեան:

ԻՍՐԱՅԵԼԻ Խորհրդարանի բեմէն է որ Ճորճ Պուշ յարձակած է դեմոկրատ թեկնածու Պարաք Օպամայի վրայ, ինչ որ բացառիկ անսովոր երեւոյթ մըն է: Պուշ կը գտնէ որ ըստ ոմանց (իմա՛ Օպամա) պէտք է բանակցիլ ահաբեկիչներուն հետ: Աւելին, ոմանք կը թելադրեն ըսած է, «որ խզենք Իսրայէլի հետ եւ այդ պարագային Միջին Արեւելքի հարցերը կը կարգաւորուին»:

ՀԱԶԱՐԱՒՈՐ ՊԱՂԵՍՏԻՆՑԻՆԵՐ, Մայիս 15ին, մասնակցած են Այսրյորդանանի եւ Գազայի մէջ Նաքպայի (Աղէտը) ոգեկոչման, այլ խօսքով՝ Իսրայէլի ընտեղծման, որու հետեւանքով 760 հազար Պաղեստինցիներ ստիպուեցան աքսորի ճամբան բռնել: Մ. Ապպաս ալ յայտարարած է «վաթսուն տարի ետք Նաքպայէն ի վեր, երբ հարիւր հազարաւոր Պաղեստինցիներ արմատախիլ եղան իրենց հայրենիքէն, տուներէն, հողերէն եւ աքսորի դիմեցին: Այսօր, միլիոններ են»:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԱԶՐՊԷՅՃԱՆԱԿԱՆ ԿՐԱԿՈՑՆԵՐԷՆ ԶԻՆՈՒՈՐ ՄԸ ՄԱՀԱՑԱԾ

Պաշտպանութեան նախարարութեան մամուլի գրասենեակը տեղեկացուցած է թէ Մայիս 15ին Ազրպէյճանի կողմէ արձակուած կրակոցներէն ծանրօրէն վիրաւորուած է զին. Անդրանիկ Հայրապետեանը. ան կը գտնուէր մարտական յենակէտին վրայ: Վիրաւորը անմիջապէս հիւանդանոց փոխադրուած է եւ քիչ ետք մահացած:

* * *

Ս. ՍԱՐԳՍԵԱՆ – Ի. ԱԼԻԵՒ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ ՅՈՒՆԻՍ 7-ԻՆ

Հայաստանի ու Ազրպէյճանի նախագահները հանդիպում կ'ունենան Յունիս 7ին Ս. Պետերբուրգի մէջ, ինչպէս յայտարարած է արտաքին գործերու նախարար Է. Նալպանտեան: Ան յոյս յայտնած է որ առաջին այս հանդիպումը նոր դուռներ կը բանայ բանակցութիւնները լուծումի մը յանգեցնելու հոլովոյթին մէջ: Ներկայի գլխաւոր հարցը Լեռնային Ղարաբաղի կարգավիճակի խնդիրն է, որ սկզբունքով պէտք է լուծուի հանրաքուէի միջոցով:

* * *

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ ՆՈՐ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կառավարութեան Մայիս 15ի նիստին հաստատուած է Մատենադարանին նոր կանոնադրութիւնը: Ինչպէս բացատրած է կրթութեան եւ գիտութեան նախարար Լ. Մկրտչեան, նոր կանոնադրութեամբ Մատենադարանին կը տրուի ոչ միայն թանգարանի, այլեւ գիտական կեդրոնի կարգավիճակ ու անոր գիտական խորհուրդը կ'ունենայ գիտնական պատրաստելու լիազօրութիւն:

* * *

ԼՂՀ

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ԽՄԲԱԿՆԵՐՈՒՆ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԸ

Խորհրդարանական խմբակցութիւնները անհրաժեշտ նկատած են նախագահին ու կառավարութեան առաջարկել որ գործնական քայլերու ձեռնարկուի Հայաստանի հետ յարաբերութիւններու իրաւական կանոնակարգումին ուղղութեամբ, որպէսզի գործակցութեան ներկայի մակարդակը աւելի ամուր հիմերու վրայ դրուի եւ շրջանային եւ միջազգային զարգացումներէն թելադրուող նոր նախապատուութիւններ որոշուին:

Առաջարկուած է որ Ղարաբաղ անմիջական մասնակցութիւն ունենայ բանակցութիւններուն, մշակուի Ղարաբաղի ապահովութեան նոր հայեցակարգ մը որուն հիմը պիտի կազմեն լուծումի հոլովոյթին նախապատուութիւնները: Հարկաւոր նկատուած է ռազմավարական վերլուծումներու եւ տեղեկատուութեան յատուկ խմբակ ստեղծել. ան պիտի զբաղի քարոզչութեան ու հակաքարոզչութեան կազմակերպումով, համակարգումի հարցերով. այդ նպատակին համար առաւելագոյն չափով պիտի օգտագործուին ԼՂՀ արտերկրի միայն ներկայացուցչութիւնները, Սփիւռքի կարելիութիւնները:

ԿԱՐԴԱԼՈՎ ՎԱՐԴԳԷՍ ԵՂԻԱՅԵԱՆԻ

«ՎԱՀԱՆ ՔԱՐՏԱՇԵԱՆ. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԻ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՊԱՇՏՊԱՆԸ» ԳԻՐՔԸ

(Դ. եւ վերջին մաս)

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

Արտաքին նախարարութիւնը 1923էն 1927 հետեւողական կերպով ժխտած է թէ իր Թրքական քաղաքականութիւնը ոչ մէկ կապ ունի քարիւղին հետ եւ ոչ ալ Սթանտարտ քարիւղի ընկերութեան հետ, ընդհակառակն, արտաքին նախարարութիւնը չեշտած է թէ Թրքական իր քաղաքականութիւնը պարզապէս թելադրուած է մարդասիրական նպատակներով եւ ղեկավարուած ամերիկեան քաղաքական եւ տնտեսական նկատառումներով: Վերջապէս, չորս տարի տեւած ժխտումներէ ետք, 1927ի Դեկտ. 1-ին, արտաքին նախարարութիւնը մամլոյ հաղորդագրութեամբ մը ընդունած է, որ ձեռք ձգած է Մուսուլի քարիւղէն բաժին մը Սթանտարտ քարիւղի ընկերութեան համար:

1928 Մարտ 24ին ծերակուտական Ուիլեըմ Պորահի ուղղած նամակով մը Քարտաշեան ուսնկնդրութեան մը դիմում ներկայացուցած է Ծերակոյտի Արտաքին յարաբերութեանց յանձնախումբին, փաստացի տուեալներով բացայայտելու համար Թրքական քաղաքականութեան ետին թաքնուած քարիւղի գործօնը: Հետաքրքրական է նշել որ այդ դիմում—նամակին մէջ Քարտաշեան կ'ըսէ թէ պատերազմի ընթացքին Հայերը Ամերիկացիներէն երկու անգամ աւելի տառապած են եւ վնասի ենթարկուած եւ թէ անոնց նիւթական կորուստները — գնահատուած 5 միլիառ տոլարով — համեմատութեամբ և յարաբերաբար կը համապատասխանէ Միացեալ Նահանգներու 600 միլիառ տոլարին:

Գիրքին չորրորդ գլուխին մէջ (էջ 68—85) տրուած է Վահան Քարտաշեանի 1921 Յունիս 15ին Միացեալ Նահանգներու նախագահին յղած յուշագիրը, ուր ներկայացուած են 1914—1921 տարիներու հայկական դէպքերը:

Հինգերորդ գլուխին մէջ (էջ 86—132), «Զօրակցութիւն» Լօզանի դաշնագրին շուրջ Ծերակոյտին մէջ ունկնդրութեան մը դիմումին. Մուսուլի քարիւղ եւ Հայաստան» (գրուած՝ 1928 Փետր. 2ին) խորագրին տակ, Քարտաշեան ամերիկեան մամուլէն մէջբերումներով եւ փաստացի տուեալներով կ'ամբաստանէ Միացեալ Նահանգներու արտաքին նախարարութեան Թրքական քաղաքականութիւնը, տնօրինուած՝ Սթանտարտ քարիւղի ընկերութեան կողմէ, որուն ազդեցութեան տակ ամերիկեան դիւանագիտութիւնը որակելով առեւտրականացած դիւանագիտութիւն մը:

Վեցերորդ գլուխը (էջ 133—204) կը կրէ «Լօզանի դաշնագիրը, Թուրքիա եւ Հայաստան» խորագիրը եւ կը պարունակէ Թուրքիոյ նախկին դեսպան Հանրի Մորկընթաուի, Գերմանիոյ նախկին դեսպան Ճէյմս Ժերարի, Նիւ Եորքի եպիսկոպոս Մանինկի, Վահան Քարտաշեանի եւ բազմաթիւ այլ անձնաւորութիւններու ակնարկները, ուղղուած Լօզանի դաշնագրի վաւերացման դէմ:

Հետաքրքրական է հոս կատարել կարգ մը մէջբերումներ քանի մը դէմքերու ակնարկներէն:

Այսպէս, Թուրքիոյ նախկին դեսպան Հանրի Մորկընթաու իր ընդդիմութեան պատճառները նշելէ ետք եզրակացուցած է. «Լօզանի դաշնագրին ընդդիմութիւնը կարելի է ամփոփել մէկ նախադասութեան մէջ. անիկա անպատակ եւ նուաստացուցիչ անձնատուութիւն է ոճրագործ, անհաւատ զինուորական բռնակալութեան մը: Լօզանի դաշնագրին վաւերացումը նախատինք մըն է ամերիկեան պատիւին եւ արժանապատուութեան» (էջ 146):

Աստուածաբան տոքթ. Փարքէս Գատման, ժողովական եկեղեցիէն, որ առաքելութիւններ հաստատած էր Թուրքիոյ մէջ, գրած է. «Լօզանի դաշնագրին դէմ եմ, որովհետեւ անիկա նախատինք մըն է մեր ազգային պատիւին եւ գաղափարներուն եւ մերժում մը մեր պարտաւորութիւններուն» (էջ 154):

«Քրիստոնէութեան պատիւը» խորագրին տակ՝ Ֆրէտ Փերրի Փաուըրզ, միսիոնարի մը զաւակը, ծնած Թուրքիա, իր ընդդիմութիւնը յայտնելով Լօզանի դաշնագրի վաւերացման, գրած է «Դաշնակից ազգերը հպարտ չեն Լօզանի դաշնագրով. Թող աշխարհը տեսնէ արեւմտեան ազգ մը՝ որ կը մերժէ հրապուրուիլ կամ յոխորտալ եւ որ պիտի չթօթվէ Թուրքին ձեռքը մինչեւ որ ան չլուայ իր ձեռքը քրիստոնեայ արիւնէն: Աննշան հարց մըն է այն թէ միսիոնարները կը մնա՞ն թէ ոչ Թուրքիոյ մէջ, սակայն շատ կարեւոր հարց է կրօնքին եւ աշխարհին համար այն՝ որ զարերու մեծագոյն ոճիրը պիտի չներուի մինչեւ որ 1915—16ի եւ 1922ի զոհերը չմեռնին» (էջ 160):

«Նուաստացուցիչ դաշնագիր մը» խորագրին տակ, տոքթ. Ուիլֆրէտ Փօսթ, որ 21 տարի ծառայած է Թուրքիոյ մէջ, մէջբերելէ ետք Կ.Պոլսոյ Թուրք օրաթերթի մը մէկ յայտարարութիւնը, թէ՝ «Մենք պէտք է աստիճանաբար Թրքացնենք օտար գիւղէժները, նախ ջնջելով հայկականը, ապա յունականը, հրէականը եւ վերջը պուլկարականը», կ'աւելցնէ. «Քեմալին բարոյական կամ նիւթական որեւէ օգնութիւն ընծայելու քաղաքականութիւնը կը պարունակէ անհաշուելի հետեւանքներ. հետեւանքներ՝ որոնք անխուսափելի կերպով պիտի յուզեն եւ խանգարեն Ամերիկան: Թուրքիոյ աչքերը ուղղուած են դէպի խորհրդային Ռուսիա եւ իսլամական Ասիա: Անոր նպատակն է գործածել ամերիկեան բարոյական եւ գիտարուեստական օգնութիւնը, յառաջացնելու համար ոչ—ամերիկեան նպատակներ եւ յաւակնութիւններ» (էջ 163):

195—197 էջերուն մէջ տրուած է Լօզանի դաշնագրի վաւերացման դէմ Նիւ Եորքի եպիսկոպոս Ուիլըըմ Մանինկի գլխաւորութեամբ, Միացեալ Նահանգներու զանազան շրջաններէ 104 եպիսկոպոսներու բողոքագիրը, ուր ըսուած է. «Հայաստանի նկատմամբ մեր բարոյական պարտաւորութեան, ճախողութիւնը համազօր պիտի ըլլայ Թրքական ոճիրներու ներումի եւ վաւերացման այն արարքներուն, որոնց զզուելի են բոլոր անոնց համար որոնք կը սիրեն ճշմարտութիւնն ու արդարութիւնը»:

Եօթներորդ գլուխին մէջ (էջ 205—218) Քարտաշեան կը վերլուծէ ուժի եւ դիւանագիտութեան դերը անկախութեան պահպանման մէջ, նշելով որ ուժը առանձինն կրնայ նուաճել անկախութիւնը, սակայն լաւ դիւանագիտութիւնը եւ տնտեսական անկախութիւնը, առաւել ուժը կրնան պահպանել զայն:

Ութերորդ գլուխը (էջ 219—237) կը պարունակէ այն յուշագիրը, զոր իբրեւ իրաւական ներկայացուցիչ Հայաստանի Հանրապետութեան Փարիզի պատուիրակութեան՝ Վահան Քարտաշեան 1933 Սեպտ. 12ին յղած է Միացեալ Նահանգներու արտաքին նախարարին, Հայաստանի միջազգային իրաւունքները նկատի առնելու պահանջով:

Հատորին 239—243 էջերուն մէջ տրուած է 1914 Փետրուարէն 1922 Յուլիս կարեւոր դէպքերու ժամանակագրութիւնը. իսկ 244—247 էջերուն մէջ տրուած է հայերէն, անգլերէն, ֆրանսերէն, Թրքերէն եւ գերմաներէն աղբիւրներու ընտրեալ մատենագիտութիւնը:

«Վահան Քարտաշեան. Հայկական դատի արտակարգ պաշտպանը» գիրքին Բ. բաժինը բաղկացած է 8 յաւելուածներէ, որոնցմէ իւրաքանչիւրը իր բովանդակութեամբ շահեկան յաւելեալ տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Հայկական դատի պատմութեամբ, ցեղասպանութիւն եզրի բնորոշմամբ, ցեղասպանութիւն գործողներու նկատմամբ պատժական օրէնքներու գործադրութեամբ հետաքրքրուած ընթերցողին:

Առաջին յաւելուած (էջ 248—261) տրուած է միջազգային վէճերու խաղաղ կարգաւորման վերաբերող պայմանագրութիւնը, ստորագրուած Լա Հէյի մէջ 1899 Յունիս 29ին:

Երկրորդ յաւելուածին մէջ (էջ 262) տրուած է Թուրքիոյ եւ Գերմանիոյ միջեւ 1914 Օգոստ. 2ին կնքուած գաղտնի համաձայնագրին պատճէնը, որմէ կը պարզուի թէ պատերազմի պարագային Գերմանիա զինուորական իր առաքելութիւնը պիտի դնէ Թուրքիոյ տրամադրութեան տակ եւ թէ Գերմանիա պարտաւոր է, անհրաժեշտ պարագային, զինեալ ուժերով պաշտպանել օսմանեան հողատարածքը, եթէ այս վերջինը սպառնալիքի տակ գտնուի: Համաձայնագիրը ստորագրած են Պարոն Ֆոն Վանկընհայմ (Գերմանիա) և Սայիտ Հալիմ (Թուրքիա):

Երրորդ յաւելուածով (էջ 263—266) տրուած է ՄԱԿ-ի հռչակագիրը Ցեղասպանութեան մասին: Իսկ չորրորդ յաւելուածը (էջ 267—268) կը ներկայացնէ պատերազմի ոճրագործներու եւ ցեղասպանութիւն գործողներու դէմ ՄԱԿ-ի պատժական օրէնքներու բանաձեւը:

Հինգերորդ յաւելուածով (էջ 270—273) տրուած է Հայաստանի հոգատարութեան վերաբերեալ նախագահ Ուիլսընի Միացեալ Նահանգներու Գոնկրէսին յղած պատգամը: Արդարեւ, փոխ նախագահը կարդացած է նախագահին 1920 Մայիս 24 Թուակիր պատգամը, ուր կ'ըսուի. «Մայիս 14ին Ծերակոյտէն առացուած է պաշտօնական հաղորդագրութիւն մը հետեւեալ նախաբաններով եւ բանաձեւերով.

"Նկատի առած այն՝ որ Ծերակոյտի արտաքին յարաբերութեանց ենթայանձնախումբի ունկնդրութեան ընթացքին հաստատուած վկայութիւնը յստակօրէն կը բացայայտէ ճշմարտութիւնը տեղեկագրուած ջարդերու եւ այլ վայրագութիւններու, որոնց ենթարկուած է հայ ժողովուրդը".

"Նկատի առած այն՝ որ Միացեալ Նահանգներու ժողովուրդը խորապէս զգածուած է Հայաստանի մէջ տիրող անապահովութեան ողբալի պայմաններով, սովով եւ թշուառութեամբ".

"Նկատի առած այն՝ որ Հայաստանի Հանրապետութեան անկախութիւնը լիովին ճանչցուած է խաղաղութեան համաժողովի գերագոյն մարմնի եւ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու կառավարութեան կողմէ". ուստի՝

"Որոշուած է՝ Միացեալ Նահանգներու Ծերակոյտի անկեղծ շնորհաւորութիւնները այսու ներկայացնել Հայաստանի ժողովուրդին՝ Հայաստանի Հանրապետութեան անկախութեան ճանաչումին առթիւ, առանց նախապաշարումի յարգելով հողային սահմանները. եւ աւելին՝

"Որոշուած է՝ որ Ծերակոյտը այսու կը յուսայ որ կայուն կառավարութիւնը, անհատական ազատութիւններու եւ իրաւունքներու պաշտպանութիւնը եւ ազգային տենչերու լիակատար իրագործումը շուտով կը նուաճուի հայ ժողովուրդին կողմէ". եւ աւելի՛ն՝

"Որոշուած է՝ Պաթումի նաւահանգիստի եւ դէպի Բաթում երկարող երկաթուղիի շրջակայքը ապրող Միացեալ Նահանգներու քաղաքացիներու կեանքերուն եւ ստացուածքներուն անհրաժեշտ պաշտպանութիւնը հայթայթելու նպատակով, նախագահէն կը խնդրուի, եթէ հանրային շահերու ներհակ չէ, Միացեալ Նահանգներու ռազմանաւ մը եւ նաւաստիներու խումբ մը ղրկել յիշեալ նաւահանգիստը, յանձնարարելով ցամաքահանում ընել եւ պաշտպանել Ամերիկացիներու կեանքերն ու ստացուածքները»:

Նախագահ Ուիլսըն իր պատգամին մէջ կ'ըսէ թէ մեծ հետաքրքրութեամբ եւ խկական գոհունակութեամբ կարդացած է այս փաստաթուղթը, որովհետեւ անիկա ոչ միայն կը մարմնացնէ իր ուրոյն համոզումները եւ զգացումները Հայաստանի եւ իր ժողովուրդին հանդէպ, այլ յատկապէս, որովհետեւ իրեն այնպէս կը թուի որ անիկա ամերիկացի ժողովուրդին ձայնն է, որ կ'արտայայտէ իր հարազատ համոզումները եւ քրիստոնէական խորունկ համակրանքը: Նախագահը յիշելով Սան Ռեմոյի վեհաժողովի ընթացքին մասնակից երկիրներու ներկայացուցիչներուն կողմէ Ամերիկայի կառավարութեան վստահուած իրաւարարի պարտականութիւնը՝ իբրեւ հոգատար լուծելու համար Թուրքիոյ եւ Հայաստանի միջեւ սահմաններու դժուար հարցը, կը շեշտէ թէ ինք ընդունած է այդ պարտականութիւնը եւ կոչ կ'ուղղէ Գոնկրէսին շնորհելու իրեն գործադիր իշխանութիւնը այդ գործը կատարելու համար, հաւատալով որ անիկա նաեւ Միացեալ Նահանգներու ժողովուրդին փափաքն է:

Վեցերորդ յաւելուածով (էջ 274—344) տրուած է 1913 Յունուարէն

– ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ –

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Յակոբ Տէր-Մելքոնեան սրահին մէջ, Ապրիլ 11ին, տեղի ունեցած է ԼՕԽ-ի (Լիբանանի Օգնութեան Խաչ) «Արաքսի Պուլղուրճեան» ընկերաբժշկական կեդրոնի հիմնադրութեան 20ամեակի պաշտօնական հանդիսութիւնը: ԼՕԽ-ի Շրջ. վարչութեան խօսքը փոխանցած է վարչութեան ատենապետ Մարալ Մխճեան, որ ներկաներուն ուշադրութեան յանձնած է հիմնական 2 կէտեր: Առաջին՝ 20 տարիներու ընթացքին «Արաքսի Պուլղուրճեան» կեդրոնը մատուցած բազմազան ծառայութիւններով հասած է ժողովուրդի կարիքներուն իր յատուկ տեղը գրաւելով թէ լիբանանեան եւ թէ օտար մակարդակներու վրայ: Երկրորդ՝ ան հարց տուած է «20ամեայ գործունէութիւն, նուաճումներ, յաջողութիւններ: Վե՞րջը: Ո՞ւր կ'ուզենք հասնիլ» եւ աւելցուցած «Կը փափաքինք ԼՕԽ-ի շարքերը երիտասարդ ուժերով զինել, որովհետեւ կը հաւատանք որ երիտասարդութիւնն է մեր ապագան»: Խօսք առած է նախկին նախարար եւ երեսփոխան Ժագ Ջուխատարեան, որ հաստատած է թէ Լիբանանի մէջ, 1930ին հիմնըւած ԼՕԽ-ը իր բոլոր միաւորներով եղած է ծառայութեան ամրոց մը: Այնուհետեւ ցուցադրուած է ԼՕԽ-ի «Արաքսի Պուլղուրճեան» ընկերաբժշկական կեդրոնի գործունէութեան վաւերագրական տեսերիզը: Գեղարուեստական կարճ բաժինէ մը ետք, խօսք առած է ՀՕՄ-ի Կեդրոնական վարչութեան նախկին անդամ Տիգի Թորիկեան, որ պատմական ակնարկ մը նետած է կեդրոնի հիմնադրութեան ատեն տարուած աշխատանքներուն վրայ: Նաեւ խօսք առած է ՀՕՄ-ի Կեդրոնական վարչութեան անդամ Թամար Տէր Պետրոսեան, որ շեշտած է թէ Ապրիլեան եղեռնի 93րդ տարուան ոգեկոչման նախօրեակին 78 ամեայ ԼՕԽ-ի «Ա. Պուլղուրճեան» կեդրոնի քսանամեակը կուգայ անգամ մը եւս նշելու կեանքի յաղթանակը մահուան վրայ: Ձեռնարկը փակւած է Արամ Ա. կաթողիկոսի ներկայացուցիչ Նորայր Ծ.Վ. Աշըգեանի «պահպանիչ»ով:

* * *

ՊՈԼՍՈՅ Մխիթարեան վարժարանէն ներս, Ապրիլ 4ին, զոյգ բանախօսութիւններ տրուած են Պալեաններու մասին: Տոքթ. Էլմոն Հանչէր մէկը եղած է այն անուններէն, որոնց շնորհիւ այս տարի Ճեմալ Րէշիտ Րէյ կեդրոնին մէջ իրականացած է Պալեաններու կողմէ կառուցուած ճարտարապետական կոթողներու ցուցահանդէսը: Նախ խօսք առած է նախակրթութեան տնօրէն Գարեգին Պարսամեան, որ ծանրացած է Օսմանեան կայսրութեան շրջանին Հայերու բերած ծառայութեան երկրի մշակութային զարգացման, որուն ամէնէն ցայտուն օրինակներն էին Պալեաններու գործերը: Լայն մանրամասնութիւններ տուած է այդ մասին: Իրմէ ետք, տոքթ. Էլմոն Հանչէր ծանօթացուցած է Պալեան գերդաստանը եւ անոնց գործերը, զատ–զատ ներկայացնելով գործերը՝ մզկիթներ, պալատներ, ապարանքներ, գործատուներ, աշտարակներ, ջուրի ճամբաներ, զօրանոցներ, եկեղեցիներ, դպրոցներ եւ հիւանդանոցներ: Տուած է նաեւ այդ կառոյցներու հակիրճ պատմութիւնները: Բանախօսութեան աւարտին Հ. Յակոբոս վ. Զօփուրեան բերբեղեայ գրակալ մը նուիրած է բանախօսուհիին: Նոյն երեկոյեան, կրկին բանախօսութիւն մը տեղի ունեցած է ուղղեալ ծնողներուն եւ հիւրերուն: Բանախօսը եղած է փրոֆ. Բարս Թունչաճը:

* * *

ՊՈԼՍՈՅ Մխիթարեան Սանուց միութեան սրահին մէ, Ապրիլ 25ին, հաւաքոյթ մը տեղի ունեցած է ի պատիւ հայաստանցի բանաստեղծ Հենրիկ Էդոյեանի, որ հիւրաբար Պոլիս կը գտնուէր «Բանաստեղծութեան միջազգային օր»ուան մասնակցելու համար: Հաւաքոյթին բացումը կատարած է Միութեան վարչութեան ատենապետ՝ Արթիւր Գազան, որու բարի գալուստի խօսքերէն ետք, բեմ հրաւիրուած է Երեւանի Պետական համալսարանի Արտասահմանի գրականութեան ամպիոնի վարիչ՝ Հ. Էդոյեան: Ան, նախ իր ուրախութիւնը յայտնած է որ Պոլիս կը գտնուի, ապա անդրադարձած է զանազան հարցերու, սկսելով Հայաստանի քաղաքական իրավիճակէն մինչեւ մշակութային այսօրուան համայնապատկերը: Էդոյեան խօսած է նաեւ պոլսահայ գրականութեան մասին դիտել տալով, որ Հայաստանի մէջ չկայ մէկը որ լսած չըլլայ Յակոբ Պարոնեանի կամ Պետրոս Դուրեանի անունը: Դրուատած է պոլսահայ արդի գրականութիւնը, որ շատ հարազատ նկատած է Հայաստանի գրասէրներուն համար: Մեծարենցը կը նկատէ համաշխարհային մակարդակով գրականութեան հսկայ մը: Էդոյեան նշած է թէ հայապահպանման համար կարեւոր է լեզուն, որ դժբախտաբար սկսած է նահանջել Միջին-Արեւելքի երկիրներուն մէջ: Իր ելոյթի աւարտին, Էդոյեան կարդացած է իր բանաստեղծութիւններէն ոմանք, հուսկ հաւաքոյթին եզրափակիչ խօսքը արտասանած է Բագրատ Էսդուքեան:

1928 Մայիս, Քարտաշեանի՝ Միացեալ Նահանգներու նախագահներու, պատերազմի եւ արտաքին նախարարներու, ծերակուտականներու հետ ունեցած նամակագրութիւններէն, ինչպէս նաեւ յուշագիրներէն ու արտասանած ճառերէն ընտրանի մը (58 նիւթ): Այս բաժնի նիւթերու մեծ մասը առնուած է Հ.Յ.Դ. Պոստընի դիւանին մէջ պահուած Քարտաշեանի թղթածրարէն, իսկ մնացեալը՝ Միացեալ Նահանգներու պետական դիւանէն:

Եօթներորդ յաւելուածին մէջ (էջ 345–347) տրուած է 1916ի Սայքս – Փիքօ համաձայնագիրը, իսկ ութերորդ յաւելուածով (էջ 348–353) տրուած են տեղեկութեանց մասնագիտական քննարկումի հիման վրայ կատարուած յանձնարարութիւններ՝ Թրքական կայսրութեան մէջ քաղաքական վերակազմութեան համար:

Ահաւասիկ հերոսական տիպարը հայ մարդու մը, որ Միացեալ Նահանգներու Գերմանիոյ նախկին դեսպան Ճէյմս Ժեռարի բնորոշումով՝ իբրեւ «մէկ մարդէ բաղկացած բանակ մը», 90 տարի առաջ, երբ գոյութիւն չունէին աշխարհով մէկ սփռուած Հայկական դատի յանձնախումբերը, ներկայ գիտարուեստի ընձեռած զանազան կարելիութիւնները եւ նիւթական միջոցները, առանձինն կատարած է բանակի մը գործը Հայկական դատի լուծման, Հայաստանի առաջին անկախութեան Միացեալ Նահանգներու կողմէ ճանաչման, Լօզանի դաշնագրի վաւերացման գործընթացը տապալելու մարտերուն մէջ:

Այնպէս կը թուի թէ Քարտաշեանի 20 ամեայ անխոնջ պայքարը ի նպաստ Հայկական դատի լուծման եւ հայկական իրաւունքներու ձեռքբերման աշխատանքներուն, ներշնչման աղբիւր հանդիսացած է իրաւաբան Վարդգէս Եղիայեանի, որ իր կարգին՝ վերջին 25 տարիներուն, ոգի ի բոին նուիրուած է Հայկական ցեղասպանութեան զոհերու ժառանգներու դատերու պաշտպանութեան եւ անոնց միջոցով ապահովագրական ընկերութիւններէ ժառանգներուն, եւ հայկական հաստատութիւններուն նիւթական հատուցում ապահովելու գործին:

«Վահան Քարտաշեան. Հայկական դատի արտակարգ պաշտպանը» գիրքը ամերիկեան պետական դիւաններէ եւ մամուլէ քաղուած բազմաթիւ տուեալներով եւ փաստերով, Քարտաշեանի՝ ամերիկեան պետական դէմքերու հետ ունեցած նամակագրութիւններու պարունակած այլապէս չահեկան տեղեկութիւններով, իսկական հանրագիտարան մըն է եւ յոյժ օգտակար ուղեցոյց մը Հայկական դատի պատմութեամբ եւ անոր լուծմամբ զբաղողներու համար:

Որքա՜ն փափաքելի պիտի ըլլար որ հայ անհատներ եւ կազմակերպութիւններ այս գիրքէն օրինակ մը նուիրէին ամերիկեան Գոնկրէսի անդամներուն, հանրային գրադարաններուն, մամուլի ներկայացուցիչներուն, ինչպէս նաեւ ամերիկացի իրենց բարեկամներուն, ի պէտս զարգացելոց:

Հ. Ա.

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԵՐԿՐՈՒՄ

Միշայի ընկերը՝ Խիմոնան եւ Թէոդոսիայի Բոգաեւսկին ազատ ու անկաշկանդ էին զգում իրենց եւ քմծիծաղով էին նայում ընկերների վրայ, որ զարմանքով էին ընդունում իւրաքանչիւր ներս մտնող հիւրին: Նրանցից շատերը շքանշաններ, ժապաւէններ ու աստղեր ունէին կրծքներին: Համեստ հագնուած երիտասարդ նկարիչներին յատկապէս յուզում էին շքեղ տիկնայք, որ լուսաւոր մի բոյլով էին լցնում ամբողջ տունը:

– Ռուսաստանում գեղեցկուհի չի մնացել, եկել է ծովի մեծ տիրակալին ողջունելու: Տեսէք, տեսէք, տղաներ, Իվան Կոնստանտինովիչը դրանց մէջ ոնց որ Նեպտունը՝ ջրահարսերով շրջապատւած, – շշնջաց Կալմիկովը, երբ սրահում յայտնուեց Այվազովսկին՝ ծովակալական համազգեստով, նկատելի ջահէլացած: Նա գալիս էր պատուաւոր գեղեցիկ դեռատի կնոջ թեւին յենուած, յետեւից էլ ուրիշ գեղեցկուհիների մի ամբողջ շքախումբ էր շողշողում:

– Սա երկրորդ կինն է, Հայուհի: Ասում են, առաջինն էլ գեղեցկուհի է եղել: Դէհ, ի՞նչ էք հարուստ քեռու մօտ հիւր եկած աղքատ ազգականի նման կուչ եկել – կշտամբեց Կալմիկովը: – Չէ՞ք տեսնում, թէ ինչքան սիրալիր է մեր հանդէպ: Համոզուած եմ, որ այս շքեղ պարոնների մէջ նա մեզ իր սրտին բոլորից մօտիկ է ընդունում: Ես, օրինակ, երեկոյեան, համերգի ժամանակ բոլորովին էլ չեմ քաշուելու: Այնպէս եմ ուզում ծիծաղեցնել Իվան Կոնստանտինովիչին, ոնց որ Արխիպ Իվանովիչին եմ ծիծաղեցնում…

– Իսկ հիմա ուզո՞ւմ էք պապիկի արուեստանոցը տեսնել, – ընկերներին առաջարկեց Լաուրին:

Նկարիչները սպասում էին նոյնպիսի շքեղ արուեստանոց տեսնել, ինչպէս տան սենեակներն էին: Բայց նրանց առաջ բացուեց պատերը մուգ կարմիր ներկած անկանոն քառանկիւնու ձեւով ընդարձակ մի սենեակ՝ բոլորովին դատարկ: Դահլիճը լոյս էր առնում շատ մեծ մի լուսամուտից, որը նայում էր դէպի ամայի բակը: Սենեակում դրուած էր միայն երկու նկարակալ, վրձինների փոքրիկ սեղան, նկարչական նիւթերի պահարան եւ մի քանի աթոռ: Նկարակալներից մէկին՝ տակաւին ներկերը թաց, մի նկար կար: Նրա նուրբ արծաթաւուն գունաշարը անկրկնելիօրէն վերարտադրում էր ձմեռը Արեւելեան Ղրիմի ափերին:

Հանդիսաւոր ճաշկերոյթի ժամանակ, որը տեւեց մի քանի ժամ, Միշա Լաուրիի ուշադրութիւնը գրաւեցին Այվազովսկու մօտ նստած երկու հոգի: Իվան Կոնստանտինովիչը յաճախ էր դիմում նրանց եւ առանձնապէս ջերմ էր: Մէկը քառասունին մօտ մի մարդ էր, որի յետ սանրած թուխ մազերն արդէն սպիտակին էին տալիս: Առանձնապէս տպաւորիչ էին այտերից ներքեւ ձգուող խոր ծալքերը, ամուր, թափանցող հայեացքը, ուժեղ, արտայայտիչ ձեռքերը: Միւս հիւրին քսանհինգից աւելի չէր կարելի տալ: Բաց գոյնի մազերով, ուսանողական համազգեստով, պենսնէի ապակիների յետեւից նայող հեզ ու միամիտ, կապոյտ աչքերով:

– Առոյգադէմ այդ թխահերը նշանաւոր թաւջութակահար Վերժբիլովիչն է, – յայտնեց Միշան: – Իսկ այն համեստ ոսկեհեր պատանին՝ նորընծայ աստղ, երիտասարդ կոմպոզիտոր Ալեքսանդր Սպենդիարեանը: Ժաննա մօրաքոյրն այսօր երգելու է նրա սիրերգները, իսկ պապիկի հետ միասին նա սովորաբար թաթարական հին երգեր է կատարում. պապիկը ջութակ է նուագում, Սպենդիարեանը՝ դաշնամուր, եւ աննման բան է ստացւում:

– Ափսոս, որ Արխիպ Իվանովիչը չեկաւ, իսկական բաւականութիւն կը ստանար, – ցաւով ասում էին նկարիչները:

Ապակէ առաստաղով հսկայական դահլիճը՝ Այվազովսկու ցուցասրահը, շռայլօրէն ողողուած էր ելեկտրական կուրացուցիչ լոյսերով: Վառ բոսորագոյն ներկուած պատերից կախուած էին նկարչի կտաւները. ծովային տեսարաններ, պատմական եւ այլ սիմվոլիկ նկարներ, դիմանկարներ: Այդ բոլորից առանձնանում էր ալեկոծ ծովը պատկերող հսկայական մի կտաւ: Ցուցադրուած էին նաեւ նկարչի հօր, մօր, եղբօր՝ Գաբրիէլի դիմանկարները, Կազնաչէեւի դիմանկարը, աղջկայ մի գլուխ, իրեն՝ ծովանկարչի հսկայական մի նկարը՝ ամբողջ հասակով մէկ կանգնած ուսից՝ ժապաւէն: Դահլիճի խորքում բեմահարթակն էր, որի մէջտեղից երկու կողմից առիծներով զարդարուած իջնում էին մարմարեայ աստիճաններ: Բեմի մօտ եւ պատերի տակ անտիկ սիւժէներով քանդակուած արձանախմբեր ու արձաններ կային շարուած: Դէպի աշխատասենեակն ու արուեստանոցը տանող աստիճանների մօտ, պատուանդանների վրայ դրուած էին նկարչի երկու կիսանդրիները: Ապակէ առաստաղի մէջտեղից կախւած էր շքեղ մի ջահ: Բեմը ծածկուած էր վարագոյրով, որի վրայ Այվազովսկին պատկերել էր Վենետիկի տեսարանը լուսնեակ գիշերին եւ ջրանցքներով լող տուող գոնդոլներ:

(Շար. 218)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ՓԱՆԵԽՕ. – *Տիկին Մարկրիթ Գույումճեան (ծնեալ՝ Համչերեան), 100 եւրօ կը նուիրէ Շաւարշ Միսաքեանի յիշատակին։*

DIOCESE DE FRANCE
de l'Eglise apostolique arménienne
15 rue Jean Goujon — 75008 Paris

Mgr. Norvan ZAKARIAN
Archevêque de France
a le plaisir de vous convier
au cycle de formations
« C O M P R E N D R E L ' H I S T O I R E A R M E N I E N N E »
Qu'il anime chaque mois

4ème séance :
dimanche 25 mai de 17h à 18h

Salle Nourhan Fringhian
15 rue Jean Goujon — 75008 Paris
Métros: Champs-Elysées Clemenceau, Franklin Roosevelt ou Alma-Marceau

— Entrée libre —
Renseignements : 06 29 38 96 14

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ԿԻՐԱԿԻ, Մայիս 25

ՏՕՆ Է ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ

Այս առթիւ հանդիսաւոր պատարագ տեղի կ՚ունենայ եւ Հայր Մերի ընթացքին Սուրբ Էջմիածնի անսասանութեան համար մաղթանք եւ աղօթք կը կատարուի։

Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՅ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Հոգեւոր հովիւ
Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ
Կը քարոզէ՝
ԴԱՒԻԹ ԱՐՔ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

MAISON ARMENIENNE DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE MARSEILLE

Avant Première

Présentation et signature
par Roger VIGNAUD,
Avocat et auteur du premier ouvrage
dédié à Henri VERNEUIL

«HENRI VERNEUIL»
LES PLUS GRANDS SUCCES DU CINEMA

Préface : Claudia CARDINALE
Editions : «Autres Temps»
en présence de Patrick MALAKIAN

Vendredi 23 mai à 19 heures

12-14 rue Saint-Bazile
13001 Marseille

RTM : Sortie Réformés — Parking : Gambetta

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

A S S E M B L E E G E N E R A L E de l'ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE

L'Assemblée Générale de l'Association Arménienne d'Aide Sociale aura lieu le :

Jeudi 19 juin 2008 à 20h30
au Siège de l'Association
77 rue La Fayette, 75009 Paris

Il sera procédé au renouvellement par moitié du Conseil d'Administration (8 postes à pourvoir).

Le Conseil d'Administration fait appel à candidature aux membres adhérents de l'Association. Celles-ci devront parvenir à l'Association au plus tard le **23 mai 2008.**

Seuls les membres à jour de leur cotisation pourront faire acte de candidature et participer au scrutin.

CONSEIL D'ADMINISTRATION

U.C.F.A.F.

le jeudi 29 mai à 20 heures
Isabelle DANEL présentera
son livre :
«CONVERSATION avec ROBERT GUEDIGUIAN»
paru aux Editions
Les Carnets de l'Info
suivi d'un dialogue avec le public

Un livre d'entretien chaleureux, drôle et sincère

UCFAF —
6 Cité du Wauxhall, 75010 PARIS
Métro République

— **entrée libre** —

• • •

samedi 14 juin
cérémonie organisée par
l'Union Culturelle Française des Arméniens de France - UCFAF et l'Association Nationale des Anciens Combattants et Résistants Arméniens - ANACRA

E N H O M M A G E A U X D E P O R T E S A R M E N I E N S
partis du camp de Compiègne-Royallieu vers les camps nazis

à 14h : Dépôt de gerbe au Mémorial de l'Internement et de la Déportation, suivi de la visite du Musée 2 bis avenue des Martyrs de la Liberté - 60200 Compiègne.

renseignements et inscriptions :
jusqu'au mardi 10 juin
au 06 60 10 21 88

Possibilité de départ groupé en train
et restauration rapide à l'arrivée

T E B R O T Z A S S E R E

RENTREE DES CLASSES 2008 - 2009

Inscriptions ouvertes
à partir du 5 mai 2008

TEBROTZASSERE
Académie de Créteil

Ecole mixte bilingue
Franco-Arménienne
1 boulevard du Nord
Carrefour d'Arménie
93340 LE RAINCY
Site internet : www.tebrotzassere.com

Chef d'Etablissement
Monsieur Haig SARKISSIAN

- **Maternelle** : Trois sections
- **Primaire** : Sous Contrat Simple
- **Collège** : Sous Contrat d'Association avec l'Etat.

Equipe pédagogique compétente et motivée

- Programmes officiels de l'Education Nationale
- Enseignement de la langue et de la culture arméniennes
- Cours de chants : «Chorale Tebrotzassère»
- Cours de danse arménienne
- Cours d'informatique dès le primaire
- Langue vivante 1 : anglais
- Langue vivante 2 : allemand ou espagnol.

Equipements pédagogiques.
Laboratoire de langues — Centre de Documentation et d'Information — Salle Informatique — Laboratoire de physique-chimie.

Activités extra-scolaires
Atelier de théâtre — Association sportive section football.

Pour tout renseignement :
Tél. / fax : **01 43 81 01 72**
direction@tebrotzassere.com

ARMAVIA

Cet Eté

ARMAVIA opérera chaque samedi un vol direct de Marseille à Erevan

Renseignements et réservations :

• SABERATOURS
11 rue des Pyramides
75001 Paris
☏ 01.42.61.51.13
e-mail : armenie@saberatours

• SEVAN VOYAGES
48 Cours de la Liberté
69003 Lyon
☏ 04.78.60.13.66
e-mail : sevan@selectour.com

• WASTEELS VOYAYGES
67 la Canebière
13001 Marseille
☏ 04.95.09.30.60
e-mail : marseille@wasteels.fr

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ

ԿԱՐԷՆ ՍԻՄՈՆԵԱՆԻ
«ԼՈՅՍ ԵՒ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ»
Գրական – Գեղարուեստական Երեկոյթներու շարք

Հինգշաբթի, Մայիս 22, ժամը 20ին

ՀԵՆՐԻԿ ՄԱԼԵԱՆ
ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԲԵՄԱԴԻՐԸ ԵՒ ԲԵՄԱԴԻՐԻՆ ԹԱՏՐՈՆԸ

Կը ներկայացուի շարժանկար եւ թատրոնի համառօտ պատմութիւնը։

10 bis, rue Thouin, Paris Vème
Métro Cardinal Lemoine, Monge

Մուտքը ազատ է

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

PROGRAMME PILOTE DES ETUDES ARMENIENNES

organisé
par le HOM Côte Est (Croix de Secours Arméniennes) des Etats-Unis
pour les jeunes universitaires,
à l'Université de Bentley, près de Boston
Du 8 au 15 juin
Sous la direction du Dr ASBED KOTCHIKIAN
de l'Université de l'Etat de Floride

Les frais d'hébergement, de nourriture et de visites aux institutions arméno-américaines sont pris en charge par le HOM.
Frais d'inscription : 100 US dollars
Frais de voyage : à la charge du participant.

Pour plus de détails, contacter très rapidement
le bureau de la Croix Bleue des Arméniens de France
au 01 53 34 18 18
ou par mail cbaf@wanadoo.fr

L'Association **Sainte-Croix de Paris** propose
une **E X C U R S I O N E N N O R M A N D I E**
LISIEUX — HONFLEUR — PELERINAGE ET TOURISME
Le Dimanche 1er juin

PROGRAMME

Départ à 8h15 en autocar de la Place de la République à Paris.
Divine liturgie célébrée par S.E.R. Mgr Grégoire GHABROYAN dans la crypte de la Basilique Sainte Thérèse de Lisieux, à 11 heures.
Déjeuner dans une auberge normande.
Après-midi : Promenade à Honfleur.
Retour vers 20 heures Place de la République à Paris.
Participation aux frais : 60 euros
Renseignements et inscriptions :
Séta : 01 57 63 95 31 ou **Stephen** : 01 42 88 17 91.
Règlement par chèque à libeller à : **Association Sainte-Croix**
à envoyer au 10 bis rue Thouin, 75005 Paris.

Les Activités du Mois de Mai du Centre Culturel Sahak—Mesrop de Marseille

Directeur : Khatchig YILMAZIAN

— **C O N C E R T D E P I A N O**

Avec les élèves du Conservatoire de Marseille
de la classe de Madame Juliette YILMAZIAN
Samedi 17 mai à 20h30
au Centre Culturel, 339 avenue du Prado - 13008 Marseille

— Entrée libre —

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ 20
MARDI
20 MAI
2008

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Tél. : 01 47 70 86 60 — Fax : 01 48 00 06 70
Courriel (e-mail) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. Paris 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·960

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

83e ANNEE — N° 21·960

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒՆԵՐՈՒ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ՆԻՍՏԸ

«Հայաստան» Համահայկական Հիմնադրամի հոգաբարձուներու խորհուրդին 17րդ նիստը կը գումարուի Մայիս 27ին Երեւանի մէջ, նախագահութեամբ Հանրապետութեան նորընտիր նախագահ Ս. Սարգսեանի: Կը մասնակցին ԼՂՀ նախագահ Բ. Սահակեան, Հայաստանի ու ԼՂՀ վարչապետները, արտաքին գործերու նախարարները:

Նախօրեակին, Մայիս 26ին նախագահին նստավայրին մէջ կը կատարուի նախագահի մրցանակներու յանձնումի արարողութիւնը: Այդ մրցանակները 2001-էն ի վեր Պօղոսեան հիմնադրամի աջակցութեամբ կը տրուին Հայաստանի մշակութային կեանքին...

* * *

ՄԱԿ-Ի ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԷՄ ՔՈՒԷՆ

Մայիս 15ին ՄԱԿ-ի ընդհանուր ժողովին օրակարգին վրայ եղած է գաղթականներու եւ աքսորուածներու ու անոնց յետնորդներուն Աբխազիա վերադարձի իրաւունքը: 105 ձեռնպահութեան, 14 թեր եւ 11 դէմ քուէով բանաձեւը ընդունուած է: Դէմ քուէարկածներէն են Հայաստան, Ռուսաստան:

Հայաստանի ներկայացուցիչը բացատրելով դէմ քուէն, ըսած է թէ Երեւան յատուկ մտահոգութիւն կը զգայ գաղթականներուն եւ աքսորեալներուն համար, մանաւանդ որ անոնց մէջ կան մեծ թիւով Հայեր: Ցիշեցուցած է թէ 1990ական տարիներուն վերադարձածները տեղաւորելու ջանքերը արդիւնաւոր չեն եղած, որովհետեւ հիմնական խնդիրները չէին լուծուած: Հիմնական խնդրին համաձայնութեան լուծումի անհրաժեշտութիւնը անտեսել հակառակ արդիւնք ունեցաւ եւ կրնար վտանգել հակամարտութեան կարգաւորման ընթացքը:

ԱՄՆ

ԲԱՆԱՁԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԿԻՐԱՐԿԱԾ ՇՐՋԱՓԱԿՈՒՄԻՆ ԴԷՄ

ԱՄՆ-ու Ներկայացուցիչներու ժողովէն Ա. Շիֆ Գոնկրէսին ներկայացուցած է բանաձեւ մը որով նախագահէն ու արտաքին գործերու նախարարէն կը պահանջուի որ ճնշում բանեցնեն Թուրքիոյ վրայ, որպէսզի վերջ տայ Հայաստանի շրջափակումին:

Բանաձեւը կը շեշտէ թէ շրջափակումը չի նպաստեր շրջանին ապահովութեան ու բարգաւաճման եւ առ այդ կը վնասէ ԱՄՆ-ու անմիջական ու երկար ժամանակի քաղաքական նպատակներուն: Ըսուած է տակաւին թէ շրջափակումին պատճառով Հայաստանի փոխադրական ալիտճէն 30–35% կ'աւելնայ, վնասելով երկրին տնտեսութեան:

Բանաձեւը նաեւ Արտաքին գործերու նախարարութենէն կը պահանջէ որ հարցին մասին որոշուելիք քայլերը տեղեկագրով մը Գոնկրէսին ներկայացնէ բանաձեւին վաւերացումէն ետք ամսուան մը ընթացքին:

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԵԿՈԼԷՆ ՌՈՒԱՅԱԼ օգտագործած է Փարիզի 20րդ թաղամասը տեղի ունեցած հաւաքոյթ մը, Մայիս 16ին, յայտարարելու համար թէ թեկնածու է յաջորդելու համար կուսակցութեան ղեկավարութեան, այսինքն Ֆր. Հոլանի: «Եթէ, կ'ըսէ, չարքայիններ այդպէս որոշեն եւ օգտակար նկատեն, ուրախութեամբ կ'ընդունիմ այդ գեղեցիկ առաքելութիւնը ստանձնել»: Այս ձեւով, արդէն իսկ ճակատում մը ծնած է Պերթրան Տըլանոյէի հետ եւ կը հաստատուի որ հակառակ միասնականութեան կոչերու, աթոռամարտը միշտ անձերու միջեւ առկայ է: Դեռ թեկնածու է նաեւ Ժիւլիէն Տռէ (Մայիս 18էն) որ նոր դիմագիծ մը կ'ուզէ տալ կուսակցութեան եւ առաջքն առնել «մնայուն պատերազմներու»: Հարկ է չմոռնալ Մարթին Օպրին, Փիէր Մոսքովիչին, եւլն., եւլն.:

ՉԻՆԱՍՏԱՆ եռօրեայ ազգային սուգ հռչակած է Մայիս 19էն սկսեալ եւ ամէն կողմ սեւ ու սպիտակ գոյները կը տիրեն, մինչ իշխանութիւնները մարդասիրական ծանր տագնապի մը վախով մտահոգ են: Երկրաշարժէն շաբաթ մը յետոյ, մեռեալներու թիւը միշտ անորոշ է եւ տրուած վերջին թիւը (որ վերջնական չէ) 32·477 մեռեալի մասին էր մայիս 18ին, բայց դեռ կան հազարաւոր անհետացածներ: Երկուքէն հինգ միլիոն ալ անօթեւան կայ, որոնք համաճարակի վախով կ'ապրին: Հրաշքով 63 վերապրողներ գտնուած էին շաբթուան մը ընթացքին, բայց այդ թիւը վերջնական էր: Եռօրեայ սուգի ընթացքին ալ դադրած է Ողիմպիականի ջահին փոխանցումը:

ՆԱՓՈԼԻ հսկայ աղբանոցի մը վերածուած է միշտ եւ բնակիչներուն բարկութիւնն ալ կ'արտայայտուի զանազան միջոցներով: 6 հազար թոն աղբ կուտակուած է եւ ամէն կողմ առնէտ, միջատ կը սպառնան նաեւ առողջապահական գետնի վրայ: Բնակիչները կը յարձակին նաեւ Ռոմերու (ցիկան) վրայ, զորս մասամբ պատասխանատու կը գտնեն կացութեան: Պէրլուսքոնի Նափոլի գացած էր Մայիս 19ին ճար մը գտնելու համար:

ՊԻՐՄԱՆԻՈՅ մրրիկին մեռեալներու պաշտօնական թիւն է 77·738 ըստ պաշտօնական աղբիւրներու: Դեռ կան անհետացածներ, որոնց թիւն է 55·917, ինչ որ 133·655ի կը հասցնէ բոլոր զոհերու թիւը:

ՖՐԱՆՍԱ կը ջանայ շփումներ ստեղծել Համասի հետ եւ կը թուի որ Ն. Սարքոզի այլեւս չընդդիմանար: Ամիս մը առաջ, արդէն հանդիպում մը տեղի ունեցած է ֆրանսացի նախկին դիւանագէտի մը (Իվ Օպէն տը լա Մեսիւզիէռ) եւ Համասի գլխաւոր պատասխանատուներուն միջեւ: Ֆրանսացին ճշդած է որ պաշտօնական բնոյթ չունէր այդ տեսակցութիւնը, բայց ջանացած էր համոզել Համասը որ կարելի սահմաններուն մէջ մօտենայ Արեւմուտքի պարտադրած պայմաններուն, որպէսզի երկխօսութիւնը կարելի ըլլայ: Համասն ալ պատասխանած է որ պատրաստ է ընդունելու 1967ի սահմաններուն մէջ Պաղեստին մը:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ նախագահը՝ Մ. Ապպաս, որ ընդհանրապէս չափաւոր էր իր արտայայտութիւններուն մէջ, չէ վարանած ըսելու որ Քնէսէթին առջեւ Պուշի ելոյթը «շատ բարկացուցած էր» եւ աւելցուցած է՝ «չենք ուզեր որ Ամերիկացիք մեր տեղը բանակցութիւններ վարեն, բայց գոնէ նուազագոյն չէզոքութիւն մը ցուցաբերեն»: Պուշ Եգիպտոսի մէջ փորձած է հանդարտեցնել Պաղեստինցիները, բայց օգուտ չէ ունեցած: Պաղեստինցիները կը խորհին որ Պուշի ելոյթին շնորհուած ծափողջոյնները Քնէսէթին մէջ, կը փաստեն ԱՄՆ-ու ամբողջական զօրակցութիւնը Իսրայէլի:

ՈՒՍՈՒՑԻՉ ԵՒ ԱՇԱԿԵՐՏ կրկին ցոյցի մը դիմած են Կիրակի, Մայիս 18ին Փարիզի մէջ, միշտ բողոքելով պաշտօնազրկումներու դէմ: Ըստ աղբիւրներու 20էն 45 հազար կը նկատուի մասնակցողներու թիւը: Տարքոս կը կրկնէ որ տեղի պիտի չտայ ինչ որ նաեւ ցուցարարներու դիրքն է: Դեռ բողոքներուն վրայ աւելցած է նաեւ Սարքոզիի առաջարկած օրինագիծը «նուազագոյն սպասարկութեան» համար: Ամէնէն աւելի մտահոգիչ է Հինգշաբթի Մայիս 22ը, երբ ընդհանուր գործադուլի կոչեր կան երկաթուղիի եւ փոխադրական բոլոր միջոցներուն համար:

ԿԱՐԻ ԳԱՍՊԱՐՈՎ Մայիս 17ին այլընտրանքային խորհրդարան մը յայտարարած է, ամէն կողմի ընդդիմադիրներով: Խորհրդարանը 500 անդամ ունի. անոնք ուխտած են իրենց ուժն ու կեանքը չխնայել Ռուսաստանի մէջ գերիշխանութիւնը եւ ժողովուրդին իշխանութիւնը վերահաստատելու համար: «Մեր կազմակերպութիւնը, հակառակն ըլլալով ապօրինի եւ ամօթալի Դումային, պիտի ներկայացնէ բոլոր ռուս քաղաքացիներուն շահերը» ըսած է Գասպարով:

Ա. ԵՂՈՅԵԱՆ ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ

Շարժանկարի ծանօթ արուեստագէտ Աթոմ Եղոյեան պարգեւատրուած է Տան Տաւիտ մրցանակով որ հաստատուած է նոյնանուն գործարար ու մարդասէրին կողմէ, 2001ին: Դատակազմը հայ բեմադիրը ընտրած է Հայոց պատմութեան եւ մշակոյթին առընչուած վաստակին պատճառով, յատկապէս «Արարատ» ժապաւէնին:

Ա. Եղոյեան մրցանակը (1 միլիոն տոլար) կը բաժնէ Թ. Սթոփարտի եւ Ա. Օզի հետ: Պարգեւատրումի հանդիսութիւնը տեղի ունեցած է Մայիս 19ին Թէլ Ավիվի համալսարանին մէջ:

Ըստ մրցանակի հիմնարկին կանոնագրութեան, պարգեւատրուողները իրենց բաժին գումարին 10%ը կը յատկացնեն նոյն ճիւղին մէջ աշխատանք կատարող ուսանողներու կամ հետազօտողներու:

1915-Ի ՆԻՒԹՈՎ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱՒԵԼՈՐԴ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ՄԸ

Թուրքիոյ ճարտարարուեստի մարդոց եւ գործարարներու միութիւնը (ԹԻՒՍԻԱՏ) հրատարակած է հետազօտող ու իրաւաբան Տ. Սալցմանի կողմէ 1915ի պատահարներուն մասին պատրաստուած տեղեկագիր մը: Անոր դրդապատճառ եղած է Հայկական Ցեղասպանութեան նիւթով Գոնկրէսին յղուած բանաձեւը: Խորագրուած է. «ԻԱ. դարուն ԱՄՆ – Թուրքիա յարաբերութիւններուն հիմերը»:

Տեղեկագրին գլխաւոր միտքն այն է որ 1915ի ողբերգական պատահարները որպէս ցեղասպանութիւն սահմանելու համար երբեք իրաւաբանական տեսակէտ մը չէ գոյացած: Իսկ այդ պնդումին տէրերը նիւթը ոչ մէկ միջազգային դատարանի առջեւ տարած են:

Տեղեկագրին հեղինակը գոհունակութիւն յայտնած է որ Հայերու տեղահանութեան եւ անոր առընչուած քրտութեան արարքներու մասին պատմական փաստաթուղթերը, հայ հաւաքականութիւններու ապստամբութիւնն ու այդ ըն-

(Շար.ը Դ. էջ)

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԷԼԻԶԷ ՀԱՄԱՁԱՅՆ Է ՀԱՆՐԱՔՈՒԷԻՆ

Շիրաքի հաստատած հանրաքուէի պարտադրանքը խնդրոյ առարկայ եղած է վերջերս, երբ Սարքոզի պատրաստ էր ջնջել անոր պարտադրական բնոյթը: Ինչպէս գրեցինք, Իւ. ԷՄ. Փէ.ի քանի մը երեսփոխաններ, որոնց կարգին Փաթրիք Տէվէճեան, սրբագրութիւն մը առաջարկած էին, որպէսզի պարտադրանքը մնայ անդամակցութեան համար այն երկիրներուն, որոնք «եւրոպական բնակչութեան առնուազն 5%ը կը ներկայացընեն»: Հարցը կը վերաբերի գլխաւորաբար Թուրքիոյ, քանի Ֆրանսայի ժողովուրդը ո'չ ըսելով Սահմանադրութեան 2005ին, Թուրքիոյ անդամակցութիւնն է, զոր կը մերժէր: Այդ պատճառով, 2005 Փետրուարին, 88–5 յօդուած մը մուտք գործած է Ֆրանսայի Սահմանադրութեան մէջ, որ կը պարտադրէ Պետութեան ղեկավարին՝ հանրաքուէ մը կազմակերպել որեւէ նոր ընդլայնումի համար Եւրոպական Միութեան անդամակցութենէն ետք: Այս հարցին մասին է որ Լիպէրասիոն (Մայիս 17) հարցազրոյց մը հրատարակած է Ժան Քաթրեմէրի հետ: Ան կը բացատրէ թէ ինչ պայմաններու մէջ Շիրաք ուզած է պարտադրել հանրաքուէն: Սարքոզի, վերջերս ուզեց ջնջել այդ պարտադրանքը գլխաւորաբար առաջքն առնելու համար դիւանագիտական տագնապի մը, «ո'չ»ի պարագային: Թուրքիա պիտի չներէր Ֆրանսայի նման նուաստացում մը, որու հետեւանքները կրնային քաղաքական և տնտեսական ըլլալ: Բոլոր մասնագիտական երկիրներն ալ, կը բացատրէ Քաթրեմէր, բացասական քուէ մը կրնային ապտակ մը նկատել: Ներկայիս, կը թուի որ Սարքոզի այլեւս տէրը չէ իր շարքերուն եւ ստիպուած է համակերպիլ սահմանադրական այն փոփոխութեան, զոր Իւ. ԷՄ. Փէ.ն կ'ուզէ: Այդ փոփոխութիւնը պարտադիր կը դարձնէ որ հանրաքուէ մը վաւերացնէ անդամակցութիւնը այն երկիրներուն, որոնք «եւրոպացի բնակչութեան 5%էն աւելին կը ներկայացնեն»: Ուրեմն, խնդրոյ առարկան միայն Թուրքիան չըլլար, այլեւ Ուկրանիան եւ Ռուսաստանը, հակառակ անոր որ փոփոխութեան միակ թիրախը Թուրքիան է: Այս կէտն է որ կը ջղագրգռէ Մոսքովիչին (ընկերվարական) որ դիտել կու տայ՝ «կարելի չէ այդպէս վարուիլ 70 միլիոն բնակչութեան տէր երկրի մը հետ, ողբալի է»: Ու դեռ կը սպառնայ՝ «եթէ այդ կարգադրութիւնը մնայ, պարտութիւն մը կ'ըլլայ Սարքոզիի համար եւ կը խորհիմ որ Ընկերվարական կուսակցութիւնը չի քուէարկեր սահմանադրական բարենորոգումը»:

ՅԱՏՈՒԿ՝ ՂԱՐԱԲԱՂԸ ԵՒ ԳԵՂԵՑԻԿ ԲԱՆԵՐԸ ՍԻՐՈՂՆԵՐՈՒՆ(*)

Վերջերս իրենց քսանամեակը բոլորեցին բնապահութեան հարցերով կազմակերպուած երեւանեան ցոյցերը, որոնք կարճ ատենէն, քանի մը ամսուան մէջ, ճամբայ բացին «Ղարաբաղեան հարց»ի ստուար թղթածրարին: Այդ օրերը ապրածներուս համար որքա՛ն մօտիկ կը թուի 1987ի այդ աշունը որուն ապրումները տակաւին այնքա՛ն կենդանի են: Այդ ցոյցերը խորհրդային շրջանակին առաջին նախանշանները եղան բաղ մէկ բացուած է փոփոխութիւններու ժամանակը եւ շատ բաներ անկայելի են: Այդ ժամանակը աշխարհի պատմութեան մէջ արձանագրեց Խորհրդային միութեան քայքայումը, իսկ մերինին՝ անկախութիւն, պատերազմ ու զոհեր, ազատագրուած Ղարաբաղ, թէեւ տակաւին կարօտ միջազգային ճանաչումի:

Այդ կարօտը՝ կարօտ, բայց միւս կողմէն Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութիւնը անցեալ Սեպտեմբերին նշեց իր 16րդ տարեդարձը: Պետութեան, բոլոր ստորոգելիները ունի ան ու արդէն մտած է կայուն յառաջդիմութեան ճամբուն մէջ: Ունի պատանի սերունդ մը որ չէ ճանչցած պատերազմը, ունի մայրաքաղաք մը որ տարուէ տարի կը զարգանայ, ամրաքայլ դիմելով դէպի բարօր, ժողովրդավար ապագան:

Այդ հանրապետութեան ուրախացնող տուեալներու կարեւորներէն է ճանաչումի բացակայութիւնը արտաքին ճակատի վրայ տեղ-տեղ շրջանցած ըլլալու յաջողութիւնը: Դեսպանատուն պահելու իրաւունք չի տար անոր միջազգային ընկալեալ օրէնքը, բայց ԼՂՀ-ը ներկայացուցչութիւններ ունի. անոնց հաւանօրէն ամէնէն գործօններէն է Փարիզինը: Առաջին օրէն միշտ երիտասարդ դիւանագէտներ պաշտօնավարած են հոն. անաղմուկ, սակայն ճանաչումի ճամբուն վրայ ընդունելու յաջորդական կռուաններ հաստատելով: Ներկայի պատասխանատուն Յովհաննէս Գէորգեանն է: Կ'աշխատի նեցուկ ու գործակից ունենալով տեղացի ազգայիններու խմբակ մը:

Նոր տարուան նախօրեակին Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութեան մշտական ներկայացուցչութիւնը ճանաչումի ոչ-պաշտօնական, այլ իւրայատուկ գեղեցիկ քայլ մը ձեռնարկեց, հրատարակելով գեղատիպ ֆրանսերէն հատոր մը. ան խորագրուած է « Le Haut Karabagh — Արցախ »: Ութսունէ քիչ մը աւելի էջերու մէջ ամփոփուած են երիտասարդ հանրապետութեան մասին հանրագիտական տուեալներ, անոր գեղեցկութիւններէն կարթող պատկերներ:

Պէնոար Օուէնի նախաբանով բացուող հատորը բաժնուած է ինը գլուխներու. Ընդհանրութիւններ, Հիմնարկութիւններ, Պատմականը, Ղարաբաղեան կնճիռը, Տնտեսութիւն, Ճարտարապետական ժառանգութիւնը, Գիրքի արուեստ, Վերաշինութիւն եւ Զբօսաշրջութիւն: Ընթերցումէն առաջ իսկ ուշադրութիւն կը գրաւէ հատորին յղացումի վարպետութիւնը. կը բաւէ ըսել թէ նախաբանին յաջորդած էջէն ձիւնապատ, խրոխտ Մռաւ սարը իր կապոյտ ողջոյնը կ'ուղղէ ընթերցողին որ աւելին է քան այդ. այցի գացած մը Ղարաբաղի կանաչ-կապոյտ ծովերուն: Յաջորդ էջին վրայ՝ Մարտակերտի կարմիր կակաչներու դաշտը անմիջական հրաւէր կը կարդայ արեւով, գոյներով գինովնալու: Յաջորդական այդ երկու նկարներէն աւելի լաւ խորհրդանիշ դժուար էր գտնել Ղարաբաղին, պատերազմի դաշտին վրայ իր սարերուն պէս կանգնած, կակաչներու դաշտին չափ հրաւիրակ անոր ժողովուրդին համար:

Յաջորդական բաժինները անհրաժեշտ այլ բաւարար կու տան պատմութեան, մօտիկ անցեալին, ներկային մասին, պատկերազարդ էջերով: 1988ի ցոյցերու տեսարան, սովետական հրասայլերու Ստեփանակերտ մուտք, ԺԹ. դարու վերջաւորութեան Շուշին, խրամատը, շուկայի պտուղները, Հունձքը, Գանձասարը, Ամարասը, համալսարանը, ճամբու շինութիւնը, այդ պատմութեան ու մօտիկ անցեալին նշանակալի հանգրուանները կը խորհրդանշեն, երբեմն թերեւս աւելին «պատմելով» քարտէսներու հետ, քան՝ ընկերացող գրութիւնները:

Հատորը կը փակուի Յովհ. Գէորգեանի էջով. ան ափսոսալով որ տակաւին կարելի չէ եղած մնայուն լուծումի մը յանգիլ, կը շեշտէ թէ անելէն ելքի միակ ճար կը նկատէ երկխօսութիւնը: Այդ ճամբով միայն կարելի կ'ըլլայ կողմերէն ընդունելի լուծում մը գտնել ու կայունութեան, բարգաւաճման անհրաժեշտ խաղաղ համակեցութիւնը ապահովել շրջանի պետութիւններուն եւ ժողովուրդներուն: Վերջաւորութեան տրուած է Ղարաբաղի մասին համացանցի կայքէջերու ցանկ մը: Իսկ շնորհակալութիւններու ցանկը կը յայտնէ թէ խմբական այդ աշխատանքին իրենց գրութիւններով, լուսանկարներով, կամ այլ մասնակցութեամբ օժանդակած են Փ. Տընապետեան, Յ. Գէորգեան, Ա. Մութաֆեան, Մ. Բազումեան, Ս. Թաթոյեան, Ա. Ակունեան, Հ. Խաչերեան, Մ. Սվասեան եւ ուրիշներ:

Սկսած ամրակազմ կողքէն, մինչեւ յետին մանրամասնութիւնը, այնքան ճաշակով պատրաստուած է Ղարաբաղի այս հատորը որ անկախ՝ տեղեկատուի, հրաւիրակի բնոյթէն, վերածուած է ինքնին գեղեցիկ առարկայի մը:

Ա. ԹՈԹՈՅԵԱՆ

(*) Représentation du Haut Karabagh
10, rue Degas
75016 Paris
Tél. : 01 53 75 17 40
Courriel : eurnkr@aol.com

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ս. Էջմիածնի հրատարակչատունէն լոյս տեսած է ԺԲ. – ԺԳ. դարերու մատենագիր Յովհաննէս Գառնեցիի աղօթագիրքը ուր կան 35 աղօթքներ: Հետազօտական յօդուածը ստորագրած է եւ հատորը խմբագրած Գէորգ Տէր Վարդանեան. ձեռագրերու համեմատութիւնը ըրած է Լիլիթ Պետրոսեան, աշխարհաբարի վերածումը՝ Արշակ Մադոյեան: Գիրքը հրատարակուած է Տէր եւ Տիկին Արմէն – Նունէ Սարգսեանի մեկենասութեամբ:

ԹԵՄԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՕՐԷՆՔՆԵՐՈՒ ՄՇԱԿՄԱՆ ՀՈՒՆՈՎ

Յ. ՊԱԼԵԱՆ

«ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՍՈՒՐԲ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ԹԵՄԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ – Վերամշակուած տարբերակ 4.01.2008թ.», այսպէս խորագրուած է մշակման ընթացքի մէջ եղող թեմական կանոնագրութիւնը: Կայ նաեւ «ՈՒՂԵՆԻՇ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՍՈՒՐԲ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ԾԽԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ» մը: Երկրորդի մասին պիտի չխօսիմ:

Ֆրանսայի թեմը կը կազմակերպուի եւ մշակուող կանոնագրութիւնը ի զօրու պիտի ըլլայ նաեւ Ֆրանսայի համար: Թող թոյլ տրուի նկատել տալ հետեւեալը: Սփիւռքի համայնքներուն մէջ, նաեւ Ֆրանսայի, աւանդական ձեւով կը գործածուի արեւմտահայերէնը մեսրոպեան ուղղագրութեամբ եւ լաւ պիտի ըլլար որ կանոնագրութեան նախագիծը ծուխերուն ներկայացուէր արեւմտահայերէնով, որպէսզի աւելի մատչելի ըլլար, միաժամանակ ճանչնալով համայնքներու ինքնուրոյնութիւնը:

Նախագիծը ամբողջութեամբ քննելու ցանկութիւն չունինք, բայց քանի մը կէտեր եւ հարցեր կան զորս կ'արժէ ուշադրութեամբ քննել եւ յստակացնել:

«2 Առաջնորդը» գլխուն տակ, 2.3 կէտը կ'ըսէ. «Թեմակալ առաջնորդը հաշուետու է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին եւ համարատու Թեմական Պատգամաւորական ժողովին»: Երկու բառերը, հաշուետու եւ համարատու հոմանի՞շ են, թէ ենթակայութեան տարբերութիւն մը կը նշեն: Թող ներուի եթէ տարբերութիւնը չենք ըմբռներ: Ո՞ր մարզերուն համար առաջնորդը հաշուետու է Կաթողիկոսին եւ ո՞ր մարզերուն համար՝ Թեմական Պատգամաւորական ժողովին: Նման շփոթ կացութիւն թեմի վարչական իշխանութիւնը կը սահմանափակէ՞ թէ ոչ: Եթէ Պատգամաւորական ժողովը կը կազմուի ընտրուած ներկայացուցիչներով, անիմաստ պիտի ըլլայ անոր զլանալ վարչական իշխանութեան իրաւունք:

Զարմանքով նկատեցի նաեւ որ Թեմական խորհուրդներու շարքին չկար «Կրօնական ժողով» կամ «Կրօնական խորհուրդ», ընտրուած թեմի կրօնականներէն – Առաջնորդի նախագահութեամբ –, ուր անոնք կարենան միասնաբար քննել կրօնական, դաստիարակչական եւ ծիսական խնդիրները: Հետաքրքրական է գիտնալ թէ ինչո՞ւ զանց առնուած է «Կրօնական խորհուրդ»ը կամ «Կրօնական ժողով»ը: Անցեալին եւ ներկայիս եղած են եւ կան շատ հմուտ եկեղեցականներ, կուսակրօն կամ ոչ, որոնք առաջնորդ կամ եպիսկոպոս չեն, բայց կրնան բերել իրենց դրական նպաստը: Այս զանցառումը կը բխի անկէ որ Թեմական խորհուրդը կը կազմուի մէկ երրորդով հոգեւորականներէ եւ երկու երրորդով աշխարհականներէ: Աւելի ճիշդ պիտի ըլլար Թեմական խորհուրդը պահել իր վարչական, տնտեսական, կազմակերպական եւ երկրի իշխանութիւններու հետ քաղաքական յարաբերութիւններու դերին մէջ, զատելով կրօնական եւ աշխարհական մարզերը, եւ Թեմական խորհուրդը կազմել միայն աշխարհականներով:

3.10 կէտի պարագային յստակացման կարիք կայ: Երբ կ'ըսուի թէ «Թեմի Պատգամաւորական ժողովը կը գումարուի եկեղեցական համայնքներէն ընտրուած հոգեւորական եւ աշխարհական պատգամաւորներով», չըսուիր թէ տոկոսային հաշիւ կա՞յ թէ ոչ, այսինքն, կրնա՞յ պատահիլ որ բոլոր պատգամաւորները ըլլան աշխարհականներ, կամ՝ եկեղեցականներ: Իսկ 3.11 կէտի պարագային, երբ կ'ըսուի թէ «Բոլոր հոգեւոր հովիւները եւ վանահայրերն ի պաշտօնէ Թեմի Պատգամաւորական ժողովի անդամ են», չենք հասկնար թէ անոնք լիիրա՞ւ պատգամաւորներ են, թէ ժողովին կը մասնակցին խորհրդակցական ձայնի իրաւունքով:

Նախագիծի 2.2 կէտը կը կարօտի լուրջ քննութեան եւ վիճարկումի: Առաջնորդի պաշտօնավարութեան տեւողութիւն չէ ճշդուած, ինչ որ ենթադրել կու տայ որ անոր պաշտօնավարութիւնը անսահմանափակ է, եթէ չհրաժարի, չհրաժարեցուի, կամ չվախճանի: Ամէն անգամ որ Առաջնորդ փոխելու խնդիրներու դէմ կանգնած են համայնքները, ծայր առած են ջլատող վէճեր: Կեանքի փորձը ցոյց կու տայ որ Առաջնորդը հարկ է ընտրել եւ վերընտրել կանոնագրով սահմանուած հանգրուաններու, որպէսզի հրաժարեցման տագնապներ չստեղծուին: Աւելին: Առաջնորդները հոգեւորականներ են, եւ անհրաժեշտ է որ անոնք երբեմն վերադառնան վանական կեանքի, թարմացնեն իրենք զիրենք եւ իրենց հոգեւոր աշխարհը, հեռանալով աշխարհիկ միջավայրի պայմաններէն, որոնք զիրենք կը հեռացնեն իրենց հոգեւոր կեանքէն, Ֆրանսացիները կ'ըսեն՝ ressourcé ըլլալ: Փորձը ցոյց կու տայ որ բազմաթիւ եկեղեցականներ, իրենց աշխարհիկ առաքելութեան աւարտին վանք չեն վերադառնար, կը հաստատուին այս կամ այն ոստանին մէջ: Կենսաթոշակի գացած հոգեւորականը ինչո՞ւ պիտի մնայ Նիւ Եորք, Լոս Անճըլըս կամ Փարիզ: Այս կացութիւնը անհեթեթութիւն է կրօնական կոչման յարաբերաբար: Այսինքն՝ անոնք պէտք է որ վանք վերադառնան: Այս մտահոգութիւններով, թեմական կեանքի աշխուժացման եւ հոգեւորականի կրօնական թարմացման համար, օգտակար է սահմանափակել Առաջնորդի պաշտօնավարութեան շրջանը, օրինակ, չորս տարի, վերընտրելի մէկ անգամ, եւ Կաթողիկոսը պէտք է պահանջէ որ անոնք վերադառնան վանք, առնուազն երկու տարի, հոգեպէս հարստանալու համար: Յետագային, Թեմի Պատգամաւորական ժողովը, նախկին թէ այլ, կրնայ տուեալ հոգեւորականը ընտրել, որպէս առաջնորդ:

Նախագիծին մէջ, 4.4 կէտով կ'ըսուի թէ Թեմական խորհուրդը տարին առնուազն չորս անգամ ժողով կը գումարէ: Հոս եւս յստակացման կարիք կայ: Նկատի ունենալով որ Խորհուրդի անդամները պիտի գան բոլոր համայնքներէն, հաւանօրէն դժուար պիտի ըլլայ ամբողջական լիագումար նիստ ունենալ: Հետեւաբար, պէտք է արձանագրել որ Թեմական խորհուրդը կ'ունենայ տարին առնուազն չորս լիագումար ժողովներ, բայց ամիսը անգամ մը կը գումարէ դիւանի եւ նստավայրի մէջ գտնուող անդամներով նիստեր:

Մեծապէս օգտակար պիտի ըլլար եթէ Թեմական եւ Ծխական կանո-

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ԳԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ՄԷՋ

«ՖԵՐԱՀԵԱՆ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՇԸ

Լոս Անճըլըսի «Արարատ» տան «Ճորճ Տէօքմէճեան» սրահին մէջ, Մարտ 29ին, տեղի ունեցած է «Ֆերահեան» ազգային վարժարանի տարեկան ճաշը, որուն ներկայ եղած են 300 հոգի: Խօսք առած են Թորոս Քէչէճեան, տնօրէն Ժան Գոսագեան եւ առաջնորդ Մուշեղ արք. Մարտիրոսեան, գնահատելով վարժարանին արձանագրած յաջողութիւնները: Եղած նուէրներէ գոյացած է 100 հազար տոլար, ի նպաստ նիւթական օժանդակութիւն տացող աշակերտներու եւ դպրոցին մէջ շարունակաբար կատարւող նորոգութիւններու:

* * *

ՄՈՆԹԷՊԷԼԼՈՅԻ ՆՈՐՈԳՈՒԱԾ «ԲԱՂՐԱՄԵԱՆ» ՍՐԱՀԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Մոնթէպէլլոյի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ նորոգուած «Բաղրամեան» սրահին բացումը կատարուած է Ապրիլ 6ին, ներկայութեամբ 450 հոգիի: Յայտագիրը վարած է Լեւոն Կիրակոսեան, տալով համայնքին ու եկեղեցւոյ պատմականը: Նորոգութեան յանձնախումբի ատենապետ Ճէք Հաճինեան նշած է թէ նորոգութեան համար կարելի եղած է հաւաքել 300 հազար տոլար, մինչ ծախքը եղած է մէկ միլիոն հարիւր յիսուն երեք հազար տոլար: Հոգաբարձութեան ատենապետը՝ Յակոբ Տիգրանեան, ներկայացուցած է ծրագրին մանրամասնութիւնները եւ շնորհակալութիւն յայտնած նեցուկ կանգնողներուն:

* * *

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿՐԱԾՈՒԾԻ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ՀԻՄՆԱՐԿԻ ԹԵԼԵԹՈՆԸ

Ապրիլ 13ի կէսօրէ ետք ժամը 4–9 տեղի ունեցած է հայկական ոսկրածուծի նուիրատուներու հիմնարկի կազմակերպած թելեթոնը, որուն ընթացքին, շնորհիւ մեծ թիւով կամաւորներու աշխատանքին, կարելի եղած է հանգանակել 300 հազար տոլար: Այս գումարով հիմնարկը Երեւանի մէջ պիտի հաստատէ ցօղունային բջիջներու պատուաստումի կեդրոն մը, որ առաջինը պիտի ըլլայ Կովկասի մէջ որ ցօղունային բջիջներու պատուաստումով կեանքերու փրկութեան զուգահեռ, նաեւ կարեւոր դեր պիտի ունենայ քաղցկեղի, շաքարախտի, սրտի եւ այլ հիւանդութիւններու դարմանումին մէջ:

* * *

ՍԱՐԳԻՍ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կլէնտէյլի «Ալեքս» Թատերասրահին մէջ, Ապրիլ 10ին, տեղի ունեցած է երեկոյթ մը, նուիրուած՝ երգահան, բեմադիր եւ Լոս Անճըլըսի մէջ հայկական հեռատեսիլի ռահվիրայ Սարգիս Մուրատեանին, ներկայ եղած են հազար հանդիսականներ: Խօսք առած են առաջնորդ Յովնան արք. Տէրտէրեան, նախկին եւ ներկայ քաղաքապետներ Լերի Զարեան եւ Արա Նաճարեան, Արամայիս Ղարիպեան, տոքթ. Յարութիւն Սաղրեան, Օշին Քէչիշեան, գնահատելով մեծարեալին վաստակը: Սարգիս Մուրատեան, 60 տարիներու վրայ երկարող իր գործունէութեան ընթացքին, յօրինած է աւելի քան հարիւր երգեր, մեծ մասամբ իր պատրաստած 7 շարժանկարներուն համար, եւ որոնք կը շարունակեն վայելել մեծ ժողովրդականութիւն մը: Գեղարուեստական յայտագրին հանդէս եկած են գաղութի ծանօթ բազմաթիւ երգիչ երգչուհիներ: Շնորհակալութեան խօսք արտասանած է մեծարեալը:

* * *

Հ.Մ.Ը.Մ.–Ի ՍԵՓԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԱՎԱՅՐԻ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Գալիֆորնիոյ Թեքոյա շրջանին մէջ, Մարտ 30ին, կատարուած է Հ.Մ.Ը.Մ.-ի Արեւմտեան Ամերիկայի շրջանի սեփական բանակավայրի պաշտօնական բացումը, ներկայութեամբ Գալիֆորնիոյ զանազան քաղաքներէ եկած միութենականներու, հիւրերու եւ հարիւրաւոր սկաուտներու եւ արի–արենոյշներու: Կրօնական յատուկ արարողութենէ մը ետք խօսք առնելով բանակավայրի յանձնախումբի ատենապետ Փիէռ Մանուկեան, շնորհակալութիւն յայտնած է բոլոր անոնց, որոնք իրագործած են բանակավայր ունենալու երազը: Շրջ. վարչութեան ատենապետը՝ Սթիւ Արթինեան, նշած է թէ ՀՄԸՄ-ը 90 տարի դաստիարակած, հզօրացուցած, բարձրացուցած է հայ երիտասարդութիւնը ամբողջ աշխարհի տարածքին, իր սկաուտական ծրագիրներով տուած է ղեկավարներ, իսկ մարզական ծրագիրներով ախոյեաններ: Կեդրոնական վարչութեան խօսքը փոխանցելով Գօգօ Պալեան նշած է թէ բանակավայր ունենալու երազը Երուանդ Սիսլեանինն էր, որ իր կտակը նուիրելով ՀՄԸՄ-ին, կարելի եղած է գնել 24 արտավար տարածութեամբ բանակավայրը: Իրաւարար Վարդգէս Եղիայեան Շրջ. վարչութեան ատենապետին յանձնած է «Նիւ Եորք Լայֆ» ապահովագրական ընկերութեան կողմէ 100 հազար տոլարի գումար մը, որ պիտի օգտագործուի երիտասարդական ծրագիրներու իրագործման: Փակման խօսքը արտասանած է առաջնորդ Մուշեղ արք. Մարտիրոսեան:

ԼՐԱՏՈՒ

ԽՈՐՈՎԱԾԻ ՄՐՑԱՆԻՇ

«Կեցցէ՛ Ուրուկուէյը» բացագանչեց անասնապահութեան նախարար Էրնէսթօ Աղասի, 23 հազար անձերու, որոնք եկած էին ճաշակելու աշխարհի ամենամեծ խորովածը եւ հաստատելու նոր մրցանիշ մը:

Պատմական այս խորովածը պատրաստուած էր 1254 անձերու կողմէ եւ կրակի վրայ դրուած էր 12.500 քիլօ միս:

Մրցանիշերու բրիտանական «Կինէս» ընկերութեան ներկայացուցիչ Կիրթոն հաստատեց, որ խորովածը նոր մրցանիշ մը կը հաստատէր գերազանցելով Մէքսիքացիները, որոնք խորոված էին վերջին անգամ 8 հազար քիլօ միս:

Խորովածը, ուրուկուայեան ազանդական եւ ժողովրդական կերակուրն է: Քանի մը տասնամեակ առաջ անոր գինը շատ մատչելի էր ժողովուրդին: Մոնթէվիտէոյի փողոցներու անկիւնները, կառքերու վրայ, ընտանեկան հանդիպումներուն, դաշտագնացութիւններուն, առատ եւ աժանօրէն կարելի էր համտեսել: Այսօր, միսին գինը ամպերը բարձրացած է եւ պատճառ դարձած է, որ հասարակութեան մօտ գգալիօրէն նուազի այս աւանդական կերակուրը: Պատմական խորովածին մասնակցելու համար անձ գլուխ վճարուած է 60 փեսօ, մօտ 3 տոլար:

նագրութիւնները տրամադրուէին Հայաստանեայց եկեղեցիի աւազանէն եկած բոլոր Հայերուն, նոյնիսկ երբ այսօր անոնք իրենց ծխական պարտականութիւնները չեն կատարեր, արդարանալի կամ անարդարանալի պատճառներով: Այս ձեւով, անոնք կանոնագրութիւններէն եւ անոնց մշակումէն տեղեակ կ՚ըլլան, մասնակից կ՚ըլլան, կը գիտնան որ իրենց առջեւ բաց է մասնակցութեան դուռը, ինչ որ կ՚առաջնորդէ հաւատարմութեան եւ յանձնառութեան: Այսինքն կանոնագրութեան մշակումը իրաւ կամ կարծեցեալ ընտրանիի մը իրաւունք չի դառնար:

Տակաւին կարեւոր հարց մըն ալ կայ: Մինչեւ այսօր, յանուն համայնքի, իւրաքանչիւր 25.000 անձի համար մէկ պատգամաւոր կ՚ընտրուէր՝ քանի մը տասնեակ անձերու կողմէ, ինչ որ կը նշանակէ թէ այդ 25.000 անձերը իրապէս չէին ներկայացուեր: Թեմական կանոնագրութիւնը ինչպէ՞ս պիտի յաղթահարէ այս անհաւասարութիւնը, հակաժողովրդավարութիւնը եւ անարդար ներկայացուցչական կացութիւնը: Առաջնորդը եւ պատգամաւորը կը ներկայացնեն համա՞յնքը թէ վիրենք ընտրող քանի մը տասնեակ անձերը, որ կը յանգեցնէ կղերապետական եւ ջոջական դրութեան:

Յ. Պ.

Ապրիլ 27, 2008

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Մ. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԵՐԿՐՈՒՄ

Համերգը սկսուեց կենդանի տեսարաններով, որ այնպէս սիրում էր նկարիչը: Պատկերւում էին կենցաղային ուրախ տեսարաններ՝ Նէապոլի փողոցներից, եւ կառնավալը Վենետիկում: Նէապոլիտանուհիներ եւ վենետիկուհիներ պատկերող գեղեցիկ աղջիկների մէջ իր գարմանալի գեղեցկութեամբ առանձնանում էր Վառվառա Լէոնիդովնա Մազիրովան, Այվազովսկու քեռորդու՝ Լէոնիդ Եգորովիչ Մազիրովի դուստրը: Անսպասելիօրէն այդ կենդանի տեսարաններին մասնակցութիւն ունեցաւ նաեւ արծուիկ Եաշկա: Երբ Միշա Լատրին, իշապանի շորեր հագած, իր իշուկի հետ միասին նէապոլիտանական մի երգ երգելով դուրս եկաւ բեմ, Եաշկան այլեւս չուզեց մենակ մնալ եւ գնաց նստեց նրա իշուկի փալանին դրուած պարկի վրայ: Եւ հըպարտօրէն գլուխը գցած՝ անտարբեր անտարբեր նայում էր իրեն ծափահարող հանդիսականներին:

Կենդանի տեսարաններից յետոյ ելոյթ ունեցաւ նշանաւոր Վերժբիլովիչը: Նրա նուագը մեծ տպաւորութիւն գործեց: Սպենդիարեանի «Թաւջութակի ռոմանսը» պահանջեցին կրկնել: Բոլորը յամառօրէն պահանջում էին հեղինակին: Փոքրիկ ու վտիտ, սեւ, ամաչկոտ, խոնարհւում էր հանդիսականներին եւ ամբողջ ժամանակ նայում այնտեղ, որտեղ վենետիկուհու շորեր հագած նստած էր գեղանի Մազիրովան: Իսկ աղջիկը ինքնամոռացութեան աստիճան սիրելով երաժշտութիւնը, ոգեւորուած ծափ էր տալիս ու ժպտում երիտասարդին:

– Աստուա՛ծ իմ, իրօք ինչքան լաւիկն է Իվան Կոնստանտինովիչի թոռը, – Խիմոնայի ականջին շշնջաց Կալմիկովը: – Ինչպիսի՜ աչքեր, ինչ սքանչելի յօնքեր: Իսկ մազերը հայրաւի գիշերներից էլ թուխ են: Իսկական արքայազո՛ւսար: Եւ ինչպէս է նրան նայում Սպենդիարեանը: Այ քեզ իսկական երիտասարդ երաժիշտ՝ մաքուր, միամիտ, հնչիւններով տարւած մի երազող...

– Ճիշդ ես նկատել, Գրիգորի, իրօք այդպիսին է մեր «երիտասարդ Մոցարթը»: Իվան Կոնստանտինովիչն այդպէս է անուանում նրան: Եթէ կեանքը չընկճի այդ պատանեակին, – քանզի շա՜տ է նա անպաշտպան, – ապա մեծ կոմպոզիտոր կը դառնայ:

Վերբիլովիչին բեմում փոխարինեց Ժաննան: 14–15 տարեկան հասակում նրան Պաթիի փառք էին կանխորոշել, բայց դժբախտաբար աղջիկը կորցրեց ձայնը եւ այժմ երգում էր կիսաձայն: Սպենդիարեանը հմտօրէն յարմարեցնում էր իր նուագակցութիւնը: Նրա «Քո հմայքով գերուած», «Ես սպասում եմ քեզ», «Զգիտեմ ինչու» սիրերգերը մեծ յաջողութիւն ունեցան: Բայց յատկապէս հիացմունք առաջացրեց «Այ վարդ» սիրերգը, երիտասարդ բանաստեղծ Ալեքսանդր Ծատուրեանի խօսքերով:

Ահա վերջապէս բեմ ելաւ եւ ինքը՝ Այվազովսկին՝ ջութակով: Սպենդիարեանը նստեց դաշնամուրի առջեւ: Նրանք շատ ղրիմեան երգեր ու պարեր գիտէին, որ հիմա վարպետօրէն կատարում էին միասին: Եւ այստեղ Եաշկան, որը շատ էր սիրում Կուինճիի ջութակի նուագը, թռաւ Լատրիին, ու առաջին անգամ լինելով գնաց թառեց Այվազովսկու ուսին:

– Վերջապէս ճանաչեցիր քո իսկական տիրոջը, – ասաց նրան նկարիչը:

Այվազովսկին ու Սպենդիարեանը ծափահարութիւնների որոտի տակ իջնում էին բեմից եւ հասարակութիւնը, յուզւած, աթոռներն էր շարժում, երբ անսպասելիօրէն բեմ թռաւ Միշա Լատրին.

– Տիկնայք եւ պարոնայք, ուշադրութի՛ւն: Համերգի վերջում թոյլ տուէք ձեզ առաջարկել ինքնատիպ մի համար՝ նկարիչ Գրիգորի Օգիեւիչ Կալմիկովի կատարմամբ:

Կալմիկովը կիթառը ձեռքին դուրս եկաւ բեմ եւ կիսով չափ դէպի հասարակութիւնը թեքուած ու գործիքի վրայ կռացած սկսեց գնչուական մի մեղեդի նուագել:

Բոլորը, սպասողական, հայեացքներն ուղղել էին նրան:

Ցանկարծ լռութեան մէջ երեք հոգի սկսեցին իրար հետ վիճել, թէ ով պէտք է երգեր այդ սիրերգը:

– Օ՜հ, մի խնդրէք, խնդրում եմ... Այսօր ես բնաւ ձայն չունեմ: Ոչ, ո՛չ, կտրականապէս հրաժարւում եմ, – կոտրատւում էր նրանցից մէկը:

– Ճիշդն ասած, ես չեմ համարձակւում առաջինը սկսել: Խնդրում եմ ձեզ, պարոնայք, նախ դուք սկսէք, իսկ յետոյ ես կը շարունակեմ, – խօսեց մէկ ուրիշ, սիրալիր, բայց անհամարձակ ձայն:

– Ստացւում է, որ ի՞նչ, – վրայ բերեց երրորդ թաւ ձայնը, – ե՞ս պէտք է սկսեմ առաջինը: Բայց ես մեղեդին անգամ չեմ յիշում:

– Իսկ որտե՞ղ են դրանք, – սկսեցին շուրջները նայել մարդիկ, որոնելով անհամարձակ երգիչներին: Բայց այստեղ Կալմիկովը հնչեցրեց լարն ու ամաչկոտ սկսեց երգել...

– Հա–հա–հա, – ծիծաղից թուլանում էր Այվազովսկին, – ախր դա Ռեպինն, Բրոմին ու Կուինճին են իրար հետ վիճում: Հոյակապ էր, պրա՛ւօ, պրա՛ւօ: Իմ ձայնն էլ նմանակէք, խնդրում եմ:

(Շար. 219)

(Շար. Ա. էջէն)

նակչութեան թիւի անկումը այսօր աննախադէպ ազատութեամբ ու լայնախոհութեամբ հանրային վիճարկումի նիւթ կ՚ըլլան Թուրքիոյ մէջ: Ըսուած է տակաւին թէ Թուրք կառավարութիւնը հետազօտողներու տրամադրութեան տակ կը դնէ իր դիւանները, սակայն ՀՅԴ-ի պատկանողներուն նման հայկական շատ մը դիւաններ անմատչելի են:

Տեղեկագիրը ծանրացած է հետեւեալ մտքերուն վրայ. ԹԻՒՍԻԱՏ կողմնակից է որ 1915ի մասին վիճարկումի հարթակ մը ստեղծուի, քանի որ հայ Սփիւռքը, որոշ գիտնականներ ու քաղաքական շրջանակներ ցեղասպանութեան իրենց պնդումներով կը պահանջեն որ Թուրքիա ճանչնայ այդ իրականութիւնը. իսկ տարիկա դժուարութիւն կը ստեղծէ եւ կը գոչընդոտէ նիւթը սեղան բերելու ջանքերը:

Երբ Հայկական Հարցը այսպէս «նեղ» տեսանկիւնէ մը կը դիտուի, Հարցին քաղաքականացումին պատճառ կ՚ըլլայ եւ միջազգային հանրային կարծիքը այն տպաւորութիւնը կը գործէ թէ «միակողմանի» այս համոզումը խրայուցած է: Այն գիտնականները որոնք հայկականէն տարբեր տեսակէտ կը յայտնեն նիւթին մասին, գրաքննութեան, ճնշումներու, սպառնալիքներու ենթակայ կ՚ըլլան:

Թուրքիոյ ճարտարարուեստի եւ գործարարներու միութիւնը չեշտած է թէ իրենց մեծ յուզում կը պատճառէ խառնակ ու վերիվայրումներու շրջանին պատերազմին, սովին եւ համաճարակներու զոհ գլխաւորաբար օսմանցի Հայերուն եւ բոլոր միւսներուն ճակատագիրը: Զէ մոռցուած անշրջանցելի շեշտումն ալ թէ Հայերն ու Թուրքերը մօտ հազար տարուան համակեցութիւն ունեցած են: Տրամադրութիւն յայտնուած է տակաւին զոհերուն յիշատակը պահպանելու հաւաքական յիշողութեան մէջ, ընդունելու թէ շատ մը հաւաքականութիւններու միասնութիւնը վերջ գտած է եւ զոհերը սգալու: Սակայն տակաւին պէտք է բոլորանց պատմութեան միակողմանի ընթերցումին եւ ժողովուրդ մը հիմնովին ամբաստանելու:

MAISON ARMENIENNE DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE MARSEILLE

Avant Première

Présentation et signature
par Roger VIGNAUD,
Avocat et auteur du premier ouvrage
dédié à Henri VERNEUIL

«HENRI VERNEUIL»

LES PLUS GRANDS SUCCES DU CINEMA

Préface : Claudia CARDINALE

Editions : «Autres Temps»

en présence de Patrick MALAKIAN

Vendredi 23 mai à 19 heures

12-14 rue Saint-Bazile
13001 Marseille

RTM : Sortie Réformés — Parking : Gambetta

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ԿԻՐԱԿԻ, Մայիս 25

ՅՕՆ Է ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ

Այս առթիւ հանդիսաւոր պատարագ տեղի կ՚ունենայ եւ Հայր Մերի ընթացքին Սուրբ Էջմիածնի անսասանութեան համար մաղթանք եւ աղօթք կը կատարուի:

Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՅ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Հոգեւոր հովիւ
Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ
Կը քարոզէ՝
ԴԱՒԻԹ ԱՐՔ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

DIOCESE DE FRANCE
de l'Eglise apostolique arménienne
15 rue Jean Goujon — 75008 Paris

Mgr. Norvan ZAKARIAN
Archevêque de France
a le plaisir de vous convier
au cycle de formations

« C O M P R E N D R E L' H I S T O I R E A R M E N I E N N E »

Qu'il anime chaque mois
4ème séance :
dimanche 25 mai de 17h à 18h

Salle Nourhan Fringhian
15 rue Jean Goujon — 75008 Paris
Métros : Champs-Elysées Clemenceau, Franklin Roosevelt ou Alma-Marceau

— Entrée libre —

Renseignements : 06 29 38 96 14

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ

ԿԱՐԷՆ ՍԻՄՈՆԵԱՆԻ
«ԼՈՅՍ
ԵՒ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ»
Գրական - Գեղարուեստական
Երեկոյթներու շարք

Հինգշաբթի, Մայիս 22, ժամը 20ին

ՀԵՆՐԻԿ ՄԱԼԵԱՆ
ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԲԵՄԱԴԻՐԸ ԵՒ ԲԵՄԱԴԻՐԻՆ ԹԱՏՐՈՆԸ

Կը ներկայացուի շարժանկար եւ թատրոնի համառօտ պատմութիւնը:

10 bis, rue Thouin, Paris Vème
Métro Cardinal Lemoine, Monge

Մուտքը ազատ է

ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ ԺԱՄԱՆԱԾ ԱԲՐԱՀԱՄ ՏԱՇՃԵԱՆԸ

ԿԵՐԳԷ ԵՒ ԿԸ ՊԱՏՄԷ
ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՀՐԱՇՔՆԵՐԸ...

Abraham DACHDJIAN, venu d'Arménie, chante et raconte les merveilles de Dieu...

MARSEILLE :

Le **mardi 20 mai à 20h** /
Երեքշաբթի, Մայիս 20, ժամը 20ին,
Au Centre Culturel Ani /
Անի Մշակութային Կեդրոն
31 rue de Calais — 13012 Marseille
Pour toutes informations : 04 91 93 54 46

MARSEILLE :

Les **mercredis et jeudi 21 et 22 mai à 20h30** /
Չորեքշաբթի եւ Հինգշաբթի Մայիս 21 եւ 22 ժամը 20.30ին,
A l'Eglise Evangélique arménienne /
Հայ Աւետարանական եկեղեցի
37 Chemin du Commandeur — 13015 Marseille
Pour toutes informations : 04 51 65 62 00

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի «Էլէն Բիւզանդ» մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Քէշիշէֆ ընտանիքին, իրենց մօր, ընկերուհի Սրբուհի Քէշիշէֆի մահուան առիթով:

□

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Պանեէօ-Գաշանի «Հ. Խասհակեան» մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 100 եւրօ Տիկին Մարկրիթ Գույումճեանէ իր ծնողաց՝ Տէր եւ Տիկին Կարապետ Հանչերեանի, եղբօր՝ Ժան Հանչերեանի եւ բարեկամուհիին՝ Նուարդ Աբգարեանի յիշատակին:

L'Association Sainte-Croix de Paris propose une EXCURSION EN NORMANDIE

LISIEUX — HONFLEUR — PELERINAGE ET TOURISME
Le Dimanche 1er juin

PROGRAMME

Départ à 8h15 en autocar de la Place de la République à Paris.
Divine liturgie célébrée par S.E.R. Mgr Grégoire GHABROYAN dans la crypte de la Basilique Sainte Thérèse de Lisieux, à 11 heures.
Déjeuner dans une auberge normande.
Après-midi : Promenade à Honfleur.
Retour vers 20 heures Place de la République à Paris.
Participation aux frais : 60 euros
Renseignements et inscriptions :
Séta : 01 57 63 95 31 ou **Stephen** : 01 42 88 17 91.
Règlement par chèque à libeller à : Association Sainte-Croix à envoyer au 10 bis rue Thouin, 75005 Paris.

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

PROGRAMME PILOTE DES ETUDES ARMENIENNES

organisé
par le HOM Côte Est (Croix de Secours Arméniennes) des Etats-Unis
pour les jeunes universitaires,
à l'Université de Bentley, près de Boston
Du 8 au 15 juin
Sous la direction du Dr ASBED KOTCHIKIAN
de l'Université de l'Etat de Floride

Les frais d'hébergement, de nourriture et de visites aux institutions arméno-américaines sont pris en charge par le HOM.
Frais d'inscription : 100 US dollars
Frais de voyage : à la charge du participant.

Pour plus de détails, contacter très rapidement le bureau de la Croix Bleue des Arméniens de France au 01 53 34 18 18 ou par mail cbaf@wanadoo.fr

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ ԵՒ ԿՈՉ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԵԱՆ

Ընկերային Օգնութեան Հայկական Ընկերակցութիւնը Ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները
2008 Յունիս 19
Հինգշաբթի, ժամը 20.30ին
Ընկերակցութեան կեդրոնատեղին՝
77 ռիւ Լա Ֆայէթ, Փարիզ 9րդ

Բարեփոխեալ կանոնագրին թիւ 5 յօդուածին համաձայն այս տարի (ինչպէս ամէն երկու տարին անգամ մը) վերջ կը գտնէ ութ վարչականներու լիազօրագրերու պայմանաժամը:

Ուստի, Ընկերակցութիւնը կոչ կ՚ուղղէ անոնց որոնք կը փափաքին միանալ Վարչութեան կազմին, իրենց թեկնածութիւնը ղրկելու ամէնէն ուշ մինչեւ 2008 Մայիս 23, Ընկերակցութեան գրասենեակի հասցէին:

Յիշեցնենք որ, կարենալ ընտրութեան մասնակցելու եւ քուէարկելու համար, անդամները պարտին իրենց անդամավճարները կանոնաւորած ըլլալ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

U.C.F.A.F.

le jeudi 29 mai à 20 heures
Isabelle DANEL présentera son livre :
«CONVERSATION avec ROBERT GUEDIGUIAN»
paru aux Editions Les Carnets de l'Info
suivi d'un dialogue avec le public
Un livre d'entretien chaleureux, drôle et sincère

UCFAF —
6 Cité du Wauxhall, 75010 PARIS
Métro République

— entrée libre —

* * *

samedi 14 juin
cérémonie organisée par l'Union Culturelle Française des Améniens de France - UCFAF et l'Association Nationale des Anciens Combattants et Résistants Arméniens - ANACRA

E N H O M M A G E A U X D E P O R T E S A R M E N I E N S
partis du camp de Compiègne-Royallieu vers les camps nazis

à 14h : Dépôt de gerbe au Mémorial de l'Internement et de la Déportation, suivi de la visite du Musée
2 bis avenue des Martyrs de la Liberté - 60200 Compiègne.

renseignements et inscriptions :
jusqu'au mardi 10 juin
au 06 60 10 21 88

Possibilité de départ groupé en train et restauration rapide à l'arrivée

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 04376

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ 21
MERCREDI
21 MAI
2008

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Tél. : 01 47 70 86 60 — Fax : 01 48 00 06 70
Courriel (e-mail) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. Paris 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.961 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 83e ANNEE — N° 21.961

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մեծամասնութեան մօտ նոր ձախաւերութիւն մը աւելցաւ Մայիս 19ին, երբ Աշխատանքի նախարարը Կզաւիէ Պերթրան հերքեց Փաթրիք Տեվճեանի յայտարարութիւնը 35 ժամերու վերաբերեալ: Նիքոլա Սարքոզի իսկ ընդուպուեցաւ «սրբագրել» Իւ. ԷՄ. Փէ.ի ընդհանուր քարտուղարին խօսքերը: Տեվճեան յայտարարած էր որ «աշխատանքի տեւողութիւնը այլեւս պէտք չէ որ ազգային սխեմի վերածուի», այլ որոշուի ամէն մէկ ձեռնարկութեան մէջ ընկերային բանակցութիւններով: Այլ խօսքով, Տեվճեան կ'ուզէր որ վերջ տրուի Մ. Օպրիի 35 ժամերու սխեմին: Հարկ եղաւ որ անմիջապէս հերքուի, քանի սկզբունքով այդ կարգադրութիւնը չի կրնար խնդրոյ առարկայ ըլլալ, քանի կը խանգարէ նաեւ յաւելեալ ժամերու հարցը, ու Տեվճեան ստիպուած եղած է ընդունիլ որ Օպրիի օրէնքին ջնջումը ոչ մէկ տեղ արձանագրուած է կառավարութեան ծրագիրներուն մէջ: Այս նոր բանավէճը բաւական աղմուկ հանեց նախորդ ձախաւերութենէն ետք (Օ. Ժէ. ԷՄ.ի քուէարկութենէն ետք, ուր մէկ ձայնի տարբերութեամբ օրինագիծը մերժուեցաւ) եւ Ժ.-Ֆ. Գոփէ կրկնեց ու կրկնեց «կը ստանձնեմ» պատասխանատուութիւնը:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ձկնորսներն ալ դժգոհ են եւ արդէն փակած են կարգ մը նաւահանգիստներ, ինչպէս Սապլը տ'Օլոն, Լա Ռոշէլ, Սէն-Մալօ, եւլն.: Իրենց դժգոհութիւնը կը վերաբերի կազոլի գիներուն յարաճուն յաւելումներուն, որոնց հետեւանքով շատ մեծ վնասներ կը կրեն: Պետութեան առաջարկած 310 միլիոն եւրոյի օժանդակութիւնն ալ բաւարար չի նկատուիր: Մայիս 20էն շարժումը տարածուած էր եւ հասած էր Միջերկրական: Մնաց որ նաւահանգիստներէն զատ, ձկնորսները յարձակումներ կը գործեն նաեւ վառելանիւթ վաճառող կայաններու վրայ:

«ՖԻԿԱՌՈ»ՅԻ վիճարկումներու էջին մէջ (Մայիս 20) Սիլվի Կուլար, որ նախագահուհին է «Եւրոպական Ֆրանսա Շարժում»ին յօդուած մը ստորագրած է, ուր կ'ընդդիմանայ Իւ. ԷՄ. Փէ.ի երեսփոխաններու առաջարկած սրբագրութեան, որ կ'ուզէ պարտադիր ընել հանրաքուէն, Եւրոպայի որեւէ ընդլայնումի պարագային եւ պարզ է որ այս կարգադրութիւնը կը վերաբերի Թուրքիոյ: Իր յօդուածը Թրքանպաստ չէ, ընդհակառակն, մանրամասնօրէն կը ծանրանայ այն խոչնդոտներուն վրայ, որոնք կ'արդարացնեն անդամակցութեան մերժումը, բայց ինք չուզեր որ Ֆրանսան առանձին ըլլայ, կ'ուզէ որ 27երու վիճարկումի նիւթ ըլլայ եւ նախընտրութիւն տրուի ընկերակցութեան:

ՆԱՓՈԼԻԻ աղէտալի կացութեան պատճառաւ քրոնիկագիրներ կը յիշեն Մուսոլինիի ծանօթ խօսքը՝ «Նոր է տիֆիչիլէ կովեռնարէ լի Իթալիանի, է ինութիլէ» (դժուար չէ կառավարել Իտալացիները, աւելորդ է): Արդարեւ, մեծ յոյս չկայ որ Պէրլուսքոնի յաջողի հոն ուր 15 տարի ոչ ոք յաջողած է եւ Նափոլի ու շրջանը (Գամփանիէ) կը մնան մաֆիայի տիրապետութեան տակ: Տագնապը սկսած էր 1994ին, երբ աղբերը կը սկսին կուտակուիլ եւ տեղւոյն ութ պատասխանատուներէն ոչ մէկը կը յաջողէր ճար մը գտնել: Այժմ, ամէնէն մեծ վախը կը վերաբերի առողջական հարցերուն, քանի քոլերայի վախ կայ: Բնակիչները կը փորձեն կրակի տալ աղբերը եւ հրշէջներն ալ տեւականօրէն կը ջանան հրդեհները մարել:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Նոր Կեդրոնը Նիմ գումարուած իր ժողովին ընտրեց իր նախագահը յանձին՝ Էրվէ Մորէնի, ձայներու 87%ով: Արմատականներու համագումարի աւարտին ալ նախագահ ընտրուած է Ժան-Միշէլ Պայլէ:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ «Նոր Չինաստան» գործակալութիւնը գոհունակութեամբ ողջունած է Նիքոլա Սարքոզիի տուած այցելութիւնը, Մայիս 19ին, Փարիզի Չինաստանի դեսպանատունը՝ ցաւակցութիւն յայտնելու համար երկրաշարժին առթիւ: Մայիս 19ին, նոր հաշուեկշիռի մը համաձայն մեռեալներու թիւը 71 հազարէն աւելի էր:

ՀԱՐԱՒԻ ԱՓՐԻԿԷԻ մէջ ծանր խռովութիւններ ծայր տուած են, որոնք առաւելաբար ցեղապաշտ բնոյթ ունին եւ գլխաւոր թիրախներն են դրացի երկիրներէն եկած աշխատաւորներ: Առաջին զոհերը Զիմպապուէէն եկող գաղթողներն են եւ 48 ժամուան մէջ արդէն 22 մեռեալ կար:

ԻՍՐԱՅԷԼ բացայայտ կերպով չի բանակցիր Համասի հետ, զոր ահաբեկչական շարժում կը նկատէ, բայց գաղտագողի բանակցութիւններ կան եւ Եգիպտոսի միջնորդութեամբ, Իսրայէլ հրա-

(Շար.ը Դ. էջ)

Ա. ԿԻՒԼ. «ԿԸ ՑԱՒԻՆՔ, ԲԱՅՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ՉԷՐ»

Աւստրիոյ նախագահ Հ. Ֆիշէրի Թուրքիա այցին առիթով աւստրիական մամուլի ծանօթ օրաթերթը «Քրոն» հարցազրոյց մը ըրած է նախագահ Ա. Կիւլի հետ (Մայիս 17): Այդ ընթացքին նիւթ եղած է Հայկական ցեղասպանութիւնն ալ, երբ լրագրողը հարց տուած է իր խօսակիցին. «Թրքական քաղաքականութիւնն ու ընկերութիւնը թապուներու ազդեցութեան տակ են: Երբ խօսինք Հայկական ցեղասպանութեան մասին, կրնանք սուր հակազդեցութիւններու թիրախ ըլլալ: Չէ՞ք կարծեր որ թրքական ընկերութիւնը բաւական մը հասունցած է մէկդի ձգելու համար աւանդական այս թապուները»:

Կիւլ պատասխանած է թէ Թուրքիոյ մէջ ոչ մէկ նիւթ թապու է, աւելցնելով. «Շատ կը ցաւինք պատահածին եւ կը բաժնենք մարդկային կորուստներու ցաւը»: Անմիջապէս յաջորդած է ժխտումը. «Սակայն պատահածը ցեղասպանութիւն մը չէր այն իմաստով որ Եւրոպայի Հրեաներուն դէմ գործուեցաւ: Հետեւանքն էր օտար կարգ մը տէրութիւններու կողմէ գործիքի վերածուած Հայ բնակչութեան մէկ մասին ապստամբական շարժումին»:

Կիւլ չէ մոռցած նաեւ յիշեցնելու թէ նոյն միջոցին Պոլսոյ եկեղեցիները բաց եղած են եւ թէ Հայերը Օսմանեան պետութեան մէջ կարեւոր դիրքերու տէր էին: Այդ առումով ալ հետաքրքրութեան տէր բոլոր կողմերուն դիմած է հետեւեալ կոչով. «բանալ տուէք դիւանները: Մենք տրամադիր ենք ատիկա ընելու եւ բանալու զինուորական ամենագաղտնի դիւանները: Պատմաբաններու յանձնախումբ մը կազմենք եւ արժեւորենք, գտնենք բոլոր փաստաթուղթերը»:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՓԱ՛ՌՔ ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՎԱՍԱԿՆԵՐՈՒՆ

Հայաստանեան լրատուութիւններ վերջերս հաղորդեցին թէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ընդունած է ՀԲԸ Միութեան կեդրոնական վարչութեան նախագահը: Առաջին այս տեղեկութենէն ետք վստահ եմ շատեր ակնկալեցին որ շարունակութիւնը ակնարկէ Մելգոնեանի փակումին նիւթով առնուազն դրժգոհութեան ակնարկութեան մը, Գարեգին Բ.ի կողմէ ուղղուած՝ իր հիւրին: Անշո՛ւշտ, Մելգոնեանի հարցը ակնարկութեամբ պարտկըւելիք բան չէ, սակայն ննջած առած՝ ՀԲԸՄիութեան շնորհուած անդրանկութեան դիրքը, իրապաշտ բան չէր սպասել որ Կաթողիկոսը առարկէ, կամ քննադատէ Կիպրոսի վարժարանին փակումը:

Այս տրամադրութեամբ հայաստանեան նոյն լուրը կարդացողները վերջակէտին չհասած, պաղ ջրցանի մը տակ մնացին: Ի՛նչ քննադատութիւն, ի՛նչ առարկութիւն. ո՛չ իսկ ակնարկութիւն մը: «Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն իր գնահատանքն է յայտնել ազգանպաստ բարեգործական ծրագրերի համար, որ ՀԲԸՄ-ն իրականացնում է Հայաստանում եւ Սփիւռքում» (Ազգ):

Գոնէ Սփիւռքը զերծ զրկուած ըլլար նախաղասութենէն. անոր խնայւած ըլլար, Մելգոնեանի ցաւը սրտին, պայմանադրական մեծարանքի փոխասացութեան մէջ մանրուքի դերը:

Եթէ մայրաթոռեան կանգուող Մելգոնեանի նման կրթական, նաեւ քաղաքական բնոյթի, հաստատութիւն փակելը «ազգանպաստ բարեգործական» արարք է, կեցցե՛ն քանդողները, դաւողները, ուրացողները:

Հիմա մեզի նոր խորհեցաքեր, նոր Եղիշէներ պէտք են, որպէսզի Հայոց պատմութիւնը գրուի ո՛չ թէ Վարդաններուն, այլ՝ Վասակներուն փառաբանութեամբ:

Ու թո՛ղ ամէն մէկս փորձէ առանց սարսռալու չափել թէ մինչեւ ո՛ւր կը հասնին Վասակներուն սահմանները...

Թ. ԱՐՓԻ

ՀԱՏԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԺՈՂՈՎՆԵՐՈՒ, ՑՈՅՑԵՐՈՒ ՕՐԷՆՔԻՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ

Ազգային Ժողովը Մայիս 19ի նիստին քննարկումի առած է «Ժողովներ, հանրահաւաքներ, երթեր եւ ցոյցեր անցկացնելու մասին» օրէնքին փոփոխութիւններու լրացումներու օրինագիծը: Հեղինակն է Ազգային Ժողովի նախագահ Տ. Թորոսեան: Հիմ առած է եւրոպական կառոյցներու յուշագրին յօդուածները:

Նախագիծը կը թոյլատրէ ինքնաբուխ զանգուածային ցոյցեր, երթեր, միայն 6 ժամ տեւողութեամբ: Նոյն խնդրին մասին երկրորդ միջոցառումի համար հարկ է քաղաքապետարանին դիմել: Նոր տարբերակին մէջ ջնջուած է Մարտ 17ի փոփոխութիւնը որ զանգուածային անկարգութեան, մարդկային զոհերու պարագային յաւելեալ բարդութենէ խուսափելու նպատակով արգելք բերուած էր զանգուածային ցոյցերու, մինչեւ որ կատարուածին հանգամանքները պարզուէին ու յանցաւորները յայտնի դառնային:

Օրինագիծին թեր քուէարկած են համախոհական կառավարութեան մասնակից չորս կուսակցութեան խմբացութիւնները: Դէմ քուէ տուած է «Ժառանգութիւն»ը որուն համոզումով առաջարկուած փոփոխութիւնները մակերեսային են եւ չեն հետապնդեր երկրին մէջ ժողովրդավարութիւնը զարգացնելու նպատակը:

* * *

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՂԵԿԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

Երեւանի Աւան, Դաւիթաշէն, Մալաթիա-Սեբաստիա, Նորք-Մարաշ համայնքներուն մէջ ղեկավարի ընտրութիւն կատարուած է Մայիս 18ին:

Աւանի մէջ ընտրուած է նախկին թաղապետ Տարօն Մարգարեան (Հայաստանի Հանրապետական կուսակցութիւն), Դաւիթաշէնի մէջ միակ թեկնածու՝ ղեկավարի տեղակալ Արթիւր Գէորգեան: Մալաթիա-Սեբաստիա եւս ունեցած է մէկ թեկնածու, Դաւիթ Օհանեանը որ 30.673 ընտրողէ 29.914 քուէ ստացած է:

Նորք-Մարաշի մէջ մրցակցած են Հանրապետականէն Վարազդատ Մկրտչեան, անկուսակցականներ՝ Գառնիկ Մարտիրոսեան եւ Աշոտ Մարգարեան: Ձայներու բացարձակ առաւելութեամբ ընտրուած է Վ. Մկրտչեան:

ՄՈՍԿՈՒԱ

ՄՐՑԱՆԱԿ ԱԶՆԱՒՈՒՐԻՆ ԵՒ ՋԻԳԱՐԽԱՆԵԱՆԻՆ

Մոսկուայի մէջ կազմակերպուած Հայ մշակոյթի օրերու փառատօնին ընթացքին Կրեմլինի մէջ առաջին անգամ «Կարօտ» անուանուած մրցանակաբաշխութիւնը տեղի ունեցած է: Հայ մշակոյթին եւ արուեստի զարգացման մէջ իրենց աւանդին համար մրցանակի արժանացած են Շառլ Ազնաւուր, ծանօթ դերասան Արմէն Ջիգարխանեան, ռուս գրող Անտրէ Բիտով եւ Ռուսաստանի ազգային ֆիլհարմոնիք նուագախումբի ղեկավար Վլ. Սպիվակով:

Ազնաւուր ներկայ չէ եղած մրցանակաբաշխութեան. մրցանակը յետագային իրեն կը յանձնուի Փարիզի ռուսական դեսպանատան մէջ:

ՄԱՄՈՒԼԻ ԳԱՐԿԵՇՏՈՒԹԻՒՆ ԿՈՉՈՒԱԾ ԲԱՆ ՄԸ ԿԱՐ...

Առենք մը ի վեր Հայաստանի «Զորրորդ իշխանութիւն» թերթին կայքէջին վրայ կ'երեւէր «Մարկ Նշանեան» ստորագրութիւնը, քաղաքական բնոյթով գրութիւններու տակ։ Այդ գրութիւնները արեւելահայերէն էին, ընդհանուր տեղիքէ հազիւ մատ մը վեր մօտեցումով գրի առնուած, թերթին ուղղութեան (որ լեւոնամէտ է) յարիր միջուկով։

Թէ՛ ստորագրութեան ներկայացումի ձեւը, թէ՛ «Զորրորդ իշխանութեան» գրութիւններուն յատկապէս ֆրանսահայութեան ծանօթ նոյնանուն մտաւորականին գրական արտադրութեան, լեզուին ու մտաւոր մակարդակին հետ կարեւոր տարբերութիւնը հարցականներ ստեղծած էր շատերու մտքին մէջ։ Գիտցողներ կային որ Մարկ Նշանեան վերջերս Երեւան այցելած էր. բայց զինք ճանչցող ոչ ոք հաւատալի կը նկատէր որ քաղաքական նիւթով, արեւելահայերէն գրուած էջեր ստորագրած կրնայ ըլլալ «Զորրորդ իշխանութեան» մէջ։ Եղան հետաքրքիրներ որոնք դիմեցին իր մօտիկ շրջանակին, զարմանք յայտնելու, բացատրութիւն ունենալու համար։ Ըսուածը այն եղաւ որ բնականաբար ֆրանսահայ մտաւորական Մարկ Նշանեանը չէր այդ էջերը ստորագրողը։ Կար ուրիշ մը որ արձակ—համարձակ իր անունն ու մականունը կը գործածէր, առանց արտօնութեան կամ նոյնիսկ տեղեկացումի։

Քանի մը օր ետք «Ազգ»ի կայքէջին վրայ լոյս տեսաւ «Մարկ Նշանեանն ընդդէմ "Մարկ Նշանյան"ի» խորագրուած հակիրճ հետեւեալ գրութիւնը.

«Քանի մը ամիսէ ի վեր հայաստանեան մամուլին մէջ լոյս կը տեսնեն քաղաքական յօդուածներ "Մարկ Նշանյան" ստորագրութեամբ։ Նոյն յօդուածները հրապարակուած են նաեւ համացանցային ճամբով, "Զորրորդ իշխանութիւն" թերթի կայքէջին վրայ։ Կ'ենթադրեմ, թէ ընթերցողները կրնան դիւրութեամբ գուշակել, որ այդ յօդուածները չեն պատկանիր ի՛մ՝ բնիկ ֆրանսահայ, այժմ նիւեորքաբնակ, համալսարանի դասատու, այս օրերուս Պէյրութ դասաւանդող, գիրքերու եւ ուսումնասիրութիւններու հեղինակ Մարկ Նշանեանի գրչին։ Այդ վստահութեամբ ալ, երբ Հայաստան կը գտնուէի անցեալ Փետրուարին, աւելորդ համարեցայ քրէական ատեաններու առջեւ կանչել խնդրոյ առարկայ անձնաւորութիւնը, որուն ինքնութիւնը ծանօթ է, կամ պատկան մարմիններուն դիմել, որպէսզի վերջ դնեն այդ խայտառակ վիճակին։ Բայց քանի որ խեղկատակութիւնը կը շարունակուի, եւ քանի որ կատարուածը ինքնութեան գողութիւն ըլլալէ անդին՝ նաեւ խիստ անուանարկիչ երեւոյթ մըն է, այսու կը յայտարարեմ, որ ես ինծի իրաւունք կը վերապահեմ խնդրոյ առարկայ անձին անունը հրապարակային դարձնելու եւ Հայաստանի հանրապետութեան դատական եւ պատժական մարմիններուն դիմելու։

ՄԱՐԿ ՆՇԱՆԵԱՆ
Պէյրութի Հայկազեան համալսարանի հրաւիրեալ դասատու
Պէյրութ, Ապրիլ 18, 2008»

Յետագայ օրերուն նոյն գրութիւնը լոյս տեսաւ սփիւռքահայ մէկ-երկու ուրիշ թերթի մէջ ալ։

ԱԶԱՏ ԿԱՐԾԻՔ ԻՄ ԱՆԿԻՒՆԷՍ

ԱՅՍ ԱՆԳԱՄ ԱԼ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉՈՒՆԵՑԱՆՔ

Խօսքը կը վերաբերի անշուշտ Հայաստանի նոր կառավարութեան մէջ սփիւռքահայութեան նախարարութեան մը ստեղծման, որուն մասին բաւական «հաւաստի» շշուկներ ալ շրջեցան, ինչպէս նաեւ Արցախի նախկին նախագահին՝ Արկադի Ղուկասեանի անունը, որպէս հաւանական նախարար։ Նախարարութիւն որ սահմանուած պիտի ըլլար նախկին սփիւռքահայութեան հետ Մշակութային կոմիտէին թողած բացը գոցելու, երբ այս վերջինը լուծուեցաւ խորհրդային վարչակարգի անկումով։ Այսինքն արդէն 16 երկար տարիներ առաջ։ *Ի հարկէ, նախարարութիւն մը բոլորովին տարբեր բնոյթ պիտի ունենար, քան վերոյիշեալ կոմիտէն, որ գործեց համայնավար վարչակարգի հազար ու մէկ ճնշումներուն եւ սեղմումներուն տակ։*

Նիւթը մեզ կը մղէ հարց տալու թէ ինքնանպատա՞կ է հայ Սփիւռքը։ Իրաց ներկայ կացութեան մէջ, ո՞վ կրնայ պատասխան տալ, դրական կամ ժխտական։

Երբ Հայաստանի հանրապետութեան նորընտիր նախագահը բարձրագոչ կը յայտարարէր թէ հայապահպանումը հայրենիքի գործն է, ի՞նչպէս յուսախաբ չըլլալ երբ նոր կառավարութեան մէջ չկայ սփիւռքահայութեան խոստացուած նախարարութիւնը. իսկ կառավարութեան կազմուելէն ամիս մը ետք խօսքն իսկ չկայ արտաքին գործոց նախարարութեան առընթեր Սփիւռքի տեսչութեան մը...։

Ճիշդ է, Հայաստան դէմ յանդիման է բազմաբնոյթ ու ծանրակշիռ հարցերու. 1988ի ահաւոր երկրաշարժին հետքերը դեռ բոլորովին չեն սրբուած, կայ Արցախեան հիմնախնդիր, շրջափակում, տնտեսական ու ընկերային ծանր հարցեր որոնց վրայ աւելցան անցնող Մարտ 1-2ի ամօթալի դէպքերը։ Առանց մոռնալու արտաքին դասաւորներու (ԱՄՆ, Եւրոմիութիւն) ճնշումները, որոնք ժողովրդավարութենէ ճառելէ առաջ, լաւ կ'ընէին, եթէ իրենց դրան առջեւ աւլէին նախ...։ Ինչպէս տեսանք իր Փարիզի եւ Ստրազպուրկի տեսակցութիւններէն, Հայաստանի նորանշանակ արտաքին գործոց նախարարը բաւական ծանր թղթապանակներ ունի իր աշխատասեղանին վրայ։ Իրաց այս կացութեան մէջ, Երեւանի մէջ կա՞ն «պետական այրեր» որոնք կը մտածեն թէ Սփիւռքով զբաղիլը հրատապ հարց չէ, դեռ կրնայ սպասել...։ Կամ պարզապէս պերճանք է։

Երկու հարիւր յիսուն տարի առաջ Ֆրանսա բռնուած էր այսպէս կոչուած «երեսունամեայ պատերազմի»․ աւելին, օգտուելով Անգլիա յարձակեցաւ Գանատայի վրայ որ ֆրանսական գաղութ էր։ Կառավարիչ Մօնքալմ ու Աէնվէրանի օգնութեան աղաղակներուն, Լուդովիկոս ԺԵ. սապէս պատասխանեց.— Lors qu'il y a le feu à la maison, on ne s'occupe point de l'écurie *(Երբ տունը կրակ ինկած է, ախոռով չեն զբաղիր)։ Երեւանի մէջ ալ այդպէս մտածողներ կան։ Իսկ Սփիւռքը հայութեան ախոռը չէ, այլ ազգին գրեթէ երկու երրորդը։*

Հայկական Սփիւռքը հետեւանքն է 1915ի Ցեղասպանութեան։ Սպանդէն վերապրող խլեակները, յաճախ աւուր հացի կարօտ, իրենց ապաստանած երկիրներուն մէջ անհուն զրկանքներով, իրենց չոր հացէն պատառ մը զոհելով, կառուցեցին եկեղեցի, դպրոց, ակումբ։ Իրենց հանդիստն ու ընտանեկան կեանքը չխնայելով ապրեցուցին «ազգային ենթակառոյցները». տասնամեակներով. ի խնդիր մէկ բանի, Հայապահպանման։ *Ապաւինեցան միմիայն իրենց սեփական ուժին, որովհետեւ հայրենիքը այն ատեն աւելի վերացական գաղափար էր, քան՝ շօշափելի իրականութիւն։ Ութ տասնամեակ ամբողջ, Սփիւռքը ինք հոգաց իր բոլոր պէտքերը, նիւթական թէ հոգեկան։ Իր չքաւոր վիճակին իսկ, սատարեց Հայաստանի վերաշինութեան, վկայ կորսուած գաւառներու անուններով երեսնական թուականներու աւանները. Նոր Սեբաստիա, Նոր Մալաթիա, Նոր Բիւթանիա, եւ շարքը երկար է։ Տասնամեակներ յետոյ միայն Սփիւռքը ունեցաւ Երեւանի մէջ հասցէ՝ 37 Ալավերդեան փողոց, Սփիւռքահայութեան հետ Մշակութային կապի կոմիտէ։ Նպատակէս բոլորովին դուրս է անոր 25 ամեայ գործունէութեան դրականն ու ժխտականը նժարի մէջ դնելը։* Այսօր, սակայն, 17 երկար տարիէ ի վեր կատարեալ պարապութիւն կը տիրէ։ *Եւ երէց սերունդներու անհետացումով, սփիւռքահայութեան մէջ մնացած աւիշը անհետանալու վրայ է, ինչպէս ծառին բունէն կտրուած ճիւղը ուշ կամ կանուխ կը դեղնի ու կը չորնայ։ Հայաստանի մայր բունին վրայ ամուր կերպով խարսխուելով է որ Սփիւռքը նոր աւիշ կրնայ ստանալ, գոյատեւել։* Եւ ասիկա՝ լոզունգայինէն շատ վեր, ոչ միայն հոգեկան, այլ օրկանական ամուր կապերով։ *Հայապահպանութեան առարկան Սփիւռքահայութիւնն է նախ։* Ստիպողական է *որ ան գործնական կերպով մասնակցի լրջօրէն ծրագրուած, չափուած ու ձեւուած եւ ամենայն բծախնդրութեամբ կիրարկուած* համահայկական *հայապահպանման ծրագրին։ Երեւանի մէջ ունենայ հասցէ ուր չըլլայ կէս հիւր ինչպէս նախորդ կոմիտէին օրով, այլ ինքզինք զգայ տանտէր։ Յաջորդիւ կը պարզեմ համեստ տեսակէտներս, զորս կը կարծեմ թէ շատեր կը բաժնեն։*

ՍՏԵՓԱՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆ
Մարսէյլ

Մենք ալ այս ձեւով կ'արձագանգենք մեր աշխատակից ու բարեկամին վիճակած տգեղ խաղին։ Տգեղ, յատկապէս երբ իր լուսաբանութեան «Ազգ»ի մէջ լոյս տեսնելէն ետքն ալ նոյն ստորագրութեամբ էջեր հրատարակուեցան «Զորրորդ իշխանութիւն» թերթին մէջ, ինչպէս էր պարագան Ապրիլ 30ի թիւին։

Կատա՞կ էր եղածը, թէ նոյնանուն լրագրող մը իսկապէս գոյութիւն ունի տեղ մը. լաւ պիտի ըլլար որ իսկական Մարկ Նշանեանը յայտարարէր «Մարկ Նշանյան»ին ինքնութիւնն ալ, ամբողջական լուսաբանութիւն բերելով խնդրին։

Հիմա հարց տուողներ կան թէ նոյն թերթին մէջ կանոնաւոր կերպով երեւցող «Թագուհի Թովմասեան» ստորագրութիւնը նոյնպէս «փոխ առնուած» չէ՞ Պոլսոյ «Արաս» հրատարակչութեան պատասխանատուներէն նոյնանուն տիկնոջմէ որ հեղինակն է նաեւ ճաշատեսակներու եզական հատորի մը.. կամ՝ «Հրանդ Մաթեւոսեան» ստորագրութեամբ հրատարակուած էջերը պէտք է կարդալ որպէս «Անհիձոր»ի հեղինակի՞ն գրիչին արտադրութիւնը, թէ ծանօթ անունի մը տակ ծպտուելու ախտէն տառապող ուրիշ «ազատի մը»։

Ա. ԹՈԹՈՅԵԱՆ

ՄԻՋՎԱՐԺԱՐԱՆԱՅԻՆ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄՐՑՈՅԹ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Տասնեակ տարիներէ ի վեր գոյութիւն ունեցող Պոլսահայ մշակութային միութիւնը հաւատարիմ մնալով իր հիմնադրութեան նպատակներուն, կը կազմակերպէ զանազան նախաձեռնութիւններ, տարիներ առաջ ինչ-ինչ պատճառներով իրենց պապենական օճախները լքած եւ հիւրընկալ Ֆրանսայի Մարսէյլ քաղաքը հաստատուած հայորդիները ի մի հաւաքելու, միասին ուրախանալու, զանազան դժուարութեանց դէմ միասին պայքարելու եւ յատկապէս հայ մշակոյթի գանձին իր լուման բերելու հեռանկարով։

Սակայն, այս բոլորին մէջ իր առանձնաշնորհեալ տեղը ունի «Միջվարժարանային արտասանութեան մրցոյթ»ը, քանի որ ան ուղղակի առնչուած է մեր ապագան կերտելու կոչուած մանուկներու եւ երիտասարդներու, որոնց անմեղ շրթներէն դուրս կուգան մայրենի լեզուի «մեծասքանչ եւ քաղցրահնչիւն» բառերը, հոգ չէ թէ մերթ շատ սահուն եւ մերթ թոթովելով։

Կիրակի, Մայիս 11ին, Սահակ-Մեսրոպ մշակութային կեդրոնի Ա. Ջրբաշեան սրահին մէջ տեղի ունեցաւ այս մրցոյթներու 23րդը։ Սրահը բերնէ բերան լեցուն էր, եւ բազմաթիւ ծնողներ ստիպուեցան ոտքի կենալ գրեթէ երեք ժամ շարունակ։

Հանդիսութիւնը սկսաւ Վալանսի Ս. Սահակ եւ Մարսէյլի Ս. Կարապետ եկեղեցիներու հոգեւոր հովիւներու՝ Անդրանիկ քհնյ. Մալճեանի եւ Տրդատ քհնյ. Պագիկեանի աղօթքներով։ Ապա ողջոյնի խօսքի համար հրաւիրուեցաւ Միութեան ատենապետ Սարգիս Տուրսունեան, որ յուզուած մանուկներու խանդավառ ներկայութենէն շեշտը դրաւ մայրենի լեզուի կարեւորութեան, այս մրցոյթներու կազմակերպման նպատակին եւ մեր արմատները պահելու անհրաժեշտութեան վրայ։

Մրցոյթի մասնակցեցան Ժընեւէն Յակոբ Թօփալեան, Վալանսէն՝ Դուրիթեան եւ Կապոյտ Խաչի դպրոցները, իսկ Մարսէյլէն միայն Համազգային վարժարանը։ Ցաւով եւ զարմանքով ընդգծենք թէ տեղւոյն միօրեայ դպրոցները ինչ-ինչ պատճառներով (որոնք մեզի ծանօթ չեն) փայլեցան իրենց բացակայութեամբ։ Մեծ ուրախութիւն եւ քաջալերանք յառաջացուց հեռաւոր քաղաքներու յատկապէս եւ անշուշտ Համազգայինի ներկայութիւնը կազմակերպիչ միութեան վարչութեան մօտ, որ նիւթական թէ բարոյական զոհողութեան ընդմէջէն կ'իրականացնէ այս ձեռնարկը։

Դատակազմի մաս կազմեցին իւրաքանչիւր դպրոցէն մէկ ուսուցիչ եւ Պոլսահայ մշակութային միութեան կողմէ հրաւիրուած գաղութի ծանօթ հինգ անձնաւորութիւն։ Նշենք անոնց անունները. տիկիններ՝ Նեւրիկ Ազատեան (Ժընեւ), Էլիզապէթ Պաճաճեան (Համազգային), Սօսի Պայրամեան (Վալանսի Դուրիթեան դպրոց), Էլիզապէթ Ալաչճեան (Վալանսի Կապոյտ Խաչ)։ Մարսէյլէն տիկիններ Նունիկ Գուզուլեան, Սեդա Սիմոնեան, Անի Յովսէփեան, Ժիւլիէթ Երամեան եւ պրն. Արման Ջերիկեան։

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս մասնակցող մանուկ կամ երիտասարդները իրենց տարիքներու համաձայն բաժնուեցան չորս մակարդակներու։ Առաջին մակարդակ՝ 6—9, *երկրորդ՝* 9—11, *երրորդ՝* 11—16, *չորրորդ՝* 13—16 *տարեկաններ, որոնք առաջին փուլին ներկայացան պարտադրիչ՝ եւ ապա*

դատակազմի կողմէ իւրաքանչիւր մակարդակէն ընտրուած հինգ հոգիներ, ազատ արտասանութիւններով։

Երկու փուլերու միջեւ եղաւ դադար մը։ Այս ժամանակամիջոցին իրագործուեցաւ խնամեալ գեղարուեստական բաժին մը։ Մարսէյլի ազգային երաժշտանոցի ուսուցչուհի տիկին Ժ. Եըլմազեանի աշակերտը Ժան Ժագ Պետիկեան խոր զգայնութեամբ մեկնաբանեց Ա. Բաբաջանեանի «Էլէժիա»ն։ Գաղութի երիտասարդ գրողներէն Աննա Պաշմաճեան արտասանեց իր իսկ գրած «Մեր երազը» եւ «Ծովը կապոյտ» բանաստեղծութիւնները։ Անդրանիկ քհնյ. Մալճեան «Ուսուցիչիս», իսկ Տրդատ քհնյ. Պագիկեան «Հայաստան երկիր դրախտավայր» եւ «Հաւիկ մի պայծառ»ը երգեցին իրենց անոյշ եւ ականջահաճոյ ձայնով եւ որոնք մեծապէս գնահատուեցան ներկաներէն։ Միութեան փոխ ատենապետ եւ օրուան խօսնակը Խաչիկ Եըլմազեան ի մէջ այլոց ընդգծեց մայրերու եւ հայրերու տուներու մէջ հայերէն խօսելու եւ զայն երախաներու սորվեցնելու ազնիւ եւ նուիրական պարտականութեան կարեւորութիւնը։ Ան երախտագիտութեամբ յիշեց անցեալի անձնդիր մայրերը, որոնք փոխանցեցին իրենց զաւակներուն ոգեղէն ժառանգները եւ ջերմապէս շնորհաւորեց սրահի մէջ գտնուող ծնողները, որոնք կը դնեն մանուկներու շրթներուն վրայ մայրենի ոսկեղնիկ լեզուի հնչիւններն ու բառերը։

Ազատ արտասանութիւնները եւս ունկնդրելէ վերջ դատակազմը տուաւ իր գնահատականները հետեւեալ արտասանողներուն.

Համազգայինէն (6-9 տարեկան) Դաւիթ Գարալէքեան ստացաւ դատակազմի յատուկ գնահատական (75 եւրօ, նուէր՝ Ն. Գուզուլեանի կողմէ). նոյն դպրոցէն Նժդեհ Գալայճեան գնահատուեցաւ ոսկէ մետալով. Արտաշէս Եալիք ոսկեզօծ, իսկ Էտուար Եալիք արծաթեայ մետալով։ 9-11 տարեկաններէն Կարինէ Հարպոյեան արժանի եղաւ (Վալանս Կապոյտ Խաչ) դատակազմի յատուկ գնահատականի (75 եւրօ, նուէր՝ Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ վարչութեան), իսկ Թոմա Թաշան ստացաւ ոսկէ՝ (Համազգային), Նայիրի Յովսէփեան ոսկեզօծ՝ (Վալանս Կապոյտ Խաչ), Արմէն Կարիպեան արծաթեայ մետալ (Ժընեւի Յակոբ Թօփալեան դպրոց)։

11-13 տարեկան մասնակիցներէն Ալիք Կարիպեան (Ժընեւի Յակոբ Թօփալեան դպրոց) արժանացաւ դատակազմի յատուկ գնահատականի (75 եւրօ, նուէր՝ Պոլսահայ մշակութային միութեան), իսկ Սեւան Քայքօ (Համազգային) ստացաւ ոսկի, Քրիստոֆ Քիւրքճեան (Ժընեւ) ոսկեզօծ մետալ։ Ինչպէս տարիներէ ի վեր եւ շատ արդարացիօրէն Վալանսի Կապոյտ Խաչի դպրոցի աշակերտներէն Յարութ Հարպոյեան, այս անգամ եւս գնահատուեցաւ դատակազմի կողմէ մեծագոյն նուէրով. (150 եւրօ, Սրբոց Թարգմանչաց մայր եկեղեցւոյ Սիմիթեան կտակէն)։

Ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս դպրոցները ստացան շատ գեղեցիկ կերպով պատրաստուած յուշարձաններ, իսկ օրուան մրցոյթին մասնակցած բոլոր աշակերտները փոքրիկ խաչեր։

Բոլոր ներկաները հիւրասիրուեցան միութեան տիկիններու կողմէ պատրաստուած անուշեղէններով եւ զովացուցիչներով եւ ժամադրուեցան գալ տարուան, միասին ըլլալու, միասին խանդավառուելու, եւ մշակութային մթնոլորտի մէջ միասին ապրելու համար։

ԽԱՉԻԿ ԵԸԼՄԱԶԵԱՆ

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Փարիզի Մայր եկեղեցիին Տիկնանց միութեան նախաձեռնութեամբ, Հինգշաբթի Մայիսի 8ին տեղի ունեցաւ ուխտագնացութիւն մը դէպի հայադրոշմ Փիթիվիէ քաղաքը (Լուառէ նահանգ)։ Ժամը 9ին, հանրակառքը պատրաստ էր Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին առջեւ եւ, մօտ հարիւր քիլոմեթր հաճելի ճամբորդութենէ մը վերջ, 55 ուղեւորները Աւետիս ա. քհնյ. Պալըգեանի առաջնորդութեամբ կը հասնէին ուխտատեղի։ Ան կը գտնուի Պոնտառուա անունով վայրը, Փարիզէն շուրջ 100 քմ. դէպի հարաւ։ Հոն է որ 990 ին, Նիկոպոլսոյ (Կապադովկիա) Գրիգոր եպիսկոպոսը, իր աթոռը լքելէ եւ երկու տարի թափառելէ ետք կանգ կ'առնէր Ֆրանսայի այդ գեղատեսիլ վայրը ուր իր կեանքին վերջին տարիները պիտի անցընէր, իր ձեռքերով փորուած քարայրի մը մէջ, իբր ճգնաւոր։

Ս. Գրիգորի անունով մկրտուած այդ վանքը 2001էն ի վեր սեփականութիւնը դարձած է Ռումանական ուղղափառ եկեղեցիին որ քանի մը հոգիով կը փորձէ վառ պահել այդ հայ սուրբին անունը։ Խումբը ընդունուեցաւ միաբան՝ Քոյր Աննի կողմէ որ քանի մը բացատրութիւններ տալէ ետք, խօսքը փոխանցեց Աւետիս ա. քահանային որ Ս. Գրիգորի մասունքներուն առջեւ ծնրադիր, յատուկ աղօթք մը ըրաւ ու պանծացուց Փիթիվիէի Ս. Գրիգորի մարդկային վեհ յատկանիշը եւ ուժեղ նկարագիրը։

Ապա, ներկաները այցելեցին տեղւոյն վրայ ստեղծուած «Հաւկիթներու Թանգարանը» ուր ներկայացուած են հարիւրաւոր գոյնզգոյն, ճաշակով ներկուած, զանազան նիւթերէ ստեղծուած հաւկիթներ։

Ճաշի ժամը հնչած էր. Ուխտաւորները բոլորուեցան բացօթեայ սեղաններու շուրջ, ընտանեկան հաճելի մթնոլորտի մը մէջ։ Տեղւոյն ծանօթ Ս. Գրիգորի ստեղծած «pain d'épices»ի ճաշակումէն վերջ, խումբը ուղղուեցաւ դէպի այն խուց-քարայրը ուր ճգնաւորը եօթը տարի ապրեր էր, աղօթելով եւ սնելով միայն ջուրով եւ ափ մը ոսպով։ Հոն է որ, հրաշքներ գործելէ վերջ, կը վախճանէր 999 Մարտի 16ին ու կը թաղուէր Պոնտառուայի եկեղեցիին մէջ։

Անտառին մէջ կորսուած այդ քարայրին առջեւ, քահանան հոգւոց մը արտասանեց ու բոլոր ներկաները խոր յուզումով խոնարհեցան։ Նշենք որ քարայրին մուտքին զետեղուած ցուցանակին վրայ գրուած է. «Grotte de St Grégoire l'Arménien»։

Այս ուխտի օրը շարունակուեցաւ մերձակայ Փիթիվիէի եկեղեցիին այցելութեամբ ուր գոյութիւն ունի յատուկ մատուռ մը Ս. Գրիգորին նուիրուած, իր արձանով եւ իր կեանքին դրուագները ներկայացնող զանազան պատկերներով։

Շուրջ 950 տարի, կանոնաւոր կերպով ուխտագնացութիւններ տեղի ունեցած են Ս. Գրիգորի շիրիմին։ Յիսուն տարիներու ընդհատումէ յետոյ շնորհիւ ուղղափառ այս միաբաններուն, 2002էն ի վեր ուխտագնացութիւնները վերսկսած են։ Այս տարուանը ծրագրուած է Կիրակի Յունիսի 22ին։

Փարիզի եկեղեցիին Տիկնանց յանձնախումբին այս առաջին հայկական ուխտագնացութիւնը դէպի Փիթիվիէ կարեւոր է նաեւ մեզի համար եւ պէտք է աւանդութիւն դառնայ ինչպէս ուրիշ ուխտագնացութիւն մը, ուրիշ Գրիգորի մը յիշատակին (Ե. դար) որ տեղի կ'ունենայ արդէն քանի մը տարիներէ ի վեր դէպի Թալար՝ Ալպեան լեռներու այդ քաղաքը։

Ս. Գրիգորի ուխտավայր-վանքը բաց է ամէն օր։ Կարելի է այցելել եւ Յունիսի 22ի ուխտագնացութեան մասնակցիլ դիմելով հետեւեալ հասցէին.

Monastère orthodoxe
St Grégoire et St Martin
45300 BONDAROY

կայքէջ՝

www.monasteresaintgregoire.net

Հ. Հ.

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ԳԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ՄԷՋ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՒԱԳ ՀԻՒՊԱՏՈՍԻՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ՍԱՆ ՖՐԱՆՍԻՍՔՕ

Հայաստանի Լոս Անճըլըսի աւագ հիւպատոս Արմէն Լիլոյեան, Ապրիլ 11-13, այցելած է Սան Ֆրանսիսքօ, մօտէն ծանօթանալու համար տեղւոյն հայկական կազմակերպութիւններու գործունէութեան։ Ապրիլ 11ի առաւօտեան աւագ հիւպատոսը այցելած է «Գուլզեան-Զաքարեան-Վասպուրական» ազգային վարժարան եւ հանդիպում ունեցած աշակերտներու հետ, որոնք հարցումներ ուղղած են իրեն երկքաղաքացիութեան, զինուորական ծառայութեան, նախագահական վերջին ընտրութիւններուն եւ այլ հարցերու մասին։ Երեկոյեան, «Վասպուրական» սրահին մէջ Հայ Դատի յանձնախումբը ընդունելութիւն մը տուած է ի պատիւ Արմէն Լիլոյեանի։ Ներկայ եղած են տեղւոյն հայկական կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները, որոնք տեղեկութիւններ տուած են իրենց գործունէութեանց մասին։ Խօսք առած է Արմէն Լիլոյեան, որ անդրադառնալով Սփիւռք-Հայրենիք փոխադարձ ծանօթութեան, նշած է. «Հայաստանում մենք ասում ենք թէ մենք լաւ գիտենք Սփիւռքը, բայց դա այդպէս չէ իմ կարծիքով, եւ հակառակը, Սփիւռքում թւում է թէ Հայաստանի խնդիրները լաւ են ճանաչում, դա այդպէս չէ. Հայրենիքը եւ Սփիւռքը աւելի մօտիկից պէտք է ճանաչեն իրար եւ գործակցեն իրար հետ»։ Աւագ հիւպատոսը այցելած է Պըրքլիի համալսարանը եւ տեսակցութիւն ունեցած Հայագիտական ամպիոնի վարիչ փրոֆ. Ստեփան Աստուրեանի եւ հայ ու օտար ուսանողներու հետ եւ դասախօսութեամբ մը ներկայացուցած է Հայաստանի տնտեսական, ներքին ու արտաքին քաղաքական հարցերը։

Ապրիլ 12ին, Արմէն Լիլոյեան մասնակցած է Հայաստանի մէջ առողջապահական, կրթական եւ ընկերային աջակցութեան ծրագիրներ իրականացնող «Հայաստանի բարեկամներ» կազմակերպութեան տարեկան ճաշին, ուր եւս խօսած է Հայաստանի տնտեսութեան եւ ժողովրդավարութեան վիճակին, Հայաստան-Սփիւռք համագործակցութեան հեռանկարներուն մասին։

Ապրիլ 13ին, աւագ հիւպատոսը ներկայ եղած է Օքլընտի Ս. Վարդան եկեղեցւոյ մէջ մատուցուած պատարագին, որմէ ետք յարակից սրահին մէջ խօսք առնելով անդրադարձած է Հայաստանի ներքին ու ...ին քաղաքականութեան առաջնահերթութիւններուն եւ Սփիւռքի հետ համագործակցութեան։

ԼՐԱՏՈՒ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅԹ ՏԱՆԻԷԼ ՄԱՐԱՆՃԵԱՆԻ

Ապրիլ 7ին, Կրընոպլի Շամպը տը Գոմերսի սրահներէն մէկուն մէջ, տեղի ունեցաւ մեծարանքի երեկոյթ մը նուիրուած Տանիէլ Մարանճեանի։ Նախկին քաղաքապետ Ա. Գարինեոնի որոշումով, իր խորհրդականը Ժ. Զիտեմեան պատուեց մեծարեալը վեր առնելով անոր կենսագրականը եւ արժանիքները, որոնց շնորհիւ ստացած էր «Արժանիքի ազգային կարգի ասպետ»ի շքանշան։ Հանդիսութեան ներկայ եղան Հայր Կ. Յարութիւնեան, Հայր Ժ. Սանճեան, Կրընոպլի քաղաքապետ Մ. Տեսթօ, Ռ. Գագընաւ, Ք. Գրիֆօ խորհրդարանի փոխ նախագահուհի, Ք. Թարտի, քաղաքապետուհին, ինչպէս նաեւ հայկական միութիւններու պատասխանատուներ եւ գաղութի ներկայացուցիչներ։

Տ. Մարանճեան իր տարած աշխատանքով եւ կորովով յարգուած անձնաւորութիւն մըն է։ Ծնած է Կրընոպլ, զաւակն է ողբացեալ Կ. եւ Ի. Մարանճեանի (Էրզրումցի) որոնք 45 տարի նախագահած են տեղւոյն Ֆրանսահայ մարտիկներու միութեան։ Հետեւելով իր հօրը, Տ. Մարանճեան նախնական ուսումէն ետք, նետուած է վարսայարդարի ասպարէզը եւ բացած է իր իսկ խանութը։ Ամուսնացած է եւ տէր դարձած զաւակներու եւ թոռնիկներու։ Նախագահը եղած է Իզէր նահանգի սափրիչներու միութեան, ներկայիս ալ իրականացուցած է երիտասարդ վարսայարդարներ պատրաստելու հաստատութեան աշխատանքը, պատասխանատուներէն է Շամպը տը Գոմերսի եւ Շամպը տէ Մեթիէի արհեստներու բաժնին։ Հայկական ճակատի վրայ 30 տարի է կը վարէ Հայ մշակոյթի տան գործունէութիւնը, իր եղբօր մահէն ետք, որ գլխաւոր հիմնադիրն էր Հայ մշակոյթի տան։ Իր քրոջ եւ վարչութեան աջակցութեամբ ջանք չի խնայեր անձնուիրաբար ծառայելու համար Հայ մշակոյթի տան։ Նախագահն է Իզէր նահանգի հայկական միութիւններու դաշնակցութեան, Ռոն-Ալփի հայկական միութիւններու դաշնակցութեան եւ իրագործած է հայանպաստ բազմաթիւ ձեռնարկներ զանազան գետիններու վրայ։

Հանդիսութեան աւարտին Տ. Մարանճեան շնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն, շեշտելով թէ «Այս պատիւը ձերն է»։

Հիւրասիրութեամբ փակուեցաւ հանդիսութիւնը։

ՇԱՔԷ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՍԻՈՆ
Պաշտօնաթերթ Երուսաղէմի Հայ Պատրիարքութեան
Յունուար, Փետրուար, Մարտ
2008
ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

* * *

«ՊԱՐՈՆ ՆԻԿՈՂՈՍ»
երրորդ գիրք
(մանկապատանեկան)
ԱՆԱՀԻՏ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
«Բարեւ արեւ» հրատ. 2008 Փարիզ

(Շար. Ա. էջէն)

դադար մը առաջարկած է: Իսրայէլի պաշտպանութեան նախարարը նախագահ Մուպարաքի հանդիպած է ճշդելու համար մանրամասնութիւնները, թէեւ լաւատես չէ եւ չի յուսար որ երկար ժամանակի համար հրադադար մը կարելի ըլլայ: Մոսատի նախկին ղեկավարն ալ՝ Էֆրայիմ Հալէվի, որ հարցազրոյց մը տուած է Ֆիկառոյի (Մայիս 20) կը գտնէ որ հրադադարը չի բաւեր, անհրաժեշտ է նաեւ զինադադար մը: Ինք համոզուած է որ բանակցութիւններ ըլլան Համասի հետ:

ՎՐԱՍՏԱՆԻ նախագահը Մ. Սահակաշվիլի հարցազրոյց մը տուած է խումբ մը լրագրողներու (ի շարս որոնց Ֆիկառոյի թղթակիցը), ուր չէ վարանած յայտարարելու՝ «Հեռու չենք պատերազմէն»: Ռուսաստանի հետ յարաբերութիւնները այնքան վատթարացած են, եւ Սահակաշվիլի պատճառները կը բացատրէ.– «Այն իրողութիւնը կայ որ նախկին Խորհրդային Միութեան միակ ժողովրդավարութիւնն ենք եւ կայ նաեւ ՕԹԱՆ-ը, Քոսովօն: Եւրոպական ամբողջ կարգ ու կանոնը խնդրոյ առարկայ է»: Եթէ պատերազմ մը ծայր տայ, Ֆիկառոյի թղթակիցը կը խորհի որ ան Աբխազիայէն կրնայ սկսիլ:

ՏՈՀԱ (Քաթար) գումարուած լիբանանեան ազգային երկխօսութեան ժողովը, Մայիս 19ին, դեռ չէր յաջողած համաձայնութեան մը յանգիլ ազգային միասնականութեան ապագայ կառավարութեան մը կազմին եւ ընտրական նոր օրէնքի մը շուրջ: Պէյրութի մէջ ալ մօտ 300 մտաւորականներ (գրող եւ դասախօս) դատապարտած են «արիւնալի պետական հարուածը, որ կը սպառնայ Պետութեան գոյութեան», զոր կը մղէ Հեզպոլլան եւ կը պահանջեն անոր ապազինումը:

ՆԻՍԻ 5րդ ընտրաշրջանին երեսփոխանական մասնակի ընտրութեան (Էսթրոզի հրաժարեցաւ երբ նախարարի իր աթոռէն, երբ քաղաքապետ դարձաւ, կ'ուզէր վերադառնալ երեսփոխանի իր աթոռը) Էսթրոզի ձայներու 61,16%ով գլուխը հասաւ Մայիս 18ին, բայց մասնակցողներու թիւը շատ քիչ ըլլալով (34,58%) պարտի սպասել Բ. շրջանի մը:

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

MESSE DE REQUIEM

Il y a un an disparaissait le poète **ROUBEN MELIK.**
Son regard et son sourire nous manquent à tous. A l'occasion de la messe de dimanche 25 mai prochain, en l'église arménienne Saint Jean Baptiste, 15 rue Jean Goujon, 75008 Paris, son souvenir sera évoqué ainsi que celui de son épouse ELLA décédée en 1997.
De la part des filles, petits-enfants, sœur et neveu.

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Փիէր Թէրզեան Յարութիւն Ծերունեանի մահուան առթիւ 50ական եւրօ կը նուիրեն Սամուէլ-Մուրատ վարժարանին (տօնով «Յառաջ»էն) եւ «Յառաջ»ին:

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ԿԻՐԱԿԻ, Մայիս 25

ՏՕՆ Է ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ

Այս առթիւ հանդիսաւոր պատարագ տեղի կ'ունենայ եւ Հայր Մերի ընթացքին Սուրբ Էջմիածնի անսասանութեան համար մաղթանք եւ աղօթք կը կատարուի:

Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՅ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Հոգեւոր հովիւ
Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ
Կը քարոզէ՝
ԴԱՒԻԹ ԱՐՔ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Լիոն - Վիլէօրպան Արաքս մասնաճիւղի վարչութիւնը եւ իր բոլոր անդամները կը յայտնեն իրենց խորին ցաւակցութիւնները, վաստակաւոր ընկերուհի, այրի տիկին Թագուհի Թութլեանի, վաստակաւոր ընկերուհի տիկին Արփինէ Սարգսեանի ինչպէս նաեւ ննջեցեալի բոլոր պարագաներուն, իրենց շատ սիրելի հանգուցեալ հօր, եղբօր եւ մեծ հօր Պետրոս Թութլեանի մահուան առթիւ:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Մայիս 22
ՅԻՇԱՏԱԿ ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ
ժամը 17ին երեկոյեան ժամերգութիւն կը կատարուի, որու աւարտին հոգեհանգիստ:

ՇԱԲԱԹ, Մայիս 24
ՏՕՆ Ս. ԳՐԻԳՈՐԻ ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻՆ ՄԵՐՈՅ ԵԼՆ Ի ՎԻՐԱՊԷՆ
սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8.30ին
Պատարագ՝ ժամը 10.30ին:

ԿԻՐԱԿԻ, Մայիս 25
ՏՕՆ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ
սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8.00ին
Պատարագ՝ ժամը 10.30ին:
Կը կատարուի մաղթանք Ս. Էջմիածնի:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Մայիս 28
90ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Ա. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀՌՉԱԿՄԱՆ
Երեկոյեան ժամերգութիւն՝ ժամը 17ին
Կը կատարուի գոհաբանական մաղթանք:

CITE INTERNATIONALE
UNIVERSITAIRE DE PARIS
Maison des Etudiants Arméniens
Fondation Marie Nubar
Հայ Ուսանողներու Տուն – Մարի Նուպար Հիմնարկութիւն
57 boulevard Jourdan — 75014 Paris

"Les mercredis de la MEA"

La Troisième République d'Arménie
Claire MOURADIAN
Historienne, Directrice de recherches au CNRS
— Mercredi 28 mai/21h

Un état de la musicologie arménienne
Aram KEROVPYAN
Musicologue
— Mercredi 4 juin/21h

DIOCESE DE FRANCE
de l'Eglise apostolique arménienne
15 rue Jean Goujon — 75008 Paris
Mgr. Norvan ZAKARIAN
Archevêque de France
a le plaisir de vous convier
au cycle de formations
« COMPRENDRE L'HISTOIRE ARMENIENNE »
Qu'il anime chaque mois
4ème séance :
dimanche 25 mai de 17h à 18h
Salle Nourhan Fringhian
15 rue Jean Goujon — 75008 Paris
Métros: Champs-Elysées Clemenceau, Franklin Roosevelt ou Alma-Marceau
— Entrée libre —
Renseignements : 06 29 38 96 14

Ս. ՄԽԻԹԱՐ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ

ԿԱՐԷՆ ՍԻՄՈՆԵԱՆԻ
«ԼՈՅՍ
ԵՒ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ»
Գրական – Գեղարուեստական
Երեկոյթներու շարք

Հինգշաբթի, Մայիս 22, ժամը 20ին

ՀԵՆՐԻԿ ՄԱԼԵԱՆ
ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԲԵՄԱԴԻՐԸ
ԵՒ
ԲԵՄԱԴԻՐԻՆ ԹԱՏՐՈՆԸ

Կը ներկայացուի շարժանկար եւ թատրոնի համառօտ պատմութիւնը:

10 bis, rue Thouin, Paris Vème
Métro Cardinal Lemoine, Monge

Մուտքը ազատ է

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ - ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

ՇԱԲԱԹ, Մայիս 24ի դասախօսութիւնը յետաձգուած է:

MAISON ARMENIENNE DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE MARSEILLE

Avant Première
Présentation et signature par Roger VIGNAUD, Avocat et auteur du premier ouvrage dédié à Henri VERNEUIL

«HENRI VERNEUIL»
LES PLUS GRANDS SUCCES DU CINEMA

Préface : Claudia CARDINALE
Editions : «Autres Temps»
en présence de Patrick MALAKIAN
Vendredi 23 mai à 19 heures

12-14 rue Saint-Bazile
13001 Marseille

RTM : Sortie Réformés
Parking : Gambetta

ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ ԺԱՄԱՆԱԾ
ԱԲՐԱՀԱՄ ՏԱՇՃԵԱՆԸ
Կ'ԵՐԳԷ ԵՒ ԿԸ ՊԱՏՄԷ
ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՀՐԱՇՔՆԵՐԸ...

Abraham DACHDJIAN, venu d'Arménie, chante et raconte les merveilles de Dieu...

MARSEILLE :
Les **mercredis et jeudi 21 et 22** mai **à 20h30** /
Չորեքշաբթի եւ Հինգշաբթի Մայիս 21 եւ 22 ժամը 20.30ին,
A l'Eglise Evangélique arménienne /
Հայ Աւետարանական եկեղեցի
37 Chemin du Commandeur —
13015 Marseille
Pour toutes informations: 04 51 65 62 00

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

ASSEMBLEE GENERALE
de l'ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE

L'Assemblée Générale de l'Association Arménienne d'Aide Sociale aura lieu le :
Jeudi 19 juin 2008 à 20h30
au Siège de l'Association
77 rue La Fayette, 75009 Paris

Il sera procédé au renouvellement par moitié du Conseil d'Administration (8 postes à pourvoir).

Le Conseil d'Administration fait appel à candidature aux membres adhérents de l'Association. Celles-ci devront parvenir à l'Association au plus tard le **23 mai 2008.**

Seuls les membres à jour de leur cotisation pourront faire acte de candidature et participer au scrutin.
CONSEIL D'ADMINISTRATION

ESPOIR POUR L'ARMÉNIE

VOYAGE EN ARMENIE ET AU KARABAGH
DU 6 AU 16 JUILLET

Logement en hôtel 3 étoiles en pension complète
Visite des sites historiques de l'Arménie et du Karabagh
— Lac Sevan, Khor Virab, Guéghard, Garni, etc... —

Prix 1550 euros
Serge Kurkdjian, tél. : 04 91 77 23 44
E-mail : serge@kurkdjian.org
www.espoirpourlarmenie.org

L'Association Sainte-Croix de Paris propose une **EXCURSION EN NORMANDIE**
LISIEUX — HONFLEUR — PELERINAGE ET TOURISME
Le Dimanche 1er juin

PROGRAMME

Départ à 8h15 en autocar de la Place de la République à Paris.
Divine liturgie célébrée par S.E.R. Mgr Grégoire GHABROYAN dans la crypte de la Basilique Sainte Thérèse de Lisieux, à 11 heures.
Déjeuner dans une auberge normande.
Après-midi : Promenade à Honfleur.
Retour vers 20 heures Place de la République à Paris.
Participation aux frais : 60 euros
Renseignements et inscriptions :
Séta : 01 57 63 95 31 ou **Stephen** : 01 42 88 17 91.
Règlement par chèque à libeller à : **Association Sainte-Croix** à envoyer au 10 bis rue Thouin, 75005 Paris.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ 22
JEUDI
22 MAI
2008

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Tél. : 01 47 70 86 60 — Fax : 01 48 00 06 70
Courriel (e-mail) : jharatch@aol.com
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. Paris 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.962
Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN
83e ANNEE — N° 21.962

ԹՈՒՐՔ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿԻՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ 20 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՀՅԴ-ԻՆ

Թուրք պատմութեան հիմնարկի նախագահ Եուսուֆ Հալաչօղլու Հայկական Ցեղասպանութեան նիւթին մէջ ժխտումի ախոյեան մըն է։ Առիթներ կը ստեղծէ, ներկայացածներն ալ չի փախցներ այդ յատկանիշով յայտնուելու համար. ատիկա կ'ընէ առանց անհեթեթ, մինչեւ իսկ ծիծաղելի երեւոյթ յանձն առնելով։ Իր պնդումներուն մեծ մասը կը վերաբերի Հայկական Ցեղասպանութեան ժխտումին, որուն համար ամէնէն անհաւանական աղբիւրներէ ջուր կը բերէ։ Իսկ երբ ժխտումը բաւարար չթուի, կ'աւելցնէ թէ Հայերն են որ Թուրքեր կոտորած են, մինչեւ հարիւրհազարաւոր թիւեր արձակելով օդին մէջ, որպէս լուրջ տուեալ, առանց մտածելու փաստի մասին։ Իր անունը նոյնիսկ Թուրք գիտակից շրջանակին մօտ անլրջութեան հոմանիշի վերածուած է։

Այս նոյն Հալաչօղլուն նոր-նոր մարտահրաւէր մը ուղղած է ՀՅԴ-ի. պնդելով որ այդ կուսակցութեան տնօրինութեան տակ գտնուող Պոսթընի հայկական դիւանները կենսական տուեալներ կը պարունակեն 1915ին մասին, իսկ ՀՅԴ անհրաժեշտ նիւթականը չունենալով չի կրնար դասաւորել հոն եղածը, առաջարկած է. «վճարե՛նք, դասաւորեցէք ու բացէք դիւանները»։ «Վճարե՛նք»ը թարգմանի՝ 20 միլիոն տոլար։

Առաջարկը շատ յստակ չէ թէ որո՞ւ կատարուած է. ինք ըսած է թէ զայն ուղղած է ամերիկացի լրագրողներու, ԱՄՆ-ու Ներկայացուցչական ժողովէն անդամներու, նաեւ պատմաբան Արա Սարաֆեանի ու Գերմանիայէն Հիլմար Քայզէրի։ Վերջիններէն ուզած է որ իր առաջարկը իրենց ընկերներուն փոխանցեն։ Ներկայիս կը տրտնջայ որ ոչ մէկ պատասխան ստացած է։

Հալաչօղլու կը շեշտէ թէ ամերիկեան, ռուսական, ֆրանսական, բրիտանական ու իրանեան դիւաններու մէջ պրպտումներ ըրած են. սակայն չեն կրնար կարեւորագոյն երեք դիւաններէ օգտուիլ. անոնք անհրաժեշտ են հասկնալու համար թէ 1915ին քանի՛ Հայ սպաննուեցաւ, քանի՛ն գաղթեցին։ Հալաչօղլուի համար անհասանելի մնացածները ՀՅԴ-ի Պոսթընի դիւաններն են, Երեւանինները եւ Երուսաղէմի պատրիարքարանինը։

Ճշմարտութիւն փնտռողի կատարեալ պատկեր տալու ձգտումով ան կ'ըսէ թէ Հայերը շատ լաւ գիտեն թէ միայն այդ դիւաններուն բացուելով կարելի կ'ըլլայ ցեղասպանութեան պնդումները վիճարկումի նիւթ ընել. եւ որովհետեւ կ'ուզեն այդ ճակատումէն խուսափիլ, դիւանները չեն բանար։

Հալաչօղլու խօսած է Թրքացած Հայերու նիւթին մասին ալ։ Լօզանի դաշնագրով սահմանուած փոքրամասնութեան կարգավիճակի տէր Թուրքիոյ քաղաքացի 60 հազար Հայէն զատ, երկրին մէջ կան նաեւ մօտ 500 հազար Հայեր որոնք կ'ապրին որպէս Թուրք։ Կը բացատրէ. «1915ի տարագրութեան ընթացքին շուրջ 90-95 հազար հայ կիներ եւ մանուկներ պահուած են մահմետական ընտանիքներու կողմէ եւ իսլամացած։ Կան նաեւ կոտորածէ փրկուելու համար անուն եւ ինքնութիւն փոխածներ։ Անատոլուի մէջ ամէն մարդ գիտէ թէ ովքեր Հայ են։ Հ. Տինք կ'ըսէր թէ շուրջ 500 հազար է անոնց թիւը։ Եւ արդէն ամերիկեան դիւաններէն ատիկա բացայայտ կերպով կ'երեւի»։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ Քրտական հիմնարկը, որու միացած են Գերմանիոյ, Պելժիոյ եւ Ուաշինկթընի քրտական հաստատութիւնները, ամբողջ էջ մը գրաւող կոչ մը հրատարակած էր «Քրտական հարցին խաղաղ կարգադրութեան համար՝ Թուրքիոյ մէջ» խորագրեալ, որպէս ծանուցում եւ ստորագրուած է առաջին ալ թիւ հազար Քիւրտերու կողմէ։ Գլխաւոր պահանջը կը վերաբերի լեզուի եւ ուսուցման ազատութեան, քրտական մետիաներու ստեղծման եւ շահագործման, միութիւններու, հիմնարկներու, կուսակցութիւններու հիմնումին՝ զարգացնելու համար իրենց մշակոյթը, արտայայտելու եւ պաշտպանելու ազատօրէն քաղաքական իրենց տենչանքները։ Այս հիման վրայ, քաղաքական ընդհանուր ներում մը պէտք է հռչակուի եւ ՓՔՔ-ն պէտք է զէնքերը վար դնէ։ Առաջարկ ալ կայ որ պետական դէմք մը, ինչպէս Պերնար Քուշնէր, Թոնի Պլէր, Մարթթի Ահթիսարի կամ Ֆելիփէ Կոնսալէզ, միջնորդի դեր կատարէ, քանի փորձառութիւնն ունին իրլանտական, պասք, գաթալան եւ քոսովոյական հարցերուն։ Եզրակացութեան մէջ, կոչը կը շեշտէ որ քրտական հարցը միայն Թուրքիոյ համար հարց մը չէ, այլ հարց մըն է ամբողջ Միջին-Արեւելքի, Եւրոպայի եւ Մարդկութեան համար։ Այդ պատճառով է որ Քիւրտերը կոչ կ'ընեն Թուրքիոյ հանրային խղճին եւ միջազգային հանրային կարծիքին եւ անոնց զօրակցութիւնը կ'ակնկալեն ժողովրդավար եւ խաղաղ կարգադրութեան մը համար (Լը Մոնտ, Մայիս 21)։

Օ. Ժէ. ԷՄ.ի օրինագիծը ի վերջոյ քուէարկուեցաւ Մայիս 20ին, 221ի դէմ 289 ձայնով, բայց հակառակ այս համաձայնութեան, մինչեւ քուէարկութիւնը նոր միջադէպ մը խանգարեց վիճարկումը։ «Նոր Կեդրոն»ի մէկ երեսփոխանը յանկարծ խօսք առած է եւ մթնոլորտը կրկին լարուած է։ Ան դատապարտած է ձախը, որ 80ական թուականներուն յետաձգած է սիտայի վիրուսին հետազօտական աշխատանքները, ինչ որ պատճառ եղած է ընկերվարականներու յաջորդական վրդովումին։ Անոնք պահանջած են որ ներողութիւն խնդրէ եւ նոյնիսկ ֆիզիքական հակազդեցութեան սպառնալիքներ եղած են։ Նիստին նախագահը դադար մը հրահանգած է եւ ենթական հրաւիրուած է չափաւոր ըլլալու, ձախաւեր գործ նկատելով Օ. Ժէ. ԷՄ.ի եւ սիտայի կապը։ Ի վերջոյ «Նոր Կեդրոն»ի երեսփոխանը ցաւ յայտնած է որ իր խօսքերը վիրաւորած են։

ՏՈՀԱՅԻ (Քաթար) միջլիբանանեան ժողովը կրցած է համաձայնութեան մը գալ Զօրեքշաբթի վաղ առաւօտեան, ինչ որ վերջ կը դնէ տագնապին։ Համաձայնութիւն կար նոյնիսկ որ Լիբանանի խորհրդարանը կարենայ Հանրապետութեան նախագահը ընտրել Մայիս 22ին։ 2007 Նոյեմբերէն ի վեր, Լիբանան նախագահ չունի։

ՆԱՓՈԼԻԻ Ջիմիթիլէ թաղամասը ապրող զոյգ մը, այսինքն այն վայրը որ «մահուան եռանկիւնը» անուանուած է, «առողջապահական ապաստան»ի դիմում ըրած է Զուիցերիոյ, փրկելու համար իրենց կեանքը եւ ծնելիք երախային կեանքը։ Դիմումին մէջ ըսած են թէ ուրիշ ճար չունին, քանի Պետութիւնը չպաշտպաներ իրենց առողջութիւնը։ Ջիմիթիլէ այն վայրն է ուր գաղտնաբար կը կուտակուին թունաւոր թափօնները եւ մարդիկ խլիրդէ կը մեռնին 20 տարիներէ ի վեր։ Ապաստանի առաջին դիմում մը մերժուած է Թեսէնի (Զուիցերիոյ իտալախօս շրջան) իշխանութիւններուն կողմէ, բայց զոյգը տեղի չէ տուած եւ նոր դիմում մը ըրած է։

ՓՈՐՏՈՅԻ կեդրոնը գտնուող յարկաբաժինի մը մէջ է, որ Մայիս 20ի գիշերը, ֆրանսական ոստիկանութիւնը ձերբակալած է ԷԹԱ-ի պարագլուխ մը եւ իր երեք ընկերները (մէկը կին), ինչ որ ապացոյցը կը նկատուի ֆրանսական եւ սպանական ոստիկանութիւններու սերտ գործակցութեան։

ՏԱԼԱՅ-ԼԱՄԱՆ 11 օրուան այցելութիւն մը կը կատարէ Անգլիա, որու ընթացքին պիտի տեսնուի վարչապետին հետ։ Կ. Պրաուն զինքը պիտի չընդունի վարչապետարանը (Տաունինկ Սթրիթ) բանավէճի առիթ չտալու համար, այլ այլուր։

ԱՄՆ-ՈՒ ՆԱԽԱԳԱՀ Ճ. Պուշ Փարիզ կու գայ Յունիս 13-14ին եւ կ'ընդունուի Ելիզէ։ Այս այցելութիւնը մաս կը կազմէ եւրոպական իր շրջապտոյտին՝ Յունիս 9էն 16, որու ընթացքին պիտի երթայ նաեւ Գերմանիա, Իտալիա, Վատիկան եւ Մեծն Բրիտանիա։ Պիտի մասնակցի նաեւ Եւրոպական Միութիւն - ԱՄՆ վեհաժողովին, որ տեղի կ'ունենայ Յունիս 10ին Սլովենիա։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ՓՈԽՆԱԽԱԳԱՀԸ՝ ՀՐԱՅՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Մայիս 20ին գաղտնի քուէարկութեամբ Ազգային ժողովի փոխնախագահ ընտրուած է ՀՅԴ-էն Հրայր Կարապետեան։ 131 երեսփոխաններէն 101ը մասնակցած է քուէարկութեան, 100 քուէ տրուած է, 97ը թեր քուէարկած են, մէկը դէմ, 2 քուէ ալ անվաւեր նկատուած է։

* * *

ՀԱՅԵՒԹՈՒՐՔ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՆԻՒԹՈՎ

Մայիս 20ին Երեւանի մէջ միջազգային համաժողով մը գումարուած է, քննելու համար համաշխարհային մարտահրաւէրներու եւ սպառնալիքներու պարագային Հայաստանի ու Թուրքիոյ միասնական ջանքերու կարելիութիւնը։ Ձեռնարկը կազմակերպուած էր Եւրասիա գործակցութեան հիմնադրամին եւ Համաշխարհայնացումի եւ շրջանային գործակցութեան վերլուծական կեդրոնին կողմէ։ Մասնակցած են հայ եւ թուրք փորձագէտներ, դեսպանատուներու եւ կարգ մը միջազգային կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներ, ուսանողներ։

Համաժողովին խօսք առնելով ԱՄՆ-ու դեսպանատան քաղաքական վարչութեան ղեկավար Ս. Պէնքս ըսած է թէ իր երկիրը դիւանագիտական աշխոյժ ջանքով կը փորձէ նպաստել Հայաստան - Թուրքիա կապերուն հաստատման, սակայն ատոր զուգահեռ հանրային կազմակերպութիւններ եւս կրնան աջակցիլ դիւանագիտական յարաբերութիւններու հաստատման։ Կազմակերպիչ հայաստանեան կեդրոնին տնօրէնը Ս. Գրիգորեան ալ նման քննարկումներ արդիւնաւէտ համարած է, շեշտելով որ անոնք տեղի կ'ունենան աւելի անկաշկանդ մթնոլորտի մէջ։

* * *

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ 80

Մայիս 20ին Երեւանի Օփերայի սրահին մէջ հանդիսաւոր կերպով նշուած է «Համազգային» կրթական ու մշակութային կազմակերպութեան 80ամեակը։ Ներկայ գտնուած են մշակոյթի նախարար Յասմիկ Պօղոսեան եւ այլ նախարարներ, երեսփոխաններ, «Համազգային»ի կեդրոնական վարչութեան անդամներ, արուեստագէտներ, մտաւորականներ, ՀՅԴ Ընդհ. Ժողովին մասնակից Սփիւռքէն պատգամաւորներ եւ հոծ բազմութիւն մը։

Կեդրոնական վարչութեան կողմէ խօսք առած է Մկրտիչ Մկրտիչեան։ Կարդացուած է վարչապետ Տ. Սարգսեանի ուղերձը, ապա ողջոյնի ելոյթ ունեցած է մշակոյթի նախարարը։ Ան «Համազգային»ը պարգեւատրած է Նախարարութեան ոսկէ մետալով։

Երեկոյթը շարունակուած է գեղարուեստական բաժինով մը որուն մասնակցած են պարի, երգի խումբեր, մանկական ու աշուղական համոյթներ։

* * *

ԲԵՌՆԱՏԱՐ ՄԸ ԳԵՏԸ ԳԼՈՐԱԾ

Երեւան - Մեղրի ճամբուն վրայ, Մայիս 16ին, բեռնատար մը Արփա գետը գլորած է։ Յատուկ կռունկներով կարելի եղած է զայն հանել գետէն, բայց ամբողջ բեռը՝ լուծուող սոտան, թափած է գետին մէջ ու պատճառ եղած մեծ թիւով ձուկերու սատկելուն։ Իրանի քաղաքացի վարորդն ալ հիւանդանոց փոխադրուած է։

ԵՒՐՈՎԻԶԻՈՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԸՆՏՐՈՒԱԾ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՍՆԵԱԿԻՆ ՄԷՋ

«Եւրովիզիոն»ի 53րդ մրցումը տեղի կ'ունենայ Մայիս 24 Շաբաթ երեկոյ, Պելկրատի մէջ։ Հայաստանը կը ներկայացնէ երիտասարդ երգչուհի Սիրուշօ, «Քէլէ քէլէ» երգով։ Այս տարի առաջին անգամ ըլլալով կէս-աւարտականի երկու փուլով զատումներ տեղի կ'ունենան. առաջինին (Մայիս 20) ընտրուած տասը երկիրներէն եղած է Հայաստանը, Նորվեկիոյ, Լեհաստանի, Ազրպէյճանի, Իսրայէլի, Ռուսաստանի, Ֆինլանտիոյ, Ռումանիոյ, Յունաստանի եւ Պոսնիա-Հերձեկովինի հետ։ Երկրորդ փուլը տեղի կ'ունենայ Մայիս 22ին։ Կը մասնակցին 18 երկիրներ։

ՄՈՍԿՈՒԱ

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Մոսկուայի կեդրոնական մասին մէջ, Մայիս 19ին, Հայաստանի քաղաքացի մը սպաննուած է։ Անծանօթներ կրակած են անոր գլխուն ու փախուստ տուած։ Ոստիկանութիւնը հետաքննութեան ձեռնարկած է։

ԱՊՐԻԼ 24-Ի ԹՐՔԱԿԱՆ ԹԱՊՈՒԻՆ 2008-Ի ՃԵՂՔԵՐԸ

Ապրիլ 24ի այս տարուան նշումներուն ամէնէն ուշագրաւ ու կարեւոր դրուագներէն եղաւ նոյն օրը Պոլսոյ մէջ կազմակերպուած գիտաժողովը. ան խորագրուած էր. «Ի՞նչ պատահեցաւ 1915 Ապրիլ 24ին»։ Առաջին արձագանգներէն քաղուած համառօտ տեղեկատուութիւն մը տուած էինք «Յառաջ»ի Մայիս 6ի թիւով։ Երեք Թուրքի հետ հայ մասնակիցի մը ելոյթներուն ամէն պայմանագրականութենէ զերծ բնոյթը եւ նման ձեռնարկի մը անարգել իրականացումը ուշագրութիւն գրաւող գլխաւոր արժեւորներն էին. նոյն ատեն կար բաւարար տուած, անդրադառնալու համար թէ եթէ ոչ մեծ փոփոխութիւններ, կարեւոր խլրտումներ կային տասնամեակներէ ի վեր Թուրքիոյ ամէնէն ծանր այս թապուին ճակատին վրայ։

Նոր-նոր հասած «Ակօս»ի Մայիս 2ի թիւը լման երկու էջ յատկացուցած է նոյն գիտաժողովին, չորս մասնակիցներուն ելոյթներուն լայն տեղ տալով։ Ու կարդալով այդ բաժինները, մարդ կ՚անդրադառնայ որ Ապրիլ 24ի Պոլսոյ գիտաժողովը կարեւոր էր ոչ միմիայն Հայկական հարցին տեսակէտէն։ Հոն արտասանուած ելոյթները 1915ի Թրքական Թապուն խորտակելէ ետք, նաեւ ծանրացած են անոր առընչուած այլ զարգացումներու վրայ, որոնք Թուրքիան ըրած են արգելքներով, ճնշումով ղեկավարուած երկիր մը. բաւական բացայայտ ակնարկութիւն եղած է այն գաղտնի, քօղարկուած ուժերուն որոնք միշտ խոչընդոտած են բանակին հակակշիռէն ազատ քաղաքականութեան մը մշակումը։

Մատնանշելի երկրորդ կէտը շեշտումն է երիտթուրքերու մտայնութեան, քաղաքականութեան, հանրապետութեան տասնամեակներուն ու այսօր ալ տիրապետող ազգակի բնոյթին։ Բրիտանիոյ թագուհին կրնայ իր հիւրընկալներուն հաճելի ըլլալու համար Մ. Քէմալի գովքը հիւսել, որպէս նոր-նոր երկրի մը հիմնադիրը, բայց Պոլսոյ մէկ համալսարանին մէջ քով-քովի եկած հայ եւ Թուրք գիտնականները փաստացի տուեալներով յայտարարած են թէ իթթիհատին ընդրոշող գիծերը շարունակուած են ու կը շարունակուին այդ նոր-նոր երկրին մէջ ալ։

Այս երկու կէտերուն ամէնէն շեշտակի կերպով անդրադարձած է իրաւաբանուհի, Մարդկային Իրաւունքներու Պոլսոյ մասնաճիւղին նախագահուհին Էրէն Քէսքին։ Ան ըսելէ ետք թէ Թուրքիոյ հանրապետութիւնը հիմնուած է որպէս ազգ-պետութիւն մը, ուր սիւննի Թուրքերը հիմնական տարր նկատուած են, իսկ մնացեալ ցեղերը անտեսուած, ժամանակի ընթացքին ճնշումներու ենթարկուած, ձուլումի պարտադրուած, շեշտած է թէ հանրապետութեան առաջին օրէնսդիր, դատական եւ գործադիր մարմինները նաեւ վարչական այլ հիմնարկներ ճնշումի տակ պահուած են։ Թուրքիոյ մէջ միշտ եղած է քաղաքացիական քաղաքականութեան մշակումին արգելք գաղտնի ուժ մը. ան «սուեր ու կարմիր կէտեր» պարտադրած է ընկերութեան ու անցեալին ապրուած իրողութիւնները միմիայն այդ պարտադրանքին ձգած սահմանին մէջ կարելի եղած է վիճարանութեան նիւթ ընել։

Մէջբերելով «Պատերազմական յատուկ բաժին»էն զօրավարի մը խօսքերը թէ Սեպտեմբերի 6–7ի դէպքերը այդ նոյն բաժնին գործն էին, հիանալի կազմակերպչականութեան մը արդիւնքը եւ հասած էին իրենց նպատակին, Քէսքին պաշտպանած է այն թէզը թէ ժողովրդավարացումը հարկ է քաղաքացիականացումին հետ նկատի առնել։ «Զինուորական լուծէն թօթափած քաղաքացիականացումի պահանջը այնքան ատեն որ ներքին մղումի արդիւնք չէ, մեր ետին ձգած ցաւերէն ոչ մէկը պիտի կարենանք հիմնական ձեւով վիճարկումի նիւթ ընել» ըսած է ան։

Իսկ այդ անկարողութեան առընչութեամբ հարց տուած է թէ արդեօք իթթիհատական մտայնութիւնը Թուրքիոյ հանրապետութեան հիմնումի գաղափարականին հետ նոյնացած չէ՞. Թուրքիա յաջողա՞ծ է խզուիլ այդ մտայնութենէն. թէ՞ ատոր ձախողութեան պատճառով է որ 1915ի նիւթը վիճարկումի առարկայ դարձնելու ջանքերը ապարդիւն կը մնան։

Գրող Էրտողան Այտըն «1915-ի ողբերգութիւնը» Անատոլուի միատարրումի ծրագրին մէկ հատուածը նկատած է։ Յետոյ աւելցուցած է. «Դէմ յանդիման ենք մտայնութեան մը որ կը պնդէ թէ պետական ապահովութեան ուժերու հսկողութեան տակ կատարուած փոխադրութիւն մը խնդրոյ առարկայ է. սակայն փոխադրութիւն կարելի չէ եղած ու այդ ընթացքին տասնէն մէկի կոտորակուած է ժողովուրդ մը որուն ապրած տրամին ուղղակի մօտենալէ խուսափող մօտեցում մը մեզի կ՚արգիլէ այդ գիտակցութեան հասնիլ»։

Ելոյթին շարունակութեան մէջ բաւական խստութեամբ դատապարտուած է Թալաթ – Էնվէր զոյգը։ «Այդ փաշաները զորս որպէս մեր պապերը կը ջանան ընդունիլ տալ մեզի, միմիայն Հայերը այս հողերէն ջնջելու նման չարիք մը գործած չեն. նոյն ատեն անոնք անձնաւորութիւններ են որոնք Սարիղամիշի, Սինայի, նոյնիսկ Տարտանէլի մէջ գերմանացի աշխարհակալներու գործակցութեամբ թուրք եւ քիւրտ ժողովուրդները այդ աշխարհակալութեան շահուն սիրոյն պատերազմի առաջնորդելու, մահուան դրկելու, ցուրտէն սառեցնելու չեն վարանած»։ Ապա պաշտպանած է տեսակէտը թէ անոնք այս յանցանքներով պէտք է դատուին, պատիժ ստանան։

Հրատարակիչ ու հրապարակագիր Ռ. Զարաքօլու 1915ի եւ ներկայի զուգահեռը քիչ մը տարբեր կալուածի մէջ զետեղած է. 1915ին գործօն էր «Յատուկ կազմակերպութիւն»ը. իսկ այսօր պետական կառոյցին մէջ կը յայտնուի «տեսանելի եւ անտեսանելի» պետական մօտէլի ըմբռնումը որ կը շարունակէ անցեալի մտայնութիւնը։

«Ակօս»ը նոյն էջին մէջ տուած է նաեւ գիտաժողովէն չորս արձագանգ, ստորագրուած լրագրող – հրապարակագիր Ծ. Աքթարի, լրագրող Ա. Կինայաուի, հրատարակիչ Օ. Բէօքէրի (որ հրատարակած էր «Սիրելի եղբայրս» հայկական բացիկներու ալպոմը) եւ «Ակօս»ի երիտասարդներէն Ռ. Գոփթաշի կողմէ։ Անոնք օգտակար կը նկատեն որ նման նախաձեռնութիւններ բազմանան, խղճի հարց կը նկատեն ատիկա, յուսալից կը դառնեն. Օ. Բէօքէրի խորագիրն է. «Աչքերս Անգարայէն եկող մը փնտռեցին»։ Գրութիւնը աւարտած է հետեւեալ պարբերութեամբ.

... «Ժողովին կային դէմ կարծիք յայտնելու համար ԱՄՆ-էն եկածներ, որոնք անգլերէն արտայայտուելով իրենց թէզը պաշտպանել, կամ մեզի նման Ամերիկա չտեսած ունկնդիրներու վրայ գերակայութիւն մը հաստատել կը ջանային. սակայն իմ աչքերս Անգարայէն գալիք մը փնտռեցին։ Հարկ էր Անգարայէն մէկը գար ու քանի որ դիւանները բաց էին, այս նիւթերու հետազօտութեան համար համալսարանական ամպիոններ, հետազօտական կեդրոններ, անհիմն պնդումներու դէմ պայքարող միութիւններ, մարտավարական վարժանքներ հիմնուած էին, որոնք հազարաւորներու հասնող պաշտօնէութիւն ունէին, այդ եկողը պաշտօնական փաստաթուղթերու հիմամբ պէտք է բացատրէր թէ ի՛նչ էր 1915ին պատահածը։ Բացատրէր թէ ի՛նչ ամբաստանութեամբ, քանի՛ հոգի հսկողութեան տակ առնուած, ո՛ր օրէնքներով եւ ո՛ր իշխանութեան հրահանգով աքսորուած էին. ովքե՞ր էին անոնք, ի՞նչ ամբաստանութեամբ եւ ո՛ւր դատուած էին, ովքե՞ր, ի՞նչ պատճառաբանութեամբ ազատ արձակուած, մնացածը ի՞նչ եղած էր... պէտք չէ՞ր որ պետական դիւաններուն մէջ այս մասին տեղեկութիւն գտնուէր. Առնուազն յիսուն տարիէ ի վեր ուղղուած այս հարցումներուն պատասխանելու կարող ոչ ոք եկաւ Անգարայէն Ապրիլ 24ին։ Հաւանօրէն կացութիւնը պատշաճ ձեւով մը բացատրել կարելի չի թուիր»։

Ա. ԹՈԹՈՅԵԱՆ

ՎՐԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՎՐԱՑԱԿԱՆԱՑՆԵԼՈՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Վրաստանի հայկական գործակցութեան կեդրոնը տեղեկացուցած էր Մայիս 15ին թէ Թիֆլիսի հին թաղամասերէն մէկուն Նորաշէն Աստուածամօր Աւետման հայկական եկեղեցին վրացական դարձնելու աշխատանք կը տարուի։ Նոյն բակին մէջ գտնուող յունական եկեղեցին արդէն վերածուած է վրացականի։

Այս վերջինին վանահօր ղեկավարութեամբ խումբ մը բանուոր երկաթ-պէթոնէ ցանկապատ մը սկսած են կառուցանել, պատնէշելով տարածքը։ Նոյն ատեն ամէն տեղ կը գործածուի վրացական խաչի խորհրդանիշը։ Ըսուած է թէ առաւելագոյն ամիս մը եկեղեցին պաշտամունքի կը բացուի։

Նորաշէն Աստուածամօր Աւետման եկեղեցին Թիֆլիսի հայկական ամէնէն տեսարժան կառոյցներէն է. հիմնուած է 1467ին, 1650ին նորոգուած. նորոգութեան աշխատանք կատարուած է նաեւ 1795ին, 1808ին եւ 1875ին։ Ներսի պատերը զարդարուած էին Յովնաթան Յովնաթանեանի որմնանկարներով։ Անոր բակին մէջ թաղուած են Թամամշեանի, Վարդանովներու տոհմէն անձեր։ 1937ին եկեղեցին փակուած է. յետագային շէնքը գործածուած է որպէս արխիւ։

Ներկայիս շէնքին հայկականութիւնը ջնջելու համար խորանը քանդուած է, պատերուն վրայի վարպետ Պետրոսին արձանագրութիւնները ոչնչացուած։ Ոչնչացուած են նաեւ երկու խաչքար եւ ԺԹ. դարու երկու հիանալի որմնանկար։ Հայկական վիմագրութեամբ դռներն ալ փոխուած են։

1995ին եկեղեցին որպէս վրացական ուղղափառ եկեղեցի օծուած էր. ատիկա Էջմիածնէն հայկական պատուիրակութեան մը Թիֆլիս այցին պատճառ դարձած էր։ Վրաստանի պատրիարքը ընդունած էր զիրենք եւ որոշուած էր վրացականացումի գործողութիւնները կասեցնել։ Այսուհանդերձ, 2005ին դրամային բ. փուլ մը սկսած էր գործադրուիլ. քաղաքին մերձակայ գերեզմաննոցէն վրացերէն արձանագրութիւններով տապանաքարեր բերուած էին եւ զետեղուած տաճարին պատերուն տակ։ Նոյն ատեն ջնջուած էին հայկական տապանաքարերու արձանագրութիւնները։ Յաջորդ տարի խորտակուած էր կեդրոնական մուտքին հայերէն արձանագրութիւնը եւ յանցաւորը անյայտ մնացած էր։

Սխալ է կարծել որ Վրաստանի հայկական տաճարներէն միայն այս մէկը վրացականացուած է։ Միայն Թիֆլիսի մէջ 6 է անոնց թիւը։

Ներկայի իրացումի գլխաւոր պատասխանատուն՝ Հ. Տարիէլ յայտնած է թէ վրացական թեմը երկար ժամանակի ծրագրեր ունի երկրին քրիստոնեայ, ոչ օրթոտոքս փոքրամասնութիւններուն առընչութեամբ, «բոլոր եկեղեցիները եւ ամբողջ բնակչութիւնը պէտք է ուղղափառ դառնան, ամէնէն առաջ ատիկա Հայերուն կը վերաբերի» ըսած է ան։ Այս կեցուածքը, հասկնալի է որ կը վնասէ Թիֆլիսի եւ ամբողջ Վրաստանի էութեան բազմահոգեբանական վիճակին։ Թիֆլիսի մօտ 80 հազար հայ բնակչութենէն արդէն չնչին մաս մը մնացած է։

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ս. Էջմիածնի Հրատարակչութենէն լոյս տեսած է «Յայսմաւուրք Տէր Իսրայէլի, Ա – Յունուար» հատորը։ Աշխատասիրած է Եզնիկ արք. Պետրոսեան, գործակցութեամբ Մ. Ապրեսեանի։ Հրատարակութեան մեկենասն է Ռուբիկ Մարկոսեան։

Յայսմաւուրքը հայ եկեղեցիին ծիսական գիրքերէն է. կը պարունակէ տարուան ընթացքին յիշատակելի սուրբերուն վկայութիւնները եւ վարքերը, տօնական օրերու մասին յօդուածներ։ Տէր Իսրայէլինը նոյն ժողովածուին հիմնական չորս խմբագրութիւններէն մէկն է։

ՇԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԾԱԳՈՒՄԸ ՀԱՅ ԾԷՍԻՆ ՄԷՋ

Սամուէլ—Մուրատեան Մխիթարեան կեդրոնի դասախօսութիւններու շարքին կարեւոր հանգոյցներէն մին էր Ս. Ղազարէն հրաւիրուած Հ. Վրթանէս Ուլուհոճեանի Մայիս 5ին կատարած դասախօսութիւնը, որ թէեւ չփայլեցաւ ներկաներու բազմութեամբ բայց հմայեց նիւթին ինքնուրոյնութեամբ:

Արդարեւ յարգոյ վարդապետը ոչ միայն ստուգաբանութիւնը կատարեց ՇԱՐԱԿԱՆ բառին, այլեւ ձայնային օրինակով ներկայացուց եկեղեցական աւանդութիւնը Մխիթարեան միաբանութեան:

Մխիթար Աբբայ չբաւարարուեցաւ Սեբաստիոյ Ս. Նշան, Կարինի կարմիր, Էջմիածնի եւ Սեւանի վանքերուն աւանդութիւնները իր աշակերտներուն փոխանցելով, այլ նոյն հոգիով եղաւ վերջին շարականագիրը Հայ եկեղեցւոյ, օգտագործելով եկեղեցական երաժշտութեան ութ դասական ձայները՝ յօրինեց նոր շարականներ որոնք մինչեւ այսօր կ'երգուին Ս. Ղազարի մայր տաճարի կամարներուն տակ Նոր տարիի — տօն Տնօրէնութեան Տեառն —, Ս. Անտոն Անապատականի, Աստուածամօր տօներուն եւ այլ առիթներով:

Խորենացի կը գրէ որ քրիստոնէութեան պաշտօնական մուտքէն առաջ աղօթքներն ու երգերը կը կատարուէին ասորերէն եւ յունարէն լեզուներով: Գրոց գիւտի յեղաշրջումով ծիսակարգը հիմնովին կը հայանայ եւ կրօնական երգը կը մշակուի հայ հեթանոսական երաժշտութեան հիմերուն վրայ: Ըստ դասախօսին՝ քրիստոնէութիւնը բարեփոխած է միայն մեր աւանդութիւնները, առանց զանոնք ջնջելու:

Վարդապետը բացատրեց նաեւ թէ ինչպէս գլխաւոր դասապետը, համաձայն Ս. Ղազարի աւանդութեան, պարտականութիւն ունէր ժամերգութիւններու աւարտին անդրադառնալու միւս դասապետներուն կատարած թերացումները եւ սրբագրելու. աւանդութիւն մը որ նոյնպէս կու գայ միջնադարեան Հայաստանի վանքերէն:

Գործնական զանազան նմոյշներ տալէ առաջ, իր հետաքրքրաշարժ ելոյթը փակեց ըսելով.

«Կրնամ հաստատել որ հայ շարականներու հին աւանդութիւնը հարազատօրէն պահուած է Ս. Ղազարի մայրավանքին մէջ շնորհիւ իր ամէնօրեայ գործադրութեան եւ ուսուցումին»:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՎԵՐԱՊՐՈՂ ՄԸ ԻՐ ՅԻՇԱԾԸ ԿԸ ՊԱՏՄԷ

Անունս Իսրայէլ Դաւիթեան: Բրնիկ վանեցի եմ: Ծնած եմ 1909 թըւականին: 1915ին չորս եղբայրներս թրքական բանակ տարին եւ ետ չդարձան: Վանեցիները դիմադրեցին թրքական բանակին ու նահանջելու ժամանակ կորսնցուցի հայրս, մայրս եւ եղբայրս՝ սովի պատճառով, իսկ ես հող ուտելով ողջ մնացի:

Հօրս անունը Նշան է, մօրս անունը՝ Սիրուն: Ութ ամիս վերջ կը թեւակոխեմ 100ամեակս:

1921ին, երբ համայնավարները եկան Հայաստան, մենք տեղահանւեցանք Պարսկաստան՝ Արաքս գետի վրայով: Թուրքերը եւ քիւրտերը ճամբու ընթացքին բաւական դժուարութիւններ տուին մեզի: Անընդհատ կը կրակէին մեր վրայ ու շատեր սպաննուեցան այդ միջոցին: Մեզ տեղաւորեցին Պաղտատի որբանոցը, ապա հոնկէ փոխադրեցին Երուսաղէմի որբանոցը, ուր մնացի երեք տարի: Անգլիացիները մեզ ուզեցին Անգլիա տանիլ սակայն Պոլսոյ պատրիարքը՝ Եղիշէ Դուրեան, Պետրոս Դուրեանի եղբայրը, եւ Բարեգործական միութիւնը արգելք եղան, որ մենք տեղափոխուինք Անգլիա, ուստի մենք մնացինք այնտեղ, որպէսզի միասին մնանք եւ չկորսուինք:

14 տարեկան էի, երբ ինծի տեղափոխեցին Պէյրութի Քէլէքեան որբանոցը՝ Էշրեֆիէ:

Մէկ տարի հոն ուսանեցայ՝ ես կ'ուզէի ինքնաշարժի շարժակներու նորոգող ըլլալ եւ այդպէս ալ եղաւ: Հայ արհեստաւորներու մօտ սորվեցայ այս արհեստը, ապա իբրեւ վարորդ աշխատեցայ մինչեւ 85 տարեկան: Ամուսնացած եմ եւ ունիմ տղայ մը եւ աղջիկ մը: Կը բընակիմ Պուրճ Համուտ: Ամէն օր մինչեւ ժամը 12:00 ժամանակս կ'անցընեմ իմ բարեկամներուս հետ՝ «Նարեկ» դարմանատան մէջ, ապա տուն կ'երթամ: Միակ զբաղումս է «Ազդակ» օրաթերթ եւ «Դիտակ» պարբերաթերթ կարդալ, ինչպէս նաեւ Հայոց ցեղասպանութեան մասին գիրքեր կարդալ:

Զրուցեց՝

ՀՈՒՐԻ ՍԵՐՈԲ ԳԱԼԱՅՃԵԱՆ

«Ազդակ», Ապրիլ 24

ՃԱՏՐԱԿԻ ՄՐՑԱՇԱՐ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Թարգմանչաց վարժարանի ճատրակի ակումբը Իսի լէ Մուլինոյի ճատրակի ակումբին հետ մրցաշար մը կազմակերպած է. ան տեղի կ'ունենայ Կիրակի, Յունիս 8ին ժամը 14ին: Կրնան մասնակցիլ 7–16 տարեկան փափաքող բոլոր պատանիները: Արձանագրութիւնը պարտաւորիչ է (վերջին թուական՝ Յունիս 3):

Ecole TARKMANTCHATZ
19-27 Sentier des Epinettes
92130 Issy-les-Moulineaux
echecs.tarkmantchatz@gmail.com

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ «ՀՆԳԵԱԿԸ» ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 26ին Ս. Եղիշէ եկեղեցիին մէջ կազմակերպուած էր երեկոյթ մը, Ցեղասպանութեան յանձնախումբին եւ եկեղեցական խորհուրդին կողմէ: Ողջոյնի խօսքով հանդէս եկաւ տոքթ. Յ. Աւագեան որ վայրկեանի մը յոտնկայս լռութեան հրաւիրեց ներկաները, յարգելու համար նահատակներուն յիշատակը: Ապա ներկայացուց Հայաստանէն հրաւիրուած «Հնգեակ» երգչախումբը: Հինգ երիտասարդուհիներու յայտագիրը կազմուած էր եկեղեցական, հայրենասիրական խմբերգներով: Անոնց ստեղծած յուզումնալի տպաւորութիւնը արտայայտուեցաւ երկարատեւ ծափերով:

Կազմակերպիչ յանձնախումբին անունով Ր. Սարգիսեան շեշտեց միասնութեան գաղափարը, յատկապէս ապրիլեան ոգեկոչումի օրերուն: Եկեղեցական խորհուրդին կողմէ արտայայտուեցաւ Ա. Փալամուտեան: Ինք եւս ծանրացաւ համազգութային մերձեցումի անհրաժեշտութեան վրայ: Հայաստանի Լոնտոնի դեսպան Վ. Գաբրիէլեանի խօսքէն ետք երիտասարդ Հ. Գունտուրաճեան կոչ ուղղեց պատրաստուիլ Ցեղասպանութեան հարիւրամեակին: Փակման խօսքը արտասանեց Նաթան եպսկ. Յովհաննէսեան:

Մ. ԶԱՓԱՐԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԵՒ
ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՐԱՄ ԳԱՄՊՈՒՐԵԱՆ

Իսթանպուլ 2008

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԵՐԿՐՈՒՄ

– Մի րոպէ, – Կալմիկովը մի պահ դադար է տալիս եւ ապա կամաց սկըսում: Մեծահամբաւ նկարչու ազդու ձայնն այնքան նման է, որ բոլորը նայում են Իվան Կոնստանտինովիչի կողմը. նա՞ չի խօսում արդեօք: Յաջորդ րոպէին նրա իսկ ձայնով երգում է «Ոսկեայ մատանի» գնչուական սիրերգը:

– Բրաւօ, բրաւօ, – բոլորից բարձր հնչում է Այվազովսկու ձայնը:

Վառ լուսաւորուած պատկերասրահում այդ գիշեր երկար ժամանակ չէին լռում ուրախ երգն ու կանչերը:

ԿՈՒԻՆՃԻԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱՆՈՑՈՒՄ

1895 թուականը վերջանալու վրայ էր: Պետերբուրգում բացուեց Այվազովսկու անհատական հարիւրքսաներորդ ցուցահանդէսը: Մայրաքաղաքի թերթերն ու ամսագրերը արձագանգեցին խոշոր նըկարչի ցուցահանդէսին: Յատկապէս շըռայլ էր «Վսեմիրնայա իլլիւստրացիա», որը մի քանի յօդուած տպագրեց Այվազովսկու մասին: Ցոբելենական բոլոր պերճ խօսքերի մէջ առանձնանում էր Վ. Զուլկովի յօդուածը: Գրախօսը ջանում էր դիտողներին բացատրել ոչ միայն ցուցադրուած նկարները, այլեւ Այվազովսկու ստեղծագործութեան ամբողջ էութիւնը:

«Ներկայ ցուցահանդէսը առանձնապէս նոր բան չի ներկայացնում մեզ, այս ամէնը նոյն այն Այվազովսկին է, որին գիտենք մի քանի տասնամեակ շարունակ՝ իր բացառիկ օժտուածութեամբ, բայց միաժամանակ՝ իր շատ միակողմանի կոլորիտով, լոյսի արտաքին էֆէկտներով եւ այն պոէտական զգացողութեամբ, շնորհիւ որի նրա իւրաքանչիւր նկարը՝ ինչպիսի վերապահութիւն էլ որ յարուցի դիտողի մէջ, հետաքրքրում է իր փայլով եւ արտաքին գրաւչութեամբ: Ներկայ ցուցահանդէսի նկարների մոտիվները դարձեալ նոյնն են. ծով հանդարտ, կամ փոթորկոտ: Իրենց բովանդակութեամբ համեմատաբար նոր կարող են թուալ երկուսը, որոնցում նկարիչը պատկերում է ջրհեղեղը Ղրիմում, որտեղ մենք հանդիպում ենք նաեւ հետաքրքիր տեսարանի՝ այն նկարներում պատկերուած է ոչ միայն ծովը, այլեւ ափերը՝ իրենց փարթամ բուսականութեամբ: Ցամենայնդէպս նոր բան՝ ըստեղծագործական առումով, այս անգամ էլ Այվազովսկին չի տալիս մեզ: Տարօրինակ էլ կը լինէր նոր բան պահանջել այս խոշոր նկարչից, որը շատ վաղ հրաժարուեց բնութեան անմիջական զննումներից եւ այդ ժամանակուանից ինչ-որ խելայեղ շռայլութեամբ վատնում է այն հսկայական «կապիտալ»ը, որ կուտակել է իր երիտասարդութեան օրերին:

...Տարիների հետ նուազում է նրա անմիջական ընկալունակութիւնը, եւ դրա տեղը հանդէս է գալիս այն, ինչ սովորական լեզուով կոչւում է մաներայնութիւն, այսինքն արտայայտչամիջոցներ եւ մոտիվներ՝ ձեռք բերուած նախկինում, տեւական, յամառ փորձի եւ դիտարկումների շնորհիւ: Այդպիսի մաներայնութիւն, անկասկած, գոյութիւն ունի նաեւ Այվազովսկու մօտ եւ դա աւելի է աչքի զարնում այն պատճառով, որ Այվազովսկին իր տաղանդի առանձնայատկութեամբ միշտ զգայուն արձագանգում է միայն որոշակի գեղարւեստական տպաւորութիւնների: Դրանով հանդերձ դրանից նրա ծառայութիւններն ամենեւին չեն նուազում:

Ի. Կ. Այվազովսկին ինքնատիպ է՝ բառիս ամենաճշգրիտ եւ լայն առումով, ինքնատիպ է՛ւ ստեղծագործելիս է՛ւ այն տեխնիկական միջոցներով, որոնց դիմում է. բնութիւնը նա տեսնում է իրեն յատուկ տեսանկիւնով, ճիշդ ինչպէս որոշակի ձեւով ներկած ակնոցի միջով. շնորհիւ դրան նա տեսնում է այնպէս, ինչպէս ուրիշները չեն տեսնում: Այդ պատճառով էլ զարմանալի ոչինչ չկայ, որ նրան մեղադրում են բնութիւնից հեռանալու, իդէալականացման, արտաքին էֆէկտների յետեւից ընկնելու մէջ: Բայց այդ մեղադրանքները միայն մասամբ են ճիշդ. բնութեան պատկերման մէջ Այվազովսկին ճշմարտացի է, միայն թէ այդ ճշմարտացիութիւնը սուբյեկտիվ է, որովհետեւ ուժեղ կերպով անցնում է նրա խառնուածքի պրիզմայով, որն ունի իր որոշակի ուղղուածութիւնն ու զարգացման օրէնքները: Դրան է գումարւում նաեւ մի փոքր չափազանցումը, բայց չափազանցումը չպէտք է մեզ խանգարի տեսնելու այս զարմանալի սուբյեկտիվ ստեղծագործութեան պատկերածը, ստեղծագործութիւն, որը մեզ վրայ թողնում է ինչ-որ նոր, նախկինում երբեք չտեսած աշխարհի տպաւորութիւն՝ լի ներդաշնակութեամբ, լոյսով, այնպիսի գոյներով, որոնք մեր գիտակցութեան մէջ անդրադառնում են որպէս մըշտապէս կենդանի, մշտապէս ջահէլ մի բան...»:

Այվազովսկին դառնացած էր: Նա գիտէր, ճանաչում էր գրախօսութեան հեղինակին եւ զարմանում էր, թէ ինչպէ՞ս չէր կարողացել ճիշդ հասկանալ իր նոր նկարները, որոնք պատկերուած էին միասնական մի սիւժէով եւ մոխրագոյն գեղեցիկ գունաշարով: Հէնց այդ կտաւներն էլ շատ խօսակցութիւնների տեղիք էին տուել իր երկրպագուների շրջանում:

Եւ ահա վրայ հասաւ այն օրը, երբ ցուցահանդէս եկաւ Այվազովսկու վաղեմի, թէեւ միեւնոյն ժամանակ՝ խիստ, երկրպագու՝ Արխիպ Իվանովիչ Կուինճին:

Կուինճին շատ շատերից արդէն լսել էր Այվազովսկու նոր կտաւների մասին եւ այսօր վերջապէս ժամանակ գտաւ այցելելու ցուցահանդէս: «Ալեբախութիւն Թէոդոսիայի մօտ», «Թէոդոսիայի մօտ», «Ալեբախութիւն Ղրիմի ափերին» եւս երկու «Ալեբախութիւն»:

(Շար. 220)

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՏՈՒՆ

ՄԱՐԻ ՆՈՒՊԱՐ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

2008 – 2009 ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆ

Ծ Ա Ն Ո Ւ Ց Ո Ւ Մ

Փարիզի Համալսարանական Միջազգային Ոստանի Հայ Ուսանողներու Տունը 2008–2009 ուսումնական շրջանին համար կ'ընդունի հայ երիտասարդներ որոնք բարձրագոյն ուսումնին պիտի շարունակեն փարիզեան համալսարանի մը մէջ (Մասթէր Ա.էն մինչեւ Տոքթորական) : Ընդունման յանձնախումբը իր նիստը կը գումարէ յառաջիկայ Յուլիս 4ին : Դիմումները կ'ընդունուին մինչեւ Յուլիս 3 : Թեկնածուները պարտին անձամբ արձանագրուիլ Միջազգային Ոստանի կայքէջի վրայ՝ www.ciup.fr

Համացանցով կատարուած դիմումին զուգահեռ, տան տնօրէնին անունով մինչեւ նոյն թուականը պէտք է ղրկուին՝

Ա. Անցագրի Ա. էջի պատճէն Հայաստանի Հանրապետութեան քաղաքացիներու համար :

– Մկրտութեան վկայականի մը պատճէն կամ համայնքային հաստատութեան մը պատասխանատուէն յանձնարարական նամակ մը՝ Սփիւռքահայերուն պարագային :

Բ. Փարիզեան համալսարանի մը կամ բարձրագոյն դպրոցի մը կողմէ տրուած արձանագրութեան հաստատագիր մը :

Գ. Կրթաթոշակի կամ աշխատավարձքի հաստատագիր մը կամ ծնողներու կողմէ խմբագրուած եւ ստորագրուած երաշխիքի նամակ մը :

Այս փաստաթուղթերէն մէկուն բացակայութեան պարագային, տուեալ թղթածրարը չերեւիր նկատուի եւ չուսումնասիրուիր յանձնախումբին նիստին ժամանակ :

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

Monsieur le Directeur
Maison des Etudiants Arméniens
57 boulevard Jourdan
75014 Paris — France

maison.armenie@ciup.fr

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Հայ տիկին մը տարեց անձ մը կամ երախայ խնամելու աշխատանք կը փնտռէ : Հեռաձայնել՝

Անահիտ Եղիմեանի
06· 61· 49· 79· 87

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ԿԻՐԱԿԻ, Մայիս 25

ՏՕՆ Է ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ

Այս առթիւ հանդիսաւոր պատարագ տեղի կ'ունենայ եւ Հայր Մերի ընթացքին Սուրբ Էջմիածնի անսասանութեան համար մաղթանք եւ աղօթք կը կատարուի :

Կը պատարագէ՝
ԽՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՅ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Հոգեւոր հովիւ
Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ
Կը քարոզէ՝
ԴԱՒԻԹ ԱՐՔ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Շաւիլի «Տէր Դաւթեան» մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 300 եւրօ Տէր եւ Տիկին Կարպիս Մկրտիչեանէ իրենց մօր՝ Արսինէ Մկրտիչեանի *մահուան առթիւ :*

U.C.F.A.F.

le jeudi 29 mai à 20 heures
Isabelle DANEL présentera
son livre :
«CONVERSATION avec ROBERT GUEDIGUIAN»
paru aux Editions
Les Carnets de l'Info
suivi d'un dialogue avec le public

Un livre d'entretien chaleureux, drôle et sincère

UCFAF —
6 Cité du Wauxhall, 75010 PARIS
Métro République

— entrée libre —

* * *

samedi 14 juin
cérémonie organisée par l'Union Culturelle Française des Améniens de France - UCFAF et l'Association Nationale des Anciens Combattants et Résistants Arméniens - ANACRA
EN HOMMAGE AUX DEPORTES ARMENIENS
partis du camp de Compiègne-Royallieu vers les camps nazis

à 14h : Dépôt de gerbe au Mémorial de l'Internement et de la Déportation, suivi de la visite du Musée
2 bis avenue des Martyrs de la Liberté - 60200 Compiègne.

renseignements et inscriptions :
jusqu'au mardi 10 juin
au 06 60 10 21 88

Possibilité de départ groupé en train et restauration rapide à l'arrivée

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Մայիս 22

ՅԻՇԱՏԱԿ ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

Ժամը 17ին երեկոյեան ժամերգութիւն կը կատարուի, որու աւարտին հոգեհանգիստ :

ՇԱԲԱԹ, Մայիս 24

ՏՕՆ Ս. ԳՐԻԳՈՐԻ ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻՆ ՄԵՐՈՅ ԵԼՆ Ի ՎԻՐԱՊԷՆ

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8·30*ին*
Պատարագ՝ ժամը 10·30*ին :*

ԿԻՐԱԿԻ, Մայիս 25

ՏՕՆ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8·00*ին*
Պատարագ՝ ժամը 10·30*ին :*
Կը կատարուի մաղթանք Ս. Էջմիածնի :

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Մայիս 28

90ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Ա. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀՌՉԱԿՄԱՆ

Երեկոյեան ժամերգութիւն՝ ժամը 17*ին*
Կը կատարուի գոհաբանական մաղթանք :

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ ԵՒ ԿՈՉ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԵԱՆ

Ընկերային Օգնութեան Հայկական Ընկերակցութիւնը Ընդհանուր Ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները

2008 Յունիս 19
Հինգշաբթի, ժամը 20·30ին

Ընկերակցութեան կեդրոնատեղին՝
77 ռիւ Լա Ֆայէթ, Փարիզ 9րդ

Բարեփոխեալ կանոնագրին թիւ 5 յօդուածին համաձայն այս տարի (ինչպէս ամէն երկու տարին անգամ մը) վերջ կը գտնէ ութ վարչականներու լիազօրագրերու պայմանաժամը :

Ուստի, Ընկերակցութիւնը կոչ կ'ուղղէ անոնց որոնք կը փափաքին միանալ Վարչութեան կազմին, իրենց թեկնածութիւնը ղրկելու ամէնէն ուշ մինչեւ 2008 Մայիս 23, *Ընկերակցութեան գրասենեակի հասցէին :*

Յիշեցնենք որ, կարենալ ընտրութեան մասնակցելու եւ քուէարկելու համար, անդամները պարտին իրենց անդամավճարները կանոնաւորած ըլլալ :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

CITE INTERNATIONALE
UNIVERSITAIRE DE PARIS
Maison des Etudiants Arméniens
Fondation Marie Nubar
Հայ Ուսանողներու Տուն – Մարի Նուպար Հիմնարկութիւն
57 boulevard Jourdan — 75014 Paris

"Les mercredis de la MEA"

La Troisième République d'Arménie
Claire MOURADIAN
Historienne, Directrice de recherches au CNRS
— Mercredi 28 mai/21h

Un état de la musicologie arménienne
Aram KEROVPYAN
Musicologue
— Mercredi 4 juin/21h

DIOCESE DE FRANCE
de l'Eglise apostolique arménienne
15 rue Jean Goujon — 75008 Paris
Mgr. Norvan ZAKARIAN
Archevêque de France
a le plaisir de vous convier
au cycle de formations
« C O M P R E N D R E L' H I S T O I R E A R M E N I E N N E »
Qu'il anime chaque mois
4ème séance :
dimanche 25 mai de 17h à 18h
Salle Nourhan Fringhian
15 rue Jean Goujon — 75008 Paris
Métros: Champs-Elysées Clemenceau, Franklin Roosevelt ou Alma-Marceau
— Entrée libre —
Renseignements : 06 29 38 96 14

MAISON ARMENIENNE DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE MARSEILLE

Avant Première

Présentation et signature
par Roger VIGNAUD,
Avocat et auteur du premier ouvrage
dédié à Henri VERNEUIL

«HENRI VERNEUIL»

LES PLUS GRANDS SUCCES DU CINEMA

Préface : Claudia CARDINALE

Editions : «Autres Temps»

en présence de Patrick MALAKIAN

Vendredi 23 mai à 19 heures

12-14 rue Saint-Bazile
13001 Marseille

RTM : Sortie Réformés — Parking : Gambetta

CONFERENCES

29 MAI 1998 — 29 MAI 2008

Dix ans après la reconnaissance du Génocide des Arméniens par l'Assemblée Nationale...

C'est dans le cadre prestigieux de l'Assemblée Nationale
que le Comité de Défense de la Cause Arménienne (CDCA)
organise un après-midi de conférences:

Comment le Monde a changé,
comment la Cause Arménienne a changé ?
le jeudi 29 mai de 14h à 19h
à l'Assemblée Nationale — Bureau 6217
126 rue de l'Université — 75007 Paris

Avec : Viatcheslav AVIOUTSKII, Marielle DE SARNEZ *, Bruno LE ROUX,
Pierre MOSCOVICI*, Armen RUSTAMIAN *, Alexis GOVCIYAN,
Yves TERNON, Mourad PAPAZIAN, Vartkes YEGHAYIAN,
Hilda TCHOBOIAN, Raphael HADDAD
* sous réserve

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

ԾՆՈՂԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

կը հրաւիրեն

LE COLLEGE S. MOORAT
L'UNION DES ANCIENS ELEVES
L'ASSOCIATION DES PARENTS D'ELEVES
vous invitent

le **VENDREDI 23 MAI à 20h15 précises**
au **YAN'S CLUB**
5 avenue Reille — 75014 PARIS
à un dîner à thème

DENIS DONIKIAN, ancien élève,
plasticien, écrivain, traducteur, animateur du blog «yevrobatsi.org»,
présentera ses derniers livres.
Observateur aux dernières élections en Arménie, il abordera l'actualité sous l'angle du questionnement diasporique.

Réservation pour le dîner : téléphoner à Gérard au : **01. 47. 97. 64. 16**

ՈՒՐԲԱԹ
ՄԱՅԻՍ 23
VENDREDI
23 MAI
2008

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Tél. : 01 47 70 86 60 — Fax : 01 48 00 06 70
Courriel (e-mail) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. Paris 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.963
Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN
83e ANNEE — N° 21.963

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԱՄՈՒԼԻ ԱԿՈՒՄԲԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երեւանի մամուլի ակումբը Մայիս 21ին խօսքի եւ մամուլի ազատութեան վերաբերեալ յայտարարութիւն մը հրապարակած է։ Հոն կը շեշտուի թէ երկրին մէջ ստեղծուած քաղաքական իրավիճակը ժողովրդավարական բարեփոխումներու մարզին մէջ վճռական քայլեր անհրաժեշտ դարձուցած է։ Թուելէ ետք երեւոյթին զանազան փուլերը, ակումբը չորս անյետաձգելի քայլ առաջարկած է։

ա – Անյապաղ հարկ է օրէնսդրական փոփոխութիւններով ապահովել Հեռատեսիլի եւ ձայնասփիւռի ազգային յանձնաժողովին քաղաքական ուժերու եւ քաղաքացիական հանրութեան մասնակցութիւնը. եւ յանձնաժողովի անդամներուն կոչ եղած է կամաւոր հրաժարական տալու։

բ – Շեշտելով թէ Հանրային հեռատեսիլ – ձայնասփիւռի ընկերութիւնը վերջին տարուան ընթացքին օրէնսդրութեան, հանրային հեռարձակումի եւ արհեստավարժական չափանիշները յարգելու մէջ թերացած է, պահանջուած է այդ ընկերութեան խորհուրդին եւս կամաւոր հրաժարականը։

գ – Անցեալ Մարտ 1-20 կիրարկուած նախնական գրաքննութիւնը վտանգաւոր նախադէպ նկատելով, պահանջուած է Մարտ 1ի դէպքերուն յաջորդած իրադարձութիւններուն անկախ հետաքննութիւնը. նաեւ՝ պատասխանատուներու պատժուիլը։

դ – Կը պահանջուի վերջ տալ այլակարծութեան պատճառով լրասփիւռներուն կիրարկուած հետապնդումներուն։

* * *

ՆԱԽԱԳԱՀԻ ՄԱՄՈՒԼԻ ՆՈՐ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԸ

Սերժ Սարգսեանի Մայիս 20ի մէկ հրամանագրով վերջ տրուած է Վ. Սողոմոնեանի նախագահի մամուլի քարտուղարի պաշտօնին. այլ հրամանագրով մը նոյն պաշտօնին կոչուած է Սամուէլ Ֆէրմանեան։

Ան ծնած է 1978ին, Շիրակի մարզին մէջ։ Շրջանաւարտ է Երեւանի համալսարանին պատմութեան բաժինէն։ 2001-2003 Շուէտի մէջ աւարտաճառ պատրաստած է, ուսանած նաեւ Երեւանի համալսարանի ազգագրութեան բաժնին մէջ։ 2005-2006 եղած է արտաքին քաղաքականութեան հարցերով Ազգային ժողովի նախագահի խորհրդական։ 2007-ին ընտրուած է Միացեալ ազատական ազգային կուսակցութեան գլխաւոր քարտուղար։

* * *

ՈՒ. ՍԱՐՈՅԵԱՆԻ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ

Մշակոյթի նախարարութեան, Երեւանի Վ. Բրիւսով համալսարանին, Գրողներու միութեան նախաձեռնութեամբ Հոկտ. 6-10 միջազգային գիտաժողով կը կազմակերպուի Ու. Սարոյեանի հարիւրամեակին առթիւ։ Կը ծրագրուի ԱՄՆ-էն, Եւրոպայէն եւ ՀԱՊ-ի երկիրներէն մասնակիցներ հրաւիրել։ Գիտաժողովի աշխատանքները տեղի կ'ունենան Երեւանի եւ Ծաղկաձորի մէջ։ Նիւթերը յետագային առանձին գրքոյկով կը հրատարակուին։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՌԵԼԱՆԻՒԹի գիները ոչ թէ օրէ օր, այլ՝ ժամէ ժամ յաւելումներ կը կրեն եւ Մայիս 21ին, տակառը 135 տոլարի հասած էր Ուոլ Սթրիթ։ Կացութեան հետեւանքները շատ ծանր են բազմաթիւ մարզերու համար, ոչ միայն ձկնորսներու։ Այս վերջինները ընդհանուր համաձայնութեան չեկան, Մայիս 21ին, Նախարարին հետ հանդիպումէն ետք։ Բանակցութիւնները, Գիւղատնտեսութեան եւ ձկնորսութեան նախարարութեան մէջ, 10 ժամ տեւած էին եւ Մ. Պարնիէի ներկայացուցած կարգ մը զիջումները գոհացում պատճառած են գործատէրերուն եւ ձկնորսներու ներկայացուցիչներուն, բայց յետագային, մանաւանդ յաջորդ օրը, պարզուեցաւ որ «չարքերը» դժգոհ մնացած են։ Նախարարը որոշած էր 310 միլիոն եւրոյի օժանդակութեան մէկ մասը (110 միլիոն) անմիջապէս տալ փոխանակ երեք տարիներու վրայ։ Մայիս 22ին, Տէնքէրք եւ Գալէ վերջ տուած էին չարժումին, բայց հարաւը պատկերը տարբեր էր։ Շատեր չեն ուզեր գոհանալ միջոցներով, որոնք օժանդակութեան բնոյթ ունին եւ դարման չեն։ Մայիս 22ին տեղի կ'ունենային նաեւ ցոյցեր, այս անգամ հանգստեան կոչուելու ժամանակաշրջանին համար, որ 2012ին 40էն 41 տարեկան պէտք է անցնի եւ ընդդիմութիւնը կը մերժէ։ Ըստ կարգ մը սենտիքաներու, այլ միջոցներ կան։

ՍԱՀԱԿԱՇՎԻԼԻ երեսփոխանական ընտրութեան (Մայիս 21) երեկոյեան իսկ յայտարարած է թէ իր կուսակցութիւնը յաղթած է ձայներու աւելի քան 63%ով։ Միջադէպերը չեն պակսած սակայն. ամէնէն ծանրակշիռը պատահած է Աբխազիա։ Վրացիներու խումբ մը, որ հետիոտն կ'ուզէր Զուգդիդի (Վրաստան) երթալ քուէարկելու համար, յարձակման ենթարկուած է եւ 3 հոգի վիրաւորուած է, բայց Աբխազիոյ իշխանութիւններուն համար «վրացական բեմադրութիւն մըն է»։ Արապլոյի (Հայաստանի մօտ) մէջ ալ, կռիւ մը ծագած է քուէարկութեան ծառայող դպրոցի մը մէջ, բայց հոս ալ անցուդարձը պղտոր կը մնայ։ Ընդդիմութիւնը չընդունիր Սահակաշվիլիի յաղթանակը, կ'առարկէ որ խարդախութիւններ գործուած են եւ բողոքի ցոյցի կը հրաւիրէ։ Ընդդիմութիւնը ինը կուսակցութիւն համախմբած է։

ՏՈՀԱՅԻ (Քաթար) մէջ գոյացած համաձայնութիւնը Լիբանանի տագնապը լուծելու համար, թոյլ պիտի տայ նաեւ որ Խորհրդարանը կարենայ ընտրել իր նախագահը, Կիրակի, Մայիս 25ին։ Արաբական Լիկայի մէկ յատուկ մարմնին հովանաւորութեան տակ գոյացած այս համաձայնագիրը մեծ յաջողութիւն մըն է Հեզպոլլայի համար, քանի ձեռք կրցաւ ձգել իր պահանջները։ Արդարեւ, 2006էն ի վեր կը պահանջէր 30 անդամներէ կազմուած կառավարութիւն մը, որու 16 անդամները պատկանին մեծամասնութեան, 11ը՝ ընդդիմութեան եւ երեքը նշանակուին նախագահին կողմէ։ Փոքրամասնութիւնը պիտի կարենայ արգելք հանդիսանալ եւ վէթօ դնել, երբ որոշում մը իր շահերուն դէմ է։ Հեզպոլլան այլ յաջողութիւն մըն ալ ձեռք ձգած է, այսինքն կրնայ զինուած մնալ։ Մայիս 25ին, նախագահ կ'ընտրուի, ինչպէս նախապէս որոշուած էր, զոր. Միշէլ Սլէյման։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ նախագահը Դիմիտրի Մեդվեդեւ հրովարտակ մը ստորագրած է, որ Ռուսաստանի Դաշնակցութեան Պետութեան ամէնէն բարձր մրցանակը կը շնորհէ Ֆրանսայի նախկին նախագահ Ժ. Շիրաքի, անոր «մատուցանած ամէնէն բացառիկ իրագործումներուն համար՝ մարդասիրական մարզին մէջ»։ Ս. Պետերբուրգի Էրմիթաժ թանգարանին տնօրէնն ալ բացատրած է՝ «ծանօթ է որ Պ. Շիրաք շատ բան ըրած է Ռուսաստանի համար ընդհանրապէս, անոր համարկումին համար միջազգային հաւաքականութեան մէջ, որպէսզի աշխարհը ծանօթանայ ռուսական մշակոյթին»։ Կոմերսանթ օրաթերթը նախընտրած է շեշտը դնել մրցանակին քաղաքական բնոյթին վրայ, քանի Շիրաք ծանօթ դարձած է որպէս «համաշխարհային պարագլուխներէն մէկը, որ ամէնէն սերտ կապերը հաստատած էր Ռուսաստանի նախագահ Վլ. Պուտինի հետ»։

ԹՈՒՐՔԻԱ միջնորդի դեր կը կատարէ Իսրայէլի եւ Սուրիոյ խօսակցութիւններուն մէջ, որոնք սկսած էին վերջին ամիսներուն գաղտնի պիտակի մը տակ։ Բանակցութիւնները կը կատարուին Անգարա։ Ըստ Սուրիոյ արտաքին նախարարին Իսրայէլի վարչապետը ընդունած կ'ըլլայ Դամասկոսի գլխաւոր պահանջը՝ նահանջ մը հրադադարի գիծին վրայ, որ ի զօրու էր մինչեւ 1967ի վեցօրեայ պատերազմը, երբ Իսրայէլ գրաւեց Կոլանի լեռնադաշտը։ Եթէ սուրիացի նախարարին յայտնութիւնները ճիշդ են, Օլմերթ կատարած կ'ըլլայ Ռապինի (սպաննուած 1995ին) խոստումը։ Ան յանձնառու եղած էր Կոլանը ամբողջութեամբ վերադարձնելու։

ՊԵՐԹՐԱՆ ՏԸԼԱՆՈՅԷԻ գիրքը հրապարակ իջած է Մայիս 22ին եւ արդէն իսկ բանավէճի առիթ տուած է ընկերվարական շարքերուն մէջ իսկ։ Արդարեւ, «Համարձակութիւն» խորագրուած հատորին մէջ, Փարիզի քաղաքապետը կը յայտարարէ թէ ազատական է եւ ընկերվարական եւ ազատական որակումն է որ կը խանգարէ ձախի իր ընկերները, քանի այդ ածականը, ընդհանրապէս, աջի քաղաքականութեան կը պատկանի, եւ կը քննադատուի։ Այս հատորով Տըլանոյէ հրապարակ կ'իջնէ ու չի ծածկեր թէ կը պատրաստուի 2012ի նախագահական ընտրութեան։ Ամէն օր կը հաստատուի որ ընկերվարականները գաղափարականէ անդին, տարուած են աթոռամարտով։

Ս. ՊԷՐԼՈՒՍՔՈՆԻ, որ կառավարական իր վերջին նիստը Նափոլի գումարած էր Մայիս 21ին, կարգ մը որոշումներ տուաւ լուծելու համար քաղաքին աղբանոցի վիճակը։ Նախ ենթանախարար մը նշանակած է՝ Կուիտօ Պէրթօլազօ, որու միակ գործն է թափօններու հարցը լուծել, ապա յայտարարած է նաեւ որ աղբերու կուտակուած վայրերը «զինուորական գօտի» պիտի յայտարարուին։ Պէրլուսքոնի բողոքի ցոյցերով ընդունուած է քաղաքի մը կեդրոնը, որ այդ առթիւ մաքրուած էր։ Վարչապետին ձեռք առած 17 միջոցներուն շարքին կայ նաեւ գաղթողներու արտաքսումը։

ՇԷՐԻ ՊԼԷՐԻ (Թոնի Պլէրի կինը) ինքնակենսագրական հատորը յաջողութիւն մըն է առեւտրական դետնի վրայ, բայց խիստ կերպով քննադատուած է լուրջ մամուլին կողմէ։ Փաստաբան այս կնոջ հատորը փոխանակ արտայայտուելու ամուսնոյն եւ անոր վարած վարչապետութեան մանրամասնութիւններուն մասին, կը խօսի իր մասին, մտերիմ եւ անտեղի տուեալներ պարզելով, ինչպէս այն պայմանները, որոնք պատճառ եղած են իր վերջին զաւկին յղութեան (1999ին)։ Բայց եւ այնպէս, թերթեր կան, որոնք առաւելաբար վրանոքաց մասերը կը հրատարակեն, որոնց կարգին 1976ին թիւ 74 հանրակառքին մէջ ծագած մտերմութիւնը կամ Էլիզապէթ Բ.ի Սկովտիոյ արքայական պալատին մէջ ճամբայ ելած վերջին զաւկին «արկած»ը։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹՈՒՐՔ ԴԵՍՊԱՆԸ ՀԱՅԵԼԻ ՉՈՒՆԻ...

Թուրքիոյ Ուաշինկթընի դեսպանը "Թուրքեւամերիկեան ռազմավարական գործակցութեան ապագան" խորագրուած ժողովի մը նիւթ ըրեր է Գոնկրէսին յղուած հայկական բանաձեւը։ Գոհունակութիւն յայտներ է որ երկու երկիրներուն յարաբերութիւնները "աղէտի մը սեմին" հասցուցած այդ բանաձեւը ԱՄՆ-ու ղեկավարութեան, Գոնկրէսի վերնակամ անդամներուն ջանքով մէկդի ձգուած է։ Ապա ակնարկելով հայ մասնակիցի մը խօսքին թէ Թուրքիա սպառնալիքներու քաղաքականութիւն կը վարէ, հերքեր է բուռածը ու շեշտեր. "Երիտասարդութիւնը պէտք չէ ատելութեամբ մեծցնել. մենք Թուրքիոյ մէջ այդպէս չենք ըներ"։

Դեսպանը ուրիշ բաներ ալ ըսեր է. յիշեր է միասնական յանձնախումբի Թ. Էրտողանի առաջարկը, թրքական դիւաններուն տրամադրելի ըլլալը, անցեալը պատմաբաններուն ձգելու հարկը, եւլն.։ Այսուհանդերձ, ամէնէն ուշագրաւ է երիտասարդութիւնը ատելութեամբ չմեծցնելու շեշտումը։ Անոր մէջ իր աչքին գերանը չտեսնելու տկարութիւն կրնան տեսնել մարդիկ. բայց խորքին մէջ անկեղծ արտայայտութիւն է ան։

Թուրքիոյ մէջ, ճիշդ է, երիտասարդները Հայերու հանդէպ ատելութեան զգացումով չեն մեծցներ, այլ՝ թշնամանքով։ Նորագոյն փաստն է Հ. Տինքի սպանութիւնը։ Տասնըութն իսկ չբոլորած վարձկան ստահակ մըն էր անոր հեղինակը եւ շատ շուտով յայտնի եղաւ թէ այդ թշնամութեան ջուրին վրայի փոքր հատուածն է ան. իսկ ջուրին տակ մնացածները կ'ընդգրկէին ոստիկանութեան, ապահովութեան, բանակի համակարգէն ստուար զանգուած մը. ան կազմուած էր ծրագրողէն, պատրաստողէն, հրահանգողէն, վճարողէն, եւլն.։ Կը բաւէ միայն անդրադառնալ այդ ստահակը հերոս ընդունողներու, անոր հետ նոյնացող հազարաւորներու գոյութեան։

Ամբարտաւանութիւնը քաղաքական գործունէութեան առանցք ըրած դիւանագէտներ Թուրքիոյ իւրայատուկ չեն։ Մանաւանդ երբ անոնք ունկնդիր, վաւերացնող ու ծափահարող կը գտնեն։ Բայց իրականութիւն է որ Թուրքիոյ մէջ երիտասարդները ատելութեան զգացումով չեն մեծցներ, յատկապէս Հայերու հանդէպ։

Եւ թուրք դեսպանները հայելի չունին։

Թ. ԱՐՓԻ

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ. ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԱՅՑԸ ՍՈՒՐԲ ՂԱԶԱՐ

Մայիս 6–11 պաշտօնական այցելութիւններէն յետոյ՝ Հռոմ, Միլանօ, համաձայն կաթողիկոսական աւանդութիւն դարձած սովորութեան, սկսած՝ Վազգէն երջանկայիշատակ կաթողիկոսի օրերէն, Վեհափառը իր շքախումբի մեծ մասով կուգայ մի քանի օր հանգըստանալու Մխիթարեան մայրավանք՝ Ս. Ղազարի մէջ, իր հարազատ տան նման շրջապատուած միարան հայրերու գուրգուրոտ ուշադրութեամբ եւ եղբայրական մթնոլորտով, դէպի Մայր աթոռ թռիչք առնելէ առաջ, ուր առօրեայ գործերն ու մտահոգութիւնները անպակաս են:

Հոգեգալուստի պայծառ արեւոտ կիրակին Ս. Հոգիին շնորհքներուն հետ մեզի բերած էր Հայաստանեայց եկեղեցւոյ պատուիրակութիւնը՝

Նաւասարդ սրբ. Կճոյեան՝ Արարատեան թեմ,

Եզնիկ սրբ. Պետրոսեան՝ Էջմիածին Հրատարակչութիւն:

Արշակ սրբ. Խաչատուրեան՝ Էջմիածին, դիւանապետ,

Բաբգէն սրբ. Աւետիքեան՝ Էջմիածին, Թանգարան,

Եզրաս սրբ. Ներսիսեան՝ Ռուսաստան–Մոսկուա,

Վազգէն սրբ. Միրզախանեան՝ Վրաստան–Թիֆլիս,

Նորվան սրբ. Զաքարեան՝ Ֆրանսա–Փարիզ,

Արամ սրբ. Աթէշեան՝ Պոլսոյ պատրիարքութիւն,

Առէն արքյ. Շահինեան՝ Միլանօ,

Յովնան արքյ. Յակոբեան՝ գաւազանակիր – Էջմիածին,

Կորիւն քհնյ. Տէվէճեան՝ Էջմիածին–Ֆիլատելֆիա,

եւ փոքր խումբ մը աշխարհականներու, նկարահան՝ Սուրէն Գրիգորեան, «Տիգրան մեծ» տպագրատան տէր Վրէժ Մարկոսեան եւ կինը, Պոլսոյ «Ժամանակ» թերթի խմբագիրը, Հռոմի հայկական դեսպանատան գործավար՝ տիկ. Զարա Մարտիրոսեան են...:

Հայաստանեայց եկեղեցւոյ 12 ներկայացուցիչներու կողքին կանգնած էին 12 Մխիթարեան միաբաններ, նաւակայքէն ընդունելու Ամենայն Հայոց հայրապետը եւ թափօրով, շուրջառով եւ սարկաւագներով, ՀՐԱՇԱՓԱՌ ԱՍՏՈՒԱԾ շարականի ընկերակցութեամբ առաջնորդելու դէպի եկեղեցի ուր սարկաւագը կը քարոզէր սաղմոսերգութիւն հետ. ԱՂԱՂԱԿԵՑԷՔ ԱՌ ՏԷՐ ԱՄԵՆԱՅՆ ԵՐԿԻՐ. ԾԱՌԱՅԵՑԷՔ ՏԵԱՌՆ ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՄԲ... ՄԵՔ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ ԵՒ ԽԱՇՆ ԱՐՕՏԻ ՆՈՐԱ... եւ ապա Վեհը կ՚աղօթէր.

Ի ՄԷՋ ՏԱՃԱՐԻՍ ԵՒ ԱՌԱՋԻ ԱՍՏՈՒԱԾԸՆԿԱԼ ԵՒ ՊԱՅԾԱՌԱՑԵԱԼ ՍՈՒՐԲ ՏԵՂԻՈՅՍ ԽՈՆԱՐՀԵԱԼ ԵՐԿԻՒՂԻՒ ԵՐԿԻՐ ՊԱԳԱՆԵՄՔ ԵՒ ՓԱՌԱՒՈՐԵՄՔ...

Վենետիկի եւ շրջականներէն ժամանած 100ի մօտ ազգայիններ տեղ գրաւած էին ընդարձակ եկեղեցիին մէջ երբ Հ. Եղիա վրդ. Միաբանութեան ընդհ. աբբան, խօսք առաւ:

Բարի գալուստի անկեղծ խօսքեր էին որ կուգային վերահաստատելու այն հոգեկան կապը որ սկիզբ առած էր երիտասարդ Մխիթար Սեբաստացիի օրերէն, 300 եւ աւելի տարիներ առաջ, երբ ան ի խնդիր հոգեկան սնունդի իր ծննդավայրէն գացած էր Էջմիածին, լուսաւորուելու Լուսաւորչի կանթեղով եւ ջերմանալու Սեւանի Տիրամօր մայրական ժպիտով, մինչ ճակատագիրը, աւելի ուշ զինք պիտի նետէր օտար, բայց լուսաւոր ափեր, վառ պահելու Հայ Դպրութեան Վանականութեան բովանդակ հարստութիւնը Վենետիկի լճակին ամենափոքր եւ լքուած մէկ կղզեակին մէջ որ շուտով պիտի դառնար լոյսի փարոս ի սփիւռս աշխարհի հայութեան: Որքան ուրախալի էր որ Մայր աթոռի բարձրագոյն ներկայացուցիչն էր որ իր միաբաններով կու գար այցի Մխիթարի շիրիմին եւ իր զաւակներուն:

Նման խորհրդածութիւններով ընդհանուր Աբբահայրը իր խօսքերը փակեց մաղթելով որ եղբայրական այս մթնոլորտը, ջերմացած յատկապէս Հռոմի վերջին հայրապետներու հրաւէրներով, շարունակէ ամէն օր աւելի եւս սերտացնել Մխիթարեան հայրերու գործակցութիւնը Մայր աթոռի հետ:

Ամենայն Հայոց հայրապետը իր պատասխանի խօսքին մէջ վաւերացուց արտայայտուած զգացումները եւ յիշեց թէ ինչպէս երջանկայիշատակ Վազգէն կաթողիկոսի օրերէն ինք ականատես եղած է եւ ճաշակած այս փոխադարձ գործակցութեան պտուղը (ակնարկելով իր դասախօս Հ. Յ. Պ.-ի Գէորգեան ճեմարանի մէջ կատարած դասընթացքներուն՝ որուն կը մասնակցէր որպէս սարկաւագ): Կրկին կ՚ուզէր սերտացնելու փոխադարձ հանդիպումները Վենետիկի ինչպէս նաեւ Ս. Էջմիածնի մէջ:

Վեհի խօսքի աւարտին, Աւագ խորանի թաւշեայ վարագոյրը փակուեցաւ եւ սկիզբ առաւ գեղարուեստական, որակաւոր յայտագիր մը:

Սօնիկ Զաքըրեան, միջազգային բեմերու աստղ, իր մոգական ջութակով ներկաները դիւթեց Պախէն դժուարին կտոր մը մեկնաբանելով:

Վենետաբնակ հայուհի ժուսթինի քառաձայն խումբը, ա գափէլլա, հիանալիօրէն մեկնաբանեց Կոմիտասէն՝ Քրիստոս ի մէջ, Բարեխօսութեամբ, Ամէն Հայր սուրբ, Տէր ողորմեան եւ ժողովրդային երգերէն՝ Չիգ Տու, Հօյ Նազան իմ, Օյ Նարօ, Զինար ես, Գարուն ա, Հօյ Նար... արժանանալով բուռն ծափահարութիւններու:

Ապա եկեղեցական դասը, երգեհոնի ընկերակցութեամբ երգեց հայրապետական օրհներգը Կոմիտասի «Ամէն Հայր» եւ «Էջ Միածին ի Հօրէ» շարականի մեղեդիին, առաջնորդութեամբ Վեհափառ հայրապետը առաջնորդուեցաւ վանքի շքեղօրէն ծաղկազարդ քարայատակ. իրեն հետեւեցան եկեղեցական դասն ու հաւատացեալները:

Արդէն ժամն էր ընթրիքի. բոլոր հրաւիրեալները եւ եկեղեցական դասը հրաւիրուած էին սեղանակից ըլլալու Սիրոյ ճոխ սեղանին, զոր մեծ խնամքով պատրաստած էին վանաբնակ Հայրերը եւ Վեհափառը յաջողեցաւ իր բնականութեամբ եւ պարզութեամբ մթնոլորտը անմիջապէս ջերմացնել հրաւիրելով իւրաքանչիւր ձայնաւոր սրբազանները իրենց շնորհքները ցոյց տալու ազգային եւ հոգեւոր երգերու կատարողութեամբ: Ուշ գիշեր էր երբ վերջին նաւը հեռացաւ Ս. Ղազարի նաւակայքէն:

Երկուշաբթի առաւօտ. ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳԸ կատարեցինք միասնաբար Վեհափառ Հայրապետի նախագահութեամբ եւ յետ նախաճաշի ամէնքը – եկեղեցական եւ միաբան հայրերը – հաւաքուեցան վանքի ակադեմական ընթերցասրահին մէջ, ուր տեղի ունեցան նուէրներու փոխանակում, իւրաքանչիւրին առանձին–առանձին, եւ ՎԱՆԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ ուր առաջին խօսք առնողը եղաւ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը:

Ան շեշտեց թէ որքան կարեւոր է Մխիթարեան միաբանութեան դերը ներկայիս վերականգնելու համար ՎԱՆԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ Հայրենի հողին վրայ եւ թէ ինք անձամբ պատրաստ է ամէն միջոց գործադրելու որ նորանոր սերունդներ հասնին Աւանի (Երեւանի մէջ) Մխիթարեան նորաստեղծ դպրեվանքին մէջ եւ միշտ վառ պահեն Մխիթարի վառած ջահը եւ թելադրեց որ փոխադարձ այցելութիւնները կորովանան, Էջմիածնի միաբաններ գան երկար կեցութեամբ ապրին Ս. Ղազարի մէջ եւ փոխադարձաբար Մխիթարեան հայրեր՝ Էջմիածնի մէջ: Պէտք ենք ուսումնասիրել – ըսաւ – թէ ինչ ճամբաներով մշակելու ենք այս նոր ոճի յարաբերութիւնները: Այս մասին խորհրդակցած է նաեւ սրբազան Քահանայապետին հետ. իւրաքանչիւրը գծած ուղղութեամբ եւ կոչումին ճամբով ստեղծել մէկ ամբողջական մարմին:

Ժամ մը եւ աւելի տեւող հանդիպման ընթացքին եղան հարցումներ եւ տրուեցան բացատրութիւններ եւ երբ զգացինք որ եկած է օդակայան մեկնելու պահը Հայրենիք վերադառնալու համար, Վեհը հրաժեշտ առաւ Աբբահօրմէն եւ Միաբան Հայրերէն յայտարարելով որ թէեւ ցաւով կը բաժնուի Ս. Ղազարէն բայց վերադառնալու եւ աւելի սերտ գործակցելու գաղափարով ջերմացած է հոգին:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԴԻՏԵԼՈՎ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՁԱԽ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐՈՒ ՆԵՐԿԱՅ ՊԱՏԿԵՐԸ

Յ. ՊԱԼԵԱՆ

Ընկերվարական ընդհանուր պիտակով ներկայացող շարժումները վերադասաւորման ենթարկուելու ընթացքի մէջ են, աշխարհի գաղափարական–տնտեսական նոր շրջանակէն ներս: Ֆրանսայի պարագան ուշագրաւ է, ուր առանձին եւ կազմակերպական նեցուկ չունեցող երիտասարդ մը, Օլիվիէ Պըզանըսնօ, արմատական առաջադրանքներու կարգախօսով, աւելի ձայն ըստացաւ նախագահական ընտրութեան, քան ամուր կառոյց, պատմական անցեալ եւ հզօրութիւն ունեցած համայնավար կուսակցութիւնը: Ընկերվարական կուսակցութեան նախագահական թեկնածուն, հակառակ ըսուածին եւ գըրուածին, տոկոսային հաշիւով, որեւէ ժամանակէ նուազ ձայն ստացաւ: Մտածե՞նք որ իրենք զիրենք կրկընող հաստատութիւնները, էսթէպլիշմընթները, տեղքայլի մէջ են: Համաշխարհայնացումը կը հիմնուի ազատական դրութեան վրայ, կամ, աւելի ճիշդ, առաջինը երկրորդին արտայայտութիւնն է, որ կուգայ հինէն, երբ կ՚ըսուէր թէ ազատ պէտք է ձգել ապրանքներու շրջանառութիւնը: Արդէն ընկերվարականներու մօտ կը զարգանայ այն միտքը որ այդ գաղափարախօսութիւնը հարկ է հաշտեցնել ազատական դրութեան հետ: Բայց հարց կը ծագի թէ այդ պարագային ի՞նչ կը մնայ ընկերվարութեան հիմնական եւ հիմնարար սկզբունքներէն: Այս պատճառներով է որ կրնանք ըսել թէ ընկերվարական շարժումը կը գտնուի անկիւնադարձի մը առջեւ:

Ֆրանսան կարծէք նոր տեսակի ընկերվարութեան մը փորձադաշտն է: Աջը, այսինքն ազատականները, կը հակակշռեն գործադիր իշխանութեան լծակները – կառավարութիւն, Ազգային ժողով եւ Ծերակոյտ –, իսկ ձախ ուժերը տէր դարձած են շրջանային մարմիններուն, նահանգներու աւելի քան երկու երրորդին եւ մեծ քաղաքներու երեք քառորդին, նեւարեալ՝ մայրաքաղաքին: Այս տուեալներու վրայ հիմնուելով, ընկերվարականները կը խորհին որ այս ձեւով գործադիր իշխանութեան կրնան ընդդիմանալ, կամ հակակշռել, սահմանափակել անոր ազատութիւնը, ձեւով մը դիմադրական ընթացք, որպէսզի սըրբագրուին վնասակար համարուած օրէնքները եւ բարեկարգումները՝ որոնք որպէս այդպիսին չեն ընդունուիր իրենց կողմէ: Ձախի կողմէ հակակշռուած շրջանները եւ քաղաքները ընկերվարական բնոյթով փորձարկումներու դաշտ կրնան ըլլալ, ցուցափեղկ՝ որպէս փաստարկ ներկայացուելու համար յառաջիկայ նախագահական ընտրութեան, որ տեղի պիտի ունենայ չորս տարիէն: Բայց նաեւ պէտք է գիտնալ, որ գործադիր իշխանութիւնը կամ կեդրոնը, շրջաններու տնտեսական կարեւոր հարցերու պարագային իր իրաւասութիւնները ունի, որ կը նշանակէ թէ նոյն այդ շրջանները ենթակայ են, բոլորովին ազատ չեն, ըստ կամս վարելու համար իրենց ենթակայ կառոյցները, աւելի պարզ՝ ըստ կամս ծախսելու իրենց տրամադրութեան տակ գտնուող գումարները: Կայ նաեւ հոգեբանական և գիտակցական նոր վիճակ մը: Համաշխարհայնացման, ազատական դրութեան եւ Եւրոմիութեան ծիրէն ներս ընկերվարականներ, ընդհանրապէս ձախ ուժեր կրնան ներկայ ըլլալ, բայց անոնք դատապարտուած են տուեալ կացութեան մէջ գործելու, որ ընկերվարութեան սկզբունքային արժէքներուն եւ պատմական կեցուածքներուն հետ խոտոր կը համեմատի: Աւելի պարզ հարցում մը. համաշխարհայնացման եւ Եւրոմիութեան ծիրէն ներս իրա՛ւ ընկերվարութիւնը տեղ ունի՞, կրնա՞յ ունենալ: Այս հարցումը իր մէջ կը պարունակէ ժամանակակից ընկերվարութեան խարխափումներու բացատրութեան բանալին: Հետեւաբար, ընկերվարական շարժման առջեւ փակ կը թուին ըլլալ հեռանկարները, եւ կարելիի քաղաքականութիւնը զայն կը դատապարտէ շրջանային կառոյցներու մէջ գործելու որպէս յանձնանձող, քիչ մըն ալ աւելին՝ նպաստել ժողովրդական խաւերու ընկերային, կրթական եւ մշակութային կարիքներուն: Այսինքն, ընկերվարական շարժումը կարծէք կը դատապարտուի գործադիր իշ-

խանութեան բարեխրական նեցուկը ըլլալու:

Շրջանային ուժ դառնալով, ձախը կը դիմագրաւէ տեղայնանալու վտանգը, երբ մարդիկ կառչին իրենց ունեցած դիրքին, եւ կորսընցնեն ընդհանրականի ըմբռնումը: Թէեւ, մեծ փառասիրութիւն ունեցողներ, կրնան իրենց շրջանային ուժն ու հեղինակութիւնը օգտագործել, դուրս գալ տեղականէ: Օրինակներ եղած են եւ կան:

Ցաւենայն դէպս, որոշ է որ ընկերվարութիւնը, Ֆրանսայի եւ ընդհանրապէս Եւրոպայի մէջ, մեծ մարտահրաւէրներու դիմաց կը գտնուի, որոնց պատասխանելու համար կրնայ իր էութենէն զիջումներ ընել: Ինչ որ ենթադրել կու տայ թէ կը գտնուինք նոր ընկերվարութեան մը ծնունդը նախորդող շրջանին մէջ: Բայց ի՞նչ ընկերվարութիւն եւ ի՞նչ ընելու համար: Գրքունակ ընկերվարութեան ժամանակը, Եւրոպայի մէջ, կը թուի անցած ըլլալ: Ընկերվարութիւնը արդէն փորձած է ինքզինք հաշտեցնել ազատական դրութեան հետ, երբ ընկերվարական նախագահ կամ վարչապետ, իրագործած են լայնածիր սեփականաշնորհումներ, այսինքն ապազգայնացուցած են պետական հաստատութիւնները, արտադրական միաւորները, հաղորդակցական, ուժանիւթային եւ այլ միջոցները: Նոր ժամանակները եւ երկրեւեռ դրութեան յառաջացումը կրնա՞ն հասցնել հոն, ուր քաղաքական չարժումները ներկայանան Միացեալ Նահանգներու պատկերով, երբ շատ ալ տեսանելի չեն ըլլար մէկ կամ միւս կուսակցութեան քաղաքական, հիմնական տարբերութիւնները:

Բոլորովին այլ է պարագան լատին Ամերիկայի, ուր ընկերվարութիւնը տնտեսական ազատագրութեան հեռանկար կը հետապնդէ, հակադրուելով Միացեալ Նահանգներու քաղաքականութեան եւ մեծ դրամագլուխի, մեծ ընկերութիւններու, որոնք կը շահագործեն այդ երկիրներու բնական հարստութիւնները: Զուգահեռներ տեսնել ոչ մէկ դրական արդիւնքի կ՚առաջնորդէ, նոյնիսկ եթէ նիւթ կը հայթայթէ կարգախօսներու եւ ամբոխավարութեան:

Յ. Պ.

Մայիս 14, 2008

ԱՐՑԱԽԸ ԹՈՒԵՐՈՎ ԵՒ ԱԼԻԵՒ ՈՐԴԻԻ 2 ՄԻԼԻԱՌԻ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ՊԻՒՏՃԷՆ

Արցախի ազգային վիճակագրական ծառայութիւնը հրապարակել է ստոյգ տուեալներ Արցախի բընակչութեան մասին, 2008թ. Յունուարի մէկի դրութեամբ:

Արցախի բնակչութեան գերակշռող մասը կանայք են: Բնակչութեան ընդհանուր թիւը կազմած է 138.834 մարդ, որը կազմում է Հայաստանի բնակչութեան 4,3 տոկոսը:

138.834ից 71.834 կանայք են, իսկ 67.000 տղամարդիկ: Կանայք 4800ով գերազանցում են տղամարդկանց:

138.834ից 34.585ը թոշակառու են, իսկ 10.207ը հաշմանդամ: Երեխաները Արցախում յատուկ ուշադրութեան կենտրոնում են: 15.500 երեխայ նպաստներ են ստանում պետութիւնից:

138.834ից 78.542ը աշխատունակ է, բայց աշխատասէր ու աշխատունակ արցախցի կանայք գործազուրկ են: Գործազրկութեան ցուցանիշը 5,1 տոկոս է: Արցախցի կանայք կազմում են գործազուրկների 92 տոկոսը: Կանայք գերազանցում են Արցախում տղամարդկանց երկարակեցութեամբ: Երկարակեցութեամբ յայտնի արցախցիներից կանայք միջինով հասնում են մինչեւ 76,2 տարեկանին, իսկ տղամարդիկ՝ 71,8:

Ամփոփենք: Արցախի 71.834 կանանց, 34.585 թոշակառուի, 10.207 հաշմանդամի եւ 15.500 նպաստ ստացող երեխաների դէմ Ադրբեջանի ներկայ մենատէր Ալիեւ որդին 2 միլիառ տոլարի ռազմական ամավարկ է նախատեսել:

Պատերազմների պատմութեան մէջ հաւանօրէն քիչ լսուած ու տեսնուած ռազմավարութի՛ւն...

ԵՐԿՐՊԱԳՈՒ

– ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ –

ԱՅՆՃԱՐԻ հայութիւնը, Ապրիլ 23ին, կազմակերպութեամբ ՀՅԴ «Կարմիր լեռ» կոմիտէի կազմակերպչական յանձնախումբին, հաւաքուած է «Ս. Զէյթլեան» ժողովրդային տունը, ուրկէ հանրակառքերով ուղղուած է Զահլէ, մասնակցելու համար «Արտոյտներու ագարակը» ժապաւէնի ցուցադրութեան «Սթարկէյթ» շարժանկարի սրահը: Ցուցադրութենէն ետք, ժողովուրդը վերադարձած է Այնճար, ուր հանրակառքերը կանգ առած են, ուրկէ ՀՅԴ ԼԵՄ-ի «Շաւարշ Միսաքեան» մասնաճիւղի կազմակերպութեամբ սկիզբ առած է քայլարշաւ մը՝ դէպի Մուսա Լերան հերոսներու յուշահամալիրը: Հոն, խօսք առած է «Շաւարշ Միսաքեան» մասնաճիւղի ատենապետը Թամար Գէօհիւլեան, որ վեր առած է հատուցման եւ պահանջատիրութեան վերանորոգուած երիտասարդութեան ուխտը եւ յանձնառութիւնը: Յաջորդ օրը, Ապրիլ 24ին, տեղւոյն «Հէդուկ» սրահին մէջ, տեղի ունեցած է Ցեղասպանութեան 93ամեակի եզրափակիչ ձեռնարկը: Յանուն ՀՅԴ «Կարմիր լեռ» կոմիտէին բացման խօսքը արտասանած է տոքթ. Նորա Փիլաւճեան, որ անդրադարձած է պահանջատիրական պայքարի սկզբնակէտը հանդիսացող հաւաքական յիշողութեան պահպանումի անհրաժեշտութեան: Գեղարուեստական բաժինէ մը ետք, խօսք առած է Րաֆֆի Յովհաննիսեան որ մէջբերումներ կատարած է Պետրոս Տօնապետեանի «Ձայն տառապելոց» եւ Թափառականի «Դէպի կախաղան» գիրքերէն: Իր ելոյթը ունեցած է նաեւ Գանատայի Հայաստանի դեսպան Արա Պապեան: Ձեռնարկը վերջ գտած է «Յառաջ» պատանեկան երգչախումբի երգերով:

ՊՈԼՍՈՅ Պօղպէիչի համալսարանի Ալպէր Լոնկ սրահին մէջ, Մայիս 1ին, կատարուած է Ս. Փրկիչ Ազգային Հիւանդանոցի հիմնարկութեան 175ամեակի ձեռնարկներէն այն երաժշտահանդէսը որ նուիրուած էր օսմանեան շրջանէն սադէն Թուրքիոյ մէջ ապրած հայ երգահաններու եւ յօրինողներու գործերուն: Համերգը ծրագրուած ու իրականացուած էր դաշնակահար Շահան Արծրունիի կողմէ: Յայտագրին մէջ տեղ գտած գործերուն ջախջախիչ մեծամասնութիւնը առաջին ունկնդրութիւններ եղած են ներկաներուն համար: Յայտագրին մաս կազմած է նաեւ Երեւանի Կոմիտաս երգչախումբը, որու ղեկավարն է փրոֆ. Յովհաննէս Միրզոյեան: Եւ խորհրդանշական շարժումով մը, մէկ գիշերուան համար ինքզինք կոչած է «Գազազ Արթին ամիրա երգչախումբ», բայց, այս երեկոյթին երգչախումբը վարած են Սեւան Ակօշեան, Խովին Կալիպօղլու, Ովասննա Գալէնտէր, Յակոբ Մամիկոնեան եւ Մելիքճան Զաման: Յայտագրին տեւողութեան դաշնակով ընկերակցած են Թերեզա Ոսկանեան կամ Շահան Արծրունի: Երեկոյթին բացումը կատարած են Շնորհիկ Ալթուն եւ Խաչիկ Սարըըլը, ապա, հոգաբարձութեան կողմէ ողջոյնի ուղերձ մը կարդացած է հոգաբարձուներէն ատենապետի օգնական Հերման Պալեան: Յայտագիրը վարած է Հերման Օզինեան: Երկար յայտագրին մաս կազմած են Բարսեղ Աթմաճեանի, Գուրգէն Ալէմշահի, Յարութիւն Հանէսեանի, Գոհարիկ Ղազարոսեանի, Յարութիւն Սեւանեանի, Շահան Պէրպէրեանի, Համբարձում Պէրպէրեանի, Տիգրան Զուխաճեանի, Էտկար Մանասի, Սիրվարդ Գարամանուկի գործերը: Նոյն վայրին մէջ, յաջորդ օրն ալ համերգ մը տուած է «Կոմիտաս» երգչախումբը Յովհ. Միրզոյեանի ղեկավարութեան ներքեւ:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ «Աղբալեան – ՀՄԸՄ» մարզամշակութային համալիրի «Սերժ Թովմասեան» սրահին մէջ, կազմակերպութեամբ ՀՅԴ «Աղբալեան» պատանեկան միութեան, Ապրիլ 26ին տեղի ունեցած է «Աղբալեան» պատանեկան միութեան հիմնադրութեան 35ամեակի նուիրուած հանդիսութիւնը: Պատանեկան միութեան անունով բացման խօսքը արտասանած է Փաթրիսիա Խորշիտեան, որ ամփոփ գիծերով ներկայացուցած է միութեան գործունէութիւնը տարիներու երկայնքին: Օրուան բանախօսը եղած է Յակոբ Հանտեան, որ վստահութիւն յայտնած է որ դաշնակցական պատանիները պիտի շարունակեն քալել ազգային անփոխարինելի ուղիէն, ուրկէ քալած են նաեւ դաշնակցական հիմնադիրները: Բանախօսութիւններէն ետք, ներկաները դիտած են պատանեկան միութեան մասին տեսերիզ մը, որու յաջորդած է գեղարուեստական բաժին մը:

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ՊԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

ԿՈՒԻՆՃԻԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱՆՈՑՈՒՄ

Ըստ էութեան բոլոր այս նկարների սիւժէն նոյնն էր՝ փոթորկոտ ծով եւ ձմեռային քամոտ օր: Ալիքը զարկւում է աւազոտ ափերին եւ թշշալով, ջրմուղների ծուէնների հետ դարձեալ նետւում է ծով: Իսկ նրա դիմաց ելնում է մէկ ուրիշ, է՛լ աւելի մեծ ալիք: Խարսխակայանում, ափից հեռու խարիսխ են գցել մէկ թէ երկու շոգենաւ: Վերեւից ցածր կախուած են ամպրոպաբեր ամպեր: Նկարներն իրարից տարբերւում են միայն առանձին դետալներով, մի մասի մէջ աւազոտ ափը աջ անկիւնում է, միւս մասում՝ ձախ: Մի մասում ջրի մօտ երեւում են մարդկային կերպարանքներ, միւս մասում՝ հեռւում հազիւհազ արեւի թոյլ մի ճառագայթ է երեւում: Ծեր նըկարիչը դէն էր նետել դրամատիկ պաճուճանքները, արտաքին վառ էֆէկտները, լուսաւորութեան կտրուկ հակադրութիւնները: Կապարէ գորշաւուն եւ ձիթաօխրայագոյն մեղմ գունաշարի մէջ նա պատկերել էր ձմրան օրն ու բուռն ալեբախութիւնը:

– Բարեւ ձեզ, Արխիպ Իվանովիչ, ինչպիսի՞ն է ձեր տպաւորութիւնը:

Կուինճին չէր նկատել, թէ ինչպէս Այվազովսկին մօտեցել էր իրեն:

– Լաւ, որ հանդիպեցինք, Իվան Կոնստանտինովիչ, գուցէ... դո՞ւրս կը գանք: Մի տեսակ... չեմ ուզում բազմութեան մէջ խօսել: Այսօր լաւ եղանակ է՝ դուրս գանք մի փոքր:

...Այվազովսկին լռում էր, սպասելով թէ ինչ կ՚ասի Կուինճին, իսկ սա, սովորականի նման, դժուարութեամբ էր բառերն ընտրում:

– Դէ ինչ, կ՚ասեմ ուղղակի՝ մեծ յաջողութիւն է: Ամենապարզ արտայայտչամիջոցներով դուք կարողացել էք հաղորդել ալեբախութեան ողջ խստաշունչ երաժշտութիւնը... Գլխաւորը նկարում, իմ կարծիքով, ներքին բովանդակութիւնն է. կոմպոզիցիան եւ տեխնիկան ենթարկուած են այդ ներքինին: Ձեզ մօտ միշտ դա հիանալի է ստացուել՝ ամէն ինչը ենթարկել ներքին բովանդակութեանը: Եւ ինչպիսի՛ գոյներ: Գոյները շշմեցուցիչ են: Իբր գորշ է, բայց ինչպիսի՛ արտայայտչականութիւն:

Կուինճին լռեց եւ բաց արձակեց երկար գլխանոցով մուշտակի օձիքը: Ցուրտ մուտքից եւ իրար յետեւից արտասանուած այդքան բառերից նա պատուել էր քրտինքով:

– Ուրախ եմ, Արխիպ Իվանովիչ, որովհետեւ դուք արդարամիտ մարդ էք գիտեմ, որ չէք հաճոյախօսի, այլ կ՚ասէք այն, ինչ մտածում էք:

– Այո, այդպիսին ծնուել եմ: Դրա համար ինձ խարազանել եւ խարազանում են: Ես գիտեմ, թէ դուք ինչպէս էիք սիրում ձեր երկնագոյն ծովանկարները, ես նոյնպէս սիրում էի, բայց սրանք, որ գորշաւուն գունաշարով են արուած, աւելի լաւն են:

– Ես «արծաթաւուն ծովանկարների» մի ամբողջ շարք եմ մտածել ստեղծել:

– Իսկ... Իվան Կոնստանտինովիչ, ինչ կը լինի եթէ ձեզ մի բան խնդրեմ: Եկէք խնդրում եմ իմ արուեստանոցը եւ աշակերտներիս ցոյց տուէք, թէ ինչպէս պէտք է ծովը նկարել:

– Հաճոյքով: Վաղնեւեթ կը գամ, ժամը 10ին...

Կուինճին արուեստանոց մտաւ մի տեսակ վրդովուած:

– Այսօր եղայ Այվազովսկու ցուցահանդէսում:

– Եւ ի՞նչ, Արխիպ Իվանովիչ, պատմեցէք՝ լսենք: Թէ չէ, մենք մրցոյթի նախապատրաստութեամբ տարուած, չենք կարողանում ոչ մի տեղ գնալ:

– Մրցոյթն ի հարկէ կարեւոր գործ է: Բայց այդ ցուցահանդէսին պէտք է բոլորդ լինէք: Պարտադրում եմ ձեզ որպէս ձեր դասախօսը: Իսկ հիմա եկէք արուեստանոցը հաւաքենք, մաքրենք, Այվազովսկու համար կտաւ քաշենք, ներկեր ու նկարակալ, որ...

– Ինչո՞ւ...

– Այդպէս. վաղը Այվազովսկին մեզ մօտ ծովանկար պիտի անի...

Յաջորդ օրը լոյսը բացուեց թէ չէ, բոլորը հաւաքուեցին արուեստանոցում: Ամէն մէկը իր նկարակալի առաջ կանգնած աշխատում էր: Ոմանք նկարակալին էին դրել արդէն աւարտուած աշխատանքներ կամ էսքիզներ, որ նախապէս ընտրել էր Կուինճին:

(Շար. 221)

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՇԱԲԱԹ, Մայիս 24

ՏՕՆ Ս. ԳՐԻԳՈՐԻ ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻՆ ՄԵՐՈՅ ԵՒՆ Ի ՎԻՐԱՊԷՆ

սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8.30ին
Պատարագ՝ ժամը 10.30ին :

ԿԻՐԱԿԻ, Մայիս 25

ՏՕՆ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ

սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8.00ին
Պատարագ՝ ժամը 10.30ին :
Կը կատարուի մաղթանք Ս. Էջմիածնի :

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Մայիս 28

90ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Ա. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀՌՉԱԿՄԱՆ

Երեկոյեան ժամերգութիւն՝ ժամը 17ին
Կը կատարուի գոհաբանական մաղթանք :

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ԿԻՐԱԿԻ, Մայիս 25

ՏՕՆ Է ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ

Այս առթիւ Հանդիսաւոր պատարագ տեղի կ'ունենայ եւ Հայր Մերի ընթացքին Սուրբ Էջմիածնի անսասանութեան համար մաղթանք եւ աղօթք կը կատարուի :

Կը պատարագէ՝

ԽԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Հոգեւոր հովիւ
Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ

Կը քարոզէ՝

ԴԱՒԻԹ ԱՐՔ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

DIOCESE DE FRANCE
de l'Eglise apostolique arménienne
15 rue Jean Goujon — 75008 Paris

Mgr. Norvan ZAKARIAN
Archevêque de France
a le plaisir de vous convier
au cycle de formations

« COMPRENDRE L'HISTOIRE ARMENIENNE »

Qu'il anime chaque mois
4ème séance :
dimanche 25 mai de 17h à 18h

Salle Nourhan Fringhian
15 *rue Jean Goujon — 75008 Paris*
Métros: Champs-Elysées Clemenceau, Franklin Roosevelt ou Alma-Marceau

— Entrée libre —

Renseignements : 06 29 38 96 14

U.C.F.A.F.

le jeudi 29 mai à 20 heures
Isabelle DANEL présentera
son livre :
«CONVERSATION avec ROBERT GUEDIGUIAN»
paru aux Editions
Les Carnets de l'Info
suivi d'un dialogue avec le public

Un livre d'entretien chaleureux, drôle et sincère

UCFAF —
6 Cité du Wauxhall, 75010 PARIS
Métro République

— **entrée libre** —

* * *

samedi 14 juin
cérémonie organisée par
l'Union Culturelle Française
des Arméniens de France - UCFAF et
l'Association Nationale des Anciens
Combattants et Résistants Arméniens -
ANACRA

EN HOMMAGE AUX DEPORTES ARMENIENS
partis du camp de Compiègne-Royallieu vers les camps nazis

à 14h : Dépôt de gerbe au Mémorial de l'Internement et de la Déportation, suivi de la visite du Musée
2 bis avenue des Martyrs de la Liberté - 60200 Compiègne.

renseignements et inscriptions :
jusqu'au mardi 10 juin
au 06 60 10 21 88

Possibilité de départ groupé en train
et restauration rapide à l'arrivée

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

MAISON ARMENIENNE DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE MARSEILLE

Avant Première

Présentation et signature
par Roger VIGNAUD,
Avocat et auteur du premier ouvrage
dédié à Henri VERNEUIL

«HENRI VERNEUIL»
LES PLUS GRANDS SUCCES DU CINEMA

Préface : Claudia CARDINALE

Editions : «Autres Temps»

en présence de Patrick MALAKIAN

Vendredi 23 mai à 19 heures

12-14 rue Saint-Bazile
13001 Marseille

RTM : Sortie Réformés — Parking : Gambetta

CITE INTERNATIONALE
UNIVERSITAIRE DE PARIS
Maison des Etudiants Arméniens -
Fondation Marie Nubar
Հայ Ուսանողներու Տուն -
Մարի Նուպար Հիմնարկութիւն
57 boulevard Jourdan — 75014 Paris

"Les mercredis de la MEA"

La Troisième République d'Arménie
Claire MOURADIAN
Historienne, Directrice de recherches
au CNRS
— Mercredi 28 mai/21h

Un état de la musicologie arménienne
Aram KEROVPYAN
Musicologue
— Mercredi 4 juin/21h

TEBROTZASSERE

RENTREE DES CLASSES 2008 - 2009

Inscriptions ouvertes
à partir du 5 mai 2008

TEBROTZASSERE
Académie de Créteil

Ecole mixte bilingue
Franco-Arménienne
1 boulevard du Nord
Carrefour d'Arménie
93340 LE RAINCY
Site internet : www.tebrotzassere.com

Chef d'Etablissement
Monsieur Haïg SARKISSIAN

- **Maternelle :** Trois sections
- **Primaire :** Sous Contrat Simple
- **Collège :** Sous Contrat d'Association avec l'Etat.

Equipe pédagogique compétente et motivée

- Programmes officiels de l'Education Nationale
- Enseignement de la langue et de la culture arméniennes
- Cours de chants : «Chorale Tebrotzassère»
- Cours de danse arménienne
- Cours d'informatique dès le primaire
- Langue vivante 1 : anglais
- Langue vivante 2 : allemand ou espagnol.

Equipements pédagogiques
Laboratoire de langues — Centre de Documentation et d'Information — Salle Informatique — Laboratoire de physique-chimie.

Activités extra-scolaires
Atelier de théâtre — Association sportive section football.

Pour tout renseignement :
Tél. / fax : **01 43 81 01 72**
direction@tebrotzassere.com

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

ASSEMBLEE GENERALE
de l'ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE

L'Assemblée Générale de l'Association Arménienne d'Aide Sociale aura lieu le :

Jeudi 19 juin 2008 à 20h30
au Siège de l'Association
77 rue La Fayette, 75009 Paris

Il sera procédé au renouvellement par moitié du Conseil d'Administration (8 postes à pourvoir).

Le Conseil d'Administration fait appel à candidature aux membres adhérents de l'Association. Celles-ci devront parvenir à l'Association au plus tard le **23 mai 2008.**

Seuls les membres à jour de leur cotisation pourront faire acte de candidature et participer au scrutin.

CONSEIL D'ADMINISTRATION

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ
ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
ԾՆՈՂԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
կը հրաւիրեն

LE COLLEGE S. MOORAT
L'UNION DES ANCIENS ELEVES
L'ASSOCIATION DES PARENTS D'ELEVES
vous invitent

le **VENDREDI 23 MAI à 20h15 précises**

au **YAN'S CLUB**
5 avenue Reille — 75014 PARIS
à un dîner à thème

DENIS DONIKIAN, ancien élève,
plasticien, écrivain, traducteur, animateur du blog «yevrobatsi.org»,
présentera ses derniers livres.
Observateur aux dernières élections en Arménie, il abordera l'actualité sous l'angle du questionnement diasporique.

Réservation pour le dîner : téléphoner à Gérard au : **01. 47. 97. 64. 16**

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

PROGRAMME PILOTE DES ETUDES ARMENIENNES

organisé
par le HOM Côte Est (Croix de Secours Arméniennes) des Etats-Unis
pour les jeunes universitaires,
à l'Université de Bentley, près de Boston
Du 8 au 15 juin
Sous la direction du Dr ASBED KOTCHIKIAN
de l'Université de l'Etat de Floride

Les frais d'hébergement, de nourriture et de visites aux institutions arméno-américaines sont pris en charge par le HOM.
Frais d'inscription : 100 US dollars
Frais de voyage : à la charge du participant.

Pour plus de détails, contacter très rapidement
le bureau de la Croix Bleue des Arméniens de France
au 01 53 34 18 18
ou par mail cbaf@wanadoo.fr

ESPOIR POUR L'ARMÉNIE

VOYAGE EN ARMENIE ET AU KARABAGH
DU 6 AU 16 JUILLET

Logement en hôtel 3 étoiles en pension complète
Visite des sites historiques de l'Arménie et du Karabagh
— Lac Sevan, Khor Virab, Guéghard, Garni, etc... —

Prix 1550 euros
Serge Kurkdjian, tél. : 04 91 77 23 44
E-mail : serge@kurkdjian.org
www.espoirpourlarmenie.org

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՄԱՅԻՍ 24-25
SAMEDI-DIMANCHE
24-25 MAI
2008

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

LE NUMERO: 1,20 €

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Tél. : 01 47 70 86 60 — Fax : 01 48 00 06 70
Courriel (e-mail) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. Paris 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.964
Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN
83e ANNEE — N° 21.964

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ք Ա Ն Ի Մ Ը Տ Ո Ղ Ո Վ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ամբողջ տարածքին վրայ (120 քաղաք) Մայիս 22ի ցոյցերը համախմբած էին 296 հազարէն 700 հազար հոգի ըստ աղբիւրներու: Գործադուլը սակայն, մեծ համեմատութիւններու չէր հասած: Մեթրօ եւ հանրակառք ապահոված էին կանոնաւոր երթեւեկ մը, մինչ երկաթուղիին մէջ գործադուլի շարժումը աւելի զգալի էր: Կառավարութիւնը վճռած է տեղի չտալ ինչ կը վերաբերի հանգստեան կոչուելու պայմաններու փոփոխութեան:

ՍԱՐՔՈԶԻ Մայիս 23ին Անկոլա գացած է նպատակ ունենալով վերջ տալ կարգ մը առկախ մնացած խնդիրներու, զորս Ֆրանսա ժառանգած էր եւ դարկ տալու նոր հեռանկարներու ֆրանսական ձեռնարկութիւններու համար, երկրի մը մէջ, որ քարիւղի երկրորդ արտադրողն է Ափրիկէի մէջ: Ֆրանսայի պետական ղեկավարի մը առաջին այցելութիւնն է Անկոլա:

ԱՐԹԻՒՐ ՌԷՆՊՈՅԻ մէկ անտիպ գրութիւնը յայտնաբերուած է, գրեթէ դիպուածով, չարժանկարի երիտասարդ բեմադրիչի մը կողմէ, որ Շառլըվիլ – Մէզիէր գացած էր փաստանկար մը պատրաստելու համար բանաստեղծին մասին: Գրատուներու մէջ կատարած իր պպտոյտներու ընթացքին է, որ գրավաճառ մը իրեն ցոյց կու տայ «Փրոկրէ տէ գ'Արտէն»ի երեք թիւեր եւ անոնցմէ մէկն է որ իր ուշադրութիւնը կը գրաւէ: Գրավաճառը կը խոստովանի թէ այդ 3 թիւերը երկու տարի է պահած է: Ուշադրութիւնը գրաւած թիւը, թէեւ պատռուած, կը գնէ շուրջ 30 եւրոյի: Գրավաճառը կ'ըսէ թէ ցարդ ոչ ոք հետաքրքրուած է այդ թիւերով եւ ինք ալ չէ անդրադարձած, որովհետեւ չէր յիշեր Ռէնպոյի ծածկանունը: Արդարեւ, բանաստեղծը այդ գրութիւնը ստորագրած է Ժան Պօտրի: Գրութիւնը կը կրէ «Պիսմարքի երազը» խորագիրը. լոյս տեսած է 1870ին եւ որակուած է «ֆանթէզի»: Հեղինակը 16 տարեկան էր:

ՄԱԿ-ի ընդհանուր քարտուղարը՝ Պան Քի-Մուն կրցած է Պիրմանիա երթալ, ուր Մայիս 22ին իսկ հանդիպում ունեցած է ճունթայի ղեկավարին հետ: Վերջին լուրերու համաձայն մեռեալներու թիւը 134 հազար է եւ կէս միլիոն ալ անօթեւան կը գտնուի:

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻԱ երեք տարուան համար վերընտրուած են ՄԱԿ-ի Մարդկային Իրաւանց խորհուրդին մէջ: Երկու երկիրներուն մրցակից էր Սպանիա, այն երկու աթոռներէն մէկուն համար, որոնք շնորհուած են Արեւմտեան Եւրոպայի:

ՕՐԵԿՈՆԻ մէջ Օպամայի յաղթանակը իրեն կ'ապահովէ զգալի տարբերութիւն մը Հ. Գլինթընի հետ, որ սակայն տեղի չի տար եւ կը յամառի շարունակել իր ընտրապայքարը: Կը թուի որ Օպամա համակերպած է կացութեան եւ ինք կը զբաղի գլխաւորաբար հանրապետական թեկնածուին վրայ յարձակելով: Եթէ այս վերջինին (Մէք Քէյն) թեկնածուի հանգամանքը խնդրոյ առարկայ չէ, դեմոկրատներուն համար դեռ անհրաժեշտ է որ Օպամա, Օգոստոսի վերջ, ապահովէ 2210 պատգամաւորներու վաւերացումը Տէնվէրի մէջ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ ճամբու արկածներու թիւը ամէն օր յաւելում կը կրէ: Մայիս 22ին, Մարսէյլի հիւսիսեան մէկ թաղամասին մէջ, կին մը իր երկու զաւակներով (3 տարեկան եւ 9 ամսու) որ մայթին վրայ կը քալէր, զոհ գացած է մոթոյի մը, որ իր կարգին մայթին վրայ նետուած էր կառքի մը հարուածէն, որու վարորդը այլեւս կառք վարելու արտօնութիւն չունէր: Մայիս 23ի վաղ առաւօտեան ալ, շատ ծանր արկած մը պատահած է Պլուայի մօտ կառուղիին վրայ, ուր զբօսաշրջիկներու հանրակառք մը արկած ունեցած է: 7 մեռեալ կար, 7 ծանր վիրաւորներ եւ 19' թեթեւ: Բոլորն ալ Մարոքցի էին:

Օ. ԷՍ. ՍԷ. Ը.ն կը գտնէ որ Վրաստանի երեսփոխանական ընտրութիւնները «անկանոն եւ թերի»» եղած են: Առաջին մասնակի եւ պաշտօնական արդիւնքներու համաձայն Սահակաշվիլիի կուսակցութիւնը լայն մեծամասնութիւն մը ապահոված էր, ինչ որ ընդդիմութիւնը չընդունիր:

ՀԱՐԱՒԻ ԱՓՐԻԿԷԷՆ աւելի քան 10 հազար Մոզամպիքցի իրենց երկիրը վերադարձած են փրկուելու համար ցեղապաշտ յարձակումներէն: Կը կարծուի, որ այս թիւը յաւելում պիտի կրէ:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ արտաքին նախարարը Ց. Լիվնի որոշ պահանջներ կը դնէ Սուրիոյ հետ իր բանակցութիւններուն համար: Կը պահանջէ օրինակ որ Սուրիա վերջ տայ զօրավիգ ըլլալու ահաբեկչութեան, այսինքն լիբանանեան Հըզպոլլային եւ Համասին:

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ հիւսիս – արեւելեան շրջանի Շաղչարան քաղաքին մէջ 2.000 ցուցարարներ իրենց բողոքը արտայայտած են ամերիկացի զինուորի մը դէմ որ պղծած էր Գուրանի մէկ օրինակը: Ցոյցին ատեն 3 հոգի մեռած է, որոնց մէջ ՕԹԱՆ-ի մէկ զինուորը: Ցուցարարները փորձած են մուտք գործել ՕԹԱՆ-ի մէկ զինուորական կայանը, բայց ետ մղուած են:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԱԿԵՏ

ՄԱՐՏ 1-Ի ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ԿԾԻԿԸ ԿԸ ՔԱԿՈՒԻ

Մարտ 1ի խռովութեան հետաքննութիւնը պարզած է դէպքերու ընթացքին գործածուած եւ վիրաւորելու նպատակով յատկապէս պատրաստուած մետաղեայ սրածայր ձողերու պատուիրատուն, պատրաստութեան վայրը եւ պատրաստողին ինքնութիւնը: Պատուիրատուն եղած է Համլէթ Յովհաննիսեանը, միջնորդը՝ Վրէժ Նիկոլեանը, իսկ տրուած նմոյշին վրայ ձողեր պատրաստողը՝ Հրաչեայ Սահակեանը:

Վ. Նիկոլեան Փետրուար 29ին 80 ձողերը փոխադրած է Ազատութեան հրապարակ: Անոնք գործածուած են յաջորդ օրը ոստիկաններու դէմ բռնութիւն կիրարկելու, զանգուածային անկարգութիւններու նպատակով: Ինք խոստովանած է թէ ձողերը ոստիկանութեան դիմադրելու համար նախատեսուած էին:

Վ. Նիկոլեան ձերբակալուած է, Հ. Յովհաննիսեան կը փնտռուի:

* * *

ՀԵԼՍԻՆՔԵԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՎԷՃԻ ՄԸ ԸՆԹԱՑՔԻՆ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ ԿՐԱԾ Է

Երթեւեկի վէճի մը ընթացքին, Երեւանի մէջ, Մայիս 21ին ատրճանակով մը յարձակում գործուած է Հայաստանի Հելսինքեան ընկերակցութեան նախագահ Միքայէլ Դանիէլեանի վրայ: Ատրճանակը կազի ըլլալով ենթական լուրջ վնաս կրած չէ:

Որոշ աղբիւրներ կը տեղեկացնէին թէ Մ. Դանիէլեան ալքոլի ազդեցութեան տակ, ի՛նք պատճառ եղած է միջադէպին, տեղեղ վէճի մը բռնուելով Հայաստանի առաջադիմական կուսակցութեան նախագահ Տիգրան Ուրիխանեանի հետ: Քրէական գործ յարուցուած է:

* * *

Ֆրանսայի հայ իրաւաբաններու ընկերակցութիւնը հաղորդագրութեամբ մը ցաւ կը յայտնէ Միքայէլ Դանիէլեանի վրայ կատարուած յարձակումին: Կ'ըսուէր թէ ընկերակցութիւնը տարիներէ ի վեր առիթներ ունեցած է անոր գործունէութեան հետեւելու եւ վկայ է թէ Մարդկային իրաւունքներու մարզին մէջ ըման յանձնառութեան տէր մէկն է:

Ընկերակցութիւնը ակնկալութիւն կը յայտնէ որ արդարադատ իշխանութիւնը անաչառ հետաքննութեան ձեռնարկէ:

* * *

ՔՈՍՈՎՈՅԻ ԽԱՂԱՂԱՊԱՀՆԵՐՈՒՆ ԹԻՒԸ Կ'ԱՒԵԼՆԱՅ

Ազգային ժողովը Մայիս 22ին միաձայնութեամբ որոշած է փոխանակ 34 հոգինոց հրաձիգ դասակի, Քոսովօ ղրկել 70 հոգինոց վաշտ մը: Իրաքի հայ խաղաղապահներու թիւն ալ աւելցնելու նիւթով բանակցութիւններ տարուած են, սակայն, ինչպէս ըսած է պաշտպանութեան նախարար Ս. Օհանեան, տակաւին վերջնական որոշում տրուած չէ: Իսկ Աֆղանիստան զինուոր ղրկելու մասին որեւէ համաձայնութիւն չկայ:

* * *

Ռ. ՔՈՉԱՐԵԱ՞Ն ԱԼ ՏՈՒՆ ՉՈՒՆԻ...

Նախկին նախագահ Ռ. Քոչարեանին սեփական բնակարան կառուցելու համար 2008ի պիւտճէէն գումար կը յատկացուի: Ատկէ զատ, Երեւանի քաղաքապետին յանձնարարուած է իրեն գրասենեակի տարածք տրամադրել, նաեւ հարկաւոր գումարը, այդ գրասենեակը նորոգելու համար: Այս մասին տեղեկացուցած է կառավարութեան Մայիս 22ի նիստին, կառավարութեան առընթեր Պետական գոյքի վարչութեան պետ Կարինէ Կիրակոսեան:

Ռ. Քոչարեանի պիտի տրուի նաեւ իր աշխատավարձքին 80%ին չափով ցմահ թոշակ, ըստ օրէնքին մէջ վերջերս կատարուած փոփոխութեան. այդ տոկոսը նախապէս 75% էր:

* * *

ՀՅԴ 30ՐԴ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Մայիս 21ին կառավարութեան նիստերու դահլիճին մէջ բացուած է ՀՅԴ 30րդ ընդհանուր ժողովը, 30 երկրէ ներկայացուցիչներով: Ներկայ գտնուած են նաեւ վարչապետ Տ. Սարգսեան, արտաքին գործերու նախարար Է. Նալպանտեան, համախոհական կառավարութեան մասնակից կուսակցութիւններէն եւ ընդդիմութենէն դէմքեր, մտաւորականներ, մամուլի, կրթութեան ոլորտի ներկայացուցիչներ: Ուղերձ մը յղած է Նախագահ Ս. Սարգսեան:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԱՍԻՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

Եւրոպական խորհրդարանի Մայիս 21ի լիագումար նիստին օրակարգի նիւթը եղած են Եւրոպայի անդամակցութեան նպատակով Թուրքիոյ 2007ի յառաջդիմութիւններուն տեղեկագիրը եւ անոր համար պահանջուած 28 սրբագրութիւնները: Ընդհանուր առմամբ տեղեկագիրը կը քննադատէ գլխաւորաբար իրաւական պետութեան ստեղծումին առընչուած բարեփոխումներուն, օրէնսդրական եւ փոքրամասնութիւններու իրաւունքներուն բարելաւման յապաղումը: Կը կը նշէ թէ նոր յապաղումներ լուրջ ազդեցութիւն կ'ունենան բանակցութիւններու ընթացքին վրայ:

Ցեղասպանութեան ճանաչումի, ժխտողականութեան հարցերը դուրս մնացած են տեղեկագրէն. նոյնիսկ շնորհիւ Թուրքիոյ շահերուն պաշտպան Թուրք եւ այլ երեսփոխաններու ջանքերուն, բաւական թեթեւցած տարբերակով նշուած է Հայաստանի կիրարկուած 15 տարուան շրջափակումը:

Տեղեկագիրը բաւական մեղմ մօտեցում ունեցած է պատժական օրէնքի 301րդ յօդուածին հարցին ալ. ըսելով հանդերձ թէ այդ յօդուածին ջնջումը լաւագոյն լուծումը կ'ըլլար, տեղեկաբեր տիկին Օօմէն-Ռուիժթէն վերջերս կատարուած մակերեսային փոփոխութիւնը «առաջին քայլ մը» նկատած է:

Հայ Դատի Եւրոպայի յանձնախումբը Մայիս 22 թուակիր հաղորդագրութեամբ մը քննադատած է տեղեկագիրը:

ՊԱՔՈՒ ԶԱՅՐԱՑԱԾ Է ԻՐԱՆԻ ԵՒ ԼԻԹՈՒԱՆԻՈՅ

Իրանեան հեռաձայնի ընկերութիւն մը գործակցութեան համաձայնագիր ստորագրած է Ղարաբաղի «Թէլէքոմ»ին հետ: Յաւելեալ՝ ընկերութեան կայքէջին վրայ Ղարաբաղը ցոյց տրուած է որպէս Հայաստանի հող: Նման մեղք մը գործած է լիթուանական «Կէ Մոպիլ»ն ալ: Ան ալ կայքէջի իր քարտէսին վրայ Ղարաբաղը ցոյց տուած է Հայաստանի մէջ:

Պաքու անընդունելի գտնելով եղածը հակազդած, բողոքած է Իրանի Պաքուի դեսպանը բացատրած է թէ խնդրոյ առարկայ ընկերութիւնները սեփական ըլլալով, պետութիւնը ոչինչ կրնայ պարտադրել անոր: Նոյն պատճառաբանութիւնը տուած է Լիթուանիոյ դեսպանն ալ:

Ատրպէյճանի արտաքին գործերու նախարարութեան բանբերը յայտարարած է թէ վերաքննութեան կ'ենթարկեն Իրանի ու Լիթուանիոյ հետ իրենց դիւանագիտական յարաբերութիւնները:

ՅԻՊԷ-Ի ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑԸ ՔՐՈՆԻԿԱԳԻՐ ԵՒՍԵԲԻՈՍԻ ՀԵՏ

ՄԱՍՆ ՉՈՐՐՈՐԴ

ՅԻՊԷ — Անմեղի չըլլայ հարցնել թէ մենք հիմա Հայաստանի ո՞ր կողմը կը գտնուինք:

ԵՒՍ. — Արարատի շրջանի Երասխ գիւղէն մինչեւ Արագածոտնի Թալինի շրջան կը նկատուի ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ: ԵՐԱՍԽԷՆ վար սկիզբ կ'առնէ ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ իսկ Թալինէն վեր ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ որ կ'ընդգրկէ Շիրակի, Լոռիի եւ Տաւուշի մարզերը: Մենք չարունակենք Արագածի երկրորդ օղակի մեր ուխտագնացութիւնը, մայրուղիով Աշտարակէն դէպի հիւսիս-արեւմուտք, շուրջ 50 հազ. մեթր կլրապատ ճամբան արագօրէն կտրելով եւ ատրճանաւոր կերպով 600 մեթր բարձրանալով կը հասնինք ԹԱԼԻՆ:

ՅԻՊԷ — Ես այդ ճամբան շատ անգամ բրած եմ եւ միշտ հարց տըւած թէ ինչպէ՞ս մարդիկ կ'ապրին այդ լուսնային ամայութեան մէջ, ծածկուած համատարած լաւայի շերտերով ուր ոչ ծառ կը բուսնի ոչ բանջարեղէն... այլմոլորակային ֆիլմեր դարձնելու յարմարագոյն բնանկար:

ԵՒՍ. — Հինէն ի վեր Արագածի այս ամայի կողերը եղած են ապաստանարան հալածուած ժողովուրդին: Ասորեստանի դաժան եւ աւերիչ յարձակումներու առեն հոն ապաստանած պիտի ըլլան մեծ թիւով Ուրարտացիներ, որոնց հետքերը, կիկլոպեան ամրոցները, աւերուած գիւղատեղիները մինչեւ այսօր կան: Աւելի ուշ, արաբական, սելճուքեան, թաթարական արշաւանքներուն՝ քրիստոնեայ Հայեր օգտուած են անոր դժուարամատչելի կայքերէն: Վերջին դարերուն, յատկապէս 1823 թուականէն սկըսած, բիւրաւոր արեւմտահայեր, թողած Վասպուրականի, Տուրուբերանի եւ Շիրակի բարեբեր դաշտերը եկած վերածաղկեցուցած են միջնադարեան լքուած գիւղերը, վերանորոգած դարեր բոլորած սրբատեղիները, նոր կեանք տուած են Արագածի շրջանին, սաեղծելով երեք քաղաք, 117 գիւղ: Այխշան շրջկեդրոնի քաղաքը Թալին՝ կ'անուանէ գիւղ 266 բնակիչներով. այսօր 8.000 եւ աւելի բնակչութիւն ունի: Արագածոտնի մարզի 117 գիւղերուն մէջ ուր Թուրք, պարսիկ, Թաթարները մեծամասնութիւն կը կազմէին այսօր դարձած են ամբողջովին հայաբնակ, բացի մի քանի եզիտի պատմական գիւղերէն, որոնք իրենց կարգին, որպէս այլադաւան փոքրամասնութիւն հալածուած օսմանեան Թուրքերէն, եկած հաստատուած են Արագածի հովանիին ներքեւ:

ՅԻՊԷ — Մաղթենք որ Արագածի հովանիին տակ վերջնական խաղաղութիւն գտած Ալաշկերտի, Մուշի, Սասունի, Վանի, Կարսի, Էրզրումի արմատներէն ծլած սերունդները այսուհետեւ ապրին երջանիկ եւ շինարար կեանք մը:

ԵՒՍ. — Ցաւօք սրտի այլեւս Արագածն ալ բաւարար չէ պաշտպանելու իր փէշերուն ապաստանած ժողովուրդը. ժամանակները փոխուած են. հիմա հոն ալ կը գործեն մանր-մանր սուլթաններ, մայրաքաղաքի մեծ սուլթաններէն ղեկավարուած, զանազան ճնշումներու ենթարկելով կը հեռացնեն ժողովուրդը, կը պարպեն գիւղերը, որոնց բնակիչները լեռներէն հեռու՝ ովկէանոսներու ափերը կը փնտռեն հանգիստ նաւահանգիստներ... խե՜ղճ ժողովուրդ:

ՅԻՊԷ — Ասոր ականատեսը կ'ըսեն. կը թուի թէ այս ժողովուրդը միայն անդենականին մէջ վերջնական խաղաղութիւն պիտի գտնէ: Եկուր մենք մտնենք ԹԱԼԻՆ:

ԵՒՍ. — Քրիստոսէ երկու հազար տարիներ առաջ՝ պղինձէ դարի աւարկաներ յայտնաբերուած են Թալինի մէջ: Դարձեալ Ն.Ք. Արշամ Թագաւորի սաեն Ջաջուռ Արծրունին իր պաշտպանեալը «աղխիւ եւ ամենայն պատրաստ կազմութեամբ բնակեցուցանէ ի կողմն Արագածոյ ի գիւղն ԹԱԼԻՆ կոչեցեալ» (Այրարատ, էջ 137): Ք.Վ. երկրորդ դարուն Պտղոմէոս յոյն աշխարհագիրն ալ կը յիշէ զայն ԹԱԼԻՆԱ անուան տակ. անկէ վերջ, մինչեւ Է. դարի երկրորդ կէսին յիշատակութիւն չկայ: Այդ տարիներուն Ներսէհ Պատրիկ Կամսարական Տիրամօր նուիրուած փոքր, կեդրոնագմբէթ, միախորան եկեղեցի մը կը կառուցանէ որ հրաշքով կանգուն է մինչեւ այսօր, ուր բաւական ընթեռնլի երկաթագիր արձանագրութիւն մը կ'ըսէ.

«Ես Ներսեհ Պատրիկ Տէր Շիրակի եւ Արշակունեաց, այս եկեղեցին շինեցի Ս. Աստուածածնի անունով, ի բարեխօսութիւն ինձ, եւ Շուշան կողակցիս եւ Հրահատ որդւոյս համար»: (Նոյն, 138):

Մեր հռչակաւոր գիտնական Անանիա Շիրակացին ալ որ ժամանակակից էր, իր Թուաբանական առեղծուածներէն մէկուն մէջ կը գրէ.

«Ներսեհի Կամսարականի Շիրակայ եւ Արշակունեաց Տեառն՝ բուն կանգնէր առ ստորոտով լերինն որում Արտին կոչեն...» (138):

ՅԻՊԷ — Թալինի հռչակաւոր Կաթողիկէ եկեղեցի՞ն ալ Ներսեհին ձեռակերտն է:

ԵՒՍ. — Որեւէ թուական կամ ակնարկ չկայ այս հրաշալի գմբէթաւոր պազիլիքի մասին: Նկատի առած զարդաքանդակներն ու ճարտարապետական յօրինուածքը Է. դարի կը պատկանի. գործ՝ Կամսարական իշխաններու, հաւանաբար անոնց ապարանքին մօտակայքը կառուցուած, միջնադարեան ընդարձակ գերեզմանատան մը մէջ, որուն շնորհիւ շուրջը աւելորդ շինարարութիւններ չեն կատարուած, իր հզօր առանձնութեամբ շատ կը յիշեցնէ Անիի Կաթողիկէն: 36.7 մ. երկայնքով եւ 26.7 մ. լայնքով, Արուճի, Դուինի կաթողիկոսարանի, Պտղնիի պազիլիքներուն ընտանիքին կը պատկանի: Այդ ընդարձակ ծաւալին տրուած ճարտարապետական լուծումները ստեղծած են ներդաշնակութիւն, հաւասարակշռութեան զգացում, իր ներքին կերպարանքն ալ համեմատած է դարի միւս կառոյցներուն՝ Թալինի կաթողիկէին, աշխարհիկ եւ պալատական շքեղութիւն տուած է, թըմբուկի 12 եւ ճակատներու 29 բարձր, լայն պատուհաններէն բացի ունի 9 հատ ալ բոլորակ:

ՅԻՊԷ — Նման հրաշալիք մը եթէ քիչ մը վերականգնենք գիտե՞ս ինչ հրաշալի դասական համերգներու փառատօններ կրնայ ընդունիլ. Խօթներորդ դա՜ր...:

ԵՒՍ. — Այս առիթով եկուր քեզի հայկական առակ մը յիշեցնեմ որ լուսահոգի Տիրամայրս սաէպ կը կրկնէր. «Էշը ինչ գիտէ թէ նուշը ինչ է»: Մեր ներկայ մշակոյթի գործիչներուն եւ սաողերուն համար Լենինի հրապարակը, իր խլացուցիչ բարձրախօսներով, ինքնաշարժերու ծուխերով եւ աղմուկով շատ աւելի նպատակայարմար է, հոն կարելի է հրախաղութիւն ընել, օդապարիկներ բարձրացնել, հրաասյլներով տողանցք ընել, ծամօն ծամել...

ՅԻՊԷ — Նորէն լեզուդ ցաւած ակռայիդ գնաց. Թալինի մասին ուրիշ ըսելիք չունի՞ս:

ԵՒՍ. — Ըսելիքս չեմ մոռնար. եկո՛ւր քեզի ես հարց մը տամ, հարց մը որ այս վերին տասնամեակին մտատանջութիւն դարձած է հոգիիս մէջ եւ տառապանք: Ինծի չափ դուն ալ գացած-եկած ես հայրենիք. կը հետեւիս անոր ամէն քայլին. կը դիտես հաղորդումները, կը կարդաս մամուլը, կը հանդիպիս անոր գիւանագէտներուն եւ երկրէն հեռացած քաղաքացիներուն, անկեղծ ըսէ, չէ՞ս զգար որ տարբեր հորիզոններէ եկած մարդիկ են, ամենեւին նոյն մտահոգութիւնները չունին, ոչ ալ բարոյական արժէքներուն նոյն կշիռը կու տան, արհամարհանք չըսեմ՝ բայց սարսափ ազդող անտարբերութիւն մը հանդէպ լեզուին, անոր մաքրութեան, ուղիղ գրութեան, բառային հարստութեան, մշակութային արժէքներուն, Աստուծոյ պատուիրաններուն, մարդկային յարաբերութիւններուն... մէկ խօսքով չարժած յուսանկարի նման պղտոր բան մը կայ որ չի հանգչեցներ:

ՅԻՊԷ — Ես կը համարիմ որ այդ ամէնը հետեւանք է 80 տարիներու սովետական վարչակարգի ստեղծած դժուարութիւններուն եւ անապահովութեան մթնոլորտին...:

ԵՒՍ. — Համակարծիք չեմ քեզի սիրելի Յիպէ. Օսմանեան եւ Քեմալական վարչակարգը շատ աւելի դաժան էր: Ինչո՞ւ Պոլսեցի Հայը եւ առհասարակ Կիլիկեցին իր բարոյական սկզբունքները երբեք չխախտեց. բովանդակ Միջին-Արեւելքի մէջ հազիւ թէ կէս միլիոն Հայ ապրի այսօր. գիտե՞ս քանի տասնեակ վարժարաններ, եկեղեցիներ եւ մշակութային կազմակերպութիւններ ունին, հակառակ ամէն տեսակ դժուարութիւններու կանգուն եւ գործօն. ըսէ՝ խնդրեմ երկու միլիոն հայութիւն հաշուող Թուրքիոյ եւ մէկ միլիոն մնացեալ հանրապետութիւններու հայերը քանի՞ դպրոց, թերթ կամ մշակութային կազմակերպութիւններ ստեղծած են. հարստութեան մէջ կը ծփան, պետական պիւտճէի համար գումարներ կը խաղան, բայց ինչո՞ւ որեւէ գիտակցութիւն չէ մնացած մէջերնին... չէ՞ս կարծեր որ ծնային տարբեր բաղադրիչներով կերտուած ենք:

ՅԻՊԷ — Հարցումներդ մտածել կուտան. պատասխան չունին. իմ ուղեղիս մէջ ալ այս վերջերս հարցեր կան որ մղձաւանջ դարձած են:

ԵՒՍ. — Այսի՞նքն:

ՅԻՊԷ — Ինչպէ՞ս կարելի է ազգի ընտիր այն տղաքը որ մեծ զրկանքներով, կեանքի գինով նակատած են Երկիրը ազատագրելու ժանգոտած շղթաներով ձերբակալել եւ բանտերը նետել... որպէս ոմանց քունը փախցնող խռովարարներ...

ԵՒՍ. — Եկո՛ւր Թալինի մասին մնացեալ ըսելիքներու վրայ անդրադառնանք: Եկեղեցիներու շինութեան տարիներուն, — կը գրէ Ալիշան — Թալին ճոխ եւ շատ բազմամարդ էր եւ մեծ տուներուն, Աստուածայայտնութեան եւ Զատիկին, մինչեւ 360 նորապսակ հարսեր արծաթազամ կօշիկներով եկեղեցի կ'երթային (էջ 139):

(Շար. 24)

ՋՈՒՐԸ ՄԵՐ ԱՄԵՆԱՃՈՐ

Կլիմայական ջերմացումը ամէնէն մռայլ նախատեսումները ընել կու տայ երկրագունտին ապագային մասին: Գիտնականներ մինչեւ իսկ անկարելի չեն նկատեր որ Երկիր մոլորակին ջերմաստիճանը հասնի 250ի եւ ծծմբական թթուի անձրեւներով ողողուի ան: Ու դժուար չէ եզրակացութիւնը. եթէ մարդկութիւնը անյապաղ լրջօրէն չզբաղի ջուրի հարցով, տագնապը պիտի առաջնորդէ մինչեւ մարդ արարածին անէացման:

Լրջօրէն զբաղելու թելադրանքը շատ երկիրներ մղած է ծովու ջուրը օգտագործելու ձեւերուն. ամէն կողմ կը հիմնուին զայն աղաթափելու գործատուներ, որպէսզի բաւարար ջուրէ զուրկ բնակչութիւններուն անոյշ ջուր հայթայթուի: Եւ քանի որ մեր մոլորակը 70% ովկէաններէ կազմուած է, կը բաւէ ջուրի այդ անծայրածիր պաշարին սպը դտել:

Հարաւային Ամերիկա, Մեքսիքա, Թեքսաս, Աւստրալիա, Պահրէյն, Հնդկաստան, Միջին-Արեւելքի երկիրներ, կամ ունին իրենց ազատարանները, կամ ծրագիրներ կ'ուսումնասիրեն: Սակայն, հարցին մասնագէտները վստահ չեն որ այդ զատարաններով հարցը հիմնապէս պիտի կարգադրուի: Ա. խնդիրը այն է որ զտումի այդ թէքնոլոժին բաւական սուղ կ'արժէ: Այդ է արդէն պատճառը որ զտարաններ կան Իսրայէլի, Սաուտի Արաբիոյ մէջ, բայց ոչ Ափրիկէի: Երկրորդը՝ մարդկութիւնը անոյշ ջուրի պաշարները այնքան մեծ արագութեամբ կը սպառէ որ թէքնոլոժիով կորուստը հատուցանել կարելի պիտի չըլլայ: Կայ նաեւ ջերմացումի հետեւանք այն պարագան որ ոչ միայն երկրագունդին սառնակոյտերը կը հքանան, այլեւ ովկէանոսներու ջուրին թթուի համեմատութիւնը կ'աւելնայ: Եւ հաշիւներու համաձայն, ճարտարարուեստի յեղափոխութենէն ի վեր արդէն 30% է այդ յաւելումը եւ մինչեւ դարավերջ կրնայ 150%ի հասնիլ: Միւս կողմէն, կարելի չէ ըսել թէ աղաթափման միջոցին դիմողները հաշուած են այս գործողութեան արտանետումի կարեւոր քանակը: Այդ գործատուները այսօր օրական 19 միլիոն խոր. մեթր ապը կ'արտադրեն: Մինչեւ 2015 պիտի եռապատկուի այդ թիւը ու նոյն համեմատութեամբ ալ աւելնայ ովկէանոսներու թթուութեան մակարդակը: Առկէ զատ, ջերմացումին որպէս հետեւանք, ովկէանոսները աւելցող քանակով բնածխային թթու եւ այլ կազեր կը

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎԱՆՔԵՐՈՒ ԵՒ ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՃԱՇԵԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Երեքշաբթի, Մայիս 14ին երեկոյեան տեղատարափ անձրեւը արգելք չեղաւ որ Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ Ֆրէնկեան սրահը լեցուի հոծ բազմութեամբ, հիմնականօրէն Հայ, նաեւ Ֆրանսացիներով, որոնց հաճելի ներկայութիւնը անհաճոյ կացութիւն կը ստեղծէ օրուան դասախօսին, դիմագրաւելու լեզուական ընտրութեան հարցը: Այնուհանդերձ, դասախօսը գոհացուցիչ ելք մը որդեգրեց. ֆրանսերէն լեզուով համառօտ ներկայացումէ յետոյ, շարունակեց հայերէնով. յաջորդեց ներկայ Հայաստանի կարեւոր յուշարձան – վարդապետանոցներու ժամ մը տեւող ցուցադրութիւնը. անոր աստղձը նկարահանուած էր նոյնինքն դասախօսին կողմէ:

Մանուկ Քիւրտօղլեան, եկեղեցւոյ խնամակալութեան անունով ներկայացուց Հ. Յ. Վ. Պզտիկեանը, որպէս հմուտ վանական մեր անցեալի պատմութեան, մաղթեց որ դասախօսութիւնը ունենայ յաջորդական շարքեր, նման նիւթերու նուիրուած:

Հ. Պզտիկեան դիպուկ անդրադարձ կատարեց մեր ազգային մշակոյթին: Ի տարբերութիւն անցեալի մեծ քաղաքակրթութիւններու, Ասորեստանի, Պարսիկներու, Եգիպտոսի Փարաւոններու, որոնց մշակոյթը հիմնականօրէն ձեւացած է ԴԻԱԿԻ մը շուրջ, ստեղծելով բուրգեր, սփինքսներ, զուկուրաթներ եւն... Հայոց Արքայից–Արքան իսկ, ինչպէս նաեւ Հայրապետները թաղուած են եկեղեցիներու շրջափակերու մէջ, պարզ մահկանացուներու նման, բայց անոնք զարկ տուած են նոր սերունդներու դաստիարակութեան մեծամեծ զոհողութիւններ կատարելով:

Գրոց գիւտէն առաջ ուսանողներ կ'ուղարկուէին օտար մայրաքաղաքներ՝ Աթէնք, Հռոմ, Աղեքսանդրիա, Անտիոք, Պոլիս. Գիւտէն յետոյ ստեղծած են իրենց ուսումնարանները, դարերու ընթացքին մեծ զարկ տալով վանքերու կողքին բացուած ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՐԱՆ – ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆՆԵՐՈՒ, որոնց մէջ կ'աւանդուէին կրօնական եւ աշխարհիկ բազմաթիւ նիւթեր, սկսած մարդակազմութենէն, բժշկութենէն, աստղաբաշխութենէն մինչեւ աստուածաբանութիւն, երաժշտութիւն, տաղաչափութիւն, իմաստասիրութիւն, արուեստ, գրչագրութիւն, մանրանկարչութիւն եւ այլն, հասցնելով բացառիկ մակարդակի, գրաւելով նաեւ շրջակայ երկիրներէն օտար ուսանողներ:

Շնորհիւ վանքերու կատարուած իշխանական նուիրատուութիւններու, ստեղծուած էին ԿՐԹԱԹՈՇԱԿՆԵՐ, որոնցմէ կ'օգտուէին գըլխաւորաբար աղքատ դասակարգի ուսանողներ եւ վանականներ:

Դասախօս վարդապետը ֆիլմի ցուցադրութիւնը սկսելէ առաջ չէշտեց թէ որքա՛ն հարուստ անդաստան մըն է միջին դարերու հայ կրթական կեանքի ուսումնասիրութիւնը, որուն նախաճաշակ մը տուած է առենին Հայոց անցեալի բարքերու մեծագոյն մասնագէտ՝ Հ. Վարդան Հացունի Մխիթարեան միաբանը, իր «ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՆ ՀԱՅՈՑ ՔՈՎ» աշխատութեան մէջ (Վենետիկ 1923):

ԹՂԹԱԿԻՑ

ներծծեն, ապա ղանոնք տաքցնելով կ'արձակեն մթնոլորտին մէջ: Իսկ աղաթափման գործողութեան շարունակութիւնը կրնայ յանգիլ կէտի մը ուր ովկէանոսներուն մէջ միայն թթու մնացած ըլլայ:

Աղաթափումը հարցին տրամաբանական լուծում չհամարող գիտնականները կարեւոր թիւ կը կազմեն. այդ գործառումները ապականիչ ճիւղներ են. ծայր աստիճան կարեւոր չափով ուժանիւթ կը սպառեն եւ կ'արտադրեն թունաւոր աղջուր մը որ կը սպաննէ ջրային կեանքը, շատ լայն շրջանակի մը մէջ: Նոյն գիտնականները կ'առաջարկեն սուղ եւ վնասակար այդ ձեւին փոխարէն գիտակցիլ վնասին, վերջ տալ ջուրի ապականումին, վատնումին: Եւ ամէնէն կարեւորը՝ այդ բաները ընել ովկէանոսներուն ամբողջութեամբ թթուի պահեստներու վերածուելէն առաջ:

ՔԱՂՀԱՆ

ԱՐԺԱՆԹԻՆԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅ ԳՐՔԻ ՏԱՂԱՒԱՐ

Անցեալ Ապրիլ 24էն մինչեւ Մայիս 12 Պուէնոս Այրէսի մէջ տեղի ունեցաւ այլեւս դասական դարձած Գրքի միջազգային ցուցահանդէսը, այս տարի շարքի 34րդը, կազմակերպութեամբ Արժանթինի Գրողներու միութեան: Մշակոյթի եւ գրականութեան տարածումին ու ժողովրդականութեան սատարող այս կարեւոր նախաձեռնութեան իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն բազմաթիւ երկիրներ, որոնք իրենց տաղաւարներուն մէջ այցելուներուն կը ներկայացնեն արուեստի, գեղարուեստի, գիտութեան կամ մտաւոր այլ կալուածներու մէջ ունեցած իրենց նոր ստեղծագործութիւնները, բայց յատկապէս հրատարակուած նոր գրքերը: Ցուցահանդէսի տեւողութեան տեղի կ'ունենան բազմաթիւ ձեռնարկներ, ուր ելոյթ կ'ունենան հրաւիրեալ կարեւոր մտաւորականներ, լրագրողներ, գրագէտներ, միջազգային համբաւ ունեցող դէմքեր կամ արուեստագէտներ:

Ցուցասրահին մէջ տաղաւար ունեցող երկիրներու շարքին յիշենք Գերմանիա, Ֆրանսա, Նորվեկիա, Շուէտ, Իտալիա, Միացեալ Նահանգներ, Իսրայէլ, Փորթուկալ, Պրազիլ, Չիլի, Պոլիվիա, եւլն.:

Այս ցուցահանդէսին մէջ, առաջին տարիէն ի վեր, Հայ Գիրքը եւս կ'ունենայ իր տաղաւարը, որուն նախաձեռնութիւնը նախապէս կը պատկանէր Խրիմեան կրթ. հիմնարկութեան, իսկ Հայաստանի վերանկախացումէն վերջ փոխանցուած է ՀՀ դեսպանատան եւ Հայ կեդրոնի վարչութեան, գլխաւոր պատասխանատու ունենալով վարչական անդամ ճարտ. Խուան Գ. Թիւֆէնկճեանը: Հայկական տաղաւարին, անցեալ երեք շաբաթներուն, ցուցադրութեան ու վաճառքի դրուած էին հայերէն եւ օտարալեզու գիրքերու օրինակներ, իսկ տեղի ունեցան մշակութային բնոյթի երեք ձեռնարկներ: Առաջինը նուիրուած կարգ մը գիրքերու ներկայացումին 27 Ապրիլին գիշեր.– Պետրոս Հաճեանի «100 տարի 100 պատմութիւն»ը ներկայացուցին Ռուբէն Մողեան եւ տիկ. Նելիտա Պ. Թիւֆէնկճեան, Արա Ահարոնեանի «ՌԱԿ-ի հերոսներ» (ներ. Հայկ Շահինեանը, Գլօտ Մութաֆեանի (Ֆրանսա) «Հայերու ցեղասպանութիւնը» (ներ. Խ. Գ. Թիւֆէնկճեան), Ստեփան Շահինեանի (Պրազիլ) «Հայաստան» գեղատիպ ալպոմը (ներ. հեղինակը) եւ Լուսիա Տէօվլէթեանի (Վենեզուելա) «Արարատէն մինչեւ Ավիլա» (ներ. տիկ. Մարի Մոմճեան): Բոլոր գիրքերն ալ սպաներէն:

Երկրորդ ձեռնարկը կը կոչուէր «Հայաստանի օր», որ տեղի ունեցաւ Մայիս 1ին, եւ որուն ընթացքին խօսք առաւ ՀՀ լիազօր եւ արտակարգ դեսպան պրն. Վլատիմիր Կարմիրշալեան, այնուհետեւ ելոյթ ունեցան «Կոմիտաս» երգչախումբը, «Նայիրի», «Մասիս» եւ «Գայեանէ» պարախումբերը: Ներկայ եղան աւելի քան 1200 հոգի:

Երրորդ ձեռնարկը դարձեալ յատկացուած էր գիրքերու ներկայացումին, այս անգամ գեղարուեստական ելոյթներու յաւելումով: Ներկայացուեցան երջ. Բարգէն Կթղ. Կիւլէսէրեանի «Քրիստոնէական»ը, սպաներէնի թարգմանուած արժանթինահայ առաջնորդ Գիսակ սրբազանի (ներ. Թարգմանիչը) եւ երիտասարդ լրագրող Ալեքս Հաճեանի դարձեալ սպաներէն մէկ գործը՝ «Ընկերային կեղծիք», որ իմաստասիրական–ընկերաբանական խոհերու փորձագրութիւն մըն է, դասական եւ ժամանակակից փիլիսոփաներու մտածումներուն վերծանումով:

Ամբողջ ցուցահանդէսի տեւողութեան, Հայկական տաղաւարը ունեցաւ բազմաթիւ հայ թէ տեղացի այցելուներ: Աւելցնենք, որ այս տարի ցուցահանդէսը ունեցած է 1.240.000 այցելուներ:

Շնորհաւորելի է Հայկական տաղաւարի կազմակերպումը, որ տարւէ–տարի կը կատարուի կանոնաւոր կերպով եւ յաջողապէս, հանրային շարժում եւ հետաքրքրութիւն ըստեղծելով հայ մշակոյթի, Հայաստանի եւ մանաւորապէս հայ գրքի շուրջ: Սպասելի է սակայն, որ ըլլայ դեսպանատունը եւ ըլլայ կազմակերպիչ մարմինները մտածեն ընդարձակել տաղաւարի գործունէութեան ծիրը: Օրինակ, տաղաւարի մէջ զգալի էր Հայաստանի եւ այլ գաղութներու մէջ լոյս տեսած գրքերու պակասը: Կարելի է ակընկալել նաեւ, որ ցուցահանդէսի ընթացքին Պուէնոս Այրէս հրաւիրուին հայ գրագէտներ կամ արուեստագէտներ, ի խնդիր հայաշունչ մթնոլորտի ստեղծումին:

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

ԿՈՒԻՆՃԻԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱՆՈՑՈՒՄ

Վերջապէս Արխիպ Իվանովիչի ուղեկցութեամբ արուեստանոց մտաւ Այվազովսկին: Նրանք, ովքեր ամրանը տեսել էին ծերունի նկարչին, նրա մէջ ոչ մի փոփոխութիւն չնկատեցին. նոյն վեհ կեցուածքն ու սենատորի արտաքինը, նոյն իմաստուն մարդու աշխոյժ, սրաթափանց ու պարզ հայեացքը: Այվազովսկին բարեւեց եւ սիրալիր ժպտալով անցաւ նկարակալից նկարակալ:

– Հիանալի է, – կանգ առաւ նա Ալեքսանդր Բորիսովի էսքիզի մօտ: – Զգացւում է, որ դուք տարւում էք յաւերժական սառոյցների թագաւորութեամբ: Ամրանը կարծեմ դուք չէք եղել ինձ մօտ. ես դա ձեզ չեմ ներում:

– Ոչ, Իվան Կոնստանտինովիչ, չեմ եղել: Ես հիւսիսցի եմ: Այն ժամանակ, երբ իմ ընկերները էտիւդներ էին նկարում Ղրիմում, ես աշխատում էի ծայր Բեւեռում, Նոր Երկրում: Ես սիրում եմ իմ խստաշունչ երկիրը...

– Շատ լաւ է, – գովեց Այվազովսկին, – Ռիլովեան կեչիներ պատկերող տեսարանը: Ինձ թւում է լսում եմ, թէ ինչպէս են աղմկում ձեր սպիտակացօղուն գեղեցկուհիները:

Կոստիա Բոգաեւսկու էսքիզի առաջ Իվան Կոնստանտինովիչը բաւական երկար կանգնեց՝ մտախոհ հայեացքն անծանօթ, վայրի երկրին յառած: Մեռեալ անապատի դաժան վեհութեան: Թէժ արեւը ողողել է լքուած քաղաքը: Հեռւում՝ ժայռերի կատարին, մռայլօրէն գծագրուել են ճենովական պարիսպների աւերակները: Կատարեալ ամայութիւն, չարագուշակ լռութիւն:

– Տաղանդով է արուած, Կոստիա, բայց շատ է հեռու կեանքից: Թէոդոսիայի շրջակայքը երբեք այսքան մռայլ ու անկենդան չեն եղել: Բայց ի հարկէ, արուած է մեծ տաղանդով:

– Այո, հէնց այդ է, տաղանդին խանգարում է միւնխէնեան մոդեռը: Այդ անիծեալ դեկադենտութիւնը փճացնում է մեր Կոստիային, – ասաց Կուինճին:

Բոգաեւսկին դառնացած ցած կախեց հայեացքը:

– Իսկ ձեզանից այս ո՞վ է հէքեաթներ պատմում, – կանգ առաւ Այվազովսկին Նիկոլայ Ռերիխի էսքիզի մօտ, որը պատկերում էր Արքայազն Իվանին, աղքատիկ տնակի մօտ կանգնած: Լաւ հէքեաթասաց է, անմիջապէս երեւում է, որ սիրում եւ զգում է ռուսական հնութիւնը: Տեխնիկան համարձակ է, գեղանկարչի օժտուածութիւնն էլ կայ: Իսկ որտե՞ղ է ինքը՝ նկարիչը:

– Ահա նա, – Կուինճին մատնացոյց արեց մի կողմ կանգնած պատանուն՝ լուրջ, փոքր-ինչ ինքնամփոփ դէմքով: Պատանին խոնարհուեց յարգալից, բայց արժանապատուութեամբ:

– Նիկոլայը շատ աշխատասէր է: Սովորում է թէ՛ ակադեմիայում, թէ՛ համալսարանում: Բացի դրանից տարւում է նաեւ հնէաբանութեամբ, – փաղաքուշ հայեացքն իր աշակերտին ուղղած, սկըսեց բացատրել Արխիպ Իվանովիչը: – Դուք ճիշդ ասացիք, Իվան Կոնստանտինովիչ, Նիկոլայը սիրահարուած է ռուսական հնութիւններին, եւ թոյլ տուէք ասել, որ նա սքանչելի է դրանք կերտում: Ասանց ամէն կարգի թատերաբուսաֆորային պաճուճանքների, որոնցից այժմ երբեմն սիրտդ խառնում է: Գերեզմաններ է փորում-յայտնաբերում, հին դպրութեան յուշարձաններ է ուսումնասիրում եւ նման լուրջ հիմքերի վրայ ստեղծում է հին Ռուսաստանի կերպարը:

(Շար. 222)

ՄԱՀ ԲԱՐԵՐԱՐՈՒՀԻ ԼՈՒԻՍԱ ԵՍԱՅԵԱՆԻ

Վերջերս, յետ կարճատեւ հիւանդութեան, իր մահկանացուն կնքեց տիկ. Լուիսա Գասպարեան–Եսայեան, Հայ կեդրոնի բարերարներէն: Հանգուցեալը իր ամուսնոյն՝ ողբացեալ Պերճ Եսայեանի հետ, կառուցանած էին Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ կրթական հաստատութեան գեղաշէն եւ արդիական մանկապարտէզը, որ Հայ կեդրոնի վարչութեան կողմէ ի յիշատակ անոնց վաղմեռիկ դստեր մկրտուած է անոր անունով՝ «Ծիլտա Եսայեան»: –

Ս. Գր. Լուսաւորիչ մայր տաճարին մէջ, յաւարտ կրօնական արարողութեան, Հայ կեդրոնի վարչութեան անունով դամբանական խօսելով՝ պրն. Պետրոս Հաճեան վեր առաւ հանգուցեալ տէր եւ տիկին Եսայեանի բարեսիրական արարքը, իբրեւ օրինակելի ազգասիրութիւն, որ շարունակաբար կը սատարէ նոր սերունդներու հայեցի դաստիարակութեան գործին, որով եւ շարունակաբար թարմ կը մնայ բարերարներու յիշատակը:

Ա. Պ.

ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՄԱՅԻՍ 29Ի ՁԵՌՆԱՐԿԸ ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ

Հայ Դատի յանձնախումբը կը տեղեկացնէ թէ Ազգային ժողովին մէջ Մայիս 29ի օրը տեղի ունենալիք ձեռնարկը յետաձգուած է, մասնակիցներէն մէկ մասին պատճառաբանութիւններով: Հաւանական կը նկատուի որ նոր թուականը գուգադիպի 2008ի վերամուտին:

Ձեռնարկը կազմակերպուած էր նշելու համար Ֆրանսայի Ազգային ժողովին կողմէ Հայկական Ցեղասպանութեան ճանաչումին տասնամեակը: Նոր թուականը յետագային կը յայտարարուի:

ARMENIE 2008

Demandez notre brochure ARMENIE 2008.

Vous y trouverez différentes formules de séjours à la carte, de circuits accompagnés et extension au Karabagh.

● SABERATOURS
Le spécialiste des voyages en Arménie
11 rue des Pyramides
75001 PARIS
☏ 01.42.61.51.13
e-mail : armenie@saberatours.fr

● SEVAN VOYAGES
48 Cour de la Liberté
69003 LYON
☏ 04.78.60.13.66
e-mail : sevan@selectour.com

● WASTEELS VOYAGES
67 La Canebière
13001 MARSEILLE
☏ 04.95.09.30.60
e-mail : marseille@wasteels.fr

TEBROTZASSERE

RENTREE DES CLASSES 2008 - 2009

Inscriptions ouvertes
à partir du 5 mai 2008

TEBROTZASSERE
Académie de Créteil

Ecole mixte bilingue
Franco-Arménienne
1 boulevard du Nord
Carrefour d'Arménie
93340 LE RAINCY
Site internet : www.tebrotzassere.com

Chef d'Etablissement
Monsieur Haïg SARKISSIAN

- **Maternelle** : Trois sections
- **Primaire** : Sous Contrat Simple
- **Collège** : Sous Contrat d'Association avec l'Etat.

Equipe pédagogique compétente et motivée

- Programmes officiels de l'Education Nationale
- Enseignement de la langue et de la culture arméniennes
- Cours de chants : «Chorale Tebrotzassere»
- Cours de danse arménienne
- Cours d'informatique dès le primaire
- Langue vivante 1 : anglais
- Langue vivante 2 : allemand ou espagnol.

Equipements pédagogiques
Laboratoire de langues — Centre de Documentation et d'information — Salle informatique — Laboratoire de physique-chimie.

Activités extra-scolaires
Atelier de théâtre — Association sportive section football.

Pour tout renseignement :
Tél. / fax : **01 43 81 01 72**
direction@tebrotzassere.com

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ԿԻՐԱԿԻ, Մայիս 25

ՏՕՆ Է ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ

Այս առթիւ հանդիսաւոր պատարագ տեղի կ'ունենայ եւ Հայր Մերի ընթացքին Սուրբ Էջմիածնի անսասանութեան համար մաղթանք եւ աղօթք կը կատարուի:

Կը պատարագէ՝

ԻՍԱՀԱԿ Ս. ՔՀՆՅ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Հոգեւոր հովիւ
Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ

Կը քարոզէ՝

ԴԱՒԻԹ ԱՐՔ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Abraham DACHDJIAN, venu d'Arménie, chante et raconte les merveilles de Dieu...

ALFORTVILLE :
Le jeudi 29 mai à 10h
Le mercredi 4 juin à 20h30
à l'Eglise Evangélique Arménienne;
8 rue du Groupe Manouchien —
94140 Alfortville
Pour toute information : 01 47 36 02 50

ARNOUVILLE :
Le Dimanche 25 mai à 11h30
Le Vendredi 30 mai à 20h30
à l'Eglise Evangélique Arménienne;
5 avenue de la Concorde —
95400 Arnouville-lès-Gonesse
Pour toute information :
06 61 79 56 05 / 01 39 85 78 72

ISSY-LES-MOULINEAUX :
Le Mardi 3 juin à 14h
Le Jeudi 5 juin à 20h45
à l'Eglise Evangélique Arménienne;
28 avenue Bourgain /
55 avenue Victor Cresson —
92130 Issy-les-Moulineaux
Pour toute information: 01 47 36 02 50

U.C.F.A.F.

le jeudi 29 mai à 20 heures
Isabelle DANEL présentera
son livre :
«CONVERSATION avec ROBERT GUEDIGUIAN»
paru aux Editions
Les Carnets de l'Info
suivi d'un dialogue avec le public

Un livre d'entretien chaleureux, drôle et sincère

UCFAF —
6 Cité du Wauxhall, 75010 PARIS
Métro République

— **entrée libre** —

* * *

samedi 14 juin
cérémonie organisée par
l'Union Culturelle Française
des Arméniens de France - UCFAF et
l'Association Nationale des Anciens
Combattants et Résistants Arméniens -
ANACRA

EN HOMMAGE AUX DEPORTES ARMENIENS
partis du camp de Compiègne-Royallieu vers les camps nazis

à 14h : Dépôt de gerbe au Mémorial de l'Internement et de la Déportation, suivi de la visite du Musée
2 bis avenue des Martyrs de la Liberté - 60200 Compiègne.

renseignements et inscriptions :
jusqu'au mardi 10 juin
au 06 60 10 21 88

Possibilité de départ groupé
en train
et restauration rapide à l'arrivée

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՇԱԲԱԹ, Մայիս 24

ՏՕՆ Ս. ԳՐԻԳՈՐԻ ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻՆ ՄԵՐՈՅ ԵԼՆ Ի ՎԻՐԱՊԷՆ

սկիզբ ժամերգութեանց՝ *ժամը* 8·30*ին*
Պատարագ՝ *ժամը* 10·30*ին*:

ԿԻՐԱԿԻ, Մայիս 25

ՏՕՆ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ

սկիզբ ժամերգութեանց՝ *ժամը* 8·00*ին*
Պատարագ՝ *ժամը* 10·30*ին*:
Կը կատարուի մաղթանք Ս. Էջմիածնի:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Մայիս 28

90ՐԴ *ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Ա. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀՌՉԱԿՄԱՆ*

Երեկոյեան ժամերգութիւն՝ *ժամը* 17*ին*
Կը կատարուի գոհաբանական մաղթանք:

CITE INTERNATIONALE
UNIVERSITAIRE DE PARIS
Maison des Etudiants Arméniens -
Fondation Marie Nubar
Հայ Ուսանողներու Տուն -
Մարի Նուպար Հիմնարկութիւն
57 boulevard Jourdan — 75014 Paris

"Les mercredis de la MEA"

La Troisième République d'Arménie
Claire MOURADIAN
Historienne, Directrice de recherches
au CNRS
— Mercredi 28 mai/21h

Un état de la musicologie arménienne
Aram KEROVPYAN
Musicologue
— Mercredi 4 juin/21h

DIOCESE DE FRANCE
de l'Eglise apostolique arménienne
15 rue Jean Goujon — 75008 Paris
Mgr. Norvan ZAKARIAN
Archevêque de France
a le plaisir de vous convier
au cycle de formations
« COMPRENDRE L'HISTOIRE ARMENIENNE»
Qu'il anime chaque mois
4ème séance :
dimanche 25 mai de 17h à 18h
Salle Nourhan Fringhian
15 rue Jean Goujon — 75008 Paris
Métros: Champs-Elysées Clemenceau, Franklin Roosevelt ou Alma-Marceau
— Entrée libre —
Renseignements : 06 29 38 96 14

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՏՈՒՆ

ՄԱՐԻ ՆՈՒՊԱՐ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

2008 – 2009 *ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆ*

Ծ Ա Ն Ո Ւ Ց Ո Ւ Մ

Փարիզի Համալսարանական Միջազգային Ոստանի Հայ Ուսանողներու Տունը 2008–2009 ուսումնական շրջանին համար կ'ընդունի հայ երիտասարդներ որոնք բարձրագոյն ուսումնին պիտի շարունակեն փարիզեան համալսարանի մը մէջ (Մասթէր Ա.էն մինչեւ Տոքթորական): Ընդունման յանձնախումբը իր նիստը կը գումարէ յառաջիկայ Յուլիս 4ին: Դիմումները կ'ընդունուին մինչեւ Յուլիս 3: Թեկնածուները պարտին անձնագրուիլ Միջազգային Ոստանի կայքէջի վրայ՝ www.ciup.fr

Համացանցով կատարուած դիմումին գուգահեռ, տան տնօրէնին անունով մինչեւ նոյն թուականը պիտի ղրկուին՝

Ա. Անցագրի Ս. էջի պատճէն Հայաստանի Հանրապետութեան քաղաքացիներու համար:

– Մկրտութեան վկայականի մը պատճէն կամ համայնքային հաստատութեան մը պատասխանատուէն յանձնարարական նամակ մը՝ Սփիւռքահայերուն պարագային:

Բ. Փարիզեան համալսարանի մը կամ բարձրագոյն դպրոցի մը կողմէ տրուած արձանագրութեան հաստատագիր մը:

Գ. Կրթաթոշակի կամ աշխատավարձքի հաստատագիր մը կամ ծնողներու կողմէ խմբագրուած եւ բարտրագրուած երաշխիքի նամակ մը:

Այս փաստաթուղթերէն մէկուն բացակայութեան պարագային, տուեալ թղթածրարը չեղեալ կը նկատուի եւ չուսումնասիրուիր յանձնախումբին նիստին ժամանակ:

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

Monsieur le Directeur
Maison des Etudiants Arméniens
57 boulevard Jourdan
75014 Paris — France

maison.armenie@ciup.fr

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

PROGRAMME PILOTE DES ETUDES ARMENIENNES

organisé
par le HOM Côte Est (Croix de Secours Arméniennes) des Etats-Unis
pour les jeunes universitaires,
à l'Université de Bentley, près de Boston
Du 8 au 15 juin
Sous la direction du Dr ASBED KOTCHIKIAN
de l'Université de l'Etat de Floride

Les frais d'hébergement, de nourriture et de visites aux institutions arméno-américaines sont pris en charge par le HOM.
Frais d'inscription : 100 US dollars
Frais de voyage : à la charge du participant.

Pour plus de détails, contacter très rapidement
le bureau de la Croix Bleue des Arméniens de France
au 01 53 34 18 18
ou par mail cbaf@wanadoo.fr

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ 27
MARDI
27 MAI
2008

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

83, rue d'Hauteville — 75010 Paris

Tél. : 01 47 70 86 60 — Fax : 01 48 00 06 70

Courriel (e-mail) : jbaratch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ

Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)

270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ

C.C.P. Paris 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.965

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

83e ANNEE — N° 21.965

Ո՞ՒՐ ԵՆ ԲԱՑՈՒԵԼԻՔ ԱՐԽԻՒՆԵՐԸ

Թուրք պատմութեան հիմնարկի նախագահ եւ ժխտողական քաղաքականութեան պարագլուխ Ե. Հալաչօղլու ուրացումի գերագոյն ժեստով մը 1915ի իր ունեցած արխիւները բանալու մարտահրաւէր ուղղած էր ՀՅԴ Պոսթընի պատասխանատուներուն: Աւելցուցած ալ էր որ իրենք պատրաստ են 20 միլիոն տոլար յատկացնելու այդ արխիւներուն դասաւորման, որպէսզի հոն պահուած փաստաթուղթերը գործածելի ըլլան: Հալաչօղլու կը մեկնէր այն համոզումէն թէ թրքական թեզերուն դարկ տալիք փաստաթուղթեր կան հոն, սակայն քանի որ անոնց հրապարակումը հայկական կողմին գործին չի գար, անոնց դասաւորուած չըլլալու պատրուակով Հայերը չեն բանար զանոնք:

Ժխտումին եւ ուրացումին ամբարտաւանութիւն ալ միացուցած այս կոչին հակազդեցութիւնը չէ ուշացած: Խնդրոյ առարկայ արխիւներուն պատասխանատու Թաթուլ Սոնենց – Փափազեան Մայիս 23ին յայտնած է թէ մինչեւ 1925ի այդ արխիւները բանալու հարց չկայ, քանի որ անոնք արդէն բաց են բոլորին, ներառեալ՝ Թուրք մասնագէտներու եւ պրպտողներու առջեւ:

Նոյն պատասխանատուն անհիմն համարած է 20 միլիոնի յատկացումին մասին Ա. Սարաֆեանի ու Հ. Քայզէրի միջոցաւ Հալաչօղլուի դիմումին լուրը. ըսած է թէ քանի մը ամիս առաջ հանդիպած է Քայզէրի որ ոչինչ ըսած է իրեն նման առաջարկի մասին:

Թ. Սոնենց–Փափազեան տուած է անունները այդ արխիւներուն մէջ հետազօտութիւն կատարածներէ. աւելցուցած թէ կը ծրագրուի այդ փաստաթուղթերը թուայնացնել, դիւրացնելու համար անոնց գործածութիւնը:

Հալաչօղլու ըսած է թէ քանի որ արխիւները բաց են, վաղն իսկ պիտի դիմեն պրպտումի արտօնութիւն ուզելու: Աւելցուցած է. «Տրուելիք պատասխանը պիտի հրապարակենք. ու ամբողջ աշխարհը պիտի տեսնէ թէ արխիւները բա՞ց են, թէ փակ»:

Հալաչօղլուի յայտարարութեան արձագանգ տրուած է Թուրք մամուլին մէջ ալ: Այշէ Հիւր «Թարաֆ»ի (Մայիս 25) մէջ ծաւալուն գրութեամբ մը նիւթ կ'ընէ արխիւներու հարցը: «Անվայել» որակելէ ետք Հալաչօղլուի առաջարկը, կը կեդրոնանայ Թ. Աքչամի «Հայկական հարցը կարգաւորուած է» հատորին վրայ. կ'ըսէ թէ անոր հեղինակը կը պնդէ թէ լաւ մը զտուած, մաքրուած օսմանեան արխիւներուն մէջ անգամ տակաւին բաւարար թիւով ու պարունակութեամբ փաստաթուղթ կայ, անզօրացնելու համար թրքական պաշտօնական թեզը: Աքչամ քննադատած է նաեւ Ե. Հալաչօղլուի «Հայկական տարագրութիւնը եւ իրականութիւններ. 1914 – 1918» (2001) հատորին շատ մը պնդումները: Իսկ Հալաչօղլու ոչ իսկ պատասխանած է Աքչամի ըսածներուն:

Լրագրողուհիին եզրակացութիւնը այն է որ Հալաչօղլուի նպատակը եթէ հանրային ուշադրութիւնը Աքչամի հատորէն այլ տեղ կեդրոնացնել չէ, Թուրք հանրային կարծիքը ժամանակ մը եւս զբաղեցնել, ժամավաճառ ըլլալն է: Քանի որ Թուրք պատմութեան հիմնարկը թերեւս տակաւին չի անդրադարձած, բայց միջազգային հանրութիւնը այս հարցին մասին երկար ատենէ ի վեր տէր է որոշակի գաղափարի մը:

Ա. Հիւր կը կրկնէ թէ հակառակ Թուրք պաշտօնական շրջանակներու պնդումներուն, Թրքական կողմը իր արխիւները տակաւին ամբողջութեամբ չէ բացած հետազօտողներու առջեւ: Ու կը թելադրէ. «Զգէ՛ Դաշնակցութեան արխիւները, օսմանեաններուն նայէ»:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

Տ. ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ ՎՐԱՑԻ ՊԱՇՏՕՆԱԿԻՑԻՆ ՀԵՏ

Վարչապետ Տ. Սարգսեան ՀԱՊ–ի երկիրներու վարչապետներուն Մինսկի ժողովին առընթեր հանդիպում ունեցած է վրացի իր պաշտօնակիցին՝ Լ. Գուրգէնիձէի հետ: Անոր ներկայացուցած է հայկական կողմը մտահոգող որոշ հարցեր եւ միջամտութիւն խնդրած: Այդ հարցերէն եղած են Վրաստանի ճամբով Հայաստան փոխադրուող ապրանքներու վերաբերողները, Հայց. եկեղեցիին Վրաստանի թեմին կարգավիճակին ու եկեղեցիներու ուղղուած ոտնձգութիւնները, որոնք յաւելեալ լարուած վիճակ կը ստեղծեն: Տ. Սարգսեան յատկապէս նիւթ ըրած է վերջերս Թիֆլիսի Ս. Նորաշէն եկեղեցիին տարածքը ապօրինաբար պարսպապատելու երեւոյթը որ անընդունելի մտադրութիւններ կը մատնէ:

Վրացի վարչապետը խոստացած է հարցերուն աւելի մօտէն ծանօթանալ ու միջամտել:

* * *

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ՉՈՐՍ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Վարչապետ Տ. Սարգսեանի հրահանգով նախարարական չորս յանձնախումբ կազմուած է. տնտեսական, ընկերային, տարածքային զարգացման եւ բնապահութեան, պետաիրաւական: Անոնց պաշտօնը պիտի ըլլայ կառավարութեան օրակարգին հարցերը նախապէս քննարկել:

«Միայն հաւաքական մտածողութեամբ կրնանք աշխատիլ իբրեւ միասնական խումբ» ըսած է վարչապետը եւ կառավարութեան աշխատանքին արդիւնաւորութիւնը պայմանաւորած բարեփոխումներու ընթացքով:

* * *

ՆԱԽԿԻՆ ՄԱՐՏԱԿԱՆԸ ԱՐՏԱՔՍՈՒՄԻ ՎՏԱՆԳԻՆ ԱՌՋԵՒ

Հայաստանի մամուլէն անպակաս են ղարաբաղեան պատերազմին Սփիւռքէն մասնակից Ժիրայր Սեֆիլեանի մասին լուրերը: Ան եղած է Շուշիի գումարտակին եւ 6րդ պաշտպանական շրջանի նախկին հրամանատար: Ներկայիս բանտը կը գտնուի: Ազատ արձակումին համար կատարուած ցոյցերը, դիմումները արդիւնք չեն տուած: Եւ որովհետեւ պատիժի շրջանին աւարտը մօտ է, նիւթ կ'ըլլայ զինք Հայաստանին արտաքսելու հեռանկարը: Յիշեցնենք թէ Ժ. Սեֆիլեան մեղադրուած էր ապօրինի կերպով զէնք կրելով:

Կանխելու համար արտաքսումը, ենթական նամակով մը դիմած է ԼՂՀ նախագահ Բ. Սահակեանին: Ըսած է թէ առնուազն 2006էն ի վեր քաղաքական հետապնդումի ենթակայ է Հայաստանի մէջ: Երկու անգամ մերժուած է Հայաստանի քաղաքացիութիւն ունենալու իր դիմումը: Իրեն մերժուած է մշտական կեցութեան իրաւունքն ալ: Այսօր արտաքսումի հեռանկարին դէմ ԼՂՀ–էն կը խնդրէ քաղաքական ապաստան, յոյս յայտնելով որ «գոնէ Արցախը ինծի չի մերժեր»:

Ժ. Սեֆիլեան ամուսնացած է, ունի 2 անչափահաս զաւակ:

«ԱՐՄԱՎԻԱ»ՅԻ ՆՈՐ ԷՐՊԻՒՍԸ

«Արմավիա» ընկերութիւնը նոր Էրպիւս Ա-320 օդանաւ մը ունեցած է: Առաջին անգամն է որ Հայաստանի քաղաքացիական թռիչքներու ընկերութիւն մը կը տիրանայ նորիգնոր, բնաւ չգործածուած օդանաւի մը: Ան 164 հոգինոց է եւ կրնայ ժամական մինչեւ 840 քմ. արագութեամբ թռչիլ: Վարձուած է վեց տարուան պայմանագրով մը:

«Արմավիա»ն ունի եօթը օդանաւ եւ կը ծրագրէ այդ թիւը յաջորդ տարի տասնի բարձրացնել:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԹՐՔԱՊԱՏԿԱՆ» ԱՆԻԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ ԵՒ ԱՌԱՔԵԼՈՑԻՆ ԱՐՑՈՒՆՔՆԵՐԸ

Մայիս 16–19 Հայաստանէն 20 երիտասարդներ Թուրքիա գացած են: Չորս օր գտնուած են Կարսի մէջ, այցելած՝ Անի: Իրենց ուղղուած հրաւէրը Մայիս 19ի երիտասարդութեան տօնը ինքնատիպ ձեւով նշելու թրքական ձգտումին արդիւնք եղած է: Այդ թուականը (1919) կը խորհրդանշէ Թուրքիոյ անկախութեան պատերազմին մեկնակէտը. այդ օրն է որ Մ. Քէմալ Պոլիսէն Սամսուն մեկնած է, սկսելու համար Թուրքիան օտար գրաւողներէ ազատելու պայքարին:

Այլ երկիրներէ ալ հրաւիրուած իրենց տարեկիցներուն հետ հայ ուսանողները նորոգած են Արփաչայի շրջանին «Աթաթիւրք» նախակրթարանը, նաեւ միասին ճաշած, զուարճացած:

Թրքական կողմը գոհ է չորս օրուան այդ միասնութենէն: Իրար ճանչնալու, ապագային ուղղուելու նման շատ բարի նպատակներ կը մատնանշէ անոր մէջ:

Հայկական կողմը, այնպէս կը թուի թէ, յուզումի եւ յուսախաբութեան լայն շերտ մը բաժին տացած է. 20 երիտասարդները ունկնդրած են իրենց թուրք խմբապետին թրքերէն բացատրութիւնները Անիի մասին որ «Թուրքերուն կը պատկանէր»: Տեսած են թէ հայկական յուշարձանները հսկիչներ ունին, բայց ատիկա արգելք չէ որ եկեղեցիի մը փլատակներուն քով անոնք կրակ վառեն խորոված պատրաստելու համար:

Թուրք ուսանողներ զրոյցներու ընթացքին ըսած են իրենց հայ տարեկիցներուն թէ կողմնակից են Ցեղասպանութեան ճանաչումի գաղափարին, սահմաններու բացումին, հայեւթրքական յարաբերութիւններու բարելաւումին: Քրտական եւ թրքերէն երգերու յայտագրով համերգի մըն ալ ի պատիւ իրենց երգած են նաեւ «Սարերի հովին մեռնիմ»ը:

Քառօրեան կազմակերպուած է Հանրօգուտ աշխատանքի թուրք կամաւորներու միութեան, իսկ հայաստանցիներու մասնակցութիւնը՝ Հայաստանի երիտասարդ կիներու դաշնակցութեան կողմէ:

Լուրերը չեն ըսեր թէ իրենց տարեկից թուրք եւ այլ ազգերու երիտասարդներուն հետ միասնութի՞ւնը աւելի ծանր կշռեց հայաստանցիներու տպաւորութիւններուն մէջ, թէ Անին թրքապատկան տեսնելու–լսելու, տապալած խաչքարի մը քովը խորոված համտեսելու տխրութիւնը:

Չեն ըսեր նաեւ թէ Կարսի Առաքելոցին գմբէթէն գլորած արցունքի երկու շիթերը նշմարող եղա՞ւ...

Թ. ԱՐՓԻ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՀԱՅԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷ՞Ջ ԱԼ ԱՆԲԱՂՋԱԼԻ

Լիբանանի վարչապետ Ֆ. Սինիորայի խորհրդական Ռ. Սէյտի բաւական տգեղ ու անակնկալ արտայայտութիւն մը ունեցած է երկրին հայ համայնքին հասցէին. հարց տուած է. «Ան Հայը որ ոչինչ ունի Հայաստանի մէջ, ի՞նչպէս կ'ուզէ Պէյրութի մէկ երրորդին տիրանալ»:

Լիբանանահայութեան եւ լիբանանեան քաղաքական կողմերու դատապարտութենէն ետք, Մայիս 23ին վարչապետը հեռաձայնած է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Արամ Ա. Կաթողիկոսին ու վրդովում յայտնած, իր բարձր գնահատանքը փոխանցած՝ Լիբանանի հայութեան երկրին ծաղկումին մէջ ունեցած դրական ու գործօն դերին: Արամ Ա. ալ հաւաստած է թէ հայ համայնքը պիտի շարունակէ աչխոյժ մասնակցութիւն բերել երկրին բոլոր բնագաւառներուն:

«ԷՕՐՈՎԻԶԻՈՆ»Ի ԵՐԳԻ ՄՐՑՈՒՄԸ՝ ԱՐՈՒԵ՞ՍՏ ԹԷ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

«Էօրովիզիոն»ի երգի մրցումը 53րդ անգամ ըլլալով տեղի ունեցաւ Մայիս 24ի երեկոյեան, անցեալ տարուան ախոյեան Սերպիոյ մայրաքաղաք Պելկրատի մէջ: Երկու փուլով փորձումներէն ետք կը մասնակցէին 25 երկիրներու ներկայացուցիչները:

Հայաստան իր Գ. մասնակցութեան երգչուհի մը ղրկած էր. Սիրուշօն որ երգեց «Քէլէ, քէլէ», հայերէն կարճ մասէ մը ետք հետեւելով ընդհանուր կանոնին՝ անգլերէնով: Պատրաստութեան փուլին իսկ Հայաստանը կը նկատուէր լաւագոյն երեքին մէջ տեղ գրաւելու թեկնածու երկիր: Անոր մէջ հաւանօրէն երգին հետ, կամ թերեւս աւելի դեր ունեցաւ երիտասարդ երգչուհիին ֆիզիքականը որ իսկապէս ուշագրաւօրէն գրաւիչ էր:

Առաջին դիրքի վրայ հասաւ ռուսաստանցի երգիչը Տիմա Պիլան, երկրորդ՝ Ուկրանիոյ ներկայացուցիչը Անի Լորաք, երրորդ՝ յոյն երգչուհին՝ Քալօմիրա: Սիրուշօն գրաւեց չորրորդ տեղը: Թուրքիա եւ Ազրպէյճան իրարու յաջորդեցին եօթներորդ եւ ութերորդ հանդիսանալով, մինչ Ֆրանսայէն Ս. Թէլլիէ 18րդ եղաւ:

Համաշխարհայնացումի ամէն բան հարթող յորձանքին լաւագոյն արտայայտութիւն այս մրցումին որուն անունը

(Շար.ը Դ. էջ)

ՅԻՊԷ-Ի ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑԸ ՔՐՈՆԻԿԱԳԻՐ ԵՒՍԵԲԻՈՍԻ ՀԵՏ

ՄԱՍՆ ՉՈՐՐՈՐԴ

ՅԻՊԷ - Մեր պատմիչները «ԹԱԼԻՆԻ ԿՈՏՈՐԱԾ» անունով յիշատակութիւն մը ունին. առանց մանրամասնելու զայն, ակնարկը ո՞ր շրջանին կը վերաբերի:

ԵՒՍ. - Ճշգրիտ թուականը 774 է. Արաբները կողոպուտի համար, որ պարբերական դարձած էր այդ տարիներուն, կ'ասպատակեն Թալինի և շրջանին վրայ, 700 հոգի կը սպաննեն եւ 1.200 անձ ալ գերի կը տանին, աւեր եւ սուգ սփռելով իրենց անցքին վրայ: Յովհաննէս Կաթողիկոս Դրասխանակերտցի կը գրէ. «Շատ երկիրներ անապատի նման անկոխ անջրդի կը դարձնէին, կարծես բնաւ մարդ բնակած չըլլար՝ ապատը անապատ կը դարձնէին, եւ այսպէս անմարդանալով եւ անզաւակելով, խոպան դառնալով եւ անշքանալով այն օրէն մեր անդաստանները դարձան մացառախիտ եւ բոյսերու բողբոջները ցամքեցան եւ մեր քաղաքները կործանեցան բնակիչներու պակասէն եւ մեր երկրագործները սպառեցան»:

Թալին Բագրատունի թագաւորներու օրով կրկին կը բարգաւաճի: Սակայն 1161-62ին պարսիկ Ելտկուզ Ամիրան, Անին կորսնցուցած ըլլալուն համար Զաքարէ եւ Իւանէ հայ զօրավարներուն յանկարծակի յարձակումով, վրէժ կը լուծէ ասպատակելով Աշնակի եւ Թալինի վրայ,- կը գրէ Մխիթար Գոշ. «եւ այրելով ամրոցները եւ շատ այրեր, կիներ եւ մանուկներ, շատերն ալ գերութեան տանելով հեռաւոր երկիրներու մէջ վաճառակուր դարձուց»:

Միջին դարու մեր ականատես պատմիչները, յատկապէս Ղեւոնդ Պատմիչ, Յովհաննէս Դրասխանակերտցի, վառ գոյներով կը նկարագրեն Հայոց աշխարհի անտէր եւ ցաւալի վիճակը: Ասողիկ կ'ըսէ.

«Անապատ եւ աւերակ դարձաւ Հայոց Աշխարհը, քաղաքները քանդուեցան եւ աւանները աւերուեցան, եկեղեցիները ամայացան եւ թափուր մնացին իրենց պաշտօնեաներէն եւ հաւատացեալներէն եւ մերկացան ամէն զարդարանքէ»:

ՅԻՊԷ - Այդ դժնդակ պայմաններու մէջ ինչպէ՞ս կարելի եղած է շարունակել ապրիլ եւ նաեւ ստեղծագործել, մշակութային եւ հոգեւոր կեանք ապահովել:

ԵՒՍ. - Հո՛ս է մեր ազգին գաղտնիքը. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ պիտի ըսէի. Անտէր, անիշխան երկրին մէջ, եկեղեցին եւ եկեղեցականները կը փոխարինէին քաղաքական ուժը: Վանական համալիրները եւ վարդապետարանները ուր կը պատրաստուէին սերունդներ, կը սկսին տեղափոխուիլ, անմատչելի բարձունքներ եւ անծանօթ ձորեր. այդ տարիներուն է որ կը ծնին Աղջոց վանքը, Թեղենիսը, Հաւուց Թառը, Ցախաց քարը, Գեղարդը, Տեղերը եւ այլն ուր արծիւները հազիւ թէ համարձակին մօտենալ: Նոյնիսկ էջմիածնի աթոռը կը գաղթէ դէպի Կիլիկեան լեռներ. Հռոմկլա, Սիս:

ՅԻՊԷ - Դաշտավայրե՞րը...

ԵՒՍ. - Կը շարունակեն կանոնաւոր պարբերութեամբ ասպատակութիւններու ենթարկուիլ: Այսպէս՝ Թալին 1514ին երրորդ անգամ կոտորածի եւ աւերի կ'ենթարկուի, այս անգամ օսմանցի Սելիմ Բ.ի ձեռքով որ յաղթական վերադառնալով Պարսիկներու դէմ կատարած արշաւանքէն, անխնայ կը կոտորէ բնակիչները որ համարձակած էին դիմադրութիւն ցոյց տալ իրեն...:

ՅԻՊԷ - Սիրարփի Տէր Ներսէսեան, բիւզանդական արուեստի այդ մեծ տիկինը, Հայ Արուեստի նուիրած իր կոթողային հատորին մէջ կը խօսի Թալինի գերեզմանատան մէջ գտնուող հայ արուեստի հնագոյն խորաքանդակներու մասին մեծ հիացումով. տեսա՞ծ ես արդեօք:

ԵՒՍ. - Ոչ միայն տեսած, այլեւ նկարած եւ նկարահանած եմ բազմաթիւ անգամներ, իր յուցմունքներուն շնորհիւ: Անոնք տակաւին հոն են, արեւին և անձրեւի տակ. երանի ամփոփուէին ազգային թանգարանին մէջ քանի բացառիկ կտորներ են: Թորամանեանն ալ հիացած է անոնցմով. կը գրէ. «Թալինի գերեզմանատան մէջ գտնուեցաւ, կոթողաձեւ գերեզմանաքարերու մի թանկագին հարստութիւն: Այս կոթողները, որ անկարելի է Է. դարէն այս կողմ բերել, իրենց չորս կողմին վրայ ունին բազմատեսակ հետաքրքրական քանդակներ» *(Հայկ. ճարտարապետութիւն Ա., էջ 372):*

Թորամանեան կը յամառի որ Ե. - Է. դարերու արտադրութիւն ըլլան. «Որոնց երկուքը վերնամասեր են... իսկ երկուքը պատուանդաններ... մէկ նակատին փորագրուած է Աստուածածին նստած, ունի Յիսուս գիրկը, երկու կողմը հրեշտակներ կանգնած եւ իրենց թեւերով կը հովանաւորեն Աստուածածինը ...» *(Նոյն, հատոր Բ., էջ 163):*

Հետաքրքրական է տեսնել թէ ինչպէս երկրորդ քառակող կոթողի պատուանդանին չորրորդ երեսին վրայ առաջին անգամ ըլլալով խաչքարը ստացած է իր ճիշդ ուրուագիծ տեսքը ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ արդէն Ե. դարուն:

ՅԻՊԷ - Կ'ենթադրեմ որ Թալինի նման հնավայր մը անպայման ուսումնասիրական հետքեր ալ թողած պէտք է ըլլայ:

ԵՒՍ. - Թալինի շուրջ Արանի լեռը կը գտնուի որ եղած է Հայկ. լեռնաշխարհի հնագոյն բնակավայրը. հոն յայտնաբերուած քարէ գործիքները ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ տարուան հնութիւն ունին. եւ տակաւին կան կիկլոպեան կառոյցներ, կրոմլեխներ, հին դամբարաններ, կոթող - մահարձաններ:

ՅԻՊԷ - Խօսակցութիւններու ընթացքին ՆՈՐ ԹԱԼԻՆ կոչումն ալ շատ լսած եմ բայց նորի նմանող ոչինչ կը տեսնեմ, բացի սովետական տուփաշէն տուներէն:

ԵՒՍ. - «Մօտաւորապէս 4-5 քմ. դէպի արեւմուտք կը գտնուի Նոր Թալինը, *կը գրէ Թորամանեան (Բ. էջ 130),* որ նոյնպէս նոր չէ եւ ունի պատմական անցեալ» *ԴԱՇՏԱԴԵՄ է իր պատմական անունը, վերահաստատուած 1979ին: Գիւղը ամբողջովին պարսպապատ է, բերդաքաղաքին մէջ առնուած, ուր կան կիսաւեր եկեղեցիներ ԺԱ. եւ ԺԳ. դարերու արձանագրութիւններով: Միջնաբերդը շինուած է Զաքարեան տոհմի շառաւիղներէն ոմն Աղպուղանի կողմէ որ թողած է արձանագրութիւն մը 1267թ. կրող: Բերդին տարածքը տպաւորիչ է. ունի չորս կիսաբոլոր աշտարակներ. բուրգերէն մէկուն վրայ ուր արաբերէն տառերով արձանագրութիւնը կը յիշէ որ 1583ին Ֆէրհատ փաշա բերդ մը շիներ է. հաւանաբար նորոգեր է միայն, հոն ապաստանելու համար, քանի երեք դար կանխող հայերէն արձանագրութիւնը կ'ըսէ.*

«*Թվին ՉԺԶ 1237 – շնորհիւ ողորմածին Աստուծոյ, այս իմ գիր է պարոն Աղպուղայիս թոռն մեծին Շահնշահի, որդի Իւանէի, որ կամ եղեւ ինձ յԱստուծոյ, եւ թողի զիմ հայրենիք գեղիս դԹալնայ գինոյ խալէն վասն արեւշատութեան Ամիր Սպասալար Շահնշահի եղբօր իմոյ եւ ինձ Աղպուղայիս եւ Սըլթի խաթունիս եւ զաւակաց մեր եւ վասն մեր պատրոն յիշատակութեան*..», *եւ այլն (Այրարատ, էջ 141):*

Խօսակցութեան մը ընթացքին լսեցի որ կառավարութիւնը մեծ գումար ծրագրած է տրամադրել վերականգնելու համար Դաշտադէմի բերդաքաղաքը, որուն շատեր համաձայն չեն, քանի աւելի էական կը նկատեն Սարտարապետական արժէք ներկայացնող համալիրներ վերականգնել:

ՅԻՊԷ — Քու կարծիքդ ի՞նչ է:

ԵՒՍ. — Կարելի է ստախձանաւոր կերպով բոլորն ալ ընել. հարկ է որ իշխանութիւնը ունենայ մշակութային քաղաքականութիւն. մեր ունեցածը աւելի ՏՕՆԱՀԱՆԴԻՍՆԵՐՈՒ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ է քան մշակոյթի: Գումարները կը յատկացուին մի՛միայն պետական քարոզչութեան, բագիններու, երգի, թատրոնի, կինոյի, եւն. պաշտօնի վրայ պէտք են գտնուիլ որակաւոր եւ պատրաստուած անձեր որ յուշարձան մը նորոգելու առեն ուրիշ բան չքանդեն: Վերջերս նկատեցի որ Ս. Աստուածածնկալ սիրուն եկեղեցիին նորոգութիւնը սկսած են, ուրախացայ. բայց երբ տեսայ անոր պատմական փայտէ բազարիկ, ուշ դարերու խորանը, իրեւ զակլի եւղանկարներով, կտրտած եւ դուրս նետուած... անձրեւի եւ ձիւնի տակ, եւ արդէն աւերուած ... սիրտս կտոր-կտոր եղաւ: Ո՞ւր են մշակոյթի պաշտօնեաները եւ պատասխանատուները: Հոն օրական 10.000-15.000 դրամով աշխատող, արեւէն եւ փոշիներէն սեւցած գիւղացի բանուորներէն զատ մարդ չես տեսներ: Հաւ որ կորսուած ձորի մը մէջ կը գտնուի եւ հեռու է օտար աչքերէ...: Ալ ուստի՞ ինչ օրինէս = Այս մէկէն մնացեալը կրնաս հասկնալ, կ'ըսէին մեր իմաստուն հոմայեցիները:

ՅԻՊԷ — Քու աչքէդ ալ բան չի փախչիր:

ԵՒՍ. — Որովհետեւ ես Հայրենիք կ'երթամ իմ շինարար, տաղանդաւոր նախնիքներուս թողած ժառանգութիւնը վայելելու. մնացեալը ամէն կողմ կայ, առաւել կամ նուազ չքեղութեամբ: Բակունցի գրիչը շատ կը սիրեմ. ամէն օր անոր բնակարանին առջեւ, Նալբանդեան փողոցի վրայ, կանգ կ'առնէի, բակէն բարձրացող մետաղեայ սանդուխը դիտելու, որուն վրայէն ան երկրորդ յարկ կը բարձրանար: Օր մըն ալ յանկարծ նկատեցի որ դուռ պատուհան քանդել սկսած են. սանդուխը քակել եւ նոր գիծերով անանուն շէնք մը բարձրացնել... բողոքներն ու գրութիւնները օգուտ չունեցան եւ տարի մը չանցած մեծ շուքով բացումը կատարուեցաւ ընդարձակ, լուսաւոր ապակեփեղկերով իտալական ՍԹԷՖԱՆԷԼ նորաձեւութեան առաջին «պութիք»ին, որ կ'ըսեն թէ սեփականութիւնն է նախագահի եղբօրորդւոյն...: Շատ բնական է որ գրութիւնները որեւէ արժէք պիտի չներկայացնէին: Երանի՜ իմաց տային, ունայն տեղ մեղան չէին հոսեցներ: Իմ դժբախտութիւնս այն է որ անիմաստ դարի մը մէջ սկսած եմ ապրիլ եւ շարունակելը իմաստազուրկ դարձած է. անցեալին մէջ մխրճուելով չնչին իմաստ մը կը փորձեմ տալ մնացեալ կեանքիս:

(Շար. 25)

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԱՋԱՐԻԱՅՈՒՄ ԱՌՆՈՒՄ ԵՆ ՀԱՅԵՐԻ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐԸ

Աջարիայի բնակչութիւնն այսօր կազմում է 350 հազար մարդ, որից 200.000ն ապրում է Բաթումիում: Տասը տարի առաջ այնտեղ ապրում էր 27 հազար Հայ: Այսօր հայ համայնքը կրճատուել է գրեթէ 2 անգամ. շատերը հեռացել են Վրաստանից ռուսական խարիսխների դուրսբերումից յետոյ: Այսօր Աջարիայի 12 հազարանոց հայ համայնքն ապրում է հիմնականում Բաթումիի կենտրոնում: Այդ մասին իր հարցազրոյցում տեղեկացրել է Աջարիայի «Վերածնունդ» հայ համայնքի ղեկավարի տեղակալ Էդուարդ Մուսայէլեանը: Նրա խօսքերով՝ Աջարիայից հայ բնակչութեան արտահոսքի պատճառ սոցիալ-տնտեսական բարդ իրավիճակն է, որը ստեղծուել է ռուսական խարիսխները դուրս բերելուց յետոյ: «Զնայած Բաթումին առողջարանային քաղաք է, այնտեղ աշխատանք չկայ: Փակուել են բազմաթիւ գործարաններ, եւ քանի որ տեղական Հայերի մեծ մասն արհեստաւորներ են, ապա մեծացել է այն մարդկանց թիւը, ովքեր հանապազօրեայ հաց վաստակելու յոյսով մեկնում են մերձսեւծովեան քաղաքներ՝ Տուապսէ, Անապա, Եալթա: Հայերից շատերը վաճառում են բնակարանները եւ տեղափոխւում Սոչի, որտեղ աշխատանք են գտնում օլիմպիական կառոյցների շինարարութիւնում: Նախկինում գործող չորս հայկական դպրոցի փոխարէն, շարունակում է գործակալութեան գրուցակիցը. այսօր Բաթումիում գործում է մէկ վրացական դպրոց՝ հայկական բաժինով: Դպրոցի ընդհանուր անօ-

բէնը Վրացի է: Հայկական դասարանները զբաղեցնում են շէնքի առաջին յարկը: Բաթումիում գործում է նաեւ Թուրքական ոչ մեծ գոլեճ·տարբեր կազմակերպութիւններ Թուրքերէն լեզուով անցկացնում են համակարգչային ուսուցում եւ դասընթացներ: Որոշ Հայեր սփիւռուած յաճախում են այդ դասընթացները՝ յետագայում աշխատանք գտնելու համար: Վերջերս Վրացի դպրոցի հայկական բաժնում սովորում է 80 երեխայ: Մի կերպ 15 երեխայ ենք հաւաքագրել, որպէսզի առաջին դասարանը չփակուի: Դպրոցի շրջանաւարտները ցանկանում են ուսումը շարունակել Հայաստանում, բայց Հայաստանի բուհերում նրանց տրամադրուել է ընդամէնը 3 տեղ, բացի այդ, հայ համայնքը սփիւռուած է լինում մեծ ջանքեր ներդնել՝ նրանց բնակարանով եւ թոշակով ապահովելու համար:

Երիտասարդութեան մեծ մասը մեկնում է Ռուսաստան: Մանկավարժների խիստ կարիք ունենք: Մի քանի անգամ հրաւիրել ենք տարբեր մասնագէտների, բայց ապարդիւն. Հայազգի ուսուցիչներից շատերն արդէն կենսաթոշակային տարիքի են, իսկ երիտասարդ կադրերը չեն գալիս ընկերային հիմնախնդիրների, մասնաւորապէս՝ բնակարանային հարցի պատճառով: Համայնքն ի վիճակի չէ օգնել նրանց, քանի որ առանց այդ էլ անում է ամէն ինչ՝ դպրոցը պահելու համար: Միաժամանակ, միակ հայկական դպրոցում համայնքն ստեղծել եւ պահում է գրադարան, որին քաղաքի վրացական դպրոցները կը նախանձէին: Բաթումիում գործում է մէկ հայկական եկեղեցի: Թբիլիսիից ժամանած վանականն անցկացնում է եկեղեցական ծիսակատարութիւնները: Նա այցելում է հայկական տները, իսկ կիրակի օրերին համայնքը հաւաքւում է եկեղեցում: Նախատեսուել էր Ապրիլի 24ին, Բաթումիի հայկական եկեղեցու բակում բացել համայնքին նուիրուած խաչքարը, սակայն վանականի խնդրանքով այդ ժամկէտը փոխուել է՝ ելնելով քաղաքական նկատառումներից, քանի որ Բաթումիում գործում է Թուրքական դեսպանութիւն: Աջարիայի հայ երիտասարդութիւնը կապ է պահում հայրենիքի հետ: Ամէն տարի Մայիսի 28ին համայնքի երիտասարդութիւնը կազմակերպում է մարզամշակութային միջոցառումներ: Արուեստի եւ մշակոյթի գործիչները Հայաստանից ժամանում են տարին միայն մէկ անգամ՝ ամռանը, այն էլ՝ հանգստանալու համար, չնայած 1-2 համերգ էլ են տալիս: Համայնքի խնդրանքով Մայիսի 29ին Բաթումիում կը բացուի հայկական դեսպանատուն: Շէնքն արդէն պատրաստ է, եւ նրա վրայ ծածանւում է հայկական դրօշը: Նորանշանակ դեսպան Յակոբ Կաչիյակոբեանը (Եգիպտոսում Հայաստանի դեսպանութեան նախկին աշխատակից) արդէն սերտօրէն համագործակցում է տեղական հայ համայնքի հետ: Աջարիայում աշխոյժ են Թուրքական կազմակերպութիւնները, որոնք զբաղւում են բարեգործութեամբ եւ այլ գործունէութեամբ: Նրանք գնում են մերձկլիթի շրջակայ բնակարանները, Թուրքական խանութներ բացում: Թուրքերը մտադիր են գնել եւ քանդել հիւրանոցը, որը փակում է ծովից մզկիթի վրայ բացուող տեսարանը: Երկրից դուրս ապրող աջարցիները նոյնպէս ստիճանաբար վերադառնում են Բաթումի, Թաղամասեր գնում, կառուցում բարձրակարգ շէնքեր՝ հիմնականում ծովի ափի երկայնքով: Բաթումիի կենտրոնը յայտարարուել է պատմական գօտի, եւ այստեղ բնակարանները վաճառւում են ոչ պակաս, քան 1 քառ. մեթրը 1500 տոլարով: Շատերը համաձայնում են վաճառել իրենց տները, քանի որ դրա դիմաց ծանրակշիռ մի գումար են ստանում: Եւ ստացւում է, որ հայկական Թաղամասը «վարպետօրէն» դուրս է շպրտւում: Բաթումիում ակտիւ առեւտուր են ծաւալում նաեւ Ադրբէջանցիներն ու Ղազախները: Նրանցից շատերը սեփականատէր են նաւահանգստում, կապուած են հիւրանոցային գործունէութեան, նաւթի հետ եւ այլն:

Աշխատանքներ են ընթանում Բաքու–Բաթումի նաւթամուղի վերականգնման ուղղութեամբ, որը հիմնադրուել է 1920թ. Մանթաշովի կողմից»:

«ԱԶԱՏ ԱՐՑԱԽ»

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՆՑԵԱԼԸ ԿԱՐՕՏՑԱ՞Ծ ԷՔ

«Ժողովրդավարութիւնը կը խեղդէ՞ ձեզ, անցեալը կը կարօտնա՞ք». ռուսերէն այս հարցականներով ոստիկան մը կ'ողջունէ հետաքրքիրներու խումբը որ կ'ուզէ խորհրդային անցեալը ապրիլ: Որոշուած վայրը Պունքէր մըն է ուր խումբը կ'ենթարկուի հինգ դերասաններու հրամաններուն. անոնք վախցնող Թոներով են, նուաստացնող, ճիշդ ինչպէս խորհրդային օրերուն:

Դէպի անցեալ ուղեւորութեան գաղափարը յղացած է պատմաբան մը՝ Ա. Պումպլաուսքաս. ծրագիրը մկրտած է «1984»: Ճ. Օրուէլի ծանօթ վէպին խորագիրն է անվէպ որ արգիլուած էր Խորհրդային միութեան մէջ: «Ճամբորդ»ները երեք ժամ կ'ենթարկուին հարցաքննութեան մը, ատոր սարսափելի փորձառութիւնը ապրելով: Վայրն ալ յատուկ իմաստ ունի. ապահովութեան գերաղանց պայմաններով պունքէրը սահմանուած էր հեռատեսիլի կայան մը պատսպարելու:

Ծրագրին ղեկավարը կը բացատրէ Թէ այսօր դժուար է հաւատալ Թէ մարդիկ այդ պայմաններուն մէջ ապրեցան. մինչդեռ կը բաւէ Բելառուսիա երթալ, տեսնելու համար իրականութիւնը: Իսկ Լիթուանիոյ մէջ, ըստ հարցախոյզերու, բնակչութեան աւելի քան կէսը կը խորհի որ խորհրդային օրով աւելի լաւ էր կեանքը: Հասկնալի է մարդոց երիտասարդութեան տարիներու կարօտը, բայց այսօրուան երիտասարդներուն համար որոնք Խորհրդային միութեան քայքայումէն ետք ծնած են, հարկ է մանկավարժ ըլլալ: Այս ծրագիրը անոնց ցոյց կու տայ Թէ իրենց ծնողքը ի՛նչերու դէմ յանդիման մնացած կրնար ըլլալ:

Այսուհանդերձ, հարկ է չափահաս ըլլալ այդ պունքէրը մտնելու համար: Անոր նրբանցքներուն մէջ ոստիկաններ այցելուները իրենց կոնակէն կը հրեն կոպտօրէն, յետոյ մէկ-մէկ կը հարցաքննեն: Պատասխանները ճիշդ խորհրդային օրերուն նման երկու ձեւի կրնան ըլլալ. հաւատարմական, կամ ժխտական: Մերթ առ մերթ ոստիկանները անակնկալօրէն կը հրամայեն երեսները պատին շարուիլ. գերմանական հովիւի շուն մը հաչելով կուգայ ամէն մէկը հոտոտելու: Եթէ մէկը փորձէ խուսափիլ հարցումէն, հարցաքննիչը բռունցքը սեղանին իջեցնելով կը գոռայ:

Այդ դերը կատարողները իսկապէս կատարեալ մակարդակի են: Կ'ըսուի նոյնիսկ Թէ ապահովութեան նախկին աշխատակիցներ են: Կազմակերպիչները զիրենք գտած ու հրաւիրած են: Ամէն պարագայի ոչ մէկ պահու մարդկութեան նշոյլ ցոյց կու տան: Ցաւեցաւ՝ ունին ճիշդ այդ շեշտը որով անցեալի ոստիկանը կը դիմէր պարզ քաղաքացիին:

Պունքէրը այսօր յատկացուած է ազգային հեռատեսիլին: Կառուցուած է 1978–1985 տարիներուն, որպէս «Ստեղծագործական տուն»: Զլամարտի այդ շրջանին Կրեմլին հրահանգած էր որ բոլոր հանրապետութիւններուն մէջ հեռատեսիլի պահեստի յատուկ կայաններ պատրաստուին, ատոմական պատերազմի մը պարագային գործունէութեան անցնելու համար:

1991 Յունուարին խորհրդային յատուկ ուժերը, որոնք Օմոն կը կոչուէին, իրենց կեդրոնատեղին ըրին այդ նոյն պունքէրը: Հոնկէ գացին լիթուանացի անկախականներուն վրայ կրակ բանալու, երբ անոնք ցոյցի ելած էին. 13 հոգի սպաննուեցաւ: 2009ին այդ վայրը պիտի յատկացուի 1990էն ետք ծնած երիտասարդներուն, որոնք պիտի ուզեն խորհրդային անցեալին փորձառութեան տիրանալ: Ամէն բան 1984ի պայմաններով պիտի ըլլայ: Ո՛չ առձեռն հեռաձայն, ո՛չ անձնական գործածութեան ձայնագիր որով ամէն մարդ ուզած երաժշտութիւնը ունկնդրէ որեւէ տեղ, ոչ ալ չիփս ու ստտաներով որկրամոլութիւն: Այդ երիտասարդները 1984ին գործածուածներէն բամպակեայ զգեստ մը պիտի ունենան, դիտեն խորհրդային հեռատեսիլին յայտագիրները, առանց կարենալ պունքէրէն դուրս ելլելու: Իրենց փորձառութիւնը մեծապէս հետաքրքրական ըլլալ կը խոստանայ...

ՔԱՂՀԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՍԷՆԹ ԳԱԹՐԻՆԶԻ մէջ (Գանատա), Ապրիլ 5ին նշուած է ՀՕՄ-ի «Արազ» մասնաճիւղի 85ամեակի տօնակատարութիւնը, տեղւոյն կեդրոնին մէջ: Բացման խօսքը կատարած է Արազ մասնաճիւղի ատենապետուհի Սալբի Մազմանեան, որ հակիրճ գիծերու մէջ տուած է մասնաճիւղին պատմականն ու ստեղծման պատճառները եւ տարած գործունէութիւնը: Օրուան բանախօսուհին եղած է Հուրի Նաճարեան որ ընդարձակ կերպով ներկայացուցած է մասնաճիւղին տարած տարիներու աշխատանքը: Անդրադարձած է նաեւ ՀՕՄ-ի կատարած գերակատարութեան աշխարհի հինգ ցամաքամասերուն վրայ, 25 երկիրներու մէջ, 18 հազար անդամներով: Իրեն յաջորդած է ՀՕՄ-ի Գանատայի Շրջ. վարչութեան անդամ Գեղուհի Պասթաճեան, որ բեմ հրաւիրած է ՀՕՄ-ի Գանատայի Շրջ. վարչութեան փոխ ատենապետը՝ Վարսենիկ Սարգիսեան, որոնք միասնաբար պատուած են Արազ մասնաճիւղի ատենապետուհին Սալբի Մազմանեան իր տարած գործունէութեան համար 15 տարիներու երկայնքին: Ձեռնարկին ընթացքին եղած են ինքնաբուխ նուէրներ: Ապա, խրախճանքը տեւած մինչեւ առաւօտեան վաղ ժամերը:

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

ԿՈՒԻՆՃԻԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱՆՈՑՈՒՄ

– Աստուած տայ, միշտ այդպէս լինի,– Այվազովսկին մի անգամ եւս ուշադիր նայեց Ռէբրինին եւ դիմեց դէպի իր համար պատրաստուած կտաւը: Նկարակալի կողքին աթոռակի վրայ դրուած էր մեծ մի ներկապնակ՝ վրձիններով եւ ներկերի սնուակով:

– Իվան Կոնստանտինովիչ, – ասում էր Կուինճին նկարչի յետեւից գալով, – ցոյց տուէք նրանց, Թէ ինչպէս պէտք է ծովը նկարել:

Այվազովսկին ընտրեց իրեն անհրաժեշտ չորս գոյները, գնեց վրձինները եւ սկսեց նկարել ծովային մի փոթորիկ: Երիտասարդ նկարիչները հիացած դիտում էին, Թէ ինչպէս է նա ուղղակի խաղում վրձիններով, ճիշդ ինչպէս վիրտուոզ ջութակահարը՝ կտնտոցով: Կուինճին խնդրեց նկարչին պատկերել փոթորկոտ ալիքների միջեւ ընկած շոգենաւին: Այդպիսին յայտնուեց բոցէաքար: Բաւական եղաւ միայն մի քանի անորսալի վրձնահարուած: Մի կարճ պահ առաջ այդտեղ մաքուր կտաւ էր քաշած, իսկ հիմա նրա վրայ ալեկոծ ծով էր: Ահա անկիւնում ստորագրութիւնն էլ է դրուած. նկարն աւարտուած է:

– Մի ժամ յիսունհինգ րոպէ, – բացականչեց Կուինճին: – Տեսա՞ք: Բայց ինչպիսի՛ յամառ աշխատանքի գնով է նա հասել նման փայլուն տեխնիկայի, հասկանալի՞ է ձեզ:

Կուինճի աշակերտները ծափահարութիւններով ընդունեցին նրա խօսքերը: Յետոյ նրանք Այվազովսկուն ուղեկցեցին մինչեւ կառքը:

– Իսկ որտե՞ղ է ձեր այն կատակաբանը, որը բոլորի տեղն անում է եւ...

– Գրիշա Կալմիկո՞վը: Նա հիւանդ է: Իր տանը պառկած է եւ նոյնիսկ չգիտէ, որ դուք հիւր էք եկել մեզ: Դիտմամբ չասացինք, որովհետեւ այդպէս հիւանդ-հիւանդ էլ վեր կը կենար անկողնուց ու կը գար, – բացատրեց Կուինճին:

– Ողջոյններս հաղորդէք իրեն: Թող շուտով ապաքինուի... Ամրանը բոլորին հրաւիրում եմ Թէոդոսիա:

Իվան Կոնստանտինովիչի նուիրած նկարը կախեցին արուեստանոցի պատից, երեւացող տեղում, տակն էլ դրեցին մեծ վարպետի նկարակալն ու վրձինները:

«ԽՈՐ ՎՇՏՈՎ Է ՀԱՄԱԿՈՒԱԾ ԻՄ ՀՈԳԻՆ»

Վերջին ժամանակներս տիկին Աննան բոլորից շուտ է վեր կենում: Ո՞ւր մնացին նախկին երջանիկ օրերը, առաւօտեան բերկրալից ժամերը, երբ նա իր սենեակում փակուած խնամքով ընտրում էր օրուայ զգեստը, նոր, հետաքրքիր սանրուածք մտածում, ձեռքն առնում մերթ օծանելիքի սրուակը, մերթ դիմափոշին: Այդ ժամերին նա ոչ ոքի չէր Թողնում մտնել իր մօտ: Ոչ ոք չպէտք է տեսնէր, ինչպէս է նա խնամում իր առանց այն էլ վառ գեղեցկութիւնը: Եւ մինչեւ չհարթէր աչքերի տակ կամ ճակատին յայտնուած հազիւ նկատելի կնճիռը, դուրս չէր գայ իր սենեակից: Բայց, չգիտես ինչու, միշտ ստացւում էր այնպէս, որ առաւօտեան նախաճաշին միասին էին յայտնւում նա եւ Իվան Կոնստանտինովիչը: Եւ ամէն անգամ կընոջ շլացուցիչ գեղեցկութեանն, ի տես, Այվազովսկու աչքերը փայլում էին ցնծութեամբ, եւ նա խանդաղատանքով կը ռնում էր համբուրելու նրա ձեռքը: Իսկ յետոյ, նախաճաշի ընթացքում, այլեւս հայեացքը չէր կտրում նրանից: Սկզբում տիկին Աննան Թէեւ հպարտանում էր դրանով, բայց անյարմար էր զգում ամուսնու նման ուշադրութիւնից: Բայց բաւական էր որ նկարիչն իր ներկայութեամբ ներամփոփուէր, եւ կինը սկսում էր անհանգստանալ: Ոչ–ոչ, իր համար չէր անհանգստանում նա:

(Շար. 223)

(Շար. Ա. էջէն)

«Խօրովկիզման» է, մինչ երկրուն ջախջախիչ մեծամասնութիւնը անգլերէն, ուշադրաւ էր տեսնել որ անկախ՝ երգէն, երգողէն, որքա՛ն մեծ դեր կը կատարէ քաղաքական ազդակը: Տրուած նիշերը գրեթէ առանց բացառութեամբ այդ հիմով էին ու բռնածին լաւագոյն փաստերէն եղան Ազրբեջանի ու Թուրքիոյ փոխադարձաբար 12ական կէտի գնահատականները: Այդ առումով, Հայաստանի նման փոքր երկրի մը չորրորդութեան աստիճանը աւելի քան քաջալերական երեւոյթ է:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆ վերջապէս նախագահ մը ունեցաւ յանձին զոր. Սլէյմանի, շնորհիւ Տոհա (Քաթար) գոյացած համաձայնութեան: Միջխորհրդարանական ժողովը գումարուած էր Արաբական լիկայի պատուիրակութեան մը հովանիին տակ, ուր բուռն վիճումներ եղած էին Հեզպոլլայի, որոնց գլխաւորն էր մերժելու իրաւասութիւն որեւէ որոշում զոր խորհրդարանը կու տայ, եթէ չի համապատասխաներ փոքրամասնութեան շահերուն: Նոյեմբերէն ի վեր Լիբանան նախագահ չունէր հակառակ բազմաթիւ ընտրութիւններու: Զոր. Սլէյման, 59 տարեկան, բանակի հրամանատարն էր եւ ընտրուած է 127ի վրայ 118 ձայներով: Մայիս 25ի երդման արարողութենէն առք, նորընտիր նախագահը առաջին ելոյթ մը ունեցած է, ուր կոչ ըրած է Լիբանանցիներուն, որ վերջ տան հատուածական իրենց շահերուն: Ցանձնառու եղած է զօրավիգ ըլլալու միջազգային դատարանի մը գոյութեան նախկին վարչապետ Ռ. Հարիրիի մարդասպաններուն համար, բայց իր գլխաւոր հարցն է վարչապետ մը նշանակել եւ կառավարութիւն կազմել: Արեւմտեան երկիրները իրենց գոհունակութիւնը յայտնած են նախագահին ընտրութեան համար:

ԳՈԼՈՄՊԻՈՅ ՖԱՐՔ-ը հաստատեց թէ Մարտին իր մահկանացուն կնքած է իրենց հիմնադիր-ղեկավարը՝ Մանուէլ Մարուլանտա, 80 տարեկանին: Այս առթիւ, Գոլոմպիոյ նախագահը՝ Ալվարօ Ուրիպէ յայտարարած է որ ՖԱՐՔ-ը կրնայ տրամադիր ըլլալ ազատ արձակելու ունեցած պատանդները եւ այդ ազատ արձակման փոխարէն Ուրիպէ պատրաստ է Ֆրանսայի իշխանութիւններուն յանձնելու կեռիլլային ղեկավարները: Քուշնէրի համար լաւ լուր մըն է:

Հ. ԳԼԻՆԹԸՆ տեղեկուցաւ ներողութիւն խնդրել իր մէկ ձախաւեր յայտարարութեան համար, ուր կ՚ըսէր թէ չի քաշուիր նախագահական թեկնածութենէն, որովհետեւ իր մրցակիցը կրնայ սպաննուիլ, քանի Պոպ Քենըտի ալ սպաննուած էր Յունիս ամսուան մը ընթացքին: Ըստ երեւոյթին, դեմոկրատ թեկնածուն չի գիտեր թէ ի՛նչ արդարացում կրնայ տալ ընտրապայքարը շարունակելու համար:

ԳԱՆՆԻ շարժանկարի 61րդ փառատօնը վերջ գտաւ Մայիս 25ին: 21 տարի է առաջին անգամ ըլլալով ոսկեայ մրցանակին արժանացաւ ֆրանսական ֆիլմ մը՝ «Անթր լէ միւռ», որ Փարիզի 20րդ թաղամասի դպրոցի մը դասարանին պատմութիւնն է, զոր գրած էր իր մէկ դասատուն: Լաւագոյն ֆիլմը նկատուեցաւ Իտալացիին Կոմոռան, 61րդ փառատօնի յատուկ մրցանիշները շնորհուեցան Քաթրին Տընէօվի եւ Գլինթ Իսթվուտի, բեմադրութեան մրցանակը ստացաւ Թուրքին «Երեք կապիկները», լաւագոյն դերասանը նկատուեցաւ ամերիկացի Պենիչօ Տէլթրօ «Չէ»ի դերին համար, լաւագոյն դերասանուհիի մրցանակը ըստացաւ պրազիլիացի Սանտրա Գորվելոնի, եւլն., եւլն.:

Abraham DACHDJIAN, venu d'Arménie, chante et raconte les merveilles de Dieu...

ALFORTVILLE :
Le jeudi 29 mai à 10h
Le mercredi 4 juin à 20h30
à l'Eglise Evangélique Arménienne;
8 rue du Groupe Manouchien —
94140 Alfortville
Pour toute information : 01 47 36 02 50

ARNOUVILLE :
Le Vendredi 30 mai à 20h30
à l'Eglise Evangélique Arménienne;
5 avenue de la Gare —
95400 Arnouville-lès-Gonesse
Pour toute information :
06 61 79 56 05 / 01 39 85 78 72

ISSY-LES-MOULINEAUX :
Le Mardi 3 juin à 14h
Le Jeudi 5 juin à 20h45
à l'Eglise Evangélique Arménienne;
28 avenue Bourgain /
55 avenue Victor Cresson —
92130 Issy-les-Moulineaux
Pour toute information: 01 47 36 02 50

U.C.F.A.F.

le jeudi 29 mai à 20 heures
Isabelle DANEL présentera
son livre :
**«CONVERSATION
avec ROBERT GUEDIGUIAN»**
paru aux Editions
Les Carnets de l'Info
suivi d'un dialogue avec le public

Un livre d'entretien chaleureux, drôle et sincère

UCFAF —
6 Cité du Wauxhall, 75010 PARIS
Métro République

— **entrée libre** —

• • •

samedi 14 juin
cérémonie organisée par
l'Union Culturelle Française
des Arméniens de France - UCFAF et
l'Association Nationale des Anciens
Combattants et Résistants Arméniens -
ANACRA

**EN HOMMAGE
AUX DEPORTES
ARMENIENS**
**partis du camp de Compiègne-Royallieu
vers les camps nazis**

à 14h : Dépôt de gerbe au Mémorial de l'Internement et de la Déportation, suivi de la visite du Musée 2 bis avenue des Martyrs de la Liberté - 60200 Compiègne.

renseignements et inscriptions :
**jusqu'au mardi 10 juin
au 06 60 10 21 88**

Possibilité de départ groupé
en train
et restauration rapide à l'arrivée

ՆԻՍԻ քաղաքապետը՝ Քրիսթիան Էսթրոզի Մայիս 25ի Բ. շրջանի ընտրութեան երեսփոխան վերընտրուեցաւ ձայներու 41,76%ով ընկերվարականին դէմ որ միայն 23,29%ի համեմատութեան մը հասած էր:

ԹԷՆԻՍ

ՌՈԼԱՆ ԿԱՌՈՍ

Մայիս 25ի Ա. շրջանին Նալպանտեան յաղթեց արժանթինցի Պէրլոքի 6–2, 6–4, 6–1:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Մայիս 28
90ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
Ա. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀՌՉԱԿՄԱՆ

Երեկոյեան ժամերգութիւն՝ ժամը 17ին կը կատարուի գոհաբանական մաղթանք:

ԱԶԳ
ՖՐԱՆՍԱՅԻ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԷՆ
BNF

Ֆրանսայի Ազգային գրադարանը հայկական հին գրապահեստի մը տէր է եւ կ՚ուզէ ճոխացնել զայն: Եթէ կը փափաքիք մասնակցիլ այդ նպատակին, կապ հաստատեցէք Միքայէլ Նշանեանի հետ որ պատասխանատու պահպանողն է հայկական պահեստին: Կրնաք ապահով ըլլալ որ ձեր նուիրելիք գիրքերը, թերթերը, պարբերականներն ու լուսանկարները լաւագոյն պայմաններու մէջ պիտի պահուին եւ թուայնացուին:

Հեռ. _ 01·53·79·80·69
Իմակ. _ mikael.nichanian@bnf.fr

ՆՈՒԷՐՆԵՐ ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Ալիս Աւագեանցի (ծնեալ Քչիկեան) մահուան առթիւ եղած են հետեւեալ նուէրները.— Պ. Ժորժ Աւագեանց 300 եւրօ Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցւոյ, 200 եւրօ Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցւոյ, 300 եւրօ «Հայաստան» Հիմնադրամին եւ 150 եւրօ «Յառաջ»ին, Տէր եւ Տիկին Միշէլ Աւագեանց 250 եւրօ «Հայաստան» Հիմնադրամին, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Քչիկեան 300 եւրօ Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցւոյ, 200 եւրօ Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցւոյ եւ 150 եւրօ «Յառաջ»ին, Տէր եւ Տիկին Էտուար Ալյանեան 100 եւրօ «Հայաստան» Հիմնադրամին, Տէր եւ Տիկին Վարուժան Կարապետեան 200 եւրօ «Հայաստան» Հիմնադրամին, Այրի Տիկին Ռութա եւ Տոքթ. Պետրոս Եաւրու-Ջագուկ 100 եւրօ Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցւոյ, Տէր եւ Տիկին Սերովբէ Պետան 100 եւրօ Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցւոյ, Տիկին Միրէյլ Սուինսըն 100 եւրօ «Հայաստան» Հիմնադրամին, Տէր եւ Տիկին Ժ.-Փիէր Սեռէֆ 100 եւրօ «Հայաստան» Հիմնադրամին, Այրի Տիկին Մարի Հերպոյեան 70 եւրօ «Հայաստան» Հիմնադրամին, Տէր եւ Տիկին Ֆիլիփ Գարաճեան 100ական եւրօ Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ եւ Շաւիլի Լեւոն Շանթ դպրոցին:

Voyage en Arménie et au Karabagh

(VOYAGE OECUMENIQUE, CULTUREL, HUMANITAIRE)
Du 27 octobre au 3 novembre :
Voyage tous âges en Arménie — prix : 1.300 euros
(avec l'option extension au Karabagh, retour le 7 novembre,
et supplément de 200 euros)

(Accompagnateur : pasteur Samuel SAHAGIAN)

organisé par Solidarité Protestante France-Arménie (SPFA)

Pour s'inscrire, envoyer acompte de 200 euros à :
SPFA 1 rue Cabanis 75014 Paris (tél. : 01 47 35 30 23 ou 06 83 09 08 19)
(Programme détaillé sur demande)

SPFA vous invite aussi à son Assemblée Générale,
le Dimanche 1er juin à 14h30
à la Crypte du Rosaire de l'Eglise Saint-Sulpice,
4 rue Palatine — 75006 Paris

**CROIX BLEUE
DES ARMENIENS
DE FRANCE**

PROGRAMME PILOTE DES ETUDES ARMENIENNES

organisé
par le HOM Côte Est (Croix de Secours Arméniennes) des Etats-Unis
pour les jeunes universitaires,
à l'Université de Bentley, près de Boston
Du 8 au 15 juin
Sous la direction du Dr ASBED KOTCHIKIAN
de l'Université de l'Etat de Floride

Les frais d'hébergement, de nourriture et de visites aux institutions arméno-américaines sont pris en charge par le HOM.
Frais d'inscription : 100 US dollars
Frais de voyage : à la charge du participant.

Pour plus de détails, contacter très rapidement
le bureau de la Croix Bleue des Arméniens de France
au 01 53 34 18 18
ou par mail cbaf@wanadoo.fr

**Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976**

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ 28
MERCREDI
28 MAI
2008

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Tél. : 01 47 70 86 60 — Fax : 01 48 00 06 70
Courriel (e-mail) : jharatch@aol.com
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. Paris 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.966 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 83e ANNEE — N° 21.966

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻՆ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒՆԵՐՈՒ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մայիս 26ին Երեւանի մէջ սկսած է «Հայաստան» հիմնադրամի հոգաբարձուներու խորհուրդի նիստը: Այդ կազմին մէջ փոփոխութիւններ կատարուած են, ընդհանուրին համաձայնութեամբ: Խորհուրդին մաս կազմած են ԼՂՀ նախագահ Բ. Սահակեան, Հայաստանի վարչապետ Տ. Սարգսեան, ԼՂՀ վարչապետ Ա. Յարութիւնեան, Հայաստանի արտաքին գործերու նախարար Է. Նալպանտեան, փինանսներու նախարար Տ. Դաւթեան, հարկային պետական ծառայութեան պետ Վ. Բարսեղեան, ՌԱԿ-ի ներկայացուցիչ Ճ. Մանուկեան:

Խորհուրդը որոշած է Հիմնադրամի անդամներու շարքին աւելցնել «Վիվա-սէլ» ընկերութիւնը, Գրէտի Ակրիքոլ դրամատունը, Արդշինինվեստ դրամատունը, Ղարաբաղ – Թելեքոմը եւ գործարար Մ. Պաղտասարովը:

* * *

ԳՈՆԿՐԷՍԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ԱՄՆ-ու Գոնկրէսի անդամներ Ա. Շիֆ, Է. Շուարց, Ու. Կիլքրէսթ պատուիրակութեան մը ընկերակցութեամբ Մայիս 24ին հանդիպում ունեցած են նախագահ Ս. Սարգսեանի ու արտաքին գործերու նախարար Է. Նալպանտեանի հետ: Հանդիպումին նիւթ եղած են Հայաստան – ԱՄՆ յարաբերութիւնները, Հայաստանի յետընտրական զարգացումները, ժողովրդավարութեան ընթացքը, Ղարաբաղի խնդիրը:

Ամերիկացի երեսփոխանները յայտած են թէ Հայաստանը կը նկատեն կարեւոր գործընկեր եւ դաշնակից, ուստի կը ցանկան կարելի չափով օգնել անոր քաղաքական եւ տնտեսական յառաջընթացին:

* * *

ՆԱԽԱԳԱՀԻ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐԸ

Մայիս 26ին տեղի ունեցած է նախագահի մրցանակներու յանձնումի արարողութիւնը: Ցեղասպանութեան ճանաչումին իրենց կարեւոր աւանդին համար պարգեւատրուած են փրոֆ. Ե. Բարսեղով եւ Ի. Թէրնոն: Առաջինը 10 հազար տոլարի մրցանակը նուիրած է «Հայաստան» հիմնադրամին, որպէսզի յատուկ ֆոնտ մը ստեղծուի արցախեան պատերազմի զոհերուն զաւակներուն եւ հաշմանդամներուն աջակցելու համար:

Պարգեւատրուած է «Կիլիկիա» առագաստանաւի նաւապետ եւ «Այաս» ծովային հետազօտութիւններու ակումբի նախագահ Կարէն Բալայեան. իսկ Զ. Բալայեանին տրուած է Գրականութեան մրցանակը, «Կիլիկիա» եռագրութեան համար:

Մրցանակներ տրուած են նաեւ արուեստի, գիտութեան, կերպարուեստի եւ շարժանկարի, գրականութեան, երաժշտութեան մարզերու մէջ յաջողագոյն նկատուած գիտնականներու, արուեստագէտներու:

Նախագահ Ս. Սարգսեան շնորհաւորելով բոլորը շեշտած է թէ անկախ պետականութիւնը կ'ենթադրէ նաեւ մշակոյթի զարգացում եւ թէ Հայաստանի նոր ղեկավարութիւնը այդ առումով լուրջ ընելիքներ ունի:

Թ Ո Ւ Ր Ք Ի Ա

ՏԻՆՔ ԸՆՏԱՆԻՔԸ ԴԱՏ ԲԱՑԱԾ ԺԱՆՏԱՐՄԻ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐԻ ՄԸ ԴԷՄ

Տինք ընտանիքը դատ բացած է Կիրասոնի ժանտարմի շրջանային հրամանատար Տ. Ա. Քարատումանի դէմ, այն ամբաստանութեամբ որ այս վերջինը զոհ գինուորի մը յուղարկաւորութեան իր ելոյթին մէջ «դաւաճան»ի ակնարկութիւն ըրած է Հ. Տինքին: Այդ ելոյթին մէջ Ա. Քարատուման ըսած է. «Այսօր ո'չ ԱՄՆ-ու Ծերակոյտը, ոչ Ֆրանսական խորհրդարանը, Անգլիոյ Լորտերու ժողովը, Պրիւսէլի Եւրոպական խորհրդարանը եւ Հայաստան քեզ սպաննողները դատապարտեցին: Անոնք միայն կը դատապարտեն երբ դաւաճաններ մահանան. միայն այն ատեն ձայն կը բարձրացնեն»:

Ամբաստանուած հրամանատարը մերժած է ամբաստանութիւնը, ըսելով թէ «դաւաճան» որակումը գործածած է ՓՔՔ-ի ահաբեկիչներուն համար եւ ոչ թէ Հ. Տինքի:

Բ Ա Գ Ո Ւ

ՀԱՅԵՐՈՒՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼԻՔԸ ԸՍՏ ԱԴՐԲԵՋԱՆԻ ՓՈԽՆԱԽԱՐԱՐԻՆ

Ադրբէջանի արտաքին գործերու փոխնախարար Ա. Ազիմով հարցազրոյցի մը պատասխանելով Հայաստանի նոր ղեկավարութենէն իրենց ակնկալութիւններուն մասին հարցումի մը, ըսած է թէ տեղեակ են թէ Հայաստան բանակցութիւնները շարունակելու տրամադրութիւն յայտնած է, բայց այդ տրամադրութիւնը շօշափելի հիմեր պէտք է ունենայ: Ապա բացատրած է թէ քննարկումի առնուած տարրերը ինչ ձեւով որ ալ ներկայացուին, անխուսափելի է որ յանգին կարեւոր կէտի մը. հակամարտութիւնը պէտք է լուծուի Ադրբէջանի տարածքային ամբողջականութեան շրջանակին մէջ: Այդ պատճառով հայկական կողմը պէտք է պատրաստ ըլլայ պատասխանելու այս հարցին: Այս փուլէն ետք միայն, ըստ Ադրբէջանի փոխնախարարին, բանակցութիւնները կը մտնեն շօշափելի հարցեր մշակելու փուլին մէջ եւ աստիճանաբար կը քննուին համաձայնագրին առաջարկները: Այդ քննութեան արդիւնքը կ'ըլլայ ռազմական եւ թէքնիք միջոցներու մշակումը որ կ'առաջնորդէ գրաւումին վերջ տալու, յետոյ տարածքներու յանձնումին: Ատով կարելի կը դառնայ գաղթականներու վերադարձը, այլ խօսքով՝ Ադրբէջանցիները կը վերադառնան «Լեռնային Ղարաբաղի շրջան»: Երբ երկու համայնքներու համակեցութիւնը ապահովուի, իրաւական գետնի վրայ կը ձեռնարկուի Ղարաբաղի կարգավիճակը որոշելու գործին:

«Հայերը պէտք է հաշտուին այն սկզբունքին հետ որ Ադրբէջանի տարածքային ամբողջականութիւնը փոփոխելի չէ եւ Լեռնային Ղարաբաղը պէտք է մնայ Ադրբէջանի մասը: Հայերը պարտին ընդունիլ ասիկա: Եթէ ընդունին, մնացածը դիւրին է» ըսած է Ազիմով:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ք Ա Ն Ի Մ Ը Տ Ո Ղ Ո Վ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Հեզպոլլայի շիի ղեկավարը Հասան Նասրալլահ յայտարարած է որ իր շարժումը չուզեր որեւէ իշխանութեան տիրանալ Լիբանանի մէջ եւ պէտք չէ զէնքի դիմել իրագործելու համար քաղաքական առաւելութիւններ:

ՍԻՈՒԷԶԻ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԿԱԶԻՆ ձուլումը այլեւս ոչ մէկ խոչընդոտ ունի եւ պիտի գործադրուի Յուլիսին: Այս գործողութիւնը ծնունդ պիտի տայ Եւրոպայի ուժանիւթի հսկայ ձեռնարկութեան մը, երկու տարուան վիճարկումներէ ետք:

ՀԱՐԱՒԻ ԱՓՐԻԿԷԻ ցեղապաշտ բռնութիւնները Մայիս 11էն ի վեր 56 մեռեալ պատճառած են երկրին մէջ ըստ ապահովութեան նախարարին որ աւելցուցած է թէ կացութիւնը այլեւս հակակշռուած է:

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ յարաբերութիւնները միշտ լարուած կը մնան եւ երեսփոխանական վերջին ընտրութիւններն ալ պատճառ եղած են որ ալ աւելի լարուին: Այսպէս, ընտրութեան օրն ալ (Մայիս 21) հեռատեսիլը սփռած է նկարները հրացանաձգութեան մը, որ տեղի ունեցած է Խուրչա, Աբխազիոյ անջատողականներու հակակշռին տակ մերձաւոր գիւղի մը մէջ: Ցոյց կը տրուէին երկու հանրակառքեր, որոնք կը պայթէին այն պահուն, երբ բնակիչները կը պատրաստուէին քուէարկելու ընտրաշրջանին մէջ: Նոյն իրիկունը Սահակաշվիլի կը փութար վիրաւորներէն մէկուն մօտ, որ սակայն կը յայտնէ Ֆիկառոյին, որ քուէարկութեան չէր գացած, ինչպէս պնդած էր Սահակաշվիլի, այլ աշխատանքի կ'երթար: Իշխանութեան մերձաւոր տարրերը տարբեր նկարագրութիւններ կ'ընեն եւ նման այլ դէպքեր չեն կրնար հանդարտեցնել երկու երկիրներու միջեւ տիրող մթնոլորտը: Խնդրոյ առարկայ է միշտ ընտրութիւններու կանոնաւոր բնոյթը: 30էն 40 հազար ցուցարարներ հաւաքուած են Թիֆլիսի կեդրոնը խնդրոյ առարկայ ընելու համար Սահակաշվիլիի կուսակցութեան յաղթանակը: Ընդդիմութեան խորհուրդի համախմբումը (150ի վրայ 16 աթոռ) յայտարարած է թէ պիտի չմասնակցի Խորհրդարանի նիստերուն եւ կը պահանջէ նոր ընտրութիւն մը:

ԳՈԼՈՄՊՈՅԻ (Սրի Լանքա) մօտ ռմբափորձ մը գործուած է կառախումբի մը դէմ եւ որու հետեւանքով 8 մեռեալ կային եւ 72 վիրաւորներ: Արարքը կը վերագրուի Թամուլ վագրերու ապստամբական շարժումին:

ՎԱՌ նահանգի նախկին նահանգապետը՝ Շառլ Մարքիանի Փարիզի Սանթէի բանտը ներկայացած է Մայիս 26ին, որովհետեւ բանտարկութեան երկու պատիժի ենթակայ էր, մէկ եւ երեք տարուան, այն մեղադրանքով, որ գաղտնաբար գումարներ ղանձած էր շինարարական գործողութիւններու մէջ, ինչ որ միշտ ուրացած է: Հարցը հոն է որ ենթական նաեւ այն անձն է որ կրցած է ազատել Լիբանանի ֆրանսացի պատանդները, որոնք չեն համակերպիր իր բանտարկութեան եւ կը սպասեն Նախագահին ներման: 64 տարեկան, Մարքիանի վստահելի անձն էր Շառլ Փասքուայի:

ԿԻԵՒԻ քաղաքապետ վերընտրուած է Լէոնիտ Չերնովեցկի, հակառակ կաշառակերութեան մեղադրանքներու, զորս ըրած էր վարչապետուհին՝ Տիմոշենկօ:

Ժ. Ա Թ Ա Լ Ի.

«ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ ՖՐԱՆՍԱ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԹՇՆԱՄԻՆ ՉԷ»

Նախագահ Ն. Սարքոզիի խորհրդական Ժագ Աթթալի Պէրլին կայացած միջազգային համագումարի մը շատ քաջալերական արտայայտութիւններ ունեցած է Թուրքիոյ Եւրոպական Միութեան անդամակցութեան մասին: Ան ըսած է. «Կարելի չէ որ Ֆրանսա ձեր թշնամին ըլլայ: Ձեր մեծագոյն թշնամին արտաքին աշխարհին մէջ չէ, այլ ձեր ներսը»: Ինչ կը վերաբերի Ֆրանսայի նախագահին վերագրուած հակաթուրք կեցուածքին, խորհրդականը բացատրած է թէ Ն. Սարքոզի պարտի իրացնել ոչ թէ Ֆրանսայի, այլ Եւրոպական Միութեան տեսակէտները: Թուրքիա կը կարծէ թէ ան դէմ է իր անդամակցութեան. բայց Սպանիա ու Լեհաստան եւս նման փուլերէ անցան. անոնց անդամակցութեան ընդդիմացողներ ալ կային: Այդ ընդդիմութիւնը կը վիճակի Թուրքիոյ եւ Ուկրանիոյ ալ, բայց այս երկիրները անպայման մաս պիտի կազմեն Եւրոպայի: «Թուրքիա շատ թանկագին է Եւրոպական Միութեան համար: Անոր անդամակցութիւնը Միութեան եւս նպաստաւոր կ'ըլլայ: Սակայն, կը յուսամ որ Թուրքիա իր միտքը չի փոխեր» ըսած է Ժ. Աթթալի:

ԱՆԹԻԼԻԱՍ

ՄԱՅԻՍԵԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Անթիլիասի կաթողիկոսարանին մէջ Կիրակի, Մայիս 25ին նշուած է Հայաստանի Ա. Հանրապետութեան հռչակման տօնը: Նախ Գրիգոր Լուսաւորիչ մայր տաճարին մէջ պատարագ մատուցուած է, աւարտին ալ հոգեհանգստեան պաշտօն, բոլոր այն մարտիկներուն յիշատակին որոնք ինկան Սարդարապատի, Ղարաքիլիսայի, Բաշ Ապարանի եւ այլ մարտերու ընթացքին:

Հանդիսութեան աւարտին հայրապետական պատգամը տուած է Արամ Ա.: Դպրեվանքի երգչախումբը ազգային հայրենասիրական երգերով հանդէս եկած է: Վեհափառ Կաթողիկոսին Պահպանիչով փակուած է հանդիսութիւնը:

Նախկին տնօրէն դրամատան, Չերնովեցկի միլիառատէր է եւ «Մարդկութեան բարերարը», քանի շատ առատաձեռն եղած է եւ սնունդ բաշխած կարօտեալներուն: Երբ մեղադրուած էր, ստիպուած եղած էր հեռանալ իր պաշտօնէն, այսօր իր վերընտրութիւնը յաղթանակ մըն է իրեն համար:

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ արեւմտեան շրջանը ռմբափորձ մը գործուած է Մայիս 27ին հանրակառքի մը դէմ: Ութ մեռեալ կար:

ՍԻՏՆԷ ՓՈԼԱՔ, ամերիկեան շարժանկարի ծանօթ բեմադիրը, նաեւ դերասան, մեռած է Լոս-Անճըլըս, խլիրդի հետեւանքով: 73 տարեկան էր: 1985ին «Աութ օֆ Աֆրիքա» ֆիլմն է որ կը նուիրագործէր իր ասպարէզը:

ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐՈՒ երիցագոյնը՝ Գլեմանթին Սոլինեաք մեռած է 113 տարեկանին, Օթ-Լուարի նահանգին հանդըստեան տան մը մէջ: Իր երկարակեցութիւնը կը վերագրէր այն իրողութեան որ «Աստուած զինքը մոռցած է»:

90ԱՄԵԱԿ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅ - ԹՐՔԱԿԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԱՊՐԻԼ 1918

Ռուս-Թրքական հակամարտութեան սկիզբէն մինչեւ 1917 Դեկտեմբեր, պատերազմի նախաձեռնութիւնը ընդհանրապէս ռուս հրամանատարութիւնը կը պահէ: Նաեւ, քիչ բացառութեամբ, կռիւները տեղի կ՚ունենան Օսմանեան պետութեան սահմաններէն ներս, Արեւմտեան Հայաստանի տարածքին:

Կացութիւնը հիմնովին կը փոխուի բոլշեւիկներու իշխանութեան տիրանալէն ետք: 1918ի առաջին օրերուն սկսած եւ մինչեւ Յունիս տեւող հայ-թրքական պատերազմի ամբողջ տեւողութեան նախայարձակը կ՚ըլլան Թուրքերը, իսկ Ապրիլի կէսերուն պատերազմը կը փոխադրուի նախկին Ռուսական կայսրութեան տարածքը՝ Արեւելեան Հայաստան:

Զինուորական կացութեան այս հրջափոխութեան մէջ կարեւոր դեր կ՚ունենայ քաղաքական ազդակը:

Անդրկովկասի արդէն իսկ աննախանձելի քաղաքական վիճակը աւելի կը վատթարանայ, երբ Բրեստ-Լիտովսկի հաշտութեան բանակցութիւնները կը վերածուին ռուսական անձնատուութեան: Եւրոպական թէ Կովկասեան ճակատներու մասին բոլշեւիկ պատուիրակութիւնը նուաստացուցիչ զիջումներ կը կատարէ: Մեծագոյն զոհը դարձեալ կ՚ըլլայ հայութիւնը:

Հայաստանի նկատմամբ Բրեստ-Լիտովսկի քաղաքական դաւաճանութեան կը յաջորդեն դրացի ժողովուրդներու կողմէ հայութեան հանդէպ լարուած դաւերը: Թրքական վտանգէն խուսափելու համար Վրացիները գաղտնի համաձայնութեան կու գան Գերմանացիներուն հետ եւ Թրքամէտ դիրք կ՚որդեգրեն: Թաթարները՝ իրենց կարգին, խափանարարական գործողութիւններու կը ձեռնարկեն հայ բանակի թիկունքը, դիւրացնելու համար իրենց ցեղակից Թուրք բանակին յառաջխաղացքը: Աւելին: Թիֆլիսի մէջ, Վրացիներու գործակցութեամբ Գերմանացիները ամէն տեսակի քաղաքական խաղեր կը հնարեն, արագացնելու համար թրքական բանակի արշաւը դէպի նաւթի պաշարներով հարուստ Բաքու: Քաղաքական այս հակամարտութիւնները կը խախտեն Անդրկովկասի երեք ժողովուրդներու միութեան՝ Սէյմի հիմերը: Հայութեան համար այսպիսով կը ստեղծուի ահաւոր վիճակ:

* * *

Արեւմտեան Հայաստանը գրաւելէ ետք, Պաղեստինի ու Միջագետքի ճակատներէն եկած օգնական ուժերով կը զօրացուի Թուրքիոյ կովկասեան բանակը եւ կը սկսի գրոհը դէպի Արեւելեան Հայաստան:

1.- Կարինը պարպելէն ետք, Հայերը կռուելով կը նահանջեն դէպի Սարիղամիշ: Արարատեան դաշտէն Սարիղամիշին օգնութեան կու գան Դրօն ու Դալի Ղազարը՝ իրենց զօրամասերով: Բուռն կռիւներ տեղի կ՚ունենան Սարիղամիշի ամրութիւններուն շուրջը: Ծանրօրէն կը վիրաւորուի Դալի Ղազարը: Այստեղ եւս թշնամիին գերազանց ուժերը կը յաջողին գրաւել ռազմագիտական կարեւոր դիրքերը: Մարտ 24ին, Հայերը կ՚ոչնչացնեն Սարիղամիշի զօրանոցներն ու ամրութիւնները եւ կը նահանջեն դէպի Կարս ու Արարատեան դաշտ:

2. Սարիղամիշէն նահանջող հայկական ուժերու մեծ մասը կանգ կ՚առնէ Կարսէն 30-40 քմ. հեռու գտնուող ամրութիւններուն վրայ եւ շրջանի տեղապահ վաշտերուն միանալով կը պատրաստուին ամէն գնով բերդաքաղաքը պաշտպանելու:

Սակայն, կը պատահի անսպասելին: Սէյմի նախագահ վրացի Ակակի Չխենկելիի մէկ քաղաքական դաւը կը կոտրէ Կարսը պաշտպանելու պատրաստ հայ զօրքին կռուելու վճռականութիւնը եւ պատճառ կ՚ըլլայ բերդաքաղաքի անփառունակ անկումին:

Գերմանացիներու եւ Թուրքերու հետ գաղտնի համաձայնութեամբ Վրաստանի հողային ամբողջականութիւնը ապահովելէ ետք, Սէյմի կառավարութեան հայ անդամներէն ծածուկ եւ իր անձնական պատասխանատուութեամբ, Չխենկելի կովկասեան ճակատի Թուրք հրամանատարութեան կը տեղեկացնէ, որ իր կառավարութիւնը կ՚ընդունի Բրեստ-Լիտովսկի դաշնագրի պայմանները եւ առ այդ, ռազմաճակատի հրամանատարներուն հրահանգած է անմիջապէս դադրեցնել պատերազմական գործողութիւնները: Ան կը հաղորդէ նաեւ որ ինք արդէն իսկ հեռագրած է Կարսի բանակի հայ հրամանատարին Կարսը պարպելու եւ իրենց՝ Թուրքերուն յանձնելու պայմաններուն շուրջ անյապաղ բանակցութեան սկսելու մասին:

3. Չխենկելի հեռագիրը անակնկալի կը բերէ հայ բանակի հրամանատար զօր. Նազարբէկեանը: Ան կը փորձէ կապ հաստատել Թիֆլիս՝ Հայոց Ազգային Խորհուրդին հետ, անկէ լուսաբանութիւն եւ հրահանգ ստանալու համար, բայց չի յաջողիր: Չխենկելիի հրահանգով կտրուած կ՚ըլլայ Թիֆլիսը Կարսին կապող հեռագրաթելը: Մինչ այդ Թուրքերը կը տարածեն Չխենկելիի հեռագրին լուրը, որ անօրինակ խուճապ կը ստեղծէ Կարսի հայութեան եւ բանակին մէջ:

Կարսի 20.000 հայ ազգաբնակչութիւնը պարպելէ ետք, ժողովուրդին հետ հայ զօրքերը կը լքեն բերդաքաղաքը եւ Ապրիլ 25ին (նոր տոմար) առանց կռուի կը հեռանան դէպի Ալեքսանդրապոլ, թշնամիին ձգելով անհամար զինամթերք ու պարէն:

4. Խախտելով Տրապիզոնի դաշնագրի պայմանները Թուրքերը վերջնագիր կը ներկայացնեն հայ բանակի հրամանատարութեան՝ պարպելու Ալեքսանդրապոլը և անոնց ապսպսելու պատասխանին, կը յարձակին ու կը գրաւեն քաղաքը: Քսան հազար Հայեր խուճապահար կը գաղթեն դէպի Թիֆլիս եւ Հիւսիսային Կովկաս:

Ալեքսանդրապոլի անկումէն ետք, հայ բանակի փլուզումը կանխելու համար, զօր. Նազարբէկեան բանակի հրամանատարներուն կը հրահանգէ նահանջել երեք ուղղութեամբ.-

ա) Դէպի Արարատեան դաշտ, բ) դէպի Համամլու-Ղարաքիլիսէ-Դիլիջան. երկրորդ թեւ մը Համամլու-Բաշ-Ապարան. գ) Դէպի Վորոնցովկա-Ջալալ Օղլի-Դսեղ:

5. Արեւելեան Հայաստանի հարաւային ճակատի վրայ Թրքական յարձակումը կը սկսի Ապրիլի երկրորդ կէսին: Ջինգիլիէն Սուրմալու երկարող գիծին վրայ հայկական դիմադրութիւնը խորտակելէ ետք, Թուրքերը կը գրաւեն Իգդիրն ու Կողբը: Հայ զօրքերը կը նահանջեն ու Մայիսի կէսերուն Արաքս գետը անցնելով կ՚ամրանան Արարատեան դաշտի ռազմագիտական դիրքերուն վրայ: Սուրմալուի հայութիւնը կը գաղթէ Էջմիածին ու Երեւան:

Այսպիսով մէկուկէս ամսուան ընթացքին, Թրքական բանակը կը յաջողի գրաւել Արեւելեան Հայաստանի տարածութեան մեծ մասը:

1918 Ապրիլ-Մայիս ամիսներուն պատահած դէպքեր

— Ապրիլ 23ին (նոր տոմար) Սէյմը կը յայտարարէ Անդրկովկասի անկախութիւնը:

— Ապրիլ 27ին, առանց լուրջ դիմադրութեան հանդիպելու, Թուրքերը կը գրաւեն Պաթումը:

— Մայիս 11ին կը բացուի Պաթումի խորհրդաժողովը Թուրքիոյ եւ Անդրկովկասեան Սէյմի պատուիրակութիւններուն միջեւ: Հայկական կողմը կը ներկայացնեն Յովհաննէս Քաջազնունի, Ալեքսանդր Խատիսեան, Սիմոն Վրացեան:

ԱՂԲԻՒՐՆԵՐ

Հ. Տասնապետեան, Հ.Յ.Դ. 1890-1924ի սկիզբէն մինչեւ Ժ. Ընդհ. Ժողով
Կ. Սասունի, Տաճկահայաստանը Ռուսիոյ տիրապետութեան տակ
Զօր. Գ. Ղորղանեան, Հայերու մասնակցութիւնը Ա. Աշխարհամարտին
Կոմս, Իմ յուշեր, Բ. հատոր
Վարդգէս Ահարոնեան, «Անդրանիկ»
Վազգէն Մարտիրոսեան, Ատրպատականի հերոսամարտը, «Հայրենիք» ամսագիր 1930
Ռուբէն, Յեղափոխականի մը յիշատակները, 7րդ հատոր
Սեպուհ, Յուշեր, Բ. հատոր
Ալ. Խատիսեան, Հայաստանի Հանրապետութեան ծագումն ու զարգացումը
Ս. Վրացեան, Հին թղթեր, կեանքի ուղիներով, Հայաստանի Հանրապետութիւն
Աւետիս Ահարոնեան, Ազատ օրերի ոգեկոչումը
Richard Hovanisian, The Republic of Armenia
Հայկական Սովետական Հանրագիտարան

ԵՐԲ ԽՐԱԽՃԱՆՔ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԱՄ ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏԻ ՄՈՍԿ ՅԻՇԱՏԱԿՄԱՆ ՕՐ

Յ. ՊԱԼԵԱՆ

Մօտաւոր անցեալին դեռ յիշեցնողներ կային՝ որ ծառը պէտք չէ ծածկէ անտառը: 1996ին, հայրենի մտաւորական մը, Արգօ Կիւլլիրեան, գրած էր յօդուած մը, որուն աղբիւրը չեմ յիշեր, բայց որմէ մէջբերում մը մնացած է յիշողութեանս ծալքերուն մէջ, որքա՞ն էական մտածում մը խտացնող: Ըսած էր. «Մեր վեհութիւնը, իշխանութիւնը եւ ազգային դէմքը մենք կորցրել ենք հարիւրամեակներ առաջ, կորցնելով մեր Մեծ Հայրենիքը՝ Մեծ Հայաստանը»: Հայաստանի Հանրապետութեան յաջորդած շուրջ երկու տասնամեակներու ընթացքին կարելի է ըսել ազգի գաղափարախօսութեան առնչուող հոգեւոր եւ վաւերական արտայայտութիւններէն մին է ասիկա:

Պահ մը կանգ առնենք, ազգի անդամի իրաւունքով եւ ողջմտութեամբ, «Հայաստան, հայրենիք» եւ «ազգային դէմք» բացատրութիւններուն վրայ, նոյնիսկ եթէ անոնց հայելին մեզի պիտի հրամցնէ այլանդակութիւններ: Փորձենք, արտահանելով էական իմաստները, հասկնալ մեր ներկան, եւ ապա խորհիլ թէ ի՞նչ կ՚ըլլայ մեր ապագան այսօրուան տուեալներով, ի՞նչ պիտի ընենք: Պատմական մեծ իրադարձութիւն մը կ՚այլասերի, երբ մակերեսայնութեան մէջ կը խեղդենք զայն:

Թող ոչ ոք վիրաւորական համարի: Կենդանական աշխարհին տարրական ծանօթութիւնը ցոյց կու տայ որ կենդանիները ունին իրենց տարածքները, զորս կը դրօշմեն, իրենց յատուկ ձեւով կը սահմանագծեն: Այդ իրենց տարածքն է, իրենց կեանքի եւ հզօրութեան խարիսխը, ուր կրնան որսալ, պահել իրենց էգը, սերնդագործել: Փորձուած է որ եղջերուները չեն զուգաւորուած, երբ փոխած են իրենց տարածքը:

Սեւեռումի տակ առնենք ազգերը: Առանց իրենց հայրենիքին, անոնք կը կորսնցնեն իրենց ազգային դէմքը, իրենց ինքնութիւնը, ինչպէս սովորութիւն է ներկայիս, կարծեցեալ քաղաքական իմաստութեամբ բարբառիլ եւ ըսել՝ «Ռուս՝ ծագումով Հայ», «Ֆրանսացի՝ ծագումով Հայ», «Անգլիացի կամ Լեհ՝ ծագումով Հայ»: Այսինքն՝ այլասերած: Արգօ Կիւլլիրեան ունի «ազգային տեսիլք», եւ հազուադէպ իրատեսութեամբ, չի շփոթեր «Հայոց հայրենիք Մեծ Հայաստանը՝ Հայաստանի Հանրապետութեան հետ»: Ինչ որ կ՚ընեն այսօր բոլոր անոնք որդեգրած են «Հողակոր» փրկելու եւ անով բաւարարուելու գործնապաշտութեամբ, որոնց վրայ կը գումարուին Սփիւռքի ազգային հայրենասիրութեամբ գրօսաշրջութիւն կատարողները: Պարզ. մեր «ազգային դէմքը» վերականգնելու համար անհրաժեշտ է Հայրենիքի վերականգնումը, ո՛չ այսօր հրապարակը գրաւեցնող տնտեսական ազդակով, այլ՝ «Մեծ Հայաստան»ով որ տասնամեակներ շարունակ բնորոշուեցաւ որպէս միացեալ Հայաստան, որուն մասին չեն խօսիր Հայաստանի Հանրապետութեան իշխանութիւնները, գրեթէ դադրած է խօսելէ նաեւ հայրենահանուածներով կազմուած Սփիւռքը: Պարտուած գործնապաշտներ, կամ «ռէալ փոլիթիք»ի կախարդի աշկերտներ կրնան ըսել ինչ որ իրենց կը թելադրեն անհորիզոն խարխափումները, թէ այդ ցնորք է, ծայրայեղապաշտութիւն է, «մաքսիմալիզմ» է, եւայլն: Տուեալները յամառօրէն մեր դէմն են, կարելի է զանոնք թաքցնել խօսքի անպարկեշտութեամբ: Եթէ կ՚ուզենք մեր ժողովուրդը դուրս բերել մեզմէ, ամէն օր քիչ մը աւելի տեղի ունեցող աւազախրումէ, հարցերը պարտինք քննել «Մեծ Հայրենիք — Մեծ Հայաստան»ի եւ «ազգային դէմք»ի յարաբերութեամբ, որ ազգային

վաւերական գաղափարախօսութենէ մեկնող վերաբերում է, ո՛չ համայնքային եւ ո՛չ հողակտոր փրկելու անհեռատեսութիւն, որ կը ծփայ անպտուղ եւ անվազորդային պատշաճեցումներու պղտոր ջուրերուն վրայ:

Անկեղծութեամբ քննենք մեր ազգային դէմքը: Մի՞թէ պայծառ չէ պատկերը, այն որ առանց այդ «Հայոց հայրենիք Մեծ Հայաստան»ին դարձած ենք քիչ մը Ռուս, քիչ մը Վրացի, քիչ մը Ֆրանսացի, քիչ մը Ամերիկացի, քիչ մը Արաբ, նոյնիսկ քիչ մը Թուրք, եւ այս ցանկը բաց է, աղճատելով կամ պարզապէս հրաժարելով մեր լեզուէն, խորթանալով մեր մշակոյթէն, մեր կենցաղէն, մեր բարքերէն, արժէքներէն, այն աստիճան որ իր ամանին պատշաճող հեղուկի պէս, մեր ֆիզիքականն անգամ սկսած է տարբերիլ մէկ երկրէ միւսը: Այս կորստեան թաւալգլոր ընթացքը կարելի է կասեցնել ձգտելով դէպի «Հայոց հայրենիք Մեծ Հայաստան»ը, «Միացեալ Հայաստան»ը, զոր առաջին Հանրապետութեան օրերուն, քաղաքական պատասխանատու գործիչներ սահմանեցին եւ կտակեցին, կտակ որ այսօր դրած ենք բարձի տակ եւ վրան նստած, ինչպէս նստած ենք մեր ինքնութեան եւ արժանապատուութեան վրայ:

Ինչպէ՞ս կանգ կրնայ առնել կորստեան ընթացքը, առանց անցեալի եւ ներկայի միջեւ գործօն եւ անսեթեւեթ շարունակականութեան: Արգօ Կիվիրեանի մտածումը յստակ էր եւ հաստ, երբ կ՚ըսէր թէ՝ «Մենք մոռացութեան ենք մատնել մեր նախնիների յիշատակը, Մեծ Հայաստանի վերականգնման գաղափարը»: Լոզ չեղաւ, չկայ: Ո՞վ չի գիտեր որ ազգերը կ՚ապրին գաղափարներով, որոնք տուեալ պահու մը կը մարմնաւորուին խորհրդանիշ անձնաւորութեամբ մը կամ խորհրդանիշ կազմակերպութիւններով, զորս կը կոչենք հերոս կամ նախախնամական դէմք, անոնց կուտանք առասպելական լուսապսակ, որ տարբեր է երեւելիական պզպըջակներէ: Արամ Մանուկեան — Վանայ Արամ —, Դաւիթ Բէկ, Իսրայէլ Օրի, Ղեւոնդ Երէց կամ Մեսրոպ, Կանտի, Շարլ տը Կոլ, Զափաթա...:

Առանց «Մեծ Հայաստան»ի գաղափարի վերականգնման, նախ մեր ուղեղի բջիջներուն մէջ, մենք հաւաքաբար չենք հասնիր իսկական վերականգնումի հանգրուանին, ինչպէս այսօր, կը շարունակենք տեսնել այսօրուան «նահանգ — Հայաստան»ը, «բեկոր Հայաստան»ը, հաշտուելով մեր հայրենիքի տարածքներու կորստեան եւ մեր ժողովուրդի տիրական համբանքի կորստեան հետ, որուն պիտի հետեւի մնացեալ ոչ-տիրականը, որուն աղաղակող փաստը հանդիսացաւ աղէտ—արտագաղթը:

Այդքան ալ հեռու չեն այն օրերը երբ ռամկավար ղեկավարը, Գերսամ Ահարոնեան, հանրահաւաքի մը, քառասնամեակ մը առաջ, իր խօսքը կ՚եզրակացնէր ըսելով. «Յառաջիկայ տարի՝ Վան»: Այսօր ո՞վ կը կրկնէ այս պայծառ եւ ապագայատես միտքը: Կ՚ըսե՞նք, կը լսե՞նք՝ «Յառաջիկայ տարի՝ Վան»: Մեծ ու պզտիկ դիւանագիտութեան ասպետ դարձած ենք, կը ճառենք «ռէալ փոլիթիք»է, գործնապաշտութենէ, «պրակմատիզմ»է: Ի՞նչ բերին անոնք ազգին:

Իսկական վերականգնումը առաջնորդող «ազգային դէմք» կը փնտռե՞նք, թէ քիչ մը ամէն տեղ դիրքեր նուաճելու ախտէն կը տառապինք...

Յ. Պ.

Մայիս 16

ԱՌԱՋԻ՛Ն ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՓԱՅԼՈՒՆ ՁԵՌՔԲԵՐՈՒՄՆԵՐԸ

— 1918ի Մայիս 28ի անկախացումէն հազիւ մէկ տարի անց Հայաստանը արդէն կազմակերպուած պետութիւն էր: Կային տասը գաւառներ՝ համապատասխան վարչութիւններով եւ դատական իշխանութիւններով:

— Յաջորդ տարի երկիրը կը բաժնուի չորս նահանգներու՝ Արարատեան, Շիրակի, Վանանդի եւ Սիւնեաց. իւրաքանչիւրը իր հերթին բաժնուելով գաւառներու:

— Կը կազմուի «Հայացման կոմիտէ» եւ 1919ի Մայիս 15ին կը հայացուին բոլոր հիմնարկութիւնները:

— Նոյն տարուան Դեկտ. 26ին հայերէնը կը հռչակուի պետական լեզու:

— Մարտ 15ին կը բացուի պետական դատարանը:

— 1920 Յունուար 18ին Հայաստան իրողական ճանաչում կը ստանայ հաշտութեան խորհրդաժողովին կողմէ, որմէ ետք կը սկսին իր դիւանագիտական փոխյարաբերութիւնները:

— Կը կազմակերպուի դեսպանական պաշտօնէութիւնը եւ կը նշանակուին դեսպաններ:

— 1920ին Օհանջանեանի կառավարութիւնը կը վաւերացնէ Հայաստանի Հանրապետութեան զինանշանը եւ պետական դրօշը:

— Յուլիս 5ին կը հրապարակուի քաղաքացիական օրէնքը:

— Կը հիմնուի պետական ռատիօկայանը, որուն ձայնասփռումը կը տարածուէր մինչեւ Պասրա, Թաշքենտ...:

— Մինչեւ Օգոստոս 1920 կը հրատարակուին երկու միլիառ ռուբլի հայկական արժեթուղթեր եւ ապա հայկական թղթադրամ:

— Կը ստեղծուի Պետական Ոսկիի հիմնադրամը:

— Պետական պիւտճէն հաւասարակշռելու համար՝ լուրջ աշխատանք կը տարուի՝ կազմակերպելու առեւտրական եւ արդիւնաբերական կեանքը:

— Կը մշակուի տուրքերու օրինագիծ:

— Համագործակցական ընկերութիւններու դրութիւնը բարելաւելու համար՝ կը ստեղծուի «Կոոպերացիաների միութիւն»՝ բաղկացած 350 համագործակցական ընկերութիւններէ՝ 95.000 անդամներով:

— Մեծ զարկ կը տրուի երկրագործութեան եւ գիւղատնտեսութեան: Այս ուղղութեամբ կը կազմուի նաեւ յատուկ կոմիտէ, որուն պարտականութիւնն էր ապահովել սերմնացու հունտեր:

— Մեծ աշխատանք կը տարուի հողային եւ հանքային հետազօտութիւններու մարզէն ներս եւ մասնաւոր ուշադրութեան առարկայ կը դառնան աղահանքերն ու ածխահանքերը:

— Կը մշակուի ելեկտրակայաններ հաստատելու ծրագիրը:

— 1919-1920 հիւանդանոցներու թիւը կը բարձրանայ 9էն մինչեւ 30ի: Կը հաստատուին բուժարաններ ու դեղատուներ, ուր չքաւորներուն անվճար դեղ կը տրամադրուի, իսկ աշխատաւորներուն՝ 50 առ հարիւր զեղչ:

— 1919ին Հայաստանի մէջ կը գործէին 431 նախակրթական դըպրոցներ՝ 1096 ուսուցիչներով եւ 38.015 աշակերտներով եւ 20 միջնակարգ դպրոցներ՝ 288 ուսուցիչներով եւ 5162 աշակերտներով: 1920ի Յունուար 31ին կը հիմնուի Երեւանի պետական համալսարանը:

— Մշակութային գետնի վրայ մեծ ճիգ կը գործադրուի պատմական յուշարձաններու պահպանման եւ արուեստի հովանաւորման տեսակէտէն: Կը հիմնուին ազգագրական—մարդաբանական թանգարան, գրադարան, թատերական դպրոց եւ երաժշտական դպրոցներ:

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԽՈՅԱՆՔԸ՝ ԱՐԱՄ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Անկախութեան օրն է, Մայիս 28:

Հայ մարդու հոգին արդարօրէն ալեկոծւում է հպարտութեամբ: Համայն հայութիւնը ունենում է իր յուզումնալից ցնծութիւնը, որովհետեւ այսօր տօնն է հայկական պետականութեան եւ անկախութեան: Վեց հարիւր տարիների ստրկութիւնից յետոյ հայ մարդն ունեցաւ ազատ հայրենիք, անկախ պետութիւն եւ Հայկական լեռնաշխարհի վրայ ծածանեց եռագոյն դրօշ:

Մայիս 28ը ազգային տօնն է բովանդակ Հայութեան եւ որեւէ ձեւի պարտադիր լռութիւն, որեւէ ձեւի մթագնելու փորձ չի կարող նսեմացնել նրա արժէքը: Մեր երթը դէպի անկախութիւն եւ ազատ հայրենիք սկսւում է այդ թուականով, երբ Հայկական յեղափոխութեան «Մահ կամ ազատութիւն» պատգամը իրագործուեց իր բովանդակ իմաստով: Հայ մարդը պիտի շարունակէ մեր ազգային մարտական աւանդի յեղափոխական խոյանքը՝ մեկնելով Մայիս 28ից, որովհետեւ նա լուսազծում է այն ուղին, որտեղից անցնում են հայութեան արդար եւ անժամանցելի դատի հողային, տնտեսական եւ քաղաքական իրագործումները:

Հայն ազատատենչ ազգ է: Մայիս 28ի անկախութեամբ հայութիւնը չի կարող ետդարձ ունենալ, այլ պիտի ընթանայ միշտ առաջ: Մայիս 28ով նա ունի վերընձիւղման յոյս, ունի անկախութիւն վերականգնելու հաւատք, որովհետեւ մեր աւելի քան ութսունամեայ յեղափոխական խոյանքը շարունակւում է: Իսկ մարտական այդ խոյանքը մեզ անխուսափելիօրէն դէպի ամբողջական ազատ եւ անկախ Հայաստան է առաջնորդում:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀՈԼԻՎՈՒՏԻ «Ռոզ եւ Ալեք Փիլիպոս» ազգային վարժարանի «Ներսէս Թաշճեան» մարզասրահին մէջ, Մայիս մէկին, նշուած են մեր պատմութեան վերջին հարիւրամեակի պանծալի երկու առիթներ՝ Մայիսեան եւ Արցախեան յաղթանակները: Յայտագիրը վարած է Միքայէլ Մելքոնեան: Բացման խօսքը արտասանած է Կլէնտէյլ քաղաքի գրագիր Արտաշէս Քասաբեան, վեր առնելով Մայիսեան եւ Արցախեան յաղթանակներու արժէքը: Խօսք առնելով Հայաստանի ազգային ժողովի պատգամաւոր Արթուր Աղաբէգեան, շեշտած է թէ «Հայաստանի առաջին հանրապետութեան կը պարտինք այսօրուան Հայաստանն ու Արցախը եւ Ա. Հանրապետութիւնը հաստատուն հիմնաքարն է մեր բոլոր նուաճումներուն»: Ապա, Արցախի բոլոր սխրագործութիւնները արժեւորելով, Աղաբէգեան յայտնած է թէ «ոչ մէկ զիջում կատարելու պատրաստ է Արցախը եւ Հայաստան միշտ Արցախի կողքին եւ Արցախի համար պայքարելու եւ գոյատեւելու պատրաստակամութիւնը ունի»: Վարժարանին աշակերտները գործադրած են գեղարուեստական ճոխ յայտագիր մը, բաղկացած երգերէ, խմբերգներէ, նուագներէ եւ պարերէ: Սրտի խօսքով հանդէս եկած է վարժարանին տնօրէնը՝ Վիգէն Եագուպեան:

⁂

ՇԻՇԼԻԻ գերեզմանատան Մտաւորականներու բաժնին մէջ, Մայիս 3ին, բացումը կատարուած է լեզուաբան եւ պատմաբան Յակոբ Մարթայեանի եւ քանդակագործ Երւանդ Ոսկանի կիսանդրիներուն, իրենց դամբարաններուն վրայ: Գործերու հեղինակն է քանդակագործ Էրոլ Սարաֆեան: Ներկայ եղած են արուեստասէրներ, ընտանեկան պարագաներ եւ ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներ: Խօսք առած է գերեզմանատան տնօրէնը՝ Կարօ Համամճեան, որ խօսած է երկու դէմքերուն մասին, ներկայացնելով անոնց կենսագրականները եւ բացատրելով թէ ինչո՛վ համբաւաւոր եղած են: Ինքնաբուխ ելոյթ մը ունեցած է նաեւ Նկարչութեան եւ Քանդակագործութեան թանգարանի տնօրէն, Միմար Սինան Համալսարանի դասախօս փրոֆ. Տ. Էրիմէզ, որ ծանրացած է Ոսկանի անձնաւորութեան վրայ:

⁂

ՊՈԼՍՈՅ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցի 175ամեակի ձեռնարկներու կարգին, Մայիս 4ին, տեղի ունեցած է ժողովրդական տօնախմբութիւն մը, որ սկսած է պատարագով «Սուրբ Փրկիչ» մատրան մէջ: Պատարագած եւ քարոզած է պատրիարքական փոխանորդ Շահան արքեպիսկոպոս: Եկեղեցական արարողութենէն ետք, տեղի ունեցած է տօնախմբութիւնը, որ սկսած է աննպաստ օդով, ապա շարունակուած է աւելի ուրախ մթնոլորտի մը մէջ: Աւելի քան 2-3 հազար պոլսահայեր ամբողջութեամբ լեցուցած են պարտէզները: Զանազան յարկաբաժիններու մէջ, երախաները խաղերու դիմած են: Տօնախմբութեան վայր այցելած է նաեւ Մեսրոպ պատրիարք: Խրախճանքը շարունակուած է ոգեւոր մթնոլորտի մը մէջ, գեղարուեստական բաժինով մը:

⁂

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Վանիէ Գոլէճի հանդիսասրահին մէջ, Ապրիլ 12ին, ՀԲԸՄ-ի տեղւոյն մասնաճիւղին 50ամեակին առթիւ, ելոյթ ունեցած է Նիւ Եորքի Ս. Վարդան եկեղեցւոյ հովանիին տակ գործող Շուշի պարախումբը, ղեկավարութեամբ պարուսոյց Սեդա Փասքալեան—Գանթարճեանի: Հանդիսութիւնը սկսած է ՀԲԸՄ-ի Մոնրէալի վարչութեան ատենապետ Արմէն Պէշգէօզեանի ողջոյնի խօսքով: Պարախումբին ներկայացումէն առաջ արտասանած է Նունէ Ալեքսեան, ապա, պարախումբը հրամցուցած է շարք մը պարեր: Երգերու բաժին մը ամբողջացուցած է յայտագիրը: Աւարտին, տեղի ունեցած է հիւրասիրութիւն մը:

⁂

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ Հայ կեդրոնին մէջ «Համազգային»ի կազմակերպութեամբ դասախօսած է երաժշտագէտ Գրիգոր Փիտէճեան, նիւթ ունենալով «Հայ յեղափոխական երգերը»: Ան վերլուծած է ԺԹ. դարուն հայ ազգայնական—յեղափոխական ենթահողին վրայ զարգացած հայ ազգային կեանքը, այդ շրջանակին մէջ զետեղելով յեղափոխական երգերը. անոնց ծագումն ու տարածումը:

QUELQUES PLACES ENCORE DISPONIBLES avec L'UCFAF pour 2 voyages en ARMENIE

voir site : www.ucfaf.com

1 voyage touristique du 26 juillet au 10 août

soit 16 jours / 15 nuits au prix de 1565 euros par personne, max. 30 personnes, base demi-pension et chambre double, incluant un circuit de 6 jours jusqu'au Karabagh (taxes d'aéroport et visa en sus) renseignements : E. Yazidjian au 01 42 87 95 98 (heures de bureau)

1 voyage randonnée du 14 au 25 juillet

soit 12 jours / 11 nuits au prix de 1390 euros par personne, max. 12 personnes, incluant un circuit randonnée de 7 jours en pension complète et 3 jours à Erevan en demi-pension avec excursions et visites quotidiennes
renseignements : A. Samikyan au 01 48 03 18 78

Abraham DACHDJIAN, venu d'Arménie, chante et raconte les merveilles de Dieu...

ALFORTVILLE :
Le **jeudi 29 mai à 10h**
Le **mercredi 4 juin à 20h30**
à l'Eglise Evangélique Arménienne;
8 rue du Groupe Manouchien —
94140 Alfortville
Pour toute information: 01 47 36 02 50

ARNOUVILLE :
Le **Vendredi 30 mai à 20h30**
à l'Eglise Evangélique Arménienne;
5 avenue de la Concorde —
95400 Arnouville-lès-Gonesse
Pour toute information :
06 61 79 56 05 / 01 39 85 78 72

ISSY-LES-MOULINEAUX :
Le **Mardi 3 juin à 14h**
Le **Jeudi 5 juin à 20h45**
à l'Eglise Evangélique Arménienne;
28 avenue Bourgain /
55 avenue Victor Cresson —
92130 Issy-les-Moulineaux
Pour toute information: 01 47 36 02 50

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՏՈՒՆ

ՄԱՐԻ ՆՈՒՊԱՐ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

2008 – 2009 *ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆ*

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Փարիզի Համալսարանական Միջազգային Ոստանի Հայ Ուսանողներու Տունը 2008–2009 ուսումնական շրջանին համար կ'ընդունի հայ երիտասարդներ որոնք բարձրագոյն ուսումնին պիտի շարունակեն փարիզեան համալսարանի մը մէջ (Մասթէր Ա.-էն մինչեւ Տոքթորական)։ Ընդունման յանձնախումբը իր նիստը կը գումարէ յառաջիկայ Յուլիս 4ին։ Դիմումները կ'ընդունուին մինչեւ Յուլիս 3։ Թեկնածուները պարտին անձանագրուիլ Միջազգային Ոստանի կայքէջին վրայ՝ www.ciup.fr

Համացանցով կատարուած դիմումին զուգահեռ, տան տնօրէնին անունով մինչեւ նոյն թուականը պիտի ղրկուին՝

Ա. Անցագրի Ա. էջի պատճէն Հայաստանի Հանրապետութեան քաղաքացիներու համար։
– Մկրտութեան վկայականի մը պատճէն կամ համայնքային հաստատութեան մը պատասխանատուէն յանձնարարական նամակ մը՝ Սփիւռքահայերուն պարագային։

Բ. Փարիզեան համալսարանի մը կամ բարձրագոյն դպրոցի մը կողմէ տրուած արձանագրութեան հաստատագիր մը։

Գ. Կրթաթոշակի կամ աշխատավարձքի հաստատագիր մը կամ ծնողներու կողմէ խմբագրուած եւ ստորագրուած երաշխիքի նամակ մը։

Այս փաստաթուղթերէն մէկուն բացակայութեան պարագային, տուեալ թղթածրարը չեղեալ կը նկատուի եւ չուսումնասիրուիր յանձնախումբին նիստին ժամանակ։

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

Monsieur le Directeur
Maison des Etudiants Arméniens
57 boulevard Jourdan
75014 Paris — France

maison.armenie@ciup.fr

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

2008Թ. ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 28–ԻՆ

Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի մէջ տեղի կ'ունենայ

ՍՈՒՐԲ ՄԻՒՌՈՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

բարձր հովանաւորութեամբ
ԳԱՐԵԳԻՆ Բ.
Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի,

իր հետ աղօթակից ունենալով նուիրապետական Աթոռներու գահակալները, թեմական առաջնորդները եւ հաւատացեալ հայ ժողովուրդի աղօթասէր զաւակներու հոծ բազմութիւնը։

Նկատի ունենալով այդ օրուան կարեւորութիւնը հաւատացեալի կեանքին մէջ

Թեմիս Առաջնորդ
ՆՈՐՎԱՆ ԱՐՔ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ
ԿՈՉ կ'ուղղէ
Ֆրանսահայ Թեմի բոլոր զաւակներուն
2008*Թ. Սեպտեմբեր 26էն մինչեւ Հոկտեմբեր 3*
մասնակցելու
ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ՝ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾԻՆ,
մեր աղօթքը բերելու
ՍՈՒՐԲ ՄԻՒՌՈՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ

Ուխտագնացութիւնը կը կազմակերպուի Ֆրանսահայոց Թեմի Առաջնորդարանին կողմէ։

Յաւելեալ տեղեկութեան համար դիմել տեղի ձեր հոգեւոր հովիւներուն եւ հոգաբարձուներուն, կամ Ֆրանսահայ Թեմի Առաջնորդարան՝ 01-43-59-67-03 *թիւէն։*

Voyage en Arménie et au Karabagh
(VOYAGE OECUMENIQUE, CULTUREL, HUMANITAIRE) **Du 27 octobre au 3 novembre :** Voyage tous âges en Arménie — prix : 1.300 euros (avec l'option extension au Karabagh, retour le 7 novembre, et supplément de 200 euros) (Accompagnateur : pasteur Samuel SAHAGIAN) organisé par Solidarité Protestante France-Arménie (SPFA) Pour s'inscrire, envoyer acompte de 200 euros à : **SPFA** 1 rue Cabanis 75014 Paris (tél. : 01 47 35 30 23 ou 06 83 09 08 19) (Programme détaillé sur demande) **SPFA vous invite aussi à son Assemblée Générale,** le Dimanche 1er juin à 14h30 à la Crypte du Rosaire de l'Eglise Saint-Sulpice, 4 rue Palatine — 75006 Paris

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
ARNOUVILLE Venez nombreux encourager la Chorale de la Section «Astrig» d'Arnouville sous la direction de Haïg SARKISSIAN le Samedi 31 mai à partir de 20h salle de l'église arménienne catholique rue Henri Barbusse à Arnouville Le concert sera suivi d'un pot de l'amitié. Nous comptons sur votre présence.

U.C.F.A.F.

le jeudi 29 mai à 20 heures
Isabelle DANEL présentera
son livre :
«CONVERSATION avec ROBERT GUEDIGUIAN»
paru aux Editions
Les Carnets de l'Info
suivi d'un dialogue avec le public

Un livre d'entretien chaleureux, drôle et sincère

UCFAF —
6 Cité du Wauxhall, 75010 PARIS
Métro République

— **entrée libre** —

* * *

samedi 14 juin
cérémonie organisée par
l'Union Culturelle Française des Arméniens de France - UCFAF et l'Association Nationale des Anciens Combattants et Résistants Arméniens - ANACRA

EN HOMMAGE AUX DEPORTES ARMENIENS
partis du camp de Compiègne-Royallieu vers les camps nazis

à 14h : Dépôt de gerbe au Mémorial de l'Internement et de la Déportation, suivi de la visite du Musée
2 bis avenue des Martyrs de la Liberté - 60200 Compiègne.

renseignements et inscriptions :
jusqu'au mardi 10 juin au 06 60 10 21 88

Possibilité de départ groupé en train et restauration rapide à l'arrivée

CITE INTERNATIONALE UNIVERSITAIRE DE PARIS
Maison des Etudiants Arméniens - Fondation Marie Nubar
Հայ Ուսանողներու Տուն - Մարի Նուպար Հիմնարկութիւն
57 boulevard Jourdan — 75014 Paris

"Les mercredis de la MEA"

La Troisième République d'Arménie
Claire MOURADIAN
Historienne, Directrice de recherches au CNRS
— Mercredi 28 mai/21h

*
**

Un état de la musicologie arménienne
Aram KEROVPYAN
Musicologue
— Mercredi 4 juin/21h

TEBROTZASSERE

RENTREE DES CLASSES 2008 - 2009

Inscriptions ouvertes à partir du 5 mai 2008

TEBROTZASSERE
Académie de Créteil

Ecole mixte bilingue Franco-Arménienne
1 boulevard du Nord
Carrefour d'Arménie
93340 LE RAINCY
Site internet : www.tebrotzassere.com

Chef d'Etablissement
Monsieur Haïg SARKISSIAN

- **Maternelle** : Trois sections
- **Primaire** : Sous Contrat Simple
- **Collège** : Sous Contrat d'Association avec l'Etat.

Equipe pédagogique compétente et motivée

- Programmes officiels de l'Education Nationale
- Enseignement de la langue et de la culture arméniennes
- Cours de chants : «Chorale Tebrotzassère»
- Cours de danse arménienne
- Cours d'informatique dès le primaire
- Langue vivante 1 : anglais
- Langue vivante 2 : allemand ou espagnol.

Equipements pédagogiques
Laboratoire de langues — Centre de Documentation et d'Information — Salle Informatique — Laboratoire de physique-chimie.

Activités extra-scolaires
Atelier de théâtre — Association sportive section football.

Pour tout renseignement :
Tél. / fax : 01 43 81 01 72
direction@tebrotzassere.com

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ 29
JEUDI
29 MAI
2008

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Tél. : 01 47 70 86 60 — Fax : 01 48 00 06 70
Courriel (e-mail) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. Paris 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.967 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 83e ANNEE — N° 21.967

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԲԻՒՐՈՅԻ ԱՆԴԱՄ ԸՆՏՐՈՒԱԾ ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԸ ՀՐԱԺԱՐԱԾ

Աւարտած է Հ.Յ.Դ. 30րդ ընդհանուր ժողովը եւ յայտարարութիւն մը հրապարակուած. Հրապարակուած է նաեւ Բիւրոյի նորընտիր կազմը: Անոր անդամ են Վիգէն Բաղումեան (Իրան), Դաւիթ Լոքեան, Հրանդ Մարգարեան, Լեւոն Մկրտչեան, Վահան Յովհաննիսեան, Աղուան Վարդանեան (Հայաստան), Մկրտիչ Մկրտիչեան (Լիբանան), Վիգէն Ա. Յովսէփեան, Հայկ Օշական (ԱՄՆ), Յակոբ Տէր Խաչատուրեան (Գանատա), Մարիօ Նալպանտեան (Արժանթին): Բիւրոյի ներկայացուցիչ վերընտրուած է Հ. Մարգարեան:

Բիւրոյի անդամ ընտրուած երեք դաշնակցական նախարարները –Ա. Վարդանեան, Դ. Լոքեան եւ Լեւոն Մկրտչեան– հրաժարած են իրենց պաշտօններէն, գործելու համար միայն կուսակցական շրջանակին մէջ: Իրենց տեղ նոր անուններ պիտի առաջարկուին որպէս նախարար:

* * *

ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐ Ա. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ ԱԶԱՏ ԱՐՁԱԿՈՒԱԾ

«Նոր ժամանակներ» կուսակցութեան նախագահ Արամ Կարապետեան որ յետընտրական դէպքերուն առընչութեամբ ձերբակալուած էր, ազատ արձակուած է Մայիս 26ին: Լ. Տէր Պետրոսեանի գլխաւորած շարժումին յարած ընդդիմադիրը շուրջ տասը օր առաջ սրտի անհանգստութեան պատճառով հիւանդանոց փոխադրուած էր: Բժիշկները մտահոգիչ նկատած էին անոր առողջական վիճակը:

Ա. Կարապետեան ձերբակալուած էր Փետրուար 24ին, կեղծ ամբաստանութիւն կատարելու պատճառով: Ստուգուած էր որ անոր ցրուած տեսերիզը որ ծանր վերագրումներ կ՚ընէր Ռ. Քոչարեանի ու Ս. Սարգսեանի, անհիմն էր:

ԱՄՆ

ՀԱՅ ԸՆՏԱՆԻՔԻ ՄԸ ԴԻԱԿՆԵՐԸ ԳՏՆՈՒԱԾ

Լոս Անճըլըսէն հարաւ-արեւելք Սան Գըլէմանթի իրենց տան մէջ հայ ընտանիքի մը հինգ անդամներուն դիակները գտնուած են: Ոստիկանութիւնը ստուգած է թէ անոնցմէ երկու շաբաթէ ի վեր մահացած են անոնք եւ դիակները արդէն նեխած են: Միայն այր մարդուն դիակին վրայ կարելի եղած է փամփուշտի հետքեր նշմարել:

Զոհերը Պոլիսէն ԱՄՆ հաստատուած Ուչար ընտանիքին անդամներն են. Մանաս եւ Մարկրիթ, իրենց երկուորեակ աղջիկ զաւակները՝ Կրէյս եւ Մարկօ. նաեւ Մարկրիթին մայրը Ֆրանսուհի Քէչիչեան որ կ՚ապրէր աղջկան ընտանիքին հետ:

Մանաս Ուչար 1970ական տարիներուն ուսման նպատակով գացած է ԱՄՆ, տոքթորան աւարտելէ ետք համալսարանին մէջ պաշտօնի անցած, յետագային ազատ ասպարէզի նուիրուած: Կինը որ նոյնպէս Պոլիսէն, 1987ին գաղթած է Գալիֆորնիա, բացած է պոհարեղէնի վաճառատուն մը: Երկուորեակ քոյրերը ուսանող էին:

Ըստ ոստիկանութեան, դժուար է բացայայտել կատարուածը. կրնայ անձնասպանական արարք մը, կամ ոճիր ըլլալ:

ՊՈԼԻՍ

ՄԵՍՐՈՊ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԱՌՈՂՋԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ ԿԸ ՄՏԱՀՈԳԷ

«Մարմարա» (Մայիս 27) կը հաղորդէր թէ նախորդ իրիկունը համայնքի ներկայացուցիչ դէմքերուն հետ կայացած հանդիպումի մը յայտարարուած է թէ Մեսրոպ Պատրիարք Յունուար 22ին ենթարկուած վահանագեղձի (թիրոյիտ) գործողութենէն ի վեր առողջական լուրջ հարցերէ կը տառապի ու պէտք ունի երկարատեւ հանգիստի: Այս եզրակացութեան յանգած էին տասնեակ մը մասնագէտներու քննութիւնները որոնց վերջինը կատարուած էր Մայիս 19ին:

Ըսուած է թէ ֆիզիքականին հետ, Պատրիարքը կը տառապի նաեւ յիշողութեան տկարացումէ:

Կրօնական ժողովը արտակարգ նիստ գումարած է, քննած կացութիւնը եւ որոշած վարչական առժամեայ կարգադրութեամբ մը ստանձնել ընթացիկ գործերու ղեկավարութիւնը, մինչեւ տարեվերջ:

Մեսրոպ Պատրիարք առաջուան պէս պիտի շարունակէ ապրիլ պատրիարքարանի իր յարկաբաժնին մէջ:

«Մարմարա» կ՚աւելցնէր թէ Մեսրոպ Արք.ի առողջութեան այս վիճակը յուզումնալի ու ծանր մթնոլորտ մը ստեղծած է համայնքին մէջ ու բոլորը կը մաղթեն որ հովուապետը վերագտնէ իր առողջութիւնը եւ դառնայ իր հօտին գլուխը:

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ

ՄԱՅԻՍԵԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԵՐՈՒ 90ԱՄԵԱԿ

Մայիս 25ին Մայր Աթոռի մէջ մեծ շուքով նշուած է Կաթողիկէ Ս. Էջմիածնի տօնը: Պատարագի ընթացքին Գեղարքունիքի թեմին առաջնորդը Մարկոս Եպիսկ. Յովհաննիսեան ընթերցումը ըրած է 1918 Մայիսեան հերոսամարտերու 90ամեակին նուիրուած հայրապետական սրբատառ կոնդակին: Յետոյ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է Սարդարապատի, Բաշ-Ապարանի, Ղարաքիլիսայի 1918ի մարտերուն զոհուածներուն յիշատակին:

Պատարագին ներկայ գտնուած են Մայր Աթոռի միաբաններ, Գերագոյն հոգեւոր խորհուրդի անդամներ, պետական դէմքեր, հիւրեր, ուխտաւորներ:

Ա. ԵՂՈՅԵԱՆԻ ՄՐՑԱՆԱԿԸ

Գաննի փառատօնին «Էքիւմէնիք» մրցանակը տրուած է Աթոմ Եղոյեանի ժապաւէնին. այդ մրցանակին արժանի կը նկատուին ոգեղէն արժէքներ պաշտպանող ֆիլմեր. Նոյն արուեստագէտին «Քաղցր վաղորդայններ»ուն ալ նոյն մրցանակը տրուած էր:

«Երկրպագութիւն»ը կը ցուցադրուի Հայաստանի մէջ Յուլիսին, «Ոսկէ ծիրան» փառատօնին փակման օրը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ԵՒ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՈՂՋԵՐԹԻ ԵՒ ՈՂՋՈՅՆԻ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

Փարիզի «Էթէրքոնթինանթալ» պանդոկին մէկ սրահին մէջ կազմակերպուած ընթրիքով մը Ֆրանսահայ համայնքը ողջերթ մաղթեց վերջին տասը տարուան Հայաստանի դեսպան Է. Նալպանտեանին որ կոչուած է արտաքին գործերու նախարարութեան ծանր ու պատասխանատու պաշտօնին. նոյն առեն առիթը ունեցաւ յայտնի գոհունակութեամբ, հպարտութեան զգացումներով ողջունելու պաշտպանութեան նախարար արցախեան պատերազմի հերոս զօր. Սէյրան Օհանեանը որ կ՚ընկերանար Է. Նալպանտեանի:

Գլխաւորութեամբ հոգեւոր առաջնորդներու –Նորվան Արք. Զաքարեան, Գրիգոր Եպիսկ. Կապրոյեան, Վեր. Ժ. Միքայէլեան–, համայնքի կազմակերպութիւններու եւ մամուլի ներկայացուցիչներէ, արուեստագէտներէ, քաղաքական դէմքերէ բաղկացած շուրջ 250 հոգի մասնակցեցաւ ընթրիքին որ ունէր ընտանեկան ջերմ հաւաքոյթի մը բնոյթ, ինչպէս շեշտեց իր խօսքին մէջ Նորվան Արք.:

Ֆրանսահայ խորհուրդի նախագահ Ա. Կէօվճեան ողջունեց հիւր նախարարները, ներկայ անձնաւորութիւնները, ապա խօսքը տուաւ Ֆրանսայի առաջնորդին:

Նորվան Արք. ողջերթի ընտանեկան սեղան մը որակեց ընթրիքը, անդրադարձաւ Է. Նալպանտեանի դեսպանութեան տասնամեակին, հոն տեսնելով Հայաստան – Սփիւռք գործակցութեան լուրջ փաստ: Յիշեցուց նաեւ Եկեղեցի – Պետութիւն աւանդական ամուր կապը ու յաջողութիւն մաղթեց նոր նախարարին, իր ստանձնած դժուարին առաքելութեան մէջ:

Խօսք տրուեցաւ նաեւ պաշտպանութեան նախարար Ս. Օհանեանի: Ան ուրախութիւն յայտնելով ստեղծուած ջերմ մթնոլորտին մէջ իր ալ ներկայութեան, շեշտեց թէ հայութեան միասնական ջանքերը անհրաժեշտ են մեր ժողովուրդին նորագոյն պատմութիւնը կերտելու գործին: «Մենք մեր ժողովուրդը առաջնորդեցինք դէպի անոր ձգտած անկախութիւնը, Արցախի ու Շուշիի ազատագրումը» ըսաւ ան, աւելցնելով որ ղարաբաղեան պատերազմի ընթացքին միշտ ալ ըզգացած էին Սփիւռքի շունչը: Այսօր ամէն ինչ պէտք էր ընել, նորագոյն այս ձեռքբերումները պահպանելու եւ նոր սերունդներուն փոխանցելու համար:

Իր պարզ ոճով ու մտերիմ շեշտով տըպաւորիչ ելոյթը անմիջապէս գրաւեց ըմբռնումը որ հպարտութեան զգացումով լեցուած, խանդավառ ծափերով պատասխանեց:

Օրուան վերջին ելոյթը ունեցաւ Է. Նալպանտեան որուն անձին մէջ համայնքը հրաժեշտ կու տար Հայաստանի դեսպանին ու նոյն առեն կ՚ողջունէր արտաքին գործերու նախարարը:

«Հայաստանում արտաքին գործերի նախարարի պաշտօնն ստանձնելու կապակցութեամբ ես թողնում եմ Ֆրանսիայում Հայաստանի դեսպանի իմ պարտականութիւնները, որ մօտ տասը տարի ես փորձել եմ կատարել իմ ուժերի ներածին չափով, գործի եւ Հայրենիքի նկատմամբ պատասխանատուութեան ըզգացումներով» ըսաւ ան, ապա յիշեց որ տարիներ առաջ նոյնպիսի յուզիչ օր մը բաժնուած էր Գահիրէի իր բարեկամներէն որոնք այնուհետեւ ապրած էին իր յիշողութեան մէջ. նոյնը կ՚ըլլար Ֆրանսայի իր բարեկամներուն պարագան:

«Ֆրանսիայում աշխատանքային ժամանակաշրջանը ձեռքբերումների շրջան էր, ինձ համար այն եղել է նաեւ մարդկային յարաբերութիւնների հաստատման տարիներ: Այդ տարիներին ես իմ բոլոր ջանքերը ներդրել եմ ամրապնդելու եւ խորացնելու այն բարեկամական կապերը, որոնք դարեր ի վեր բնորոշում են հայ-ֆրանսիական յարաբերութիւնները» շարունակեց Է. Նալպանտեան, նշելով. «Այդ գործում ինձ համար անգնահատելի աջակից եղաւ ֆրանսահայութիւնը». ու տուաւ աջակիցներու նախ ցանկ մը. անուններ որոնք ըսել կու տային իրեն. «Դուք Հայաստանը կրում էք ձեր մէջ եւ ուր որ լինէք մի Հայաստան էք ստեղծում»: Ամնաւուր, Փ. Տէվճեան (որոնց երկուքն ալ չէին կրցած ներկայ ըլլալ), Ժանսէմ, Զիւրիք, Արմէն Պետրոսեան, Մանուկեան մէկ քանին էին անոնց որոնց եւ բոլոր միւսներուն շնորհակալութիւն յայտնեց Է. Նալպանտեան: Ապա յատուկ շորհակալութեան խօսք ուղղեց Արփիկ Միսաքեանին որ 50 տարիէ ի վեր, ըսաւ, «վառ է պահել հայ լեզուն»:

Իր ելոյթը աւարտեց ըսելով. «Վստահ եմ որ մենք մնալու ենք մշտական կապի մէջ եւ շարունակելու ենք համատեղ գործել ի շահ Հայաստանի եւ Ֆրանսիայի բարեկամութեան, ի շահ մեր ժողովուրդների եղբայրութեան»:

Ա. Կէօվճեան յանուն համայնքին երկու եռագոյններով մետալ մը նուիրեց Է. Նալպանտեանին որ մեկնելէ առաջ շրջեցաւ ամբողջ սրահը, հրաժեշտ առնելով բոլոր սեղանակիցներէն:

Ա. Թ.

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ն. ՍԱՐՔՈԶԻ, ԷՌ.ԹԷ.ԷԼ.ի իր ելոյթին ընթացքին (Մայիս 27) անդրադարձաւ նաեւ գրաւոր մամուլին ապրած սուր վտանգին եւ մաղթեց որ աշնան ընդհանուր ժողովներ տեղի ունենան այդ առընչութեամբ: «Ժողովրդավարութիւնը, ըսաւ նախագահը, չի կրնար գործել մամուլով մը, որ մշտապէս տնտեսական անդունդին եզրին է»: Ընդունեցաւ որ համացանցի պարագան մեծ է եւ հարց տուաւ թէ ինչո՞ւ մարդիկ թերթ գնեն, երբ ձրի են համացանցի վրայ: Նախապէս ալ Սարքոզի առաւօտեան 5ին ՌԷՆ-Ժիս գացած էր կնոջը հետ, որպէսզի ականատես ըլլայ առտուն կանուխ եւրոյ-ներուն, իսկ Ճայնասփիւռի կայանէն նոր խոստումներ ըրաւ անոնց որոնք կը տուժեն

(Շար.ը Դ. էջ)

ԵՐԲ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՅԱՋՈՂԻ ԳԵՐԵԼ

(ԱՐՏԱՍԱՆՈՂ ՍԻԼՎԱ ԿՈՄԻԿԵԱՆԻ ՍՈՒՐԻԱ ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ)

Կ՚ապրինք դարաշրջանի մը մէջ, ուր դասական արուեստ, գեղեցիկ գիր եւ գրականութիւն, մանաւա՛նդ բանաստեղծութիւն, այլեւս չեն հմայեր հասարակութեան լայն խաւերը։ Նոր սերունդը լսել անգամ չուզեր «բանաստեղծութիւն» բառը, քամահրանքով կը նայի «բանաստեղծ»ներուն։ Եւ սակայն միայն հայ իրականութեան յատուկ երեւոյթ չէ։ Ընդհանուր, համաշխարհային մտահոգութիւն մըն է, որ կը յուզէ գրական շրջանակները՝ արաբական երկիրներէն մինչեւ զոյգ Ամերիկաները։

Հայ բանաստեղծութեան փոքր ածուն ալ կ՚ապրի շարունակ նոյն տագնապը, մանաւանդ Սփիւռքի մէջ։ Հին դասական քերթողներէն շատեր շատո՜նց նետուած են մոռացութեան փոսը։ Իրենց պատնէշին վրայ կը շարունակեն տոկալ փոքրաթիւ անուններ միայն (ընդհանրապէս արեւելահայ ճակատէն), զարդարելով դպրոցական հանդէսներու յայտագիրները, իբրեւ «համեմունք»։ Անկէ դուրս, բանաստեղծական հատորի մը ընթերցումը, մեր օրերուն, տարաշխարհիկ դէպք մը կրնայ նկատուիլ...։ Պոլսահայ ծանօթ գրագէտ եւ արձակագիր Ռ. Հատտէճեան վերլուծելու առթիւ մեծանուն Դանիէլ Վարուժանի քերթողական վաստակին քանի մը նմոյշները, տխրօրէն եւ իրաւամբ հարց կու տար.

- Կը վախնամ որ մեր բանաստեղծութեան այս հսկան, այս անհասանելի կատարը արդէն իսկ սկսած է մոռցուիլ։ Ափիւռքահայ անծայրածիր տարածութեան վրայ ապրող միլիոնաւոր հայ երիտասարդներէն քանի՞ հոգի արդեօք այսօր տարւոյն մէջ, մէկ էջ բանաստեղծութիւն կը կարդայ Դանիէլ Վարուժանէն, կամ քանի՞ հոգի լսած է Դանիէլ Վարուժանին անունը («Մարմարա» օրաթերթ, 9 Սեպտ., 2002)։

* * *

Մեր եւ շատերուն յուսահատութիւնը մասամբ նահանջեց սակայն եւ համակուեցանք յուսալից տրամադրութեամբ երբ ունկնդրեցինք պոլսահայ վաստակաշատ ու տաղանդաւոր արտասանող Սիլվա Կոմիկեանը։ Ան Սուրիա (եւ Լիբանան) կ՚այցելէր Հալէպի «Կիլիկիա» հրատարակչատան հրաւէրով ու Համազգայինի հովանաւորութեամբ, ներկայացնելու համար արտասանութեան երեկոյթներու շարք մը, զոյգ երկիրներու հայահոծ գաղութներուն համար։

Մայիս 3-11 Սիլվա Կոմիկեան յաջորդաբար բեմ բարձրացաւ Պէյրութի, Այնճարի, Դամասկոսի, Հալէպի, Գամիշլիի ու Քեսապի մէջ, ամէնուր կատարելով անմոռանալի «պտոյտ մը հայ բանաստեղծութեան պարտէզին մէջ» (այդպէս բնութագրուած էին ձեռնարկները)։ Կոմիկեան խանդավառեց գրասէրները ու գերեց անոնց սիրտը, խայծ ստեղծեց գրականութենէ հեռու կանգնողներու մօտ ալ։ Գեղեցիկ գիրի ու գեղեցիկ խօսքի հմայքին տակ պահեց հարիւրաւորներ, ու ինչ որ ամէնէն կարեւորն է՝ ապացուցեց որ կարելի է բանաստեղծութիւնն ու գրականութիւնը սիրցնել ու ժողովրդականացնել ճարտար արտասանութեան միջոցաւ։

* * *

Սիլվա Կոմիկեան, որքան հանրածանօթ ու համբաւեալ դէմք մը իր ծննդավայրին մէջ, հակառակը՝ նոյնքան անծանօթ անուն մը մնացեր էր Միջին Արեւելքի հայութեան համար։ «Կիլիկիա» հրատարակչատան սեփականատէր Մաթիկ Էպլիղաթեանի նախաձեռնութիւնն ու հրաւէրը Սուրիա-Լիբանանի հայ գաղութներուն շահեցուցած եղաւ բարեկամ - արուեստագիտուհի մը։ Տասնամեակներէ ի վեր Վոսփորի վերեւ փայլփլող աստղը նո՛ր է որ երեւցաւ մեր ամպոտ երկնակամարին վրայ...։

Սիլվա Կոմիկեան ունէր չա՜տ ուշագրաւ առանձնայատկութիւն մը։ Ան մեր ափերը կու գար պատմական Պոլիսէն, այսինքն այն շրջանակէն որ իրականութեան մէջ արեւմտահայութեան վերջին մնացորդացն է։

Օ՛, ապրող ու շնչող հայկական Պոլիսը։

Քաղաք մը, ուր տակաւին իր ազգային դերակատարութիւնն ունի մեր եկեղեցւոյ նուիրապետական չորս Աթոռներէն մէկը՝ Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքութիւնը,

Ուր տակաւին կը գործեն մեր 33 եկեղեցիները,

Ուր տակաւին, հայերէն լեզու կ՚ուսուցուի 15 հայկական վարժարաններու մէջ, մեծ զոհողութեամբ եւ դժուարին պայմաններու ներքեւ,

Ուր տակաւին ամէն առաւօտուն մամուլի մեքենաներուն տակէն դուրս կու գան երկու հայատառ օրաթերթեր,

Ուր խնամատարական իր անփոխարինելի դերը կը շարունակէ համայնքին պարծանք Գթութեան Յարկը՝ 175ամեայ Ս. Փրկիչ ազգային հիւանդանոցը,

Ուր տակաւին պատնէշի վրայ կը մնան ժամանակակից հայ գրականութեան քանի մը տիտան դէմքերը։

Բոլո՛րն ալ խորհրդանիշներն են ժամանակակից հայ Իսթանպուլին։

Ու այդ խորհրդանիշներուն կողքին՝ խորհրդանիշ մըն ալ Սիլվա Կոմիկեանն է։ Ան որ արտասանութեան դժուարին կալուածին մէջ 50 տարուան իր վաստակով շատ բան շահեցուցած է թէ՛ հայաբարբառ մշակոյթի ժողովրդականացման, թէ՛ ալ մեր գրականութեան ընտիր գործերուն ծանօթացման, Պոլսոյ բեմերէն սկսեալ մինչեւ Եւրոպա (Փարիզ, Մարսէյլ, Ժընեւ, Վիէննա, Շթութկարթ), Գանատա ու Միացեալ Նահանգներ։

* * *

40ական եւ 50ական թուականներուն, երբ Պոլսոյ մէջ կ՚արտասանուէր Կոմիկեան մականունը, մարդոց մտքին մէջ անմիջապէս կ՚ուրուագծուէր դրագէտի մը դիմագիծը. տոքթ. Վարդան Կոմիկեանի։

Ատափազարի ծնունդ արժէքաւոր պատմուածագիր մը. նոյն ատեն ատամնաբոյժ, որ թէ՛ կը բանեցնէր իր սեփական դարմանատունը, թէ՛ ալ հայերէն լեզու և գրականութիւն կը դասաւանդէր Պոլսոյ Կեդրոնական եւ Խասեան վարժարաններուն մէջ։

Խասեան վարժարանի գրասեղաններուն ետին է որ Սիլվան (այդ օրերուն՝ Չիլպօղոսեան) իրեն ուսուցիչ ունեցաւ տոքթ. Վարդան Կոմիկեանը։ Գրագէտ բժիշկը քաջալերեց իր դեռատի ուսանողուհին արտասանութեան անոր առաջին տարտամ քայլերուն մէջ, ճամբայ ցոյց տուաւ որ ան հետեւողականօրէն զարգացնէ իր բնատուր շնորհքը, նեցուկ կանգնեցաւ որ ան աստիճանաբար յղկէ ու կատարելագործէ իր արուեստը։

Ու շատ կա՛րճ ժամանակի մէջ Սիլվան ոչ միայն կախարդուած ու յափշտակուած էր մեր մայրենի լեզուին ու գրականութեան գեղեցկութիւններէն, այլեւ մոլեռանդ քուրմուհիի մը նման սկսած էր պաշտել զանոնք։

1963ին, երբ տոքթ. Կոմիկեան ու Սիլվա Չիլպօղոսեան ամրօրէն բռնեցին մէկզմէկու ձեռքը ու կազմեցին ընտանեկան երջանիկ ու խաղաղ բոյն մը, Կոմիկեան մականունը Պոլսոյ գրական եւ մշակութային ապրումներուն մէջ յիշատակուիլ սկսաւ երկու տիպարներով. մին՝ գրագէտ Վարդան Կոմիկեանն էր դարձեալ (1915-1998) հեղինակը՝ «Բարի եկար, սէր» պատմուածքներու ժողովածուին, իսկ միւսը՝ արտասանող Սիլվա Կոմիկեանն էր, որ մեր բանաստեղծներուն կողմէ թուղթին յանձնուած տողերուն թեւ ու թռիչք կու տար այնքա՜ն հարազատօրէն ու զօրաւոր, փա՛յլք կու տար, գիրը ձայնի կը վերածէր եւ կը յաջողէր այդ ձայնը հասցնել մինչեւ իր ունկնդիրներուն հոգիին ամէնէն խորունկ խորշերը, ամէնէն անմատչելի անկիւնները...։

* * *

Սիլվա Կոմիկեանի հալէպեան ելոյթը կայացաւ Մայիս 8ի երեկոյեան, Ազգային Կիւլպէնկեան վարժարանի «Գէորգ Եսայեան» նորակառոյց հանդիսասրահին մէջ, շուրջ 400 ունկնդիրներու ներկայութեան։

Հիւր արուեստագէտը մեկնաբանեց երկու ժամուան բարձրաճաշակ յայտագիր մը, բաժնուած երկու մասի եւ բաղկացած՝ չափածոյ ու արձակ խառն կտորներէ։

Առաջին մասով ան յիշեցումներ կատարեց մեզի արեւմտահայ սիրելի գրողներու թանկագին երկերէն, յաջորդաբար արտասանելով Մեծարենցէն, Վարուժանէն, Թէքէեանէն եւ Զարիֆեանէն, յետոյ Մուշեղ Իշխանէն, այնուհետեւ ալ Ծառուկեանի «Կաղանդը» («Մանկութիւն չունեցող մարդիկ»), որ իր այնքան յուզիչ դրուագներով արցունքներ յառաջացուց դէմքերու վրայ...։ Այս բաժնին մէջ բուռն ծափեր խլեցին նաեւ Ս. Կապուտիկեանի «Հող հայրենի»ն ու պոլսաբնակ ապրող արձակագիր Մկրտիչ Մարկոսեանի «Հայերէն առաջին ղազէթան»։

Յայտագրին Բ. մասը ամբողջովին յատկացուած էր պոլսահայ ժամանակակից գրողներուն։ Ս. Կոմիկեան ուզած էր պանծացնել ու ծանօթացնել փակ շրջանակի մէջ ուռճացած շատ հետաքրքրական հայատառ գրականութիւն մը որ վերընձիւղեր էր յետ-եղեռնեան շրջանին, եւ որ ունէր առհմիկ առողջ դիմագծութիւն եւ ազգային ուժեղ բովանդակութիւն մը։

Հերթաբար լսեցինք քերթուածներ Զահրատէն ու Մրախունիէն, Վարդ Տիկահերէն ու Օննիկ Ֆըշըճեանէն, Իգնա Սարըասլանէն ու Անդան Խօզէրէն, չորս արձակ կտորներ ալ Ռ. Հատտէճեանէն։ Բոլորն ալ ազգաշունչ ու առհմիկ ապրումներ խթանող գործեր, գրուած հիանալի լեզուով ու նախանձելի ճոխ բառամթերքով։

Բոլոր ունկնդիրներն ալ կը խոստովանէին թէ իրենց համար իսկական յայտնութիւն մըն էր պոլսահայ ժամանակակից գրականութեան որակն ու բերքը։ Շատեր հարց կու տային, թէ ո՞ւրկէ կամ ի՞նչպէս կարելի էր ձեռք ձգել վերոնշեալ հեղինակներուն գիրքերը։

* * *

Երբ ականջ կու տայինք Սիլվա Կոմիկեանի արտասանութեան, պահ մը յիշեցինք ուրիշ արտասանողներ ալ, որոնք անցեալին, տարբեր առիթներով, պանծացուցեր էին հայ գրականութիւնը Հալէպի բեմահարթակներուն վրայ։

Մտաբերեցինք ալեզարդ Յակոբ Կիւլոյեանն ու Խաչիկ Արարատեանը (Պէյրութէն), Մալի-Ռոզ Ապուաէֆեանը (Ամերիկայէն), Սիլվա Իսպաշեանը (Երեւանէն), Հալէպի ծնունդ Շուշանիկ Մելքոնեանն ու Նարեկ Ղազարեանը, Սալբի Տարագճեանն ու Այտա Մինասեանը։ Ամէն մէկը մատուցումի իրեն յատուկ եղանակ մը, ճաշակ մը ու յատկանիշ մը ունէր։

Սիլվա Կոմիկեա՛նն ալ ունէր իրեն յատուկ յատկանիշներ,— հմայիչ առոգանութիւն, քնքոյշ ձայն, արտայայտչական մշակուած արուեստ, սուր յիշողութիւն, անվրէպ մեկնաբանութիւն։

Բայց այս բոլորին վրայ ես կը նշմարէի երկու կարեւոր մասնայատկութիւններ եւս.

— Սիլվա Կոմիկեան հետեւողական արտասանող մըն էր։ 50 տարիէ ի վեր ան բնաւ չէր դադրած արտասանելէ, երբեք չէր խորհած լքել այս նուիրական «ասպարէզ»ը։ Բառին իսկական առումով՝ վաստակաշատ արտասանող մըն էր ան։

— Կոմիկեան կը յաջողէր մեզի սիրցնել գրական «անբախտ» կտոր մը զոր նախապէս կարդացեր, բայց շատ չէինք հաւներ զայն, չէինք տպաւորուեր անկէ։ Կոմիկեանի մեկնաբանութիւնը լսելէ ետք միայն նո՛ր պիտի անդրադառնայինք թէ ո՛րքա՛ն թաքուն գեղեցկութիւններ կծկուած կրնան ըլլալ երբեմն գրական սա կամ նա կտորին մաշկին տակ։

Այս իսկ պատճառով անգամ մը եւս կը հաստատէինք, թէ Կոմիկեանի առաքելութիւնը իրեն գլխաւոր նպատակակէտ ունի բանաստեղծութեան ժողովրդականացումը, «բանաստեղծութիւն» կոչուած գրական սեռը ժողովուրդին սիրցնելու երախտարժան գործը։

Բախտաւոր ու երջանիկ են այն բանաստեղծներն ու գրողները, որոնց գործերը տեղ կը գտնեն Ս. Կոմիկեանի յայտագիրներուն վրայ։ Այդ գործերը կարծէք աւելի՛ կը գեղեցկանան ու երկրորդ կեանք մը կը ստանան երբ կ՚արտաբերուին ու կը հնչեն Կոմիկեանի ոսկեայ հագագէն։ Ի զուր տեղ չէր, որ պոլսահայ աշուղական քերթող Գուրգէն Թրենց (1888-1972), Թումէլի Հիսարի իր բարձունքէն պիտի հառաչէր.

«Աշուղական»իս մէկ տաղին գոնէ
Շունչդ փչէ տար, հոգի՛ տուր Սիլվա.
Լեզու հանէ զայն, զայն նորէ՛ն երկնէ,
Երնէկ մէկ տողին թէ շուրթիդ հիւայ...։

ԼԵՒՈՆ ՇԱՌՈՅԵԱՆ

Հալէպ

[illegible]

Լիբանանահայ երիտասարդ նկարչուհի Անի Քիւրքճեանի պաստառները կը ցուցադրուին «Օ[illegible] Մօվ» ցուցասրահին(*) մէջ, Յունիս 6 – 21, ժամը 14էն 19։

(*) 69 rue Quincampoix
75003 Paris
tél. : 01 42 71 22 94

ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՆԵՐԸ ԿԸ ՎԱԽՆԱՆ ՆՈՐ ՆԱՑԻՆԵՐԷՆ

Գերմանական «Տի Ցայթ» թերթին նախաձեռնութեամբ համացանցի կայքէջ մը հաստատուած է, որուն նպատակն է պայքարիլ նացիական հակումներու դէմ: Մայիսի սկիզբին խմբագրութիւնը բացատրելու համար նման կայքէջի մը դրդող պատճառները, գրած է թէ ծայրայեղ աջակողմեան հոսանքներ օրէ օր կ՚ընդարձակեն իրենց ազդեցութեան շրջանակը· կը յայտնուին շրջանային խորհրդարաններու, ընկերութեան, ընկերակցութիւններու, փողոցի մէջ ու համացանցին վրայ: Կը ջատագովեն ցեղապաշտ, հակահրեայ, անմարդկային, անջատողական գաղափարներ որոնք հակոտնեայ են ժողովրդավար, բազմատարր, բաց ու ազատական ընկերութեան մը իտէալին:

Կայքէջը միշտ այժմէականացած տեղեկութիւններ պիտի տայ նոր նացիներու խմբաւորումներուն, անոնց գործունէութեան, անոնց դէմ պայքարի ձեւերու մասին: Կայքէջին այցելուները կրնան հարցումներ ալ ուղղել զիրենք մտահոգող պարագաներու մասին:

Թերթին արժեւորումով, նացիական վտանգը իրական է երկրին մէջ: Գերմանացիներուն 70%ը կ՚ըսէ թէ չափազանց շատ օտարական կայ երկրին մէջ: Ու ծայրայեղ աջակողմեան հոսանքները կը յաջողին օգտագործել այդ դժգոհութիւնները: Ռոք երաժշտութեան համերգներ, ձրի շապիկներ եւ համացանցի կայքէջեր անոնց համար ատելութեան ու բռնութեան պատգամները ուղղելու յարմարագոյն միջոցներ են: Կ՚օգտագործեն որոշ ընկերակցութիւններ ալ, իրենց քարոզչութիւնը կատարելու համար:

«Տի Ցայթ»ի կայքէջին զօրավիգ են մարզական շատ մը կազմակերպութիւններ: Ֆութպոլի ազգային լիկան, դաշնակցութիւնը, Ողիմպիական կոմիտէն անոնց մաս կը կազմեն: Բոլորն ալ մտահոգ են տեսնելով որ ծայրայեղ աջակողմեան խումբեր մարզական ընկերակցութիւններէ ներս կը թափանցեն:

Այս հատուածին գլխաւոր բանբերին վերածուած է գերմանական ֆութպոլի ծանօթ դէմքերէն Մ. Պալլաք որ քարոզչական կարճ տեսերիզ մը ունի, ուր կ՚ըսէ. «Դէմ եմ նացիներուն, որովհետեւ անոնք յայտնապէս ոչինչ սորված են գերմանական պատմութենէն»:

ՔԱՂՀԱՆ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ԳԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ՄԷՋ

ՀՕՄ-ի ԵՐԿՕՐԵԱՅ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Կլէնտէյլի «Սիվիք» հանդիսասրահին մէջ, Մայիս 3–4ին, տեղի ունեցած է Հ.Օ.Մ.-ի Շրջ. վարչութեան կազմակերպած երկօրեայ փառատօնը: Բացման հանդիսութեան խօսք առնելով Շրջ. վարչութեան ատենապետուհին՝ Սոնա Փէլթէքեան, ներկայացուցած է միութեան մատուցած հանրային ծառայութիւնները եւ շրջանի 26 մասնաճիւղերու, Հ.Օ.Մ.-ի շաբաթօրեայ 15 դպրոցներու, ընկերային ծառայութեան 6 գրասենեակներու, տեղւոյն եւ Հայրենի հոգեբանական կեդրոններու եւ մանկամսուրներու աշխատանքները: Ատենապետուհին յատուկ յուշատախտակով մը գնահատած է «Վաքովիա» դրամատունը, որ ստանձնած է փառատօնին հովանաւորութիւնը: Օրհնութեան խօսք արտասանած է առաջնորդ Մուշեղ արք. Մարտիրոսեան: Երկօրեայ փառատօնի ընթացքին հանդէս եկած են բազմաթիւ հայ երգիչներ, պարախումբեր, բեմադրուած է հայկական հարսանիք մը, ցուցադրուած են հայկական տարազներ: Երկու օրերու ընթացքին փառատօն այցելած են շուրջ եօթը հազար հոգի:

* * *

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՒԱԳ ՀԻՒՊԱՏՈՍԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Լոս Անճըլըսի Հարաւային Գալիֆորնիոյ համալսարանի միջազգային ուսումնասիրութիւններու կեդրոնին մէջ, Ապրիլ 28ին, տեղի ունեցած է Հայաստանի աւագ հիւպատոս Արմէն Լիլոյեանի դասախօսութիւնը, նուիրուած Հայաստանի արտաքին քաղաքականութեան: Դասախօսը անդրադարձած է Հայաստանի դրացի երկիրներու եւ Ռուսիոյ հետ յարաբերութիւններուն, Արցախի հարցի էութեան եւ կարգաւորման հեռանկարներուն, հայ-թրքական յարաբերութիւններուն մէջ գոյութիւն ունեցող հարցերուն, ինչպէս նաեւ շեշտած է Սփիւռքի դերը Հայաստանի զարգացման գործին մէջ:

* * *

ԱՐՑԱԽԻ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԻ 20ԱՄԵԱԿԸ

Լոս Անճըլըսի «Ուիլշըր Իպէլ» սրահին մէջ, Մայիս 2ին, տեղի ունեցած է Արցախի ազատագրական պայքարի 20ամեակին նուիրուած հանդիսութիւնը, որուն ներկայ եղած են հազար հոգի: Յայտագիրը վարած է Սարօ Հարուն: Բանախօսած է Հայաստանի ազգային ժողովի պաշտպանութեան, ազգային ապահովութեան եւ ներքին գործերու մշտական յանձնախումբի նախագահ Արթուր Աղաբէգեան, որ անդրադարձած է Արցախի ազգային ազատագրական պայքարի հոլովոյթին, նշելով որ Արցախի հերոսամարտով կերտուած Լեռնային Ղարաբաղի հանրապետութիւնը Հայ Դատի իրագործման համահայկական արշաւի անբաժան մասն է: Ցուցադրուած են Արցախի հերոսամարտի մասին տեսերիզներ, յեղափոխական եւ հայրենասիրական երգերով եւ շուրջպարով հանդէս եկած են երգիչներ եւ արուեստագէտներ:

* * *

ՅԻՇԱՏԱԿԵԼԻ ՕՐ ՄԸ «ՌՈԶ ԵՒ ԱԼԵՔ ՓԻԼԻՊՈՍ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Ապրիլ 20ը յիշատակելի օր մը եղած է Հոլիվուտի «Ռոզ եւ Ալեք Փիլիպոս» ազգային վարժարանի տարեգրութեան մէջ: Արդարեւ, այդ օրը կատարուած են վարժարանին համակարգչային աշխատանոցի, գրադարանի եւ մարզասրահի անուանակոչութեան արարողութիւնները, ներկայութեամբ առաջնորդ Մուշեղ արք. Մարտիրոսեանի, ուսուցչական կազմի, աշակերտութեան, բարերարներու եւ ազգային մարմիններու ներկայացուցիչներու: Այսպէս, Մարտիրոսեան ընտանիքի 25 հազար տոլար նուիրատուութեամբ նախակրթարանի համակարգչային աշխատանոցը, ի յիշատակ ընտանիքի հօր կոչուած է «Գէորգ Մարտիրոսեան» աշխատանոց: Գրադարանը կոչուած է տէր եւ տիկին Յակոբ եւ Հայկուհի Տաղլեան, որոնք նուիրած են 125 հազար տոլար, իսկ մարզասրահը կոչուած է Ներսէս Թաշճեան, նկատի առած այն՝ որ Թաշճեան ընտանիքը 200 հազար տոլար նուիրած է ի յիշատակ ընտանիքի հօր: Մարզասրահին մէջ գործադրուած է յատուկ յայտագիր մը, զոր վարած է ուսուցչուհի Ծովինար Մելքոնեան: Խօսք առած են ազգային վարժարաններու խնամակալ մարմնին կողմէ Մակի Սարգունի, վարժարանի կրթական մարմնի ներկայացուցիչ Մերի Տէմիրճեան եւ տնօրէն դոկտ. Վիգէն Եագուպեան, գնահատելով բարերարներուն ազնիւ արարքը: Փակման խօսքը արտասանած է առաջնորդը:

ԼՐԱՏՈՒ

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ

ԴԻՒԱՆԱՏԱՆ ՇԷՆՔԻ ԲԱՑՈՒՄԸ

Մայիս 21ին հանդիսապետութեամբ Գարեգին Բ.ի տեղի ունեցած է դիւանատան նորակառոյց շէնքին օրհնութեան ու բացումի արարողութիւնը: Շէնքին բարերարներն են տէր եւ տիկին Նազար եւ Արտեմիս Նազարեան. ճարտարապետը՝ ԱՄՆ-էն Ասման Աւագեան: Շինարարական աշխատանքը կատարած է «Հորիզոն–95» ընկերութիւնը: Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը շնորհաւորած ու օրհնած է բոլորը:

Նոր շէնքին մէջ պիտի գործեն կաթողիկոսական դրասենեակը, առանձին բաժիններ որոնք պիտի համակարգեն Մայր Աթոռի յարաբերութիւնները Հայ եկեղեցւոյ թեմերուն, պետական զանազան մարմիններու, միջազգային եւ հանրային կազմակերպութիւններու եւ կառոյցներու հետ:

Կաթողիկոսը գնահատելով «Հորիզոն–95» շինարարական ձեռնարկութեան աշխատանքը, անոր տնօրէնը պարգեւատրած է Ս. Ներսէս Շնորհալի շքանշանով:

Արարողութենէն ետք ներկաները շրջած են յարկաբաժինները, ծանօթացած դիւանատան աշխատանքի պայմաններուն:

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԵՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

«ԽՈՐ ՎՇՏՈՎ Է ՀԱՄԱԿՈՒԱԾ ԻՄ ՀՈԳԻՆ»

Անհանգստանում էր նրա՝ Այվազովսկու համար, չէ՞ որ իրենց ամուսնական կեանքի առաջին իսկ օրերին նկարիչը խոստովանել էր նրան.

– Իմ աչքերը, ինչպէս եւ հոգիս, հարկ է, որ միշտ հմայուեն գեղեցիկով: Այն ժամանակ ես կը կարողանամ վերարտադրել գեղեցիկն իմ կտաւներում: Ես սիրում եմ քեզ, Աննա, եւ քո աչքերի խորքում մի խորհրդաւոր աշխարհ կայ թաքնուած, որն անչափ անհրաժեշտ է ինձ: Հաւատացնում եմ քեզ, այն օրը, երբ իմ արուեստանոցի լռութեան մէջ չեմ կարողանում մտաբերել քո հայեացքը, նկարն ինձ մօտ աղօտ է ստացւում:

Տիկին Աննան շուտով հասկացաւ նկարչի կին լինելու ամբողջ քաղցրութիւնն ու դժուարութիւնը: Տասնչորս տարի է, ահա, նա կրում է այդ թանկագին բեռը: Երբ առաջին ամուսնու, վաճառական Սարգսեանի մահից յետոյ եկաւ այս տունը, Աննան ջահել կին էր: Ինչքա՜ն տխուր էր նրա կեանքը հայրական տանը եւ ապա՝ ամուսնու հետ ապրած այն կարճ տարիների ընթացքում: Միայն մի դէպք էր անջնջելի մնացել այդ հեռաւոր տխուր օրերից:

...Փոքրիկ աղջնակ էր ինքը, երբ Թէոդոսիայում լուր տարածուեց, թէ Թուրքիայից վերադառնալու ճանապարհին քաղաքով անցնելու են Թագաւորի զաւակները. մեծ իշխանուհի Մարիա Ալեքսանդրովնան եւ մեծ իշխան Սերգէյ Ալեքսանդրովիչը: Թէոդոսիան զարդարուեց գորգերով ու դրօշներով: Այվազովսկու տան առաջ կանաչ ճիւղերից հիւսուած յաղթակամար կանգնեցրին: Բոլոր բնակիչները թափուել էին փողոցները: Հօր եւ մօր հետ միասին Աննան նոյնպէս կանգնած էր, եւ լաւ յիշում է, թէ ինչպէս երբ շոգենաւը երեւաց, Այվազովսկին նաւակով գնաց մեծարգոյ հիւրերին դիմաւորելու, իսկ նրա յետեւից ուղեւորուեցին ծաղիկներով լցուած եւս չորս մակոյկ: Երեկոյեան, նկարչի տան դիմաց գտնուող այգում, տօնախմբութիւն էր: Յաջորդ օրը նորին մեծութիւն իշխաններն ուղեւորուեցին Սուդակ, եւ նրանց նորից ուղեկցում էր Այվազովսկին:

Այդ օրուանից, ամէն անգամ երբ անցնում էր մեծ նկարչի առանձնատան առջեւով կամ տեսնում էր փողոցում զբօսնելիս, Այվազովսկին նրան թւում էր հազար ու մի գիշերների կախարդների նման մի գերմարդ: Իսկ յետոյ, երբ ամուսնացաւ, յաճախ էր լսում ամուսնուց.

– Պէտք է գնալ Այվազովսկու մօտ. նա կ՚օգնի, պարտք կը տայ...

Կամ՝

– Իվան Կոնստանտինովիչն իսկական գաղտնի խորհրդական է, նրա միջնորդութիւնը նահանգապետի առաջ հաւասար է մինիստրի պաշտպանութեան:

Երբեմն էլ, անհասկանալի մի մղումով տարուած, գալիս կանգնում էր նկարչի տան առաջ ու ականջ դնում ներսից ծորացող երաժշտութեանը: Բայց ահա, բախտը նրան կանգնեցրեց ամենաանհաւանականի առաջ. նա այդ տունը մտաւ որպէս տիրուհի: Մինչեւ հիմա Աննան չի կարողանում վարժուել այդ մտքին: Եւ եթէ երբեմն իրեն թոյլ է տալիս հակաճառել Իվան Կոնստանտինովիչին, ապա միայն այն դէպքում, երբ խօսքը վերաբերում է նրա առողջութեան պահպանմանը:

Այդպէս անցնում էին տարիները: Աննան ամէնուրեք ամուսնու հետ էր. ե՛ւ այստեղ՝ տանը, ե՛ւ Ռուսաստան ու արտասահման կատարած ճանապարհորդութիւնների ժամանակ: Միշտ ջանում էր լինել գեղեցիկ, որովհետեւ դա հաճելի էր Այվազովսկու ե՛ւ աչքին, ե՛ւ սրտին:

Բայց ահա մեծ վիշտ իջաւ Այվազովսկու տան վրայ:

(Շար. 224)

Տիկին Նեկտար Պալեան եւ զաւակները՝ Հայկ, Աստղիկ եւ Ստեփան,

Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Ժագ Պալեան եւ զաւակները,

Նիկողոսեան եւ Արզումանեան ընտանիքները

խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, հօրեղբօր և զարմիկին՝

ՓԱԹՐԻՍ–ԲՈՒԶԱՆԴ ՊԱԼԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 27ին, 53 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ, Մայիս 30, ժամը 14ին, Առնուվիլի Վարագայ Սուրբ Խաչ եկեղեցին,

31-33 rue Saint-Just
95400 Arnouville-lès-Gonesse

ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Առնուվիլի գերեզմանատունը:

Որեւէ մահազդ. դրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

«ՅԱՌԱՋ». – Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Պալեանի, զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Ժագ Պալեանի, Նիկողոսեան եւ Արզումանեան ընտանիքներուն:

Madame Nectar Balian et ses enfants Haïg, Astrik et Stépan,

Le Docteur et Madame Jacques Balian et ses enfants,

Les Familles Nigoghossian et Arzoumanian

ont la douleur de vous faire part du décès de leur époux, père, frère, oncle et cousin

Patrice-Puzant BALIAN

survenu le 27 mai à l'âge de 53 ans.

Les obsèques auront lieu le Vendredi 30 mai à 14 heures en l'église arménienne Sainte Croix de Varak d'Arnouville;

31-33 rue Saint-Just
95400 Arnouville-lès-Gonesse

suivies de l'inhumation au cimetière d'Arnouville.

Le présent avis tient lieu de faire-part.

2008Թ. ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 28–ԻՆ

Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի մէջ տեղի կ'ունենայ

ՍՈՒՐԲ ՄԻՒՌՈՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

բարձր հովանաւորութեամբ

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ.

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի,

իր հետ աղօթակից ունենալով նուիրապետական Աթոռներու գահակալները, թեմական առաջնորդները եւ հաւատացեալ հայ ժողովուրդի աղօթասէր զաւակներու հոծ բազմութիւնը:

Նկատի ունենալով այդ օրուան կարեւորութիւնը հաւատացեալի կեանքին մէջ

Թեմիս Առաջնորդ

ՆՈՐՎԱՆ ԱՐՔ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ

ԿՈՉ կ'ուղղէ

Ֆրանսահայ Թեմի բոլոր զաւակներուն

2008Թ. Սեպտեմբեր 26էն մինչեւ Հոկտեմբեր 3

մասնակցելու

ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ՝ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾԻՆ,

մեր աղօթքը բերելու

ՍՈՒՐԲ ՄԻՒՌՈՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ

Ուխտագնացութիւնը կը կազմակերպուի Ֆրանսահայոց Թեմի Առաջնորդարանին կողմէ:

Յաւելեալ տեղեկութեան համար դիմել տեղի ձեր հոգեւոր հովիւներուն և հոգաբարձուներուն, կամ Ֆրանսահայ Թեմի Առաջնորդարան՝ 01-43-59-67-03 թիւին:

Abraham DACHDJIAN, venu d'Arménie, chante et raconte les merveilles de Dieu...

ALFORTVILLE :
Le jeudi 29 mai à 10h
Le mercredi 4 juin à 20h30
à l'Eglise Evangélique Arménienne;
8 rue du Groupe Manouchien —
94140 Alfortville
Pour toute information: 01 47 36 02 50

ARNOUVILLE :
Le Vendredi 30 mai à 20h30
à l'Eglise Evangélique Arménienne;
5 avenue de la Concorde —
95400 Arnouville-lès-Gonesse
Pour toute information :
06 61 79 56 05 / 01 39 85 78 72

ISSY-LES-MOULINEAUX :
Le Mardi 3 juin à 14h
Le Jeudi 5 juin à 20h45
à l'Eglise Evangélique Arménienne;
28 avenue Bourgain /
55 avenue Victor Cresson —
92130 Issy-les-Moulineaux
Pour toute information: 01 47 36 02 50

(Շար. Ա. էջէն)

ժեն քարիւղի գիներու յաւելումէն, բայց Պրիւսէլ անմիջապէս հակազդեց: Արդէն Սարքոզի տատուն ալ, երբ Ռենժիս գացած էր խուսափած էր ձկնավաճառներուն մօտենալէ: Այս պարագան արդէն վարակիչ է եւ Սպանիա, Փորթուկալ, Իտալիա միացած են Ֆրանսայի ձկնորսներուն: Մնաց որ կառավարութիւնը դժուար թէ կարենայ լուծում մը գտնել դէմ դնելու համար բազմաթիւ մարդերու դժգոհութեան:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ արտաքին նախարարները, Պրիւսէլ հաւաքուած, Մայիս 26ին իրենց համաձայնութիւնը տուած են որ զարկ տրուի ռազմագիտական նոր ընկերակցութեան մը Ռուսաստանի հետ: Այս մասին, սլովեն նախարարը, որու երկիրը Եւրոպական Միութեան հերթական նախագահն է, յայտարարած է, որ կարելի կը դառնայ ձեռնարկել Եւրոպական Միութիւն – Ռուսաստան վեհաժողովի վիճարկումներուն, Ցունիսի վերջ, Ռուսաստանի նոր նախագահ Մետվետեւի հետ:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՏՈՒՆ

ՄԱՐԻ ՆՈՒՊԱՐ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

2008 – 2009 ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆ

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Փարիզի Համալսարանական Միջազգային Ոստանի Հայ Ուսանողներու Տունը 2008–2009 ուսումնական շրջանին համար կ'ընդունի հայ երիտասարդներ որոնք բարձրագոյն ուսումնին պիտի շարունակեն փարիզեան համալսարանի մը մէջ (Մասթէր Ա.էն մինչեւ Տոքթորական): Ընդունման յանձնախումբը իր նիստը կը գումարէ յառաջիկայ Յուլիս 4ին: Դիմումները կ'ընդունուին մինչեւ Յուլիս 3: Թեկնածուները պարտին անձամբ գրուիլ Միջազգային Ոստանի կայքէջի վրայ՝ www.ciup.fr

Համացանցով կատարուած դիմումին զուգահեռ, տան տնօրէնին անունով մինչեւ նոյն թուականը պիտի ղրկուին՝

Ա. Անցագրի Ա. էջի պատճէն Հայաստանի Հանրապետութեան քաղաքացիներու համար:

– Մկրտութեան վկայականի մը պատճէն կամ համայնքային հաստատութեան մը պատասխանատուէն յանձնարարական նամակ մը՝ Սփիւռքահայերուն պարագային:

Բ. Փարիզեան համալսարանի մը կամ բարձրագոյն դպրոցի մը կողմէ տրուած արձանագրութեան հաստատագիր մը:

Գ. Կրթաթոշակի կամ աշխատավարձի հաստատագիր մը կամ ծնողներու կողմէ խմբագրուած եւ ստորագրուած երաշխիքի նամակ մը:

Այս փաստաթուղթերէն մէկուն բացակայութեան պարագային, տուեալ թղթածրարը չեղեալ կը նկատուի եւ չուսումնասիրուիր յանձնախումբին նիստին ժամանակ:

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

Monsieur le Directeur
Maison des Etudiants Arméniens
57 boulevard Jourdan
75014 Paris — France

maison.armenie@ciup.fr

Voyage en Arménie et au Karabagh

(VOYAGE OECUMENIQUE, CULTUREL, HUMANITAIRE)

Du 27 octobre au 3 novembre :

Voyage tous âges en Arménie — prix : 1.300 euros
(avec l'option extension au Karabagh, retour le 7 novembre,
et supplément de 200 euros)

(Accompagnateur : pasteur Samuel SAHAGIAN)

organisé par Solidarité Protestante France-Arménie (SPFA)

Pour s'inscrire, envoyer acompte de 200 euros à :
SPFA 1 rue Cabanis 75014 Paris (tél. : 01 47 35 30 23 ou 06 83 09 08 19)
(Programme détaillé sur demande)

SPFA vous invite aussi à son Assemblée Générale,
le Dimanche 1er juin à 14h30
à la Crypte du Rosaire de l'Eglise Saint-Sulpice,
4 rue Palatine — 75006 Paris

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ARNOUVILLE

Venez nombreux encourager la Chorale de la Section «Astrig» d'Arnouville sous la direction de Haïg SARKISSIAN

le Samedi 31 mai à partir de 20h

salle de l'église arménienne catholique rue Henri Barbusse à Arnouville

Le concert sera suivi d'un pot de l'amitié.

Nous comptons sur votre présence.

CITE INTERNATIONALE
UNIVERSITAIRE DE PARIS
Maison des Etudiants Arméniens -
Fondation Marie Nubar
Հայ Ուսանողներու Տուն –
Մարի Նուպար Հիմնարկութիւն
57 boulevard Jourdan — 75014 Paris

"Les mercredis de la MEA"

Un état de la musicologie arménienne
Aram KEROVPYAN
Musicologue
— Mercredi 4 juin/21h

U.C.F.A.F.

samedi 14 juin

cérémonie organisée par l'Union Culturelle Française des Améniens de France - UCFAF et l'Association Nationale des Anciens Combattants et Résistants Arméniens - ANACRA

EN HOMMAGE AUX DEPORTES ARMENIENS

partis du camp de Compiègne-Royallieu vers les camps nazis

à 14h : Dépôt de gerbe au Mémorial de l'Internement et de la Déportation, suivi de la visite du Musée
2 bis avenue des Martyrs de la Liberté - 60200 Compiègne.

renseignements et inscriptions :
jusqu'au mardi 10 juin
au 06 60 10 21 88

Possibilité de départ groupé en train
et restauration rapide à l'arrivée

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՈՒՐԲԱԹ
ՄԱՅԻՍ 30
VENDREDI
30 MAI
2008

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Tél. : 01 47 70 86 60 — Fax : 01 48 00 06 70
Courriel (e-mail) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամենօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. Paris 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·968
Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN
83e ANNEE — N° 21·968

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՄԱՅԻՍ 28Ի 90ԱՄԵԱԿԸ

Սարդարապատի հերոսամարտին եւ Հայաստանի առաջին անկախ Հանրապետութեան 90ամեակները նշուած են մեծ շուքով. պետական ատեանին, գլխաւորութեամբ Նախագահ Ս. Սարգսեանի, ընկերակցութեամբ ԼՂՀ Նախագահ Բակօ Սահակեանի, մասնակցած է Սարդարապատի յուշահամալիրին նշումներուն: Անոնք ծաղիկներ դրած են հերոսամարտի զոհերուն յուշի սիւնին առջեւ, յետոյ տեղի ունեցած է հիւրասիրութիւն եւ տօնական համերգ: Նոյն առիթով 1918ի իրադարձութիւնները լուսաւորող ձեւով ներկայացնող ցուցահանդէս մը բացուած է Սարդարապատի թանգարանին մէջ, ուր եւս այցելած են հիւրերը:

Նախագահ Ս. Սարգսեան շնորհաւորական իր ուղերձին մէջ շեշտած է 1918-ին վերածնող հայկական պետականութեան մէջ միասնութեան ազգակին կարեւորութիւնը եւ զայն այսօր ալ վառ պահելու հրամայականը: Յետոյ կանգ առած է պետականութեան անփոխարինելի արժէքին գիտակցելու հարկին վրայ: Գերագոյն գաղափարախօսութիւնը նկատած է պետական շահը, ըսելով. «Եթէ թուլանում է երկիրը, մեզանից ոչ ոք չի ուժեղանում, մեզանից եւ ոչ մէկը չի շահում: Կորցնում ենք բոլորս»: Որպէս երրորդ կէտ, յիշեցուցած է մարտահրաւէրները սեփական ուժերով դիմակայելու ինքնավստահութիւնը, քանի որ «Ոչ ոք մեր փոխարէն չի կարող լուծել մեր երկրի առջեւ ծառացած հիմնախնդիրները, ոչ ոք չի կարող մեզ պաշտպանել, զարգացնել մեր տնտեսութիւնը, ամրապնդել ժողովրդավարութիւնն ու Հայաստանը դարձնել առաջադէմ պետութիւն»:

Ս. Սարգսեան փայլուն ասպադայի հեռանկարով աւարտած է ելոյթը, հրաւիրելով որ ժողովուրդի ամէն մէկ զաւակ մասնակցի այդ հեռանկարին կերտումին:

* * *

ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏԻ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ԶՈՀԸ

Սարդարապատի պատերազմին 90ամեակի նշումներուն փորձին ընթացքին, նոյնանուն յուշահամալիրին մէջ հաստատուած բեմն ու յարակից յարդարանքները զօրաւոր քամիէն փլած են: 14 տարեկան Լուսինէ Յակոբեան որ «Ծիծեռնակ» մանկական պարախումբի անդամներէն էր, ծանրօրէն վիրաւորուած է վրան ինկածներէն եւ հիւանդանոց փոխադրուած. բժիշկները չեն կրցած անոր կեանքը փրկել, պատանին մահացած է:

Նոյն միջադէպին հետեւանքով վիրաւորուած են 5 ուրիշ մասնակիցներ ալ. անոնցմէկ Արտակ Կիրակոսեանի վիճակը մտահոգիչ էր:

* * *

ԸՆԴԴԻՄՈՒԹԵԱՆ «ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԶԲՕՍԱՆՔ»Ը ԽՈՉԸՆԴՈՏՈՒԱԾ

Մայիս 28ին ընդդիմութեան հարիւրաւոր կողմնակիցներ «քաղաքական զբօսանք»ի ընթացքին հաշմանդամ մարտիկ Արշաւիր Բողինեանի առաջնորդութեամբ փորձած են Հիւսիսային պողոտայէն Ազատութեան հրապարակ մտնել: Սակայն ոստիկանները փակած են անոնց ճամբան, զիրենք ետ մղելով դէպի պողոտային միջնամասը: Բազմութիւնը սկսած է հայրենասիրական երգեր երգել ու վանկարկել. «Լեւո՛ն», «Պայքար, պայքար մինչեւ վերջ», «Սերժիկ հեռացի՛ր»: Ոստիկանները նախորդ օրն ալ ընդդիմադիրներուն թոյլ չէին տուած Ազատութեան հրապարակ մտնելու. նոյնիսկ խոշտանգումներ եղած էին:

Նոյն օրը Լ. Տէր Պետրոսեանի, Ստեփան Դեմիրճեանի եւ Արամ Սարգսեանի գլխաւորութեամբ այցելած են Սարդարապատի յուշահամալիրը, հոն փոքր երթ մըն ալ կազմակերպած: Յետոյ այցելած են Եռաբլուր, ծաղիկներ զետեղած արցախեան պատերազմի զոհերու շիրիմներուն եւ հետաքրքրուած հոն նախորդ օրը հացադուլի դիմած 20 մարտիկի առողջութեամբ:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՀԱՅԱՍՏԵԱՑՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԹԻՐԱԽ՝ «ԳԱՂՏՆԻ ՀԱՅԵՐ»Ը...

Ցեղասպանութեան նիւթով խօսելու, գրելու Թարուն խորտակուելէ ետք բընական էր որ մէկ-մէկ նիւթ ըլլային անոր հետեւանքներն ալ. անոնց շարքէն «Գաղտնի Հայեր» կոչուած զանգուածը դրեթէ ամէնօրեայ նիւթերէն է Թուրք մամուլին: Այդ որակումով կը սահմանուին 1915էն կամ անկէ ետք կրօնափոխ եւ թրքացած Հայերու ներկայի շառաւիղները որոնց մինչեւ 1,5 – 2 միլիոնի թիւ կը տրուի:

Թուրք պատմութեան հիմնարկի նախագահ Ե. Հալաչօղլու անգամ վերջերս յայտարարած էր թէ տեղահանութեան օրերուն 90–95.000 հայ մանուկներ ու կիներ կորիզը եղած էին այդ հաւաքականութեան, և թէ Հ. Տինք 500.000 նկատած էր ներկայի անոնց թիւը: Աւելցուցած էր նաեւ թէ Անատոլուի մէջ ամէն մարդ գիտէ թէ ո՛վ Հայ է...

Այդ զանգուածին մատնանշումը պատճառ եղած է որ այդ մարդիկը հայատեացութեան նոր թիրախին վերածուին: «Միլլի կազէթէ»ի մէջ Մ. Շեվքէթ Էյկի ըսելով թէ կարելի չէ անոնց բոլորը ամբաստանել, պնդած է որ 1960 Մայիս 27ի յեղափոխութեան գլխաւոր պատճառը անոնք եղած են, եւ իրականութեան մէջ անոնց գործն է նաեւ ՓՔՔն... Աւելցուցած է թէ վերջին 60 տարուան յեղափոխութիւններուն, ահաբեկչական արարքներուն, կռիւներուն, բռնութիւններուն գլխաւոր դերակատարները այդ «Գաղտնի Հայեր»ը եղած են: Տակաւին՝ իբրեւ թէ անոնք են մահմետականութեան եւ թրքական արժէքներուն ամէնէն շատ հայհոյողները:

«Հայեւթուրք երկխօսութիւն» խաղացողներուն բան մը կ՚ըսէ՞ արդեօք երեւոյթը որ աւելորդ անգամ մը եւս կը շեշտէ թէ այդ կողմերը նոր բան չկայ արեւուն տակ: Հայը, նոյնիսկ անոր «գաղտնի», թաքուն, խալամացած, թըրքացած (երբեմն պապէն աւելի պապական) տեսակը ամէն չարիքի արմատ է ու առաջին քարկոծելին:

* * *

«ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ՀԱՅԵՐԸ ԻՐԵՆՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԸ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ»

Լուրը տուած են թրքական լրատւութիւններ, աղբիւր ունենալով Բաղէշի, Մուշի, Պաթմանի, Վանի եւ անոնց գաւառակներուն, գիւղերուն ու Սասունի Հայերուն ընկերային իրերօգնութեան ու մշակոյթի միութեան նախագահը: Ան կը կոչուի Ազիզ Տաղճը. ըսած է թէ երկար տարիներ վախնալով չեն կրցած պահպանել իրենց եկեղեցիներն ու գերեզմանատուները, այսօր շարժման անցած են անոնց վերատիրանալու համար: Միութիւնը 2006ին Պոլսոյ մէջ հիմնուած է, 1915էն ետք մեծ մասով քրտական ցեղախումբերու ապաստանելով փրկուած Հայերու շառաւիղներուն կողմէ: Պայքարի ձեռնարկուած է ուրկէ կալուածային տոմարներուն մէջ կրկին որպէս հայապատկան ցոյց տրուին դարերէ ի վեր Հայերու պատկանած եկեղեցիներն ու գերեզմանատուները որոնք գիտակցօրէն լքեալ գոյքի բնոյթով անհատներու, երբեմն ալ պետական գանձին ստացուածք ցոյց տրուած են: Առաջին դիմումները վերաբերած են Մարաթուկի Գոմք եկեղեցին, Արծուիկի Այքոնաք գիւղի եկեղեցին եւ գերեզմանատուներուն ուրկէ անոնք պահպանութեան տակ առնուին, արձանագրուին որպէս հայապատկան կալուած: Պաթմանի պատկան իշխանութիւններու տրուած դիմումնագրին մէջ ըսուած է թէ շրջանին մէջ իրենք յարձակումի, անարգանքի թիրախ են իրենց հայութեան պատճառով: Շեշտուած է նաեւ թէ ըստ Լօզանի դաշնագրին, փոքրամասնութիւններու պատկանող եկեղեցիներ, գերեզմաննոցներ եւ կրօնական այլ կալուածներ պէտք է պահպանուին. կարելի չէ զանոնք վաճառել եւ անոնց օրինավիճակը անժամանցելի է:

ՂԱՐԱԲԱՂԵԱՆ ՆՈՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՄԸ ԿԸ ՄՏԱՀՈԳԷ

Եւրոպական Միութիւնը անհանգիստ է Ղարաբաղի մէջ նոր պատերազմի վտանգին առջեւ, քանի որ ուժանիւթի փոխադրութեան գիծերը միայն 20 քմ. հեռաւորութեան վրայ են: Այս մասին ազրպէյճանական կայքէջի մը խօսած է Գերմանիոյ պինեալ ուժերու ակադեմիային փորձագէտ Ե. Ռաու. յայտարարած է թէ նոր պատերազմ մը շատ վտանգաւոր կ՚ըլլայ եւ Եւրոպայի ուժանիւթի ապահովութեան համար անհրաժեշտ է որ հակամարտութիւնը խաղաղ ճամբով կարգաւորուի եւ ո՛չ՝ ռազմական, թէեւ չի կրնար բացառել այդ տարբերակը:

Մինսկի խումբին ռուս նախկին նախագահը Վլ. Կազիմիրով ալ անդրադարձած է նոյն նիւթին: Ըսած է թէ այնքան ատեն որ Ազրպէյճան կրած պարտութեան վրէժը լուծելէ չէ հրաժարած, իսկ հայկական կողմը պատերազմին վերսկսելու մտավախութեամբ ամէնէն ձեռնտու մարտական դիրքերը կը պահպանէ, անկարելի է քաղաքական կարգաւորման հոլովոյթին մէջ յառաջխաղացում արձանագրել:

ԿԻՊՐՈՍ

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՅՈՒՇԱԿՈԹՈՂԻ ԲԱՑՈՒՄ

Կիպրոսի Հանրապետութեան նախագահը Դ. Խրիստոֆիաս Լառնաքա քաղաքին մէջ բացումը կատարած է Հայկական Ցեղասպանութեան զոհերու յիշատակին կանգնած կոթողի մը: Իր ելոյթին մէջ ան ընդգծած է թէ զոհերուն յիշատակի յարգանքին հետ կոթողը երախտագիտութեան արտայայտութիւն է հայ համայնքին նկատմամբ:

Նախագահը յիշած է նաեւ Կիպրոսի առեւտուրի, արուեստի եւ արհեստներու զարգացման գործին մէջ Հայերու ունեցած լուրջ աւանդը:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ վէճի նիւթ եղած է «Եօրովիզիոն»ի մրցումին Հայաստանի ու Յունաստանի տրուած կէտերու պարագան: Ազգայնական շրջանակներ հարց կու տան թէ ինչո՞ւ երեք տարիէ ի վեր Անգարայէն ամէնէն բարձր գնահատականներ կը տրուին Հայաստանի մասնակիցներուն. նաեւ ատոր մէջ կը տեսնեն հայկական լոպիին մատը: Այս վերջինը սպրդեր է Թուրքիայէն ներս ու Սփիւռքի հայութեան հետ երեք տարուան մէջ 32 կէտ ապահովեր հայ երգիչներուն, այն տպաւորութիւնը ձգելու համար որ «Թուրքերը նեցուկ կը կանգնին Հայերուն»: Նոյն շրջանակէն պնդողներ ալ եղած են թէ Թուրքիոյ քուէները ժողովուրդին կողմէ չեն տրուած:

ԹՈՒՐՔԻԱ կասկածամիտ կը մնայ ֆրանսական հերթական նախագահութեան հանդէպ (կը սկսի Յուլիսէն) թէեւ Ալի Պապաճան յայտարարած է Պրիւքսէլ որ «Ֆրանսական նախագահութիւնը բընականոն նախագահութիւն մը պիտի ըլլայ»: Եւրոպական Միութիւն – Թուրքիա խորհուրդի նիստին առթիւ (Մայիս 27) Ֆրանսա ընդդիմացած էր «անդամակցութիւն» բառին գործածութեան եզրակացութիւններուն մէջ, ինչ որ Անգարա խոչընդոտ մը նկատած է եւ Եւրոպական հարցերու ենթանախարարն ալ ջանացած է մեղմացնել մթնոլորտը:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ վարչապետը՝ Վլ. Պուտին Փարիզ ժամանած էր Մայիս 29ին եւ Սարքոզիի ճաշի հիւրն էր նոյն իրիկունը: Որպէս վարչապետ առաջին այցելութիւնն էր Ֆրանսա եւ իրեն կ՚ընկերանային նախարարներ եւ գործարարներ:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ նորընտիր նախագահը վարչապետի պաշտօնին նշանակեց Ֆուատ Սինիորան, այսինքն այն վարչապետը որ, արդէն այդ պաշտօնը կը վարէր: Ընտրուած է 127ի վրայ 68 ձայնով: Ընդդիմութեան համար, սակայն, ճակատումի մը կացութիւն կը ստեղծուի այս վերընտրութիւնով, քանի Սինիորա հաշտութեան դէմք մը չի նկատուիր եւ բաւական դժուար կը նկատուի կառավարութեան մը կազմումը:

ՍՈՒՐԻՈՅ նախագահը Պ. ալ-Ասատ բրիտանացի խորհրդարանականներու հետ հանդիպումի մը ընթացքին, Մայիս 27-ին, մերժած է իսրայէլեան դիմումը՝ խզելու իր յարաբերութիւնները Իրանի հետ, ինչ որ Իսրայէլի պայմանն էր:

ԳԱՆԱՏԱՅԻ արտաքին նախարարը՝ Մաքսիմ Պէրնիէ ստիպուած եղած է իր հրաժարականը տալու, երբ պարզուած է, որ կարեւոր թղթածրարներ մոռցած է իր հոմանուհիին բնակարանը: Թղթածրարները կը պատկանէին գաղտնի նըկատուած քաղաքական հարցերու: Մնաց որ խնդրոյ առարկայ հոմանուհին ալ շատ պղտոր անցեալ մը ունի եւ բարեկամուհին եղած է նաեւ աւազակապետի մը:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ Պաշտպանութեան նախարարը՝ Եհուտ Պարաք հրաւիրած է վարչապետը որ իր հրաժարականը տայ եւ չյամառի ի պաշտօնին գլուխը մնալ, կաշառակերութեան այն մեղադրանքներէն ետք որ եղած են: Ամերիկացի մեծահա-

(Շար.ը Դ. էջ)

ՀՈՂՎՐՏԻՔ

ՄԵԿՆԵՑԱՒ ՄԱՐՈՒԹԱՅ ՍԱՐԻՆ ԿԱՐՕՏՈՎ

(ՎԱՐԴԳԷՍ ՏՕՆԱՊԵՏԵԱՆԻ ԹԱՐՄ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ)

ԼԵՒՈՆ ՇԱՌՈՅԵԱՆ

Միացեալ Նահանգներու արեւելեան ափին հասած հեռագիր մը, Ապրիլ 26ին, կը գուժէր հիջումը տարօնցի երէց հայրենակից, պատմուածագիր ու երկարամեայ հմուտ գրաշարապետ Վարդգէս Տօնապետեանի: Ան իր վերջին շունչը փչած էր Պոսթընի մերձակայ Լօուէլ քաղաքին մէջ, փիզիքապէս հեռու՝ իր այնքան սիրած Սուրիա–Լիբանանէն, բայց հոգեւին կապուած հոն թողած իր ստուարաթիւ բարեկամներուն, լեղի–անուշ յիշատակներուն ու սահմանէն անդին մնացած սրբազան լերան՝ Մարաթուկի (Սասնոյ լեռներուն ամենաբարձր գագաթը):

Վարդգէս Տօնապետեան կը պատկանէր Սփիւռքի առաջին սերունդին: Սերունդ մը, որ աչքերը բացաւ օտար հորիզոններու տակ ու հասակ առաւ դժուարին պայմաններու մէջ, տիւ ու գիշեր պայքարելով «հացի եւ լոյսի համար», ինչպէս պիտի բնորոշէր բանաստեղծ Մուշեղ Իշխան:

Ան ծնած էր Հալէպ, 1924ին: Իր հայրն ու մայրը, երկուքն ալ, կուգային Սասնոյ Փսանք գաւառի Գոմք գիւղէն, հոն ուր կը գտնուէր համբաւաւոր Մատին Առաքելոց ճկոյթ վանքը:

Վարդգէս իր նախակրթութիւնը կը ստանար ծննդավայրին Ազգ. Հայկազեան վարժարանը, ուրկէ շրջանաւարտ կ'ըլլար 1938ին: Նոյն տարին, դժբախտութիւնը կ'ունենար կանխահասօրէն կորսնցնելու իր հայրը ու ապրուստի հոգերու հարկադրանքին տակ ակամայ կը հրաժարէր Պէյրութի Նշան Փալանճեան ճեմարանը յաճախելու բաղձանքէն:

Պէյրութ տեղափոխուելով, կ'ընտրէր գրաշարական ասպարէզը, որուն մէջ պիտի հմտանար շատ շուտով ու դառնար փնտռուած վարպետ գրաշար մը: Սուրիա–Լիբանանի հայկական թերթերն ու տպարանները իրարու հետ պիտի մրցէին Վարդգէս Տօնապետեանը իրենց մօտ պաշտօնի կոչելու համար:

Գրաշարութիւնն ու տպարանային կեանքը այս երիտասարդ արհեստաւորին համար պիտի վերածուէին երկրորդ դպրոցի մը, ուր մնայուն պատեհութիւններ կը ստեղծուէին տիրապետելու տոկուն հայերէնի մը, ուղղագրական ու քերականական իր ամբողջ համակարգով: Դեռ աւելին, այս ասպարէզը ինքնաբերաբար զինք շփման մէջ կը դնէր ժամանակի խմբագիրներուն ու մամուլի աշխատակիցներուն հետ:

Վ. Տօնապետեան, այսպէս, գրաշարութիւն պիտի կիրարկէր շուրջ 40 տարի, սկսելով Պէյրութի «Ազդակ» օրաթերթէն, յետոյ պաշտօնի կոչուելով Մանուկ Ասլանեանի «Ազդարար» շաբաթաթերթին, աւելի ետք ալ Հալէպի երբեմնի «Արեւելք»ին մէջ: Շատ բախտորոշ եղած էր իր ներկայութիւնը այս վերջին թերթին պարագային:

1946ի ներգաղթի օրերն էին ու Հ.Յ.Դաշնակցութեան Հալէպի նորահաստատ պաշտօնաթերթին գրաշարներուն մեծամասնութիւնը Խ. Հայաստան մեկնած էր կամ պիտի մեկնէր: «Արեւելք», որ հազիւ քանի մը ամիսէ ի վեր սկսեր էր լոյս տեսնել, հիմա կը գտնուէր փակուելու վտանգին դէմ յանդիման: Գրաշար չէր մնացած հրապարակի վրայ:

Թերթին արտօնատէրն ու պատասխանատու տնօրէնը Հրաչ Փափազեան լուծումը պիտի գտնէր սակայն: Ան լսած ըլլալով Վարդգէս Տօնապետեանի գրաշարական հմտութեան ու ձեռնհասութեան մասին, անձամբ Պէյրութ գալով պիտի տեսակցէր երիտասարդ արհեստաւորին հետ ու հրաւիրէր զայն ստանձնելու «Արեւելք» օրաթերթի գրաշարապետութիւնը, իր երկու եղբայրներուն հետ: Առաջարկը պիտի գործադրուէր փութով: Վարդգէս Հալէպ վերադառնալով ճիշդ 14 տարի գլուխը պիտի կանգնէր «Արեւելք»ի տառասնտուկին, իբրեւ Կիւթէնպէրկի ամէնէն հաւատաւոր աշակերտներէն մին…:

«Արեւելք»ի դադրեցումէն քանի մը տարի առաջ, կրկին Պէյրութ անցնելով վերստին պաշտօնի կը կոչուէր «Ազդակ»ի մէջ, իբրեւ գրաշարապետ–էջադրող ու տողաշարի վարպետ արհեստաւոր: «Ազդակ»ի երդիքին տակ իր գործունէութեան այս երկրորդ հանգրուանը կ'երկարէր 1965-1974: Աւելի ուշ ան գործի պիտի հրաւիրուէր նաեւ Համազգայինի «Վահէ Սէթեան տպարան»ին կողմէ ալ:

1983ին, Լիբանանի քաղաքացիական պատերազմի կրակը զի՛նք եւս պիտի հեռացնէր Մայրիներու երկրէն, ու Վ. Տօնապետեան ընտանեօք պիտի ճեղքէր Ատլանտեանը ու կայք հաստատէր Լօուէլ (Մէսէչուսէց նահանգ): Պոսթընի մերձակայ փոքր քաղաք մը, ուր շատ քիչ հայեր կ'ապրէին ու կազմակերպուած համայնք չկար:

* *

Վարդգէս Տօնապետեանին հետ իմ կապը եղած էր առաւելաբար նամակագրութեան ճամբով, առանց որ զինք ճանչնայի անձնապէս: Արտասովոր նամակագիր մըն էր ան: Մ. Նահանգներ հաստատուելէ ետք անձանձրոյթ խանդավառութեամբ նամակագրական սերտ կապեր կը պահպանէր Սուրիա–Լիբանանի իր երբեմնի բարեկամներուն կամ հայրենակիցներուն հետ: «Արխիւ»իս մէջ խնամքով պահած եմ ինծի (եւ հօրս) յղած իր նամակներէն բազմաթիւ օրինակներ: Նամակներ, որոնք կը բաղկանային առնուազն… 10-12 էջերէ: Շքեղ լեզուով գրի առնուած այդ նամակներուն մէջ հայերէնը կը գտնուէր իր ամենագեղեցիկ մակարդակին վրայ: Քերականական ու կէտադրական օրէնքներու անվրէպ կիրարկումը ուշադրութիւն կը գրաւէր առաջին ակնարկով իսկ ու կրնար «մատ խածնել» տալ վաստակաւոր հայերէնաւանդ ուսուցիչներու անգամ: Ասոր կողքին, նոյնքան ուշագրաւ էր նամակագիրին գեղեցիկ ու հիանալի ձեռագիրը: Ո՛վ կրնար հաւատալ, թէ այդ նամակներուն հեղինակը վկայեալ էր սոսկ հայկական նախակրթարանէ մը…:

Տօնապետեանի բազմէջանի նամակներուն մէջ պարապաբանութիւն չկար բնաւ: Հոն կային ազգային անցուդարձերու մասին մտորումներ, պատմական դէպքերու անդրադարձներ, Հայ հանրածանօթ մարդոց կեանքէն մանրապատումներ ու կեանքի փորձառութենէն քաղուած իմաստուն եզրակացութիւններ:

1987էն ի վեր կը նամակցէի իրեն հետ, մեծ հաճոյք զգալով այս գրաւոր երկխօսութենէն: Տարիքով աւելի քան 40 տարիով կը կանխէր զիս ու հօրս սերնդակիցն էր: Հետեւաբար, «հօր» եւ «որդի»ի միջեւ հաստատուած հոգեկան կապ մըն էր մերը: Ան, հաւանաբար, իմ մէջ ողջունած էր գաղափարակից կրտսեր հայրենակից մը, իսկ ես իր անձին մէջ գտած էի անստգիւտ վկայ մը մօտիկ անցեալի մեր գաղութային պատմութեան, ջանալով պեղել այդ «հանք»ը շարունակ…:

Ան նամակագրութեան ախոյեան մըն էր ինծի համար:

Վերջին 6-7 տարիներուն, երբ ընդհանրացաւ ելեկտրոնային նամակի դրութիւնը, երէց զրուցակիցիս յղուած բոլոր նամակներս մտան այդ համակարգին մէջ: Ան սակայն, հրճուելով հանդերձ այս «կայծակնային» սպասարկութենէն, շարունակեց միակողմանիօրէն կառչած մնալ դասական թուղթ ու մատիտին: Առիթով մը կը գրէր ինծի.– «ժամանակին, Հալէպէն դէպի Ամերիկա դրկուող նամակ մը տեղ կը հասնէր երեք ամիսէն: Տասնամեակներ վերջ այդ տեւողութիւնը իջաւ 15 օրուան: Իսկ այսօր, համացանցով առաքումը մրցանիշ կոտրած է արագութեան մէջ, 15 օրուան տեւողութիւնը իջեցնելով 15 վայրկեանի: Ու դեռ մարդիկ կ'երթան ՀՐԱՇՔ բառին բացատրութիւնը փնտռել Սուրբ Գրոց մէջ…»:

* * *

Ամերիկա հաստատուելէ ետք, Վ. Տօնապետեանին ամէնէն կարեւոր եւ մնայուն իրագործումը եղաւ «Մարութաշունչ» հատորը, որուն վրայ աշխատեցաւ եօթը տարի ու շքեղ տպագրութեամբ հրատարակեց զայն 2000 թուականին:

424 էջէ բաղկացած մեծադիր գիրք մըն էր «Մարութաշունչ»ը, որուն մէջ հեղինակը ի մի բերած էր իրական կեանքէ առնուած յուզիչ պատմուածքներ, տպաւորիչ յուշագրութիւններ ու մանաւանդ՝ հալէպահայ սասունցիներու կեանքէն քաղուած արտասովոր պատկերներ: Իրականութեան մէջ, ամբողջ հատորը իրեն առանցք ունէր պատմական Սասունն ու անոր գաղթական զաւակները: Բայց ինչ որ առանձնայատուկ ու եզակի արժէք մը կու տար այս գրքին, անոր երկբարբառ պարունակութիւնն էր: Վ. Տօնապետեան ամբողջ հատորը շարադրած էր երկու տարբերակով, թէ՛ արեւմտահայերէն, թէ՛ Սասնոյ բարբառով: Ընթերցողը միեւնոյն գրութիւնները պիտի կարենար կարդալ երկու բարբառներով ալ: Փաստօրէն, Տօնապետեան, իր «Մարութաշունչ»ով մեր դիմաց կը ցցուէր ո՛չ միայն իբրեւ արեւմտահայերէնի վրայ գուրգուրացող խղճամիտ գրիչ մը, գեղահիւս ոճի վարպետ մը, այլեւ՝ իբրեւ Սասնոյ կորսուած բարբառին վերջին պահապան–հրեշտակը Սփիւռքի մէջ, վերջին գիտակը:

«Մարութաշունչ»ի մասին, ատենին, դրուատալից գրախօսականներ լոյս ընծայուեցան Փարիզի «Յառաջ»ին ու Պէյրութի «Բագին»ին մէջ: Տարօն–Տուրուբերանի Հայր. միութիւնն ալ, հատորին նուիրուած տպաւորիչ գինեձօն մը սարքեց Հալէպի մէջ, 2003ի Դեկտեմբերին, ներկայութեամբը հեղինակին, որ Հալէպ կ'այցելէր 20 տարուան բացակայութենէ մը ետք: Այդ օր, Վարդգէս Տօնապետեան անկասկած ապրեցաւ իր կեանքին ամէնէն երջանիկ օրերէն մէկը:

* * *

Վարդգէս Տօնապետեան ջղուտ ու հպարտ Սասունցի մըն էր: Տարօնականութիւնը իր ցեղային ինքնութեան հիմնաքարն էր: Կ'ապրէր, կը գործէր, կը մտածէր ու կը խօսէր այդ սկզբունքէն մեկնած: Մինչեւ իր վերջին շունչը հոգիին խորը անեղծ պահած էր իր պապերէն փոխանցուած կտակը.– «Ձեր ազգի արեան վրէժ չեղնի՛ մոռնէք»…

Վաղ երիտասարդութեան տարիներէն սկսեալ՝ գործօն ու նուիրեալ դերակատարութիւն ունեցեր էր Տարօն–Տուրուբերանի Հայր. միութեան շրջանակին մէջ: Հիմնադիրներէն մին էր նոյն միութեան Հալէպի մասնաճիւղին, 1948ին, Մկրտիչ Մկրտիչեանի, Տիգրան Մակարեանի, Վարդգէս Յովհաննէսեանի, Մխիթար Կարապետեանի ու երէց այլ հայրենակիցներու շարքին: Իր ստորագրութեան կը հանդիպինք Հալէպի «Սասուն» (1948) եւ «Տարօն» (1949) միաթիւ տարեգիրքերուն մէջ: Պէյրութի ու Հալէպի սասունցիներու միութենական շրջանակին մէջ տիրական ու մնայուն ներկայութիւն մը եղած էր շուրջ 40 տարի:

Վերջին տարիներուն, յաճախակի առիթներով, չէր ծածկեր սակայն իր դառնութիւնը ի տես Տարօն–Տուրուբերանի Հայր. միութեան մասնաճիւղերուն մօտ նկատուող ընդհանուր թուլութեան եւ անկազմակերպ վիճակին: Ինք որ գործօն վկաներէն մին եղած էր Հալէպի «Արծիւ մարզական միութեան» (Տարօնցիներու) ակումբի բացումին (1951) կամ Պէյրութի «Սասնոյ Տան» սրահի կառուցման (1978), հիմա, բնականաբար տխրութեամբ կը հետեւէր պարզուող ձեռնթափութեան ու լքումին եւ Համաստեղի բառերով կը հառաչէր.– «Երնէ՛կ այն օրերուն»…

* * *

Ամէն անգամ որ կարդայի իրմէ ինծի հասած սքանչելի նամակները, շարունակ հարց կու տայի ես ինծի թէ այսքան անվրէպ ու գրական տոկուն լեզուի մը տիրապետած անձը ինչո՞ւ չի ստեղծագործեր, ինչո՞ւ չաշխատակցիր մեր մամուլին, առնուազն՝ ինչո՞ւ գրի չառներ իր շահեկան յուշերը:

Երկար ու յամառ պնդումներէ ետք, ի վերջոյ ընթացք տուաւ փափաքիս եւ սկսաւ մաս առ մաս թուղթին յանձնել իր հետաքրքրական յուշերը, հակառակ տեսողական լուրջ դժուարութիւններու: Այդ յուշերը մեզ ետ կը տանէին մինչեւ 40ական ու 50ական թուականներ ու երեւան կը հանէին ազգային, կուսակցական ու միութենական կեանքի քուլիսներուն մէջ մնացած ինչ-ինչ դէպքեր ու երեւոյթներ, երբեմն՝ զգայացունց մերկացումներով…: Իր յուշերուն մէջ կը տողանցէին Սփիւռքի վերջին 60 տարուան հանրային ու մտաւորական կարկառուն դէմքերէն շատեր.– Մանուկ Ասլանեան, Հայկ Պալեան, Դրօ, Վահան Նաւասարդեան, Միհրան Հերարտեան, Մինաս Թէօլէօլեան, Անդրանիկ Ծառուկեան, Կարօ Սասունի, Եդուարդ Տարօնեան, բժ. Գարեգին Երէցեան, Եդուարդ Տասնապետեան, Սիմոն Սիմոնեան, Տիգրան Ոսկունի եւ շատ ուրիշներ:

Չեմ գիտեր թէ այդ յուշագրութիւնները ամբողջացա՞ն եւ թէ օր մը անոնք բախտ պիտի ունենա՞ն լոյսին գալու:

Իրմէ ձեռքս հասած վերջին գրու-

ԶԱՆԱԶԱՆ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՈՒԽՏԱՒՕՐԸ

Իննսուն եւ երեք տարի առաջ Հայը ապրեցաւ ֆիզիքական եւ հոգեկան տագնապներ, սեւ եւ ճակատագրական օրեր, եւ այդ բազմաչարչար ժողովուրդին ուղեղները խլուեցան իրենց ծննդավայրերէն, զրկուեցան տեղահանութեան պիտակին տակ անապատներ, բանտեր, տարբեր քաղաքներ: Անոնցմէ մէկ մասը կիզիչ արեւի տակ տուին իրենց վերջին շունչը, անթաղ, անշիրմաքար, մէկ մասը խելագարուեցաւ ի տես իրենց հարազատներու ողբերգութեան, իսկ մէկ մասը մազապուրծ ազատեցաւ մահէն, շնորհիւ միսիոնէրներու միջնորդութեան: Ազատածներէն էր երջանկայիշատակ Գրիգորիս եպիսկ. Պալաքեան, որ ինչ-ինչ դժուարութեանց ընդմէջէն (որոնց մասին մանրամասնօրէն կը գրէ իր հոյակապ «Հայ գողգոթան» գիրքին մէջ) Զանդըրըէն կը հասնի Եւրոպա: Որոշ ժամանակ Փարիզ մնալէ վերջ, կայք կը հաստատէ Մարսէյլ եւ կը դառնայ հարաւային Ֆրանսայի Հայոց առաջնորդ (1929—1934): Իր կոչումին հաւատարիմ այդ իրաւ հոգեւորականը կը լծուի եկեղեցաշինութեան եւ ազգաշէն գործունէութեան, մեղուի մը ժրաջանութեամբ: Կը կառուցէ եկեղեցիներ եւ անոնց քով դպրոցներ, այդ անբացատրելի ողբերգութենէն ազատած Հայու մնացորդացը ի մի հաւաքելու, անոնց հաւատքը զօրացնելու, գիր եւ գրականութիւն սորվեցնելու, մէկ խօսքով՝ անոնց որպէս հայ գոյութիւնը ապահովելու համար: Անոնք կը մէկտեղուին Սէն Լու, Սէն Ժերոմ, Սէնթ Անթուան եւայլն:

Հեռատես Պալաքեան սրբազան 80 տարի առաջ հիմը կը դնէ Մարսէյլի երբեմնի հայահոծ արուարձաններէն Սէնթ Անթուանի առաջին հայ առաքելական եկեղեցւոյ՝ Ս. Կարապետի: Այնուհետեւ կ՚օծէ ուրիշ եկեղեցիներ Մարսէյլէն մինչեւ Նիս:

Կիրակի, Մայիս 18ին կազմակերպուած էր այդ Ս. Կարապետի Ուխտի օրը: Պատարագեց Տարօն եպսկ. Ճէրէճեան, որ իր քարոզին մէջ մի առ մի յիշեց այս հաւատքի բերդի տարիներ շարունակ ծառայած հոգեւորականներու, վարչականներու եւ նաեւ հաւատացեալներու անունները եւ առողջութեան մաղթանքներ ըրաւ կեանքի մէջ եղող Թաղի զաւակներուն համար: Ս. Սեղանին սպասարկեցին Ստեփան սրկ. Պօղոսեան եւ եկեղեցւոյ նոր հոգեւոր հովիւը Տրդատ քահանայ Պապիկեան, որ ջանք չէր խնայած աղօթատեղին լեցնելու:

Հոս յարմար կը նկատենք հակիրճ տեղեկութիւններ տալ իր մասին, ֆրանսահայութեան ծանօթացնելու մտօք: Ան ծնած է 1977ին Գաւառ քաղաքը: 1994ին կ՚ընդունուի Սեւանի Վազգէնեան դպրոցը, 1998ին կը ձեռնադրուի սարկաւագ, 1999—2000 թուականներուն կ՚աւարտէ վեցամսեայ կրթութիւնը Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանի մէջ, որպէս աւարտական թեզ կը պաշտպանէ «Մխիթար Սասնեցիի աստուածաբանական ճառերու վերլուծութիւնը»: 2000—2001 կը ծառայէ Վեհարանի մէջ որպէս կաթողիկոսական գրասենեակի քարտուղար: 2001ին կ՚ուսանի Զուիցերիոյ Պոսսելի Էքիւմէնիք կաճառին մէջ եւ կը ստանայ վկայականը, ներկայացնելով «Արդի եկեղեցին տնտեսական կեանքի մէջ» թեման: 2003ին կը ձեռնադրուի քահանայ: 2002էն մինչեւ 2007 կը դասաւանդէ Սեւանի դպրոցը, գրաբար — Վարք սրբոց նիւթերը: 2003—2007 կը պաշտօնավարէ նաեւ Գէորգեան ճեմարանին մէջ որպէս աւագ վերակացու եւ ապա դասախօս, միաժամանակ կ՚ըլլայ Երեւանի Ս. Գրիգոր եկեղեցւոյ ծխական քահանայ: 2006ին կը նշանակուի Գէորգեան ճեմարանի փոխ-տեսուչ, տնտեսական գծով: 2008ին Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի կարգադրութեամբ հոգեւոր ծառայութեան կը կոչուի Մարսէյլի համայնքէն ներս:

Բազմաթիւ կազմակերպութիւններու կարգին, հաճելի էր վայելել Մարսէյլի Հայ առաքելական եկեղեցւոյ սկաուտներու ներկայութիւնը:

Կոմիտասեան քառաձայն պատարագը երգեց Սահակ-Մեսրոպ երգչախումբը, գնահատուելով բոլորէն:

Յետ պատարագի տեղի ունեցաւ սիրոյ սեղան եկեղեցւոյ կից փոքր սրահին մէջ: Կատարուեցան արտասանութիւններ, խմբերգներ եւ մեներգներ: Հայ գաղութէն սիրուած եւ յարգուած երգչախումբի մեներգիչ Անդրանիկ Մինասեան ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս ջերմացուց մթնոլորտը: Խօսք տրուեցաւ Խաչիկ Երլմազեանի, որ անդրադարձաւ հոգելոյս Գրիգորիս եպսկ. Պալաքեանի Մարսէյլի հայ կեանքէն ներս կատարած նուիրեալ, երախտաշատ հոգեւոր եւ կրթական գործունէութեան, շնորհակալութիւններով յիշեց եկեղեցւոյ անցեալի հոգեւոր հովիւներէն Տարօն եւ Գարեգին եպիսկոպոսները, ինչպէս նաեւ վարչութեան ատենապետ՝ Լեւոն Ահարոնեանը եւ իր ընկերները, եւ կոչ ըրաւ թաղեցիներուն որպէսզի հաւատարիմ մնան Պալաքեան սրբազանի եւ իրենց ծնողաց ոգիին, վառ պահելու համար ջահը փոքր բլուրի վրայ կառուցուած այս հաւատքի բերդին՝ Ս. Կարապետի:

ԽԱՉԻԿ ԵՐԼՄԱԶԵԱՆ

թիւնը բոցավառ ոճով շարադրուած 25 էջանի բովանդակալից ուղերձ — անդրադարձ մըն էր Տարօն—Տուրուբերանի հայր. միութեան 90ամեակին առիթով (միութիւնը հիմնուած է 1917ին, Ամերիկա): Լուսէլի իր տան մէջ կծկուած, նստեր ու թուղթին յանձներ էր իր մտորումները իր այնքան սիրած միութեան 90ամեակին առթիւ: Կը խորհէր (միամտօրէն), որ եթէ տօնախմբուէր այդ յոբելեանը գէթ Հալէպի կամ Պէյրութի մէջ, թերեւս յարմար ըլլար այդ գրութեան մայր գաղափարները փոխանցել ներկաներուն:

Աւելի ուշ, ափսոսանքով պիտի անդրադառնար սակայն, թէ յոբելենական այդ տարեթիւէն լուր չունէին նոյնիսկ տանտէրները…

⁂

Վարդգէս Տօնապետեանի մահով կ՚անհետանայ Էրկրի կարօտով տոչորող սփիւռքեան առաջին սերունդի անկրկնելի դէմքերէն վերջին մը եւս: Պատմութեան գիրկը կը նետուի հայագիր անխափան նամակագրութեան ախոյեան մը, կը պակսի հայաստան թերթերու յամառ ընթերցող մը, Ամերիկայի տարածքին կ՚անհետանայ հայախօս հայ մարդ մը եւս, ընդմիշտ կը լռէ սրտակից բարեկամ մը, որ ամէն առթիւ, Ատլանտեանի միւս ափէն կը վերցնէր հեռաձայնին ընկալուչը ու կարօտով հարց կու տար մեզի.

— Ի՞նչ լուր Հալէպէն, «Հալպայ քաղքէն», մեր սասունցի «ծուռ»երէն: Ծովասարեան ողջո՛յն բոլորին:

Լ. Շ.

Հալէպ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ԳԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ՄԷՋ

ՀՈԳԵՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Պըրպէնքի առաջնորդարանի «Արմէն եւ Կլորիա Համբար» դահլիճին մէջ, Ապրիլ 30ին, տեղի ունեցած է Հիւսիսային Ամերիկայի արեւմըտեան թեմի հոգեւորականներու տարեկան համագումարը, մասնակցութեամբ 45 հոգեւորականներու: Բացումը կատարելով առաջնորդ Յովնան արք. Տէրտէրեան, նշած է թէ նման հանդիպումներ առիթ կ՚ընծայեն վերանորոգելու ծառայասիրութեան եւ նուիրումի ուխտը: Օրակարգի նիւթ դարձած են չորս կէտեր՝ նախապատրաստութիւն Հիւսիսային Ամերիկայի հոգեւորականներու միացեալ հաւաքոյթի, 2009ին, կիրակնօրեայ վարժարաններու վերակազմակերպում, շաբաթօրեայ վարժարաններու ընդեղծում եւ քարոզչական աշխատանքներու ծաւալում, յատկապէս հիւանդանոցներու եւ ծերանոցներու մէջ:

* * *

ԱՐԹՈՒՐ ԱՂԱԲԷԿԵԱՆԻ ՀԵՏ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

Կլէնտէյլի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ սրահին մէջ, Մայիս 7ին, տեղի ունեցած է հրապարակային հանդիպում—զրոյց մը, Հայաստանի ազգային ժողովի երեսփոխան Արթուր Աղաբէկեանի հետ, կազմակերպութեամբ Հ.Յ.Դ. Կեդր. կոմիտէի հանրային կապի յանձնախումբին: Զրոյցին նիւթը եղած է Հայաստանի պաշտպանութեան ներկայ վիճակը եւ զինուորական ծառայութեան առընչուող օրէնսդրութիւնը: Բացումը կատարած եւ հիւրը ներկայացուցած է հանրային կապի գրասենեակի գործավար Սարօ Նազարեան: Զրոյցը վարած է Ժան Գոսագեան: Արթուր Աղաբէկեան անդրադարձած է Հայաստանի զինեալ ուժերու՝ հայրենիքը պաշտպանելու հզօր վճռականութեան՝ շեշտելով, որ հայկական բանակը լիարժէք կերպով պատրաստ է դիմակալելու եւ համապատասխան հակահարուած տալու թշնամական, յատկապէս ատրպէյճանական որեւէ ոտնձգութեան: Ան տեղեկութիւններ հաղորդած է բանակաշինութեան ուղղութեամբ շարունակուող նախաձեռնութիւններու եւ զինուորական ծառայութեան բարեկարգման ու զօրեղացման նպատակով ձեռնարկուող օրէնսդրական աշխատանքներուն մասին:

* * *

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կլէնտէյլի հանրային գրադարանի սրահին մէջ, Մայիս 1ին, տեղի ունեցած է գրական երեկոյթ մը, կազմակերպութեամբ Գալիֆորնիոյ հայ գրողներու միութեան:

Երեկոյթի ընթացքին քննարկուած է Եսթէր Դաւիթեանի «Ապրել ինչպէս ծառ» հատորը: Բացումը կատարած եւ հեղինակը ներկայացուցած է միութեան նախագահ Գրիշ Դաւիթեան: Հեղինակը ընթերցումներ կատարած է իր նոր հատորէն, որմէ ետք գրական զրոյցը վարած է Օշին Քէշիշեան:

* * *

ՎԱՀԱԳՆ ԵՒ ՊԱՅԾԱՌ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ՝ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ ԽԱՂԵՐՈՒ ՆԱԽԱԳԱՀ

Հ.Մ.Ը.Մ.-ի Նաւասարդեան մարզախաղերու այս տարուան պատուոյ նախագահութիւնը ընտանձնած են տէր եւ տիկին Վահագն եւ Պայծառ Թովմասեան, միութեան նուիրելով 50 հազար տոլար: Վահագն Թովմասեան ծնած է Պաղտատ: 1979ին իր ընտանիքին հետ փոխադրուած է Անգլիա, իսկ 1984ին հաստատուած է Լոս Անճըլըս, ուր աւարտած է Հարաւային Գալիֆորնիոյ համալսարանը, վըկայուելով իբրեւ ճարտարապետ: Փոքր տարիքէն անդամակցած է Հ.Մ.Ը.Մ.-ին: Տասը տարի գործօն անդամ եղած է «Երկիր եւ մշակոյթ» կազմակերպութեան եւ ամէն տարի ամիս մը այցելելով Հայաստան եւ Արցախ, մասնակցած է հայկական կոթողներու վերանորոգման աշխատանքներուն: 1993ին ամուսնացած է նոյն կազմակերպութեան անդամ Պայծառ Զալիքեանի հետ, որ ծնած է Երեւան եւ փոքր տարիքէն ընտանեօք փոխադրուած է Լոս Անճըլըս, աւարտելով Նորթրիճ համալսարանի քաղաքական գիտութեանց ճիւղը:

ԼՐԱՏՈՒ

ԺԸՆԵՒ

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԳԻՏՆԱԿԱՆԸ ՅԱՋՈՂԱԾ Է ՍԱՆՁԵԼ ՇԱՆԹԸ

Ժընեւի համալսարանին մէջ կիրառական բնագիտութեան խումբի մը հետ երիտասարդ բնագէտ Ժերոմ Գասպարեան յաջողած է սանձել շանթը: Ատոր համար գործածած է լազէրային ճառագայթներ: Փորձը կատարուած է վերջերս, Նոր Մեքսիքոյի լեռներուն վրայ: Յաջողութիւնը մեծ նշանակութիւն ունի ելեկտրակայաններու ապահովութեան եւ օդանաւերու թռիչքներուն համար: Կարելի է համեմատել Պ. Ֆրանքլէնի շանթարգելի գիւտին հետ:

Լազէրեան ճառագայթներու հազար ելեկտրակայանի հզօրութեամբ շատ կարճ պահու մը փայլատակումը կարելի կ՚ընէ շանթերը սանձելու գործողութիւնը:

Ժ. Գասպարեան Փարիզ ծնած է, 35 տարեկան է. զաւակն է էպքիշէհիրցի հայեւֆրանսացի ընտանիքի մը:

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մայր աթոռի միաբան Եզնիկ արք. Պետրոսեանի աշխատասիրութեամբ լոյս տեսած է Նախածերենցեան յայսմաւուրքային հիմնական խմբագրութիւններու համաբարբառի ա. (Յունուար) հատորը, վեց սինակներու համեմատական համադրութեամբ: Այս հատորին մեկենասներն են Արմէն եւ Նունէ Սարգսեան:

(Շար. Ա. էջէն)

բուսա գործարար մը յայտնած է թէ 1992էն 2005 150 հազար տոլար տուած է Օլմերթի, երբ Երուսաղէմի քաղաքապետ էր, ապա, առեւտուրի նախարար: Այս գումարէն զատ այլ գումարներ ալ տըր-ւած են արձակուրդի համար Իտալիա, եւլն., եւլն.:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ հակաքրիստոնեայ հա-լածանքներ օրէ օր կը սաստկանան, մա-նաւանդ վերջին ամիսներէն ի վեր: Կը փակուին պաշտամունքի վայրերը, կը մերժուին քահանաներու եւ պատուելինե-րու վիզաները, կ'արտաքսուին պրոզէլի-ցի աւետարանիչները, յետաձգումով քննարկութեան կը դատապարտուի Ֆը-րանսացի վարդապետ մը, եւլն., եւլն.: Մայիս 27ին ալ, կը սպասուէր Հապիպա Քուիտէրի դատին վճիռին, որ սակայն յետաձգուեցաւ: Ենթական կը դատուէր, որովհետեւ «առանց արտօնութեան, ոչ մահմետական կրօնքի մը կը ծառայէր»: Հապիպա Քուիտէր դաւանափոխ եղած էր եւ Մարտ 29ին ձերբակալուած, որովհե-տեւ 4 տարի է քրիստոնեայ էր:

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

Abraham DACHDJIAN, venu d'Arménie, chante et raconte les merveilles de Dieu...

ALFORTVILLE :
Le **mercredi 4 juin à 20h30**
à l'Eglise Evangélique Arménienne;
8 rue du Groupe Manouchien —
94140 Alfortville
Pour toute information : 01 47 36 02 50

ARNOUVILLE :
Le **Vendredi 30 mai à 20h30**
à l'Eglise Evangélique Arménienne;
5 avenue de la Concorde —
95400 Arnouville-lès-Gonesse
Pour toute information :
06 61 79 56 05 / 01 39 85 78 72

ISSY-LES-MOULINEAUX :
Le **Mardi 3 juin à 14h**
Le **Jeudi 5 juin à 20h45**
à l'Eglise Evangélique Arménienne;
28 avenue Bourgain /
55 avenue Victor Cresson —
92130 Issy-les-Moulineaux
Pour toute information : 01 47 36 02 50

VOYAGE EN ARMENIE AVEC CHIRINIAN TRAVEL

Un voyage merveilleux et inoubliable soit pour des groupes, soit en individuel. Vol et service inclus à partir de 1.500 euros :
8 jours en hôtels 4 ou 5 étoiles (en chambre double) —
Repas dans les meilleurs restaurants — Guide français —
Toutes les excursions, toutes les entrées etc...

Nous sommes un Tour Oparator basé en Arménie.

Visitez nos sites : www.chiriniantravel.com
www.urartutravel.eu

Adresse e-mail : info@chiriniantravel.com

Pour tous renseignements et programmes de voyages :
- **Bureau de Rome: Chirinian Travel — ☎ + 39 06 64520118**
- **Bureau d'Erevan: Chirinian Travel — ☎ + 374 91481277**

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Séjours d'été 2008 à Bellefontaine (Jura)

SEJOUR DE JUILLET
Profitez des quelques places encore disponibles pour le séjour du 5 au 25 juillet 2008 pour les enfants nés entre le 1er janvier 1995 et le 30 juin 2001.

SEJOUR D'AOUT
La session du mois d'août aura lieu du 26 juillet au 13 août 2008 pour les enfants nés entre le 1er janvier 1993 et le 31 décembre 2001.

Renseignements et inscriptions :
C. B. A. F. — Conseil d'Administration
17 rue Bleue — 75009 Paris
☎ 01 53 34 18 18
E-mail : cbaf@wanadoo.fr

□

Séjour du mois d'août à Bellefontaine

La Croix Bleue des Arméniens de France recherche pour son séjour du mois d'août à Bellefontaine

un animateur «Garçon» de plus de 18 ans, avec ou sans BAFA.

Merci d'adresser votre candidature à **C.B.A.F. : 17 rue Bleue 75009 Paris** ou par **fax au 01 53 34 12 13** ou par **e-mail: cbaf@wanadoo.fr**

Voyage en Arménie et au Karabagh

(VOYAGE OECUMENIQUE, CULTUREL, HUMANITAIRE)
Du 27 octobre au 3 novembre :
Voyage tous âges en Arménie — prix : 1.300 euros
(avec l'option extension au Karabagh, retour le 7 novembre, et supplément de 200 euros)

(Accompagnateur : pasteur Samuel SAHAGIAN)

organisé par Solidarité Protestante France-Arménie (SPFA)

Pour s'inscrire, envoyer acompte de 200 euros à :
SPFA 1 rue Cabanis 75014 Paris (tél. : 01 47 35 30 23 ou 06 83 09 08 19)
(Programme détaillé sur demande)

SPFA vous invite aussi à son Assemblée Générale,
le Dimanche 1er juin à 14h30
à la Crypte du Rosaire de l'Eglise Saint-Sulpice,
4 rue Palatine — 75006 Paris

TEBROTZASSERE

RENTREE DES CLASSES 2008 - 2009

Inscriptions ouvertes à partir du 5 mai 2008

TEBROTZASSERE
Académie de Créteil
Ecole mixte bilingue
Franco-Arménienne
1 boulevard du Nord
Carrefour d'Arménie
93340 LE RAINCY
Site internet : www.tebrotzassere.com

Chef d'Etablissement
Monsieur Haïg SARKISSIAN

- **Maternelle** : Trois sections
- **Primaire** : Sous Contrat Simple
- **Collège** : Sous Contrat d'Association avec l'Etat.

Equipe pédagogique compétente et motivée

- Programmes officiels de l'Education Nationale
- Enseignement de la langue et de la culture arméniennes
- Cours de chants : «Chorale Tebrotzassère»
- Cours de danse arménienne
- Cours d'informatique dès le primaire
- Langue vivante 1 : anglais
- Langue vivante 2 : allemand ou espagnol.

Equipements pédagogiques
Laboratoire de langues — Centre de Documentation et d'Information — Salle Informatique — Laboratoire de physique-chimie.

Activités extra-scolaires
Atelier de théâtre — Association sportive section football.

Pour tout renseignement :
Tél. / fax : **01 43 81 01 72**
direction@tebrotzassere.com

ԱԶԳ
ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԷՆ
BNF

Ֆրանսայի Ազգային գրադարանը հայ-կական հին գրապահեստի մը տէր է եւ կ'ուզէ ճոխացնել զայն: Եթէ կը փափա-քիք մասնակցիլ այդ նպատակին, կապ հաստատեցէք Միքայէլ Նշանեանի հետ որ պատասխանատու պահպանողն է հայ-կական պահեստին: Կրնաք ապահով ըլ-լալ որ ձեր նուիրելիք գիրքերը, թերթե-րը, պարբերականներն ու լուսանկարները լաւագոյն պայմաններու մէջ պիտի պահ-ւին եւ թուայնացուին:

Հեռ. _ 01·53·79·80·69
Իմակ. _ mikael.nichanian@bnf.fr

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ARNOUVILLE

Venez nombreux encourager la Chorale de la Section «Astrig» d'Arnouville sous la direction de Haïg SARKISSIAN

le Samedi 31 mai à partir de 20h

salle de l'église arménienne catholique rue Henri Barbusse à Arnouville

Le concert sera suivi d'un pot de l'amitié.

Nous comptons sur votre présence.

U.C.F.A.F.

samedi 14 juin
cérémonie organisée par l'Union Culturelle Française des Arméniens de France - UCFAF et l'Association Nationale des Anciens Combattants et Résistants Arméniens - ANACRA

EN HOMMAGE AUX DEPORTES ARMENIENS
partis du camp de Compiègne-Royallieu vers les camps nazis

à 14h : Dépôt de gerbe au Mémorial de l'Internement et de la Déportation, suivi de la visite du Musée
2 bis avenue des Martyrs de la Liberté - 60200 Compiègne.

renseignements et inscriptions :
jusqu'au mardi 10 juin
au 06 60 10 21 88

Possibilité de départ groupé en train et restauration rapide à l'arrivée

CITE INTERNATIONALE
UNIVERSITAIRE DE PARIS
Maison des Etudiants Arméniens
Fondation Marie Nubar
Հայ Ուսանողներու Տուն -
Մարի Նուպար Հիմնարկութիւն
57 boulevard Jourdan — 75014 Paris

"Les mercredis de la MEA"

Un état de la musicologie arménienne
Aram KEROVPYAN
Musicologue
— Mercredi 4 juin/21h